

MUNKAERŐPIACI TÜKÖR 2020

**SZERKESZTETTE
FAZEKAS KÁROLY
KÓNYA ISTVÁN
KREKÓ JUDIT**

**KÖZGAZDASÁG- ÉS REGIONÁLIS
TUDOMÁNYI KUTATÓKÖZPONT, EL KH
BUDAPEST, 2021**

MUNKAERŐPIACI TÜKÖR
2020

MUNKAERŐPIACI TÜKÖR

Az évkönyvsorozat szerkesztőbizottsága

BUSCH IRÉN – főosztályvezető, Belügyminisztérium • FAZEKAS KÁROLY – emeritus kutató, ny. tudományos főmunkatárs, Közgazdaság- és Regionális Tudományi Kutatóközpont, ELKH • KOLTAY JENŐ – ny. tudományos főmunkatárs, Közgazdaság- és Regionális Tudományi Kutatóközpont, ELKH • KÖLLŐ JÁNOS – tudományos tanácsadó, Közgazdaság- és Regionális Tudományi Kutatóközpont, ELKH • LAKATOS JUDIT – nyugdíjas szakmai főtanácsadó, Központi Statisztikai Hivatal • SZABÓ-MORVAI ÁGNES – tudományos munkatárs, Közgazdaság- és Regionális Tudományi Kutatóközpont, ELKH

Sorozatszerkesztő

FAZEKAS KÁROLY

KÓNYA ISTVÁN

KREKÓ JUDIT

MUNKAERŐPIACI TÜKÖR 2020

**Szerkesztette
FAZEKAS KÁROLY
KÓNYA ISTVÁN
KREKÓ JUDIT**

**KÖZGAZDASÁG- ÉS REGIONÁLIS TUDOMÁNYI KUTATÓKÖZPONT, ELKH
BUDAPEST, 2021**

A kiadó címe:
Közgazdaság- és Regionális Tudományi Kutatóközpont, ELKH
1097 Budapest, Tóth Kálmán utca 4.
A kiadvány megrendelhető a kiadó címén
e-mail: biblio@econ.core.hu
telefon: (+36-1) 309-2649

E kötet megjelenését támogatta az Eötvös Loránd Kutatói Hálózat.

Copyright © Közgazdaság- és Regionális Tudományi Kutatóközpont, 2021
Borító fotó © Kovalovszky Dániel, 2021

ISSN 1586-460X

Felelős kiadó: Fertő Imre
Olvasószerkesztő: Patkós Anna
Műszaki szerkesztő: Kravjánszki Róbert
Nyomdai előkészítés: font.hu
Typográfia: Garamond, Franklin Gothic
Nyomdai munkák: Oliton Kft.

TARTALOM

Előszó	9
Magyarországi munkapiac, 2020 (<i>Bakó Tamás & Lakatos Judit</i>)	15
Bevezető	17
A 2020-as év főbb munkaerőpiaci történései	17
A foglalkoztatottság alakulása	20
Munkaerőpiaci kereslet és tartalék	24
Kereset, munkajövedelem, munkaerőköltség, teljesített munkaóra	28
Közelkép. A koronavírus-válság hatásai	33
Bevezető (<i>Kónya István & Krekó Judit</i>)	35
1. Munkaerőpiaci helyzet a járvány kitörése előtt (<i>Köllő János, Oblath Gábor & Scharle Ágota</i>)	37
2. Munkapiac, munkanélküliség a válság idején	55
2.1. Foglalkoztatás a járvány idején (<i>Köllő János</i>)	55
K2.1.1. A járvány és a Munkaerő-felmérés (<i>Köllő János</i>)	69
K2.2. Változás a foglalkoztatás mérésében 2021-ben (<i>Köllő János</i>)	71
2.2. Munkaerőpiaci áramlások a Covid-válság idején (<i>Kónya István</i>)	73
2.3. Mekkorára nőhetett a munkanélküliség – becslés internetes keresések alapján (<i>Kónya István & Köllő János</i>)	81
2.4. Állásvesztés, munkahely- és foglalkozásváltás a járulékbevallások adatai alapján (<i>Kónya István & Krekó Judit</i>)	87
2.5. Munkaerőpiaci alkalmazkodás a koronavírus-járvány idején – egy reprezentatív felmérés eredményei (<i>Koltai Júlia, Prinz Dániel & Röst Gergely</i>)	97
2.6. Regisztrált munkanélküliség a járvány alatt (<i>Boza István & Krekó Judit</i>)	102
2.7. Átlagos bérek kivételes időkben – a magyarországi keresetek alakulása a koronavírus-járvány első másfél évében (<i>Gáspár Attila & Reizer Balázs</i>)	111
K2.3. A magyar munkavállalók foglalkoztatása Ausztriában a koronavírus-járvány előtt és alatt (<i>Reizer Balázs</i>)	121
3. A válság hatása a különböző társadalmi csoportokra	124
3.1. A lezárások hatása az anyákra (<i>Szabó-Morvai Ágnes & Vonnák Dzsamila</i>)	124
3.2. A koronavírus-járvány elleni óvintézkedések betartása és hatása az 50 év feletti európai lakosság körében (<i>Bíró Anikó, Branyiczki Réka & Elek Péter</i>)	129
3.3. A koronavírus-járvány és a magyar nyugdíjrendszer (<i>Simonovits András</i>)	136
3.4. Fiatalok a munkaerőpiacon és a munkaügyi rendszerben a járvány idején (<i>Csillag Márton & Munkácsy Balázs</i>)	142
4. Változó munkavégzés, távmunka	148
4.1. Kik dolgoznak otthonról végezhető állásokban? (<i>Czaller László, Elekes Zoltán & Lengyel Balázs</i>)	148
4.2. Mely iparágakban és régiókban van lehetőség hosszú távon is távmunkára? (<i>Pető Rita & Koren Miklós</i>)	158
4.3. Távmunka és munkahelyek: ingatlanpiaci hatások (<i>Horváth Áron</i>)	169
4.4. Közösségi munkahelyek Budapesten és a válság hatása (<i>Kálmán Judit</i>)	176
5. Munkaerőpiaci intézkedések	181
5.1. Nemzetközi és hazai intézkedések (<i>Varga Júlia</i>)	181
5.2. Munkahelymegtartó bértámogatások Magyarországon a járvány idején (<i>Krekó Judit & Varga Júlia</i>)	191
5.3. Mi történik az álláskeresőkkel, miután nyilvántartásba vették őket? (<i>Boza István & Krekó Judit</i>)	194
5.4. Közfoglalkoztatás a válság alatt (<i>Bazsalya Balázs & Molnár György</i>)	199
5.5. Mit kezdtek az állami foglalkoztatási szolgálatok a Covid-válsággal? (<i>Csillag Márton</i>)	209

6. Oktatás, egészségügy, járványmagatartás	213
6.1. Részvétel az oktatásban, lemorzsolódás és évismétlés a Covid-járvány első évében (<i>Hermann Zoltán</i>)	213
6.2. Tanulási veszteség a Covid következtében – szimulációs eredmények (<i>Varga Júlia</i>)	220
6.3. Távoktatás a koronavírus-járvány idején (<i>Hermann Zoltán, Horn Dániel, Varga Júlia & Varga Kinga</i>)	224
6.4. A koronavírus-járvány hatása a halálózásra és az egészségügyi ellátórendszerre (<i>Elek Péter, Mayer Balázs & Váradi Balázs</i>)	233
6.5. Kockázati preferencia és a Covid-19 (<i>Horn Dániel, Khayouti Sára & Kiss Hubert János</i>)	243
A munkapiaci szakpolitika eszközei (2020. június – 2021. május) (<i>Hajdu Miklós, Makó Ágnes, Nábelek Fruzsina & Nyíró Zsanna</i>)	251
1. Intézményi változások	253
2. Támogatások	255
3. Szolgáltatások	255
4. Aktív foglalkoztatáspolitikai eszközök és komplex programok	256
5. Munkapiaci hatású szakpolitikai eszközök	259
A koronavírus-járvány munkaerőpiaci kezelése Európában a járvány első hulláma után (<i>Makó Ágnes & Nábelek Fruzsina</i>)	263
1. A bértámogatási programok folytatása	265
2. Munkahelyteremtő támogatások	265
3. A munkanélküli-támogatások kiterjesztése	268
4. A munkavállalók képzése	268
5. Árbevétel-kieséshez kötött támogatások	269
6. Adó-visszatérítések és új adókedvezmények	271
7. Hitelezés és hitelmoratóriumok	273
8. Kitekintés: a kormányzati intézkedések hatása és a járvány utáni időszak kockázatai ..	275
A koronavírus-járvány hatásai a vállalatok működésére, létszámgazdálkodására. Percepciók, várakozások és a válságkezelés folyamata (<i>Bacsák Dániel, Hajdu Miklós & Horváth Ágoston</i>)	279
Bevezető	281
1. A koronavírus-járvány hatása a vállalatok kapacitáskihasználtságára	281
2. A koronavírus-járvány munkakörök szerinti hatásai a vállalatoknál	288
3. A koronavírus-járvány hatása a létszámváltozásokban leginkább érintett foglalkoztatási csoportok létszámváltozásaira	295
Összefoglaló	300
Statisztikai adatok	303
1. Alapvető gazdasági adatok	305
2. Népeség	307
3. Gazdasági aktivitás	310
4. Foglalkoztatottak	318
5. Munkanélküliek	328
6. Keresetek	345
7. Oktatás	352
8. Munkaerő-kereslet	356
9. Regionális különbségek	359
10. Munkaügyi kapcsolatok	367
11. Jóléti ellátások	372
12. Munkát terhelő adók	377
13. Nemzetközi adatok	381
A fontosabb adatok forrásai	383
Munkaerőpiaci kutatások. Válogatott bibliográfia, 2020 (<i>Bálint Éva</i>)	389
Függelék. Táblázatok és ábrák jegyzéke	403

A KÖTET SZERZŐI

BACSÁK DÁNIEL – GAZDASÁG- ÉS VÁLLALKOZÁSKUTATÓ INTÉZET
BAKÓ TAMÁS – KRTK KTI, ELKH
BÁLINT ÉVA – KRTK, ELKH
BAZSALYA BALÁZS – SORECO RESEARCH KFT.
BÍRÓ ANIKÓ – KRTK KTI, ELKH
BOZA ISTVÁN – KRTK KTI, ELKH
BRANYICZKI RÉKA – CEU; TÁRKI
CSILLAG MÁRTON – BUDAPEST SZAKPOLITIKAI ELEMZŐ INTÉZET
CZALLER LÁSZLÓ – KRTK KTI, ELKH
CZETHOFFER ÉVA – KRTK, ELKH
ELEK PÉTER – KRTK KTI, ELKH; BUDAPESTI CORVINUS EGYETEM
ELEKES ZOLTÁN – KRTK KTI, ELKH; UMEÅ-I EGYETEM
GÁSPÁR ATTILA – KRTK KTI, ELKH; PADOVAI EGYETEM
HAJDU MIKLÓS – BUDAPESTI CORVINUS EGYETEM
HERMANN ZOLTÁN – KRTK KTI, ELKH; BUDAPESTI CORVINUS EGYETEM
HORN DÁNIEL – KRTK KTI, ELKH; BUDAPESTI CORVINUS EGYETEM
HORVÁTH ÁGOSTON – GAZDASÁG-ÉS VÁLLALKOZÁSKUTATÓ INTÉZET;
MTA-BCE TÁRSADALOMEPIDEMIOLÓGIAI KUTATÓCSOPORT
HORVÁTH ÁRON – BUDAPESTI CORVINUS EGYETEM; ELTINGA KFT.
KÁLMÁN JUDIT – KRTK KTI, ELKH; BUDAPESTI CORVINUS EGYETEM
KHAYOUTI SÁRA – KRTK KTI, ELKH
KISS HUBERT JÁNOS – KRTK KTI, ELKH; BUDAPESTI
CORVINUS EGYETEM
KÖLLŐ JÁNOS – KRTK KTI, ELKH
KOLTAI JÚLIA – TK RECENS; ELTE TÁTK
KÓNYA ISTVÁN – KRTK KTI, ELKH; BUDAPESTI
CORVINUS EGYETEM
KOREN MIKLÓS – CEU; KRTK KTI, ELKH; CEPR
KREKÓ JUDIT – KRTK KTI, ELKH; BUDAPEST
SZAKPOLITIKAI ELEMZŐ INTÉZET
LAKATOS JUDIT
LENGYEL BALÁZS – KRTK KTI, ELKH
MAKÓ ÁGNES – GAZDASÁG- ÉS VÁLLALKOZÁSKUTATÓ INTÉZET
MAYER BALÁZS – KRTK KTI, ELKH
MOLNÁR GYÖRGY – KRTK KTI, ELKH
MUNKÁCSY BALÁZS – BUDAPEST SZAKPOLITIKAI ELEMZŐ INTÉZET
NÁBELEK FRUZSINA – GAZDASÁG- ÉS VÁLLALKOZÁSKUTATÓ INTÉZET
NYÍRŐ ZSANNA – GAZDASÁG- ÉS VÁLLALKOZÁSKUTATÓ INTÉZET
OBLATH GÁBOR – KRTK KTI, ELKH
PETŐ RITA – KRTK KTI, ELKH
PRINZ DÁNIEL – INSTITUTE FOR FISCAL STUDIES

REIZER BALÁZS – KRTK KTI, ELKH
RÖST GERGELY – SZEGEDI TUDOMÁNYEGYETEM, BOLYAI INTÉZET
SCHARLE ÁGOTA – BUDAPEST SZAKPOLITIKAI ELEMZŐ INTÉZET
SIMONOVITS ANDRÁS – KRTK KTI, ELKH; BME MI
SZABÓ-MORVAI ÁGNES – KRTK KTI, ELKH
TAJTI JÓZSEF – ITM
VÁRADI BALÁZS – ELTE TÁTK; BUDAPEST
SZAKPOLITIKAI ELEMZŐ INTÉZET
VARGA JÚLIA – KRTK KTI, ELKH
VARGA KINGA – KRTK KTI, ELKH
VONNÁK DZSAMILA – KRTK KTI, ELKH

ELŐSZÓ

Az MTA Közgazdaság-tudományi Intézete az Országos Foglalkoztatási Köz-alapítvány támogatásával 2000-ben indította el a magyarországi munkapiac és foglalkoztatáspolitikai aktuális jellemzőit bemutató és a témakör egy-egy területét részletesen elemző *Munkaerőpiaci tükrök* című évkönyvsorozatot. Az elmúlt években a kötetek tartalmának összeállítása során mindvégig arra törekedtünk, hogy az államigazgatásban dolgozó szakemberek, az önkormányzatokban, a civil szervezetekben, a közigazgatási hivatalokban, az oktatási intézményekben és a kutatóintézetekben dolgozók, a sajtó munkatársai napi munkájukban jól használható információkat kapjanak a magyarországi munkapiaci folyamatokról, a foglalkoztatáspolitikai jogszabályi és intézményi környezetéről, a magyarországi munkapiaccal foglalkozó hazai és nemzetközi kutatások friss eredményeiről.

Fontos szempont, hogy az évkönyvsorozatban publikált elemzések, adatok a felsőfokú oktatásban is jól felhasználható ismereteket adjanak a munkagazdaságtan, az emberierőforrás-gazdálkodás különböző témaköreiben. Megőrizve a sorozat szerkesztőinek korábbi gyakorlatát, idén is kiválasztottunk egy területet, amelyet különösen fontosnak tartottunk a magyarországi munkapiaci folyamatok megértése és a tényeken alapuló foglalkoztatáspolitikai eredményessége szempontjából. Az idei kötet a koronavírus-válságot és annak munkaerőpiaci hatásait vizsgálja.

A kiadvány öt fő részből áll.

1. A magyarországi munkapiac 2020-ban

A 2020. év munkaerőpiaci történéseit alapvetően a pandémia és az arra adott gazdaságpolitikai intézkedések befolyásolták. A járvány első, tavaszi hullámát erőteljes izolációs intézkedések jellemezték, ami a foglalkoztatás csökkenésével, a munkanélküliség növekedésével járt. A második, az őszi hullám egészségügyi következményei ugyan jóval súlyosabbak voltak, mint az első hullámé, de a gazdaság működőképességének megőrzése mint cél kevesebb korlátozó intézkedéssel járt, ezért a fontosabb munkaerőpiaci mutatókra is kisebb hatást gyakorolt. A foglalkoztatottak létszámának emelkedő trendje 2020-ban így is megtört, az 2019. évi 4512,1 ezer fős foglalkoztatási csúcshoz képest éves átlagban 52 ezer fővel kevesebben minősültek foglalkoztatottnak. A mélypontot az év második negyedéve jelentette, ekkor a foglalkoztatottak száma 4 millió 408 ezerre esett vissza, a harmadik negyedévtől azonban már újra 4 millió 480 ezer körüli szinten stabilizálódott, és a 15–64 évesekre számított foglalkoztatási ráta átlépte a 70 százalékos küszöböt. Az Európai Unió 2020-ra a 20–64 éves korcsoportra vonatkozóan 75 százalékos foglalkoztatási ráta célértéket tűzött ki, amit Magyarország a második negyedévi visszaesést követően a harmadik negyedévre újra elért.

A kedvező képet némileg árnyalja az, hogy a foglalkoztatotti státusz megtartása sokak számára csak napi néhány órás – így a korábbi keresetnél lényegesen kisebb jövedelmet biztosító – munkavégzés vagy kényszerszabadságolás vállalásával volt lehetséges. A csökkenő foglalkoztatotti létszám a munkanélküliség növekedésével járt, egy év alatt 38 ezer fővel 198 ezerre nőtt az úgynevezett ILO-munkanélküliek száma. Az éves átlagban 4,3 százalékos munkanélküliségi ráta azonban az Európai Unión belül továbbra is az egyik legalacsonyabbnak számított. A munkanélküli státusból való intenzívebb kilépés következményeként a tartósan munkanélküliek 2019. évi 34,5 százalékos aránya 28,2 százalékra csökkent, és ezzel párhuzamosan jelentősen rövidült a munkanélküliség átlagos időtartama is. Nőtt a regisztrált munkanélküliek száma: létszámuk 2020 végén 56 ezerrel haladta meg az egy évvel korábbit, és közel egy harmaddal többen vették igénybe a változatlanul csak maximum három hónapig járó álláskeresési járadékot. Az ebben részesülők száma a járvány első hullámában ugrott meg, a második hullám idején viszont a korábbi szintre esett vissza, mivel az érintettek többsége kimerítette ezt a lehetőséget.

Az állásvesztés erősen szegmentált volt, az átlagosnál lényegesen nagyobb arányban érintette a szolgáltatások egyes területeit, elsődlegesen a vendéglátást, a turizmust, a kulturális és rekreációs szolgáltatásokat, a kisvállalkozásokat, a tíz fő alatti gazdálkodó szervezetek foglalkoztatottjait, az alacsony iskolai végzettségűeket és összességében a nőket valamivel jobban, mint a férfiakat. A gazdaság egyes szektorainak tartós érintettsége miatt nőtt az éven belül foglalkozást változtatók aránya. A járványhelyzet korlátozta a munkavállalási célú migrációt is, mivel az országok közötti átjárást számos intézkedés nehezítette. Bár az eredeti elképzelések között szerepelt, hogy a járvány miatt állásukat veszítők számára további közfoglalkoztatási lehetőségek nyílnak, erre nem került sor, és 2020-ban is folytatódott a közfoglalkoztatottak létszámának csökkenése. A kedvezőtlen foglalkoztatási hatás mérséklésének egyetlen nagyobb jelentőségű eszköze az úgynevezett bértámogatási program volt, amelynek keretében az állam átvállalta azok bérének egy részét, akiket munkáltató csak rövidített munkaidőben tudott alkalmazni. A személyes kontaktusok mérséklésére irányuló törekvések eredményeként a korábban marginális jelentőségű távmunka alkalmazása kiterjedtté vált, a kvalifikáltabb szellemi munkát végzők esetében a munkáltatók különösen nagy arányban éltek a home office lehetőségével. A bruttó kereset 2020. évi magas, 9,7 százalékos növekedési ütemében is tetten érhető a járvány hatása, így az, hogy a létszámvesztés az alacsonyabb kereseti átlag jellemezte ágazatokban volt nagyobb arányú, illetve hogy az egészségügyben dolgozókat júliusban egyszeri nagyobb összegű juttatásban részesítették.

2. Közelkép

Az ideai Közelkép témája a koronavírus-járvány hatásainak vizsgálata a munkaerőpiacra és az ahhoz kapcsolódó néhány más (például az oktatási és az egészség-

ügyi) területre. A cél elsősorban a járvány első három hulláma alatt összegyűjt tények ismertetése, illetve elsődleges vizsgálata. Az eltelt idő rövidege miatt hosszabb távú következtetések levonására egyelőre nincs lehetőség.

A munkapiac válság előtti helyzetének ismertetése után a második fejezet a járvány alatti fő fejleményeket tárgyalja, a szűken értelmezett munkapiaci változók esetében. A foglalkoztatás – mérési nehézségekkel terhelt – alapvető dinamikája a válság első hullámában erőteljes visszaesést, utána azonban gyors visszapattanást mutat. Az esés főként a megnövekedett állásvesztésnek tudható be, a helyreállásban pedig az állásszerzés átmeneti emelkedése játszott főszerepet. A képet árnyalja a foglalkoztatások közötti átrendeződés, amelynek tartós hatását még nem látjuk.

A válság hatásainak vizsgálatában a harmadik fejezet kitér az erőteljesebben érintett társadalmi csoportokra is. A lezárások és a távoktatás a kisgyermekes anyákat, a munkapiaci nehézségek a fiatalokat éritették súlyosabban. A koronavírus munkapiaci hatásai a nyugdíjasokat közvetlenül kevésbé érintették, de közvetett hatásként megjelentek olyan gazdaságpolitikai intézkedések, amelyek a nyugdíjrendszer fenntarthatóságát befolyásolják.

A távmunka felértékelődése központi jellemzője a válságnak, de ez nagyon eltérően érintette különböző foglalkozásokat. Egyéb, rugalmas munkavégzési formák és lehetőségek viszont esetenként háttérbe szorultak. Mindezek hatásal vannak az ingatlanpiacon is, amelynek első stilizált tényeit szintén ismerteti a Közelkép negyedik fejezete része.

A hazai és nemzetközi munkaerőpiaci intézkedések tág körét tárgyalja az ötödik fejezet. Külön szó esik az első hullámban nemzetközi összehasonlításban csekély összegű, a második és a harmadik hullámban széleskörűbbé váló munkahelymegtartó bértámogatásokról, az álláskeresési regiszterben megjelenőkről, illetve a vártnál kevésbé használt közmunkaprogramról. A járvány és a lezárások különösen nehéz kihívások elé állították az oktatást és az egészségügyet. A távoktatás csökkentette ugyan az iskolákban a szokásos éves lemorzsolódást, de hosszabb távon lehetnek negatív következményei is. Például csökken a tanulási hatékonyság – ezt egy szimuláció átlagosan egyévnnyi lemaradásra becsülte. Ennek okai lehetnek egy felmérés szerint az elmaradt tanórák, a népesség egy részénél a megfelelő számítástechnikai eszközök hiánya vagy a nem megfelelő lakhatási feltételek.

Az egészségügy esetében a közvetlen hatások mellett lényeges számszerűsíteni a közvetett hatásokat is. A magyar lakosság rossz egészségi állapotát súlyosbítják a koronavírus-válság miatt elmaradt megelőző és gyógyító szűrések és kezelések. Érdemi romlás következett be a daganatos, a szív- és érrendszeri, valamint a mentális betegségek esetében. Részben ez utóbbihoz kapcsolódik a lakosság kockázathoz való viszonyának a változása is: egy felmérés szerint a kockázattűrő képesség érdemben csökkent a járvány alatt. Az oktatás, egészségügy és társadalmi attitűdök változásai hosszú távon is hathatnak a munkapiaci folyamatokra.

3. Kormányzati és vállalati munkapiaci szakpolitika koronavírus-járvány idején

Ennek a blokknak az első része a munkapiaccal kapcsolatos szakpolitikai eszközök 2020 júniusa és 2021 májusa között végbement, főbb szabályozási változásait foglalja össze, beleértve a koronavírus-járvány kapcsán hozott – akár ideiglenes érvényű – szabályváltozásokat is. Az intézményi változások kapcsán ez a rész bemutatja a szakképzési rendszer változásait, valamint kitér a járvány következtében létrehozott új intézményekre. A munkaerőpiaci támogatások áttekintésében bemutatja a minimálbér emeléséhez kötődő változásokat, a szolgáltatások területén pedig a vállalkozásokat és munkavállalókat segítő, újonnan bevezetett programokat. Az aktív foglalkoztatáspolitikai eszközök tekintetében ez a rész kitér a közfoglalkoztatással kapcsolatos változásokra, az új foglalkoztatást ösztönző programokra, a járvány kapcsán bevezetett bértámogatási programok folytatására, valamint az újonnan meghirdetett pályázatokra. Végül a legfontosabb egyéb munkapiaci hatású szakpolitikai változásoknak – a minimálbér és a garantált bérminimum változásainak, illetve az adó- és járulékrendszer munkaerőpiacot érintő változásainak – a bemutatására kerül sor:

A második rész a koronavírus-járvány kapcsán Európában bevezetett munkaerőpiaci hatású szakpolitikai eszközöket tekinti át a járvány első hulláma után eltelt időszakban. Míg a járvány első hulláma idején az intézkedések elsődleges célja a vállalkozások likviditásának gyors javítása és ezen keresztül a munkahelyek tömeges megszűnésének elkerülése volt, a járványhelyzet enyhülésével egyre nagyobb szerepet kap a gazdasági újraindítás támogatása és a válság utáni kihívások kezelése. Ehhez kapcsolódik az újonnan bevezetett szakpolitikai eszközöket bemutatása, kitérve a korábban bevezetett és a járvány újabb hullámai miatt meghosszabbított programokra is. Ennek kapcsán áttekintjük a bértámogatási programok folytatását, az újonnan alkalmazott munkahelyteremtő támogatásokat, a munkanélküliség csökkentését célzó programokat, illetve a vállalkozásoknak nyújtott, munkaerőpiaci hatású közvetlen és közvetett támogatásokat. Konklúzióként bemutatjuk az európai válságkezelés első szakirodalmi értékeléseit, valamint a válság utáni munkaerőpiacot érintő lehetséges kockázatokat, kihívásokat.

A harmadik rész témája a cégek koronavírus-járvánnyal kapcsolatos érintettsége, a lehetséges reakciók, következmények feltérképezése. A negyedéves és féléves vállalati konjunktúra, illetve a 2020 őszi és 2021 tavaszi is megvalósuló *Rövid távú munkaerőpiaci prognózis* adatfelvételek rendre több ezer vállalatvezető megkeresésével zajló adatgyűjtések. Ezek alapján részletesen vizsgáljuk a járvány vállalati működésre és létszámgazdálkodásra gyakorolt hatását a cégek, illetve bizonyos esetekben munkakörök, foglalkozási fősoportok szintjén. Először nyomon követjük a vállalatok érintettségét a koronavírus-járvány következtében kialakuló gazdasági válságra vonatkozó 2020-as és 2021-es megfigyelések

összevetésével. Részletesen vizsgáljuk a cégek krízishelyzetre való felkészültségét, illetve kitettségének mértékét a vezetők értékelése, illetve a járvány eddigi tapasztalatai alapján. Majd áttekintjük a létszámváltozásban leginkább érintett munkakörök létszámmozgásait a 2018–2021 közötti időszakban, illetve FEOR-főcsoportok szerint vizsgáljuk az elbocsátások és felvételek egyenlegének alakulását a koronavírus-járványt megelőző, valamint a járvány kitörését követő időszakban. Végül a létszámmozgásokban leginkább érintett FEOR-főcsoportokba tartozó munkakörök vállalati szintű elbocsátási–felvételi egyenlegeinek vállalatdemográfiai hátterét magyarázzuk.

4. Statisztikai adatok

Ez a rész a korábbi években kialakult szerkezetben részletes információt ad a rendszerváltozás óta eltelt időszak alapvető gazdasági folyamatairól, a népesség, a munkapiaci részvétel, a foglalkoztatás, a munkanélküliség, az inaktivitás, a bérek, az oktatás, a munkaerő-kereslet, a regionális különbségek, a migráció, a munkaügyi kapcsolatok, a jóléti ellátások jellemzőiről és néhány munkapiaci mutató nemzetközi összehasonlításáról.

Az itt megjelenő adatoknak két fő forrása van: egyrészt a Központi Statisztikai Hivatal rendszeres intézményi, illetve lakossági típusú munkaügyi adatgyűjtése: munkaerő-felvétele (MEF), intézményi munkaügyi statisztikája (IMS), munkaerőmérlege (MEM). Másrészt a Nemzeti Foglalkoztatási Szolgálat regisztere és az általa lebonyolított adatgyűjtések: munkanélküli-regiszter adatbázisa (NFSZ REG), rövid távú munkaerőpiaci prognózis (PROG), bértarifa-felvételek (BT), továbbá az ITM Munkaügyi Kapcsolatok Információs Rendszerre (MKIR). Ezekről az adatforrásokról a statisztikai blokk végén részletesebb információk találhatóak. A két legnagyobb adatszolgáltatón kívül az Országos Nyugdíjbiztosítási Főigazgatóságtól származnak a fejezetben szereplő öregségi és rokkantsági nyugdíjakkal és ellátásokkal kapcsolatos adatok. Továbbá egyes táblázatok és ábrák elkészítéséhez a KSH, a NAV és az Eurostat online adatbázisait használtuk.

A táblázatok és ábrák Excel-formátumban letölthetők az alattuk szereplő linkek segítségével. A 2000-től kiadott Munkaerőpiaci tükörben publikált munkapiaci folyamatokat leíró táblázatok teljes anyaga elérhető az intézet http://adatbank.krtk.mta.hu/tukor_kereso honlapján.

5. Bibliográfia

A Munkaerőpiaci tükör idei kötetébe a 2020. évben megjelent publikációkból válogatunk. A bibliográfia a magyar munkapiac jellemzőivel foglalkozó fontos hazai és külföldi szakirodalomra: könyvekre, folyóiratokra, műhelytanulmányokra, statisztikai kiadványokra és nemzetközi szervezetek munkapiaci témájú kiadványaira terjed ki. Témáját tekintve főleg a koronavírus-járvány munkaerőpiaci hatásait feldolgozó szakirodalomra figyeltünk. A korszerű bibliográfiaké-

szítés elveit követve, igyekszünk mindenütt megadni a művek elektronikus elérhetőségét is. Arra törekszünk, hogy bibliográfiánkban a kötet témaköréhez kapcsolódó releváns publikációkat a hazai szakirodalom esetében lehetőség szerint a legteljesebben feltárjuk, míg a külföldi irodalom bősége miatt erősen válogatva, csak az angol nyelvű kiadványokat szemlélzzük, és ezeket könnyen áttekinthető, informatív módon csoportosítjuk.

* * *

A szerkesztőbizottság tagjai megköszönik a *Közgazdaság- és Regionális Tudományi Kutatóközpont*, a *Központi Statisztikai Hivatal*, a *Magyar Államkincstár*, a *Nemzeti Adó- és Vámhivatal*, a *Budapest Szakpolitikai Elemző Intézet*, a *Gazdaság- és Vállalkozáskutató Intézet* munkatársainak, az *MTA Emberi Erőforrások Gazdaságtana Tudományos Bizottsága* tagjainak a szükséges információk összegyűjtésében és ellenőrzésében, a kötet szerkesztésében, az egyes részanyagok elkészítésében és megvitatásában végzett munkájukat. A kötet nem jöhetett volna létre a KRTK Adatbank munkatársainak kiemelkedő és elkötelezett szakmai munkája nélkül. Köszönetet mondunk az Eötvös Loránd Kutatási Hálózatnak a kiadvány anyagi támogatásáért.

**MAGYARORSZÁGI
MUNKAPIAC, 2020**

BAKÓ TAMÁS & LAKATOS JUDIT

Bevezető
A 2020-as év főbb munkaerőpiaci történései
A foglalkoztatottság alakulása
Munkaerőpiaci kereslet és tartalék
Kereset, munkajövedelem, munkaerőköltség, teljesített munkaóra

BEVEZETŐ

A GDP volumene 2020-ban 5 százalékkal maradt el az előző évitől, amely döntően a koronavírus-járvány miatt bevezetett intézkedések, illetve a járvány által okozott külső kínálati sokk hatásának volt köszönhető. A bruttó hozzáadott érték – nem meglepő módon – a szálláshely-szolgáltatás és vendéglátás (–51,1 százalék), illetve a szállítás, raktározás (–20 százalék) ágazatokban csökkent a legnagyobb mértékben. Ezek az ágazatok viszonylag jelentős súlyt képviselnek a foglalkoztatásban, így érdemben járultak hozzá a foglalkoztatás csökkenéséhez. A koronavírus-járvány miatt visszaeső külső kereslet hatására a hazai vállalatok exportja számottevően mérséklődött, ami viszont az exportra termelő ágazatok munkakeresletére hatott negatívan. A munkakereslet visszaesése számos változást indított el a gazdaság működésében, amelyek több ponton eltértek a 2008–2009-es válság idején adott gazdasági reakcióktól. A foglalkoztatás alkalmazkodása jelentős mértékben az intenzív határon történt – jelentősen nőtt a részmunkában foglalkoztattak száma –, miközben az extenzív határon nem volt olyan mértékű a változás, mint 2008–2009-ben.¹ A kormányzat számos intézkedést vezetett be, amelyek részben közvetlen (ágazati bértámogatás, munkát terhelő járulékok eltörlése a kiemelt ágazatokban), részben közvetett (vállalati hitelmoratórium) módon mérsékelhették a járvány foglalkoztatásra gyakorolt negatív hatásait.

Érdemes még megemlíteni, hogy a foglalkoztatás viszonylag mérsékelt csökkenésében szerepet játszott az is, hogy a fogyasztás visszaesése a hitelmoratórium, valamint az erőteljes reálbér-emelkedés következtében az Európai Unióban a második legkisebb volt, így a döntően hazai piacra termelő cégek munkakereslete sem csökkent számottevően. A munkakeresletet támogatta az is, hogy beruházási ráta a válság ellenére kiemelkedően magas (27,5 százalék) volt. A járvány miatt bekövetkező munkapiaci változások közül az egyik legfontosabb az volt, hogy jelentősen megnőtt a távmunka aránya, ami felhívta a figyelmet a gazdaság és a társadalom digitális képességeinek további fejlesztésének szükségességére.

A 2020-AS ÉV FŐBB MUNKAERŐPIACI TÖRTÉNÉSEI

Az utóbbi évek kedvező hazai munkaerőpiaci folyamatait 2020-ban a világméretű koronavírus-járvány törte meg. A járvány és annak gazdasági következményei sokkolóan hatottak világszerte a munkaerőpiacra, így természetesen a magyar munkaerőpiacra is. Jóllehet a makrogazdasági mutatók alapján Magyarország az Európai Unión belül a mérsékeltbb munkaerőpiaci károkat elszenvedők között szerepel, a járványhelyzetnek a munkaerőpiacra gyakorolt

¹ 2009-ben a 15–64 évesekre számolt munkanélküliségi ráta 10,1 százalék volt, ami 2,2 százalékpontos növekedést jelentett az előző évihez képest. Ezzel szemben 2020-ban a 15–64 évesekre számolt munkanélküliségi ráta 4,2 százalék volt, ami 0,9 százalékpontos növekedést jelent az előző évhez képest.

hatása így is jelentős, ráadásul a hatás egy része csak nehezen számszerűsíthető, és nehéz megjósolni a hosszú távú következményeket.

2020 folyamán a járványnak két jelentős hulláma volt, amelyekre adott kormányzati válasz részben különbözött. Az első – a kora tavaszi hullám – idején a fő cél a járvány terjedésének megakadályozása volt, amit egy izolációs intézkedéscsomaggal kívántak elérni. Ennek következtében gyakorlatilag leállt a gazdaság, számos termelőegység átmenetileg felfüggesztette a működését, csak az alapvető szükségleteket kielégítő üzletek tarthattak nyitva, az egészségügyi intézmények csak a létfontosságú ellátást biztosították, az oktatás online üzemmódra állt át, akadozott a határon átmenő áruforgalom, a határon átvélő turizmus gyakorlatilag megszűnt, mivel a minden ország igyekezett a járvány terjedését megakadályozni. Május végén a legtöbb korlátozást a kedvező járványügyi adatoknak köszönhetően feloldották, újra nyithattak a boltok, és igénybe lehetett venni a legtöbb társadalmi és üzleti szolgáltatást. Az elsőt azonban – a vártnál korábban – szeptember elején követte egy második hullám. Jóllehet a fertőzöttek és így az egészségügyi ellátásra szorulóak száma jóval meghaladta az első hullámét (ez utóbbit – a társadalmi érintkezés igen erős korlátozásának köszönhetően – nagyon kedvező járványügyi mutatók jellemezték), az intézkedések súlypontja a gazdaság működőképességének megőrzésére helyeződött át, így az első hullámra jellemző szigorú korlátozó intézkedések bevezetésére – legalábbis olyanra, ami a termelőszektorra radikálisabban érintette volna – nem került sor. A két hullám között a gazdaság többé-kevésbé normálisan működött, kivéve olyan szegmenseit, mint a turizmus, a vendéglátás vagy a szórakoztatóipar egyes területei.

A járvány hatása 2020 valamennyi fontosabb munkaügyi mutatójában tetten érhető, és néhány új munkaerőpiaci jelenséget is generált. Összességében azonban a járvány munkaerőpiaci következményei kevésbé voltak súlyosak mint a 2008 végén kezdődött gazdasági válságé, viszont a gazdaság egyes területeit annál jóval koncentráltabban érintette.

– A foglalkoztatottak létszámának emelkedő trendje 2020-ban megtört, a 2019. évi 4512,1 ezer fős foglalkoztatási csúcshoz képest éves átlagban 52 ezer fővel kevesebben minősültek foglalkoztatottnak, azonban ez a csökkenés így is csak mintegy fele volt a 2008-as válságot jellemző visszaesésnek. A kedvező képet némileg árnyalja az, hogy a foglalkoztatotti státusz megtartása esetenként csak napi néhány órás – így a korábbi keresetnél lényegesen kisebb jövedelmet biztosító – munkavégzés vagy kényszerszabadságolás vállalásával volt lehetséges.

– A 15–64 évesekre számított foglalkoztatási ráta az egy évvel korábbi 70,1 százalékról 69,7 százalékra mérséklődött, ezen belül a férfiaknál 0,3 százalékpontos, a nők esetében pedig 0,7 százalékpontos visszaesés következett be, de ez még így is az elmúlt három évtized második legmagasabb foglalkoztatási szintjét eredményezte. A kedvező adathoz az is hozzájárult, hogy a ráta neve-

zójét adó 15–64 éves népességszám jelentősen, közel 50 ezerrel (47 ezer fővel) csökkent az előző évihez képest.

– Az Európai Unió 2020-ra a 20–64 éves korcsoportra vonatkozóan a foglalkoztatási ráta 75 százalékos célértékét tűzte ki, amelyet Magyarország a második negyedévi visszaesést követően a harmadik negyedévre már újra elért.

– Egy év alatt 38 ezer fővel 198 ezerre nőtt az úgynevezett ILO-munkanélküliek száma, ez éves átlagban 4,3 százalékos munkanélküliségi rátát jelentett, ami az unión belül továbbra is az egyik legalacsonyabb értéknek számított.

– A munkanélküli státus irányába történő intenzívebb kilépés következményeként a tartósan munkanélküliek 2019. évi 34,5 százalékos aránya 28,2 százalékra csökkent, és ezzel párhuzamosan rövidült a munkanélküliség átlagos időtartama is.

– Nőtt a regisztrált munkanélküliek száma, 2020 végén 56 ezerrel haladta meg létszámuk az egy évvel korábbi, és közel egyharmaddal többen vették igénybe a kedvezőtlen külső körülmények ellenére is változatlanul csak három hónapig járó álláskeresői ellátást.

– Az állásvesztők számának növekedése ellenére tovább csökkent a munkanélküliség kezelésére hivatott eszközök közé sorolható közfoglalkoztatásban érintettek száma.

– Az állásvesztés erősen szegmentált volt, az átlagosnál lényegesen nagyobb arányban érintette a szolgáltatások egyes területeit, elsődlegesen a vendéglátást, a turizmust, a kulturális és rekreációs szolgáltatásokat, a kisvállalkozásokat, a tíz fő alatti gazdálkodó szervezeteket, az alacsony iskolai végzettségűeket, a nőket pedig valamivel jobban, mint a férfiakat.

– A szolgáltatások igénybevehetőségének mindkét hullámra jellemző korlátozása, illetve az első hullám időszakának átmeneti termelésleállása miatt a teljesített munkaórák száma lényegesen jobban csökkent, mint a foglalkoztatottaké.

– A munkavállalási célú migrációt a járványhelyzet erősen korlátozta, mivel az országok közötti átjárást számos intézkedés, szabály nehezítette.

– Jelentősen – éves átlagban közel 20 ezerrel – csökkent a bejelentett üres álláshelyek száma, mivel mind a munkavállalók, mind a munkáltatók esetében a meglévő munka, illetve álláshely megtartása kapott prioritást.

– A korábban marginális jelentőségű távmunka alkalmazása kiterjedté vált, a kvalifikált szellemi munkakörben alkalmazottak jelentős része otthonról dolgozott az év nagyobbik részében.

– A tömeges elbocsátás elkerülésének fontos eszköze volt 2020-ban a rövidített munkaidőben történő foglalkoztatás, amelyet a kormány bértámogatási programmal is segített.

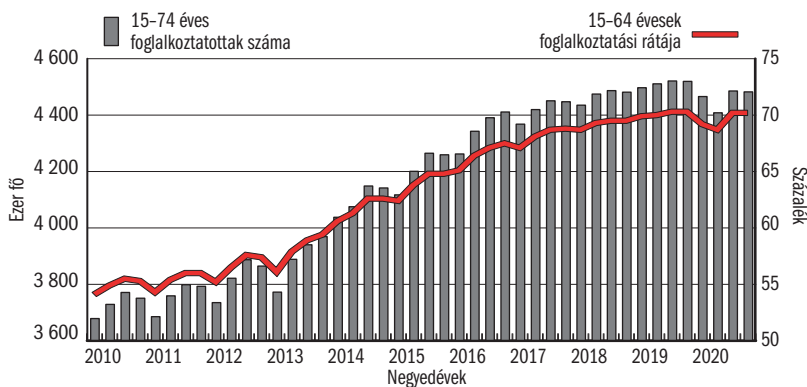
– A bruttó kereset növekedési üteme az előző évekre jellemző szinten maradt. A 2020. évi magas, 9,7 százalékos növekedéshez ugyanakkor – az egészségügyi

dolgozókat érintő intézkedések mellett – az is hozzájárult, hogy a létszámvesztés az alacsonyabb kereseti átlag jellemezte ágazatokban volt nagyobb arányú.

A FOGLALKOZTATOTTSÁG ALAKULÁSA

A KSH Munkaerő-felmérésének (MEF) adatai szerint 2020-ban éves átlagban 4 millió 461 ezer főnek felelt meg azok száma, akik a referenciahéten jövedelemszerző tevékenységet folytattak, vagy volt munkájuk, amelytől csak ideiglenesen voltak távol. Az első negyedévben 4 millió 466 ezres létszáma után a mélypontot az év második negyedéve jelentette, amikor a foglalkoztatottak száma 4 millió 408 ezerre esett vissza, a harmadik negyedévtől azonban már újra 4 millió 480 ezer körüli szinten stabilizálódott, és a foglalkoztatási ráta újra 70 százalék feletti (a 20–64 évesekre számítva 75 százalék feletti) szintre emelkedett (1. ábra).

1. ábra: A 15–74 éves foglalkoztatottak létszáma és a 15–64 éves népességre vetített foglalkoztatási ráta, 2010–2020

Forrás: KSH MEF.

A foglalkoztatási ráta viszonylag kedvező adataihoz az is hozzájárult, hogy 2020-ban folytatódott a potenciális munkaerőforrás demográfiai okokra visszavezethető szűkülése. A 15–64 éves népességbe tartozók száma 53 ezer fővel maradt el az előző évitől. A munkapiacra belépők csökkenő számát ebben az évben még részben ellensúlyozni tudta a nyugdíjkorhatár lépcsőzetes emelése. Ennek hatása a férfiak esetében volt erőteljesebb, mivel lényegében minden folyamatos munkaviszonnyal rendelkező nő számára már adott volt a korengherményes nyugdíjazás lehetősége. 2020-ban a 15–74 éves foglalkoztatottakon belül 45 százalékot képviseltek a nők, a 60 éves és idősebb foglalkoztatottak között ez az arány már nem érte el a 38 százalékot, illetve az ebben az évben bekövetkezett létszámcsökkenés közel kétharmada a női foglalkoztatottakra jutott. A határon átívelő migráció a járvány miatt jelentősen megnehezült,

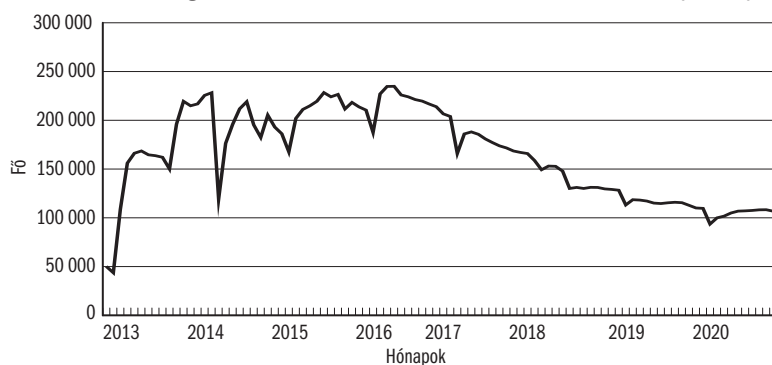
A Munkaerő-felmérésben külföldi munkahelyet megjelölők létszáma elmaradt az előző évitől, de csökkent a vállalkozásoknál foglalkoztatott nem magyar állampolgárok száma is.

1. táblázat: A foglalkoztatottak létszáma alakulása néhány fontosabb ismérv szerint, 2018–2020

Megnevezés	Foglalkoztatottak száma (ezer fő)			Változás 2020/2019	
	2018	2019	2020	ezer fő	százalék
Összesen	4469,5	4512,1	4460,5	-51,6	98,9
Nem					
Férfi	2446,2	2479,7	2461,0	-18,7	99,2
Nő	2023,3	2032,4	1999,5	-32,9	98,4
Típus					
Belföldi elsődleges munkaerőpiac	4216,6	4284,6	4268,5	-16,1	99,6
Közfoglalkoztatás	148,2	111,5	92,1	-19,4	82,6
Külföldi telephely	104,7	116,1	99,9	-16,2	86,0
Régió					
Budapest	833,8	848,1	851,1	3,0	100,4
Pest	595,2	614,7	619,9	5,2	100,8
Közép-Dunántúl	499,1	505,6	503,3	-2,3	99,5
Nyugat-Dunántúl	481,9	488,0	481,3	-6,7	98,6
Dél-Dunántúl	374,0	373,0	363,2	-9,8	97,4
Észak-Magyarország	485,3	481,7	469,9	-11,8	97,6
Észak-Alföld	639,7	640,0	622,9	-17,1	97,3
Dél-Alföld	560,5	561,0	548,9	-12,1	97,8
Státusz					
Alkalmazott	4003,9	4023,6	3923,2	-100,4	97,5
Társas vállalkozás, szervezetek tagja	149,4	164,8	178,6	13,8	108,4
Vállalkozó, önálló és segítő családtag	316,2	323,8	358,7	34,9	110,8

Forrás: KSH MEF.

2. ábra: A közfoglalkoztatottak létszámának alakulása 2013–2020 (ezer fő)

Forrás: KSH Statdat: intézményi munkaügyi statisztika, illetve 2019-től adminisztratív adatforrás alapján.

Annak ellenére, hogy a közfoglalkoztatás lehetősége a vészhelyzetre való tekintettel azok számára is adottá vált, akik (normál körülmények között) képesek lennének önállóan elhelyezkedni, illetve megszűntek a szakképzettséggel

rendelkezőkre vonatkozó korlátozások is, 2020-ban folytatódott a közfoglalkoztatottak létszámának csökkenése, s ennek a foglalkoztatási formának a szerepe egyre inkább marginális jelentőségűvé vált. 2020-ban éves átlagban 88 700-an dolgoztak csak közfoglalkoztatottként, ami több mint 12 ezerrel elmaradt az előző évi létszámtól. Minden második közfoglalkoztatott továbbra is Szabolcs-Szatmár-Bereg, Borsod-Abaúj-Zemplén, illetve Hajdú-Bihar megyében élt.

2020-ban a hazai elsődleges munkaerőpiac létszámvesztése összességében nem volt számottevő, itt a létszám mindössze 0,4 százalékkal maradt el az előző évitől. Foglalkoztatási státus szerint azonban jelentős átrendeződés következett be. Míg az alkalmazottak száma 2,5 százalékkal csökkent, erőteljesen nőtt a társas vállalkozások tagjainak létszáma éppúgy, mint az egyéni vállalkozóké. Ez összefügghet azzal, hogy az állásukat elvesztők egy része vállalkozóként próbált új megélhetési forráshoz jutni, annak ellenére, hogy a gazdasági feltételek nem adtak okot túlzott optimizmusra. Az úgynevezett stabil foglalkoztatói körben (legalább öt főt foglalkoztató vállalkozások, költségvetési intézmények és nonprofit szervezetek) 2020-ban 3 millió 76,7 ezer fő dolgozott, szemben az előző évi 3 millió 185,7 ezres létszámmal.

A foglalkoztatottság a nemzetgazdaság különböző területein eltérően alakult, a változás mértéke, illetve az egyes ágak között kialakult különbségek a korábbi évekre jellemzőnél nagyobbak voltak. A foglalkoztatottak létszámára vetítve a legnagyobb létszámvesztést – legalábbis a munkaerő felmérés adatai szerint – a szállítás, raktározás, a szálláshely-szolgáltatás, vendéglátás, illetve a feldolgozóipar szenvedte el, míg egyebek mellett nőtt az építőiparban és az információ, kommunikáció nemzetgazdasági ágakban dolgozóké. Az intézményi adatgyűjtésből kirajzolódó kép sem különbözik ettől gyökeresen, bár itt egyes nemzetgazdasági ágak esetében a változás markánsabb. A feldolgozóiparban 4,4 százalékkal (több mint 30 ezer fővel) csökkent az alkalmazásban állók száma, 3,6 százalékkal a szállítás, raktározás, 11,3 százalékkal az adminisztratív szolgáltatás és 16,9 százalékkal a szálláshely-szolgáltatás, vendéglátás nemzetgazdasági ágban dolgozóké, de 3,5 százalékkal kevesebb embert foglalkoztatottak a kereskedelem legalább ötfős szervezetei is. Ebben a körben az építőipar létszáma szinten maradt, míg 6 százalékkal többen dolgoztak informatikai területen.

Annak ellenére, hogy a külföldi turizmushoz kötődő és a járványhelyzet által leginkább érintett területek súlya a fővárosban a legnagyobb, a központi régióban még enyhén nőtt is a foglalkoztatottak száma – vélhetően azért, mert itt adódott leginkább lehetőség a pályamódosításra, a más területen történő elhelyezkedésre. A jobb helyzetű régiókban, megyékben a rosszabb munkaerőpiaci helyzetűekre jellemzőnél kevésbé csökkent a foglalkoztatottak száma, azaz a területi különbségek 2020-ban sem mérséklődtek. Mivel a közfoglalkoztatás kiterjedtsége az adott térség munkaerőpiaci jellemzőinek függvénye,

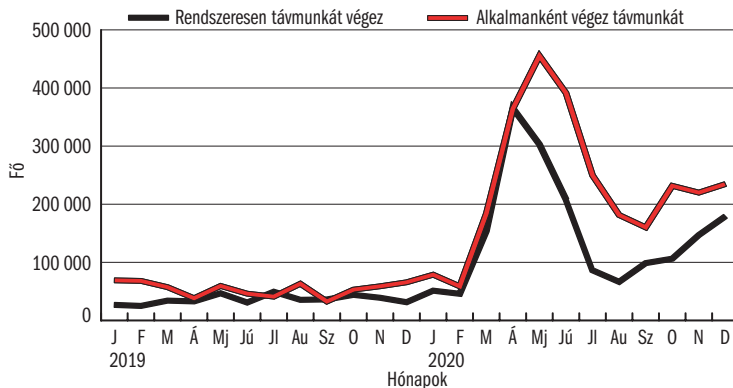
az ilyen módon foglalkoztatottak létszámának csökkenése szintén a területi különbségek konzerválódásának irányába hatott.

A járvány okozta gazdasági nehézségek ellenére a gazdálkodók jelentős része igyekezett a tömeges elbocsátást elkerülni, számolva azzal, hogy a helyzet normalizálódása után új dolgozók felvétele és betanítása többletköltséggel, illetve átmeneti működési nehézséggel járna. Nagyobb mértékű átmeneti megoldást a rövidített munkaidős foglalkoztatás jelentett. 2020 júniusában 260 ezer alkalmazásban álló dolgozott ebben a formában. A rövidített munkaidőben dolgozók száma a harmadik negyedévtől már jelentősen mérséklődött, de október elején is még 123 ezer volt az érintettek száma. A legnagyobb arányban a szálláshely-szolgáltatás és vendéglátás területén éltek ezzel a lehetőséggel a munkáltatók, ahol a 40. heti számbavétel szerint az országos 3 százalékkal szemben 12 százalék volt a rövidített munkaidőben alkalmazottak aránya. Ebben az időintervallumban az ilyen formában foglalkoztatottak száma a feldolgozóiparban is az átlagos érték több mint másfélszerese, a kereskedelemben pedig 1,4 szerese volt, de szemben a vendéglátással – amelybe tartozó vállalkozások lényegében az év egészében nagy arányban erre kényszerültek – ez utóbbi ágakban inkább csak az első hullám időszakára volt jellemző ez a megoldás. A feldolgozóiparon belül a munkaidő-csökkentés súlya a külföldi beszállítóktól erősen függő járműgyártásban volt a legnagyobb. A munkaidő-csökkenés keresetcsökkenést is jelentett, még úgy is, hogy a kieső munkaidőre járó nettó alapbért megadott összeghatárig a munkahelyvédelmi bértámogatási alapból megigényelhette a munkáltató. 2020 augusztusáig ezt 205 ezer munkavállaló számára kérték meg, és ezt alkalmazták a legnagyobb arányban a foglalkoztatottság fenntartását segítő eszközök közül.

Az átmeneti munkaidő-csökkentés a fizikai munkakörökre volt jellemző (a szellemi foglalkozási főcsoportok közül csak az irodai és ügyfélkapcsolati foglalkozásúak esetében haladta meg az országos átlagot), míg a szellemi munkakörök jelentős részében az otthoni munkavégzés lehetősége biztosította a változatlan időkeretben történő foglalkoztatást. A járvány megjelenéséig az otthonról, jellemzően számítógép segítségével történő munkavégzésre csak bizonyos munkakörökben, illetve élethelyzetekben és csak kevesek számára adódott lehetőség. A járvány első hullámát kísérő intézkedések miatt az úgynevezett *home office* típusú munkavégzésben érintettek száma a korábbi sokszorosára nőtt, 2020 áprilisában az előző év azonos hónapját jellemzőnél 11-szer többen (mintegy 365 ezren) nyilatkoztak úgy, hogy az előző négy hétben rendszeresen távmunkában dolgoztak, miközben az alkalmilag távmunkában dolgozók száma is 9,5-szörösére (364 ezer főre) változott. Májusban a szigorú korlátozásokat részben feloldották, újra lehetővé vált a munkahelyre történő bejárás, így a rendszeresen távmunkában dolgozók száma csökkent, viszont az alkalmilag távmunkában dolgozóké májusban még nőtt is, júniusban is magas szinten maradt – valószínűleg

azért, mert a szellemi munkakörök egy részénél a munkáltatók a bejárás és az otthoni munkavégzés egyfajta kombinációjára tértek át. Az őszi hónapokban induló újabb hullám hatására megint nőtt a távmunkában dolgozók létszáma, de az ilyen formában foglalkoztatottak száma elmaradt az első hullámra jellemzőtől (3. ábra).

3. ábra: A rendszeresen és alkalmanként távmunkát végzők száma, 2019–2020

Forrás: KSH MEF.

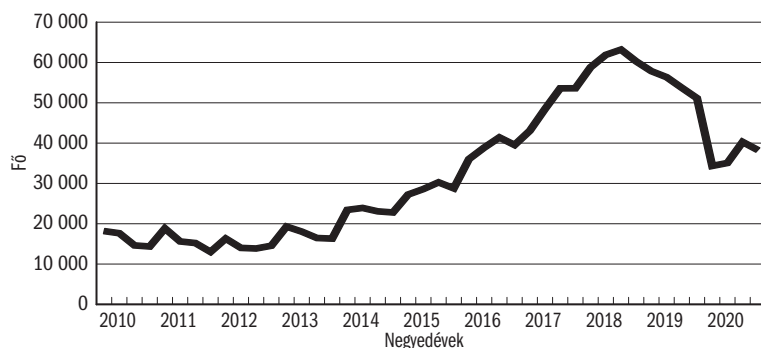
A távmunka alkalmazásának tekintetében az egyes nemzetgazdasági ágak közötti különbség igen jelentős, és elsősorban a kvalifikált szellemi munkakörben dolgozók arányától függ. 2020-ban éves átlagban az információ, kommunikáció (39 százalék), a tudományos és műszaki tevékenység (33 százalék), a pénzügyi szolgáltatás (30 százalék) és az oktatás (21 százalék) nemzetgazdasági ágakban volt a legmagasabb az ilyen formában dolgozók aránya, míg a mezőgazdaságban és az egészségügy, szociális ellátásban – az itt folyó munka sajátosságából következően – egyáltalán nem volt jellemző. A távmunkában dolgozók 77 százaléka felsőfokú végzettséggel rendelkezett, míg 22 százalékuk érettségizett volt. A digitális oktatásra való áttérése miatt a 15 éven aluli gyermeket nevelők az átlagosnál nagyobb arányban dolgoztak otthonról 2020-ban.

MUNKAERŐPIACI KERESLET ÉS TARTALÉK

A munkanélküliség növekedésével párhuzamosan csökkent a betöltésre váró álláshelyek száma. 2019-ben éves átlagban a munkáltatók még 79 ezer üres vagy a közeljövőben megüresedő állást jelentettek, 2020-ban ez a szám már a 61 ezret sem érte el. A munkaerő iránti kereslet volumene a költségvetési szférában lényegében változatlan maradt (2019-ben 20,5 ezer, 2020-ban 20,7 ezer betöltésre váró álláshely), azaz a csökkenés teljes egészében a versenyszférára korlátozódott, ahol az előző évi 55 ezerrel szemben 2020-ban csak 37 ezer főnyi pótlólagos munkaerőigény jelentkezett.

Az üres álláshelyeknek az összes álláshelyhez viszonyított aránya 2020-ban 2,0 százaléknak felelt meg, ami így 0,5 százalékponttal elmaradt az egy évvel korábbtól, de még így is némileg meghaladta az európai uniós átlagot. Ezen belül a versenyszférában 1,7 százalékot, a költségvetésben 3,0 százalékot, a non-profit szektorban 2,0 százalékot tett ki ez az arány. A mutató értéke továbbra is jóval az átlag feletti volt a permanens munkaerő-utánpótlási gondokkal küzdő humán-egészségügyi, szociális ellátás (3,9 százalék) területén, a versenyszféra túlsúlya jellemezte területek közül pedig az adminisztratív szolgáltatás (3,3 százalék) nemzetgazdasági ágakban. Az utóbbinál a magas érték jellemzően azzal függ össze, hogy a munkaerő-kölcsönző cégek, amelyek klienseik részére folyamatosan keresnek új munkavállalókat, ide vannak besorolva. Az üres álláshelyek aránya erőteljesen csökkent (3,3 százalékról 2,2 százalékra) a korábbi években az üres álláshelyek egyik legmagasabb aránya jellemezte információ és kommunikáció nemzetgazdasági ágban, az építőiparban (2,6 százalékról 1,6 százalékra), illetve a járványhelyzet által leginkább érintett szálláshely-szolgáltatást és vendéglátásban (2,4 százalékról 1,4 százalékra). A jelentősebb létszámot foglalkoztató nemzetgazdasági ágak közül az üres álláshelyek legalacsonyabb aránya jellemezte a kereskedelmet (0,9 százalék), ahol nem az új munkaerő megszerzése, hanem sokkal inkább a meglévő dolgozók foglalkoztatása volt az elsődleges cél.

4. ábra: Az üres álláshelyek száma a versenyszférában, 2010–2020

Forrás: KSH negyedéves munkaügyi jelentései.

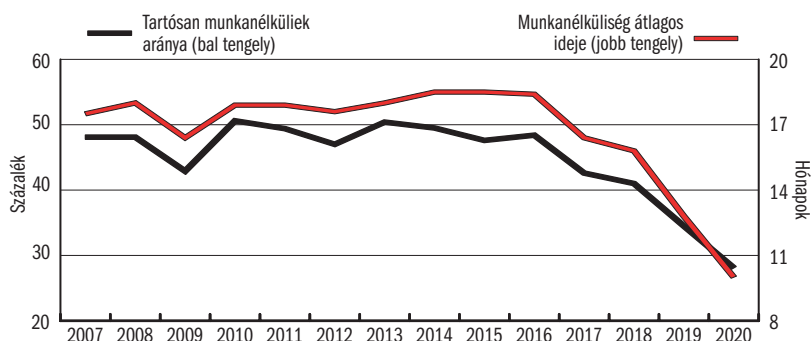
A Nemzeti Foglalkoztatási Szolgálatnak (NFSZ) a munkáltatók munkaerő-igény-bejelentéseire épülő statisztikája szintén a többletmunkaerő iránti igény mérséklődését jelezte 2020-ban; bár ez a csökkenés – amiatt, hogy itt a betöltésre váró álláshelyek többsége olyan, amelyet támogatott formában (például közmunkásokkal) kívántak a munkáltatók betölteni – a KSH-adatok által jelzetté némileg kisebb volt.

A munkaerő-tartalék több, a munkaerőpiactól eltérő távolságra levő csoportból tevődik össze. A munkaerőpiachoz legközelebb a munkanélküliek állnak, hiszen mindegyik általánosan használt definíció szerint ők valamilyen lépést

tesznek foglalkoztatottá válásuk érdekében. Az ENSZ szakosodott munkaügyi szervezete, az ILO által kidolgozott és a KSH Munkaerő-felmérésében is használt definíciónak megfelelő munkanélküliek átlagos létszáma az 2019. évi rekord alacsony szintet jelentő 160 ezer fő után 2020-ban 198 ezer fő fölé emelkedett, ami 4,3 százalékos, az előző évit 0,9 százalékponttal meghaladó munkanélküliségi rátát jelentett. A nők munkanélküliségi rátája a férfiakénál némileg jobban nőtt, 4,5 százaléknak felelt meg szemben a férfiakra jellemző 4,1 százalékkal. Ebben vélhetően nemcsak az játszott szerepet, hogy a válság által leginkább érintett szolgáltatási területeken több nő dolgozik, mint férfi, hanem az is, hogy a gyermekintézmények látogatásának időleges korlátozása esetükben nehezítette vagy akár el is lehetetlenítette a munkavégzést. Míg arányaiban a férfiak esetében az alacsony iskolai végzettségűek munkanélküliségi rátája nőtt a legjobban (ezzel szemben például a felsőfokú végzettséggel rendelkezőké lényegében változatlan maradt), a nőknél a végzettség szintjétől független volt a munkanélküliségi helyzet romlása.

Mivel a munkanélküli státusba történő beáramlás 2020-ban a korábbi éveket jellemzőnél jóval intenzívebb volt, a tartósan munkanélküliek aránya csökkent, és rövidült a munkanélküliként eltöltött idő átlagos hossza is.

5. ábra: A munkakeresés átlagos hossza (jobb tengely) és a tartósan munkanélküliek aránya (bal tengely)

Forrás: KSH MEF.

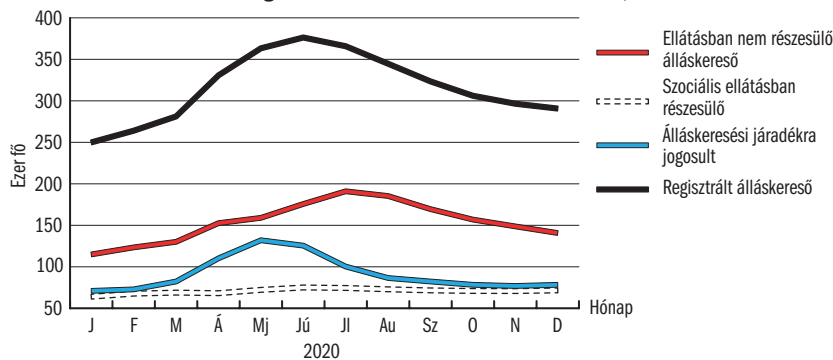
A munkanélküliség az ország legjobb munkaerőpiaci helyzetű régióiban is nőtt 2020-ban, de a régiók relatív helyzete érdemben nem változott. A munkanélküliségi ráta értéke továbbra is Nyugat-, illetve Közép-Dunántúlon volt a legalacsonyabb (2,4 százalék, illetve 2,8 százalék), míg a másik szélsőséget képviselő Észak-Alföldön 7,3 százalékra nőtt. Megyei szinten a legjobb helyzetű Győr-Moson-Sopron megye (1,8 százalék) és a legkedvezőtlenebb érték jellemezte Szabolcs-Szatmár-Bereg megye (9 százalék) közötti különbség közel ötszörös volt.

Míg korábban a Munkaerő-felmérés definíciójának megfelelő munkanélküliek és a regisztrált álláskeresők létszáma jellemzően együtt mozgott, a munkaerőpiaci környezet hirtelen változásának hatására a két mutató kö-

zötti – addig is meglévő, de viszonylag stabil – eltérés 2020 márciusától (amikor a nyilvántartott álláskeresők száma gyors növekedésnek indult) jelentősen nőtt. 2020 júniusában érte el 376,3 ezer fővel a regisztrált álláskeresők száma a maximumot, majd ezt követően folyamatosan csökkent, decemberben már csak 290,7 ezren tartoztak ebbe a kategóriába. A járvány kitörése miatt sokan elvesztették munkájukat, s a kieső jövedelem részbeni pótlásának egyik alternatíváját az álláskeresési járadék jelentette. Míg az utóbbi években – éves átlagban – stabilan 60-70 ezer körül alakult ezen ellátást igénybe vevők száma, 2020-ban 91 ezer fölé emelkedett. Ezen belül májusban 132 ezren kapták ezt az ellátást. A jogosultsági feltételek a járvány okozta vészhelyzet ellenére sem változtak, így július–augusztusra az igénylők jórésze már nem volt rá jogosult, s 2020 végére az ellátottak száma újra a korábbi éveket jellemzőhöz közelített. A kérelmek elbírálása is akadozott, a mindössze három hónapig járó ellátást – főleg Budapesten – csak jelentős késéssel kaptak kézhez az érintettek. A hosszú évek óta változatlan összegű (havi 22 800 forint) szociális ellátásban részesülők száma alig változott, viszont a regisztrált álláskeresőkön belül újra jelentősen emelkedett a semmilyen ellátásban nem részesülőké (6. ábra).

6. ábra: Regisztrált álláskeresők főbb havi adatai, 2020

Forrás: Nemzeti Foglalkoztatási Szolgálat regisztere.

A munkanélküliek mellett az alulfoglalkoztatottak, a dolgozni szándékozó, de munkát aktívan nem kereső vagy a rendelkezésre állás kritériumát nem teljesítő inaktívak is a potenciális munkaerő-tartalék részét képezik. Már márciusban megugrott azoknak az inaktívoknak a száma, akik szerettek volna dolgozni, de a lehetőségek korlátozottsága miatt aktívan nem kerestek munkát. Kisebbségi növekedés az alulfoglalkoztatottak, vagyis azok számában is bekövetkezett, akik részmunkaidőben dolgoznak, de szerettek volna magasabb óraszámban dolgozni. A korlátozások enyhítése, majd a vészhelyzeti rendelkezések megszüntetése májustól élenkítő hatással volt a munkaerőpiacra, ami a foglalkoztatottak számának növekedésével járt, s ezzel párhuzamosan csökkent az inaktív tartalék (2. táblázat).

2. táblázat: A foglalkoztatottak és a potenciális munkaerő-tartaléknak minősülők létszámának alakulása (ezer fő)

Megnevezés	2010	2016	2019	2020	2020/2010	2020/2019
	ezer fő				százalék	
Foglalkoztatott összesen	3732,4	4351,6	4512,1	4460,5	119,5	98,9
Ebből:						
-alulfoglalkoztatott	59,2	50,6	29,0	30,7	51,9	105,9
-közfoglalkoztatott	72,5	220,9	101,0	92,1	127,0	91,2
Munkanélküli	469,4	234,6	159,7	198,0	42,2	124,0
Inaktívból:						
-keres munkát, de nem áll rendelkezésre	10,3	6,9	6,0	7,0	68,0	116,7
-szeretne dolgozni, és rendelkezésre áll	200,8	128,5	106,0	143,9	71,7	135,8

Forrás: KSH MEF.

KERESET, MUNKAJÖVEDELEM, MUNKAERŐKÖLTSÉG, TELJESÍTETT MUNKAÓRA

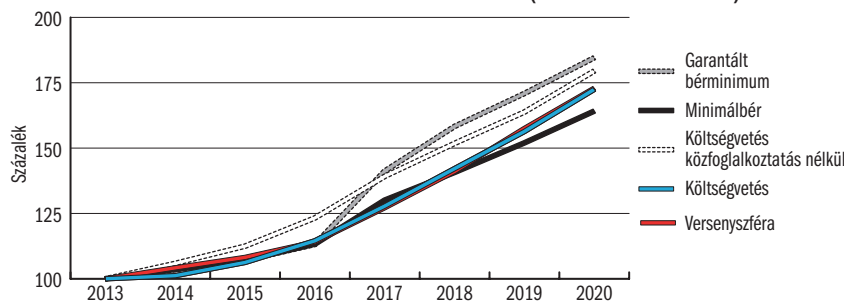
A legalább öt főt foglalkoztató vállalkozásoknál, a költségvetési intézményeknél és a foglalkoztatás szempontjából jelentős nonprofit szervezeteknél teljes munkaidőben alkalmazásban állók – KSH által hosszú időszorban publikált – bruttó átlagkeresete 2020-ban 403 620 forintnak felelt meg, ami közfoglalkoztatottak nélkül számolva 414 500 forintot jelentett. A rendkívüli helyzet ellenére tehát ebben a körben a bruttó kereset továbbra is dinamikusan nőtt, 9,7 százalékkal meghaladva meg az egy évvel korábbi szintet. A magas dinamikához azonban több, a járványhoz kapcsolható tényező is hozzájárult, így az, hogy az egészségügyi dolgozók jelentős hányada júliusban egységesen 500 ezer forint jutalomban részesült, illetve hogy a legnagyobb arányú létszámcsökkentés a nemzetgazdasági átlagnál lényegesen alacsonyabb kereset jellemezte területeken (szálláshely-szolgáltatás, vendéglátást adminisztratív szolgáltatás) következett be. (Az előbbi területen 20 ezerrel az utóbbiban 22 ezerrel dolgoztak kevesebben, mint egy évvel korábban.)

A minimálbért és a garantált bérminimumot 2020-ban a kormány az érdekegyeztetési tárgyalások eredményeként az előző évvel megegyezően 8 százalékkal emelte, ami miatt tovább nőtt az ezen a béren foglalkoztatott munkavállalók kereseti lemaradása. A vállalkozásoknál, illetve a költségvetési szférában dolgozók keresete közötti különbség – a költségvetés több területét érintő keresetjavító intézkedések, illetve az egészségügyi dolgozók részére fizetett jutalom eredményeként – némileg mérséklődött, amihez hozzájárult a közfoglalkoztatottak létszámának enyhe csökkenése is. A vállalkozásoknál dolgozók bruttó kereset növekedési üteme éves szinten 9,8 százalék (2019-ben 11,6 százalék) volt, ami 418 200 forint bruttó kereseti átlagot eredményezett. A költségvetés területén dolgozóké 10,3 százalékkal, a közfoglalkoztatottak nélkül számolva viszont csak 9,6 százalékkal haladta meg az egy évvel korábbit.

Ez utóbbi 409 200 forint kereseti átlagnak felelt meg. A megfigyelt nonprofit szervezetekben dolgozó, nem közfoglalkoztatotti státusú, több mint másfél százezer munkavállaló bruttó keresete 9,5 százalékkal nőtt, így 379 800 forintra változott.

A közfoglalkoztatottak részére megállapított bér 2017 óta változatlan: 2020-ban is bruttó 81 800 forint (illetve nettó 54 397 forint) volt. Ennél magasabb díjazásban csak az a minimális számú közfoglalkoztatott részesült, aki szakképztségének megfelelő vagy munkavezetői munkát végzett. Míg azonban ezt 2019 szeptemberében – közfoglalkoztatási bérnek a megélhetési költségekhez viszonyított kedvezőtlen aránya miatt – egy egyszeri egyhavi keresetnek megfelelő összegű utalás egészítette ki, 2020-ban ilyen jogcímű kifizetés nem volt, így a közfoglalkoztatottak átlagos bruttó keresete 6,4 százalékkal elmaradt az egy évvel korábitól, és lényegében megegyezett a 2018. évivel.

7. ábra: A bruttó keresetek növekedési üteme (2013 = 100 százalék)

Forrás: KSH Intézményi munkaügyi statisztika, NAV-járulékbevallás.

2020-ban a versenyszféra túlsúlya jellemezte nemzetgazdasági ágak keresetnövekedési üteme között igen jelentős különbség alakult ki (3. táblázat). A legnagyobb arányú, 11,4 százalékos keresetnövekedés a járvány ellenére is igen jelentős rendelésállománnyal (és a nemzetgazdasági átlagtól elmaradó átlagkeresettel) jellemezhető építőiparban volt, de az átlagot jelentősebben meghaladó mértékben emelkedtek a bruttó átlagkeresetek a szállítás, raktározás és a kereskedelem nemzetgazdasági ágakban is. A legkisebb keresetnövekedési ütem (a foglalkoztatási súlyát tekintve elhanyagolható, és 2020-ban 100 alatti kereseti index jellemezte bányászattól eltekintve) a szálláshely-szolgáltatás, vendéglátás területén volt. Itt a teljes munkaidőben foglalkoztatottak keresete is mindössze 4,7 százalékkal haladta meg az egy évvel korábit, és itt volt a legnagyobb azok aránya is, akiket a munkáltatók csak részmunkaidőben tudtak alkalmazni. A legmagasabb kereseti átlag (709 300 forint/hó) jellemezte pénzügyi biztosítási tevékenység gazdasági ágban is relatíve szerény (6,6 százalékos) keresetnövekedés valósult meg, de a korábbi évekkel ellentétben a feldolgozóipar egészében is átlag alatti (8,1 százalék) volt a bruttó kereset növekedési üteme. A keresetek nagysága tekintetében a pénzügyi szolgáltatás után az információ, kommunikáció nemzetgazdasági ág állt 676 600 forinttal

a második helyen, míg a másik végletet a szálláshely-szolgáltatás, vendéglátás képviselte mindössze 250 900 forintos átlagával.

3. táblázat: A teljes munkaidőben alkalmazásban állók bruttó átlagkeresete nemzetgazdasági áganként, 2020

Nemzetgazdasági ág	Bruttó átlagkereset (forint/fő/hó)	Bruttó átlagkereset indexe (előző év azonos időszaka = 100,0 százalék)
Mezőgazdaság	320 186	109,2
Bányászat	426 863	98,4
Feldolgozóipar	424 297	108,3
Energiaipar	651 764	108,1
Víz- és hulladékgyártás	364 759	106,2
Építőipar	320 692	111,4
Kereskedelem	378 735	110,5
Szállítás és raktározás	379 890	110,1
Szálláshely-szolgáltatás, vendéglátás	250 850	104,7
Információ és kommunikáció	676 573	108,5
Pénzügyi szolgáltatás	709 341	106,6
Ingatlanügyletek	339 113	108,6
Tudományos és műszaki tevékenység	566 602	111,6
Adminisztratív szolgáltatás	330 071	107,8
Közigazgatás	467 331	105,6
Oktatás	362 838	108,4
Humán-egészségügyi, szociális ellátás	296 212	119,8
Művészet és szabadidő	394 493	107,5
Egyéb szolgáltatás	312 727	102,3
Nemzetgazdaság összesen	403 616	109,7
Nemzetgazdaság összesen közfoglalkoztatott nélkül	414 494	109,6
Ebből		
-közigazgatás	478 969	105,3
-oktatás	363 494	108,3
-humán-egészségügyi, szociális ellátás	377 720	120,0

Forrás: NAV-járulékbevallás.

A közsféra túlsúlya jellemezte nemzetgazdasági ágak közül a közigazgatás és kötelező társadalombiztosítás nemzetgazdasági ágban dolgozók keresete – a közfoglalkoztatottak nélkül számolva – az előző évi 11,6 százalékkal szemben 2020-ban mindössze 5,3 százalékkal nőtt. Az idesorolt dolgozók közül az igazságügyi munkaköröket betöltőkön kívül csak a rendvédelmi dolgozók besorolási bérét érintették központi intézkedések. A pedagógusok szakmai bérpótlékát július hónaptól 10 százalékkal emelték, jórészt ennek eredményeként az oktatási ágazatban dolgozók átlagos bruttó keresete 8,3 százalékkal haladta meg az egy évvel korábbit. A pedagógus bértáblának a mindenkori minimálbérhez történő hozzáigazítása – forrás hiányában – 2020-ban sem történt meg. Jelentősen 23,7 százalékkal nőtt a humán-egészségügyi ellátásban dolgozók bruttó keresete, mivel a 81 ezer egészségügyi szakdolgozó és a 4 ezer védőnő az ágazatot érintő többlépcsős keresetrendezési program kereté-

ben januártól átlagosan 14 százalékos, majd novembertől újabb 20 százalékos fizetésemelésben – illetve a járványhelyzet kezelésében részt vevő egészségügyi dolgozók júliusban egységesen 500 000 forintos külön díjazásban – részesültek. A szociális területen dolgozók bruttó keresete 13,9 százalékkal emelkedett 2020-ban, de a kereseti átlaguk így is csak 295 500 forintra változott.

2020-ban a fizikaiak és a szellemiek keresete lényegében azonos ütemben (8,8 százalékkal, illetve 8,9 százalékkal) felet nőtt, a fizikai dolgozók kereseti átlaga így 293 800 a szellemieké pedig 512 700 forintnak felelt meg. Az foglalkozási főcsoportok szerinti keresetnövekedés üteme viszonylag szűk sávban szóródott. 2020-ban az egyéb felsőfokú vagy középfokú végzettséget igénylő foglalkozásúak keresete nőtt a legjobban: 10,1 százalékkal, míg legkevesbé a szakképzettséget nem igénylő (egyszerű) foglalkozásúaké, de a növekedés üteme esetükben is 8,2 százaléknak felelt meg. A legmagasabb (768 400 forint) bruttó keresetű gazdasági, igazgatási, érdekképviseleti vezetők, törvényhozók 3,6-szor annyit kerestek, mint a legkisebb (211 200 forint) keresetű, szakképzettséget nem igénylő (egyszerű) foglalkozásúak.

A férfiak és nők közötti kereseti rés 2020-ban némileg szűkült, a teljes munkaidőben alkalmazásban álló férfiak bruttó átlagkeresete 15,9 százalékkal haladta meg a nőkéét. Alapállomány-csoportok szerint ez a különbség azonban jóval nagyobb, a fizikai munkakörben dolgozó férfiak keresete 23,3 százalékkal, a szellemieké 29,5 százalékkal volt magasabb a hasonló besorolású nőkéénél, és a kereseti rés a fizikaiak esetében még enyhén nőtt is.

A tényleges kereseti viszonyokat plasztikusabban jellemző medián kereset növekedési üteme 2020-ban megegyezett az átlag kereset növekedési ütemével, nagysága pedig közfoglalkoztatottakat is a foglalkoztatottak között figyelembe véve 320 600 forintnak felelt meg, ami az átlagbér valamivel kevesebb, mint 80 százaléka volt. A vállalkozások körében a medián kereset az átlag kereset 76 százalékanak felelt meg, a költségvetési szférában pedig, ahol a magas keresetűek kevésbé húzzák fel az átlagot, 89 százalék (illetve közfoglalkoztatottak nélkül 87 százalék) volt az arány.

Bruttó 250 ezer forint alatt a teljes munkaidőben foglalkoztatottak 32 százaléka keresett 2020-ban, míg a magas, (legalább havi 1 millió forintos) keresetűek aránya 4 százalék volt. Az előbbi arány csökkent az utóbbi nőtt 2019-hez képest.

A nemzetgazdaság egészében a kedvezmények nélkül számított nettó átlagkereset a bruttóval azonos ütemben, 9,7 százalékkal (268 600 forintra) emelkedett, a kedvezmények figyelembevételével számítva pedig – összefüggésben a meghatározott szakágazatokban dolgozók bruttó béréből fizetendő járulékok átmeneti mérséklésével, illetve a járulékfizetés alóli mentesítéssel – 10,0 százalékkal haladta meg az előző évit. A rendszeres (prémium, jutalom, egyhavi különjuttatás nélküli) bruttó átlagkereset 371 000 forintnak felelt meg, ez 9,3 százalékkal volt magasabb, mint egy évvel korábban. A reálkereset 6,2

százalékkal emelkedett, a fogyasztói árak előző év azonos időszakához viszonyított 3,3 százalékos növekedése mellett.

2020-ban a bruttó havi munkajövedelem átlagosan 420 ezer forintnak felelt meg. A kereseten felüli juttatások egy főre jutó összege ebből 16 400 forint volt, amelynek legnagyobb tétele a káféteria juttatás. Mivel a kedvező adózási feltétellel adható káféterialelemek köre 2020-ban sem bővült, az egyéb munkajövedelem-elemek súlya a teljes munkajövedelmen belül 2019-hez képest enyhén tovább csökkent. Az egyéb munkajövedelem egy főre jutó nagysága szerinti ágazati különbségek igen jelentősek. Az energiaiparban dolgozók egyéb munkajövedelme havi átlagban elérte a 36 ezer forintot, és hasonló nagyságú volt 2020-ban a közigazgatásban is, míg például ez az összeg az építőiparban alig haladta meg az 5 ezer forintot.

2020. július 1-től a munkavállalókat terhelő járulékkulcsok változatlansága mellett a munkáltatókat terhelő szociális hozzájárulási adó kulcsa újabb 2 százalékkal csökkent így 15,5 százalékra változott.

2020 első félévében a leállások miatt jelentősen csökkent a teljesített munkaórák száma: a legalább öt főt foglalkoztató vállalkozások, a foglalkoztatás szempontjából jelentős nonprofit szervezetek, valamint a költségvetési intézmények munkavállalói ebben az időszakban 5,9 százalékkal kevesebb órát dolgoztak,² mint az előző év azonos időszakában. Ezen belül különösen nagy mértékben (11,1 százalékkal) esett vissza a teljes munkaidőben alkalmazásban álló fizikai foglalkozásúak teljesített munkaóráinak száma, míg a *home office*-nak köszönhetően a szellemi foglalkozásúak esetében a csökkenés csak 3,9 százalék volt. A kényszerintézkedések hatására nőtt a részmunkaidőben dolgozók aránya, így értelemszerűen az általuk teljesített munkaóráké is (17,3 százalékkal). A munkaóra-csökkenés az év első két hónapjában még nem volt számottevő, és a járvány gazdasági hatásaival összefüggésben legintenzívebben a második negyedévben jelentkezett. Ekkor megfigyelt szervezeti körben a dolgozók teljesített munkaórái 11,6 százalékkal csökkentek, a fizikai foglalkozásúak 19,8 százalékkal, a szellemiek 9,8 százalékkal dolgoztak kevesebbet, mint 2019 azonos negyedévében. A gazdaság május végi újraindításának köszönhetően az év második felében a teljesített munkaórák száma már az első félévinél kevésbé maradt el az előző év azonos időszakát jellemzőtől.

² Az adatból a naptári hatás nincs kiszűrve.

KÖZELKÉP
A KORONAVÍRUS-VÁLSÁG
HATÁSAI

Szerkesztette
KÓNYA ISTVÁN & KREKÓ JUDIT

Bevezető

1. Munkaerőpiaci helyzet a járvány kitörése előtt
2. Munkapiac, munkanélküliség a válság idején
  - 2.1. Foglalkoztatás a járvány idején
    - K2.1. A járvány és a Munkaerő-felmérés
    - K2.2. Változás a foglalkoztatás mérésében 2021-ben
  - 2.2. Munkaerőpiaci áramlások a Covid-válság idején
  - 2.3. Mekkora nőhetett a munkanélküliség – becslés internetes keresések alapján
  - 2.4. Állásvesztés, munkahely- és foglalkozásváltás a járulékevallások adatai alapján
  - 2.5. Munkaerőpiaci alkalmazkodás a koronavírus-járvány idején – egy reprezentatív felmérés eredményei
  - 2.6. Regisztrált munkanélküliség a járvány alatt
  - 2.7. Átlagos bérek kivételes időkben – a magyarországi keresetek alakulása a koronavírus-járvány első másfél évében
    - K2.3. A magyar munkavállalók foglalkoztatása Ausztriában a koronavírus-járvány előtt és alatt
3. A válság hatása a különböző társadalmi csoportokra
  - 3.1. A lezárások hatása az anyákra
  - 3.2. A koronavírus-járvány elleni óvintézkedések betartása és hatása az 50 év feletti európai lakosság körében
  - 3.3. A koronavírus-járvány és a magyar nyugdíjrendszer

- 3.4. Fiatalok a munkaerőpiacon és a munkaügyi rendszerben a járvány idején
4. Változó munkavégzés, távmunka
  - 4.1. Kik dolgoznak otthonról végezhető állásokban?
  - 4.2. Mely iparágakban és régiókban van lehetőség hosszú távon is távmunkára?
  - 4.3. Távmunka és munkahelyek: ingatlanpiaci hatások
  - 4.4. Közösségi munkahelyek Budapesten és a válság hatása
5. Munkaerőpiaci intézkedések
  - 5.1. Nemzetközi és hazai intézkedések
  - 5.2. Munkahelymegtartó bértámogatások Magyarországon a járvány idején
  - 5.3. Mi történik az álláskeresőkkal, miután nyilvántartásba vették őket?
  - 5.4. Közfoglalkoztatás a válság alatt
  - 5.5. Mit kezdtek az állami foglalkoztatási szolgálatok a Covid-válsággal?
6. Oktatás, egészségügy, járványmagatartás
  - 6.1. Részvétel az oktatásban, lemorzsolódás és évisméltés a Covid-járvány első évében
  - 6.2. Tanulási veszteség a Covid következtében – szimulációs eredmények
  - 6.3. Távoktatás a koronavírus-járvány idején
  - 6.4. A koronavírus-járvány hatása a halálózásra és az egészségügyi ellátórendszerre
  - 6.5. Kockázati preferencia és a Covid-19

BEVEZETŐ

KÓNYA ISTVÁN & KREKÓ JUDIT

A 2020-as Munkaerőpiaci Tükör Közelképe a koronavírus-válságot, annak munkaerőpiaci hatásait vizsgálja. Bár a járványnak még nincs vége, a kirobbanásától eltelt több mint másfél év alatt összegyűlt adatok lehetőséget adnak a munkapiaci folyamatok részletesebb elemzésére. Az idei Közelkép tekinthető a tavalyi kötetben megkezdett munka folytatásának is, ahol a válság első hullámának közvetlen hatásairól volt szó.

Az elemzéseket úgy válogattuk össze, hogy azok minél széleskörűbben tárják fel a koronavírus-válság közvetett és közvetlen hatásait is. Ezért a foglalkoztatás, a munkanélküliség és a bérek mellett az egészségügy, az oktatás, valamint az ingatlanpiac területén is megvizsgáljuk a járvány következményeit. Az elemzési lehetőségeket elsősorban az elérhető adatok határozták meg. A 2021 második negyedévéig elérhető a KSH Munkaerő-felmérése, emellett két friss adminisztratív adatbázis áll rendelkezésre: a NAV járulékbevallásokat tartalmazó adatbázisa 2019., 2020. és 2021. tavaszi hónapjaira, illetve 2019 és 2020 októberére, valamint az NFSZ regisztrált álláskeresőket tartalmazó nyilvántartása 2021 májusáig. Továbbá számos, a járványhoz kötődő felmérés, valamint publikusan elérhető aggregált adatok segítették a munkát. Ezeket a megfelelő fejezetek mutatják be részletesebben.

A Közelkép első fejezete a válságot megelőző időszak fő munkapiaci folyamatait ismerteti, részletesen kitérve a foglalkoztatásra, a bérekre és az ellátó rendszerre. A második fejezet a járvány közvetlen munkapiaci hatásait vizsgálja. A foglalkoztatás alakulásának bemutatása kitér a válsághoz kötődő vagy a válság alatt jelentkező mérési problémákra is. Szó esik a munkaerőpiaci áramlásokról, a regisztrált munkanélküliekről, az állásvesztők és állásváltók tipikus mintázatáról, a bérek alakulásáról, illetve a határmenti ingázókról.

A harmadik fejezet a válság olyan társadalmi csoportokra gyakorolt hatását vizsgálja, amelyek különösen érintettek vagy sérülékenynek bizonyultak. Ilyen csoportok a gyermekes anyák, akikre a távoktatás bevezetése miatt különösen erős nyomás nehezedett. További alfejezetek elemzik a fiatal munkavállalókkal és a nyugdíjasokkal kapcsolatban a válság idején szerzett tapasztalatokat.

A negyedik fejezet egy viszonylag új jelenséget, a távmunkát veszi górcső alá. Két alfejezet vizsgálja a távmunkára alkalmas szektorokat, illetve a távmunka válság alatti alakulását. A távmunka kapcsán érdekes kérdéseket vet fel ennek ingatlanpiaci vetülete, amelyet – bár egyelőre hiányos adatokra támaszkodva – szintén megvizsgál egy alfejezet. Érdekes és a válság által erősen érintett területként szó esik a közösségi irodák tapasztalatairól is.

Az ötödik fejezetben az egyes alfejezetek a nemzetközi és hazai munkapiaci intézkedések főbb tényeit és tanulságait veszik sorra. Ezen belül kiemelt figyelmet kapnak az álláskeresők, a közmunkások, illetve a kormányzat által bevezetett különböző bértámogatások.

Végül, de nem utolsósorban a hatodik fejezet az oktatás és egészségügy kapcsolódó területeire tér ki. Az oktatás kapcsán a fő kérdés a járvány tartós hatása a fiatalok későbbi munkapiaci esélyeire, a lemorzsolódás vagy a távoktatás bevezetése miatt. Az egészségügy esetében a járvány közvetlen hatásai mellett lényeges kérdés az, hogy az ellátórendszer megnövekedett terhelése mennyiben veszélyeztette a járványhoz nem kapcsolódó egyéb betegségek ellátását. A Közelkép utolsó alfejezete pedig a háztartások kockázati preferenciáinak változásait vizsgálja, amelynek szerteágazó – de közvetlenül adatokhoz még nem köthető – munkapiaci vonatkozásai lehetnek.

Melyek a kötetben összegyűjtött elemzések fő tanulságai? A koronavírus-válság szokatlan volt abban a tekintetben, hogy a fő aggregátumokat nézve a hatás erőteljes volt, de átmenetinek bizonyult. A foglalkoztatottság, a munkanélküliség és a bérek 2021 tavaszára megközelítették a válság előtt szintet. Ugyanakkor számos olyan mintázat látszik kirajzolódni, amely mégis a járvány tartósabb hatását támasztja alá. Ilyenek például a távmunka megnövekedett szerepe, az iparági átrendeződés vagy az oktatásra és az egészségügyre gyakorolt hatások.

Örvendetes jelenség, hogy a járvány első hulláma után a gazdaság jelentős mértékben megtanult alkalmazkodni. Ugyanakkor kötetünk arra is rávilágít, hogy a járvány közvetett hatásai még csak részlegesen ismertetek, és további évekre befolyásolhatják a munkapiac működését. Ezeknek a közvetett, elnyújtottan jelentkező hatásoknak a vizsgálata további kutatások témája kell legyen.

1. MUNKAERŐPIACI HELYZET A JÁRVÁNY KITÖRÉSE ELŐTT

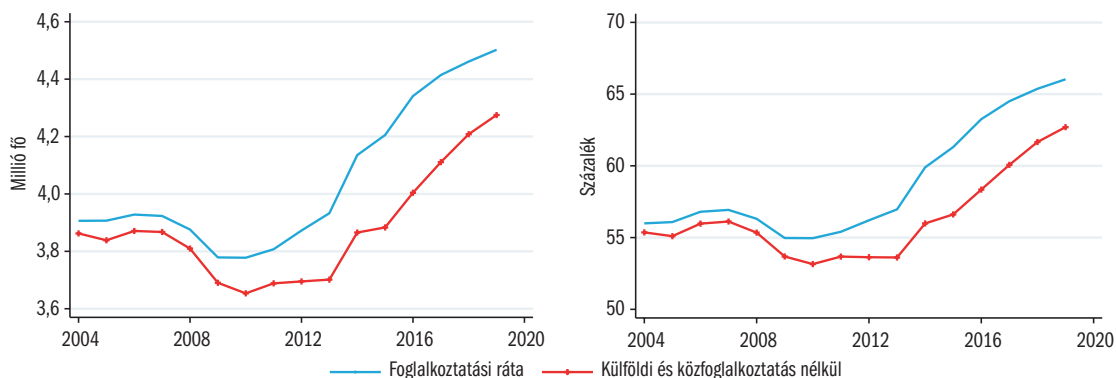
KÖLLŐ JÁNOS, OBLATH GÁBOR & SCHARLE ÁGOTA

Ebben a fejezetben röviden bemutatjuk, milyen állapotban érte a munkaerőpiacot a koronavírus-járvány, figyelmünket a foglalkoztatásra, a bérekre, valamint a munkaerőpiaci szolgáltatásokra és munkanélküli-ellátásokra összpontosítva.

Foglalkoztatás

Mint az *1.1. ábra* két része mutatja, a foglalkoztatottak száma és népességen belüli aránya a pénzügyi és gazdasági világváság okozta visszaesést követően növekedésnek indult. Ebben 2015-ig fontos szerepet játszott a közfoglalkoztatás bővítése, valamint a külföldön dolgozó magyarok számának emelkedése (amit a két görbe közötti, növekvő távolság mutat), ezt követően azonban már a magyarországi piaci foglalkoztatás növekedése vált meghatározóvá. A foglalkoztatási ráta növekedéséhez hozzájárult a népesség csökkenése is (az ábrán szereplő populáció a vizsgált időszakban 158 ezer fővel fogyatkozott).

1.1. ábra: Foglalkoztatás és foglalkoztatási ráta, 2004–2019

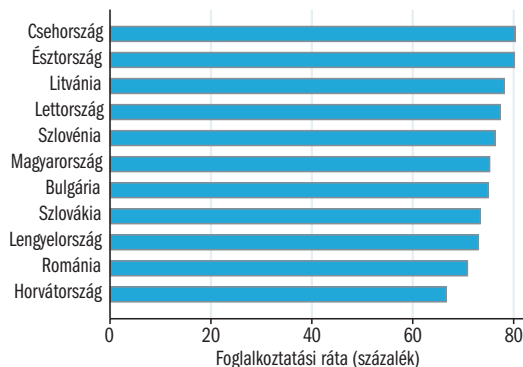
Forrás: A szerzők számítása a KSH Munkaerő-felmérésének a KRTK Adatbank által kezelt adataiból. Az adatok a 15–74 éves népességre vonatkoznak, a 15–24 éves, nappali tagozaton tanulók nélkül.

A foglalkoztatási ráta 2019-re az *1.1. ábrán* vizsgált népességben 66 százalékosra, a 15–74 évesek körében 61 százalékosra, a 15–64 éveseknél 70 százalékosra, az Eurostat által leggyakrabban használt 20–64 éves kortartományban pedig közel 76 százalékosra nőtt. Ez utóbbi érték alapján Magyarország 2019-ben közepen helyezkedett el a volt szocialista EU-tagországok mezőnyében, megelőzve Horvátországot, Romániát, Lengyelországot, Szlovákiát és Bulgáriát, de elmaradva Csehországtól, Szlovéniától és a három balti országtól (*1.2. ábra*). A helyezésünkön sokat javít a példátlan méretű közmunkaprogram, és hogy az abban dolgozókat nem egy munkaerőpiaci

program résztvevőjeként, hanem foglalkoztatottként számoljuk el. Pontos nemzetközi összehasonlító adatok erről nem állnak rendelkezésre, de a meglévő források alapján (EC 2013, 7–8. és 42. o.) nem kétséges, hogy a piaci foglalkoztatás mértékét tekintve ma is a versenytársaink mezőnyének első felében foglalnánk helyet.¹

1.2. ábra: A 20–64 évesek foglalkoztatási rátája a volt szocialista EU-tagországokban, 2019

Forrás: Eurostat.

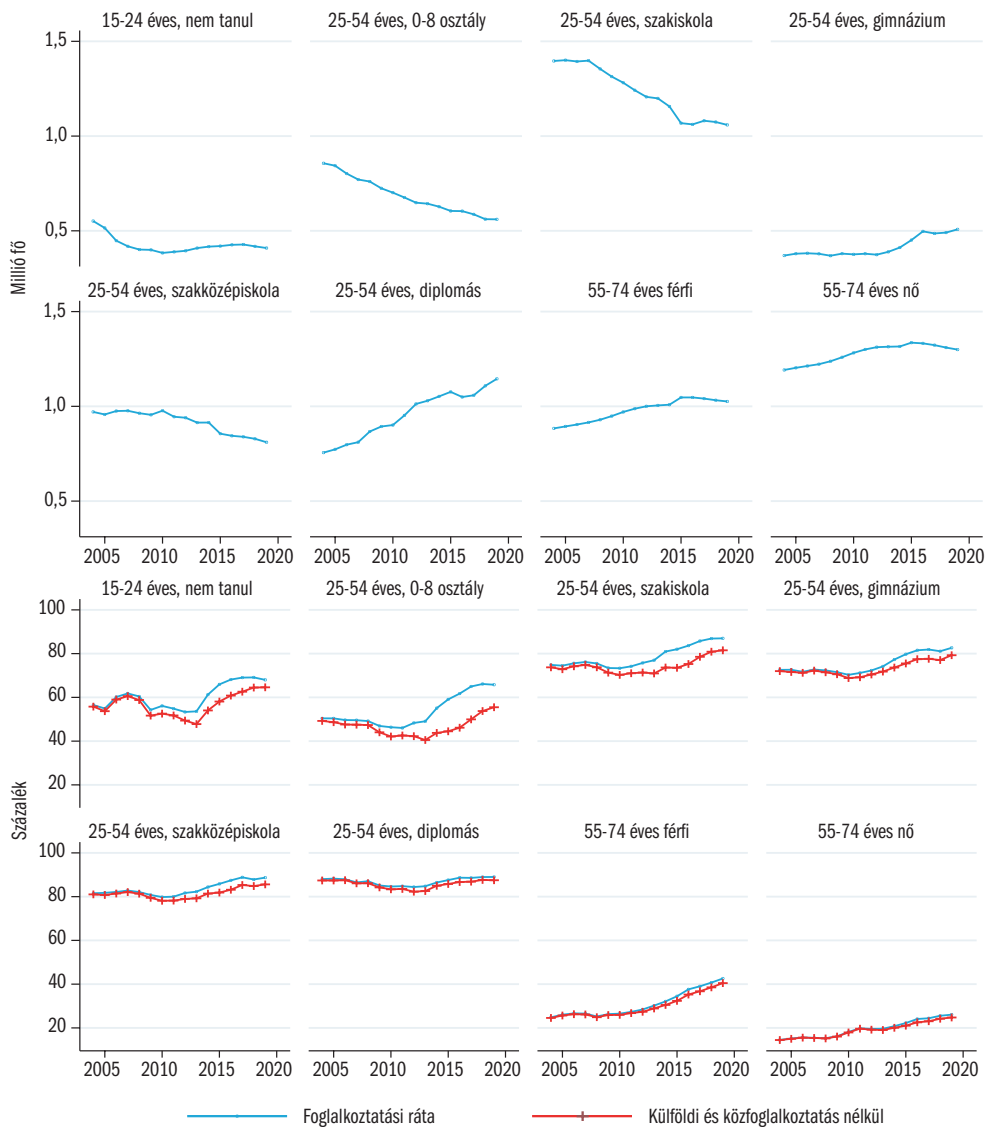
A foglalkoztatás növekedésében a népesség változó összetétele, valamint az egyes csoportok foglalkoztatási esélyeinek javulása egyaránt szerepet játszik. Az alábbiakban nyolc csoportot különböztetünk meg: a 15–24 éves, már a munkaerőpiacon lévő (nem tanuló) fiatalokat, a 25–54 éveseket iskolázottsági szintenként, valamint az 55–74 éveseket nemek szerinti bontásban. Arra törekedtünk, hogy a felosztás ne legyen túlságosan részletes, ugyanakkor szerepeljenek benne azok a csoportok, amelyek esetében nagy az európai átlagtól való lemaradásunk (iskolázatlanok, fiatalok, idősek). Az 1.3. ábra felső részében az egyes csoportok lélekszámának alakulása követhető nyomon. Folyamatosan csökkent a csak általános iskolát vagy érettségit nem adó szakképzést végzettek száma, és kisebb mértékben a szakközépiskolát végzetteké is. Erőteljesen nőtt a diplomások (kisebb mértékben a gimnáziumi érettséggel rendelkezők) száma, valamint az 55–74 éveseké.

Az ábra alsó része a vizsgált csoportok foglalkoztatási rátáinak alakulását mutatja a külföldön dolgozók és a közmunkások adatait is befoglalva, illetve nélkülük. Minden vizsgált csoportban nőtt a foglalkoztatási esély, főleg ott, ahol induláskor alacsony volt. Az iskolázatlanoknál, a szakiskolát végzettekénél és a fiataloknál jelentős volt a közmunka és a külföldi munkavégzés hozzájárulása.

Figyelemre méltó, hogy az 55 évesnél idősebbek foglalkoztatási rátájára alig hatott a 2008–2010-es válság, és jelentős gyorsulást sem látunk a rokkantnyugdíjazás feltételeit (tovább) szigorító, a 2010-es évek elején hozott intézkedések után.

¹ A vizsgált időszak elején Magyarország – csak Lengyelországot (és feltehetően Horvátországot) megelőzve – az utolsó helyek egyikén állt a foglalkoztatási rangsorban (Fazekas–Varga, 2004, 319. o.).

1.3. ábra: A népesség csoportjai és foglalkoztatási rátáik, 2004–2019

Megjegyzés: Az iskolázottsági fokozatok esetében az időszak nagyobb részében használt megnevezéseket használjuk. Szakiskola: érettségi nem adó középfokú szakképzés. Szakközépiskola: érettségi adó középfokú szakképzés. Diplomás: főiskolát vagy egyetemet végzett.

Forrás: A szerzők számítása a KSH Munkaerő-felmérésének a KRTK Adatbank által kezelt adataiból.

Az 1.1. táblázatban az aggregált foglalkoztatás változását (ΔE) az (1) képlet szerint tényezőkre bontjuk, a népesség említett csoportjainak méretében (N_k) bekövetkezett változások, illetve a foglalkoztatási rátáik változásai (e_k) alapján.

$$\Delta E = \sum_{k=1}^8 (N_k^1 - N_k^0) \bar{e}_k + \sum_{k=1}^8 (e_k - e_k) \bar{N}_k = \sum_{k=1}^8 c_{1k} + \sum_{k=1}^8 c_{2k} = C_1 + C_2 \quad (1)$$

A képletben az alsó indexek ($k = 1, 2, \dots, 8$) az egyes csoportokra, a felsők a két vizsgált évre vonatkoznak. A felülvonások az intertemporális átlagot jelzik. Az első komponens (c_{1k}) az adott csoport méretváltozásából, a második (c_{2k}) a csoport foglalkozási rátájának változásából eredő, az aggregált foglalkoztatásra gyakorolt hatást ragadja meg. Az összehasonlításban a pénzügyi és gazdasági világválság, illetve a koronavírus-járvány előtti utolsó „békeévek” (2007, 2019) adatait vetjük össze.

1.1. táblázat: A foglalkoztatás változása 2007 és 2019 között, tényezőkre bontva

	c_1	c_2	Összesen
Foglalkoztatás			
15-24 éves, nem tanul	-6	26	20
25-54 éves, 0-8 osztály	-121	108	-13
25-54 éves, szakiskola	-277	133	-144
25-54 éves, szakközépiskola	-142	53	-89
25-54 éves, gimnázium	100	44	144
25-54 éves, diplomás	293	24	318
55-74 éves férfi	38	156	194
55-74 éves nő	16	134	150
Összesen (C_1 és C_2)	-98	677	579
Külföldi és közfoglalkoztatás nélkül			
15-24 éves, nem tanul	-6	17	11
25-54 éves, 0-8 osztály	-108	53	-55
25-54 éves, szakiskola	-265	82	-183
25-54 éves, szakközépiskola	-139	31	-108
25-54 éves, gimnázium	98	31	129
25-54 éves, diplomás	290	14	304
55-74 éves férfi	37	139	176
55-74 éves nő	15	118	134
Összesen (C_1 és C_2)	-78	485	407

A tényezőkre bontásról lásd az (1) képletet. Az iskolázottsági fokozatok esetében az időszak nagyobb részében használt megnevezéseket használjuk. Szakiskola: érettségi nem adó középfokú szakképzés. Szakközépiskola: érettségi adó középfokú szakképzés. Diplomás: főiskolát vagy egyetemet végzett.

Forrás: A KSH Munkaerő-felmérésének a KRTK Adatbank által kezelt adatai.

A két időpont között a foglalkoztatás 579 ezer fővel, a közmunkások és a külföldön dolgozók nélkül számítva 407 ezer fővel nőtt. A változásra a legerőteljesebb pozitív hatást a diplomások *számának* növekedése gyakorolta ($c_1 = 293$ ezer, illetve 290 ezer fő). Hasonló erővel hatott az 55 évnél idősebbek erőteljesen javuló *foglalkoztatási esélye* (a két nemre együttesen $c_2 = 290$ ezer fő). Nem jelentéktelen a gimnáziumi érettségivel rendelkezők számbeli növekedésének hozzájárulása sem ($c_1 = 100$ ezer, illetve 98 ezer fő).

A mérleg másik serpenyőjében a létszámcsökkenésből adódó negatív összetételhatásokat találjuk, különösen a középfokú szakképzést végzettek eseté-

ben. A 25–54 éves korosztályból számos ilyen képzettségű ember öregedett ki, és ezt a veszteséget nem pótolta, hogy a szakképzésben tanuló fiataloknak a középfokú oktatáson belüli *részaránya* alig csökkent (*Hajdu és szerzőtársai*, 2015). A legfeljebb általános iskolát végzettek létszámát is elsősorban az öregedés apasztotta, nem az, hogy csökkent volna az iskolarendszerből hat vagy nyolc osztály után kilépők aránya: a 21–25 éves, nem tanuló népességben a csak általános iskolát végzettek részesedése 2007-ben 17,6, 2019-ben még mindig 15,8 százalékos volt.

A foglalkoztatási esélyek javulását mérő c_2 paraméterhatások minden vizsgált csoportban pozitívak, akkor is, ha csak a magyarországi piaci foglalkoztatást tekintjük. Az aggregált foglalkoztatás növekedéséhez a legnagyobb mértékben az 55 éven felüliek radikálisan javuló munkaerőpiaci részvétele járult hozzá.

A munkaerőpiaci teljesítmény javulásában meghatározó szerepet játszott két, hosszabb távon ható tényező. Az egyik a kilencvenes években lezajlott felsőoktatási expanzió, ami anélkül növelte a diplomások számát, hogy a foglalkoztatási esélyeik romlottak volna. A másik a nyugdíjkorhatár fokozatos (1998 óta tartó) emelése, valamint a rokkantnyugdíjba vonulás megnehezítése, ami szintén évtizedes törekvése a mindenkori kormányoknak, bár e téren a legradikálisabb reform a második Orbán-kormány hivatali idejében történt. A legjobb munkavállalási korban lévők csoportjaiban mért paraméterhatások – számos, 2010 utáni, a transzferjövedelmeket a bérekhez képest csökkentő intézkedés ellenére – együttesen sem adják ki az 55 évesnél idősebbek esetében megfigyelt értéket.

Összegzésképpen: 2014 után Magyarországnak sikerült a sereghajtók közül a kelet-közép-európai versenytársak középmezőnyébe kerülnie a foglalkoztatási arány szerinti rangsorban. A közmunka nélkül számított, piaci foglalkoztatás alapján inkább a regionális mezőny alsó felében foglaltunk helyet a koronavírus-járvány kitörésekor.

A járványt megelőző években több ágazatban is nőtt a betöltetlen álláshelyek száma, és megszorodtak a hiánnyal kapcsolatos panaszok. Erről részletesen beszámol a Munkaerőpiaci Tükör 2016. évi kötete (*Fazekas–Köllő*, 2017).

Munkatermelékenység és bérek

A munkából származó jövedelmek alakulása többféle szempontból is érdekes lehet, amelyek közül különösen fontos, hogy a dolgozó mekkora nettó reálbért keres, illetve az, hogy a munkáltatót mekkora bérköltség terheli. Mivel a különböző szempontokból felvetődő kérdések megválaszolásához különböző típusú és tartalmú mutatószámok tartoznak, természetes, hogy a bérekre vonatkozó alternatív mutatók jelzései különbözhetnek egymástól. Ezek a jelzések azonban a 2010 és 2019 közötti időszakban Magyarországon szokatlanul élesen váltak el, mégpedig nemcsak egymástól, hanem a munkatermelékenység alakulásától is. Az arányokat érzékeltetendő: évi átlagban a termelékenység

1,1 százalékkal, a bérköltség reálértéke 0,4 százalékkal, a nettó reálbér pedig 4,6 százalékkal növekedett ebben az időszakban. A hazai termelékenység növekedése az összehasonlításunkba bevont négy országhoz – három visegrádi országhoz és Romániához – viszonyítva rendkívül szerény volt, de még ennél is szerényebb volt a reálbérköltség emelkedése. Ezzel szemben a hazai nettó reálbér – különösen a termelékenységgel egybevetve – kimagaslóan növekedett.

Rövid elemzésünk mellett, hogy nemzetközi összehasonlításban is bemutatja a különböző típusú hazai bérmutatók alakulását és a közöttük mutatkozó feszültségeket,² ez utóbbiakat enyhíteni is igyekszik azzal, hogy becslést ad a magyarországi nettó bérek *nemzetgazdasági szintű* – a termelékenységgel és nemzetgazdasági bérköltséggel konzisztens módon értelmezett – változásának lehetséges mértékéről. E becslés elkészítését az indokolja, hogy a nettó bérekre vonatkozó hivatalos adatok nem a nemzeti számlákon alapulnak, és problematikusnak tartjuk azt a gyakorlatot, hogy a makrogazdasági szintű nettó beralakulást egy olyan mutatószámmal reprezentálják, amely nem fedile a gazdaság egészét.

Először fő mutatóinkat és azok forrásait ismertetjük, majd a 2019. évi hazai termelékenységi és alternatív mutatókkal mért bérszinteket, valamint a 2010 és 2019 közötti változásukat mutatjuk be a visegrádi országokkal és Romániával összehasonlítva. Végül a hazai mutatók vizsgálata alapján becsljük meg, hogy nemzetgazdasági szinten megközelítően mennyivel emelkedhetett a nettó reálbér a 2010-es években, röviden arra is kitérve, hogy milyen tényezőkkel magyarázható az általunk becslt, valamint a hivatalos – a gazdaságot részlegesen lefedő – reálbérindex közötti jelentős eltérés.

Fogalmak, mutatók és források

Egy országban belül a bérek változása kétféle makrogazdasági szempontból lehet érdekes: 1) hogyan változott a bruttó bérköltség reálértéke (az úgynevezett *termelői reálbér*) a termelékenységhez viszonyítva; 2) hogyan változott a nettó (az úgynevezett *dolgozói*) reálbér. Az előbbi egyfajta költségmutató – tartalmazza a munkáltatót terhelő járulékokat és a dolgozót terhelő adókat; reálváltozása a termelés árindexével deflálva határozható meg. A második viszont jövedelmi, illetve jóléti mutató, amelynek nominális változását a fogyasztás árindexével kell deflálni ahhoz, hogy a nettó bér vásárlóereje, vagyis a reálbér változását megkapjuk. Az alternatív árindexek alkalmazásának jelentőségét jól érzékelteti, hogy Magyarországon a fogyasztás árindexe 2010 és 2019 között közel 10 százalékponttal maradt el a termelés árindexétől. Belföldi összehasonlításban csak a reálbér időbeli változása értelmezhető, nemzetközi összehasonlításban azonban – megfelelő vásárlóerő-paritáson átszámítva – a termelői és a fogyasztói reálbér *viszonylagos szintje* egyaránt számszerűsíthető.

A *bruttó bérköltség* fogalma a nemzeti számlák (NSZ) *munkavállalói jövedelem* (MJ) kategóriájának feleltethető meg, amely – nemzetközileg egysége-

² A mutatók jelzései közötti feszültségről a portfolio.hu portálon 2018-ban *Dedák* (2018) cikke nyomán élénk szakmai eszmecsere bontakozott ki, amihez e fejezet szerzőinek egyike is hozzászólt (*Oblath*, 2018). A vita fő témáit *Madár* (2018) foglalta össze.

sen – két részből áll: ez a munkáltató által fizetett járulék, valamint az adókat is tartalmazó *bruttó bérek és keresetek* (BBK) összege, így a munkavállalói jövedelem a „szuperbruttó” bér mutatójának tekinthető. A *nettó bér* az, amit dolgozó hazavisz; erre nézve a nemzeti számlák nem tartalmaznak adatokat, e mutató statisztikai forrása országonként különbözik. Magyarországon 2018-ig az úgynevezett *intézményi munkaügyi adatgyűjtésen alapuló statisztika* (IMS) volt a forrás (ez 2019-ben módosult, ami azt jelenti, hogy ettől az évtől az adatok nem feltétlenül hasonlíthatók össze a korábbiakkal). Hangsúlyozni kell, hogy amíg a nemzeti számlákban szereplő munkavállalói jövedelem és bruttó bérek és keresetek – a statisztikusok szándéka szerint – a gazdaság egészét (a nem hivatalos, illetve illegális tevékenységeket is) lefedik, addig a hazai nettó bérek forrása a négy főnél több dolgozót alkalmazó gazdasági egységénél teljes munkaidőben foglalkoztatottakat (Magyarországon a nemzeti számlák szerinti alkalmazotti létszám kétharmadát) fedi le. Ez utóbbi forrás is tartalmaz a *bruttó bérekre* (BB) vonatkozó adatokat: ez a fogalom jelenti a hidat a munkajövedelmekre vonatkozó kétféle statisztika között.³ Ennek jelentőségére e szakasz végén térünk vissza, amikor igyekezünk megbecsülni, hogy nemzetgazdasági szinten mekkora lehetett a hazai reálbérek növekedése.

A *munkatermelékenység szintjét* nemzetközileg egységesen az egy foglalkoztatottra jutó GDP vásárlóerő-paritáson (*Purchasing power parity, PPP*) mért színvonalával, *változását* pedig a GDP/foglalkoztatott volumenindexével mérjük; az adat forrása az NSZ.

Nemzetközi összehasonlítás: relatív szintek 2019-ben

Kiindulópontként a bérekre vonatkozó egyes mutatók, valamint a gazdasági fejlettség és a munkatermelékenység 2019. évi relatív *szintjét* hasonlítjuk össze a négy visegrádi ország és Románia között (1.4. ábra).

Az 1.4. ábrán az EU27 átlagához mért szintek szerepelnek, amelyek a vizsgált országok egymáshoz viszonyított 2019. évi fejlettségi, illetve termelékenységi színvonalát hivatottak érzékeltetni, és azt, hogy ezekhez képest nagyjából hol állt a bruttó bérköltség, illetve a nettó bér vásárlóerő-paritáson és euróban mért színvonala.⁴ A bérszintek reálértékére vonatkozó összehasonlítás hozzávetőleges, mivel a vásárlóerő-paritás alapvetően felhasználási tételek (például háztartási fogyasztás), nem pedig költségek, illetve jövedelmek reálszintjének összehasonlítására szolgál, az euróban kifejezett szinteket pedig (Szlovákia kivételével) erősen befolyásolhatja, hogy 2019-ben éppen hol állt a nominális árfolyam.

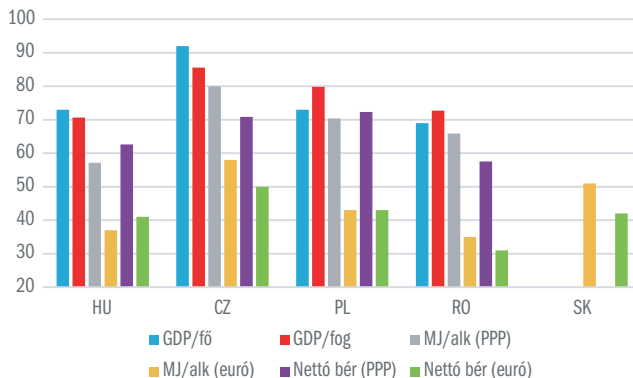
A *fejlettség és munkatermelékenység relatív szintje* (1. és 2. oszlop). 2019-ben Magyarország fejlettségi (PPP-n mért GDP/fő) szintje nagyjából megegyezett Románia és Lengyelország színvonalával, de a munkatermelékenység (GDP/foglalkoztatott) – a jelentősen megemelkedett hazai foglalkoztatottsághoz is köthetően (lásd az előző szakaszt) – mindkét országotól elmaradt. (Az el-

³ A két kategória nem pontosan azonos: a BB (IMS) csak a bruttó béreket, a BBK (NSZ) viszont a keresetkiegészítéseket (kafetéria stb.) is tartalmazza.

⁴ Szlovákia PPP-n mért mutatói 2016 óta megbízhatatlanokká váltak (lásd *Oblath, 2021*), ezért nem szerepelnek az ábrán.

múlt évtizedben bekövetkezett változás azzal érzékeltethető, hogy 2010-ben az EU átlagához viszonyított hazai termelékenység [GDP/foglalkoztatott] 12 százalékkal volt magasabb, mint az EU átlagához viszonyított hazai fejlettség [GDP/fő], 2019-ben pedig 3 százalékkal volt alacsonyabb.)

1.4. ábra: A gazdasági fejlettség, a termelékenység és a munkajövedelem egyes mutatóinak relatív szintje a visegrádi országokban és Romániában, 2019 (EU27 = 100)

Jelölések és magyarázat: GDP/fő és GDP/foglalkoztatott vásárlóerő-paritáson (PPP-n) mérve; MJ/alk (PPP): egy alkalmazottra jutó munkavállalói jövedelem a GDP PPP-jén mérve; Nettó bér (PPP): nettó bér az egyéni fogyasztás PPP-jén mérve.

Forrás: Eurostat (Annual national accounts, Annual net earnings és Purchasing power parity database) alapján saját számítások.

A *bérek szintjének* (3–6. oszlop) nemzetközi összehasonlítása négyféle szempontból lehet érdekes: I. a *termelői reálbérlétséggel* (a GDP PPP-jén számítva) más országokhoz viszonyítva hol áll a *munkatermelékenységgel* összehasonlítva (2. versus 3. oszlop), II. az *euróban mért bérlétséggel* (4. oszlop), valamint III. az *euróban mért nettó bérrel* (6. oszlop), végül IV. a *nettó reálbérrel* (5. oszlop) hol áll nemzetközi összehasonlításban.

Az I. összehasonlítás arról ad képet, hogy a reálbérlétségek szintje hogyan aránylik a hozzáadott értékhez, így makroszinten a bruttó (amortizációt is tartalmazó) profit arányának nemzetközi különbségeit jelezheti. A II. összehasonlítás a külföldi működőtőke-befektető nézőpontjának felel meg, akit (az intézményi környezetben és a kialakult adókedvezményeken kívül) főleg az euróban mért bérlétségek relatív szintje érdekel. III. Az euróban mért nettó bér annak a munkavállalónak a szempontjából érdekes, aki dönthet arról, hogy belföldön vagy *rövid ideig* külföldön dolgozzon. IV. Végül a fogyasztás PPP-jén összehasonlított nettó reálbér mutatja azt, hogy nemzetközi egybevetésben mekkora a nettó bérért belföldön kapható fogyasztói kosár (ez azt a dolgozót is nyilván érdekli, aki tartósan kíván külföldön munkát vállalni).

Ami a *reálbérlétséggel* (a GDP PPP-vel számított munkavállalói jövedelem) és a termelékenység közötti arányt illeti, Magyarországon sokkal szélesebb az olló (körülbelül 20 százalék), mint az összehasonlított három országban (7–

12 százalékkal), egyedül az ábrán nem szereplő Szlovákiában mutatkozik a hazaihoz hasonló eltérés. Az *euróban mért* magyarországi *béreköltség* (4. oszlop) jóval alacsonyabb, mint a termelékenyebb Csehországban, de nem különbözik jelentősen Lengyelország és Románia szintjétől, viszont számottevően elmarad Szlovákiáétól.

Az eddig tárgyalt mutatók forrásául a nemzeti számlák szolgáltak, ez azonban nem tartalmaz *nettó kereseti* adatokat. Ez utóbbiakról az Eurostat *net earnings* címen közöl – családnagyságtól és az átlagkeresethez mért aránytól függő – nemzetközileg összehasonlítható mutatókat, amelyek közül az átlagbér 100 százaléknak megfelelő keresettel rendelkező, egyedül álló személy nettó keresetével közelítjük az átlagos nettó bért. (Ez fogalmilag konzisztens a KSH nettó kereseti mutatójával, és szintje, illetve dinamikája Magyarország esetében közel áll a KSH által közölt nettó átlagkeresetéhez.)

A *fogyasztási PPP-n mért hazai nettó bér* számottevően elmarad Csehország és Lengyelország szintjétől, de magasabb Romániáénál (ahol viszont a termelékenység magasabb a magyarországinál). Ellenben az *euróban mért* hazai nettó bérszint lényegében azonos Lengyelország és Szlovákia szintjével, és jóval meghaladja Romániáét.

Az adatforrások különbségei miatt nem kell elvárni a nemzeti számlákból származó, valamint a nettó kereseti mutatók közötti konzisztenciát, mégis feltűnő, hogy 2019-ben euróban mérve a nettó bérek *relatív* szintje Magyarországon 10 százalékkal *meghaladta* a munkavállalói jövedelemét. Az összehasonlított országok közül Lengyelországban megegyeztek a relatív szintek, a másik három országban pedig a nettó bérek 10–15 százalékkal voltak alacsonyabbak a munkavállalói jövedelemnél. Mindebből azt szűrjük le, hogy a nettó bérekre vonatkozó hazai mutatókat óvatosan kell kezelni – ezt az időbeli változások összehasonlítása is alátámasztja.

Nemzetközi összehasonlítás: változások 2010 és 2019 között

A továbbiakban a hazai munkatermelékenység és a bérek különböző mutatóinak *változásáról* igyekszünk képet adni a visegrádi országokkal és Romániával összehasonlítva. Évi átlagos (logaritmikus különbségekből számított) növekedési ütemeket vetettünk egybe, két részperiódusra bontva a 2010 és 2019 közötti időszakot. Azért 2015-nél választjuk ketté az idősort, mert ettől az évtől kezdett emelkedni a hazai munkavállalói jövedelem reálértéke. Az adatok diszkussziójában az *1.2. táblázat* számozására hivatkozunk.

Az *1.2. táblázat* legfelső blokkja a termelékenység és annak összetevőinek változásáról tájékoztat. Az évtized egészében az összehasonlított országok közül *Magyarországon nőtt a leglassabban az egy foglalkoztatottra jutó GDP* (3), mégpedig úgy, hogy az évtized első felét lényegében stagnálás jellemezte, és a második periódus megélénkülése is viszonylag szerénynek bizonyult. Ez nem a gazdasági növekedés viszonylagos mértékével (1), hanem a foglalkoz-

tatottság – korábban tárgyalt – kiugróan gyors bővülésével (2) magyarázható. Az egy alkalmazottra jutó munkavállalói reáljövedelem (a termelői reálbér) növekedését (6) tekintve azonban a termelékenységénél is nagyobb a többi országhoz viszonyított hazai eltérés, ami csak kissé enyhül, ha a munkáltatói járulékot nem tartalmazó bruttó bérek és keresetek reálértékének egy alkalmazottra jutó alakulását (8) hasonlítjuk össze.

1.2. táblázat: A termelékenység összetevőinek és a bérekre vonatkozó mutatószámoknak az alakulása a visegrádi országokban és Romániában a 2010 és 2019 között időszakban és két részperiódusban (éves átlagos növekedési ütemek százalékban)

	2019/2010	2015/2010	2019/2015	2019/2010	2015/2010	2019/2015	2019/2010	2015/2010	2019/2015
	GDP (1)			Foglalkoztatottak (2)			GDP/foglalkoztatott (3 = 1 - 2)		
Csehország	2,5	1,7	3,4	0,8	0,5	1,2	1,7	1,2	2,2
Magyarország	2,9	2,1	4,0	2,0	1,8	2,2	1,0	0,3	1,8
Lengyelország	3,6	2,9	4,4	0,7	0,8	0,6	2,9	2,1	3,8
Szlovákia	2,6	2,5	2,8	1,3	0,9	1,9	1,3	1,7	0,9
Románia	3,8	2,8	5,0	-0,1	-0,5	0,3	3,9	3,3	4,7
	Reál MJ-tömeg (4)			Alkalmazottak (5)			Reál MJ/alkalmazott (6 = 4 - 5)		
Csehország	3,1	0,8	6,0	0,8	0,0	1,8	2,3	0,8	4,2
Magyarország	2,2	0,6	4,2	1,8	1,4	2,4	0,4	-0,8	1,8
Lengyelország	3,7	1,7	6,1	0,8	0,3	1,4	2,9	1,4	4,7
Szlovákia	4,1	2,5	6,1	1,5	0,6	2,5	2,7	1,9	3,6
Románia	3,8	-1,2	10,0	0,7	-0,5	2,3	3,1	-0,7	7,8
	Reál BBK-tömeg (7)						Reál BBK/alkalmazott (8 = 7 - 5)		
Csehország	3,4	1,6	5,6				2,6	1,6	3,8
Magyarország	2,9	0,9	5,3				1,0	-0,5	2,9
Lengyelország	3,9	2,3	6,0				3,2	2,1	4,6
Szlovákia	4,2	3,1	5,5				2,7	2,5	3,0
Románia	6,2	1,0	12,8				5,5	1,5	10,5
	MJ/alkalmazott euróban (9)			Nettó bér euróban (10)			Nettó reálbér (11)		
Csehország	3,8	0,6	7,9	3,3	0,4	6,8	1,8	0,4	3,4
Magyarország	1,7	-0,4	4,3	4,7	1,4	8,9	4,3	1,5	7,8
Lengyelország	3,6	2,0	5,7	4,4	3,6	5,4	3,9	3,1	4,9
Szlovákia	3,6	2,5	4,9	3,2	2,3	4,2	1,5	0,6	2,7
Románia	5,7	1,4	11,0	6,9	5,6	8,6	5,9	4,0	8,3
	Teljes bérhányad (12 = 6 - 3)			Közvetlen bérhányad (13 = 8 - 3)			ULC euróban (14 = 9 - 3)		
Csehország	0,7	-0,4	1,9	0,9	0,4	1,6	2,2	-0,6	5,7
Magyarország	-0,6	-1,1	0,0	0,1	-0,8	1,1	0,7	-0,7	2,4
Lengyelország	0,0	-0,7	0,9	0,3	-0,1	0,8	0,7	-0,2	1,9
Szlovákia	1,3	0,3	2,7	1,4	0,8	2,1	2,3	0,9	4,0
Románia	-0,8	-3,9	3,1	1,6	-1,8	5,8	1,8	-1,9	6,3

Jelölések és magyarázat: MJ: munkavállalói jövedelem; BBK bruttó bérek és keresetek (MJ mínusz munkáltatói járulékok); teljes bérhányad: kiigazított bérhányad (a MJ/alkalmazottak és a GDP/foglalkoztatottak aránya); közvetlen bérhányad: a BBK/alkalmazottak és a GDP/foglalkoztatottak aránya); ULC euróban: termékegységre jutó, euróban kifejezett bérköltség. A foglalkoztatottak és alkalmazottak létszáma a „hazai” koncepción alapul: nem tartalmazza a külföldön dolgozó rezidenseket, de tartalmazza a belföldön dolgozó külföldieket. A növekedési mutatók additívak (logaritmikus különbségek), de a kerekítések miatt nem pontosan adják ki az összegeket, illetve különbségeket.

Forrás: Eurostat (Annual national accounts és Annual net earnings).

Az eddig tárgyalt mutatónak a nemzeti számlák a forrása, ezért összeköthetők, és belőlük szintetikus indikátorok állíthatók elő. A táblázat alsó blokkjában három ilyen mutató szerepel: a *kiigazított teljes* (12) és *közvetlen* (13) *bérbányad*, valamint *termékegységre jutó, euróban kifejezett bérköltség* (ULC, 14). A kiigazított teljes bérbányad az egy alkalmazottra jutó munkavállalói jövedelem és az egy foglalkoztatottra jutó GDP közötti arány (ettől a közvetlen bérbányad annyiban különbözik, hogy a mutató számlálójában nem a munkavállalói jövedelem, hanem a bruttó bérek és keresetek szerepelnek).⁵ Az összehasonlításból kitűnik, hogy a hazai *bérbányad* a visegrádi országokkal összevetve az első időszakban jobban csökkent, és a második időszakban nem, vagy kevésbé emelkedett. Az *euróban mért ULC* (14) – az euróban kifejezett munkavállalói jövedelem/alkalmazott és GDP/foglalkoztatott közötti arány – változása egyfajta költség-versenyképességi mutató. Magyarországra nézve azt jelzi, hogy az elmúlt évtized rendkívül csekély termelékenységemelkedése (3) ellenére nem romlott, hanem inkább javult az ország így értelmezett versenyképessége, ami a munkavállalói jövedelem viszonylag szerény növekedéséhez és a forint leértékelődéséhez köthető.

A táblázatban szereplő mutatószámok áttekintésének végére hagytuk a *nettó bérek* változását. Amint korábban már jeleztük, ezek a mutatók az Eurostat által számított nettó kereseti adatokon alapulnak, amelyek *országok között* összehasonlíthatók, de nem feltétlenül hasonlíthatók össze az egyes *országokon belül* a nemzeti számlákból származó munkavállalói jövedelmekkel és bruttó bérek és keresetekkel.

A hazai *nettó reálbér* (a fogyasztói árindexszel deflált nominális nettó bér) emelkedésének üteme (11) az időszak egészében jóval meghaladta a visegrádi országokét, különösen a periódus második részében (ekkor alig maradt el Románia ugyancsak kimagasló ütemétől). Kérdés azonban, hogy ez a kép, amely a magyarországi nettó béralakulásra nézve rendkívül kedvező, hogyan egyeztethető össze a termelékenység, valamint a nemzeti számlák által mért bérek emelkedésében tapasztalt lemaradással?

Amint említettük, országokon belül – az adatforrások különbsége és a tartalmi eltérések miatt – általában nem ajánlott a nettó keresetek és a nemzeti számlák szerinti bérek alakulásának összehasonlítása, de hasznos lehet a kétféle adatforrásból származó mutatók országok közötti eltéréseinek bemutatása. Ha az *euróban mért* nettó bér (10) és munkavállalói jövedelem/alkalmazott (9) közötti növekedési ütemkülönbségeket nézzük, azt találjuk, hogy ez a különbség Magyarországon sokkal nagyobb (3 százalékpont), mint az összehasonlított országokban (Csehországban és Szlovákiában a különbség negatív). Ha a munkavállalói jövedelem helyett az euróban mért bruttó bérek és keresetek/alkalmazottakhoz viszonyított növekedési ütemkülönbséget tekintjük (nem szerepel a táblázatban, 2,4 százalékpont), akkor is rendkívül jelentős marad a többi országgal összehasonlított, a nettó béremelkedés javára mutatózó pozitív eltérés.

⁵ A magyarországi bérbányad különböző mutatókkal mért alakulásáról lásd *Kónya és szerzőtársai* (2021).

Mindezek alapján természetesen nem állíthatjuk, hogy a nettó béalakulásra vonatkozó hazai mutatók hibásak, azt viszont igen, hogy a gazdaságnak az a köre, amelyre a nettó bér adatok vonatkoznak, Magyarországon kevésbé reprezentálja a nemzetgazdaság egészét jellemző bér folyamatokat, mint az összehasonlított országokban. Ennek lehetséges következményeit a következőkben igyekszünk számszerűsíteni.

Mennyivel nőhettek nemzetgazdasági szinten a hazai nettó reálbérek?

A nemzetközi összehasonlításból láthattuk, hogy Magyarországon szokatlanul szélesre nyílt a nettó bérek és a bérköltség (munkavállalói jövedelem) változása közötti olló. Az eddigiekben a nettó béreket illetően az Eurostat becsléseire támaszkodtunk, amelyek országok közötti összehasonlításra szolgálnak, de Magyarország esetében nem pontosan egyeznek meg a KSH hivatalos adataival. A továbbiakban a bruttó és a nettó bérekre vonatkozóan az intézményi munkaügyi statisztikából származó hivatalos mutatószámokra hivatkozunk, amelyek – a nemzeti számlák adataitól eltérően – a gazdaságnak csak egy részét fedik le. Feltevésünk szerint a munkajövedelmek alakulását jelző nemzeti számlák, illetve intézményi statisztikai adatok közötti jelentős feszültségnek részben az lehet a hátterében, hogy az intézményi munkaügyi statisztikából kapott adatok nem kellően reprezentálják a nemzetgazdaság egészének folyamatait. Mivel a nemzeti számlák nem tartalmaznak adatokat a nettó bérekről, megbecsültük, hogy nemzetgazdasági szinten mennyivel emelkedhettek a nettó reálbérek a 2010-es években.

Az 1.3. táblázat első öt sora tényadatokat, illetve azokból képzett mutatókat tartalmaz; a (6) sorban szerepel a nemzetgazdasági nettó bérrre vonatkozó saját becslésünk. Hogy ne csak a változásokról, hanem a szintekről is képet adjunk, az első három oszlopban az egy főre (foglalkoztatottra, illetve alkalmazottra) jutó, millió forintban kifejezett éves összegeket is feltüntetjük. A második három oszlopban a folyó áron mért változásokat, az utolsó háromban pedig a reálváltozásokat tüntettük fel. A nettó bérek nominális változását a fogyasztói árindekszel, a többi tételét a GDP-deflátorral deflálva adódnak a reálváltozások.

Amint szó volt róla, a munkajövedelmekre vonatkozó kétféle statisztika között a *bruttó bérek* jelentik a fogalmi hidat: a nemzeti számlák szerinti bruttó bérek és keresetek (munkavállalói jövedelem mínusz munkáltatói járulék) [(3) sor] tartalmilag megfelelnek az intézményi statisztika szerinti bruttó keresetnek (nettó kereset + a munkavállalót terhelő adó) [(4) sor].⁶ A tartalmi megfelelés azonban távolról sem jelent számszerű egyezést: amíg 2010-ben a bruttó bérek és keresetek (éves szinten, egy alkalmazottra vetítve) 2,7 millió forintot tettek ki, és 10 százalékkal meghaladták a bruttó bérek szintjét, a reálációk 2019-re megfordultak: az intézményi statisztika szerinti bruttó bérek (4,4 millió forint) voltak 15 százalékkal magasabbak nemzeti számlák szerin-

⁶ Amint jeleztük, az intézményi munkaügyi statisztika értelmezésének megfelelő bruttó béreknél a nemzeti számlák szerinti bruttó bérek és keresetek némileg tágabb kategória, mert a munkáltató által folyósított egyes pénzügyi és természetbeni juttatásokat (például lakhatási, utazási, étkezési hozzájárulást) is tartalmazza.

ti bruttó bérek és keresetek szintjénél.⁷ A táblázat negyedik oszlopában az is látható, hogy a vizsgált időszak egészében az intézményi statisztika szerinti nominális bruttó bérek mintegy 80 százalékkal, a nemzeti számlák szerinti mutatónak csaknem a kétszeresével nőttek.

⁷ Az egy keresőre jutó alternatív mutatók 2010-ben még konzisztensek azzal, hogy a bruttó bérek és keresetek fogalma tágabb, mint a bruttó béreké, de időben előre haladva egyre kevésbé érthető a kétféle statisztika közötti relációk. 2010-ben, illetve 2019-ben az intézményi statisztika szerinti bruttó *bértömeg* a nemzeti számlák szerinti bruttó bérek és keresetek tömege 60 százaléknak, illetve 75 százaléknak felelt meg, az alkalmazotti létszámok közötti arány viszont mindkét évben 65,5 százalék volt, s ebben a közbülső években sem történt érdemi változás.

1.3. táblázat: A GDP/foglalkoztatott és az egy alkalmazottra jutó bér alternatív mutatóinak, valamint a nettó bér implikált szintje (forintban) és nominális, illetve reálváltozásuk 2010 és 2019 között és két részperiódusban (százalékban)

		Millió forint/fő/év			Nominális változás (százalék)			Reálváltozás (százalék)		
		2010	2015	2019	2019/2010	2015/2010	2019/2015	2019/2010	2015/2010	2019/2015
(1)	GDP/foglalkoztatott ^a	6,95	8,10	10,08	45,2	16,6	24,5	9,1	1,5	7,5
(2)	MJ/alk. (NSZ) ^a	3,29	3,63	4,52	37,5	10,5	24,5	3,4	-3,9	7,5
(3)	BBK/alk. (NSZ) ^a	2,67	2,91	3,85	43,9	8,9	32,1	8,1	-5,2	14,1
(4)	Bruttó bér/alk. (IMS)	2,43	2,98	4,41	81,6	22,4	48,4			
(5)	Nettó bér/alk. (IMS) ^b	1,59	1,95	2,94	84,5	22,5	50,6	51,5	9,9	37,9
(6)=(3)×(5/4)	Implikált nettó bér/alk. ^b	1,75	1,91	2,56	46,1	9,0	34,1	20,1	-2,2	22,7

^a A reálváltozás méréséhez használt deflátor a GDP-deflátor,

^b A reálváltozás méréséhez használt deflátor a fogyasztói árindex.

Jelölések: MJ: munkavállalói jövedelem, BBK bruttó bérek és keresetek (MJ mínusz munkáltatói járulék), NSZ: nemzeti számlák, IMS: intézményi munkaügyi statisztika.

Forrás: KSH és saját számítás.

Nem vitatva, hogy az intézményi statisztika adatai érvényesek a gazdaságnak az összes alkalmazott mintegy kétharmadát lefedő részére, továbbá feltételezve, hogy az intézményi statisztika szerinti bruttó és nettó bérek közötti arány a gazdaság egészére is érvényes,⁸ végül pedig elfogadva a nemzeti számlák nemzetgazdasági szintű bruttó bérekre és keresetekre vonatkozó adatait, hozzávetőlegesen megbecsültük a *nemzetgazdasági szintű* nettó bérek szintjét és változását. Az intézményi statisztika mutatói közötti aránnyal becsült mutatószámot *implikált nettó bérnek* nevezzük [lásd a táblázat (6) sorát].

A hivatalosan közölt és az implikált nettó bér szintje, illetve változása az (5) és a (6) sorban szereplő mutatók alapján hasonlítható össze, amelyek közül különösen a *nettó reálbér* alakulása érdekes (utolsó három oszlop). Az időszak egészében a hivatalosnál jóval kevésbé – a felénél is kevesebbel – nőtt az implikált nettó reálbér, és mindkét részperiódusban jelentős a mutatók közötti kontraszt. Figyelmet érdemel azonban, hogy – a második periódus fejleményeinek köszönhetően – az implikált nettó reálbér növekedése is meghaladta a munkatermelékenységét, ami arra utal, hogy a *nettó reálbér makrogazdasági hányada* emelkedett, bár messze nem annyira, mint amennyit a hivatalos nettó béradat jelez.⁹

⁸ A nemzetgazdaság egészét tekintve a bruttó és a nettó bér közötti rés szűkebb lehet, mint az intézményi statisztika által lefedett körben – például azért, mert a gazdaság közvetlenül nem megfigyelt részében kisebb az adófizetési hajlandóság. Ez elsősorban a becsült nettó bérszintet befolyásolhatja, a nettó bér dinamikájára gyakorolt hatása azonban teljesen bizonytalan.

⁹ A nominális munkavállalói jövedelem és a hivatalos nominális nettó bér változása közötti jelentős különbséget (az időszak egészében) a következő két tényező okozza: 1) a bruttó bérek és keresetek (NSZ) és a bruttó bérek (IMS) változása közötti eltérés, 2) a munkáltatói járulék jelentős csökkenése (27-ről 17,5 százalékra). A reálváltozások közötti eltérés pedig annak tudható be, hogy a GDP-deflátor (a munkavállalói jövedelem deflátor) a fogyasztói árindexnél (a nettó bér deflátoránál) mintegy 9,5 százalékponttal jobban emelkedett.

Milyen okok magyarázhatják a 2010 és 2019 közötti, az intézményi statisztika által kimutatott mintegy 50 százalékos és az általunk a gazdaság egészére becsült 20 százalékos reálbér-emelkedés közötti különbséget? Nem kizárva, hogy a nemzetgazdasági nettó bérek emelkedését alábecsültük, a következő magyarázatok jöhetnek szóba. 1) Az intézményi statisztika szerinti bruttó és nettó béremelkedés nagyobb lehet a valóságosnál, mert ez a forrás a bérek úgynevezett kifelhéredését (a korábban zsebbe fizetett bérek hivatalossá válását) is effektív emelkedésnek tekinti. E kifelhéredés azonban nem befolyásolja a nemzeti számlák növekedési mutatóit, ha a szintekbe az eltitkolt jövedelmek megközelítően már „bele voltak becsülve”. 2) A „bruttó bérek” definíciós különbsége is közrejátszhatott a mutatók közötti rés szétnyílásában. A nemzeti számlák szerinti bruttó bérek és keresetek mutatója eleve tartalmazza a dolgozóknak járó béren kívüli juttatásokat, amelyek az e tételekre vonatkozó adószabályok szigorítása nyomán az intézményi statisztika szerinti bruttó keresetekben is egyre inkább megjelenhettek, mivel a munkáltatónak egyre kevésbé érte meg, hogy a béreknek ezt a részét kereseten kívüli juttatásként fizesse ki. 3) A gazdaságnak az intézményi statisztika által lefedett részében lényegesen gyorsabban nőtt a termelékenység – és *vele együtt* a bérszint –, mint az azon kívüli területeken.

E magyarázatok mellett elvben az is felmerülhet, hogy az intézményi statisztika által nem lefedett rész béremelkedését a nemzeti számlák jelentősen alábecsülik. Ezen azonban azért nem érdemes spekulálni, mert akkor azon is töprengeni kellene, hogy a GDP szintje, illetve szerkezete mennyivel lehet alá-, illetve félrebecsülve. Ezt nem szeretnénk megtenni, ezért maradunk az első két magyarázatnál, amelyekből az következik, hogy a nettó reálbéreknek az intézményi statisztika adatainak megfelelő 50 százalékos növekedése nem a gazdaság egészére, hanem csak a termelékenyebb részére vonatkozik, és valószínűleg túlbecsült mutatószám. Ezért megalapozatlannak tartjuk az intézményi statisztika nettó reálkereseti indikátorát a nemzetgazdaság egészének folyamatait tükröző alapmutatóként kezelni, ahogyan azt a KSH jelenleg teszi.

Összegzés. A nemzeti számlák adatai szerint 2010 és 2019 között Magyarországon rendkívül szerény – a többi visegrádi országtól és Romániától jóval elmaradó – mértékben emelkedett a munkatermelékenység, de még ennél is szerényebb volt a nemzetgazdasági „szuperbruttó” bérmutató, a munkavállalói jövedelem reálértékének növekedése. A nemzeti számlák adatai a gazdaság egészére vonatkoznak, így becsléseket tartalmaznak a gazdaság közvetlenül nem megfigyelt részére is, és igyekeznek korrigálni a megfigyelt részről tájékoztató intézményi statisztika torzításait is. Ez utóbbi az összes alkalmazott kétharmadát fedi le; ezen alapulnak a KSH által a bruttó és a nettó bérekről rendszeresen közölt hivatalos adatok, amelyek sokkal gyorsabb béremelkedést jeleznek, mint ami összhangban lenne a nemzeti számlák termelékenységi és kereseti adataival. A kétféle statisztika szerinti béremelkedés összehasonlításán alapu-

ló becslésünk szerint 2010 és 2019 között nemzetgazdasági szinten a nettó reálbérek a KSH által hivatalosan közölt, mintegy 50 százaléknál lényegesen kisebb mértékben emelkedhettek. A 2015 és 2019 közötti időszakra nézve azonban nemcsak a hivatalos, hanem az általunk becsült mutató is számottevő, a termelékenységget meghaladó mértékű nettó reálbér-emelkedést jelez.

Szociális és munkapiaci ellátások

Ebben a részben a járvány előtti helyzet szociális vonatkozásait ismertetjük, nagyon röviden, és elsősorban a munkapiac szempontjából releváns részleteket kiemelve.

Szegénység és munkanélküliség

A relatív jövedelmi szegénység mértéke a járvány előtt alacsonynak volt mondható Magyarországon: a 2019-ben mért 12,3 százalékos szint a régió rangsorában a szlovén és szlovák adat mellett helyezkedett el, jóval a bolgár, román és lengyel mutató alatt, de valamivel a cseh mutató felett (Eurostat SILC, 2019).¹⁰ Ez a mutató azonban elfedi a medián jövedelemben és a legszegényebbek leszakadásában mutatkozó jelentős különbségeket.

A magyarországi szegények számos dimenzióban sérülékenyebbek, mint a cseh, szlovák vagy szlovén sorstársaik. A mélyszegénységben élők aránya 5,3 százalék volt 2019-ben, míg a visegrádi országokban 2,1 és 5,2 százalék között szóródott. A fürdőszoba nélküli lakásban lakók aránya 2,8 százalék volt (a visegrádi országokban 0,2 és 2,1 százalék között szóródott). A gyermekszegénységben még nagyobb volt az elmaradásunk: 2019-ben például a gyerekek 4,7 százaléka élt fürdőszoba nélküli lakásban, míg Szlovákiában 2,2 százalék, Szlovéniában pedig nulla.¹¹ A magyar középosztály sérülékenységére utal, hogy a nemzeti medián helyett az EU28 medián jövedelméhez viszonyítva, a magyar népesség 78 százaléka, míg a szlovén vagy a cseh népességnek csak 17–21 százaléka volt jövedelmi szegénynek tekinthető 2017-ben (*Gábos és szerzőtársai, 2021*).

A munkanélküliség a járvány előtt Szlovákiát kivéve a régió minden országában rendkívül alacsony szinten, 3–4 százalék körül mozgott, Magyarországon 3,4 százalék volt.

Pénzbeli ellátások

A munkanélküliek, illetve a szegények számára elérhető pénzbeli ellátások a járvány előtt rendkívül szűkmarkúak voltak – és azok is maradtak, így az egyszerűség kedvéért jelen időben fogalmazzunk. A biztosítási alapú álláskeresési járadék azoknak jár, akik a megelőző három évben legalább 360 napig (egyhuzamban vagy megszakításokkal) munkaviszonyban álltak. Tíz nap jogosultsági idő után jár egy nap járadékos idő, de a járadék időtartama legfeljebb 90 nap lehet. A járadék összege a legutolsó négy negyedév keresetének (ha már több mint egy éve nem dolgozott, akkor a hatályos minimálbér 130 százaléka)

¹⁰ A medián ekvivalens jövedelem 60 százaléka alatti jövedelemből élők (*At-risk-of-poverty rate by poverty threshold, age and sex*. EU-SILC and ECHP surveys; online data code: ILC_LI02). A mélyszegénységben (medián 40 százaléka alatt) élők aránya rendre: 2,1 (Csehország), 2,7 (Szlovénia), 4,7 (Szlovákia), 5,2 (Lengyelország) és 5,3 százalék (Magyarország).

¹¹ Eurostat SILC-adatok 2019 évre. Forrás: Eurostat online adatbázis (ILC_MDHO02C és ILC_LI02).

60 százaléka, de – iskolázottságtól függetlenül – legfeljebb a minimálbér. A 3 hónapra korlátozott járadékfolyósítás a legrövidebb egész Európában; Csehországban az igénylő életkorától függően 5 és 11 hónap között változik a maximális időtartam, a régió többi országában 6, 9 vagy 12 hónap (OECD, 2020).

Akinek nincs meg a szükséges 360 nap munkaviszonya, foglalkoztatáshelyettesítő támogatást kérhet.¹² Ennek feltétele, hogy a család egy fogyasztási egységre jutó havi jövedelme nem haladja meg az öregségi nyugdíjminimum 90 százalékát (2019-ben 25 640 forintot) és nincs vagyona. Például egy kétgyermekes család esetében, ha az egyik szülő minimálbéren dolgozik, a család egy fogyasztási egységre jutó jövedelme meghaladja a 39 ezer forintot, így a másik szülő már nem jogosult foglalkoztatáshelyettesítő támogatásra. A foglalkoztatáshelyettesítő támogatás összege nem függ sem a jövedelemtől, sem a háztartás nagyságától: egységesen 22 800 forint. Ez az összeg a régióban is alacsonynak számít, különösen az alacsony jövedelmű gyermekes családok esetében.¹³

A kormányhivatal által megítélt és folyósított álláskeresői járadék és foglalkoztatáshelyettesítő támogatás mellett a rászorulóknak az önkormányzatoktól is igényelhetnek úgynevezett települési támogatást: ennek szabályait az önkormányzatok határozzák meg. A települési támogatást (a korábbi célhoz kötött és központiilag finanszírozott támogatásokat felváltva) jellemzően lakhatáshoz kapcsolódó rendszeres kiadásokra vagy eseti krízisek kezelésére adják, a gyógyszerköltségek támogatására, hozzátartozó ápolására és adósságkezelésre csak az összes ilyen támogatás harmadát fordították 2016-ban (Kopasz–Gábor, 2018, Missetics, 2019).

A járadék rövid időtartama miatt a regisztrált munkanélkülieknek átlagosan kevesebb mint ötöde (18 százaléka) kapott járadékot 2019-ben, átlagosan 108 ezer forintot.¹⁴ A regisztráltak közel egyharmada (32 százaléka), átlagosan havi 79 ezer fő kapott foglalkoztatáshelyettesítő támogatást (havi 22 800 forintot), míg települési támogatást havonta átlagosan 58 ezer család kapott.

A pénzügyi szociális ellátások tehát már a járvány előtt is csak a rászorulóknak szűk köre számára voltak elérhetőek, és összegük alacsony volt, illetve nem igazodott a tényleges megélhetési és lakhatási költségekhez.

Szociális szolgáltatások

Járványügyi vészhelyzetek, illetve gazdasági válságok idején a munkapiaci hatások mélysége azon is múlik, hogy mennyire érhetőek el és milyen minőségűek a krízishelyzetek kezelését támogató szociális szolgáltatások. Ezek mellett a Covid-járvány a napközbeni ellátások elérhetőségét és ezen keresztül a gyermekes családok munkakínálatát is érintette, ezért röviden erre is kitérünk.

A kríziskezelő szolgáltatások az átmeneti anyagi nehézségek, például a lakhatást veszélyeztető rezsihátralék vagy hiteltartozás és más, munkapiaci szempontból kevésbé releváns helyzetek megoldását segítik. Ezeket a szolgáltatásokat a gyermekvédelem és a családsegítés alapfeladatai mellett a települési önkormányzatok család- és gyermekjóléti szolgálata, illetve a járásközpontokban mű-

¹² Ha beteg vagy gyermekgondozás után szeretne munkát találni, egészségkárosodási vagy gyermekfelügyeleti támogatásra is jogosult lehet, lásd: kormanyablak.hu.

¹³ Konle-Seidl (2021) számítása szerint a minimumjövedelem jellegű (foglalkoztatáshelyettesítő, lakásfenntartási támogatás) és a családi pótlékot is figyelembe véve, egy kétgyermekes házaspár szociális támogatásának maximális összege az EU-ban Magyarországon volt a második legalacsonyabb, a medián jövedelem 17 százaléka.

¹⁴ Lásd: KRTK.

ködő család- és gyermekjóléti központ¹⁵ nyújtja. A KSH-adatok¹⁶ szerint 2019-ben ezekben az intézményekben összesen 6300 szakmai munkatárs dolgozott.¹⁷

A szolgáltatások tényleges hozzáférhetőségéről és minőségéről országos léptékű kutatás nem készült az utóbbi években. Egy néhány járásra kiterjedő kutatás szerint a hátrányos helyzetű járásokban és különösen a kisebb településeken (ahol a szolgáltatást jellemzően társulásban szervezik meg a falvak) sok rászoruló nem tud arról, hogy a családsegítőtől milyen szolgáltatásokban részesülhetnek, és nem is veszik igénybe ezeket. A szolgáltatók így is túlterheltek, illetve a pszichésen megterhelő feladatokhoz képest különösen alacsony fizetések miatt nagy a fluktuáció és a létszámhiány (Rácz, 2020). A kisebb településeken gyakran az alapvető, kötelező szolgáltatásokat sem tudják folyamatosan biztosítani. A fővárosi agglomeráció településein is nagyobbak az igények, mint a meglévő kapacitás. Kevés a szociális munkásokat segítő szakember. A szakmai munka eredményességét erősen korlátozza – a pénzbeli ellátások szűkössége mellett –, hogy a kapcsolódó szolgáltatások között nincs érdemi, rendszeres, intézményes együttműködés. A lakhatást veszélyeztető rezsitartozás és adósságok kezelése 2015 óta nem nevesített feladata az önkormányzatoknak,¹⁸ és számos településen meg is szűnt ez a szolgáltatás (Missetics, 2019).

Napközbeni ellátások

Magyarországon a hatévesnél idősebb gyerekek szinte teljes köre iskolába (vagy óvodába jár), és a kötelező óvodáztatás 2015. évi bevezetése óta a hároméves gyerekek részvétele is fokozatosan nőtt, 2019-ben már elérte a 87 százalékot, ami a régióban is magasnak számít.¹⁹ Az általános iskolák alsó tagozatán általában reggel 7:30 és délután 4 óra között biztosítanak felügyeletet, az óvodák reggel 7 és délután 5 óra között, de ez településenként változik. A bölcsődébe járó gyerekek aránya lényegesen alacsonyabb, de folyamatosan nőtt a járvány előtti években.²⁰ 2019-ben közel 46 ezer háromévesnél fiatalabb gyerek (a megfelelő korosztály nagyjából 16 százaléka) járt bölcsődébe, és a háromévesnél fiatalabb gyereket nevelő nők közel 18 százaléka dolgozott.²¹ A nagyobb gyerekeket nevelő anyák foglalkoztatási rátája lényegesen magasabb volt (hároméves gyerekekkel 35 százalék, 4–10 éves gyerekekkel 75 százalék). A bölcsődék többsége szintén egész napos felügyeletet nyújt. Fentiek alapján a járvány alatti intézménybezárások a három- és tízéves közötti gyerekeket nevelő háztartások munkakínálatára lehettek a legnagyobb hatással.

Munkapiaci szolgáltatások

A koronavírus-járvány kezelése – a gazdasági válságokban szokásos lépéseken túl – olyan kihívásokat is támasztott, amelyekre az állami foglalkoztatási szolgálatoknak, így a magyarnak sem voltak kész válaszai. Az OECD elemzése szerint azok a foglalkoztatási szolgálatok tudtak jól reagálni a helyzetre, amelyek eleve rugalmas intézményi keretek között működtek, a társadalmi part-

¹⁵ Lásd: a [kormány weboldala](#)n.

¹⁶ Lásd: KSH.

¹⁷ Érdemes ezt összevetni a védőnők létszámával: 2019-ben a 4028 védőnői állásból 3675 volt betöltve, és ez a közel 150 ezer várandós anya esetében évi átlagosan hat találkozásra volt elegendő.

¹⁸ A 40 ezer főnél népesebb települések 2006 és 2015 között kötelezően nyújtottak adósságkezelési szolgáltatást, ami pénzbeli támogatásból és az ahhoz kapcsolódó adósságkezelési tanácsadásból állt.

¹⁹ Lásd: OECD.

²⁰ Lásd: KSH.

²¹ Forrás: KSH.

nerekkel és az adatelemzésben jártas kutatókkal is jó kapcsolatokat ápoltak, és jól bejáratott együttműködésekkel rendelkeztek a külső szolgáltatók széles körével (OECD, 2021). A rugalmas alkalmazkodást segíti, ha a foglalkoztatási szolgálat költségvetése automatikusan (év közben is) igazodik a munkanélküliség mértékéhez, a költségvetés felhasználásáról és az alkalmazottak létszámáról viszonylag önállóan hozhat döntéseket, nagy szakmai autonómiát élvez az aktív munkaerőpiaci eszközök működtetésében, és a helyi kirendeltségek is viszonylag nagy önállósággal működnek. Azok a szolgálatok is jobb helyzetből indultak, amelyek már a járvány előtt is digitalizálták a szolgáltatásaik jelentős részét, illetve amelyek széles körben használták a távmunkát.

A kormányhivatali szervezet részeként működő magyar munkaügyi szolgálat egyik fenti tényezőben sem indult jó helyzetből. A centralizált, ugyanakkor az erős szakmai irányítást nélkülöző²² szervezet korlátozott autonómiával, eszközök és létszám tekintetében is korlátozott forrásokkal rendelkezett 2019-ben, és szolgáltatásainak többségét személyes jelenléttel nyújtotta (Janovics, 2019).

Összességében tehát sem a pénzügyi juttatások, sem a szociális és munkapiaci szolgáltatások terén nem volt felkészülve a magyar jóléti állam egy váratlan és mély egészségügyi és gazdasági sokk társadalmi hatásainak enyhítésére, illetve munkapiaci hatásainak megfelelő kezelésére. A 3–6 éves gyerekek napközbeni ellátásának példás kiterjedtsége ugyanakkor megnövelhette a járványkezelés közvetett negatív hatását a nők munkakínálatára.

²² A Nemzeti Munkaügyi Hivatal megszüntetése óta a munkaügyi szolgálatnak nincs egységes szakmai felügyelete, viszont három szaktárcától is kap – esetenként egymásnak ellentmondó – utasításokat.

Hivatkozások

- DEDÁK ISTVÁN (2018): *A nagy magyar bérrobbanás: fele sem igaz?* Portfolio.hu, szeptember 3.
- EC (2013): *Public works: how can PES contribute to increasing their value as an activation tool?* European Commission, Employment, Social Affairs & Inclusion, MobilityLab.
- FAZEKAS KÁROLY–KÖLLŐ JÁNOS (szerk.) (2017): *Munkaerőpiaci Tükör, 2016*. MTA KRTH KTI, Budapest.
- FAZEKAS KÁROLY–VARGA JÚLIA (szerk.) (2004): *Munkaerőpiaci Tükör, 2004*. MTA KTI, OFA, Budapest.
- GÁBOS ANDRÁS–TOMKA ZSÓFIA–TÓTH ISTVÁN GYÖRGY (2021): *Diversity and change in citizenship: mapping poverty in Europe*. EUROSHIP Working Paper No. 2. Oslo Metropolitan University.
- HAJDU TAMÁS–HERMANN ZOLTÁN–HORN DÁNIEL–KERTESI GÁBOR–KÉZDI GÁBOR–KÖLLŐ JÁNOS–VARGA JÚLIA (2015): *Az érettségi védelmében*. Budapesti Munkagazdaságtani Füzetek, 2015/1.
- JANOVICS LÁSZLÓ (2019): *A magyar foglalkoztatási szolgálat jövője?* Munkaügyi Szemle, 62. évf. 2. sz. 2–7. o.
- KONLE-SEIDL, R. (2021): *Strengthening minimum income protection in the EU*. European Parliament Briefing, IPOL, Directorate-General for Internal Policies, Brüsszel.
- KÓNYA ISTVÁN–KREKÓ JUDIT–OBLATH GÁBOR (2021): *A bérhányad alakulása Magyarországon és Európában*. Közgazdasági Szemle, 68. évf. 10. sz. 1021–1054.
- KOPASZ MARIANNA–GÁBOS ANDRÁS (2018): *A segélyezési rendszer 2015. március 1-jei átalakításának hatásai, kutatási jelentés*. Társki, Budapest.
- MADÁR ISTVÁN (2018): *Mennyivel nővekedjenek a bérek Magyarországon?* Portfolio.hu, november 19.
- MISETICS BÁLINT (2019): *Kevesebbet, kevesebbeknek: A lakásfenntartás önkormányzati szintű támogatása 2015 után*. Esély, 2019/1. 3–41. o.
- OBLATH GÁBOR (2018): *A magyarországi bér-paradoxon*. Portfolio.hu, október 24.
- OBLATH GÁBOR (2021): *A nominális felzárkózás időben változó összetevői: reálgazdasági és árfelzárkózás az Európai Unióban 1995 és 2019 között*. Külgazdaság, 65. évf. 7–8. sz. 3–62. o.
- OECD (2020): *The design of unemployment benefits schedules over the unemployment spell: The case of Belgium*. DELSA/ELSA/WD/SEM(2020)2. OECD Social, Employment and Migration Working Papers.
- OECD (2021): *Scaling up policies that connect people with jobs in the recovery from COVID-19*. OECD, Párizs, április 21.
- RÁCZ ANDREA (2020): *A szociális munka intervencióinak hatása a társadalmi mobilitásra és immobilitásra*. Megjelent: *Kovács Imre* (szerk.): *Mobilitás és integráció a magyar társadalomban*. Társadalomtudományi Kutatóközpont, Budapest, 1–26. o.

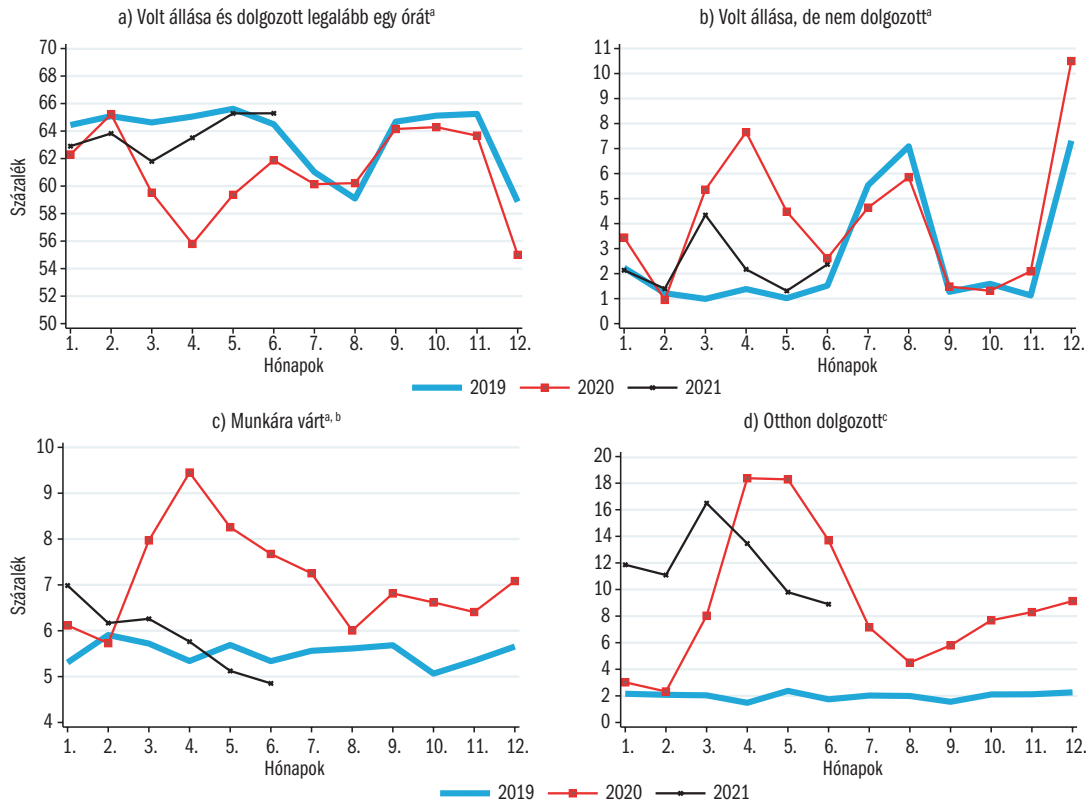
2. MUNKAPIAC, MUNKANÉLKÜLISÉG A VÁLSÁG IDEJÉN

2.1. FOGLALKOZTATÁS A JÁRVÁNY IDEJÉN

KÖLLŐ JÁNOS

A koronavírus-járvány első hulláma súlyos munkaerőpiaci megrázkódtatással járt – ahogy azt a tavalyi Munkaerőpiaci Tükör is bemutatta (Köllő, 2020). Az újabb, 2021 közepéig elérhető adatok birtokában most lehetőség nyílik a második és harmadik hullám alatt bekövetkezett változások áttekintésére, amit a 2.1.1. ábra négy részével kezdünk. Mindegyik grafikon a KSH Munkaerő-felmérésén (MEF) nyugvó havi adatokat mutat, egymásra fektetve a 2019-es, 2020-as és 2021 első félévi idősorokat.

2.1.1. ábra: Különböző munkaerőpiaci mutatók alakulása, 2019–2021

^a 15–74 éves, nem tanul = 100.

^b Munkára vár, aki 1) munkanélküliként aktívan állást keres, 2) inaktív, de szeretne fizetett munkát, 3) van állása, de átmeneti munkaszünet miatt nem dolgozott az interjú megelőző héten.

^c Dolgozott legalább egy órát = 100.

Forrás: A szerző számítása a KSH Munkaerő-felmérésének a KRTK Adatbank által kezelt adataiból.

Mint a bal felső ábrán látszik, az első járványhullám idején, 2020 március–májusban a ténylegesen munkát végző foglalkoztatottak száma drámai mértékben visszaesett, ám nyáron visszatért a referenciaként szolgáló 2019-es görbéhez, és a második hullám első két hónapjában sem maradt el lényegesen az előző év azonos időszakában mért értékektől. Decemberben azonban – a második hullám csúcán – a megszokottnál (így a 2019-esnél is) valamivel nagyobb visszaesést látunk, és a görbék között ekkor keletkezett rés csak 2021. május–júniusban tűnt el.

A jobb felső ábra azoknak a népességben belüli arányát mutatja, akiknek a kérést megelőző héten volt ugyan állásuk, de abban egy órát sem dolgoztak. Az ilyen foglalkoztatottak aránya a nyári és az év végi szabadságolás idején szokott magasra ugrani, ahogy az 2019-ben is történt.¹ Az első járványhullám csúcán, áprilisban, az arány a 2019-es 1 százalékos körüli szintről 7 százalékosra nőtt, ezt követően azonban – egészen decemberig csökkenve – visszatért az egy évvel korábbi értékekhez. A harmadik hullámban, főként márciusban, az újabb lezárások idején 4 százalékos körüli arányokat látunk a 2019-es egy százalékoshoz képest.²

A bal alsó ábra a „Munkára várt” címet viseli. Azokat soroljuk ide, akik 1) munkanélküliként aktívan állást kerestek, 2) inaktívak voltak, de szerettek volna fizetett munkát, 3) volt állásuk, de átmeneti munkaszünet miatt nem dolgoztak az interjú megelőző héten. (Itt tehát nem szerepelnek a más okból, például betegség, szabadság miatt nem dolgozók). Az ilyen személyek aránya 2019-ben 5–6 százalékos szinten állt, majd az első hullám idején közel 10 százalékosra emelkedett. Ez alsó becslés, mert figyelmen kívül hagyja a szabadság terhét, de a járvány miatt otthon maradókat. Az arány ezt követően folyamatosan csökkent, és augusztusra már megközelítette a 2019-es szintet. A második hullám idején kisebb emelkedést figyelhettünk meg 7 százalékos maximummal, a harmadik hullám idején pedig folyamatos csökkenést, ami 2021. május–júniusban már a 2019 értékek alatti szintet eredményezett.

Végezetül, a jobb alsó ábra a távmunkát végzők arányát mutatja a legalább egy órát dolgozó foglalkoztatottak között. Az arány az első hullám idején a kilencszerezésre emelkedett, majd csökkent ugyan, de nem esett vissza a járvány előtti szintre, a második–harmadik hullám alatt is a 8–12 százalékos sávban mozgott, egy újabb, 14–16 százalékos csúccsal 2021. március–áprilisban. Úgy tűnik, ebben a kérdésben a járvány tartós változást hozott.

Változások a foglalkoztatás szerkezetében

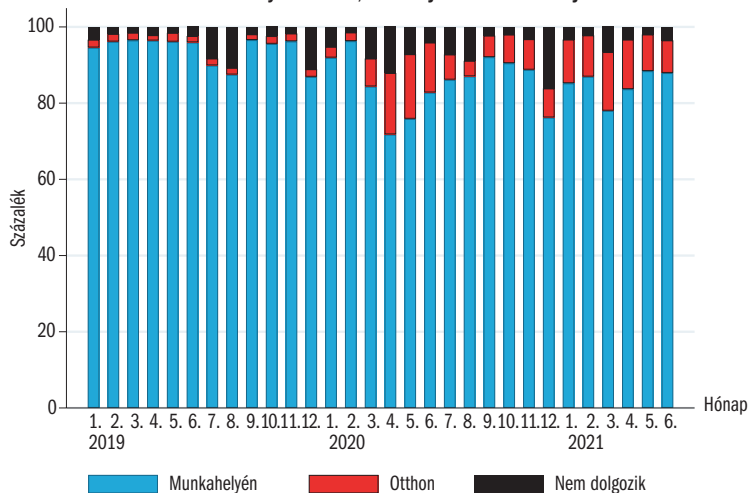
A 2.1.2. ábra az ILO–OECD-konvenciók szerint mért foglalkoztatás szerkezetének változásáról ad képet. A járványt megelőzően – a nyári és az év végi szabadságok hónapjait leszámítva – a „jelenléti munkavégzés” tette ki az össz-foglalkoztatás 95–97 százalékát. 2020 tavaszától kezdve ez az arány több, a tömeges szabadságolásban nem érintett hónapban is (2020 április–május, 2021

¹ Itt nem használjuk a távollét okára vonatkozó információt, mert a járvány idején sokan lehettek, akik a szabadságuk terhét maradtak otthon. A szezonhatásra az azonos hónapok összehasonlításával kontrollálunk.

² Megjegyezzük, hogy 2021-ben is az addig érvényes fogalmakkal dolgozunk, tehát nem tekintjük foglalkoztatottnak a nem dolgozó egyes–egyed–egyed igénybe vevőket, akiket az új metodika szerint a KSH foglalkoztatottként számol el bizonyos feltételek megléte esetén. Erről lásd a K2.2. keretes írást!

március–április) 80 százalék közelébe vagy az alá süllyedt., és még a harmadik hullám lecsengése után sem érte el a 90 százalékot.

2.1.2. ábra: A foglalkoztatottak összetétele a tényleges munkavégzés és annak helye szerint, 2019. január – 2021. június

Forrás: A szerző számítása a KSH Munkaerő-felmérésének a KRTK Adatbank által kezelt adataiból.

Iskolázottság szerinti különbségek

A 2.1.3. ábra az előzőekben definiált „munkára várók” arányváltozását mutatja 2019–2021-ben, a 15–74 éves, nappali tagozaton nem tanuló népességben, legmagasabb iskolai végzettség szerint.

A legfeljebb nyolc osztályt végzettek körében az arány 2019-ben 11–12 százalék között mozgott, majd az első járványhullám idején 15 százalék fölé ugrott (ami a csúcson, 2020 áprilisában 28 százalékos növekedést jelentett az előző évi áprilisi szinthez képest). Az érintettek száma csak 2021 márciusában, a harmadik hullám idején tért vissza a 2019-es értékekhez.

A szakiskolát végzettek között a „munkára várók” aránya csak feleakkora, 6 százalék körüli volt 2019-ben, a 2020. áprilisi növekmény viszont sokkal nagyobb (92 százalékos). A 2020-as görbe már augusztusban közel került a 2019-eshez, a harmadik hullám idején pedig valamivel az alá esett.

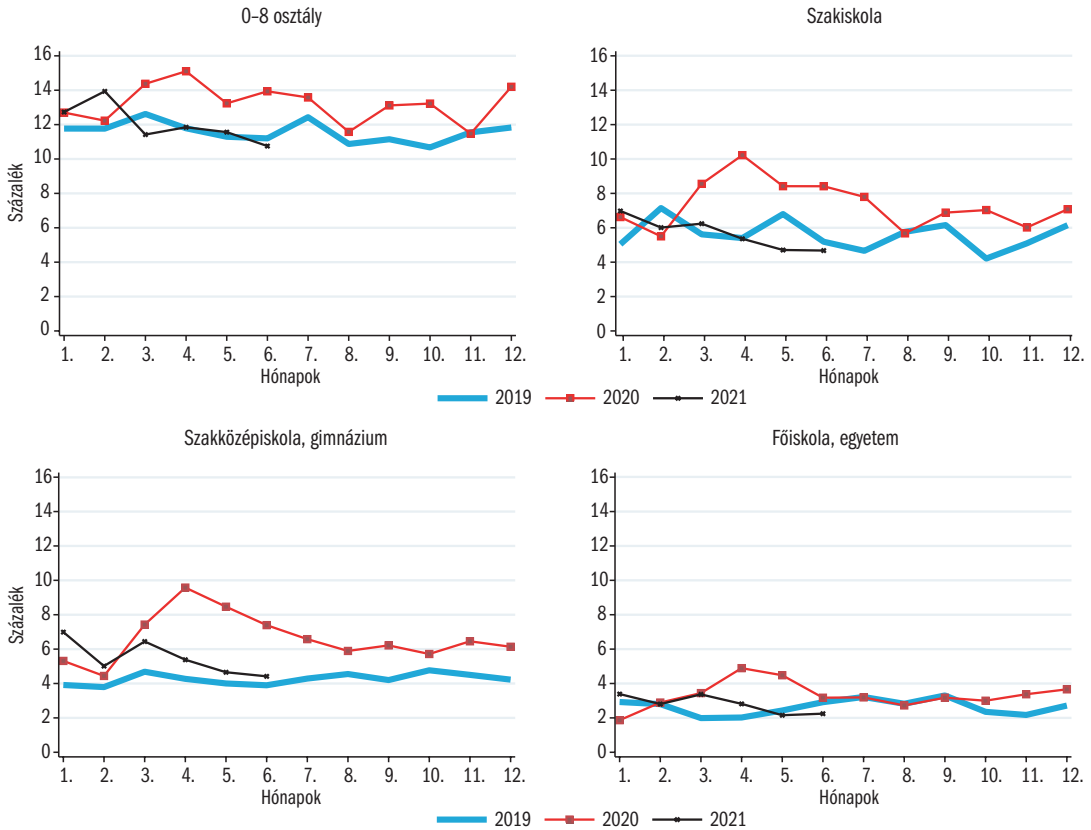
A legsúlyosabb és legtartósabb veszteség a középiskolát végzeteket érte: a 2019-es, stabilan 4 százalékos szintről 2020 áprilisában 9,6 százalékra ugrott a mutató (ez százalékpontban mérve a legnagyobb növekmény, az előző évi értéknek pedig a 2,2-szerese), és a későbbiekben sem esett vissza a kiinduló szintre. A kérdésre visszatérünk.

A diplomások között 2019-ben mindössze 2–3 százalékos volt a munkára várók aránya, és bár az áprilisi növekmény jelentős (2,4-szeres) volt, a mutató abszolút szintben még ekkor sem érte el az 5 százalékot. A többit a második,

majd a harmadik hullám idején is – kisebb mértékben – nőtt, de 2021. május–júniusban teljesen elenyészett.

2.1.3. ábra: Munkára várók 2019, 2020 és 2021 egyes hónapjaiban, iskolázottság szerint

Munkára vár: 1) munkanélküliként aktívan állást keres, 2) inaktív, de szeretne fizetett munkát, 3) van állása, de átmeneti munkaszünet miatt nem dolgozott az interjú megelőző héten.

Iskolázottság: A köznyelvi megnevezéseket használjuk. Szakiskola: érettségit nem adó középfokú szakképzés. Szakközépiskola: érettségit adó középfokú szakképzés.

Minta: 15–74 éves, nappali tagozaton nem tanuló népesség.

Forrás: A szerző számítása a KSH Munkaerő-felmérésének a KRTK Adatbank által kezelt adataiból.

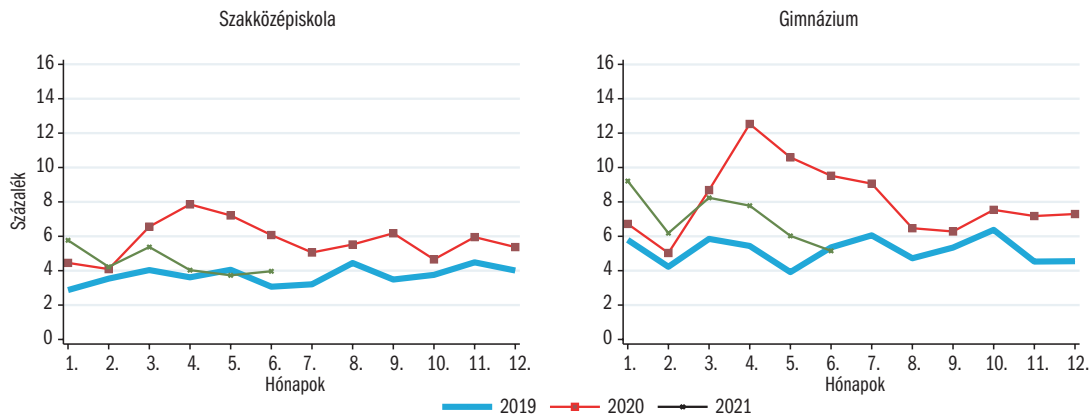
A középiskolát végzettekre visszatérve: a 2.1.4. ábrán látható, hogy a különösen kedvezőtlen kimenet elsősorban a gimnáziumot végzetteket sújtotta. Az első hullám csúcsán a szakközépiskolát végzetteknel nagyjából 2 százalékpontos, a gimnáziumban érettségizetteknél viszont 6 százalékpontos többletet látunk, ami csak augusztusra olvadt el, és csak 2021 júniusában tűnt el teljesen.

A gimnáziumban érettségizett, de felsőfokú végzettséget nem szerzett és a kérdezéskor nem is tanuló népességben különösen sokan dolgoznak keres-

kedelmi és szolgáltató, valamint egyszerű foglalkozásokban (a gimnáziumot végzettek egyharmada, a szakközépiskolát végzettek kicsivel több, mint egy-egyede), amelyeket erősen érintettek a korlátozások.³ A továbbtanulás előtt álló vagy a felsőoktatásból lemorzsolódott fiatalok közül – a hétköznapi tapasztalat szerint, mert erről adatok nem állnak rendelkezésre – számosan dolgoznak instabil, informális állásokban, amelyeket szintén veszélybe sodortak a korlátozások.

2.1.4. ábra: Munkára várók 2019, 2020 és 2021 egyes hónapjaiban (középiskolát végzettek)

Munkára vár: 1) munkanélküliként aktívan állást keres, 2) inaktív, de szeretne fizetett munkát, 3) van állása, de átmeneti munkaszünet miatt nem dolgozott az interjút megelőző héten.

Iskolázottság: A köznyelvi megnevezéseket használjuk. Szakiskola: érettségit nem adó középfokú szakképzés. Szakközépiskola: érettségit adó középfokú szakképzés.

Minta: 15–74 éves, nappali tagozaton nem tanuló népesség.

Forrás: A szerző számítása a KSH Munkaerő-felmérésének a KRTK Adatbank által kezelt adataiból.

Kisgyermekes anyák

Az első és harmadik hullám iskolabezárásai (amit számos iskolában decemberi zárás is kiegészített) a kisgyermekes szülőket – az uralkodó munkamegosztási mintázat miatt különösen az anyákat – korlátozhatta a munkavégzésben.

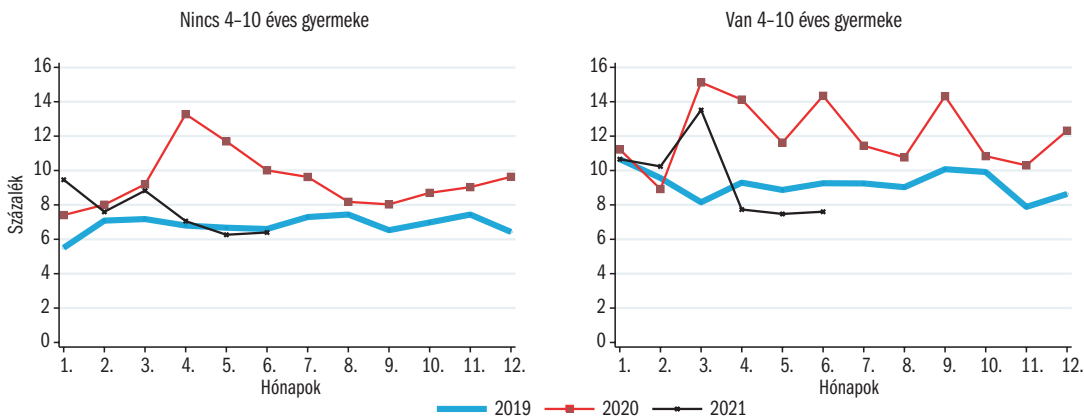
A 2.1.5. ábrán ez valóban megfigyelhető: a 4–10 éves, tehát óvodás vagy alsó tagozatos iskolás gyermeket nevelő nők között már 2020 márciusában megnőtt a „munkára várók” aránya (ami az ekkora gyermeket nem nevelőknél csak áprilisban ugrott meg), majd közel ekkora emelkedést látunk 2021 márciusában, az újabb iskolabezárás idején is. A mutató ezt követően visszatért a 2019-es görbére, sőt az alá.

A viszonylag kis elemszám (havonta nagyjából 1600 megfigyelés) miatt a kisgyermekes anyákra vonatkozó adat bizonytalan, a görbén olyan hónapokban is látunk csökkenést, amikor nem működtek az iskolák és óvodák (2020. május), vagy növekedést a fordított esetben (2020. szeptember).⁴

³ A MEF 2020 első negyedévi hulláma szerint.

⁴ Az óvodák és iskolák, kevés kivétellel, 2020. március 16-tól a tanév végéig, illetve 2021. március 4-től április 19-ig voltak zárva.

2.1.5. ábra: Munkára várók 2019, 2020 és 2021 egyes hónapjaiban a 20–50 éves nők között

Munkára vár: 1) munkanélküliként aktívan állást keres, 2) inaktív, de szeretne fizetett munkát, 3) van állása, de átmeneti munkaszünet miatt nem dolgozott az interjú megelőző héten.

Minta: 20–50 éves, nappali tagozaton nem tanuló népesség.

Forrás: A szerző számítása a KSH Munkaerő-felmérésének a KRTK Adatbank által kezelt adataiból.

Pályakezdők

A járvány első hullámára vonatkozó elemzés (Köllő–Reizer, 2021) azt mutatta, hogy a pályakezdők foglalkoztatása (az életkorra kontrollálva is) minden más csoportnál nagyobb mértékben, két számjegyű százalékkal esett vissza az előző év azonos időszakához képest. A 2.1.1. táblázat adatai szerint ez a sokk maradandónak bizonyult.

2.1.1. táblázat: A pályakezdők foglalkoztatási rátája

Negyedév	2019	2020	2021	Negyedév	2019	2020	2021
I.	67,5	64,9	56,3	III.	58,5	51,2	..
II.	67,9	57,2	59,6	IV.	60,3	57,1	..

Pályakezdő: A kérdés előtt egy évvel nappali tagozaton tanult, a kérdéskor nem tanult.

Forrás: A szerző számítása a KSH Munkaerő-felmérésének a KRTK Adatbank által kezelt adataiból.

Pályakezdőnek azt tekintjük, aki a kérdés előtt egy évvel tanult, a kérdéskor viszont már nem. Az ide tartozók átlagosan 22 évesek. A foglalkoztatási rátájuk a harmadik negyedévben, nyáron a legalacsonyabb – mert ekkor a csoportban nagy súllyal szerepelnek az oktatásból éppen kilépettek, akik gyakran őszig várnak az elhelyezkedéssel –, ettől távolodva növekszik (ez jól látható, ha a 2019-es oszlopot III.–IV.–I.–II. sorrendben olvassuk). A szezonális olyan erős, hogy az eredményt inkább táblázatos formában közöljük és az alacsony esetszám miatt (500–600 eset hullámonként) negyedévenként mérünk.

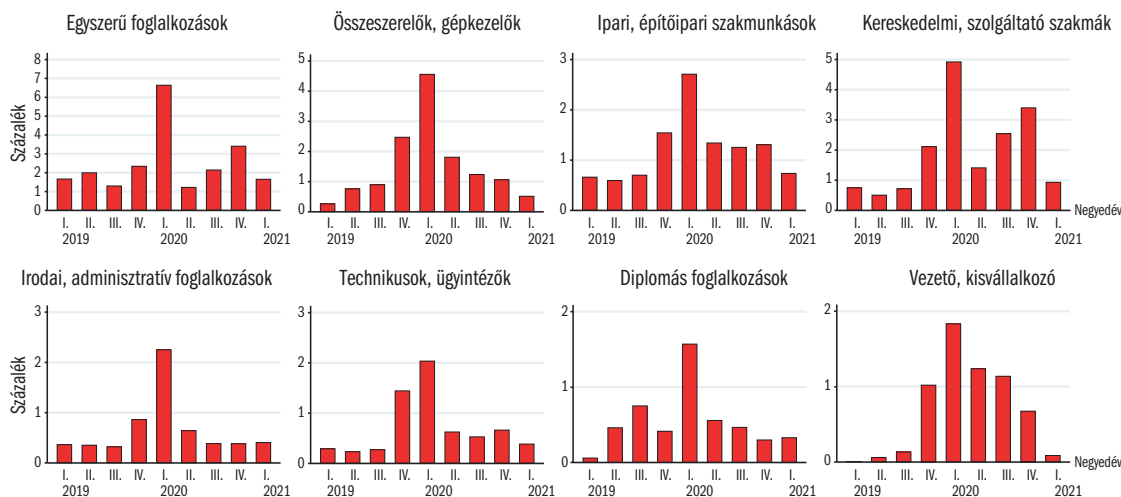
Látható, hogy 2020 első negyedévében a ráta még közel volt a 2019-es értékhez, a második negyedévben viszont az előző évinél több mint 10 százalékponttal alacsonyabb volt. Ha kisebb mértékben is, de a különbség egészen

a megfigyelt időszak végéig fennmaradt. A fiatalok érintettségéről bővebben lásd a Közelkép 3.4. alfejezetét.

Állásvesztési esélyek foglalkozás szerint

Ha különböző dolgozói csoportok vagy gazdasági egységek érintettségének alakulására vagyunk kíváncsiak, akkor az állásvesztési esélyek vizsgálatával kaphatunk választ. Okulva az első hullámra vonatkozó tapasztalatból (*Köllő*, 2020), ezeket az akkor legfontosabbnak bizonyult dimenzió szerint, foglalkozásonként mutatjuk be a 2.1.6. ábrán. Az oszlopok azoknak az arányát mutatják, akik a feltüntetett negyedévi kérdezéskor legalább egy órát dolgoztak, a következő negyedévi kérdezéskor pedig „munkára vártak”, azaz állásban voltak, de nem dolgoztak, vagy munkanélküliek, illetve olyan inaktívak voltak, akik szerettek volna fizetett munkát.

2.1.6. ábra: A legalább egy órát dolgozók közül a következő negyedévi kérdés idejére a „munkára vár” kategóriába került, 2019. I. negyedév – 2021. I. negyedév (százalék)

Forrás: A szerző számítása a KSH MEF KRTK Adatbank által kezelt adataiból.

Megjegyezzük, hogy a két negyedéves kérdés közötti történésekről a MEF-ben csak részlegesen lehet képet alkotni: ha valaki a t -edik és $t + 1$ -edik negyedévi kérdezéskor egyaránt munkában állt, attól még lehetett munkanélküli a két kérdés között, és ha egynél többször vált munkanélkülivé vagy váltott munkahelyet, akkor nem állapítható meg, hogy mennyi ideig volt állástalan. Ha csak egyszer-egyszer, akkor ez a $t + 1$ -edik negyedévi kérdezéskor folyamatban lévő munkaviszonyának a kezdő időpontja alapján kiszámítható lenne, a státusváltozások száma azonban nem ismert.

A státust váltók kis száma miatt az áramlásokat itt nem havi, hanem negyedéves bontásban vizsgáljuk. Ugyanezen okból nem vizsgáljuk a szakképzett mezőgazdasági dolgozókat.

Az egyszerű foglalkozásokkal kezdve: nagy kiugrást látunk az első hullám idején, a 2020 első negyedévében dolgozók 6.5 százaléka vesztette el a munkáját. Egy kisebb csúcsot figyelhetünk meg 2020 negyedik és 2021 első negyedéve között is.

Az összeszerelők és gépkezelők állásvesztési esélye már 2020 első negyedévében – a nemzetközi kereskedelemben már ekkor jelentkező zavarok idején – növekedésnek indult. Az első és második negyedév közötti csúcs itt kisebb, 4,5 százalékos volt. Hasonló képet látunk az *ipari és építőipari szakmunkásoknál*, valamint a *technikusoknál és ügyintézőknél*, de a csúcs esetükben a 3, illetve a 2 százalékot sem érte el.

A *kereskedelmi, vendéglátó és szolgáltató* szakmákban egy újabb sokkot jeleznek az adatok 2020–2021 telén, összhangban azzal, hogy ekkor újból tömeges lezárásokra került sor.

Az *irodai és diplomás* foglalkozásokban az értékek mindvégig alacsonyak voltak, és az első hullám után visszatértek a fél–egy százalékos sávba. A *vezetők* (és a szintén ide sorolt kisvállalkozók) esetében a sokk viszonylag hosszan érezte a hatását.

Táv munka

A munkahely megőrzésének legfontosabb eszközét a távmunkára való áttérés jelentette, aminek alakulásáról a 2.1.7. *ábra* (lásd a szemközti oldalon) nyújt képet.

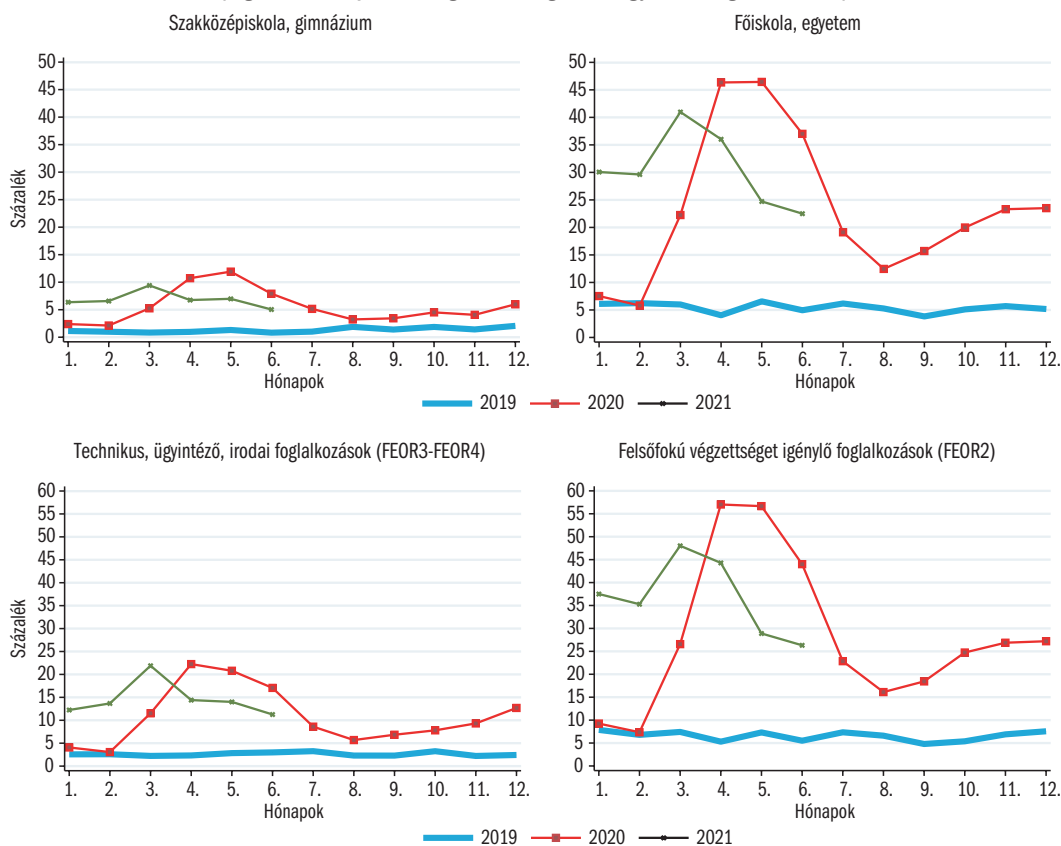
Az érettségivel nem rendelkezőknél az otthoni munkavégzés mindvégig nagyon ritka, 1–2 százalékos maradt, őket az ábrán nem is tüntettük fel. Az érettségizetteknél az arány az 1–2 százalékos sávból a 10–12 százalékos tartományba emelkedett az első, majd a második–harmadik hullám idején is, és a járvány 2021. nyári átmeneti csillapodásakor sem esett 5 százalék alá. A diplomásoknál óriási növekedést hozott az első hullám, ezen belül az iskolák bezárása, ami 2021. március–áprilisban is 40 százalék közelébe emelte a távolról dolgozók arányát. Foglalkozásonként vizsgálódva a technikus, ügyintéző és irodai munkakörökben 20 százalék feletti csúcsokat, és a harmadik hullám lefutása után is 10 százalék körüli értékeket látunk, míg a diplomás foglalkozásokban a csúcson 55 százalék körüli értékeket, a vizsgált időszak végén pedig még mindig 25 százalék fölötti arányt mutatnak az adatok.

Foglalkozásváltás

A válsághoz való alkalmazkodás egy másik módja lehetett a munkakör vagy munkahelyváltogatás. Az előbbi azok körében vizsgáljuk, akik a MEF-be 2017–2020 első negyedévében kerültek be, mind a hat alkalommal szerepeltek a mintában, és minden alkalommal foglalkoztatottnak mondták magukat. Ezeknek – a munkahelyük megőrzésére képes – munkavállalóknak

az első és az utolsó foglalkozását (négyjegyű FEOR-kódját) összehasonlítva a foglalkozásváltók arányának rendkívüli növekedését, közel a megduplázódását látjuk abban a kohorszban, amelynek a második–hatodik felkeresése (2020 második negyedétől 2021 második negyedéig) a járvány időszaka-kára esett (2.1.2. táblázat).⁵

2.1.7. ábra: Távmunkát végzők 2019, 2020 és 2021 egyes hónapjaiban, iskolázottság és foglalkozás szerint (legalább középfokon végzettek; legalább egy órát dolgozók = 100)

Távmunka: Legalább alkalmilag.

Iskolázottság: A köznyelvi megnevezéseket használjuk. Szakközépiskola: érettségig adó középfokú szakképzés.

FEOR: Foglalkozások Egységes Osztályozási Rendszere.

Minta: Legalább egy órát dolgozott az interjú megelőző héten.

Forrás: A szerző számítása a KSH Munkaerő-felmérésének a KRTK Adatbank által kezelt adataiból.

Megvizsgáltuk a munkahelyváltók arányának alakulását is (erre a belépés óta eltelt hónapok számából lehet következtetni), de nem találtunk hasonló mértékű növekedést. Úgy tűnik, hogy a táblázatban látott eredmény alapvetően az adott munkáltatónál betöltött munkakör (vagy a vállalkozói profil) megváltozásából adódik.

⁵ A foglalkozásváltás intenzitásiában nem találtunk iskolázottság szerinti különbségeket.

2.1.2. táblázat: Foglalkozásváltás azok körében, akik mind a hat MEF-megkérdezés alkalmával foglalkoztatottak voltak

Mintába kerülés éve (első negyedév)	Az utolsó foglalkozás nem azonos az elsővel (százalék)	Esetszám	A kérdésés a járvány idejére esett-e?
2017	7,5	2256	Nem
2018	9,6	2083	Nem
2019	10,6	1671	6. kérdésés
2020	18,8	1699	2.-6. kérdésés

Megjegyzés: Foglalkozás = 4 jegyű FEOR-kód. Az eseteket nem súlyoztuk.

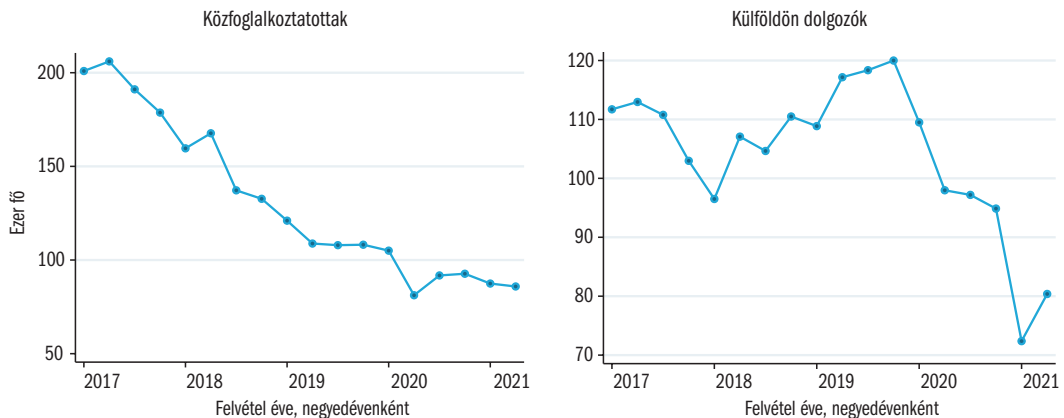
Minta: A MEF-be 2017–2020 első negyedévében bekerült kohorszokból azok, akiket mind a hat alkalommal meg tudtak kérdezni, és mind a hat alkalommal foglalkoztatottak mondták magukat.

Forrás: A szerző számítása a KSH MEF KRTK Adatbank által kezelt adataiból.

Közmunkások és külföldön dolgozók

A járvány idején tovább folytatódott a közfoglalkoztatási program 2017 óta tartó szűkítése: az átlagos állományi létszám 2017 elejétől a járvány kitöréséig 200 ezerrel 100 ezerre (a Belügyminisztérium adatai szerint 194 ezerrel 94 ezerre – *BM*, 2021) csökkent, majd 2021 második negyedévéig 86 ezerre (a *BM* szerint 89 ezerre) esett (a 2.1.8. ábra bal oldali része).

2.1.8. ábra: A közfoglalkoztatottak és külföldön dolgozók átlagos állományi létszáma, 2017. első negyedév – 2021. második negyedév (ezer fő)

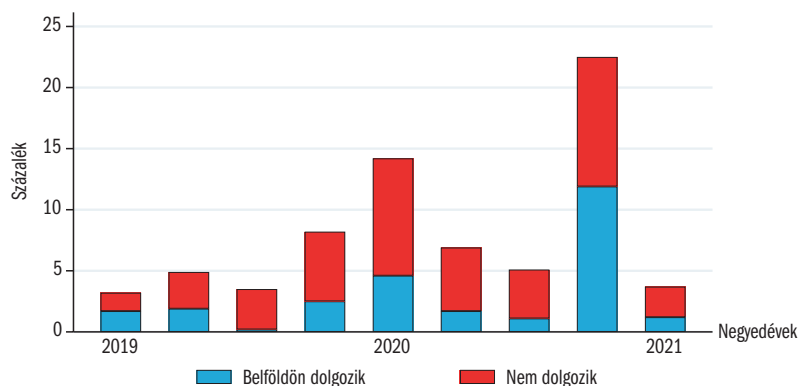
Forrás: Saját számítás a KSH MEF KRTK Adatbank által kezelt adataiból.

Jelentősen, egyharmadával csökkent a külföldön dolgozók száma is. Mint ismeretes, a MEF (más országok munkaerő-felméréseihez hasonlóan) a hazai foglalkoztatás részének tekinti, ha egy hazai háztartással életvitelszerűen kapcsolatban álló személy külföldön dolgozik – ez leginkább az ingázó és alkalmi külföldi munkavállalást fedli le.

2020 első és 2021 második negyedéve között az összefoglalkoztatás 20 ezer fővel nőtt, a külföldön dolgozók száma 40 ezerrel csökkent, a hazai foglalkoztatás növekménye tehát 60 ezer főre (1,3 százalékosra) tehető. Ebben szerepet

játszott, hogy a külföldi munka lehetőségétől megfosztott emberek itthon vállaltak munkát, aminek a mértékére a 2.1.9. ábra ad becslést. Az oszlopok magassága mutatja, hogy azok, akik az adott negyedévben külföldön dolgoztak, milyen arányban veszítették vagy hagyták el az ottani munkahelyüket, és ezen belül milyen arányban dolgoztak a következő negyedévi megfigyelés szerint. Az adat a t -edik és $t + 1$ -edik hullámban egyaránt megfigyelt személyekre vonatkozik.

2.1.9. ábra: A külföldi munkájukat elvesztő vagy elhagyó munkavállalók következő negyedévi aktivitása (százalék)

Forrás: Saját számítás a KSH MEF KRTK Adatbank által kezelt adataiból.

Az ábra szerint a 2019 negyedik negyedévről 2020 első negyedévére „virradó” hónapokban megnőtt a külföldi munka megszűnésének esélye (2020 februárjában már vészhelyzetet hirdettek Olaszországban, és a világkereskedelemben is zavarok támadtak), és az érintettek nagy többsége itthon sem talált munkát. Ennél is nagyobb külföldi állásvesztési arányt látunk az első hullám idején – különösen 2020 vége és 2021 eleje között –, de ekkor a hazatérők fele már munkába tudott állni Magyarországon.

Megjegyezzük, egyrészt, hogy az ábra alacsony, negyedévente 400–500-as esetszámok alapján készült, de az első, illetve második–harmadik hullámhoz kapcsolódó kiugrások olyan mértékűek, ami nehezen adódhatott pusztán mérési hibából. Másrészt, természetesen előfordult visszaáramlás, de az állomány alakulására vonatkozó 2.1.8. ábra egyértelművé teszi, hogy ez nem tudta elensúlyozni a külföldi munka elvesztésének hatását.

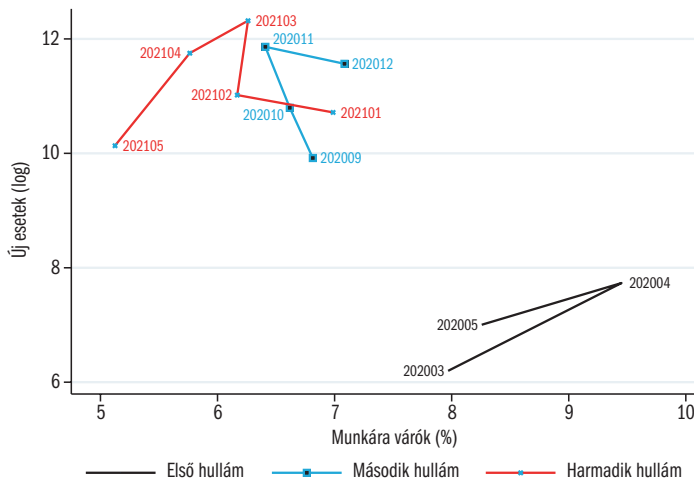
Összegzés

Néhány csoportot (kisgyermekes anyák, pályakezdők, a kereskedelemben és vendéglátásban vagy külföldön dolgozók) leszámítva minden áttekintett adat erős aszimmetriára utal a járvány és a munkaerőpiaci válság súlyossága között. Ezt mutatja be a 2.1.10. ábra, amelynek vízszintes tengelyén a „munkára várók” aránya érzékelteti a munkaerőpiaci válság mélységét, a függőle-

ges tengelyén pedig az új fertőzöttek száma utal a járvány hevesységére. (Ezen a tengelyen logaritmikus skálát alkalmazunk, a természetes egységben mért értékek közötti nagyon nagy különbségek miatt).

2.1.10. ábra: Igazolt havi fertőzési esetek és a munkára várók aránya, 2020. március – 2021. május (logaritmikus skála)

Munkára várók: A definíciót lásd a 2.1.1. ábra jegyzetében. Fertőzésszámok: <https://our-worldindata.org/covid-cases>
 Forrás: Saját számítás a KSH MEF KRTK Adatbank által kezelt adataiból.

Hangsúlyozzuk, hogy az ábra leíró jellegű, az időbeli mozgást hivatott ábrázolni, nem akar oksági összefüggést vagy akár csak valamiféle – elemzési vagy szakpolitikai – célból figyelembe veendő átváltási arányt sugalmazni a két fontos kimenet között. (Azt, hogy létezik átváltás a kormányzati szigor és a járvány súlyossága között számos kutatás bizonyította, például *Davies és szerzőtársai* [2021], *L'Angiolica–Monti* [2020] vagy *McLaren–Wanf* [2020], de ezek a tanulmányok természetesen nem egyetlen, a fentihez hasonló ábrán alapultak). Ahhoz, hogy megítélhessük, milyen folyamatok generálták a képen látható állapotot, számos kérdésre kellene ismernünk a választ.

Az első kérdés, hogy mekkora volt a járványnak való *ex ante* kitettség, azaz hogyan alakult volna a fertőzöttség korlátozó intézkedések nélkül 2020 tavaszán, illetve a második–harmadik hullámban. Ezt nem tudjuk, és valószínűleg sosem fogjuk tudni.

Egy második közzeható tényező a korlátozó intézkedések szigorúsága, összetétele és időzítése. A leggyakrabban hivatkozott oxfordi kormányzati szigorúsági index (Covid-19 Government Stringency Index) Magyarország esetében 2020 tavaszán és 2020 november közepétől 2021 márciusáig jelez magas értékeket (*OxCGRT*, 2021). Ám míg az első lezárásokra mindjárt az első hullám lelejején került sor, ősszel csak november közepén, már nagyon magas fertő-

zésszám mellett hoztak védelmi intézkedéseket. Az óvodák-iskolák a második hullám alatt (egyedi kivételekkel) végig működtek, és csak a harmadik hullám csúcspontján tértek át ismét az online tanításra, alig több mint egy hónapra. Az intézkedési csomagok is különböztek bizonyos részletekben (az iskolabezárások mellett például a belföldi utazás és a vásárlási időszávok szabályozásában), és egyelőre nem folytak olyan kutatások, amelyekből megítélhető lenne ezek relatív hatásossága.

Eltért az első és második–harmadik hullám a munkahelymegőrző támogatások mértékében és időzítésében is. Az első hullám korlátozásainak bevezetése után több mint egy hónappal indultak csak el az első támogatási programok, amelyek nemzetközi összehasonlításban igen szűkmarkúak voltak (lásd *Stubnya* [2020] Eurofound-adatokon alapuló cikkét), és az igénybevétel is nagyon alacsony szintű volt (vesd össze jelen kötet 5.1. alfejezetével). A második–harmadik hullám idején már működtek az ágazati bértámogatási programok, amelyek igénybevételéről és elosztásáról azonban szinte semmit sem tudunk. *Drabancz és szerzőtársai* (2021) a kedvezményes hitelek hatását pozitívnak találta. A közmunkaprogram bővítése viszont elmaradt, ami így nem tudta fékezni a foglalkoztatás csökkenését.

A munkaerőpiaci következményeket enyhítette az a fajta spontán alkalmazkodás is, amire a foglalkozásváltásra vonatkozó adatok utalnak. Külön kutatás tárgya lehetne (ami akár a MEF adataival is elvégezhető), hogy milyen szerepet játszott a foglalkoztatás regenerálódásában a „pótlólagos munkavállalási hatás” (*added worker effect*) – az, amikor az állását elvesztő családtag kieső jövedelmének pótlására a házastárs vagy más együttélő rokon vállal munkát.

Maga a járvány – a megbetegedések miatt kieső munkakínálat – vélelmezhetően nem játszott komoly szerepet a foglalkoztatás alakulásában. Figyelembe véve a 2021 nyaráig nagyjából 800 ezer igazolt fertőzöttet, és kéthetes kiesést feltételezve, a fertőzöttek átlagos állományát körülbelül 30 ezresre tehetjük, de ebben nagy súllyal szerepelnek a már nem dolgozó nyugdíjasok és az eleve inaktív személyek. Valószínűleg nem tévedünk, ha a munkakínálat ebből eredő csökkenését legfeljebb tízezresre (fél százalékosnál kisebbre) becsüljük.

Hogy az első hullámban vajon hogyan alakultak volna a járványadatok, ha kevésbé szigorúak a korlátozások, illetve hányan betegedtek vagy haltak volna meg a második–harmadik hullámban, ha a kormányzat drákói szigorral felelt volna már a második hullám legelső jeleire is, annak az eldöntéséhez részletes adatokra és olyan kvázikísérleti helyzetekre lenne szükség, ahol eltérően érintett embercsoportok vagy régiók figyelhetők meg. Ilyen epizódot jelentettek például a szelektív utazási korlátozások az első hullám idején, az elemzésükhöz szükséges adatok azonban nem állnak rendelkezésre, talán nem is léteznek.

Hivatkozások

- BM (2021): [Havi tájékoztatás a közfoglalkoztatásról](#). A Belügyminisztérium közfoglalkoztatásra vonatkozó havi adatai.
- DAVIES N. G.–BARNARD, R. C.–JARVIS, C. I.–RUSSELL, T. W.–SEMPLE, M. G.–JIT, M.–EDMUNDS, W. J. (2021): [Association of tiered restrictions and a second lockdown with COVID-19 deaths and hospital admissions in England: a modelling study](#). Centre for Mathematical Modelling of Infectious Diseases COVID-19 Working Group, The Lancet Infectious Diseases, Vol. 21. No. 4. 482–492. o.
- DRABAN CZ ÁRON ISTVÁN–EL-MEOUCH NEDIM MÁRTON–LANG PÉTER (2021): [A koronavírus-járvány miatt bevezetett jegybanki és állami hitelprogramok hatása a magyar foglalkoztatásra](#). Közgazdasági Szemle, 68. évf. 9. sz. 930–96. o.
- KÖLLŐ JÁNOS (2020): [Foglalkoztatás a koronavírus-járvány első hullámának idején](#). Megjelent: *Fazekas Károly–Elek Péter–Hajdu Tamás* (szerk.): Munkaerőpiaci Tükör, 2019. Közgazdaság- és Regionális Tudományi Kutatóközpont, Budapest, 220–232. o.
- KÖLLŐ JÁNOS–REIZER BALÁZS (2021): [A koronavírus-járvány első hullámának hatása a foglalkoztatásra és a vállalatok árbevételére](#). Közgazdasági Szemle, 68. évf. 4. sz. 345–374. o..
- L'ANGIOLLA, P. D.–MONTI, M. (2020): [COVID-19: the critical balance between appropriate governmental restrictions and expected economic, psychological and social consequences in Italy](#). Are we going in the right direction?. Acta Biomedica, Vol. 91. No. 2. 35–38. o.
- MCLAREN, J.–WANG, S. (2020): [Effects of Reduced Workplace Presence on COVID-19 Deaths: An Instrumental-Variables Approach](#). NBER Working Paper, 28275.
- OXCGRT (2021): [Covid-19 government response tracker \(OxCGRT\)](#). Oxford University, Blavatnik School of Government.
- STUBNYA BENCE (2020): [Magyarország bértámogatási programja volt a legszűkmárkúbb az egész EU-ban](#). G7, 2021. március 11.

K2.1. A járvány és a Munkaerő-felmérés

KÖLLŐ JÁNOS

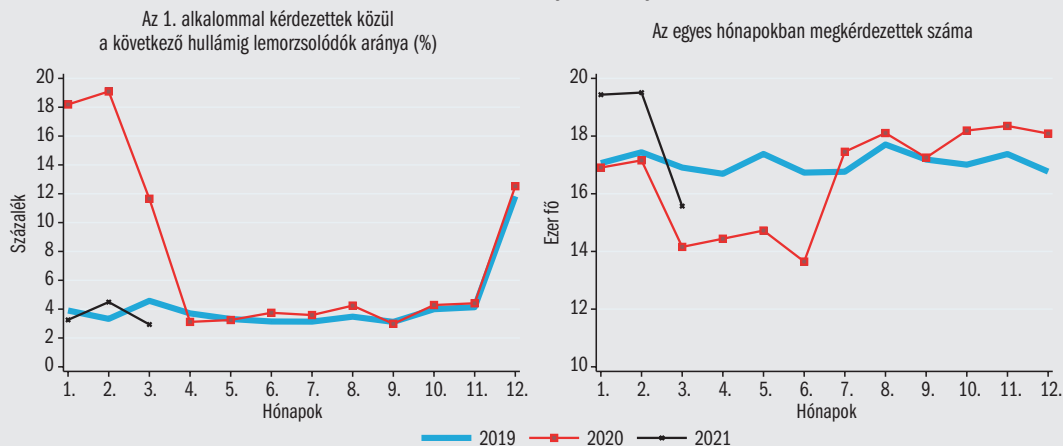
A koronavírus-járvány a munkaerőpiaci folyamatok mérésére használt legfontosabb eszközt, a KSH Munkaerő-felmérését (MEF) sem hagyta érintetlenül. A MEF lakossági kikérdezésen alapuló, úgynevezett gördülő paneladatbázis, ahol a véletlenszerűen kiválasztott háztartások másfél évig maradnak a mintában, majd hatszori válaszadás után átadják a helyüket egy újabb kohorszknak.

A gyakorlatban természetesen nem minden működik a terv szerint: a mintában szereplők január és november között nagyjából négy százaléka, decemberben tíz-tizenkét százaléka már az 1–5. kérdezést követően lemorzsolódik költözés, elhalálozás vagy válaszmegtagadás miatt. A panelkopás hatását a KSH szakemberei a minta újraszűrésével korrigálják a nem, az életkor és a lakóhely figye-

lembevételével, a népszámlálásból továbbvezetett népességszámok felhasználásával (Mihályffy, 1994, H. Richter, 2004).

A járvány első hulláma idején az 1–5. kérdezés után lemorzsolódók aránya jelentősen megnőtt, mint a K2.1.1. ábra bal oldali grafikonján látható. A görbék pontjai azt mutatják, hogy 2019, 2020 és 2021 egyes hónapjaiban, az 1–5. alkalommal megkérdezettek hány százaléka hiányzott a három hónappal később esedékes kérdezéskor. Látható, hogy az arány a 2020. január–márciusi kérdezések után megugrik: a program szerint 2020. április–júniusban esedékes felkeresések 18–20 százaléka meghiúsult. Ezt követően a meghiúsulások aránya visszatért a 2019-es értékek közelébe.

K2.1.1. ábra: A MEF-minta két mutatója, 2019. január – 2021. március

Forrás: Saját számítás a KSH MEF KRTK Adatbank által kezelt adataiból.

A KSH a járvány kitörésekor a kifutó kohorsz megtartása mellett döntött. 2020 első negyedéve után azonban ebben 20 százalékosra, az összes többi kohorszban is 15–17 százalékosra nőtt a lemorzsolódás, ami a sikeresen megkérdezettek számának közel húsz százalékos csökkenését eredményezte. Az 1. ábra jobb oldalán látható, hogy 2020. március–júniusban a havi mintaelemszámok a korábbi 17 ezerről nagyjából 14 ezerre es-

tek. A mintaméret júliustól visszatért a 2019-es szintre, sőt a negyedik negyedévtől kezdve valamivel meg is haladta azt.

A korrekciós súlyozás (kalibrálás) „békeidőkben” képes helyreállítani a minta reprezentativitását. A járvány és a lezárások első hulláma esetében azonban nem lehetünk biztosak abban, hogy a lemorzsolódás nem függött-e össze szisztematikusan a munkaerőpiaci státussal.

A K2.1.1. táblázatban az 1–5. alkalommal kérdezettek első és második negyedév közötti lemorzsolódásra ható tényezőket elemezzük 2019-ben, illetve 2020-ban. A táblázatban szereplő együtthatók az

adott tényező hatását mutatják a többi tényező adott értéke mellett. A Budapesten élők például 2019-ben 5,6 százalékponttal, 2020-ban 12,1 százalékponttal nagyobb valószínűséggel estek ki a mintából.

K2.1.1. táblázat: Lemorzsolódás a MEF mintából (lineáris valószínűségi becslés).

	2019 I. negyedév		2020. I. negyedév	
	Együttható	t-érték	Együttható	t-érték
Férfi	0,002	0,80	0,011***	2,59
Életkor	0,000	0,73	-0,000	-0,33
Budapest	0,056***	8,31	0,121***	11,12
Iskolázottság				
0–7 osztály	-0,024***	-3,11	0,076***	3,83
8 osztály	-0,010**	-2,54	0,029***	3,90
Szakiskola	-0,015***	-3,95	-0,006	-0,92
Gimnázium	-0,004	-0,93	0,022***	2,67
Szakközépiskola	-0,014***	-3,55	-0,032***	-4,50
Munkaerőpiaci státus				
Munkanélküli	0,021**	2,52	0,010	0,73
Inaktív, de akar állást	0,004	0,74	0,007	0,61
Inaktív és nem akar állást	0,010***	2,70	0,027***	3,80
Egyéb				
Nyugdíjas	-0,011***	-2,72	-0,010	-1,35
Nappali tagozaton tanul	-0,004	-0,63	-0,050***	-4,69
Roma	-0,001	-0,08	0,191***	11,73
Felkeresés sorszáma				
Második	-0,001	-0,14	0,018***	2,65
Harmadik	-0,006	-1,50	0,020***	30,00
Negyedik	-0,010***	-2,71	0,021***	3,11
Ötödik	-0,014***	-40,00	0,023***	3,31
Konstans	0,047	7,26	0,126	10,58
Megfigyelések száma	31 360		30 741	
R ²	0,0075		0,020	
Lemorzsolódási arány	0,044		0,142	

Függő változó: nem szerepelt a II. negyedévi mintában.

Minta: MEF, 1–5. alkalommal kérdezettek

Referenciakategóriák: Diplomások, foglalkoztatottak, első ízben kérdezettek.

** 5 százalékos szinten, *** 1 százalékos szinten szignifikáns.

Forrás: A KSH MEF KRTK Adatbank által kezelt adatai.

A nem és életkor szerinti lemorzsolódási arányok kismértékben változtak, de ezt – ahogy a lakóhely szerinti komolyabb változást is – a kalibrálás képes semlegesíteni. Ugyanakkor néhány további ponton markáns eltéréseket látunk. 2019-ben az iskolázottság szerinti különbségek szerény mértékűek voltak, 2020-ban azonban sokkal nagyobb valószínűséggel estek ki a mintából az alacsony iskolázottságúak és különösen a romák. A munkaerőpiaci státus hatá-

sában az adatok nem utalnak nagy változásokra, kivéve a nappali tagozaton tanulókat, akik nagyobb eséllyel maradtak a mintában a járvány idején, mint egy évvel korábban. Eltér a lemorzsolódás időbeni pályája is: 2019-ben a 2–5. kérdés után a kérdezettek egyre kisebb valószínűséggel morzsolódtak le, ami természetesnek tekinthető (a lemorzsolódásra inkább hajlamosak hamarabb esnek ki a mintából, aminek az összetétele ennek köszönhetően

folymatosan javul), míg 2020-ban a 2–5. kérdezést követően közel azonos volt a mintakopás, és magasabb, mint az első ízben kérdezettekénél.

A becslés alapján úgy tűnik, hogy az első járványhullám MEF-mintája torzított ugyan (elsősorban az iskolázatlanok és a romák nagyobb mértékű kiesése miatt), de a munkaerőpiaci státus hatásában nem látunk komoly változást, az átsúlyozott min-

tából a foglalkoztatásra adott becslés valószínűleg kellően pontos.

Hivatkozások

H. RICHTER MÁRIA (2004): A népesség becslése évközi időpontokra. A kanadai népesség továbbszámítási modell adaptációja. *Demográfia*, 45. évf. 2–3. sz. 273–303. o.
 MIHÁLYFFY LÁSZLÓ (1994): Meghiúsulások kompenzálása lakossági felvételekben: egy speciális lineáris inverz probléma. *Sigma*, 25. évf. 4. sz. 191–202. o.

K2.2. Változás a foglalkoztatás mérésében 2021-ben

KÖLLŐ JÁNOS

A koronavírus-járvány idején a korábbinál sokkal gyakoribbá vált a munkától való átmeneti távollét a foglalkoztatási jogviszony megszakadása nélkül. Ennek figyelembevételével az ILO és az OECD új ajánlásokat fogalmazott meg a foglalkoztatás mérésére (ILO, 2020, OECD, 2020). Az OECD (2020) a következőket tartalmazza.

A személy *foglalkoztatott*, ha a meglévő munkahelyén rövidebb ideig (legfeljebb három hónapig) nem végzett munkát, de a munkahellyel való kapcsolata fennmaradt. A kapcsolat fennmaradása a fizetés további folyósítása és/vagy a távollét időtartama alapján állapítható meg. Gyakorlatban, a munkahellyel való kapcsolat akkor állapítható meg, ha a távollét várható teljes időtartama legfeljebb három hónap, kivéve, ha az ugyanazon gazdasági egységhez való visszatérés garantált, vagy a dolgozó tovább kapja a fizetését vagy annak egy részét akkor is, ha más forrásból, például az államtól is kap támogatást.

A személy *nem foglalkoztatott*, ha a távollét teljes várható időtartama meghaladja a három hónapot, vagy nincs (illetve nem ismert) lehetőség a visszatérésre ugyanazon gazdasági egységhez, és az ebben a helyzetben lévő személy semmilyen kompenzációt nem kap a munkáltatótól.

A magyar KSH ezeket az ajánlásokat úgy értelmezte, hogy mivel a gyermektámogatást (gyes, gyed) igénybe vevők munkaviszonya (ha volt) érvényben marad, a távollétük ideje alatt támogatást kapnak, és annak lejártával a munkaviszonyuk ak-

tíválódik, őket – amennyiben úgy látják, hogy vissza tudnak térni a korábbi munkahelyükre – jogos foglalkoztatottként kezelni. A Munkaerő-felmérés (MEF) módszertani útmutatója szerint: „2021. január 1-jétől a gyed, gyes mellett dolgozókon túl azok a – korábban inaktívnak vagy munkanélkülinek számító – személyek is foglalkoztatottnak minősülnek, akik a gyermekgondozási ellátás igénybevétele előtt dolgoztak utoljára, a távollét idején pénzügyi juttatásban részesülnek, és az ellátás igénybevétele követően visszatérhetnek a korábbi munkahelyükre. Vagyis a munkájuktól a gyermekgondozási ellátás igénybevétele miatt tartósan távollévők. A módszertani változás eredményeként a nők foglalkoztatási mutatói jelentős mértékben módosulnak.” (KSH, 2021)

Valóban, az új módszertan szerint számított női foglalkoztatás 138 ezer fővel, 7 százalékkal magasabb, mint a korábbi metodika alapján kalkulált. (Minden, a MEF-en alapuló számítást a KRTK Adatbank által kezelt verzió segítségével végzett a szerző, a számítógépes kódokat kérésre rendelkezésre bocsátjuk.)

Az eljárással kapcsolatban kételyek merülhetnek fel, mert a magyar szülők nemzetközi összehasonlításban nagyon hosszú időt töltenek a gyermektámogatási rendszerben: 2006 és 2020 között átlagosan 2,7 éve nem dolgoztak azok a rendszerben lévő kérdezettek, akik úgy nyilatkoztak, hogy a munkaviszonyuk fennáll, az ilyen kilépők pedig átlagosan 3,7 éves munkaszünet után hagyták el a rendszert.

Ilyen hosszú távollét után nem meglepő, hogy alacsony a korábbi munkahelyükre visszatérők száma. Erről a KRTK Adatbank Admin3 paneladatbázisa (Sebők, 2019) alapján alkothatunk képet. A népesség felének adatait tartalmazó mintában 130 978 olyan egyén azonosítható, aki 2003–2017-ben a gyermektámogatás egyszeri igénybevétele előtt és után is dolgozott (bármikor, bármennyi ideig az időablakon belül). A rendszerbe való belépés előtti utolsó és a kilépést követő első munkáltatót összehasonlítva azt kapjuk, hogy a foglalkoztatásban visszalépőknek csupán a 44 százaléka tért vissza a korábbi munkáltatóhoz. (A számítás azokra vonatkozik, akik a vizsgált időszakban csak egyszer léptek be a rendszerbe – a többszörös igénybe vevők esetében ez az arány valószínűsíthetően még alacsonyabb.) Közel négy év után a munkáltatók egy része már megszűnt, átalakult, vagy világossá tette,

hogy a visszatérőt nem kívánja tartósan foglalkoztatni. Továbbá ennyi idő alatt a gyesen, gyeden lévő szülő is találhatott neki megfelelőbb új munkahelyet. Akármilyen is az ok, a magyar gyermektámogatási rendszer igénybevételenek mintázata meglehetősen távol áll attól, amit az új ILO–OECD-ajánlások kívánnak mérni: az adott munkáltatótól való átmeneti távolléttól.

Hivatkozások

- ILO (2020): [COVID-19: Guidance for labour statistics data collection](#). ILO, Genf.
- KSH (2021): [Módszertan. Foglalkoztatottság és munkanélküliség](#). Központi Statisztikai Hivatal, Budapest.
- OECD (2020): [Note: Employment and unemployment statistics during the COVID-19 crisis](#). OECD Short-Term Labour Market Statistics, OECD, Párizs.
- SEBŐK ANNA (2019): [A KRTK Adatbank Kapcsolt Államigazgatási Paneladatbázisa](#). Közgazdasági Szemle, 66. évf. 11. sz. 1230–1236. o.

2.2. MUNKAERŐPIACI ÁRAMLÁSOK A COVID-VÁLSÁG IDEJÉN

KÓNYA ISTVÁN

Ebben az alfejezetben a Covid-válság munkaerőpiaci hatását vizsgáljuk munkapiaci áramlási adatok segítségével. A fő kérdésünk az, hogy a megfigyelt foglalkoztatáscsökkenés és munkanélküliség-növekedés mögött milyen részletesebb mintázatokat figyelhetünk meg a különböző munkaerőpiaci státusok közötti mozgásokban. A kérdés megválaszolásához egyrészt áramlási adatokat, másrészt pedig kibővített állományi adatokat használunk. Megállapítható, hogy a munkanélküliség mellett fontos alkalmazkodási mechanizmus volt mind az inaktivitásba történő ki- és beáramlás, mind pedig a munkahelyváltás.

Foglalkoztatottak és munkanélküliek

A munkapiacok dinamikáját a három fő munkapiaci állapot – foglalkoztatottság, munkanélküliség és inaktivitás – közötti áramlásokkal lehet leírni. Az elmúlt évtizedekben egyre nagyobb figyelmet kaptak ezek a statisztikák mind az elméleti, mind az empirikus szakirodalomban.¹ A továbbiakban Magyarország esetében vizsgáljuk a munkapiaci áramlásokat, elsősorban a Covid-válság idején. A nyers adatok ismertetése után egy egyszerű gondolkodási keret segítségével további részleteket tárunk fel a munkapiaci dinamikáról.

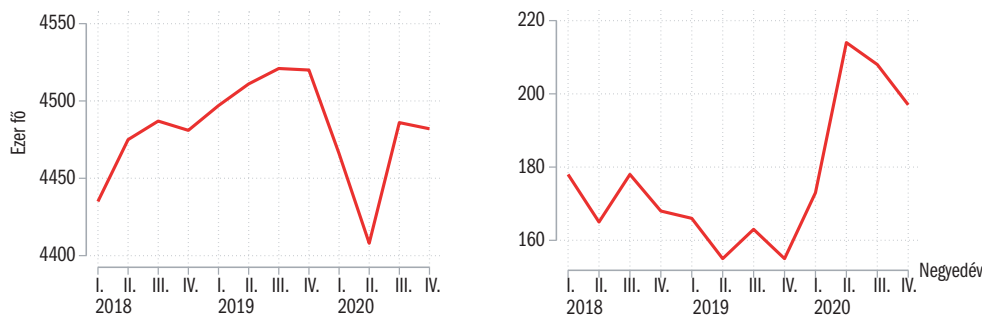
Mielőtt rátérünk a részletes vizsgálatra, nézzük meg a munkapiac két fontos állományának az alakulását. A 2.2.1. ábra mutatja a foglalkoztatás és a munkanélküliség alakulását Magyarországon.² A kezdeti időpontnak 2018 első negyedét vesszük, az utolsó rendelkezésre álló adatpont pedig 2020 negyedik negyedét.³

¹ Mivel a vonatkozó irodalom óriási, csak két reprezentatív munkát idézünk. Az elméleti keretet részletesen ismerteti *Pissarides* (2000). Egy fontos empirikus tanulmány *Elsby és szerzőtársai* (2013), amely az OECD-országok esetében számol áramlási rátákat.

² A tanulmányban szereplő adatok az Eurostat honlapjáról, a Labor Force Survey fejezetből származnak.

³ Bár az Eurostat honlapján már elérhetőek a 2021. első negyedévi adatok is, az utolsó adatpont módszertani váltás miatt nem összevethető a korábbiakkal. A Központi Statisztikai Hivatal (KSH) már az új módszertan szerint közli az idősorokat, de a tanulmányban bemutatott számításokhoz szükséges összes mutató csak az Eurostat honlapjáról érhető el.

2.2.1. ábra: Foglalkoztatás és munkanélküliség

Forrás: Eurostat: Labor Force Survey.

A foglalkoztatás a válság első mélypontján (2020. második negyedév) esett, a munkanélküliek száma pedig emelkedett. A csökkenést gyors korrekció követte, különösen a foglalkoztatottak száma ugrott meg 2020 harmadik negyedévében, míg a munkanélküliek száma kisebb mértékben csökkent.

A járvány második hullámának hatása látszik 2020 utolsó negyedében, legalábbis a foglalkoztatás esetében. A munkanélküliek száma ugyanakkor 2020 végén tovább csökkent. A látszólagos ellentmondást akkor tudjuk feloldani, ha az állományi adatok mellett megvizsgáljuk a munkapiaci áramlásokat is.

Negyedéves átmenetek

Az Eurostat 2010 második negyedéve óta publikálja a három fő munkapiaci állapot közötti átmenetek mátrixát. A statisztika a munkaerő-felmérés (*Labor Force Survey, LFS*) azon tulajdonságát használja ki, hogy a háztartások egy része több negyedéven keresztül szerepel a mintában. Az így előállított panel segítségével kiszámolható, hogy a követett háztartások munkapiaci státusa miként alakult két negyedév között. Az átmeneti valószínűségek pedig kiszámíthatók oly módon, hogy az áramlási adatokat elosztjuk az előző negyedév kezdeti állományainak a nagyságával.

Érdemes megjegyezni, hogy az áramlási adatokhoz használt panel a népeségre nézve nem reprezentatív. Ennek az az oka, hogy a több időszakon keresztül követni kívánt háztartások egy részét a felmérés nem találja meg, és az így kieső háztartások eloszlása nem véletlenszerű. Ennek egyik megnyilvánulása az, hogy a különböző munkapiaci státusokban lévő háztartások paneladaton belüli eloszlása nem felel meg az eredeti, keresztmetszeti mintában kapott eloszlásnak. Mivel az utóbbi a népeségre reprezentatív, az LFS-panelt újra kell súlyozni úgy, hogy konzisztens legyen a keresztmetszeti aggregátumokkal. Ehhez az Eurostat az úgynevezett „gereblyézési” (*raking*) eljárást használja (*Frazis és szerzőtársai, 2005, Cseres-Gergely, 2011*). Mivel az eljárás tisztán statisztikai, egyéb információ hiányában nem lehet megmondani, hogy a kapott átmenetek valóban a tényleges folyamatokat mérik. Erre a kérdésre a következő részben térünk vissza.

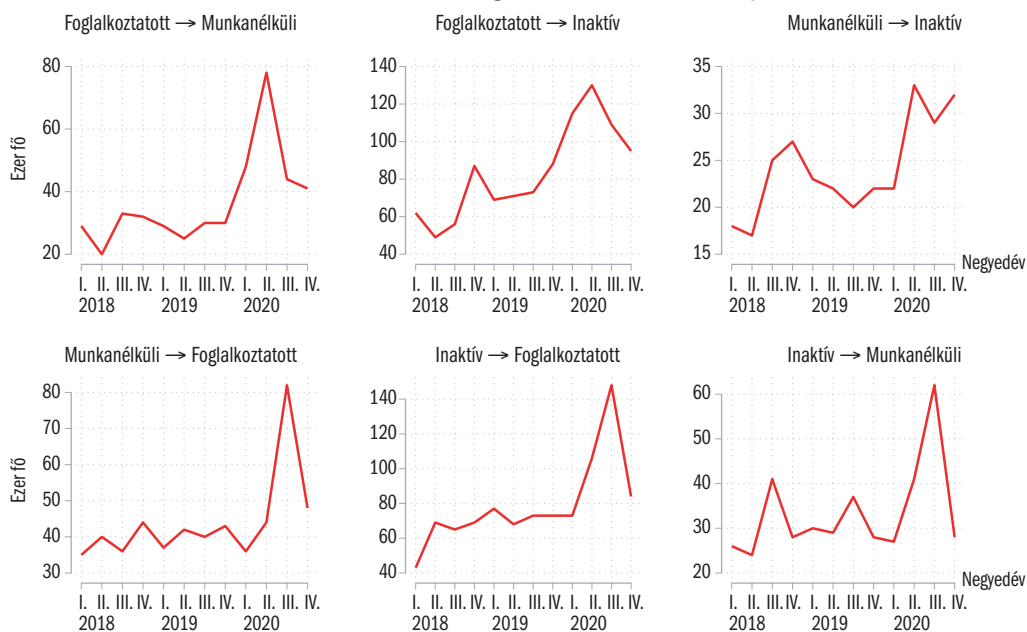
Összesen hat független áramlást különböztethetünk meg, amelyeket a 2.2.2. ábrán láthatunk. Az egyes panelek azok számát jelenítik meg, akik az egyik munkapiaci állapotból egy másikba kerültek az adott időszak során. A korábbi állapotukban maradtak száma értelemszerűen megkapható akkor, ha az ábrán szereplő áramlásokat kivonjuk az előző időszaki állományi adatból.

A bal felső panel a foglalkoztatottból munkanélkülivé válók számát mutatja. Ez a mutató 2020 első és második negyedében jelentősen nőtt Magyarországon, a növekmény az előző negyedévek 30 ezres átlagához képest két negyedév alatt 50 ezer fővel emelkedett, és csak részben állt vissza 2020 végére. A fenti középső panel arra világít rá, hogy a foglalkoztatottak számának a 2.2.1. ábrán látható csökkenéséhez ugyanilyen arányban járult hozzá az inaktivitásba történő kiáramlás. Hasonlóan a bal felső panelen látottakhoz, ez a szám is valamelyest csökkent 2020 végére, de jóval magasabb szinten ragadt, mint a válság előtt.

A jobb felső és bal alsó panelek a munkanélküliségből történő kiáramlást jelenítik meg. Érdekes megfigyelni, hogy a válság során valamelyest nőtt a mun-

kakeresést feladók száma, de a növekmény abszolút mértéke viszonylag csekély, nagyjából 10 ezer fő. A munkát találók száma ugyanakkor nem csökkent a válság mélypontján, utána pedig jelentősen nőtt. Ez a jelenség megkülönbözteti a Covid-recessziót a „tipikus” visszaesésektől, ahol a munkahelyek gyors megszűnését a munkaszerzési esélyek tartós esése követi (Shimer, 2012).

2.2.2. ábra: Kiáramlás a foglalkoztatásból és a munkapiacról

Forrás: Eurostat: Labor Force Survey.

Végül az alsó középső és jobb alsó paneleken láthatjuk az inaktivitásból kiáramlókat. Érdekes megfigyelni, hogy a válság során a mutatók már 2020 második negyedévében magasabbak, mint a válság előtt, és 2020 harmadik negyedévében tetőznek. Az utóbbi konzisztens azzal a képpel, hogy a munkájukat ideiglenesen elvesztők visszaáramlanak a munkapiacra, akár foglalkoztatottaként, akár álláskeresőkként. A 2020 második negyedévében látott emelkedést nehezebb megmagyarázni, bár a növekmény mértéke viszonylag csekély, és a munkanélküliség esetében akár szezonális ingadozás is lehet. Úgy tűnik, hogy az inaktív munkapiacra történő (többször)beáramlása 2020 végére megállt.

Összefoglalva az eddigieket, a foglalkoztatás esése a válság első hullámában Magyarországon elsősorban a foglalkoztatásból történő kiáramláshoz köthető, nem pedig az újonnan állást szerzők számának a csökkenéséhez vagy a kiábrándult álláskeresők számának növekedéséhez. A munkájukat elvesztők részben munkanélkülivé, részben pedig inaktívvá váltak. Mind az inaktív, mind pedig a munkanélküliek esetében 2020 nyara jelentős korrekciót hozott.

A válság előtti áramlási szintek azonban 2020 végéig jellemzően nem álltak vissza: mind a kiáramlások, mind pedig a beáramlások a korábbihoz képest valamivel magasabb szinten látszódnak stabilizálódni, legalábbis a foglalkoztatottak és a munkanélküliek esetében.

További fontos megállapítás, hogy a válság második hullámában (2020 második negyedévében) a munkapiaci reakciók sokkal kisebbek voltak, mint az első szakaszban. Ennek egyik oka lehet az, hogy az iparban a munkáltatók már alkalmazkodtak a megváltozott körülményekhez. A leginkább érintett szolgáltatásokban pedig 2020 nyarán is csak részlegesen állt vissza a korábbi rend, ezért az ősz már nem hozott olyan drasztikus változást, mint a félévvel korábbi első sokk.

Az eddigiekben a nyers adatokat elemeztük, de két okból is érdemes további vizsgálatokat végezni. Az egyik az, hogy az eddig ismertetett áramlási adatok nem tartalmaznak egy további fontos átmenetet, mégpedig a munkahelyet váltók számát. A másik ok az, hogy további fontos részleteket tudunk meg a munkapiacról, ha egy elméleti struktúra segítségével próbáljuk értelmezni az adatokat. Mindkét irányhoz segítséget nyújt, ha az áramlási adatok mellett más munkapiaci mutatókat is bevonunk a vizsgálatba. A következő részben ezeket a lépéseket részletezzük.

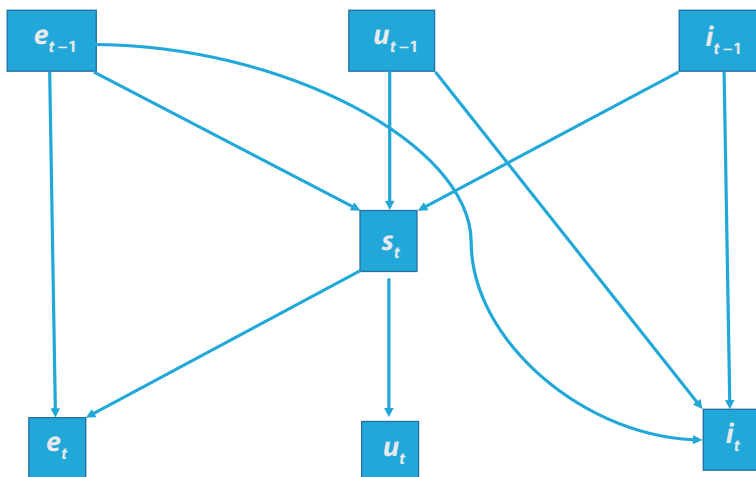
Munkahelyváltás, állászerzés, munkakeresés

A munkapiaci átmenetek értelmezéséhez érdemes egy rugalmas elméleti keretet felhasználni, amelyet a munkapiac keresési megközelítéséből veszünk (*Campolmi–Gnocchi*, 2016, *Kónya*, 2016). A gondolkodási keretet a 2.2.3. ábra illusztrálja. A különböző munkapiaci állapotok közé beépítjük az álláskeresést: ahhoz, hogy valaki új munkahelyet találjon, először álláskeresővé (s_t) kell válnia. A potenciális álláskeresők azok, akinek a jelen időszakban nincs munkája. Ők lehetnek korábban inaktívak (i_{t-1}), munkanélküliek (u_{t-1}) vagy az állásukat frissen elvesztők (illetve feladók: e_{t-1}). Ha az álláskeresés sikeres, akkor a következő időszakban az álláskereső foglalkoztatottá válik. Sikertelen álláskeresés esetén pedig a következő időszakot munkanélküliként kezdi az álláskereső.⁴ Ez a definíció megegyezik a munkanélküliség statisztikai meghatározásával: munkanélküli az, aki az előző hetekben munkát keresett, de még nem talált. Keretünkben inaktívak azok lesznek, akik vagy állásvesztőként vagy munkanélküliként nem válnak álláskeresővé, illetve maradnak korábbi inaktív státusukban.

Az áramlási adatok további értelmezésénél a nehézséget az jelenti, hogy az álláskeresők között nemcsak a korábban munkanélküliek vagy inaktívak, hanem a friss állásvesztők (vagy állást váltók) is megjelennek. Mivel az áramlási adatok csak hat független áramlást tartalmaznak (lásd a 2.2.2. ábra), identifikációs problémával kerülünk szembe. Ennek belátásához írjuk fel az áramlási valószínűségeket a fenti elemzési keret felhasználásával.

⁴ Az álláskereső fogalma tehát egy átmeneti állapotot jelent, amelyből az időszak végére vagy foglalkoztatottság, vagy munkanélküliség lesz. Feltetésünk szerint a statisztikai megfigyelés az időszak végén történik, ezért a álláskereső mint önálló státus nem jelenik meg.

2.2.3. ábra: A munkapiaci keresés folyamata

Jelölje p_{ij} az i -edik munkapiaci állapotból j -edik munkapiaci állapotba történő átmenet rátáját.⁵ Jelölje továbbá ρ_t egy állás megszűnésének valószínűségét (állásvesztési ráta), f_t^j az állásszerzés valószínűségét azok számára, akik aktívan keresnek, és előző időszakban a $j = e, u, i$ állapotban voltak. Végül legyen λ_t^j azok aránya, akik előző időszakban a j -edik munkapiaci állapotban voltak, a mostani időszak elején nincs munkájuk, és ebben az időszakban aktívan munkát keresnek. Ezek segítségével a következő összefüggéseket írhatjuk fel:

$$\begin{aligned} p_t^{eu} &= \rho_t \lambda_t^e (1 - f_t^e) \\ p_t^{ei} &= \rho_t (1 - \lambda_t^e) \\ p_t^{ue} &= \lambda_t^u f_t^u \\ p_t^{ui} &= (1 - \lambda_t^u) \\ p_t^{ie} &= \lambda_t^i f_t^i \\ p_t^{iu} &= \lambda_t^i (1 - f_t^i) \end{aligned}$$

ahol például az első egyenlet szerint azon foglalkoztatottak lesznek munkanélküliek, akik elvesztik (vagy feladják) állásukat (ρ_t), új állást keresnek (λ_t^e), de nem sikerül munkát találniuk ($1 - f_t^e$). A többi egyenlet értelmezése hasonlóan történik.

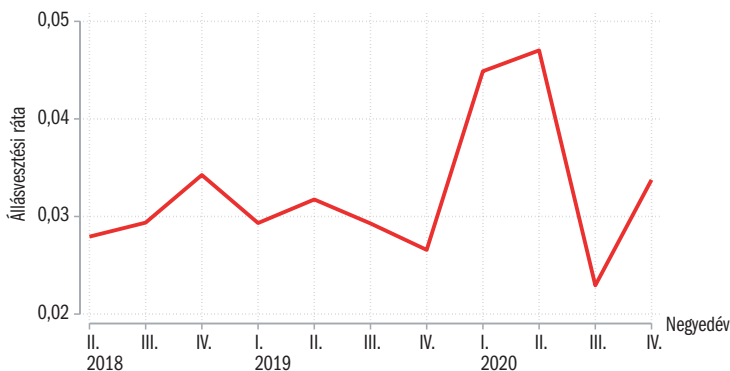
Látható, hogy összesen hat független áramlási megfigyelésünk van, és hét azonosítandó valószínűségünk. A hetedik megfigyelést a frissen állásba kerültek száma (*recent job starters*) adja, amely az állományi adatok között szintén elérhető az Eurostat honlapján. Legyen e_t a foglalkoztatottak száma, e_t^s pedig a jelenlegi pozíciójukat frissen megszerzettek száma. Ekkor az állásvesztési rátát a következő egyenlet adja meg:

$$\rho_t = 1 - \frac{e_t - e_t^s}{e_{t-1}}$$

⁵ Legyen például $p_{eu} = EU / (EE + EU + EI)$, ahol EX azoknak a száma, akik az előző időszakban foglalkoztatottak voltak, most pedig az X állapotba kerültek, ahol $X = E, U, I$.

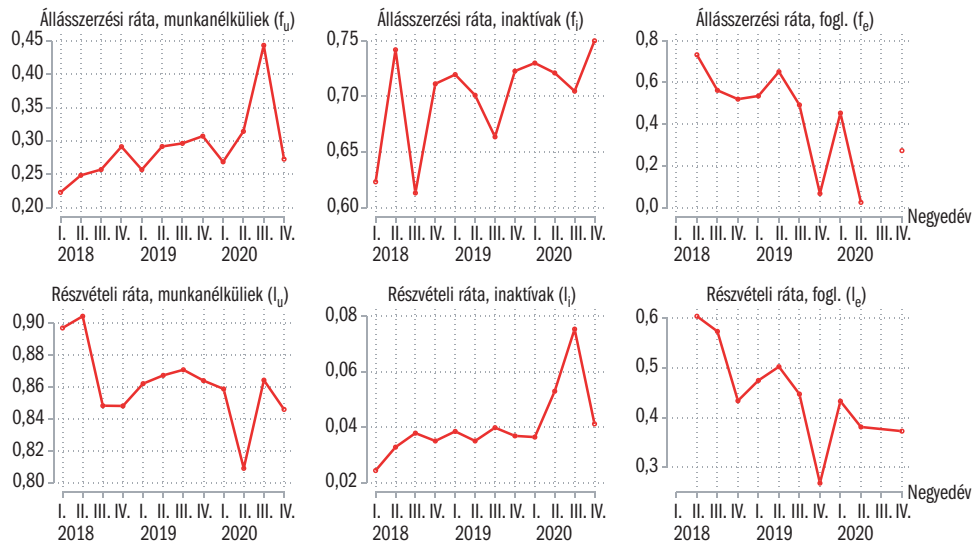
A ρ_i ismeretében a hat áramlási adat elegendő a többi ráta identifikálására. Az állásvesztési ráta becsült értékeit a 2.2.4. ábra mutatja. Látványos a mutató megugrása 2020 első és második negyedében. Az emelkedés jelentős, a válság előtti 3 százalékról közel 5 százalékra nőtt a megszűnő munkahelyek aránya. 2020 második felében az állásvesztési valószínűség visszaállt a korábbi értékekre, bár ennek tartósságát az adatok alapján egyelőre még nem tudjuk megítélni.

2.2.4. ábra: Állások megszűnésének a valószínűsége

Forrás: Eurostat: Labor Force Survey és saját számítások.

2.2.5. ábra: Álláskeresői és részvételi ráták, részletek

Forrás: Eurostat: Labor Force Survey és saját számítások.

Az 2.2.5. ábra mutatja a további eredményeket. Egy adatpont kivételével a részletes identifikáció jól működik. 2020 harmadik negyedében a friss állásvesztők állászerzési rátájára (f^e) negatív szám adódik, ezért azt nem

tudjuk erre az időszakra értelmezni. A probléma mögött valószínűleg adathiba állhat, ami a számításokhoz szükséges ráták (p^{eu} , p^{ei} és ρ) alacsony értékei miatt könnyebben vezethet rossz eredményhez. Ebből adódóan az ábrán látható mutatókat, különösen az állásváltók esetében, óvatosan kell értelmezni.

A bal oldali két panelen azt láthatjuk, hogy a válság mélypontján (2020 második negyedév) a munkanélküliek álláskeresési aktivitása (λ^u) visszaesett, bár a skálát nézve a csökkenés összességében nem nagy. A csökkenés a következő negyedévre gyakorlatilag visszaállt. A munkanélküliek állászerzési rátája – a korábbiakban látottakkal összhangban – a válság alatt inkább növekedett, 2020 nyarán pedig drámaian megugrott.

Az inaktívák részvételi rátája 2020 második és harmadik negyedévében jelentősen emelkedett, majd 2020 végére visszaesett a korábbi szintre. Érdekes módon az állást kereső inaktívák állászerzési rátája a válság alatt emelkedett, ha jelentős ingadozásokkal is. Ennek okát biztosan nem tudjuk megmondani, de egy lehetséges magyarázat lehet a korábban foglalkoztatottak vagy munkanélküliek visszaáramlása az aktivitásba.

A mérési hibákkal együtt is valószínű, hogy az állásváltás mutatói jelentősen csökkentek, átmenetileg gyakorlatilag megszűnt a munkahelyváltás a válság idején. A munkahelyüket elvesztők között mind a részvételi ráta, mind pedig az állászerzési ráta jelentősen esett. Érdeemes figyelni a két jobb oldali panelen a skálát is: a részvételi ráta 60 százalékról 40 százalékra csökkent, az állászerzési ráta pedig 60 százalékról körülbelül 30 százalékra esett 2020 végére. A Covid-válság egyik jellegzetessége tehát az állásváltók számának jelentős csökkenése volt.

A ráták mellett érdemes röviden leírni a rátákból számolható abszolút számokat is. Az összes álláskereső számát a következő egyenlet adja:

$$s_t = \lambda_t^e \rho_t e_{t-1} + \lambda_t^u u_{t-1} + \lambda_t^i i_{t-1},$$

ahol a három összetevő az állásvesztők, a munkanélküliek, illetve az inaktívák közül keresővé válók számát mutatja. Ezek a válság előtt jellemzően 70 ezer, 150 ezer és 100 ezer fő körül ingadoztak negyedévente. A válság alatt az állásváltó keresők száma érdemben nem változott, a második két kategória azonban 2020 harmadik negyedévében érdemben megugrott. A korábban munkanélküli keresők száma körülbelül 180 ezer főre, az inaktivitásból visszatérő keresők száma pedig több mint 200 ezer főre emelkedett. Mindezek az adatok konzisztensek a korábban megrajzolt képpel, amely szerint a munkahelyek megszűnését gyors korrekció követte, kivéve az állásváltást.

Összefoglalás

A tanulmányban a magyar munkaerőpiac Covid-válság alatti dinamikáját vizsgáltuk áramlási adatok segítségével. A válság mélypontján, 2020 második negyedévében a csökkenő foglalkoztatást a részben munkanélküliségbe,

részben pedig inaktivitásba történő kiáramlás okozta. A munkapiacra történő beáramlás ugyanakkor nem esett vissza, és 2020 nyarán jelentős mértékben emelkedett, így korrigálva a foglalkoztatás előző negyedévi esését. Az áramlási szintek közül 2020 végére az áramlások nagy része magasabb szinten látszik stabilizálódni, mint a válság előtt. Fontos kivételt jelentenek a megszűnő állásokhoz kapcsolódó statisztikák: a válság előtti értékekhez képest az állásváltók esetében mind a részvételi, mind az állásszerzési ráta jelentősen alacsonyabb lett. A továbbiakban is érdemes figyelni ezeket a mutatókat, amelyek a munkapiaci dinamika jelentős részét adják.

Hivatkozások

- CAMPOLMI, A.–GNOCCHI, S. (2016): [Labor market participation, unemployment and monetary policy](#). *Journal of Monetary Economics*, Vol. 79. C 17–29. o.
- CSERES-GERGELY ZSOMBOR (2011): Munkapiaci áramlások, konzisztencia és gereblyezés. *Statisztikai Szemle*, 89. évf. 5. sz. 481–500. o.
- ELSBY, M.–HOBIJN, B.–SAHIN, A. (2013): [Unemployment Dynamics in the OECD](#). *The Review of Economics and Statistics*, Vol. 95. No. 2. 530–548. o.
- FRAZIS, H.–ROBISON,–E. EVANS, T.–DUFF, M. (2005): [Estimating Gross Flows Consistent with Stocks in the CPS](#). *Monthly Labor Review*, Bureau of Labor Statistics, szeptember, 3–9. o.
- KÓNYA ISTVÁN (2016): [Labor flows in Hungary and Europe](#). CERS-IE Working Papers 1602, Institute of Economics, Centre for Economic and Regional Studies.
- PISSARIDES, C. (2000): *Equilibrium Unemployment Theory*, 2. kiadás, MIT Press Books, The MIT Press, Cambridge, MA.
- SHIMER, R. (2012): [Reassessing the ins and outs of unemployment](#). *Review of Economic Dynamics*, Vol. 15. No. 2. 127–148. o.

2.3. MEKKORÁRA NŐHETETT A MUNKANÉLKÜLISÉG – BECSLÉS INTERNETES KERESÉSEK ALAPJÁN

KÓNYA ISTVÁN & KÖLLŐ JÁNOS

Bevezetés

A koronavírus-járvány első hulláma 2020 tavaszán érte el Magyarországot és a magyar gazdaságot. A járvány okozta kínálati és keresleti sokkok miatt állások sokasága szűnt meg ebben az időszakban. Az erre vonatkozó statisztikai adatok csak jelentős késéssel és máig nehezen becsülhető pontossággal kerültek nyilvánosságra. A Nemzeti Foglalkoztatási Szolgálatnak (NFSZ) a 2020. március 20-i „zárónapra” vonatkozó, ellenőrzött adatai például csak május elején jelentek meg. A KSH Munkaerő-felmérés (MEF) második negyedévi adatait – amelyek a munkaidőre, az állásvesztésre és az álláskeresésre vonatkozó információkat is tartalmaznak – pedig csak júniusban, a szokásoshoz képest jóval nagyobb adatbizonytalansággal hozták nyilvánosságra.¹

A munkapiac állapotáról – és ezen belül a munkanélküliség nagyságáról – ugyanakkor fontos minél hamarabb képet kapnia a döntéshozónak, hogy a megfelelő szakpolitikai intézkedéseket időben meg tudja hozni. Ehhez nyújthat segítséget egy olyan indikátor, amely gyakorlatilag valós időben rendelkezésre áll, és a munkanélküliséghez szorosan kapcsolódó internetes keresési gyakoriságon alapul. Az alábbiakban egy ilyen módszert mutatunk be, elsősorban a 2020. tavaszi munkapiaci folyamatok előrejelzésének kontextusában, az azóta beérkezett tényadatokat használva külső validálásra. Számításunk kapcsolódik hasonló, a Google-kereséseken nyugvó kísérletekhez (például *Kong–Princz*, 2020, valamint *Tóth és szerzőtársai*, 2020). A fejezetben leírt módszer közvetlen előzménye pedig a szerzők 2020. május 15-én megjelent blogbejegyzése (*Kónya–Köllő*, 2020).

Havi adatok

A munkapiaci vizsgálatok alapadatai havi és negyedéves frekvencián állnak rendelkezésre a KSH honlapján.² Először a havi adatok előrejelzését vizsgáljuk meg a Google keresési adatai segítségével. Ehhez letöltöttük a Google Trends honlapról³ a Magyarország területén a „munkanélküli-segély” kifejezésre keresők idősorát. Az adatok szintén havi frekvencián érhetők el. A KSH frissített módszertana⁴ szerinti munkapiaci állományi idősorok kezdeti dátuma 2009. január, így a Google adatait is ettől a hónaptól tudjuk használni. A Google-adatok egy adott időszakra relatív skálán vesznek fel értékeket, ahol a legmagasabb keresési intenzitású hónap értéke 100-ra van normalizálva.

A keresési adatok használatánál érdemes figyelembe venni azt a tényt is, hogy a mintaidőszakban a magyar háztartások internet-hozzáférési lehető-

¹ Lásd a K2.1. keretes írását erről a témáról.

² Lásd: [KSH](#).

³ Lásd: [Google Trends](#).

⁴ Lásd a K2.2. keretes írását a foglalkoztatás megváltozott definíciójáról.

ségei érdemben nőttek. Különösen igaz lehet ez a munkanélküliekre, akik között az alacsonyabban képzettek és alacsony jövedelműek felül vannak reprezentálva. Vagyis az időszak első felében valószínűleg a munkanélküliek kisebb része végzett internetes keresést, mint a minta második felében. Ezt a következőképpen korrigáljuk. Az Eurostat honlapjáról letöltöttük a „Individuals – internet use” táblát,⁵ amelyből a munkanélküliek azon hányadát vesszük, akik a kérdés előtti három hónapban használtak internetet. Az adatok éves frekvencián állnak rendelkezésre, ezért a havi értékeket lineáris interpolációval állítjuk elő. A kapott idősor 52 százalék (2009) és 81 százalék (2021) közötti értékeket vesz fel. A korrigált keresési adatokat úgy kapjuk meg, hogy a nyers adatokat az ily módon előállított havi internethasználati adatokkal osztjuk el.

A Google-adatok előrejelző (illetve *nowcasting*) képességét a következőképpen vizsgáljuk. Induljunk ki egy egyszerű idősoros regresszióból, ahol a munkapiaci változót annak késleltetett értékeivel magyarázunk, illetve jelezzük előre. Ehhez adjuk hozzá a (korrigált) keresési gyakoriságot:

$$x_t = \alpha + \sum_{k=1}^K \beta_k x_{t-k} + \delta z_t + \varepsilon_t, \quad (1)$$

ahol x_t a munkapiaci változó (munkanélküliség vagy foglalkoztatottság), z_t a korrigált keresési mutató, K pedig a késleltetések száma. Ez utóbbit a havi adatok esetében $K = 3$ -nak vesszük.

A keresési változó előrejelző erejét egyrészt mutatja a δ együttható szignifikanciája. Minél erősebb a szignifikancia, annál nagyobb a mutató magyarázó ereje a munkapiaci változó varianciájában. Ez az úgynevezett mintabeli (*in sample*) magyarázó erő. Ugyanakkor az általunk vizsgált kérdéshez fontosabb a mintán kívüli (*out of sample*) előrejelzési képesség. Ezt a következőképpen teszteljük.

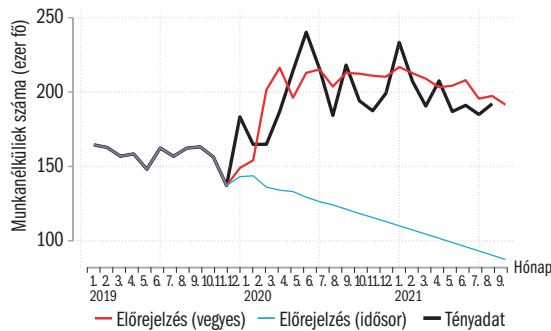
A Covid-járvány kezdetekor nagy bizonytalanság övezte a munkapiac alakulását. Azt nézzük meg, hogy a *2020 elején rendelkezésre álló információs halmazon* mennyire segít a keresési gyakoriság felhasználása az előrejelzésben. Ehhez először is megbecsüljük az (1) összefüggést 2009 és 2019 közötti adatokon. Majd felhasználva a becsült együtthatókat, illetve a gyakorlatilag azonnal rendelkezésre álló keresési adatokat, előrejelezzük a munkanélküliség, illetve a foglalkoztatás alakulását a következő hónapokban. Összehasonlítási alapként az (1) egyenlet exogén változó nélküli változatát használjuk, vagyis azt az esetet, amikor $\delta = 0$.

Mivel a becslést 2019. decemberrel bezárólag végezzük, az előrejelzést 2020. januárban kezdjük. Az előrejelzés készítésekor a munkapiaci változó utolsó tényadatok 2019. december, a Google-keresési mutató viszont az aktuális havi adat. Vagyis arra vagyunk kíváncsiak, hogy a Covid-válság alatt a korábbi munkapiaci folyamatok ismeretében, de *csak a Google keresési adataival frissítve az információs halmazunkat*, milyen előrejelzési teljesítményt látunk.

⁵ Lásd: Eurostat.

A munkanélküliekre vonatkozó eredményeket a 2.3.1. ábra illusztrálja. A fő észrevétel az ábra alapján az, hogy a (korrigált) keresési változó érdemben és jelentősen javítja a munkanélküliség előrejelzését. Ez persze részben nem meglepő, mert a tisztán idősoros modell egyre inkább „lemarad” a valós folyamatokról, hiszen abban az utolsó információ időpontja 2019 vége. Ugyanakkor figyelemre méltó az, hogy a keresési gyakoriság önmagában mennyire jól követi a tényleges munkanélküliség alakulását. Ha a havi ingadozásokat nem is tökéletesen adja vissza az előrejelzés, a munkanélküliség középtávú folyamatait rendkívül pontosan jelzi előre a kibővített modell. Egy további észrevétel az, hogy a keresések figyelembevételével rövid távon is lényegesen pontosabb becslést tudunk adni a tényleges folyamatra – ezt támasztják alá a 2020 első néhány hónapjában látható különbségek az ábrán.

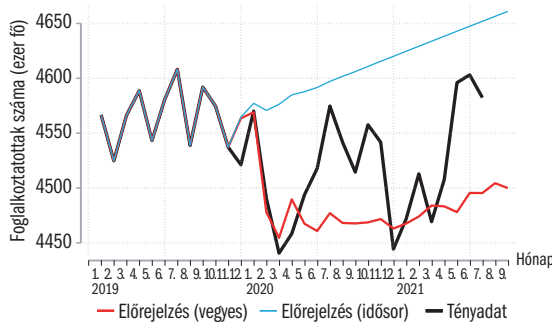
2.3.1. ábra: A munkanélküliség előrejelzése

Forrás: KSH Munkaerő-felmérés és Google Trends.

Az előrejelzési gyakorlatot elvégeztük a foglalkoztatási adatokra is (2.3.2. ábra). Rövid távon talán még látványosabb az eredmény, mint a munkanélküliség esetében.

2.3.2. ábra: A foglalkoztatottak előrejelzése

Forrás: KSH Munkaerő-felmérés és Google Trends.

A keresési adatokra támaszkodó modell szinte tökéletesen eltalálja a 2020. tavaszi foglalkoztatási folyamatokat: mind a jelentős csökkenést, mind pedig az azt követő kezdődő helyreállást. Ezzel szemben a csak 2019. végi adatokból

extrapoláló idősoros modell – teljesen természetes módon – nem képes „előrelátni” a Covid-sokkot. Érdekes, hogy a foglalkoztatás jelentős „visszapattanását” a keresési adatok nem követték sem 2020 nyarán, sem 2021 tavaszán. Ennek oka lehet az, hogy a foglalkoztatás változásában ekkor már elsősorban az állászerzés és nem az állásvesztés dominált. Erre a kérdésre a következő részben térünk még vissza.

Negyedéves adatok

A havi adatok meglehetősen zajosak, és vélhetően több mérési probléma jelentkezik, mint negyedéves frekvencián. Ezért megismételjük az előző rész számításait negyedéves adatokkal is, helyszűke miatt csak a munkanélküliségre alkalmazva. Egy további előnye a negyedéves frekvenciának, hogy az állományi adatok mellett áramlási adatok is elérhetők. Az Eurostat honlapjáról letöltöttük a különböző munkapiaci állapotok közötti átmenetek idősorait.⁶ Ezek közül a foglalkoztatás → munkanélküliség áramlás előrejelzését vizsgáljuk, mivel vélhetően (és gyakorlatilag is) ez áll a legszorosabb kapcsolatban a keresésben használt kifejezéssel. A Google-adatsort egyszerű átlagolással aggregáltuk negyedéves frekvenciára, az internethasználat esetében pedig az éves adatokat a korábbihoz hasonlóan lineáris interpolációval tesszük negyedévesé. Az előrejelzéshez továbbra is az (1) egyenletet használjuk, illetve annak $\delta = 0$ feltevessel korlátozott változata a viszonyítási alapunk. A negyedéves frekvencia miatt a késleltetések számát 1-nek vesszük ($K = 1$).

A 2.3.3. *ábra* ismerteti az eredményeket. A havi adatokhoz hasonlóan a keresési információ figyelembevétele drámaian javítja az előrejelző képességet. Bár a modell kissé túlbecsüli a munkanélküliség emelkedését, különösen az első két negyedévben kifejezetten jól teljesít. A tisztán idősoros megközelítés most sem tudja előrejelezni a Covid-válságot, ezért nagyon hasznos az azonnal rendelkezésre álló keresési információ figyelembevétele. Érdekes módon a bővített modell – a havi adatok esetén a foglalkoztatáshoz hasonlóan – 2020 őszén szakad el leginkább a tényadatoktól. Érdekes lenne megvizsgálni, hogy mi lehet ennek a magyarázata – rövid elemzésünkben azonban erre nincsen mód.

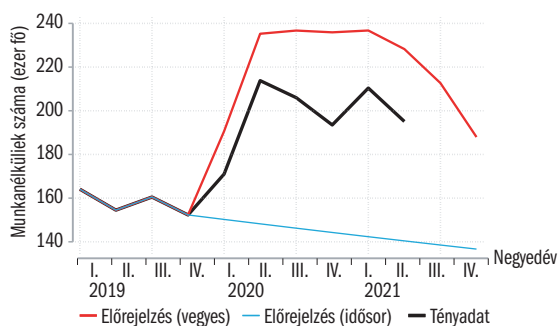
Utolsó vizsgálatunkban a már említett munkapiaci áramlást próbáljuk előrejelezni, vagyis a foglalkoztatottból munkanélkülivé válók számát. Ez egyrészt azért érdekes, mert a válságok kezdetén a foglalkoztatottságból történő kiáramlás hatására ugrik meg a munkanélküliség, tehát a váratlan recessziókban különösen fontos a mutató előrejelzése. Másrészt pedig az „munkanélküli segély” keresési kifejezés vélhetőleg ezzel az áramlással van a legszorosabb kapcsolatban, mivel ilyen keresést valószínűleg a frissen állásukat veszített emberek végeznek.

A 2.3.4. *ábra* mutatja az eredményeket. A vártnak megfelelően a modell rendkívül jó teljesít. Az egyetlen jelentősebb eltérés a tényadatokhoz képest

⁶ Lásd: Eurostat.

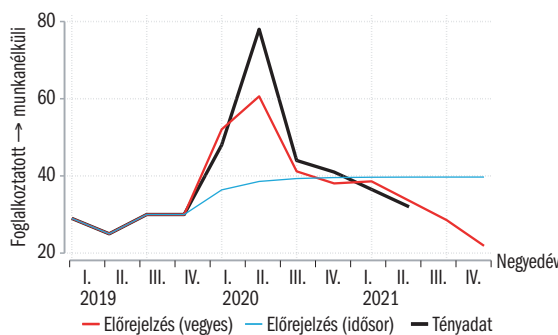
2020 második negyedében van, ahol a kereséssel kibővített előrejelzés is alábecsüli az áramlás tényleges megemelkedését. A többi negyedében azonban az előrejelzés nagyon pontos. Ez különösen figyelemre méltó 2020 második felében és 2021 elején, hiszen itt már szinte kizárólag a keresési adatokra – illetve a válság előtt adatokon becült dinamikára – támaszkodik a modell.

2.3.3. ábra: Munkanélküliség előrejelzése (negyedéves frekvencia)

Forrás: KSH Munkaerő-felmérés és Google Trends.

2.3.4. ábra: Foglalkoztatottból munkanélkülivé válók előrejelzése

Forrás: KSH Munkaerő-felmérés és Google Trends.

Összegzés

Ebben az alfejezetben munkanélküliségi és foglalkoztatási adatok előrejelzését végeztük el Google-keresési intenzitásadatok felhasználásával. Fő eredményünk az, hogy a késéssel elérhető tényadatok jól előrejelezhetők ezzel az egyszerű és könnyen elérhető többletinformációval. Különösen igaz ez olyan válságok idején, mint a Covid-járvány, amikor a munkapiac állapota különösen gyorsan és radikálisan változik. Bár a keresési mutató jól teljesített mind a munkanélküliség, mind pedig a foglalkoztatottság előrejelzésében, a legpontosabb eredményeket a munkájukat frissen elvesztettek áramlási adatainál láttunk. Ez megerősíti azt a következtetést, hogy különösen gyors változások esetén érdemes kibővíteni a munkapiacra vonatkozó információs halmazt.

Hivatkozások

KONG, E.–PRINZ DÁNIEL (2020): The Impact of Shutdown Policies on Unemployment During a Pandemic, Harvard University, nyers kézirat, május 4.

KÓNYA ISTVÁN–KÖLLŐ JÁNOS (2020): [Mekkorára nőhetett a munkanélküliség – Becslés internetes keresések alapján](#). KRTK KTI, Koronavírus-blog, május 15.

TÓTH GERGŐ–CZALLER LÁSZLÓ–ELEKES ZOLTÁN (2020): [Mit árulnak el az internetes keresések a munkaerőpiaci kilátások területi megoszlásáról?](#) KRTK KTI, Koronavírus-blog, május 4.

2.3. Függelék – regressziók

F2.3.1. táblázat: Havi adatok

	Munkanélküliség		Foglalkoztatottság	
	(1)	(2)	(3)	(4)
Google-keresés	0,533*** (0,0911)		-0,758*** (0,208)	
1. késleltetés	0,459*** (0,0744)	0,585*** (0,0801)	0,573*** (0,0828)	0,654*** (0,0835)
2. késleltetés	-0,000888 (0,0850)	0,00428 (0,0956)	-0,0493 (0,0975)	-0,0292 (0,102)
3. késleltetés	0,473*** (0,0719)	0,417*** (0,0802)	0,422*** (0,0811)	0,371*** (0,0838)
Konstans	-7,204 (4,801)	-5,783 (5,394)	275,5** (84,54)	23,75 (51,11)
<i>N</i>	129	129	129	129
<i>R</i> ²	0,979	0,973	0,983	0,982

Megjegyzés: A Google-keresésnél a „munkanélküli-segély” kifejezést használtuk. A zárójelben standard hibák szerepelnek.

*** $p < 0,001$, ** $p < 0,01$, * $p < 0,05$.

F2.3.2. táblázat: Negyedéves adatok

	Munkanélküliség		Foglalkoztatott → munkanélküli	
	(1)	(2)	(3)	(4)
Google keresés	0,336*** (0,0556)		0,184*** (0,0438)	
1. késleltetés	0,864*** (0,0321)	0,987*** (0,0278)	0,102 (0,142)	0,343* (0,157)
Konstans	-9,446 (7,966)	-0,0343 (9,528)	11,44 (6,630)	26,10*** (6,822)
<i>N</i>	43	49	38	38
<i>R</i> ²	0,981	0,964	0,413	0,116

Megjegyzés: A Google-keresésnél a „munkanélküli-segély” kifejezést használtuk. A zárójelben standard hibák szerepelnek.

*** $p < 0,001$, ** $p < 0,01$, * $p < 0,05$.

2.4. ÁLLÁSVESZTÉS, MUNKAHELY- ÉS FOGLALKOZÁSVÁLTÁS A JÁRULÉKBEVALLÁSOK ADATAI ALAPJÁN*

KÓNYA ISTVÁN & KREKÓ JUDIT

Bevezetés

A koronavírus-járvány miatt elrendelt korlátozó intézkedések a foglalkoztatottság gyors és nagyméretű visszaesését eredményezték 2020 tavaszán. Ebben a fejezetben adminisztratív adatok segítségével először az állásukat a koronavírus-járvány időszakában elveszítő emberek csoportját vizsgáljuk meg: hogyan alakul az állásvesztés dinamikája, mely foglalkoztatotti csoportokat hogyan érintett az állásvesztés, illetve mi történt az állásukat elvesztőkkel 2020 őszén. Másrészt azt elemezzük, hogyan zajlott a munkapiac talpra állása: az állásukat elvesztők ismét munkába álltak-e, és ha igen, ugyanahhoz a vállalathoz tértek-e vissza, illetve milyen átrendeződések figyelhetők meg a foglalkozások szerkezetében.

Az elemzéshez a NAV 08M bevallásának egyedi anonim adatait tartalmazó adatbázisát használjuk, amely tartalmazza a járulékköteles jövedelemmel rendelkező teljes népességet. Az adatok összesen 11 hónapban állnak rendelkezésünkre: 2019, 2020 és 2021 márciusában, áprilisában és májusában, illetve 2019 és 2020 októberében. Ennek megfelelően össze tudjuk hasonlítani a koronavírus válság előtti és alatti tavaszi munkapiaci folyamatokat, valamint a válság első hullámának (2020 tavasza) hatásait követni tudjuk az azt követő októberben (illetve a következő tavaszon).

Az adatokban az egyéni azonosítókhoz különböző identitások tartozhatnak, ha az illetőnek több jogviszonya is volt egy időszakban. Az identitások sorba rendezése a hozzájuk tartozó jövedelmek nagysága szerint történt. A csak járadékköteles transzferben részesülők esetében csak egy identitás jön létre. Részben ez alapján, részben az egyszerűbb kezelhetőség miatt az alábbiakban csak az első identitást használjuk – a további identitások vizsgálata egy későbbi kutatás részét képezheti.

Állásvesztők

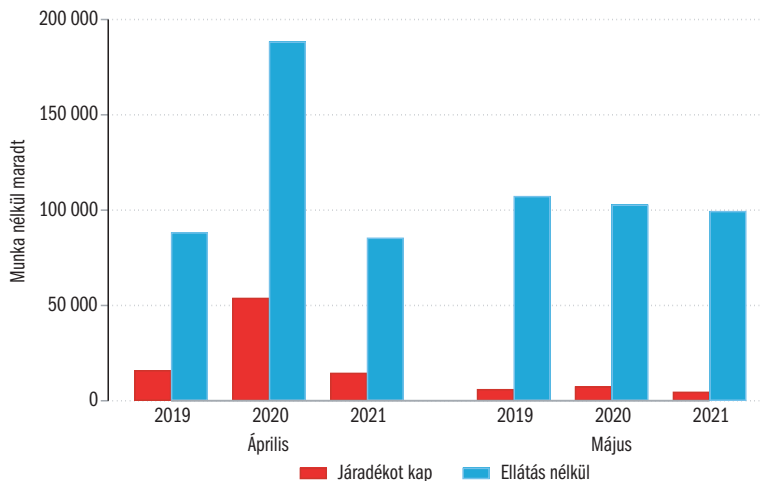
A járvány miatti állásvesztés legnagyobb hulláma 2020 tavaszán következett be (lásd a Közelkép 2.1. alfejezetét). Ebben az alfejezetben azt vizsgáljuk meg részletesebben, hogy mi történt ezekkel az állásvesztőkkel a következő hónapban, illetve fél évvel később. Állásvesztőnek tekintjük azt a személyt, akinek az előző hónapban volt bejelentett munkája, az adott hónapban viszont már nincsen. Őket két fő kategóriába soroljuk: 1) álláskeresési vagy egyéb járadékban részesülők,¹ illetve 2) álláskeresési ellátásban nem részesülők. A második kategóriába tartozó állásvesztők azok, akik a két hónap között kikerülnek az adatbázisból.

* A jelen dokumentum a Nemzeti Adó és Vámhivatal 08M bevallásának 11 hónapnyi egyedi anonim jogviszonyokat tartalmazó adatállománya(i) felhasználásával készült. A használt adatokat a KRTK Adatbankja dolgozta fel, a dokumentumban foglalt számítások és az azokból levont következtetések kizárólag Kónya István és Kerekó Judit mint szerzők szellemi termékei.

¹ Az egyéb transzferekben részesülő állásvesztők száma elenyésző az álláskeresési járadékban részesülőkéhoz képest, vagyis ez a kategória gyakorlatilag megegyezik a munkanélküli-juttatással rendelkezőkkel. Fontos megjegyezni, hogy az adatbázis csak olyan transzfereket tartalmaz, amelyek maguk is járulékkötelesek. Az egyszerűség kedvéért a továbbiakban az álláskeresési járadékba beleértjük az egyéb járulékköteles transzfereket is.

A 2.4.1. ábra illusztrálja az állásvesztés mértékét és megoszlását a két kategória között. Az adatbázis jellege miatt a havi státusváltást áprilisban és májusban tudjuk megnézni, az ábrán ezeket mutatjuk meg a rendelkezésre álló három évben. Két fő megállapítás tehető az állásvesztésről. A 2019-es évet tekintve összehasonlítási alapnak, a járvány első hullámában és azon belül is március és április között ugrott meg az állásvesztők száma. A harmadik hullámban, 2021 tavaszán ugyanakkor már semmilyen többletkiáramlást nem láthatunk.

2.4.1. ábra: Az állásvesztők száma és ellátása

Forrás: NAV, O8M bevallások adatbázisa.

A másik fontos jelenség az, hogy a 2020 tavaszán állásukat veszítették nagyjából kétharmada nem kapott álláskeresői ellátást. Ugyanakkor ez az arány nem tekinthető kiugrónak: a többi időszakhoz képest arányaiban így is magasabb volt az álláskeresői járadékra jogosultak száma.²

A munkapiaci átmenetek további megoszlását mutatja be a 2.4.1. táblázat, március és április között. A táblázatban az állásvesztés mellett további két kategóriát is szerepeltetünk, az állásukban maradókét, illetve az állásváltókét (ez utóbbiakról további részleteket írásunk második felében közlünk majd). A táblázat celláiban az oszlopok közötti megoszlások láthatók százalékban, az összesen sor és oszlop abszolút számokat tartalmaz. A táblázatban viszonyítási alapként megadjuk a 2019-es értékeket is. A sorokban a kezdeti (márciusi) foglalkoztatás típusokat jelenítjük meg.

Jól látható, hogy a 2020-as adatok szerint minden foglalkoztatási kategóriában nagyobb volt az állásvesztők aránya, mint 2019-ben. Ez *nem* a munkahelyváltásban csapódott le, hiszen ebben a kategóriában 2019-hez képest valamivel kevesebben voltak 2020-ban. Az, hogy a munkahelyváltások aránya összességében nem emelkedett, ellentétben áll más országok, például az Egyesült Királyság válság alatti tapasztalataival, ahol a munkahelyváltások aránya

² Az adatbázisból kiáramlók számában szerepelnek ez elhalálozottak, illetve nyugdíjba vonulók is. A KSH adatai alapján a tavaszi hónapokban körülbelül 5–6 ezer fő ment nyugdíjba, továbbá a nem nyugdíjkorú népességben belül (15–64) nagyjából 2000 fő halálozott el. A március és április közötti kiáramlás döntő részét tehát nem ezek a kategóriák magyarázzák.

megugrott a válság utáni hónapokban (lásd *Anayi és szerzőtársai, 2021*). Jelentősen emelkedett ugyanakkor mind a járadékban részesülők, mind pedig az ellátás nélküliek száma és aránya (mint azt már az 2.4.1. ábra is mutatta).

2.4.1. táblázat: Állásváltás és kezdeti státusz

Korábbi foglalkozása	Munkahelyén maradt	Munkahelyet váltott	Járadékot kap	Ellátás nélkül	Összesen (fő)
	(százalék)				
2020. március-április					
Alkalmazott	93,8	2,0	1,5	2,7	2 970 177
Megbízási	73,1	6,2	0,8	19,9	66 878
Egyszerűsített	43,6	11,9	4,5	39,9	167 550
Közalkalmazott	98,9	0,5	0,2	0,4	459 426
Egyéb	93,1	1,7	0,2	4,9	545 227
Összes (fő)	3 871 176	95 770	53 943	188 369	4 209 258
2019. március-április					
Alkalmazott	96,2	2,2	0,4	1,2	2 950 131
Megbízási	82,3	7,6	0,4	9,7	71 013
Egyszerűsített	64,8	14,8	1,9	18,5	178 682
Közalkalmazott	98,9	0,7	0,1	0,3	464 030
Egyéb	95,6	2,3	0,2	1,9	578 098
Összes (fő)	4 024 341	113 280	16 002	88 331	4 241 954

Forrás: NAV, O8M bevallások adatbázisa.

Érdekes összevetni a különböző foglalkozástípusokban dolgozókat. Míg az alkalmazottak döntően megtartották állásukat, a válság sokkal erőteljesebben sújtotta az egyszerűsített munkaszerződéssel és a megbízási szerződéssel dolgozókat. Bár mindkét utóbbi csoportnál nagyobb a fluktuáció normál hónapokban is (2019 március-április), 2020-ban ehhez képest is érdemben nőtt a lemorzsolódás. Az egyszerűsített szerződéssel foglalkoztatottak közel fele maradt munka nélkül 2020 áprilisára, döntően ellátás nélkül. Az összesen nagyjából 240 ezer márciusi állásvesztőből körülbelül 90 ezer fő tartozott a két leginkább érintett kategóriába, míg a teljes, márciusban foglalkoztatott körön belül együttes arányuk csak 5,6 százalék volt.

Megnéztük az állásvesztők korösszetételét is, a felnőtt népességet négy kategóriába osztva: fiatalok (15–24), középkorúak (25–54), nyugdíj előtt állók (55–64), és idősek (65+). A 2020 márciusi állásvesztések arányosan főként a fiatal korosztályt sújtották. A márciusban foglalkoztatott körülbelül 315 ezer főből 55 ezren maradtak munka nélkül, döntően (90 százalékuk) ellátás nélkül. A közel hárommilliós középkorú csoportban 120 ezer állásvesztőt látunk, és ezeknek nagyjából harmada kapott álláskeresési járadékot vagy egyéb transzfert. Viszonylag magas volt a 65 év felettiek állásvesztése is, de ebben az esetben ez feltehetően nyugdíj melletti munkaviszony megszűnését jelentette. Érdekes ugyanakkor, hogy az 55–64 éves korosztályban nem látunk kiugró állásvesztést. Az állásvesztők nemenkénti összetételében érdemi különbséget nem találtunk.

A következőkben azt vizsgáljuk, hogy mi történt a 2020 tavaszán (márciusban és áprilisban) állásukat elvesztőkkel félévvel később, 2020 októberében. Összehasonlításként a 2019. tavaszi állásvesztőket használjuk, az ő esetükben 2019 októberét vizsgálva. A 2.4.2. táblázat mutatja a tavaszi állásvesztők megoszlását az októberi munkapiaci státusuk alapján.

2.4.2. táblázat: Tavaszi állásvesztők státusa a következő októberben

	2019	2020
Eredeti munkahely	19 952	80 377
Más munkahely	64 636	106 867
Járadékot kap	5 422	8 355
Nincs a rendszerben	127 743	157 005
Összesen	217 753	352 604

Forrás: NAV, 08M bevételek adatbázisa.

A táblázat alapján összesen 350 ezren veszítették el állásukat 2020 tavaszán, ez az előző év azonos időszakához képest 135 ezer fős növekményt jelentett. Az állásvesztők nagyjából fele volt ismét foglalkoztatott 2020 októberében, egy kis része pedig valamilyen járadékot kapott. A foglalkoztatottak közel fele korábbi munkaadójánál dolgozott. 45 százalék kikerült a rendszerből, vagyis sem munkával, sem járadékköteles egyéb jövedelemmel nem rendelkezett. A kontrollcsoportként szolgáló 2019-es állásvesztők kisebb arányban lettek ismét foglalkoztatottak 2019 őszére (39 százalék, szemben a 2020-as 51 százalékkal). Ennek valószínű oka az lehet, hogy a 2020-as állásvesztők között több volt a munkáját ideiglenesen elvesztő, illetve a munkapiachoz jobban kötődő személy. Emellett fontos megjegyezni, hogy azok, akik 2020 tavaszán veszítették el az állásukat, de 2020. októberre visszatértek a munkapiacra, kisebb arányban váltottak munkahelyet, mint a 2019 tavaszi állásvesztők. Ennek feltehetően az az oka, hogy a lezárások enyhülésével párhuzamosan az érintett szektorok termékei iránti kereslet ismét megemelkedett, így a normál állásvesztőkhöz képest több embert vettek vissza a vállalatok.

A 2020-as állásvesztés hatását tovább vizsgáltuk néhány egyszerű regresszió segítségével. A 2.4.3. táblázatban azt mutatjuk be, hogy mit mutat a tavaszal állásukat vesztek néhány munkapiaci indikátora a következő októberben. A statisztikák között szerepeltetjük a foglalkoztatotti státust, a fő tevékenységből származó jövedelmet, az alkalmazotti státust, illetve az egyszerűsített foglalkoztatotti státust. Kontrollként ismét a 2019-es állásvesztést használjuk. Az (1), (3) és (4) regressziók függő változói egyszerű kétértékű változók, míg a jövedelem teljes havi jövedelmet jelent. A regressziókban kontrollálunk korra, nemre, illetve az állásvesztést megelőző márciusi FEOR-kódra, a munkáltató egyjegyű iparágára, valamint a foglalkoztatás típusára (teljes vagy részmunkaidős). A táblázatban az áttekinthetőség miatt csak az állásvesztést jelző kétértékű változó együtthatóját szerepeltetjük, az ezekhez tartozó 95 százalékos konfidenciaintervallumokkal.

2.4.3. táblázat: Állásvesztés hatásai 2020-ban és 2019-ben

	Foglalkoztatott	Jövedelem	Alkalmazott	Egyszerűsített
	(1)	(2)	(3)	(4)
Állásvesztő, 2020	-0,034*** (-0,034-0,033)	-50769,601*** (-52984-485563)	-0,155*** (-0,157-0,154)	0,104*** (0,104-0,105)
Állásvesztő, 2019	-0,059*** (-0,060-0,058)	-69324,415*** (-72896-65753)	-0,195*** (-0,197-0,192)	0,130*** (0,128-0,131)

*** 1 százalékos szinten szignifikáns.

Megjegyzés: Zárójelben a 95 százalékos konfidenciaintervallumok.

Forrás: NAV, 08M bevallások adatbázisa.

A táblázat alapján azt láthatjuk, hogy az állásvesztők fél évvel később kisebb valószínűséggel dolgoznak, a bérük alacsonyabb, kisebb valószínűséggel dolgoznak alkalmazottként, és nagyobb valószínűséggel van egyszerűsített munkaszerződésük. Ezek az eredmények szignifikánsak mind 2020, mind 2019 esetében. Ugyanakkor a táblázat arra is rávilágít, hogy a 2020-as állásvesztők körében a hatások alacsonyabbak, és a különbség statisztikailag szignifikáns. Vagyis bár az állásvesztés után a későbbi munkapiaci mutatók 2020-ban is rosszabbak lettek az állásukat nem elvesztőkhöz képest, a negatív hatás 2020-ban kisebb. Ennek lehet oka – a nem kontrollált egyéni vagy vállalati jellemzők szerinti – összetételhatás, vagy köszönhető a gyorsan regenerálódó munkapiac hatásának. Ennek a kérdésnek a megválaszolása azonban további vizsgálatokat igényel, amely túl mutat a mostani elemzés keretein.

Foglalkozások közötti átrendeződés

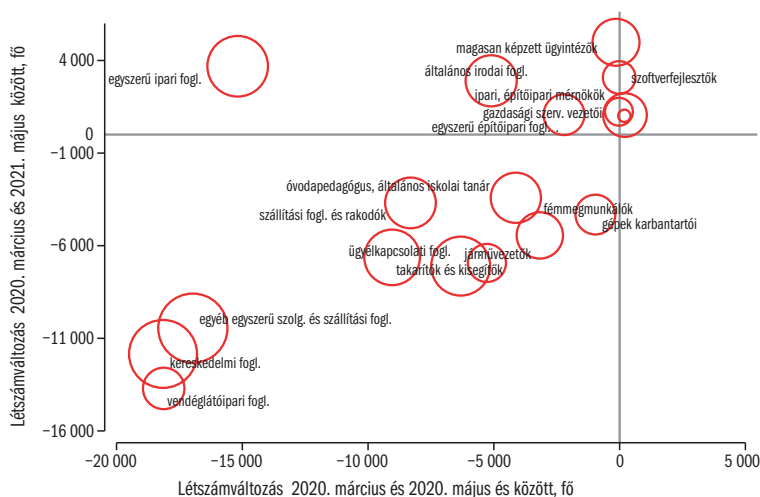
A koronavírus-járvány egyik legmarkánsabb jellemzője, hogy eltérően érintette a különböző gazdasági ágazatokat és foglalkozásokat. A lezárások által leginkább sújtott – a vendéglátáshoz és a turizmushoz köthető – ágazatokban hirtelen, drasztikusan esett a munkakereslet, míg más ágazatokban a keresletnövekedés következtében munkaerőhiány lépett fel. Emiatt a foglalkoztatottság átmeneti visszaesése mellett a foglalkoztatottság ágazati és foglalkozási összetételében is világszerte érdemi változások történtek (például *Costa és szerzőtársai*, 2020). A reallokáció részben átmenetinek tekinthető, kérdés azonban, hogy mely változások tekinthetők tartósak. Az *OECD* (2020) elemzése szerint a járvány felgyorsította a korábban elindult, az automatizációhoz és a digitalizációhoz köthető reallokációt. *Barrero és szerzőtársai* (2021) amerikai adatokat vizsgálva azt találta, hogy a szektorális átrendeződés jelentős része a lezárások feloldása után, 2020. decemberben is megmaradt, a foglalkoztatottság pedig eltolódott a távmunkát nagyobb mértékben lehetővé tévő ágazatok irányába.

A következőkben azt vizsgáljuk, hogy milyen átrendeződések történtek a koronavírus-járvány idején 2020. március és 2021. május között az egyes foglalkozások között Magyarországon. Mivel mintánk a harmadik hullám lecsengése előtt véget ért, az átrendeződések még részben a lezárások hatását

tükrözik, a hosszabb távú hatásokról csak a korlátozások feloldása utáni időszak alapján lehet képet alkotni.

Elsőként megvizsgáltuk, hogy a foglalkoztatottak foglalkozási megoszlása – háromjegyű FEOR-kódok alapján – hogyan változott 2020. március és 2021. május között, melyek a járvány által leginkább érintett foglalkozások: melyekben történt a legnagyobb létszámváltozás a 2020. március eleji, tehát a járvány előtti állapothoz képest.³ A 2.4.2. ábra a legnagyobb növekedéssel, illetve csökkenéssel jellemezhető, tehát a leginkább érintett foglalkozásokban bekövetkezett létszámváltozást mutatja a járvány első hullámában (2020. március és május), illetve a minta végéig (2020. március – 2021. május) között.

2.4.2. ábra: A járvány alatt a legjobban növekvő és csökkenő létszámú foglalkozások, 2020. március – 2021. május

Forrás: NAV, OSM bevallások adatbázisa.

A bővülő foglalkozások 2021. májusig bekövetkező növekedése jóval elmarad a járvány által sújtott foglalkozások létszámcsökkenésétől. Meg kell jegyeznünk, hogy a KSH Munkaerő-felmérésének eredményeivel szemben a járulékbevallások alapján a 2021. májusi foglalkoztatottság körülbelül 100 ezer fővel elmarad a 2019-es szinttől. Ennek egyik magyarázata lehet, hogy nőtt az adatbázisban nem szereplő foglalkoztatási formák aránya (egyéni és katas vállalkozók).

A legrámaibb csökkenés – mind az abszolút számot, mind a százalékos változást tekintve – a vendéglátóipari foglalkozásokat (szakács, cukrász, puldos, pincér, vendéglős) jellemezte: az első hullámban több mint 18 ezer fővel, csaknem 25 százalékkal csökkent a létszám, és még 2021 májusában is mintegy 19 százalékkal, 13 ezer fővel kevesebben dolgoztak vendéglátóipari foglalkozásban. Hasonló számban – de kisebb arányban – csökkent a kereskedelmi és

³ Néhány jogviszony mellett – például egyszerűsített foglalkoztatás, munkaviszony melletti társas vállalkozó – nem található FEOR, ami 280–320 ezer embert érint. Emellett az adatbázis nem tartalmazza a katas vállalkozókat.

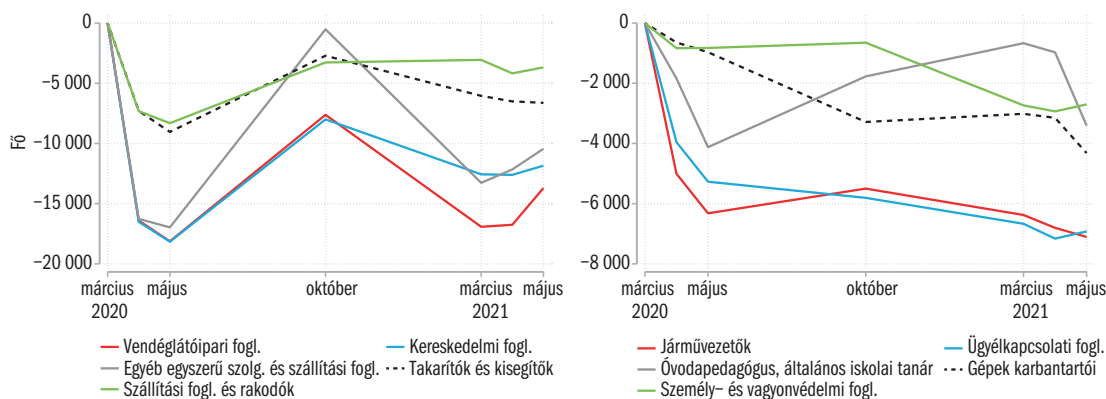

egyszerű szállítási foglalkozások létszáma. A számot tekintve nem tartoznak a legnagyobb vesztesek közé, de létszamarányosan nagy csökkenés volt például a humán-egészségügyhöz kapcsolódó foglalkozásokban (FEOR-kód: 333 – például fogtechnikus, fizioterápiás asszisztens – 10 százalékos csökkenés), és a személyi szolgáltatási foglalkozásokban (FEOR-kód: 521 – 20 százalékos csökkenés) is.

A legnagyobb mértékben a szoftver- és alkalmazásfejlesztők, magasan képzett ügyintézők, ipari mérnökök, egyszerű ipari foglalkozásúak létszáma növekedett.

A 2.4.2. ábra alapján látható, hogy az első hullámban és a harmadik hullám végéig bekövetkezett változás összességében korrelál egymással. Közelebről nézve a különböző foglalkozások eltérő dinamikával jellemezhetők. A vendéglátóipari, kereskedelmi és egyszerű szállítási foglalkozások az első hullámban gyors és számottevő visszaesést szenvedtek el. A második hullám előtti időszakra, 2020 októberére jelentősen visszapattantak, a második és harmadik hullám lezárásai ugyanakkor újabb, az első hullámhoz viszonyítva valamelyest kisebb visszaesést okoztak (2.4.3. ábra felső része). A fémmezmunkálókat, illetve a személy- és vagyonvédelmi foglalkozásokban dolgozókat fokozatosabb csökkenés jellemezte (2.4.3. ábra alsó része).

2.4.3. ábra: A járvány idején legjobban zsugorodó foglalkozások létszámváltozása

Forrás: NAV, O8M bevallások adatbázisa.

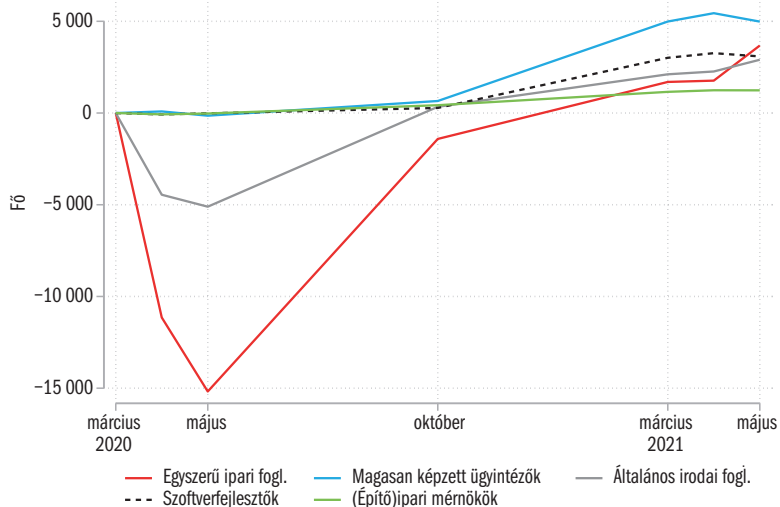
Szembetűnő és a nemzetközi példákban nem szereplő fejlemény, hogy a pedagógusok – általános iskolai tanárok, óvodapedagógusok és bölcsődei gondozók (FEOR-kód: 243) – a legnagyobb visszaesést mutató foglalkozási csoportok közé kerültek: számuk 2020 márciusa és 2021 májusa között összesen több mint 3,5 ezer fővel csökkent, ami a 2020. március eleji létszám mintegy 3 százalékának felel meg.

Azok a foglalkozások, amelyek 2021 májusára összességében növekedni tudtak a járvány előtti létszámhoz képest, a járvány első hullámában kisebb-na-

gyobb mértékben csökkentek vagy stagnáltak 2.4.4. ábra). Az első hullámban – 2020. április–május – gyakorlatilag egy foglalkoztatási csoport létszáma sem növekedett. Ez a tény is arra utal, hogy a reallokáció, vagyis a foglalkoztatás átrendeződése a járvány által pozitívan érintett ágazatok javára jelentős késéssel, az első hullám kezdete után bekövetkezett állásvesztésekhez képest több hónappal később kezdődött el.

2.4.4. ábra: A legjobban bővülő foglalkozások létszámváltozása
2020. március – 2021. május között

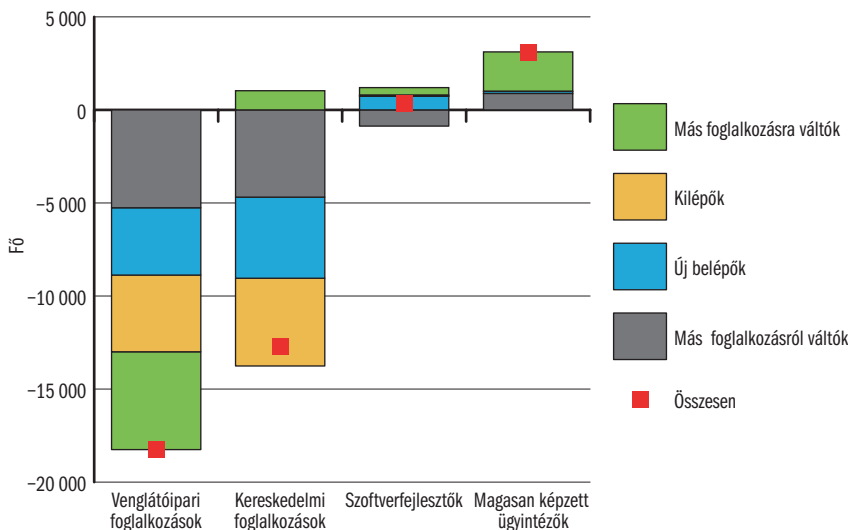

Forrás: NAV, O8M bevételek adatbázisa.

Szélsőséges pályát írt le az egyszerű ipari foglalkozások csoportja (FEOR-kód: 931), amelynek létszáma az első hullámban – a termelési láncok akadozása, a kereskedelem leállása miatt – mintegy 15 ezer fővel, 9 százalékkal csökkent, 2021 májusára azonban több mint 2 százalékkal (3,6 ezerrel) több ember dolgozott ebben a csoportban. A szoftverfejlesztői szakma jelentős, mintegy 7 százalékos (3 ezer fő) bővülést könyvelhetett el 2021 májusára, a létszám 2020 májusától kezdve fokozatosan növekedett.

A járvány által két leginkább sújtott foglalkozás esetében megvizsgáltuk, hogy a 2020. március és 2021. március közötti létszámváltozás hogyan bontható fel a következő tényezőkre: 1) a két időpont között másik foglalkozásra váltott, 2) a két időpont között megszűnt a foglalkoztatotti státusa, 3) új belépő, egy évvel korábban nem dolgozott, 4) másik foglalkozásról váltott. E felbontást összehasonlítottuk az egy évvel korábbi (2019. március és 2020. március) közötti változás hasonló felbontásával. A 2.4.4. ábra a 2021 és 2020 márciusában mért egyéves létszámváltozás különbségének a felbontását, vagyis azt, hogy az ki- és beáramlás, valamint a foglalkozásváltás mennyiben járult hozzá az egyes foglalkozások létszámváltozásához. Az ábra arra utal, hogy a reallokáció motorját elsősorban nem az egyéni foglalkozásváltások jelentik.

2.4.5. ábra: Az éves létszámváltozás különbségének a felbontása
(2021. március – 2020. március és 2020. március – 2019. március között)

Forrás: NAV, O8M bevallások adatbázisa.

A vendéglátóiparban a 2021. márciusi 12 hónapos létszámcsökkenés egy évvel korábbi értéktől való eltéréséhez hasonló arányban járult hozzá az új beáramlás, valamint a más foglalkozásról váltók csökkenése, a foglalkoztatottságból való kivonulás, a vendéglátóipari foglalkozást másik foglalkozásra váltók növekedése. A szintén nagy létszámú veszteséget elszenvedett kereskedelmi foglalkozásokból azonban az előző évhez viszonyítva egyáltalán nem váltottak többen más foglalkozásra, az új belépések csökkenése – akár új foglalkoztatottként, akár állásváltóként –, illetve a foglalkoztatottságból való kilépés nagyjából egyformán járult hozzá a csökkenéshez.

A magasan képzett ügyintézők létszáma 2021. március és 2020. március között nagyobb részben azért növekedett jobban, mint az előző évben, mert kevesebben váltottak más foglalkozásra. A szoftverfejlesztők létszámának növekedése nem sokkal haladta meg az előző évit, itt feltehetően a járvány felgyorsította a digitalizáció fejlődésével járó trendet.

Összefoglalás

A járvány alatti állásvesztések döntően az első hullámhoz köthetők. A legnagyobb visszaesés a kevésbé stabil foglalkoztatási viszonyokban történt: míg az egyszerűsített foglalkoztatás keretében a dolgozók fele elvesztette a munkáját, az alkalmazottnak csak 5 százaléka. A járvány következtében átrendeződött a foglalkozások szerkezete: a vendéglátóipari és kereskedelmi foglalkozásokban csaknem 25 ezerrel kevesebb ember dolgozott, mint a járvány előtt. Nőtt a magasan képzett ügyintézők, szoftverfejlesztők és más diplomás

ipari, informatikai és természettudományos foglalkozások létszáma, de növekedni tudtak egyes képzettséget nem igénylő fizikai foglalkozások is. Az átrendeződés azonban döntően nem az egyévi foglalkozásváltások és munkahelyváltások növekedéséből, hanem az új belépők, a kilépők, valamint az egyes foglalkozásokra való váltás csökkenéséből tevődik össze.

Hivatkozások

- ANAYI, L.–BARRERO, J. M.–BLOOM, N.–BUNN, P.–DAVIS, S.–LEATHER, J.–MEYER, B.–OIKONOMOU, M.–MIHAYLOV, E.–MIZEN, P.–THWAITES, G. (2021): [Labour market reallocation in the wake of Covid-19](#). VoxEU.org, augusztus 13.
- BARRERO, J. M.–BLOOM, N.–DAVIS, S. J.–MEYER, B. H. (2021): [COVID-19 Is a Persistent Reallocation Shock](#). AEA Papers and Proceedings, Vol. 111. 287–291. o.
- COSTA DIAS, M.–JOYCE, R.–POSTEL-VINAY, F.–XU, X. (2020): [The Challenges for Labour Market Policy during the COVID-19 Pandemic](#). Fiscal Studies, Vol. 41. 371–382. o.
- OECD (2020): [How COVID-19 could accelerate local labour market transitions](#). Megjelent: Job Creation and Local Economic Development 2020: Rebuilding Better. OECD Publishing, Párizs.

2.5. MUNKAERŐPIACI ALKALMAZKODÁS A KORONAVÍRUS-JÁRVÁNY IDEJÉN

– EGY REPREZENTATÍV FELMÉRÉS EREDMÉNYEI

KOLTAI JÚLIA, PRINZ DÁNIEL & RÖST GERGELY

Bevezetés

2020–2021 során a koronavírus-járvány és az annak megfékezésére hozott intézkedések komoly gazdasági visszaesést okoztak a világ szinte minden országában, köztük Magyarországon is, ahol 5 százalékos visszaesést lehetett tapasztalni 2020-ban (IMF, 2021). A gazdasági visszaesés a munkanélküliség jelentős növekedésével járt, és jelentősen megterhelte a háztartásokat. A KSH hivatalos adatai szerint például a munkanélküliségi ráta 4,2 százalék volt 2020. negyedik negyedévében, 0,9 százalékponttal haladta meg a 2019. negyedik negyedévi szintjét (KSH, 2021). Ugyanakkor a foglalkoztatottság és a munkanélküliség alakulását egy ilyen nagymértékű és gyors visszaeséssel járó helyzetben nehéz mérni. Ez különösen igaz volt a koronavírus-járvány idején, amikor sokan nem tudtak dolgozni a kormányok által elrendelt korlátozások miatt, de hagyományos értelemben nem vették el a munkájukat. Sok vitát váltott ki, hogy járvány idején hogyan lehet és érdemes mérni a munkanélküliséget, a Központi Statisztikai Hivatal (KSH), a Nemzeti Foglalkoztatási Szolgálat (NSZF) és a Nemzeti Adó- és Vámhivatal (NAV) adatai eltérő becsléseket adtak. Például 2020. októberében a KSH a Nemzetközi Munkaügyi Szervezet (ILO) mérési módszertanát alkalmazó adatai szerint 199 ezer munkanélküli volt Magyarországon és 4,3 százalék volt a munkanélküliségi ráta (KSH, 2021). Eközben az NFSZ 306 ezer álláskeresőt tartott nyilván (NFSZ, 2021).¹

Ebben az alfejezetben egy reprezentatív kérdőíves felmérés alapján azt vizsgáljuk, hogy 2020 áprilisa és 2021 májusa között hogyan hatott a koronavírus-járvány a magyar dolgozók munkájára és gazdasági helyzetére.² A munkavégzést az alapján becsljük, hogy hányan végeztek legalább egy óra, jövedelmet biztosító munkát az elmúlt héten a kérdőívre adott válaszuk alapján.

Az elemzett felmérés eredetileg a Szegedi Egyetem Bolyai Intézetében Röst Gergely által vezetett, járványmatematikai modellező és epidemiológia projekt számára készült, 2020 áprilisa óta CATI (*Computer Assisted Telephone Interviews*) technikával³ havonta felvett országos reprezentatív 1000 (2020 novemberéig 1500) fős kutatás (Karsai és szerzőtársai, 2020). Bár a felmérés sokféle témában (munka, anyagi helyzet, egészség, oltások) kérdezte a válaszadókat, ebben az alfejezetben a munkával és a gazdasági helyzettel kapcsolatos kérdéseket vizsgáljuk. Elemzésünkben három fő dimenziót vizsgálunk: a munkavégzést, az otthoni munkát és általános anyagi helyzetet. Mindhárom terü-

¹ A mérési problémákkal kapcsolatban, lásd a 2.1. alfejezetet, a különböző adatforrások alapján történő elemzéseket lásd e fejezet többi alfejezetét.

² Hasonló felméréseken alapuló kutatást mutat be fejlődő országokban Khamis és szerzőtársai (2021a, b).

³ Az úgynevezett CATI, Computer-Assisted Telephone Interviewing módszer lényege, hogy az interjút felvevő személy telefonon keresi fel a kérdezettet, és a kérdőív kérdéseit egy szoftver által követi a lekérdezésnél, a válaszokat pedig ugyanebbe a szoftverbe írja bele.

leten fontos, hogy a koronavírus-járvány másképpen hathatott a különböző életkorú, nemű, iskolázottságú és lakhelyű emberekre, ezért megvizsgáljuk az esetleges heterogén hatásokat.

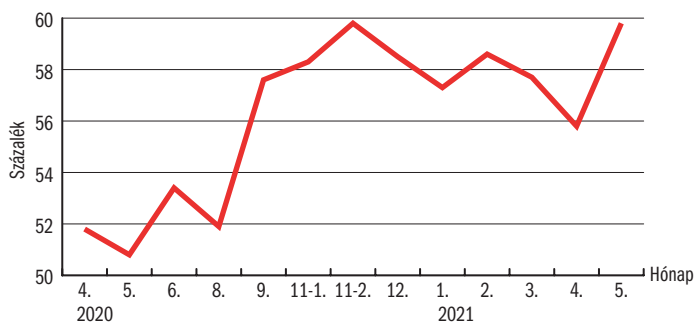
Adatok és módszertan

A tanulmány adatai egy nagyobb, más célú vizsgálatból, a Röst Gergely által vezetett járvány matematikai projektből származnak. A kutatás eredeti célja az volt, hogy felmérje a magyar felnőtt lakosság kapcsolattartási mintázatait és egyéb, a Covid-19 vírus terjedésével kapcsolatos vélekedéseket és attitűdöket (Karsai és szerzőtársai, 2020). A kutatást 2020 áprilisától havonta ismételték. A kérdések egy része azonos volt az összes adatgyűjtésben, egy másik része változott. A mintában a kontaktusokra és az egyes, aktuális munkára vonatkozó kérdéseket mindig az előző napra vonatkoztatták, amely a minta kétharmadában hétköznap volt, egyharmadában pedig hétvége. Az adatfelvételt CATI-módszerrel végezték, a mintavételhez többlépcsős, arányosan rétegzett, valószínűségi mintavételi eljárást alkalmaztak. Az adatbázis vezetékes és mobiltelefonszámokat egyaránt tartalmazott. A minta – nem, életkor, iskolai végzettség és településtípus szerint – reprezentatív a 18 éves vagy idősebb magyar lakosságra. A mintavételi hibákat az adatgyűjtés után iteratív arányos súlyozással korrigálták. A minta mérete 2020 novemberéig minden hónapban 1500 fős, 2020 novemberétől pedig 1000 fős.

Eredmények

Elsőként azt vizsgáltuk, hogyan alakult a járvány alatt a munkavégzés. Adataink azt mutatják (2.5.1. ábra), hogy a koronavírus-járvány első hulláma, a tavaszi és nyári hónapok alatt, majdnem 6–8 százalékponttal alacsonyabb szinten volt (50,80–53,40 százalék) a munkát végzők aránya, mint azt követően ősszel a járvány második hulláma alatt (55,80–59,80 százalék).

2.5.1. ábra: Munkavégzés, 2020. április – 2021. május

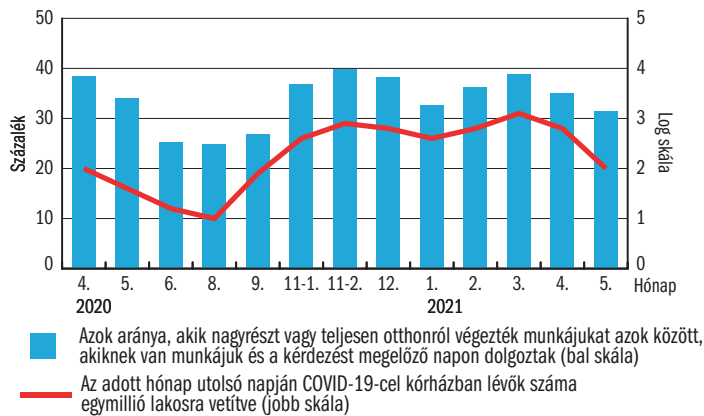

A felmérés adatai a munkavégzők arányának jelentős megugrását 2020 szeptemberére teszik, amikor eltörölték az első hullám idején hozott korlátozó intézkedéseket, és nem vezettek be új korlátozásokat. Ezután a második

és harmadik hullám nem mutatott jelentős negatív hatást a munkavégzésre adataink szerint, ami részben az enyhébb korlátozásoknak, részben pedig annak köszönhető, hogy a gazdaság is jobban alkalmazkodott a megváltozott helyzethez. A munkát végzők aránya 2020 őszén–telén és 2021 tavaszán folyamatosan megmaradt nagyjából azonos szinten, 57,60 százalék és 59,80 százalék között. Ez alól két adatfelvétel jelent kivételt. 2021 januárjában, feltehetően a novemberi–decemberi korlátozások miatt valamivel alacsonyabb, 57,30 százalék volt az elmúlt héten jövedelmet biztosító munkát végzők aránya, ahogyan a 2021. áprilisi adatfelvételnél is (55,80 százalék). Ez egybeesik a harmadik hullám idején bevezetett, néhány hétig tartó korlátozásokkal, illetve szezonális hatások is szerepet játszhattak

A második és harmadik járványhullámok idején már egy viszonylag magas szintre állt be azoknak az aránya, akik otthonról végezték a munkájukat (2.5.2. ábra), és az otthoni munkavégzés elterjedtebb a magasabb iskolai végzettségű dolgozók körében.⁴ A munkájukat otthonról végzők aránya erősen korrelál a 2.5.2. ábrán szintén bemutatott „járványgörbével” (a Covidal kórházban lévők egymillió lakosra vetített számával) is. Amikor 2020 augusztusában elérte a mélypontját a járványgörbe, mélypontra került a munkájukat otthonról végzők száma is, majd a járványgörbe növekedését követve ez is növekedésnek indult. Adatainkból az is megállapítható, hogy a dolgozók nagyjából harmadának van rugalmas munkája a munkavégzéssel töltött idő, a munkavégzés helye és a munkavégzés időpontja szerint.

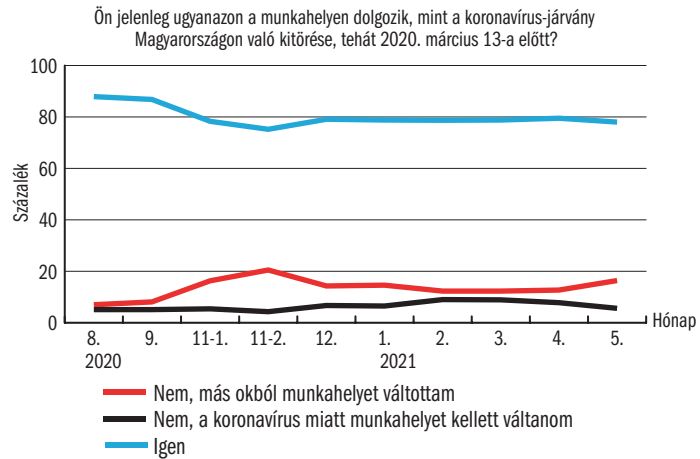
2.5.2. ábra: Otthoni munkavégzés (százalék)

⁴ A felsőfokú végzettséggel rendelkezők között azok aránya, akik nagyrészt vagy teljesen otthonról dolgoztak minden hónapban magasabb (36–63 százalék között), mint ugyanez az arány a nyolc általánost vagy kevesebbet végzettek között (18–32 százalék között). A növekedés a két végzettség között nem lineáris: a szakmunkás végzettségűek a legtöbb esetben kisebb arányban tudták otthonról végezni a munkájukat, mint a maximum nyolc általánost végzettek.

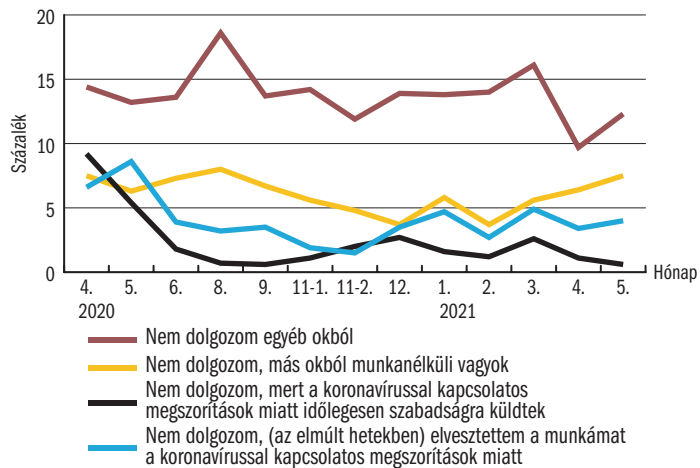
A megváltozott körülményekhez való alkalmazkodás egyik lehetséges módja a munkahelyváltás. A 2.5.3. ábra azt mutatja be, hogy a dolgozók milyen arányban váltottak munkahelyet a járvány eleje óta. Erről csak 2020 augusztusától van adat, de az látszik, hogy a második- és a harmadik hullámok idején a munkahelyváltás egy fontos alkalmazkodási lehetőség volt, és 20 százalék fölötti arányban kerültek új munkahelyre a dolgozók.

2.5.3. ábra: Munkahelyváltás

A kérdőívben a nem dolgozók körében a passzivitás okaira is rákérdeztek (2.5.4. ábra). Önbevallás alapján koronavírus miatt csak a passzívak 3–4 százaléka vesztette el a munkáját.

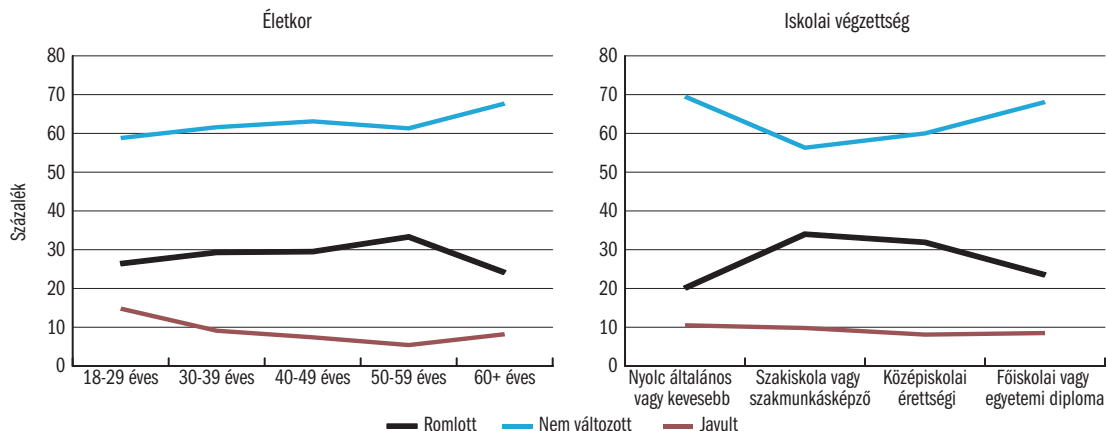
2.5.4. ábra: A nem dolgozás egyes okai (azok között, akik nem dolgoznak, %)

A munkavégzés visszaesésének komoly hatása lehetett a dolgozók anyagi helyzetére is. A kérdőíves vizsgálatban az 1–10 skálán értékelték a válaszadók a járvány előtti és az aktuális anyagi helyzetüket. A különböző csoportokban 2021 januárjában, a vizsgált időszak közepén a válaszadók negyede-ötöde válaszolta azt, hogy romlott az anyagi helyzete, és csak nagyjából tizede, hogy javult (2.5.5. ábra). Az idősebb, de még jellemzően aktív 50–59 éves korosztály és a szakiskolát vagy szakmunkásképzőt végzettek körében ennél is magasabb, egyharmad volt azoknak az aránya, akik úgy értékelték, hogy romlott az anyagi helyzetük.

2.5.5. ábra: Anyagi helyzet változása a COVID előtthöz képest a különböző életkori, illetve iskolai végzettségi csoportokban (önbevallás, 1-10 skála alapján), 2021. januárjában

Következtetések

Az ebben az alfejezetben vizsgált reprezentatív felmérés szerint a koronavírus-járvány nyomán kibontakozó gazdasági válságnak súlyos, de rövid ideig tartó negatív hatása volt a munkavégzésre, amely a korlátozások feloldásával visszaállt a korábbi szintre. Ebben szerepet játszhatott a cégek és a munkavállalók alkalmazkodása és az otthoni munkavégzés elterjedtebbé válása.

A válság hatásai heterogének voltak; erősebben érintve egyes csoportokat. Anyagi szempontból különösen sérülékenynek bizonyultak az idősebb dolgozók, az alacsonyabban képzettek és a kisebb településeken élők. Bár felmérésünkben nem szerepelnek erre vonatkozó részletes adatok, feltételezhető, hogy a gazdasági szerkezet átrendeződése, a szektorok közötti reallokáció is fontos volt a válság alatt. Egyrészt, az egyes szektorokra másképp hatott a válság, például a turizmusban és a vendéglátásban többen veszítették el a munkájukat, mint más, kevésbé érintett szektorokban. Másrészt, a szerkezeti átrendeződés miatt kisebb lehetett a válság negatív munkaerőpiaci hatása, hiszen a munkájukat egy iparágban elveszítők más iparágakban találhattak állást.

Hivatkozások

IMF (2021): [World Economic Outlook, Managing Divergent Recoveries, April 2021](#). International Monetary Fund.

KARSAI MÁRTON–KOLTAI JÚLIA–VASÁRHELYI ORSOLYA–RÖST GERGELY (2020): [Hungary in Masks/„Maszk” in Hungary](#). Corvinus Journal of Sociology and Social Policy, Vol. 11. No. 2. 139–146. o.

KHAMIS, M.–PRINZ, D.–NEWHOUSE, D.–PALACIOS-LOPEZ, A.–PAPE, U.–WEBER, M. (2021a): [The Early Labor Market Impacts of COVID-19 in Developing Countries: Evidence from High-Frequency Phone](#)

[Surveys](#). World Bank Policy Research Working Paper, 9510.

KHAMIS, M.–PRINZ, D.–NEWHOUSE, D.–PALACIOS-LOPEZ, A.–PAPE, U.–WEBER, M. (2021b): [The Evolving Labor Market Impacts of COVID-19 in Developing Countries](#). World Bank JobsWatch Covid-19 Brief.

KSH (2021): [Munkanélküliségi ráta, megye és régió szerint, negyedévente \(%\)](#). Központi Statisztikai Hivatal, Budapest, (20.2.2.11).

NSZF (2021): [Munkaerőpiaci statisztikák, elemzések](#). Nemzeti Foglalkoztatási Szolgálat.

2.6. REGISZTRÁLT MUNKANÉLKÜLISÉG A JÁRVÁNY ALATT

BOZA ISTVÁN & KREKÓ JUDIT

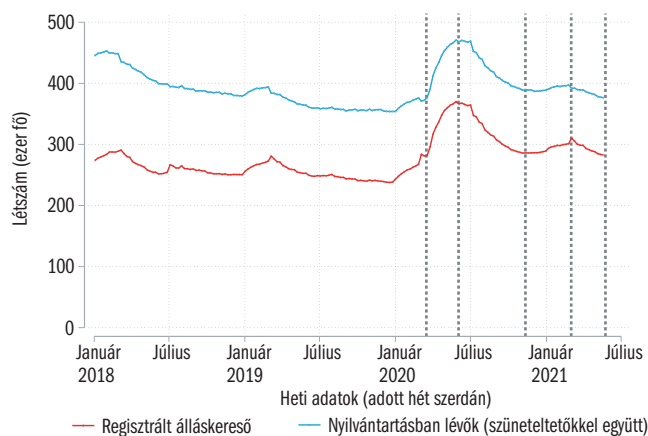
Ebben az alfejezetben azt vizsgáljuk, hogy a COVID-19 járvány által okozott munkaerőpiaci sokk hogyan csapódott le a regisztrált munkanélküliség mértékében és szerkezetében a járvány különböző hullámaiban. Az elemzéshez a Nemzeti Foglalkoztatási Szolgálat egyéni szintű adatbázisát használjuk, amely a nyilvántartott álláskeresők egyéni jellemzői mellett az álláskeresési járadékra, valamint az aktív munkaerőpiaci és a közfoglalkoztatási programokban való részvételre vonatkozó adatokat is tartalmaz. A járvány hullámainak kezdetét és végét a korlátozó intézkedésekhez kapcsolódóan határoztuk meg, a következőképpen: az első hullám 2020. március 15-től 2020. június 2-ig, a második hullám 2020. november 11-től 2021. március 2-ig, az ezzel összeharó harmadik hullám pedig 2021. május 24-ig tartott. Az adatokat heti bontásban elemezzük, minden esetben az adott hét szerdájára vonatkozó létszámokat, státusokat véve figyelembe.

A foglalkoztatási szolgálatoknál regisztrált munkanélküliség több ok miatt is eltér a KSH Munkaerő-felmérésében (MEF) szereplő, a 2.1. alfejezetben részletesen tárgyalt munkanélküliség fogalmától: a MEF definíciója szerint munkanélküli az, aki az elmúlt héten egyetlen órát sem dolgozott, aktívan állást keres, és akár a következő héten munkába tudna állni. A foglalkoztatási szolgálatoknál ezzel szemben azok is regisztrálhatnak álláskeresőként, akik az elmúlt héten még munkában álltak, és kis mennyiségű alkalmi munka a regisztráció alatt is megengedett. A foglalkoztatási szolgálatoknál regisztráltak emellett nem feltétlenül keresnek aktívan állást. E tényezők miatt a nyilvántartott munkanélküliség az elmúlt években – más európai országokhoz hasonlóan – meghaladta a MEF szerinti munkanélküliséget, még annak ellenére is, hogy a munkanélküliek egy része – például az, aki aktuálisan nem jogosult álláskeresési járadékra – feltehetően nem regisztrálja magát a munkaügyi hivatalnál. A különbség a munkanélküliség e két mérőszáma között az elmúlt 15 évben stabilan 2–3 százalékpont körül alakult. A Munkaerő-felméréssel kapcsolatos, járványhelyzet által okozott mérési problémák miatt (lásd K2.1. keretes írás) azonban a regisztrált munkanélküliség alakulása különösen fontos a COVID-járvány munkapiaci hatásainak megítéléséhez.

A 2.6.1. ábra a munkaügyi hivataloknál az adott héten nyilvántartott személyek számát mutatja. Mivel a regisztrált álláskeresők egy (jelentős) részének nyilvántartott viszonya szünetel – aminek az oka lehet a közfoglalkoztatásban vagy a hivatalok által nyújtott képzésben való részvétel, illetve gyermekgondozással kapcsolatos ellátások miatt elrendelt szüneteltetés –, így a szüneteltetésen lévők nélkül számított, az ábrán alul futó adatsor ragadja meg jobban a klasszikus értelemben vett munkanélküliség alakulását. A szüneteltetésen

lévőkkel együtt vett létszám azt mutatja, hogy hányan vannak a foglalkoztatói szolgálatok látókörében.

2.6.1. ábra: A regisztrált álláskeresők számának heti alakulása

Megjegyzés: A függőleges vonalak a COVID-járvány három hullámát jelölik. Az első hullám 2020. március 15-től 2020. június 2-ig, a második hullám 2020 november 11-től 2021 március 2-ig, az ezzel összeérő harmadik hullám pedig 2021. május 24-ig tartott. A felső adatsor a nyilvántartásban szereplő, de a regisztrált álláskeresői státust – például közfoglalkoztatás, anyasági ellátás, rövid bértámogatás miatt – szüneteltetőket is magában foglalja.

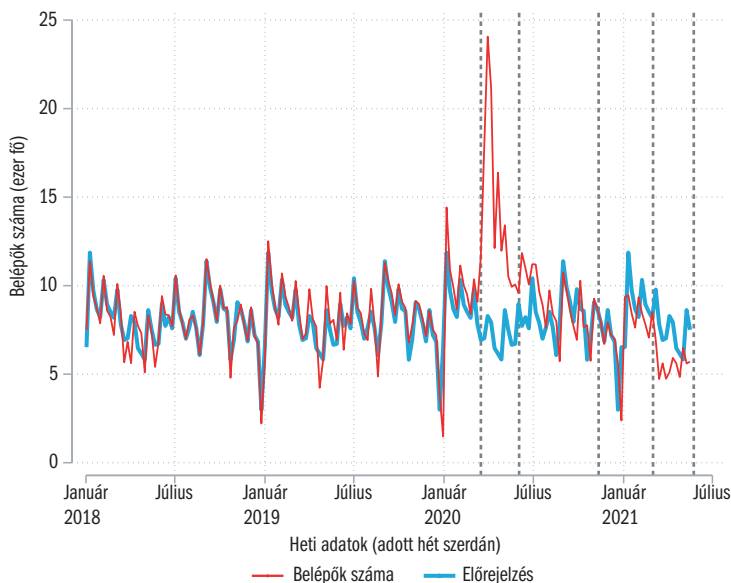
Forrás: ITM NFSz regisztrált álláskeresőket tartalmazó nyilvántartása.

Az ábra alapján látható, hogy a járvány első hullámában a regisztrált munkanélküliség a lezárások bejelentése után azonnal ugrásszerű emelkedésbe kezdett, és a lezárások június eleji feloldását követően csak 2020. júliusban kezdett csökkenni. A július eleji tetőzés idején a regisztrált munkanélküliek száma mintegy 120 ezer fővel haladta meg a 2019-es év azonos időszakára jellemző értéket, ami az aktív népesség csaknem 2,6 százalékának megfelelő növekedést tükröz. Az ábrából az is leolvasható, hogy a regisztrált munkanélküliség alakulásában csak az első hullám hozott jelentős változást, a második és a harmadik hullámban már nem növekedett jelentősen a nyilvántartott álláskeresők száma. Ennek természetesen oka lehet, hogy mindkét időszak ugyanazokat a személyeket, illetve ágazatokat érintette, és a foglalkoztatási hivatalok által nyújtott támogatásokat már az első hullám idején igénybe vevő személyek (tudatosan) nem regisztráltak újonnan a súlyosabb hullámok alatt, vagy még el sem hagyták a nyilvántartást.

Az első hullám alatti beáramlást érzékelteti a 2.6.2. ábra, amely a nyilvántartásba újonnan, az adott héten belépők számának alakulását, illetve a nyilvántartásba történő beáramlás járvány nélküli alakulására vonatkozó, a 2017–2019-es év beáramlása alapján készült előrejelzést mutatja. A tényleges és az előrejelzett beáramlás közötti különbség alapján látható, hogy az első hullám idején bevezetett korlátozó intézkedések a belépések gyors és robbanásszerű

emelkedéséhez vezettek: összesen 75 ezerrel többen léptek be, mint 2017–2019 hasonló időszakában, a korábbi átlagos beáramlás kétszerese – vagy egyes hetekben akár háromszorosa is – tapasztalható volt.¹ A második és a harmadik hullámban a belépések a korábbi éveknek megfelelő szezonaritást követték, így nem volt látványosan magas beáramlás a regisztrált nyilvántartásba.

2.6.2. ábra: A nyilvántartásba újonnan belépő álláskeresők

Megjegyzés: A függőleges vonalak a COVID-járvány három hullámát jelölik. Az első hullám 2020. március 15-től 2020. június 2-ig, a második hullám 2020. november 11-től 2021. március 2-ig, az ezzel összeérő harmadik hullám pedig 2021. május 24-ig tartott. Az *Előrejelzés* adatsor a belépések 2017–2019-es évek átlagát mutatja.
 Forrás: ITM NFSz regisztrált álláskeresőket tartalmazó nyilvántartása.

A regisztrált álláskeresők járvány első hullámában bekövetkező növekedésének döntő része – körülbelül 80 százaléka – az állásukat a lezárások miatt újonnan elvesztők beáramlásának tudható be, az állomány növekedéséhez azonban az is hozzájárult, hogy a regiszterbe a válság előtt belépő emberek az új munkalehetőségek zuhanása miatt a korábbi évekhez képest kisebb arányban hagyták el a nyilvántartást. Például a 2019 decemberében állásukat veszítő, az álláskeresési járulékot márciusban kimerítő személyek számára nem nyílt lehetőség visszatérni a járványtól és lezárásoktól sújtott munkaerőpiacra. (Az álláskeresőként töltött várható idő alakulását részletesebben az 5.3. alfejezet tárgyalja.)

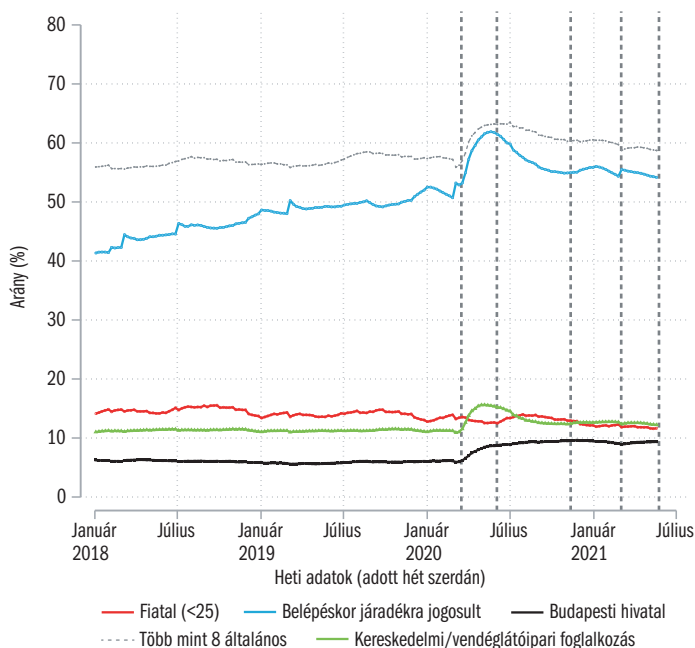
A regiszterbe belépők (és az onnan kilépni nem tudók) száma mellett rendkívül fontos arra rávilágítani, hogy a COVID-járvány és az arra válaszul adott járványügyi korlátozó intézkedések nem csak azokat a (potenciális) munkavállalókat sújtották, akik a korábbi, „tipikus” években is ki voltak téve a mun-

¹ Az időszak alatt átlagosan 1,8-szer több ember lépett be, mint a 2017–2019-es időszak átlagában.

kanélküliség kockázatának. Amellett, hogy az első hullámban csaknem kétszer annyi ember lépett a regiszterbe, mint a 2019-es év azonos időszakában, a beáramló népesség összetétele merőben eltér a regisztrált álláskeresők szokásos összetételétől, ami átalakította a regisztrált munkanélküliség állományának szerkezetét.

Ha megvizsgáljuk a nyilvántartáson belüli egyes alcsoportok arányát, szembeötlő mintázatokat találunk, amelyek azt tükrözik, hogy korábban kevésbé érintett csoportok is megjelentek a munkaügyi hivataloknál. A 2.6.3. ábra tanulsága szerint a járvány első hulláma alatt a korábbi viszonylag stabil trendhez képest például megnőtt a nyolc általános iskolai osztálynál magasabb végzettségűek aránya, elsősorban a középfokú végzettségűek súlyának növekedése miatt. Bár az ábrán nem tüntetjük fel, a felsőfokú végzettségűek historikusan nagyon alacsony arányában nem volt változás. A 25 évesnél fiatalabbak arányában szintén nem volt érzékelhető változás, holott a MEF mutatója szerint a fiatalok foglalkoztatottsága az átlagnál jobban csökkent (lásd *Köllő-Reizer* (2021) és a 3.4. alfejezet). Ebben szerepet játszhatott, hogy a rövidebb munkatörténet miatt feltehetően a fiatalok kisebb része jogosult álláskeresési járadékra, vagy egyéb egyéni megfontolások miatt a munka nélkül maradtak közül kevesebben regisztráltak a foglalkoztatási szolgálatoknál.

2.6.3. ábra: A regisztrált álláskeresők szerkezeti jellemzői

Forrás: ITM NFSz regisztrált álláskeresőket tartalmazó nyilvántartása.

Jelentős megugrást tapasztalhatunk azonban azok arányában, akik a belépéskor jogosultak az álláskeresési járadék igénylésére, aminek fő feltétele az

álláskeresővé válását megelőző három éven belül legalább 360 napnyi munkaviszony megléte. Ebben az arányban már a megelőző években is egy pozitív trend volt megfigyelhető, feltehetően a növekvő foglalkoztatottságnak – és így a gyakoribb jogosultságnak –, a járvány első hullámában számos olyan ember jelent meg a foglalkoztatási hivataloknál, akik egyrészt korábban stabil munkaviszonnyal rendelkeztek, és még nem is merítették ki a rendelkezésre álló három hónapos álláskeresési hozzájárulást. Összességében tehát állíthatjuk, hogy az elmúlt évekhez viszonyítva jobb munkapiaci státusú népesség lépett be a regiszterbe. E tényezők azonban idővel csökkennek, és mivel a járvány második és harmadik hulláma nem okozott újabb belépési hullámokat, nem látunk újabb emelkedést például a járulékra jogosultak arányában.

A pandémia miatt bevezetett lezárások és egyéb korlátozó intézkedések gazdasági hatása eltért a korábbi válságoktól: a vendéglátáshoz, turizmushoz, szórakoztatóiparhoz kapcsolódó ágazatok azonnali és drasztikus keresletcsökkenést szenvedtek el, míg más ágazatokat nem, vagy akár pozitívan érintett a járványhelyzet. A járványhelyzet sajátos szerkezeti hatása tükröződik a munkanélküliségi nyilvántartásba áramlók szokásostól eltérő területi és foglalkozási megoszlásában is.

A 2.6.3. ábrán látható, hogy jelentősen megnőtt azok száma is, akik a nyilvántartásba való felvételkor az általuk keresett álláslehetőségként kereskedelmi vagy vendéglátóipari foglalkozásokat jelölnek meg. Emellett amíg a megyeszékhelyeken történő regisztrációk arányában nem történt növekedés, addig Budapesten jelentős beáramlás volt tapasztalható. Sőt a fővárosiak aránya az első hullámot követő évben sem tudott a korábbi szintre csökkenni.

A következőkben a foglalkozási és területi átalakulásokat részletesebben is megvizsgáljuk. A 2.6.1. táblázat azt mutatja, hogy az első hullámban, illetve az első hullám előtt egy évvel belépők között melyek voltak a járvány által leginkább érintett és a legkeresettebb foglalkozási kategóriák a háromjegyű FEOR-azonosítók szerint. A járvány első hullámában az új álláskeresőkön belül legnagyobb mértékben a vendéglátóipari (4,5 százalékról 10,5 százalékra), a kereskedelmi (8,3 százalékról 11,6 százalékra), az ügyfélkapcsolati és személyi szolgáltatási, valamint a járművezetői foglalkozásokat keresők száma növekedett (2.6.1. táblázat első része). Figyelemre méltó, hogy a 10 legjobban sújtott foglalkozás között a humán-egészségügyhöz kapcsolódó, nem felsőfokú végzettséghez kötött foglalkozások és egészségügyi asszisztensek is szerepelnek, mintegy 2300 egészségügyi foglalkozást kereső munkanélküli regisztrált az első hullám idején. E csoport számottevő hányada feltételezésünk szerint a járványügyi korlátozások miatt ideiglenesen bezárni kényszerült egészségügyi magánellátásból került ki. A beáramlók fele fogászati asszisztens vagy fogtechnikus, sokan közülük a fogászati turizmusra berendezkedett nyugati megyékben keresnek állást. Emellett 700 fizioterápiás asszisztens is szerepel az első hullámban a regisztrált állásvesztők között.

2.6.1. táblázat: A regisztrált álláskeresők által keresett foglalkozáskategóriák (háromjegyű FEOR-kódok alapján)

	Foglalkozási csoport száma		A belépők aránya	
	2019	2020	2019	2020
A járvány első hulláma alatt a legnagyobb növekedést mutató foglalkozások				
1. Vendéglátóipari foglalkozások	3 689	16 504	4,5	10,4
2. Kereskedelmi foglalkozások	6 834	18 529	8,3	11,7
3. Ügyfélkapcsolati foglalkozások	829	2 714	1,0	1,7
4. Személyi szolgáltatási foglalkozások	1 142	3 224	1,4	2,0
5. Humán-egészségügyhöz kapcsolódó foglalkozások	370	1 560	0,4	1,0
6. Ruha- és bőripari foglalkozások	540	1 740	0,6	1,1
7. Járművezetők és kapcsolódó foglalkozások	2 837	6 085	3,4	3,8
8. Kereskedelmi, vendéglátó és hasonló szolgáltatási tevékenységet folytató egységek vezetői	628	1 784	0,7	1,1
9. Kereskedelmi és értékesítési ügyintézők, ügynökök	1 454	3 173	1,8	2,0
10. Egészségügyi asszisztensek	230	790	0,3	0,5
	2019	2020	2019	2020
A járvány első hulláma alatt leggyakrabban keresett foglalkozások				
1. Egyéb egyszerű szolgáltatási és szállítási foglalkozások	15 119	20 324	18,3	12,8
2. Kereskedelmi foglalkozások	6 834	18 529	8,3	11,7
3. Vendéglátóipari foglalkozások	3 689	16 504	4,5	10,4
4. Általános irodai, ügyviteli foglalkozások	5 242	9 681	6,3	6,1
5. Járművezetők és kapcsolódó foglalkozások	2 837	6 085	3,4	3,8
6. Takarítók és kisegítők	3 874	6 076	4,7	3,8
7. Fémmegmunkálók	2 822	5 006	3,4	3,2
8. Összeszerelők	2 813	4 097	3,4	2,6
9. Szállítási foglalkozások és rakodók	2 161	3 792	2,6	2,4
10. Személyi szolgáltatási foglalkozások	1 142	3 224	1,4	2,0

Megjegyzés: Első hullámon a 2020. március 15-től 2020. június 2-ig tartó időszakot értjük.

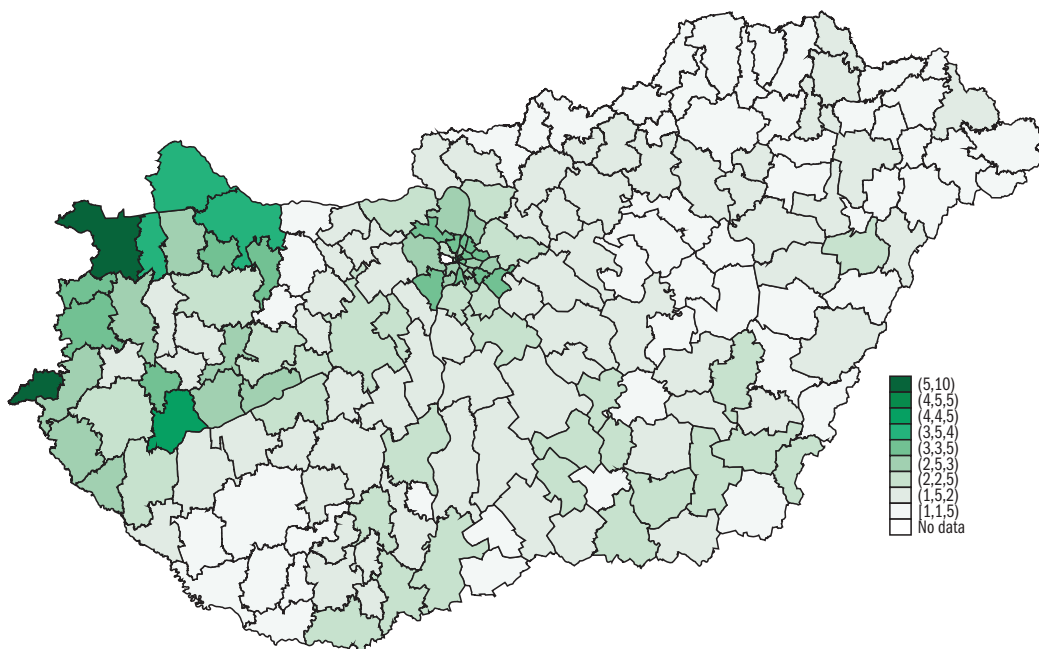
Bár a képzést nem igénylő, egyszerű szolgáltatási és szállítási foglalkozások aránya csökkent, a belépők abszolút számát tekintve (több mint 20 ezer belépővel) továbbra is ez a foglalkozási csoport áll az első helyen (2.6.1. táblázat második része). A második hullámban belépők összetételében erős – még ha nem is teljes – visszarendeződés tapasztalható.

A területi és ágazati dimenzió közös vizsgálata ugyan túlmutat az alfejezet vizsgálódási körén, de minden bizonnyal a járvány által okozott munkapiaci sokk sajátos foglalkozási szerkezete tükröződik a belépők területi eloszlásában is. A 2.6.4. ábrán azt jelenítjük meg, hogy az adott járásban élők között (illetve kerületben) hányszorosa volt a COVID-járvány első hullámában regisztráltak száma az előző év azonos időszakához viszonyítva. A növekedés nem volt jelentős azokban a járásokban, ahol korábban is magasabb volt a munkanélkü-

liség. Ezzel szemben meghatározó tényezőnek tűnik a fővároshoz, illetve az osztrák határhoz való közelség. Az utóbbiak esetében a közúti, a főváros esetében a légi határok lezárása sújthatta különösen erősen a turizmushoz köthető ágazatokban dolgozókat, s kiemelkedő értéket mutat például az egyik legfontosabb turisztikai régió, a Hévízt is tartalmazó Keszthelyi járás is.

2.6.4. ábra: A regisztrált álláskeresők számának növekedése járásonként a járvány első hullámában 2019 azonos időszakához viszonyítva

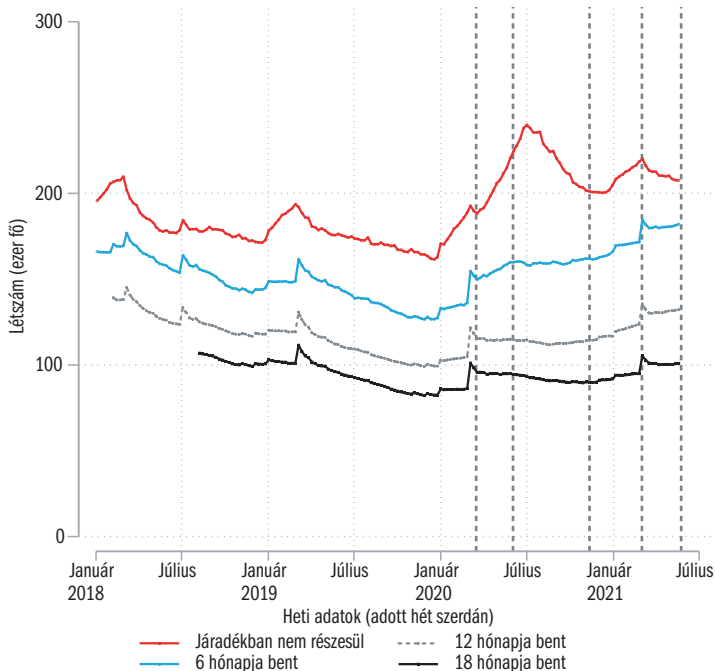

Megjegyzés: Első hullámon a 2020. március 15-től 2020. június 2-ig tartó időszakot értjük.

Mindamellet, hogy az első hullám okozta a leglátványosabb kilengéseket a beáramlók összetételében, a hosszabb távon vagy legalábbis középtávon elnyúló hatásokról is érdemes szót ejtenünk. Az első hullám lecsengését követően a munkanélküliek száma is gyorsan csökkent, a következő két hullámban pedig már nem volt az első hullámhoz hasonló méretű, kiugró beáramlás. Ugyanakkor néhány kedvezőtlen tendencia is kirajzolódik az adatokból. A 2.6.5. ábra azt mutatja, hogy míg a 2020 nyarán, a lezárások feloldását követően a regisztrált munkanélküliség mérséklődni kezdett, a tartósan, legalább 6, illetve 12 hónapja munkanélküliek száma ezzel szemben folyamatosan növekedett: az időszak végén, 2021 májusában 95 ezer fő volt legalább 12 hónapja nyilvántartott álláskereső, ami 30 ezerrel meghaladja a járvány előtti szintet. Ehhez az is hozzájárult, hogy az első hullám indulásakor lelassult a járvány előtt nyilvántartásba kerülők kiáramlása, valamint a járvány alatt munkájukat elvesztők egy része azóta sem talált munkát. A hosz-

szű távon bent maradók aránya a második és harmadik hullámban tovább nő, aminek oka főként az, hogy a 2020 második felében állásukat veszítők lassabban tudnak visszatérni a munkaerőpiacra – miként azt az 5.3. alfejezet részletesen is tárgyalja.

2.6.5. ábra: A tartós munkanélküliek és az álláskeresési járadékban nem részesülők száma

Forrás: ITM NFSz regisztrált álláskeresőket tartalmazó nyilvántartása.

Bár a járvány első hullámában regisztrált álláskeresővé váló emberek a szokásosnál nagyobb arányban voltak jogosultak az álláskeresési járadékra, a három hónapos járadék rövidnek bizonyult a munkanélküliségben töltött időhöz képest, így az álláskeresési járadék nélkül maradó álláskeresők száma érdemben megnőtt, és még 2021 májusában is körülbelül 30 ezerrel többen voltak, mint 2019 májusában.

* * *

Összefoglalva: a koronavírus-járvány első hulláma a regisztrált munkanélküliségben egy sok éve nem látott beáramlási hullámot okozott, amelyben a korábbi évekre jellemző évekhez képest csaknem kétszer annyi és a szokásostól merőben eltérő összetételű népesség lépett a regiszterbe. A második és a harmadik hullámban azonban a regiszterbe belépők száma a korábbi évekhez hasonlóan alakult. A regisztrált munkanélküliség növekedéséhez az új beáramlás mellett az is hozzájárult, hogy azok, akik a lezárási időszakokat

megelőzően léptek be a regiszterbe, a beszűkülő munkalehetőségek miatt lassabban találtak állást.

A munkapiaci helyzet javulásával párhuzamosan a regisztrált munkanélküliség is érdemben csökkent, de 2021 májusában még így is 50 ezer fővel meghaladta a 2019. májusi szintet. A regiszterben bent maradó csoport összetétele emellett kedvezőtlenebbé vált: nőtt a huzamosabb ideje munkanélküliségben lévők, illetve az álláskeresői járadékban nem részesülők aránya.

Hivatkozás

KÖLLŐ JÁNOS–REIZER BALÁZS (2021): [A koronavírus-járvány első hullámának hatása a foglalkoztatásra és a vállalatok árbevételére](#). Közgazdasági Szemle, 68. évf. 4. sz. 345–374. o.

2.7. ÁTLAGOS BÉREK KIVÉTELES IDŐKBEN – A MAGYARORSZÁGI KERESETEK ALAKULÁSA A KORONAVÍRUS- JÁRVÁNY ELSŐ MÁSFÉL ÉVÉBEN*

GÁSPÁR ATTILA & REIZER BALÁZS

Bevezető

Hogyan változtak a bérek Magyarországon a járvány alatt? Erre a kérdésre keressük a választ a Nemzeti Adó- és Vámhivatal egyéni szintű járulékbevallási adatainak segítségével. A KSH szerint a teljes állásban foglalkoztatottak bruttó átlagkeresete 2019 és 2020 áprilisa között mintegy nyolc százalékkal emelkedett; az éves növekedés májusban 7,6 százalék, októberben pedig 8,9 százalék volt. Ebben az alfejezetben emellett érvelünk, hogy a koronavírus-válság idején figyelemre méltó átlagos bérnövekedési adatok félrevezetők lehetnek. Egyrészt nagy keresztmetszeti különbségeket takarnak el, másrészt nem veszik figyelembe azt a tény, hogy a járvány első hullámában a munkavállalók tömegei kerültek ki a teljes munkaidőből részmunkaidőbe és fizetés nélküli szabadságra. Így a következőkben részletesen vizsgáljuk a nem teljes idejű foglalkoztatás bérdinamikára gyakorolt hatását is.

Először legjobb tudásunk szerint reprodukáljuk a KSH által közölt bérstatisztikát a mikroadatokat segítségével 2019, 2020 és 2021 márciusára, áprilisára és májusára, illetve 2019 és 2020 esetében októberre is. Az általunk számolt nyers bérnövekedési ráták nagyon hasonlítanak a KSH által közöltekhez. Amellett érvelünk, hogy ezek a számok nem megfelelően veszik figyelembe sem a külső sem a belső munkaerő-keresleti alkalmazkodást, amire a vállalatok a válság következtében kényszerültek. Ezeket a hatásokat közelítendő kiszámoljuk, mennyit változott a 2019-ben még teljes állásban foglalkoztatottak átlagos keresete a járvány hónapjaiban, figyelembe véve azokat is, akik a járvány idején már nem tartoztak ebbe a körbe.

Hogy alátámasszuk ezt a megközelítést, dekompozíciós módszertannal megvizsgáljuk, hogy a bérváltozást mennyiben magyarázza az egyes foglalkoztatottak bérnövekedése, és mennyiben magyarázza az összetételhatás, vagyis hogy a járvány eltérő súlyossággal érintette az alacsony és a magas keresetű munkavállalókat. A következő lépésben megnézzük, hogyan változtak a bérek foglalkozáscsoportonként és vállalatméret szerint, valamint jövedelmi decilisenként. Megvizsgáljuk, hogy e dimenziók szerint mennyire volt jellemző a foglalkoztatottak fizetés nélküli szabadságolása, illetve részmunkaidős foglalkoztatásra átállítása.

Adatok

A munkaadók minden hónapban kitöltik járulékbevallási nyomtatványt, és ennek alapján teljesítik adófizetési kötelezettségüket. Ebben az alfejezetben

* A jelen dokumentum a Nemzeti Adó- és Vámhivatal 08M bevallásának 11 hónapnyi egyedi anonim jogviszonyokat tartalmazó adatállománya(i) felhasználásával készült. A használt adatokat a KRTK Adatbankja dolgozta fel, a dokumentumban foglalt számítások és az azokból levont következtetések kizárólag Reizer Balázs és Gáspár Attila mint szerzők szellemi termékei.

mi a járulékbevallási nyomtatványokból készített egyéni szintű, havi bon-tású adatbázisra támaszkodunk. 2019 óta a KSH által számolt átlagbér-statisztika is erre az adatbázisra épül. A járulékbevallást a tárgyidőszak után is módosítani lehet (például a táppénzkifizetéseket csak a tárgyidőszaki be-vallás utáni hónapban jelentik a vállalatok). Mivel csak a március, április, május és október hónapokat figyeljük meg az adatbázisban (2.7.1. táblázat 1. számoszlop), ezért ezeket az utólagos módosításokat csak korlátozottan tudtuk bevonni a vizsgálatba. Ez magyarázatot adhat arra, hogy miért tér-nek el kismértékben az általunk számolt bérek a KSH statisztikától (1. és 2. számoszlop).¹ Ugyanakkor ez az eltérés nem befolyásolja az egyes hónapok összehasonlítását, hiszen az átlagbért minden hónapban azonos módszer-tannal számoljuk.

2.7.1. táblázat: Az átlagbér változása a koronavírus-járvány idején

Hónap	KSH-statisztika (forint)	Csak főállásúak (forint)	Részmunkaidővel és fizetés nélküli szabadsággal (forint)	Részmunkaidős foglalkoztatás (fő)	Fizetés nélküli szabadság (fő)
2019. március	358 991	356 782	265 412	518 160	18 872
2019. április	352 848	362 053	269 228	519 929	21 580
2019. május	353 430	353 803	267 076	521 676	20 225
2019. október	353 773	353 867	265 786	527 397	21 680
2020. március	387 867	387 000	283 488	531 123	31 606
2020. április	387 568	388 663	278 818	604 202	63 164
2020. május	386 242	381 789	276 669	676 725	53 276
2020. október	385 330	381 115	283 036	541 545	24 355
2021. március	423 706	422 932	313 691	518 637	27 707
2021. április	427 641	425 323	315 642	515 350	22 415
2021. május	419 073	413 130	311 299	514 033	19 600

Forrás: *KSH-statisztika*, illetve saját számítás a NAV járadékbevallások alapján.

Az adatbázis hátránya, hogy nem figyeljük meg az egyéni vállalkozók és a ka-tás adózók tényleges jövedelmét. Ez a válság tényleges hatásának alulbecslésé-hez vezet, hiszen az ebben a formában dolgozók jelentős része végzett olyan személyi szolgáltatást, amelyet a lezárások nagyban megnehezítettek (példá-ul a fodrászokét).

A 2.7.1. táblázat első oszlopa mutatja a teljes állású alkalmazottak átlagos keresetét a KSH szerint. A táblázat szerint a koronavírus-válságot közvetlen megelőzően, 2020 márciusában az átlagbér ebben a csoportban 387 867 fo-rint volt, ami lényegében nem változott a következő két hónapban sem. A bé-rek 2020 és 2021 áprilisa között 9,5 százalékkal, 423 ezer forintra emelkedtek, amit azután májusban 8 ezer forintos visszaesés követett. A főállásban foglal-koztatottak bérére vonatkozó saját számításaink (2. számoszlop) nagyon szo-rosan követik a KSH által közölt adatokat (1. számoszlop).

¹ A KSH jelenleg csak előzetes statisztikát közöl ezekre a hó-napokra, tehát lehetséges, hogy még további adattisztítást és korrekciót hajtanak végre.

Munkaidő-alkalmazkodás a válság idején

Egy gazdasági válság során a teljes munkaidőben foglalkoztatottak bérének változását vizsgálni félrevezető lehet. Ha a válságba került vállalatoknak átmenetileg kevesebb munkaerőre van szükségük, akkor megpróbálhatnak munkaidőt csökkenteni az alkalmazottak megtartásával (alkalmazkodás az intenzív határon), vagy elbocsáthatják dolgozóik egy részét (alkalmazkodás az extenzív határon). A munkaidő csökkentése nemcsak az elrendelt túlórák csökkentését jelentheti, hanem adott esetben a teljes munkaidő részmunkaidőre csökkentését, vagy szélsőséges esetben a munkavállalók fizetés nélküli szabadságra küldését is. Ezek a munkavállalók azonban nem szerepelnek a teljes állásúak munkabérért tartalmazó statisztikákban, így azok alulbecsülik a járvány hatását a bérekre, vagy éppenséggel a ténylegessel ellentétes hatást is mutathatnak.

Fontos megjegyezni, hogy a magyar jogszabályok szerint az alapbér csökkentése vagy a teljes munkaidő csökkentése csak a munkavállaló írásos engedélyével lehetséges, a fizetés nélküli szabadságot pedig a munkavállalónak kell kérnie a munkaadótól. Ennek ellenére feltételezhetjük, hogy a munkavállalók jelentős része elfogadhatta, ha a munkaadója részmunkaidőre vagy fizetés nélküli szabadságra kívánta küldeni, mert azt gondolhatták, hogy csak így tarthatják meg a munkahelyüket, és folytathatják a munkájukat a lezárások feloldását követően.

A részmunka és a fizetés nélküli szabadság jelentőségét az 2.7.1. táblázat 5. és 6. számozslapai mutatják. A részmunkaidőben dolgozók száma 2019 márciusa és 2020 márciusa között 520–530 ezer munkavállaló körül mozgott, majd a 2020 tavaszán lezárások hatására gyors emelkedésbe kezdett. A részmunkaidőben dolgozók száma 2020 áprilisában 604 ezerre, majd májusban 670 ezerre emelkedett.² 2020 októberében ez a szám visszaesett 541 ezerre, míg 2021-ben már nem haladta meg a 2019-es értékeket.

A fizetés nélküli szabadságok felfutása a koronavírus-járvány első hullámában még ennél is meredekebb volt. 2019-ben megközelítően 20 ezer munkavállaló volt egy adott hónapban több mint 15 napon át fizetés nélküli szabadságon. 2020 áprilisára, egyetlen hónap leforgása alatt ez a szám megháromszorozódott, 63 ezerre növekedve. A számuk októberre visszatért a járványt megelőző időszakot jellemző értékre, és jóval kevésbé emelkedett a járvány harmadik hullámában: 2021 márciusában a fizetés nélküli szabadságon lévők száma 27 ezer főnél tetőzött.

A munkaidő-csökkentések átlagbérre gyakorolt hatását egy alternatív mérőszám felhasználásával mutatjuk meg. Ehhez minden hónapban kiszámoljuk az egy főre jutó bérkifizetéseket úgy, hogy a részmunkaidőben állókat is bevonjuk a mintába, és a fizetés nélküli szabadságon lévők bérét 0 forintnak tekintjük. Így ha a vállalat csökkentette a munkavállalói óraszámát, akkor az tényleges bércsökkenésnek felel meg ebben a mutatóban.

² Az április és május közti növekedésre részben magyarázatot adhat a részmunkaidős foglalkoztatás állami támogatása. A 2020. áprilisi kormányrendelet szerint a cégek támogatást kaphattak, amennyiben megfelelték a vonatkozó kormányhatározat feltételeinek, és vállalták, hogy a létszám megtartása mellett részmunkaidőben foglalkoztatták a munkavállalókat. (Forrás: e-konyveles.hu.)

Az eredmények a 2.7.1. táblázat 3. számszlopában láthatók. A fentiek alapján érthető módon az így kapott átlagbér alacsonyabb, a teljes munkaidőben dolgozók átlagbérenek 75 százalékát teszi ki. Ezen a bázison a bérnövekedési ráták is jóval alacsonyabbak. Míg a KSH számítása szerint 2019 és 2020 májusa között a teljes állású foglalkoztatottak bére 9,2 százalékkal nőtt, addig az összes foglalkoztatottra számított átlagbér csak 3,5 százalékkal. 2021-re újra csökkent a részmunkaidőben és fizetési nélküli szabadságon lévők száma, ezért kétéves időtávon számolva (2019 és 2021 májusa között) két bérnövekedési ütem (18,6, illetve 16,6 százalék) közötti különbség jóval kisebb.

A következőkben megvizsgáljuk, mennyiben hatott eltérően a válság a foglalkoztatottak különböző csoportjainak bérére.

A bérnövekedés mögött álló tényezők

A bérnövekedés vizsgálatában az egyik legfontosabb kérdés, hogy a munkaviszonyban állók bére növekszik, vagy a munkavállalók összetétele változik meg. Ezt a kérdést növekedésfelbontási (dekompozíciós) módszerekkel lehet vizsgálni.

Melitz–Polanec (2015) dekompozíciós módszerével három csatornára osztjuk a teljes bérnövekedést: az állásban maradók hatására, a kilépők hatására, illetve a belépők hatására. Az első a végig munkaviszonyban állók bérnövekedése. A második és a harmadik csatorna együttesen adják az összetételhatást. Az összetételhatás úgy is mozgathatja az átlagbért, ha a végig állásban lévők bére nem változik. Például, ha a válság idején az alacsony jövedelműek nagyobb eséllyel veszítették el a munkájukat, akkor ez úgy is emelné az átlagbért, ha az állásban maradók bére történetesen egyáltalán nem változott volna. Az új belépők ezzel szemben csökkentik az átlagbért, hiszen a pályakezdők az átlagosnál kevesebbet keresnek.

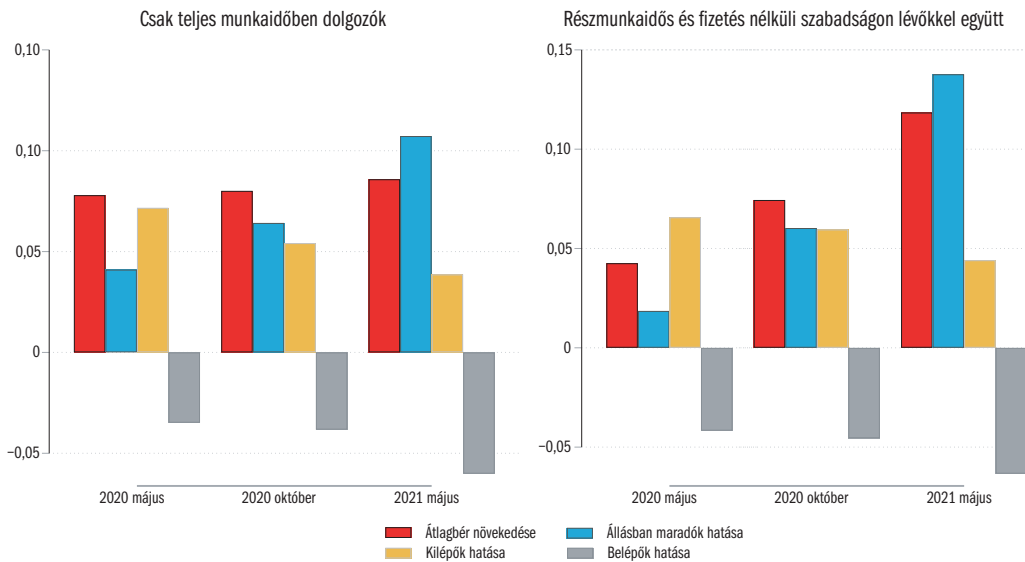
A 2.7.1. ábra azt mutatja, hogy 2019. és 2020. május között a teljes munkaidőben dolgozók bérnövekedésben a kilépési hatás játszotta a legfontosabb szerepet. Az ábra bal oldalán a teljes munkaidőben dolgozók bérváltozását bontjuk fel a fent tárgyalt három csatornára. Míg az átlagbérek 7,8 százalékkal növekedtek, az állásban maradók bére csak 4,1 százalékkal nőtt. A kilépési hatás 7,1 százalékot adott hozzá az átlagbérhez, mert az alacsony jövedelműek nagyobb arányban veszítették el a teljes állásukat, mint a magas jövedelműek. Eközben az újonnan belépők alacsonyabb bére 3,4 százalékkal csökkentette az átlagbért.

A jobb oldali ábrán az átlagbérbe beszámoljuk a részmunkaidőben és fizetés nélküli szabadságon lévőket. E módszer szerint az állásban maradók bére 1,8 százalékponttal nőtt, a kilépési hatás pedig 6,5 százalékkal emelte a béreket 2019 és 2020 májusa között. A belépők hatása 4,1 százalékkal nyomta lefelé az átlagbért.

A járvány első hulláma után az átlagbér növekedését főként a mindvégig állásban lévők béreinek növekedése hajtotta. 2020 és 2021 májusa között a végig teljes állásban dolgozók körében a bérek 10,7 százalékkal növekedtek. Ha figyelembe vesszük a részmunkaidőben dolgozókat is, akkor a növekedési ütem 13,7 százalékos. A különbség magyarázata az, hogy sokan a részmunkaidőből visszatértek teljes munkaidőbe dolgozni.

2.7.1. ábra: A 12 havi bérnövekedés dekompozíciója

Megjegyzés: A bérnövekedést a megelőző év azonos hónapjához képest számítjuk.
Forrás: Saját számítás a NAV járadékbevallások alapján.

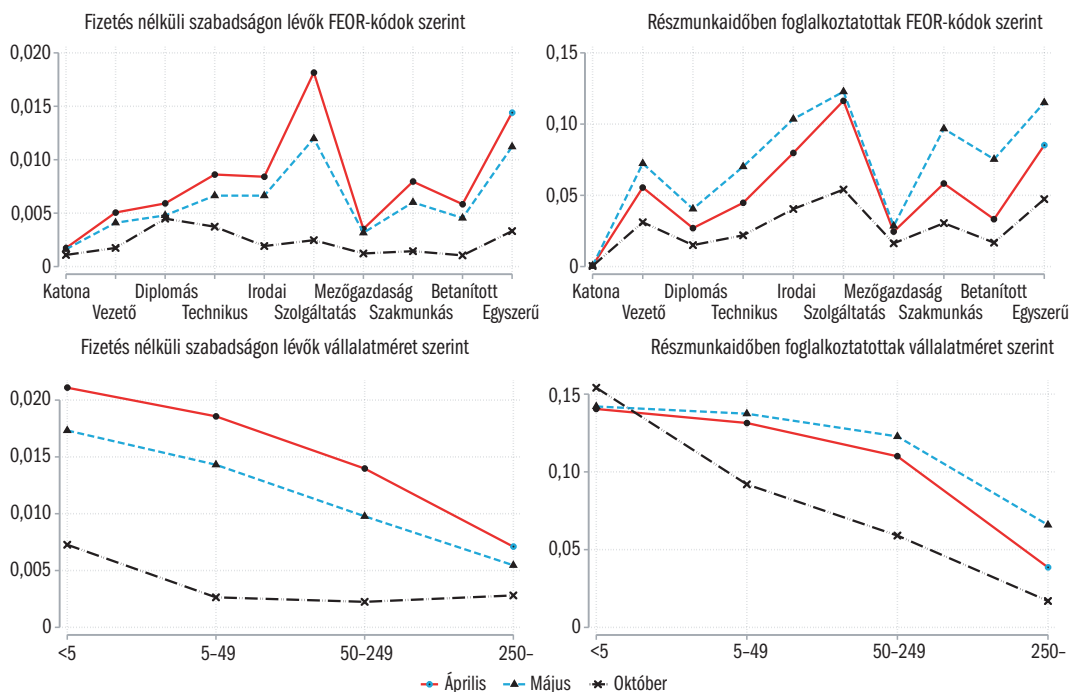
A bérek változása, illetve a foglalkoztatási forma változása foglalkozáscsoportonként és vállalatméret szerint

A következőkben azt vizsgáljuk, hogy a részmunkaidő és a fizetés nélküli szabadságolás mennyire eltérő módon érintette az egyes munkavállalókat foglalkozási csoportonként és vállalatméret szerint. Ezt követően megnézzük, hogyan térnek el a bérek attól függően, hogy figyelembe vesszük-e az intenzív határon történő munkaerő-keresleti alkalmazkodást, vagy sem.

Az 2.7.2. ábrán azokat a munkavállalókat vizsgáltuk, akik az adatbázisunk szerint 2019 márciusában, áprilisában és októberében is teljes munkaidőben dolgoztak, és egyszer sem voltak négy napnál tovább fizetés nélküli szabadságon. Arra voltunk kíváncsiak, hogy közülük hányan vettek ki 15-nél több nap fizetés nélküli szabadságot (bal felső ábra), illetve hányan váltak részmunkaidőben foglalkoztatottá (jobb felső ábra) 2020 adott hónapjaiban. Mindkét panelben a FEOR-kódok első számjegyére aggregáltuk a munkavállalókat. A két alsó ábrán ugyanezt a két csoportot vizsgáltuk vállalatméret szerinti bontásban. Ezen az ábrán csak a koronavírus első két hullámára koncentrá-

tunk, mert az aggregált számok alapján (2.7.1. táblázat utolsó két oszlopa) 2021-re mind a részmunkaidős foglalkoztatás, mind a fizetés nélküli szabadság gyakorisága visszatért a válságot megelőző szintre.

2.7.2. ábra: Alkalmazkodás az intenzív határon FEOR és vállalatméret szerint

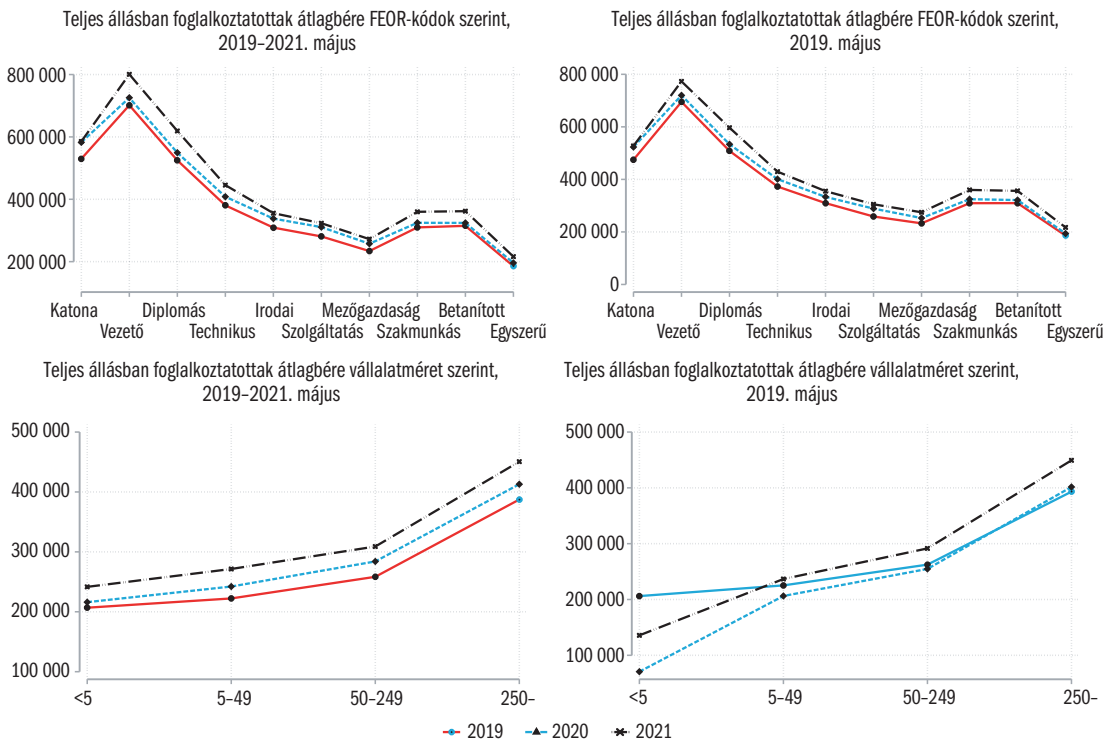

Az ábrán jól látszik, hogy a fizetés nélküli szabadságolást a válság első hónapjában – 2020 áprilisában – járták csúcsra, és májusra már csökkent a szerepe. Ezzel szemben a részmunkaidő – bár áprilisban is jóval meghaladta a korábbi szinteket – az általunk vizsgált hónapok közül májusban tetőzött. Ez feltehetően azt tükrözi, hogy ekkora már elindult a részmunkaidős foglalkoztatás támogatása, és a munkaadók egyre nagyobb része készült hosszabb, elhúzódó válságra átmeneti leállás helyett. A keresztmetszeti mintázat mindkét alkalmazkodási területen igen hasonló. A fizetés nélküli szabadságolás legjobban a szolgáltató szektorban dolgozókat és a betanított munkásokat érintette. A részmunkaidőre váltás rajtuk kívül súlyosan érintette az irodai dolgozókat, a technikusokat, a betanított munkát és a szakképzettséget nem igénylő munkát végzőket. A válság legkevésbé a fegyveres szervek munkatársait, a vezetőket, a diplomásokat és a mezőgazdasági dolgozókat érintette. 2020 októberére mind a részmunka, mint a fizetés nélküli szabadságolás szerepe jelentősen csökkent, de a szolgáltató szektorban dolgozók közül még ekkor is többen voltak részmunkaidőben, mint ahányan a diplomások közül a válság legsúlyosabb, májusi hónapjában. A vállalatméret szerinti bontás ennél is

egyértelműbb képet fest: minél kisebb egy vállalat, annál jellemzőbb volt rá, hogy dolgozóit fizetés nélküli szabadságra vagy részmunkaidőre küldje. Az öt főnél kevesebbet foglalkoztató mikrovállalatok korábban teljes állásban alkalmazott dolgozói közül minden hetedik (!) részmunkaidős foglalkoztatottá vált 2020 tavaszára.

Mit jelent ez a keresetekre nézve? A 2.7.3. ábrán megvizsgáljuk, hogyan alakultak a bérek 2019, 2020 és 2021 májusában a fenti két bontásban, azaz FEOR-kódok, illetve vállalatméret szerint. 2020 májusa volt az adatsorunkban az a hónap, amelyben a járványügyi korlátozások és a gazdasági válság a lehető legnagyobb mértékben hatottak. A bal felső ábra azoknak a béreit mutatja (FEOR-kódok szerinti bontásban), akik végig teljes munkaidős foglalkozásban voltak (vagyis az a kör, akik alapján a KSH kiszámolja a bérnövekedési rátát). A jobb felső ábrán azokat vizsgáljuk, akik 2019-ben teljes munkaidőben dolgoztak, és nem voltak fizetés nélküli szabadságon; viszont beszámoljuk őket az átlagba 2020-ban és 2021-ben akkor is, ha időközben a munkaerőpiaci státusuk megváltozott (vagyis ugyanazt a kört vizsgáljuk, mint a bal oldali ábrán). Az ábra alsó két részén ugyanezeket az állapotokat vállalatméret szerinti bontásban vizsgáljuk.

2.7.3. ábra: Béralkalmazkodás FEOR-kódok és vállalatméret szerint, az intenzív határ figyelembevétele alapján

A teljes állásban foglalkoztatottak átlagbére minden FEOR-kategóriában nőtt 2019 és 2020, illetve 2021 között (bal felső ábra). Ezzel szemben, ha azokra a munkavállalókra koncentrálunk, akik 2019-ben teljes munkaidőben dolgoztak, de ezt követően lehetnek részmunkaidőben vagy fizetés nélküli szabadságon is, a bérek átlagosan stagnálást mutatnak 2020-ban, és csak 2021-re növekednek ismét (jobb felső ábra). Vállalati méret szerinti bontásban még drámaibb a helyzet. Egyrészt a teljes munkaidőben foglalkoztatottak bére átlagosan minden kategóriában, minden vizsgált időtávon nőtt (bal alsó ábra). Ha azonban figyelembe vesszük az intenzív határon történő béralkalmazkodást, akkor az ötven főnél kisebb vállalatoknál korábban teljes állásban dolgozók átlagos keresete 2020 májusában csökkent az előző évihez képest. A csökkenés különösen az öt főnél kevesebbet foglalkoztató mikro-vállalatoknál öltött drámai mértéket: esetükben 2021-ben sem sikerült elérni a 2019. májusi bérszintet.

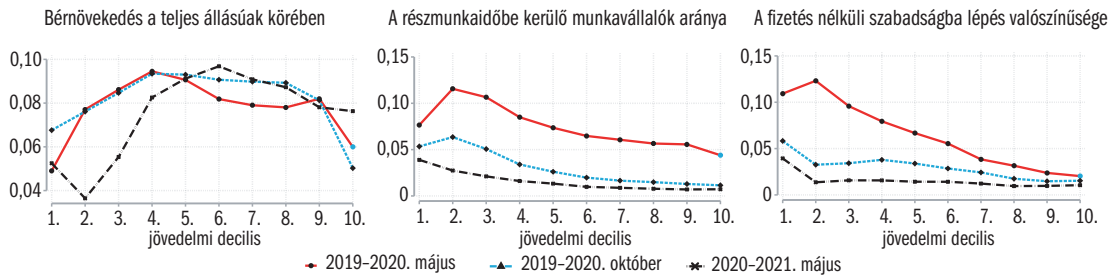
A bérek növekedési üteme jövedelmi decilisenként

A korábbi empirikus vizsgálatok alapján a gazdasági visszaesések az átlagosnál jobban érintik az alacsony jövedelmű csoportokat (*Klein, 2015, Forsythe–Wu, 2021*). Ezzel összhangban a dekompozíciós vizsgálat is arra engedett következtetni, hogy az alacsonyabb jövedelmű munkavállalók nagyobb eséllyel veszítették el a munkájukat. Ezt az eredményt részleteiben is megvizsgáljuk. Ehhez a teljes munkaidőben dolgozó munkavállalókat különböző bázishónapokban jövedelmi decilisekbe osztjuk, és kiszámoljuk, hogy mennyivel változott az egyes decilisekben az átlagos munkajövedelem a következő 12 hónapban, illetve mekkora valószínűséggel váltak részmunkaidős munkavállalóvá.

Az 2.7.4. ábra azt mutatja, hogy a legmagasabb bérnövekedési ütemet az eloszlás közepén találjuk. A negyedik és a kilencedik decilis között a bérek növekedése a válság ellenére is jelentős volt, évente 8–9 százalék környékén mozgott. A béregyenlőtlenség növekedését mutató tény, hogy a növekedés üteme ennél lényegesen alacsonyabb volt az alsó három decilisben. Ebben a csoportban 2019 és 2020 májusa között a bérek növekedése nem érte el a 8 százalékot és a következő évben 6 százalék alatt maradt. Ezzel szemben csökkentette a béregyenlőtlenséget, hogy a legfelső jövedelmi decilisben a bérnövekedés szintén az átlag alatt maradt.

Különösen aggasztó képet kapunk, ha a részmunkaidőbe és fizetés nélküli szabadságra kerülők arányát vizsgáljuk. A 2019 májusában a főállású munkavállalók alsó három decilisében a teljes munkaidőről részmunkaidős munkára váltás 10 százalék körül alakult. Ezzel szemben a magasabb jövedelmi decilisekben a részmunkaidő aránya alacsonyabb volt. Ebből arra következtethetünk, hogy a magasabb jövedelmet biztosító állások egyben stabilabbak is voltak a koronavírus-járvány első hulláma idején.

2.7.4. ábra: A bérek növekedése jövedelmi decilisenként

2020 és 2021 között a részmunkaidő szerepe visszaszorult. A két év májusa között már mindegyik jövedelmi decilisben 5 százalék alatt maradt a teljesből részmunkaidőre váltó állások aránya. A kedvező szintbeli változások ellenére a decilisek közötti különbségek mintázata nem változott, mert az alacsonyabb jövedelmet biztosító állások 2020 és 2021 között is nagyobb valószínűséggel váltak részmunkaidőssé.

Végezetül megvizsgáljuk a fizetés nélküli szabadságra lépők arányát. A korábbi eredményekhez hasonlóan itt is azt láthatjuk, hogy a legalacsonyabb jövedelmi decilisekben mentek inkább fizetés nélküli szabadságra a munkavállalók. 2019-ben az alsó három jövedelmi decilisbe tartozó munkavállalók több mint 1 százaléka került a következő egy évben fizetés nélküli szabadságra, míg a felső három decilisben ez az arány 0,5 százalék körül mozgott. Ez megerősíti azt a következtetésünket, hogy főként a munkaadók nyomására nőtt meg a fizetés nélküli szabadságok száma, és nem a munkakínálat csökkent. Ha a munkaadók kértek volna a lezárások miatt fizetés nélküli szabadságot (például mert felügyelniük kellett az iskolazárás miatt otthon maradó gyermekeiket) akkor azt várnánk, hogy a magas jövedelmű, több megtakarítással rendelkező háztartások nagyobb arányban kértek volna fizetés nélküli szabadságot, illetve, hogy a járvány második és harmadik hulláma alatt is megemelkedett volna a fizetés nélküli szabadságok aránya.

Összefoglalás

Alfejezetünk a koronavírus-válság hatását vizsgálta a magyarországi bérdinamikára. A NAV járulékfizetési adatbázisát felhasználva azt találtuk, hogy az összetételhatás szerepe igen nagy volt. Vagyis az átlagbérek impozáns felívelését fele részben az magyarázza, hogy az alacsony keresetűek nagyobb eséllyel veszítették el az állásukat, illetve kényszerültek részmunkaidőre, vagy fizetés nélküli szabadságra. A részmunka és fizetés nélküli szabadságok legmagasabb szintjét a járvány első hullámában érte el, és 2021-re újra lecsökkent. Ennek ellenére a nem teljes állású foglalkoztatás figyelembevételével 2019 és 2021 májusa között 2 százalékkal alacsonyabb növekedési ütem adódik, mint a teljes állásban foglalkoztattak bérnövekedése (18,6 százalék *versus* 16,6 százalék).

A részmunka és a fizetés nélküli szabadságolás a szolgáltató szektorban, illetve szakképzettséget nem igénylő munkát végzők és betanított munkások közt volt a leggyakoribb, valamint a kisvállalatoknál és az alsó három jövedelmi decilisbe tartozó munkavállalók körében. Ebből arra következtetünk, hogy a koronavírus-válság súlyosbította a jövedelmi egyenlőtlenséget Magyarországon.

Hivatkozások

- FORSYTHE, E.–WU, J. C. (2021): [Explaining Demographic Heterogeneity in Cyclical Unemployment](#). *Labour Economics*, Vol. 69. 101955.
- KLEIN, M. (2015): [The increasing unemployment gap between the low and high educated in West Germany. Structural or cyclical crowding-out?](#) *Social Science Research*, Vol. 50. 110–125. o.
- MELITZ, M. J.–POLANEC, S. (2015): [Dynamic Olley-Pakes productivity decomposition with entry and exit](#). *The RAND Journal of Economics*, Vol. 46. 362–375. o.

K2.3. A magyar munkavállalók foglalkoztatása Ausztriában a koronavírus-járvány előtt és alatt

REIZER BALÁZS

Ebben a keretes írásban a magyar állampolgárok Ausztriai foglalkoztatását vizsgáljuk a koronavírus-járvány alatt. A pandémia hatásainak jobb megértéséhez először röviden bemutatjuk a járvány előtti trendeket is. Ehhez az osztrák munkaügyi minisztérium által publikált aggregált járulékfizetési adatokat használjuk. A minisztérium a foglalkoztatottak számát részletes demográfiai kategóriákra bontva havi rendszerességgel publikálja.¹ Az adatbázis nemcsak a munkavállalók nemzetiségét tartja nyilván, hanem azt is, hogy a munkavállaló rendelkezik-e ausztriai lakhellyel. Ez lehetővé teszi a napi szintű ingázók és az Ausztriában lakó munkások megkülönböztetését. A munkaügyi minisztérium azonban nem tartja nyilván a munkavállalók foglalkozási kódját és végzettségét, így ezekre csak az iparág alapján tudunk következtetni.

A hosszabb távú trendeket vizsgálva azt találjuk, hogy az Ausztriában dolgozó magyarok száma 2010-ig stagnált, és csak utána kezdett emelkedni. Ennek oka, hogy az osztrák munkaerőpiac csak az európai uniós csatlakozásunk után vált elérhetővé a magyar munkavállalóknak. Első lépésben 2008-ban az Ausztriában hiányszakmának tartott foglalkozások váltak elérhetővé (főként építőipari és mérnöki foglalkozások), majd 2011 májusa után minden adminisztratív akadálya megszűnt a magyar állampolgárok foglalkoztatásának. Ennek megfelelően 2011 óta stabilan növekszik az Ausztriában dolgozó magyar munkavállalók száma (K2.3.1. táblázat). Míg 2010-ben megközelítően 20 ezer magyar munkavállaló dolgozott Ausztriában, ez a szám a koronavírus-járvány kezdetére már 100 ezer főre emelkedett. A határ menti ingázók aránya a teljes foglalkoztatáson belül csökkent, 2020-

ban körülbelül 40 ezer főt tett ki. A foglalkoztatás idősorának vizsgálata még egy fontos tanulsággal szolgál. Az ingázók legnagyobb számban nyáron dolgoznak, míg az osztrák lakcímmel rendelkezők foglalkoztatása télen újra megemelkedik. Ennek oka az iparági szerkezetben rejlik. Ahogy a K2.3.1. táblázat is mutatja, a télen Ausztriában munkát vállalók foglalkoztatásában kiemelkedő szerepet játszik a szállás és vendéglátás. 2020 elején például a magyar munkavállalók negyede, 27 895 ember dolgozott ebben az iparágban. Ezek a munkavállalók jellemzően olyan idénymunkások, akik síközpontokban lévő szállodákban dolgoznak, és ott helyben is laknak, majd a síszezon végén visszaköltöznek Magyarországra. A vendéglátás mellett a leggyakoribb iparágak még a feldolgozóipar, az építőipar, illetve a kis- és nagykereskedelem. Végül fontos megemlíteni, hogy a határozott idejű szerződéssel dolgozó kölcsönzött munkaerőt az osztrák statisztikák az adminisztratív és egyéb szolgáltatások iparágba sorolják. Ezt az iparágat külön is érdemes vizsgálni, hiszen az idesorolt kölcsönzött munkavállalókat viszonylag könnyű elbocsátani, ezért a koronavírus-járvány ezeket az álláshelyeket különösen veszélyezteti.

A koronavírus-járvány hatásaira rátérve azt láthatjuk, hogy a magyarok ausztriai foglalkoztatása 2020 februárjában érte el a csúcst. Ekkor az Ausztriában dolgozó magyarok száma 101 305 fő volt. Ez a szám a koronavírus-járvány első hullámának hatására egy hónap alatt 78 062 főre esett vissza. A csökkenést egyértelműen a szállodák és egyéb vendéglátóhelyek (főként síközpontok) bezárása okozta. A foglalkoztatottak száma ebben az iparágban 27 965-ről egy hónap alatt 61,3 százalékkal, 10 816 főre csökkent. A foglalkoztatás visszaesése ebben a szektorban tovább folytatódott, áprilisban újabb 1600 fővel csökkent a foglalkoztatottak létszáma. A magyar munkavállalók számának csökkenése meghaladta a teljes iparág visszaesését is. A teljes szektorban a foglalkoztatás ugyanis 45,1

¹ A tanulmányhoz felhasznált adatok a dnet.at honlapon elérhetők. A letöltés időpontja 2021. szeptember 20. A letöltés időpontjában a legfrissebb adatok 2021. augusztusi állapotot mutatják.

százalékkal csökkent (235,6 ezer főről 129,4ezer főre). A visszaesés azonban sokkal kevésbé érintette a többi iparágat. Nem meglepő módon a vendéglátáson kívül az adminisztratív és egyéb szolgáltatásokban esett legjobban a foglalkoztatás. Itt a fog-

lalkoztatott magyarok száma február és március között 2300 fővel, azaz megközelítőleg 20 százalékkal csökkent. A csökkenés itt azonban kifejezetten rövid idejű volt, és foglalkoztatás már áprilistól kezdve növekedő pályára állt.

K2.3.1. táblázat: Az Ausztriában dolgozó magyarok száma a legfontosabb iparágakban, 2020–2021

Hónap	Alkalmazottak összesen	Feldolgozóipar	Építőipar	Kis és nagykereskedelem	Szállás, vendéglátás	Adminisztratív és egyéb szolgáltatások
2020						
Január	100 502	14 319	8214	13 228	27 895	11 557
Február	101 305	14 367	8699	13 261	27 965	11 530
Március	78 062	14 114	7362	12 711	10 816	9 240
Április	78 315	14 049	8743	12 788	9286	9 834
Május	83 925	14 272	9356	13 066	12 037	10 463
Június	92 429	14 531	9889	13 426	17 537	11 533
Július	98 000	14 623	10 024	13 768	21 678	12 075
Augusztus	98 740	14 671	10 027	13 838	21 967	12 356
Szeptember	98 705	14 776	10 173	14 060	20 100	12 530
Október	92 803	14 751	10 140	14 447	15 215	12506
November	90 011	14 683	10 061	14 543	12 957	12 441
December	83 932	14 370	7 538	14 297	12 767	10 227
2021						
Január	85 510	14 460	8 254	14 301	12 671	10 939
Február	87 328	14 571	9 037	14 400	12 655	11 298
Március	90 035	14 912	9 853	14 731	12 644	12 050
Április	91 500	15 123	102 54	14 875	12 523	12 559
Május	98 374	15 291	10 521	15 073	17 405	13 082
Június	104 582	15 441	10 653	15 326	21 909	13 605
Július	106 554	15 573	10 637	15 554	23 581	13 675
Augusztus	107 638	15 720	10 728	15 542	23 756	14 331

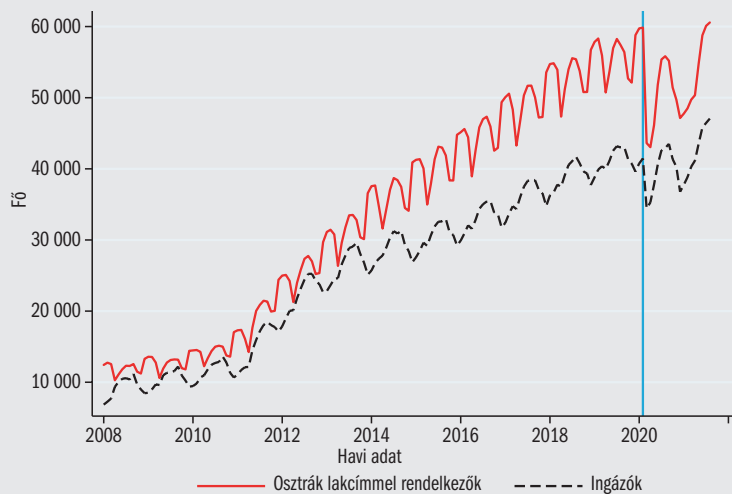
Forrás: Osztrák munkaügyi minisztérium.

A koronavírus-járvány első hulláma idején a legtöbb ország határátlépési korlátozásokat vezetett be a járvány terjedésének lassítására, ami az ingázó munkavállalók foglalkoztatását külön megnehezítette, ennek ellenére az ingázók foglalkoztatási mintázata nem tért el jelentősen az osztrák lakhellyel rendelkező munkavállalóképtől (*K2.3.1. ábra*). Hasonlóan az Ausztriában lakó magyar munkavállalókhoz, az ingázókat is a vendéglátóipar korlátozása érintette a legérzékenyebben. Az ebben az iparágban dolgozó alkalmazottak száma 2020. február és március között 8919 főről 4580 főre csök-

kent, míg a többi iparágban sokkal kisebb visszaesés mérhető.

A *K2.3.1. táblázat* azt is megmutatja, hogy az első hullám végén, 2020 nyarán visszatért a foglalkoztatás szintje a pandémiai előtti szintre. 2020 augusztusára az Ausztriában dolgozó magyarok száma 98 740-re emelkedett. A korábbi évekhez hasonlóan a vendéglátásban dolgozó munkavállalók száma most sem érte el a téli csúcsot, azonban a foglalkozás szintje a mélyponthoz képest így is jelentős volt, és majdnem elérte a 22 000 főt.

K2.3.1. ábra: Az Ausztriában munkát vállaló magyarok száma, 2008–2021

Forrás: Osztrák munkaügyi minisztérium.

A járvány második hulláma szintén a vendéglátást érintette legérzékenyebben. A korábbi évekkel ellentétben a síszezonban nem emelkedett a foglalkoztatottak száma, így 2021 februárjában 15 800 fővel kevesebben dolgoztak ebben az iparágban, mint egy évvel korábban. Ez a 43,6 százalékos visszaesés meghaladta a teljes szektor 36,7 százalékos visszaesését. A többi szektor azonban sokkal könnyebben átvészelte a második hullámot, és nem látunk visszaesést a járvány előtti hónapokhoz képest.

A 2021-es adatokat vizsgálva azt láthatjuk, hogy foglalkoztatás szintje visszatért a járvány előtti növekvő trendhez. Ennek megfelelően augusztusban az Ausztriában dolgozó magyarok száma minden korábbi létszám csúcspontot megdöntve 107 638 főn állt, és mind az ingázók, mind az osztrák lakcímmel rendelkező munkavállalók száma meghaladta a járvány előtti csúcspontot. Az iparági bontás azt mutatja, hogy a vendéglátás kivételével az összes iparágban

magasabb a munkavállalók száma, mint a koronavírus-járvány előtt volt. Ezért az adatok alapján azt feltételezhetjük, hogy ha a járvány miatt nem korlátozzák a vendéglátóipart, akkor az Ausztriában dolgozó magyarok száma már rövid távon is tovább fog emelkedni.

Végül a nemek közötti különbségeket vizsgálva azt láthatjuk, hogy az ausztriai munkavállalók kétharmada férfi. Fontos különbség még, hogy a 2020 februárjában a nők 36 százaléka dolgozott a vendéglátóiparban, míg a férfiaknak csak 22 százaléka. Ennek megfelelően, a nők foglalkoztatására nagyobb csapást mért a járvány. Az ő körükben 26,2 százalékkal csökkent a foglalkoztatás 2020. február és március között, míg a férfiak körében csak 21 százalékot. Ezt a különbséget azonban teljesen az összetételhatás okozza, mert iparáganként külön számolva nem tér el jelentősen a férfiak és nők foglalkoztatásának százalékos csökkenése.

3. A VÁLSÁG HATÁSA A KÜLÖNBÖZŐ TÁRSADALMI CSOPORTOKRA

3.1. A LEZÁRÁSOK HATÁSA AZ ANYÁKRA

SZABÓ-MORVAI ÁGNES & VONNÁK DZSAMILA

Bevezetés

Ebben az alfejezetben azt vizsgáljuk, hogy hogyan változott a kisgyermekes nők munkapiaci helyzete a koronavírus-járvány során. A járvány kitörése óta a gyermekek nappali ellátása többször is szünetelt, és ez nagy terhet rótt a családokra. Az intézménybezárások idején a kisebb gyermekek szüleinek otthon kellett maradniuk gyermekeikkel. A hagyományos családon belüli munkamegosztás miatt Magyarországon általában a nők a gyerekekkel, a férfiak pedig kereső tevékenységgel (*Szabó-Morvai*, 2018) foglalkoznak többet, így a legtöbb családban ilyenkor inkább az anyák maradtak otthon a gyerekekkel. Sok anya emiatt nem tudta ellátni megfelelően munkáját, aminek következtében elvesztette állását, akár ki is lépett a munkaerőpiacról.

A háttér

A vizsgálathoz a KSH Munkaerő-felmérésének (MEF) adatait használjuk. A MEF a lakosság demográfiai és munkaerőpiaci jellemzőiről tartalmaz információkat. Mintánkat a 25 és 45 év közöttiek alkotják. Vizsgálatunkban azokra az anyákra koncentrálunk, akiknek legkisebb gyermeke elmúlt 4 éves, de még nem töltötte be a 11. életévét. Ez a korosztály az, amikor az anya már nagy eséllyel visszatért a munkaerőpiacra (3 éves korban kötelező megkezdeni az óvodát),¹ de a gyermek még nem elég önálló, aktívan igényli a felnőtt jelenlétét.

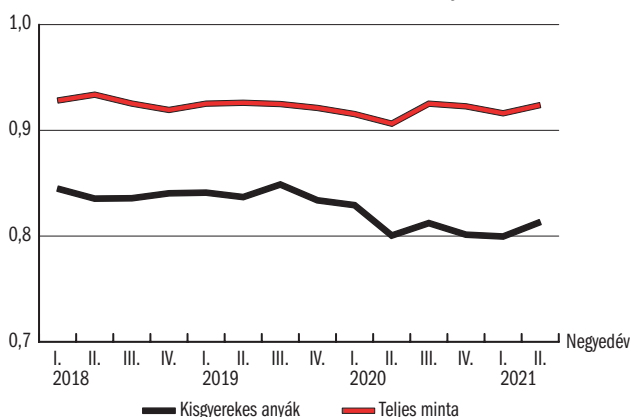
A vizsgált időszak során többször is szünetelt a gyermekek nappali ellátása. A járvány kitörése után legelőször 2020. március 16-án zártak be országszerte a köznevelési intézmények. Az iskolákban egészen a nevelési év végéig szünetelt a gyermekek nappali ellátása, a bölcsődékbe és óvodákba pedig május végén (vidéken), június elején (Budapesten) térhetek vissza a gyermekek. Ezt követően a második hullámban, 2020. november 11-én a középiskolákban átálltak a tanterven kívüli digitális oktatásra. Ebben az időszakban a bölcsődékben, az óvodákban és az általános iskolákban nem volt tartós szünet, csak rövidebb – megbetegedések miatt – eseti bezárások voltak. A harmadik hullámban 2021. március 8-án zártak be országszerte a köznevelési intézmények, a kisebb gyermekek április 19-én térhetek vissza az intézményekbe, míg a felsősöknel és középiskolásoknál május 10-ig maradt a digitális munkarend.

Azt vizsgáljuk, hogy kisgyermekes anyák munkaerőpiaci helyzete hogyan változott a gyermekfelügyelet kiesése miatt munkaerőpiaci szempontból kevésbé érintett csoporthoz képest. Fontos megjegyezni, hogy más csoportok munkaerőpiaci helyzetét is érintette a gyermekek nappali ellátásának szüne-

¹ Nemzeti köznevelésről szóló 2011. évi CXCV. törvény.

teltetése. Bizonyára volt olyan család, ahol az apa maradt otthon a gyermekkel. Ugyanakkor az ellentétes hatás is elképzelhető, vagyis a kisgyermekes anya munkájának kiesése miatt az apa munkája még fontosabb lett, így egy esetleg állásvesztés esetén az apa hamarabb vállalt újra munkát. Ezenkívül nagyobb gyermekek esetén is elképzelhető, hogy valamelyik szülő az állása rovására otthon maradt a gyermekkel. Tehát nincs egyértelmű kezelt és kontrollcsoportunk. Így valójában azt vizsgáljuk, hogy a leginkább érintett csoport helyzete átlagosan hogyan változott a többiekéhez képest. A 3.1.1. ábrán a 25 és 45 év közöttiek aktivitási arányának alakulása látható a teljes mintára és a kisgyermekes anyákra vonatkozóan.

3.1.1. ábra: Aktivitási arány

Megjegyzés: Az aktivitás arány alakulása 2019. I. negyedévé és 2021. II. negyedévé között a 25 és 45 év közötti teljes népességre és olyan anyákra vonatkozóan, akiknek legkisebb gyermeke 4 és 10 év közötti.

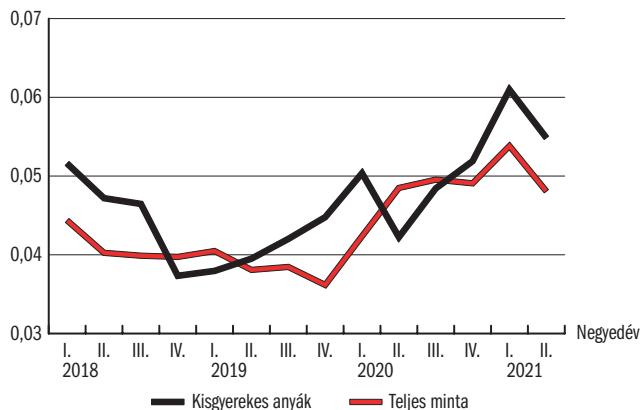
Forrás: Saját számítás a KSH MEF adataiból.

Látható, hogy a koronavírus-járvány kitörésekor, 2020 második negyedévében volt egy visszaesés, a harmadik negyedévben pedig korrekció. Kisgyermekes anyák esetén hasonló a mintázat, de a visszaesés a második negyedévben erősebb volt, és az ezt követő időszakban is végig alacsonyabb maradt. A MEF adatai alapján a 25–45 éves korcsoportban a 2020 második negyedévében inaktív státusba kerülők esetében némileg átrendeződött a kapott transferek szerkezete. Csökkent azok aránya, akik korhatár előtti nyugdíjban vagy rokkantsági nyugdíjban részesülnek, és növekedett azok aránya, akik gyed- vagy gyet-elátásban, illetve valamilyen egyéb járadékban vagy pótlékban részesülnek.

A 3.1.2. ábra a munkanélküliségi ráta alakulását mutatja. A teljes mintát tekintve 2020 második negyedévében növekedést látunk. Kisgyermekes anyák esetén viszont érdekes a mintázat: 2020 második negyedévében visszaesést látunk, a harmadik negyedévben pedig megugrást, onnan pedig növekedés egészen 2021 első negyedévéig. Elsőre meglepő lehet, ha azonban figyelembe vesszük, hogy 2020 második negyedévben sok anya kilépett a munkaerőpi-

acról, majd a harmadik negyedévben sokan visszaléptek, kiderül, hogy a kisgyermekes nők munkanélküliségi rátáját ebben az időszakban inkább az aktívák száma mozgatja.

3.1.2. ábra: Munkanélküliségi ráta

Megjegyzés: A munkanélküliségi ráta alakulása 2019 I. negyedévé és 2021 II. negyedévé között a 25 és 45 év közötti teljes népességre és olyan anyákra vonatkozóan, akiknek legkisebb gyermeke 4 és 10 közötti.

Forrás: Saját számítás a KSH MEF adataiból.

A továbbiakban regressziók segítségével összehasonlítjuk a kisgyermekes anyák és a népesség többi része (vagyis a nem kisgyermekes nők² és férfiak) foglalkoztatási mutatóinak bezárások előtti és utáni időszakok közötti átlagos változását. Két függő változót vizsgálunk: az egyik a munkaerőpiaci aktivitás kétértékű változója, amelynek 1 az értéke, ha az egyén megjelenik a munkaerőpiacon (vagyis foglalkoztatott vagy munkanélküli) és 0, ha inaktív. A másik pedig a munkanélküli státus kétértékű változója, amely 1 értéket vesz fel, ha az egyén munkanélküli és 0-t, ha foglalkoztatott.³ A kulcs magyarázó változóink a kisgyermekes anyákat és a lezárások utáni időszakot jelölő kétértékű változók és ezek interakciója. Az interakciós változó együtthatója mutatja a bezárások hatását a kisgyermekes anyákra. A vizsgálat során kontrollálunk az iskolai végzettségre, korra, nemre, háztartási jellemzőkre, családi állapotra, megyére, trendre, szezonálisra. A vizsgálathoz 2016 első negyedévé és 2021 második negyedévé közötti adatokat használunk.

Eredmények

Az 3.1.1. táblázat mutatja az eredményeket. Az (1) oszlop becslésében a függő változó a munkaerőpiaci aktivitás. A bezárást követően átlagosan 2,4 százalékponttal nőtt annak valószínűsége, hogy a férfiak és a nem kisgyermekes anyák elhagyják a munkaerőpiacot. A *kisgyermekes anya* változóhoz tartozó együttható mutatja, hogy már a járvány előtti időszakban is a népesség többi részéhez képest átlagosan 5 százalékponttal alacsonyabb volt a valószínűsége,

² Tehát gyermek nélküli nőket és olyan anyákat, akiknek legidősebb gyereke 10 évnél idősebb.

³ Inaktívak nincsenek ekkor a mintánkban.

hogy egy kisgyermekes anya megjelent a munkaerőpiacon. Az intézmény bezárását követően ez a különbség további 3,2 százalékponttal nőtt.

3.1.1. táblázat: A lezárások hatásának regressziós becslése a kisgyermekes munkaerőpiaci helyzetére

Függő változó	Munkaerőpiaci aktivitás	Munkanélküli státus
	(1)	(2)
Bezárást követő időszak	-0,024** (0,010)	0,012 (0,009)
Kisgyermekes anya	-0,050*** (0,009)	0,006 (0,006)
Kisgyermekes anya × Bezárást követő időszak	-0,032*** (0,010)	0,004 (0,004)
R ²	0,100	0,035
Megfigyelések száma	98 808	89 602

Megjegyzés: OLS-becslések.

Függő változók: Munkaerőpiaci aktivitás kétértékű változó, amelynek 1 az értéke, ha az egyén megjelenik a munkaerőpiacon és 0, ha munkanélküli. Munkanélküli státus kétértékű változó, amelynek 1 az értéke, ha az egyén munkanélküli és 0, ha foglalkoztatott. Kisgyermekes anya: olyan anya, akinek legkisebb gyermeke 4 és 10 év közötti. Bezárást követő időszak: 2020 második negyedéve és az azt követő időszakok. A táblázatban nem jelölt kontrollváltozók: iskolai végzettség, kor, nem, háztartásban élők száma, háztartásfő és hozzá fűződő viszonya, családi állapot, megye, trend, hónap kétértékű változók. Zárójelben megye szinten klaszterezett robusztus standard hibák.

*** 1 százalékos, ** 5 százalékos, * 10 százalékos szinten szignifikáns.

Forrás: Saját számítások.

A (2) oszlop becslésével a munkanélküliségi státust vizsgáljuk. Az eredményekből azt látjuk, hogy a pandémia előtt és alatt sem tért el kisgyermekes anyák munkanélküliségi valószínűsége a többiekétől.

Eredményeink alapján arra következtethetünk, hogy a legtöbb anya, aki nem tudta ellátni munkáját azért, mert otthon kellett maradnia a gyermekeivel, kilépett a munkaerőpiacról. Ennek egy része foglalkoztatásból történő kilépést, más része pedig munkakeresői státusból való kilépést jelentett. A kilépések hatására megnövekedett a kisgyermekes anyák munkaerőpiaci hátránya a többi csoporttal szemben, és ez a hátrány a 2021 közepéig-végéig megmaradt. A jelenlegi adatok alapján még nem lehet eldönteni, hogy tartós hátrányt szenvedtek-e el a kisgyermekes anyák. Ennek a kérdésnek a megválaszolásához szükség lesz hosszabb távú munkapiaci adatok elemzésére.

Következtetések

Tanulmányunkban azt elemeztük, hogy a pandémia alatti lezárások hatására hogyan változott a kisgyermeket nevelő nők munkaerőpiaci státusa. A legtöbb családban a gyermekek otthoni felügyelete nagyobb részt az anyák feladata, így a gyermekek nappali ellátásának szünetelése miatt az ő állásuk került inkább veszélybe.

Elemzésünkhöz a MEF 2016 első negyedéve és 2021 második negyedéve közötti adatainak segítségével vizsgáltuk meg, hogy a lezárásokat követően a kis-

gyermekes anyák mennyire viselkedtek másként a társadalom többi részétől. Becsléseink alapján a köznevelési intézmények bezárását követően a társadalom többi részével összehasonlítva 3,2 százalékponttal jobban nőtt annak valószínűsége, hogy egy kisgyermekes anya elhagyta a munkaerőpiacot. A munkaerőpiacon maradó kisgyermekes anyák munkanélküliségi valószínűsége viszont nem változott szignifikánsan különbözően a munkaerőpiac többi csoportjától.

Hivatkozás

SZABÓ-MORVAI ÁGNES (2018): [Háztartási munkamegosztás](#). Megjelent: *Fazekas Károly–Szabó-Morvai Ágnes* (szerk.) *Munkaerőpiaci tükrök*, 2017. MTA KRTK KTI, Budapest, 168–171. o.

3.2. A KORONAVÍRUS-JÁRVÁNY ELLENI ÓVINTÉZKEDÉSEK BETARTÁSA ÉS HATÁSA AZ 50 ÉV FELETTI EURÓPAI LAKOSSÁG KÖRÉBEN

BÍRÓ ANIKÓ, BRANYICZKI RÉKA & ELEK PÉTER

A COVID-19 járvány kitörésekor drasztikus óvintézkedéseket vezettek be Európa-szerte, mert a kormányok – a vakcinák megjelenése előtt – higiéniai ajánlásokkal és a távolságtartás növelését célzó intézkedésekkel igyekeztek megfékezni a vírus terjedését. A korlátozások száma, időzítése és szigora országonként eltérő volt a járvány alatt, és abban is voltak különbségek, hogy az emberek mekkora hajlandóságot mutattak ezek követésére. A lakosságon belül különösen érdekes az idősek viselkedése, mivel ez a korcsoport veszélyeztetettebb a koronavírussal szemben.

Nemzetközi kutatások szerint az elővigyázatos viselkedést több tényező befolyásolja, például óvatosabbak azok az idősek, akiknek az ismeretségi körében volt fertőzés (*Litwin–Levinsky, 2021a*), és a higiéniai óvintézkedéseket kevésbé teszik meg azok, akiknek valamilyen egészségkárosító szokásuk van (például dohányzás, alkoholfogyasztás) (*Mendoza-Jiménez és szerzőtársai, 2021*). Az óvintézkedések értékelésekor ugyanakkor felmerül, hogy mi a koronavírus-fertőzés elkerülésének ára, például hogyan hatnak az óvintézkedések a mentális egészségre. Érdekes, hogy egy longitudinális kutatás szerint a 11 vizsgált európai országban az idősek mentális egészsége átlagosan javult 2017 és 2020 között (*Van Winkle és szerzőtársai, 2021*), viszont az eddigi eredmények alapján a korlátozások negatívan korrelálnak a mentális egészséggel, például magányosabbnak érzik magukat azok, akik jobban tartják a fizikai távolságot (*Cohn-Schwartz és szerzőtársai, 2021, Litwin–Levinsky, 2021b*).

Ebben az alfejezetben – korábbi cikkünkre építve (*Bíró és szerzőtársai, 2021*) – megvizsgáljuk, hogy milyen tényezők hatnak a koronavírus-járvány elleni óvintézkedések betartásának valószínűségére és a mentális egészségre. Többek között elemezzük a járvány előtti foglalkoztatás és a járvány alatti munkavesztés hatását is ezekre a változókra. Azt is elemezzük az országok szintjén, hogy a korlátozások szigora és a halálozási ráta milyen kapcsolatban áll a járvány alatt megfigyelhető elővigyázatossággal és mentális egészséggel. Végül az elővigyázatos viselkedés elterjedtsége és a mentális egészség közötti összefüggést is ábrázoljuk. Eredményeink munkagazdaságtani vonatkozását – az általunk használt munkapiaci magyarázó változókon túl – az adja, hogy a mentális egészség önmagában is befolyásolja az egyének későbbi termelékenységét és munkapiaci részvételét.

Adatok

A SHARE (Survey of Health, Ageing and Retirement in Europe) adatbázis egy ingyenesen hozzáférhető, nemzetközileg harmonizált, multidiszciplináris panel-adatfelvétel, amely két évenként gyűjt információt az Európai Unió tagállamaiban, valamint Svájcban és Izraelben az ötvenévesnél idősebb népesség egészségéről, munkaerőpiaci helyzetéről és társadalmi-gazdasági jellemzőiről. Elemzésünkhöz a SHARE-Covid-19 telefonos adatfelvétel adatait használjuk (Börsch-Supan, 2021a, 2021b),¹ amelyre 2020 nyarán került sor a SHARE-panel válaszadóinak egy részmintáján, és amelynek középpontjában a koronavírus-járvány és az ahhoz kapcsolódó intézkedések ötvenévesnél idősebb lakosságra kifejtett hatásai álltak. A telefonos kérdőívre 54,5 ezer személy válaszolt 27 országból.

Nyolc óvatossági indikátort vizsgálunk, amelyek azt ragadják meg, hogyan változott az emberek viselkedése a Covid-19-járvány kitörése után. Az indikátorokat bináris változóként definiáljuk az alábbiak szerint. 1) Séták mellőzése – értéke 1, ha a válaszadó nem járt ki sétálni a járvány kitörése után. 2) Bevásárlás mellőzése – értéke 1, ha a válaszadó nem járt ki bevásárolni a járvány kitörése után. 3) Családi találkozások mellőzése – értéke 1, ha a válaszadó nem találkozott a háztartásán kívül élő családtagokkal. 4) Másokkal való találkozások mellőzése – értéke 1, ha a válaszadó nem találkozott öt embernél többel (a háztartástagokon kívül). 5) Távolságtartás – értéke 1, ha a válaszadó „mindig” távolságot tartott másoktól közterületen. 6) Maszkviselés – értéke 1, ha a válaszadó „mindig” viselt maszkot közterületen. 7) Gyakoribb kézmosás – értéke 1, ha a válaszadó a szokásosnál gyakrabban mosott kezet. 8) Gyakoribb kézfertőtlenítés – értéke 1, ha a válaszadó a szokásosnál gyakrabban használt kézfertőtlenítőt. Ezenkívül az 1–4 indikátorok egyes értéket vesznek fel, ha valaki azt jelöli meg, hogy a koronavírus-járvány kitörése óta nem hagyta el otthonát, az 5–6. indikátort pedig nem definiáljuk az ilyen személyekre (a minta 18 százalékára). Végül, az általunk definiált kompozit óvatosságindex a nyolc indikátor átlaga.

A mentális egészség romlásának két indikátorát vizsgáljuk. Az idegességindikátor értéke akkor 1, ha a válaszadó nagyobb mértékben érezte idegesnek magát az elmúlt hónapban, mint a járvány kitörése előtt. A depresszióindikátor értéke akkor 1, ha a válaszadó nagyobb mértékben érezte magát szomorúnak vagy lehangoltnak az elmúlt hónapban, mint a járvány kitörése előtt. Az általunk definiált mentálisbetegség-index pedig a két indikátor átlaga.

A korlátozások indexeként a University of Oxford (Hale és szerzőtársai, 2021) indikátorának (*stringency index*) 2020. júniusi értékét használjuk, a koronavírus-járványhoz köthető országszintű kumulatív halálozási ráták forrása pedig az Egészségügyi Világszervezet (WHO, 2021 – a 2020. június 1-jei értékeket használjuk).

¹ A SHARE 7. és 8. hullámának adatait használjuk (Börsch-Supan, 2020, 2021a), módszertani részletekért lásd Börsch-Supan és szerzőtársai (2013). A SHARE-adatfelvételt az Európai Bizottság DG Research and Development finanszírozta az alábbi forrásokból: FP5 (QLK6-CT-2001-00360), FP6 (SHARE-I3: RII-CT-2006-062193, COMPARE: CIT5-CT-2005-028857, SHARELIFE: CIT4-CT-2006-028812), FP7 (SHARE-PREP: GA N°211909, SHARE-LEAP: GA N°227822, SHARE M4: GA N°261982, DASH: GA N°283646) és Horizon 2020 (SHARE-DEV3: GA N°676536, SHARE-COHESION: GA N°870628, SERISS: GA N°654221, SSHOC: GA N°823782), és a DG Employment, Social Affairs & Inclusion az alábbi forrásokból: VS 2015/0195, VS 2016/0135, VS 2018/0285, VS 2019/0332, AND VS 2020/0313. További finanszírozók a Német Oktatási és Kutatási Minisztérium, Max Planck Society for the Advancement of Science és U.S. National Institute on Aging (UOI_AG09740-13S2, POI_AG005842, POI_AG08291, P3O_AG12815, R2I_AG025169, YI-AG-4553-01, IAG_BSRO6-11, OGH4_04-064, HHSN271201300071C, RA-G052527A) (lásd: SHARE.).

Regressziós elemzésünkben az alábbi kontrollváltozók szerepelnek: a Covid-19 kockázatot növelő krónikus betegség megléte (rendszeres gyógyszeresedés magas koleszterinszintre, magas vérnyomásra, szív- és érrendszeri betegségekre, cukorbetegségekre, illetve krónikus hörghurutra), túlsúlyosság (BMI 25-29,9), elhízottság (BMI 30 és afelett), nem, korcsoport, iskolai végzettség, dolgozott-e a járvány kitörésekor („dolgozott” változó a táblázatokban), állásvesztés vagy a munkahely bezárása a járvány miatt („állásvesztés” változó a táblázatokban), a járvány kitörése előtti depresszió (csak a mentális egészség modelljeiben), egyedülálló háztartás, valamint naptári hónap és ország fix hatások. Az adatokat a reprezentativitás érdekében a SHARE kalibrált súlyokkal súlyozzuk.

A mintánkban szereplő egyének 32 százaléka dolgozott a járvány kitörésekor (23 százalék a magyarországi mintában). Azok között, akik dolgoztak a járvány kitörésekor, 21 százalék válaszolta azt, hogy elvesztette az állását vagy bezárt a munkahelye a járvány miatt (12 százalék a magyarországi mintában).

Eredmények

Óvintézkedések betartása

A 3.2.1. táblázat utolsó sora mutatja, hogy a válaszadók több mint 80 százaléka válaszolt igennel a kézmosásra és a kézfertőtlenítésre vonatkozó kérdésekre, és több mint 70 százaléka a távolságtartásra és a maszkviselésre. Utána következik a másokkal és a családtagokkal való találkozás kerülése (59 százalék, illetve 46 százalék), majd pedig a séták és a bevásárlás mellőzése (28 százalék, illetve 20 százalék). Azt látjuk tehát, hogy az alacsony költséggel járó higiéniai óvintézkedéseket, például a kézmosás, a kézfertőtlenítés, a maszkviselés vagy a távolságtartás, az 50 év felettiek döntő többsége megtette, míg a személyes – főként a családtagokkal való – találkozásokról való lemondást, illetve a napi rutin alapvető megváltoztatását jóval kisebb arányban fogadták el az idősek.

Az egyes óvintézkedések hasznai és költségei egyénenként is eltérnek. Például jól ismert az idősebbek, a férfiak és egyes krónikus betegségekben szenvedők magasabb koronavírus-halálozása, így számukra nagyobb haszna lehet a védekezésnek. Ugyanakkor például az egyedülállók számára – a nem egyedül élőkhez képest – nagyobb költséget jelenthet az intézkedések betartása. Emellett a kockázati preferenciák is különbözhetnek csoportonként (például a férfiak és nők között). Regressziós becsléseink nagyrészt visszaadják ezeket a várt mintázatokat: a 3.2.1. táblázat szerint óvatosabbak a krónikus betegséggel élők (1–4 százalékponttal), a nők (3–8 százalékponttal, vélhetően a nagyobb kockázatkerülés miatt) és az idősebbek, míg kevésbé óvatosak a járvány kitörésekor dolgozók és az egyedül élők. Az állásvesztés ugyanakkor csökkenti a másokkal való találkozás valószínűségét. Az iskolai végzettség hatása eltér a különböző indikátorok tekintetében – a magasabb végzettségűek inkább elmennek otthonról és találkoznak ismerősökkel, ugyanakkor nagyobb arányban

hordanak maszkot és tartanak távolságot közterületeken. A *Bíró és szerzőtársai* (2021) azt is megmutatta, hogy a magas kockázatú, krónikus betegséggel élő idősök kevésbé lazítottak viselkedésükön a járvány enyhülő szakaszában.

3.2.1. táblázat: Az óvintézkedések betartására ható tényezők (regressziós modellek eredményei)

Változó	Nincs séta	Nincs bevásárlás	Találkozások mellőzése		Távolságtartás	Maszkviselés	Kézmosás	Kézfertőtlenítés
	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)
Krónikus betegség	0,032*** (0,009)	0,035*** (0,007)	0,011 (0,012)	0,023* (0,012)	0,024** (0,012)	0,027** (0,011)	0,013 (0,010)	0,028*** (0,008)
Túlsúlyosság	0,001 (0,010)	-0,011 (0,008)	-0,013 (0,013)	-0,009 (0,012)	0,004 (0,012)	0,006 (0,011)	0,014 (0,010)	0,016* (0,009)
Elhízottság	0,040*** (0,012)	0,019** (0,010)	-0,001 (0,014)	0,018 (0,014)	0,013 (0,013)	0,011 (0,013)	0,015 (0,010)	-0,000 (0,011)
Nő	0,055*** (0,009)	0,031*** (0,007)	0,048*** (0,011)	0,055*** (0,011)	0,069*** (0,011)	0,080*** (0,010)	0,036*** (0,009)	0,029*** (0,008)
Kor 64–70	0,004 (0,012)	0,029*** (0,010)	0,035** (0,015)	0,025* (0,015)	0,028** (0,013)	0,014 (0,012)	0,023* (0,013)	-0,002 (0,011)
Kor 71–76	0,037*** (0,014)	0,082*** (0,012)	0,109*** (0,017)	0,067*** (0,017)	0,030** (0,015)	0,018 (0,014)	0,020 (0,014)	-0,015 (0,013)
Kor 77+	0,151*** (0,015)	0,270*** (0,013)	0,182*** (0,018)	0,132*** (0,017)	0,008 (0,016)	0,016 (0,015)	-0,027* (0,016)	-0,102** (0,014)
Középfokú	-0,045*** (0,014)	-0,089*** (0,012)	-0,039** (0,017)	-0,008 (0,016)	0,017 (0,017)	0,047*** (0,015)	0,045*** (0,013)	0,061*** (0,011)
Felsőfokú	-0,094*** (0,014)	-0,112*** (0,012)	-0,072*** (0,019)	-0,041** (0,019)	0,032* (0,018)	0,051*** (0,017)	0,078*** (0,015)	0,089*** (0,013)
Dolgozott	-0,035*** (0,014)	-0,061*** (0,011)	-0,085*** (0,019)	-0,140*** (0,019)	-0,009 (0,018)	-0,018 (0,016)	0,012 e	0,060*** (0,012)
Állásvesztés	-0,033* (0,019)	-0,007 (0,013)	0,052* (0,028)	0,086*** (0,029)	0,008 (0,025)	0,004 (0,025)	0,050*** (0,016)	-0,019 (0,020)
Egyedül él	0,013 (0,009)	-0,003 (0,007)	-0,010 (0,012)	0,015 (0,011)	-0,001 (0,011)	-0,025** (0,011)	-0,033*** (0,008)	-0,038*** (0,009)
A naptári hónap hatása	igen	igen	igen	igen	igen	igen	igen	igen
Országhatás	igen	igen	igen	igen	igen	igen	igen	igen
A megfigyelések száma	46 579	46 579	46 579	46 579	37 877	37 877	46 579	46 579
A függő változó átlaga	0,284	0,201	0,461	0,589	0,778	0,731	0,875	0,820

Súlyozott becslések, a SHARE kalibrált súlyokat használva. Heteroszkedaszticitásra robusztus standard hibák zárójelben. Referenciakategória: BMI < 25, életkor 50–63 év, alacsony végzettség.

Adatok: SHARE Wave 7 Release 7.1.1 és Wave 8 Release 1.0.0. Hiányzó megfigyelések miatt a mintaelemszám kisebb az összes válaszadó számánál.

*** $p < 0,01$, ** $p < 0,05$, * $p < 0,1$.

Mentális egészség

A 3.2.2. táblázat szerint az egyének 17–21 százaléka jelezte, hogy gyakrabban érzi magát szomorúnak, illetve idegesnek, mint a járvány kitörése előtt. Ennek legfontosabb magyarázó változói értelemszerűen a járvány előtti depresszió (12 százalékpontos hatás) és a járvány miatti állásvesztés (5–7 százalékpont, természetesen ennek értelmezéséhez észben kell tartanunk, hogy önmagá-

ban a gyengébb mentális egészség is vezethet állásvesztéshez), de a női nemnek (9 százalékpont) és a krónikus betegségek meglétének (3 százalékpont) is van hatása, a többi magyarázó változó viszont jellemzően nem szignifikáns.

3.2.2. táblázat: A mentális betegségek indexeire ható tényezők (regressziós modellek eredményei)

	Depresszió	Idegesség
Krónikus betegség	0,031*** (0,011)	0,030** (0,012)
Túlsúlyosság	0,011 (0,011)	0,001 (0,013)
Elhízottság	0,034*** (0,013)	0,011 (0,014)
Nő	0,093*** (0,010)	0,087*** (0,011)
Kor 64-70	-0,014 (0,013)	-0,021 (0,014)
Kor 71-76	-0,007 (0,016)	-0,020 (0,017)
Kor 77+	-0,005 (0,016)	-0,041** (0,018)
Középfokú	0,006 (0,017)	0,002 (0,017)
Felsőfokú	-0,008 (0,018)	0,001 (0,019)
Dolgozott	-0,030* (0,018)	-0,009 (0,019)
Állásvesztés	0,050* (0,029)	0,065** (0,031)
Depresszió a járvány kitörése előtt	0,119*** (0,010)	0,121*** (0,011)
Egyedül él	0,015 (0,011)	-0,005 (0,012)
A naptári hónap hatása	igen	igen
Országhatás	igen	igen
A megfigyelések száma	31 346	31 346
A függő változó átlaga	0,174	0,210

Súlyozott becslések, a SHARE kalibrált súlyokat használva. Heteroszkedaszticitásra robusztus standard hibák zárójelben. Referenciakategória: BMI < 25, életkor 50–63 év, alapfokú végzettség.

Adatok: SHARE Wave 7 Release 7.1.1 és Wave 8 Release 1.0.0. A mintaelemszám azért különbözik a 3.2.1. táblázatétól, mert a járvány előtti depresszió változója sok esetben hiányzik.

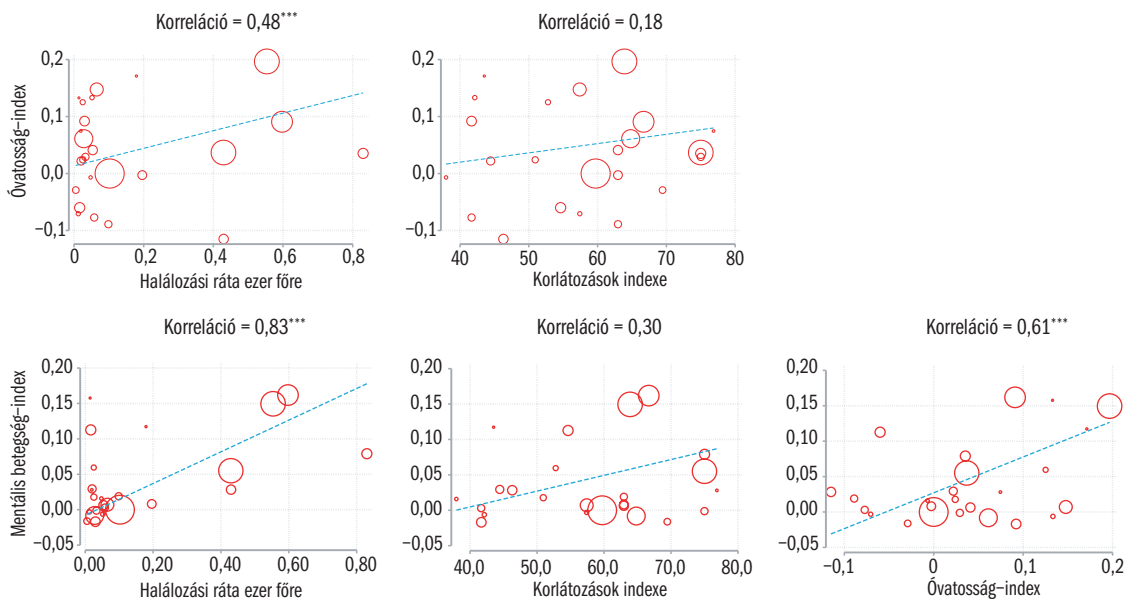
*** $p < 0,01$, ** $p < 0,05$, * $p < 0,1$.

Országszintű összefüggések

Azt, hogy a különböző óvintézkedések betartása és a mentális egészség koronavírus-járvány miatti romlása – a fenti kontrollváltozók figyelembevétel után – mennyire különbözik országoként, a regressziókban szereplő országhatásokkal mérhetjük. Az 3.2.1. ábra bal oldali paneljei mutatják az

országok népességével súlyozva, hogy ahol nagyobb volt a halálozási ráta 2020. június 1-jéig, ott – a mutatók átlagából számított indexeket használva – óvatosabbak voltak az emberek 2020 nyarán, és mentális egészségük is inkább romlott. Érdekes viszont, hogy – a törvényi szabályozások alapján számított és ezért szükségszerűen nem tökéletes – korlátozási index e számítás szerint nincs statisztikailag szignifikáns összefüggésben az emberek megfigyelt óvatosságával és mentális egészségének romlásával (3.2.1. ábra jobb oldali paneljei). Végezetül, az 3.2.1. ábra alsó panelje mutatja, hogy az ország szintű óvatosságindex és a mentális betegségek indexe pozitív összefüggést mutatott 2020 nyarán. Magyarország mindegyik itt vizsgált változó szerint (óvatosság-index, mentális betegség-index, kumulatív halálozási ráta 2020. június 1-jéig, korlátozási index 2020 júniusában) az országok középső harmadában helyezkedett el.

3.2.1. ábra: Az ország szintű óvatosság-index és mentális betegség index (ország fix hatások), valamint a halálozási ráta és a korlátozási index összefüggése

Országmérettel súlyozott eredmények. Németország fix hatása nullára állítva.

*** $p < 0,01$, ** $p < 0,05$, * $p < 0,1$.

Következtetések

Eredményeink arra utalnak, hogy az emberek a Covid-járvány általánosan ismert egészségügyi kockázataival összhangban hoznak egyéni egészségügyi óvintézkedéseket, és eltérő mértékben hajlandók követni a különböző típusú elővigyázatos magatartásformákat. A szociális interakciókról mondunk le a legnehezebben, míg bizonyos higiéniai szokásokat könnyedén beépítünk a mindennapjainkba. A mentális egészségre vonatkozó adatok szerint 2020

nyarán a vizsgált európai országok 50 évnél idősebb lakosságának csak mintegy ötöde érezte nagyobb mértékben idegesnek, illetve szomorúnak/lehangoltnak magát, mint a járvány kitörése előtt.

Az országszintű eltéréseket fenntartásokkal kell kezelni, de leíró eredményeink azt mutatják, hogy mind az óvatos viselkedés, mind a mentális egészség romlása inkább a halálozási rátával, semmint a korlátozási indexszel van összefüggésben.

Hivatkozások

- BÍRÓ ANIKÓ–BRANYICZKI RÉKA–ELEK PÉTER (2021): [Time Patterns of Precautionary Health Behaviours During an Easing Phase of the COVID-19 Pandemic in Europe](#). *European Journal of Ageing*.
- BÖRSCH-SUPAN A.–BRANDT M.–HUNKLER C. és szerzőtársak (2013): [Data Resource Profile: The Survey of Health, Ageing and Retirement in Europe \(SHARE\)](#). *International Journal of Epidemiology*, Vol. 42. No. 4. 992–1001. o.
- BÖRSCH-SUPAN, A. (2020): [Survey of Health, Ageing and Retirement in Europe \(SHARE\) Wave 7](#). Release version: 7.1.1. SHARE-ERIC. Data set.
- BÖRSCH-SUPAN, A. (2021a): [Survey of Health, Ageing and Retirement in Europe \(SHARE\) Wave 8](#). Release version: 1.0.0. SHARE-ERIC. Data set.
- BÖRSCH-SUPAN, A. (2021b): [Survey of Health, Ageing and Retirement in Europe \(SHARE\) Wave 8](#). COVID-19 Survey 1. Release version: 1.0.0. SHARE-ERIC.
- COHN-SCHWARTZ, E.–VITMAN-SCHORR, A.–KHALAILA, R. (2021): [Physical Distancing is Related to Fewer Electronic and In-person Contacts and to Increased Loneliness during the COVID-19 Pandemic among Older Europeans](#). *Quality of Life Research*.
- HALE, T.–ANGRIST, N.–GOLDSZMIDT, R. és szerzőtársak (2021): [A Global Panel Database of Pandemic Policies \(Oxford COVID-19 Government Response Tracker\)](#). *Nature Human Behaviour*, Vol. 5. 529–538. o.
- LITWIN, H.–LEVINSKY, M. (2021a): [Network-Exposure Severity and Self-protective Behaviors: The Case of COVID-19](#). *Innovation in Aging*, Vol. 5.No. 2. igab015.
- LITWIN, H.–LEVINSKY, M. (2021b): [Social Networks and Mental Health Change in Older Adults After the COVID-19 Outbreak](#). *Aging & Mental Health*.
- MENDOZA-JIMÉNEZ, M.-J.–HANNEMANN, T.-V.–ATZENDORF, J. (2021): [Behavioral Risk Factors and Adherence to Preventive Measures: Evidence from the Early Stages of the COVID-19 Pandemic](#). *Frontiers in Public Health*, No. 674597. június 9.
- VAN WINKLE, Z.–FERRAGINA, E.–RECCHI, E. (2021): [The Unexpected Decline in Feelings of Depression among Adults Ages 50 and Older in 11 European Countries amid the COVID-19 Pandemic](#). *Socius: Sociological Research for a Dynamic World*, Vol. 7. 1–11. o.
- WHO (2021): [WHO Coronavirus Disease \(COVID-19\) Dashboard data](#).

3.3. A KORONAVÍRUS-JÁRVÁNY ÉS A MAGYAR NYUGDÍJRENDSZER*

SIMONOVITS ANDRÁS

Ebben az alfejezetben a koronavírus-járványnak a magyar nyugdíjrendszerre gyakorolt hatását elemzem. Röviden leírom a magyar nyugdíjrendszer válság előtti működését és a járvány várható hatását. Fő megállapításom: a koronavírus-járvány tovább élezi a magyar nyugdíjrendszerben már korábban is jelen lévő feszültségeket. Két feszültséget emelek ki: 1) a laza/merev nyugdíjkorhatárt (Nők40 kivételével senki sem mehet nyugdíjba az általános korhatár elérése előtt), 2) az évjártakon belüli és az évjártok közötti polarizációt (meredeken növekszik az azonos évjártok nyugdíjszóródása és az egymás utáni évjártok átlagos nyugdíja).

Gazdaság és nyugdíjrendszer

Minden ország a történeti fejlődés által meghatározott nyugdíjrendszert működtet, amely időben változhat. Ezen tér és idő szerinti változékonyság ellenére meg lehet mondani, hogy mi várható el egy jó nyugdíjrendszertől. Teljesítenie kell a nyugdíjrendszer két fő feladatát: a) helyettesíti az idős kor miatt kieső jövedelmet, valamint b) tompítja, sőt megszünteti az időskori szegénységet (Barr–Diamond, 2008). Természetesen a rendszernek hosszú távon is fenntarthatónak kell lennie, és nem változhat szeszélyesen. Külön kiemeljük a méltányosságot: a statisztikai átlagolás után az életpálya-befizetések és -kifizetések között, ha nem is egyenlőségnek, de szoros kapcsolatnak kell lennie.

A kötelező magyar nyugdíjrendszer 1998 és 2010 között kétpillérű volt, de 2010 után a második (tőkésített magán) pillér lényegében megszűnt, ennek vagyona az akkori GDP 11 százalékára rúgott. A magánnyugdíjpillér államosítása miatt az explicit államadósság 2011-ben jelentősen csökkent, és a kormányzat évtizedekig mentesül a költségvetésből egyébként kieső magánjárulékok átmeneti pótlásától (a GDP mindenkor 1,5 százaléka). Más kérdés, hogy a tervezett átmenet végén az államnak egyszer majd ki kell fizetnie a magánpillérből 2011-ben kivett ezermilliárdokat is.

A jelenlegi magyar nyugdíjrendszer bevételei sokkal szorosabban kapcsolódnak a gazdaság teljesítményéhez, mint a kiadásai. A *bevételeket* elvben a munkavállalók és a munkáltatók által befizetett *járulékok* – vagy az utóbbi újabb néven: szociális hozzájárulási adó (szochó) – fedezik. Az utóbbi években a mért reálbérek látványosan robbantak (2015 és 2020 között évenként rendre 4,4; 7,4; 10,3; 8,3; 7,7 és 6,6 – együtt 54 százalék (Fazekas és szerkesztőtársai (2020) 237. o. 1.1. táblázat). A korcentrum (várható nyugdíjba vonulási életkor) növekedésével a párhuzamos bérrobbanás gyorsan emelte volna a nyugdíjassza reálbevételeit, ha a szochó-kulcsok nem csökkentek volna meredeken (27-ről

* Köszönet mondok Fehér Csabának és Lackó Máriának a téma együttes kutatásakor nyújtott segítségéért, Reiff Ádámnak a közös cikk írásáért (Simonovits–Reiff, 2021), és az NKF 129078. pályázat támogatásáért.

15,5 százalékra) 2016 és 2021 között. A *kiadások* viszont reálértékben sokáig mérsékelten nőttek, mert a már megállapított nyugdíjak 2010 óta – átmeneti indexálási hibáktól eltekintve (amikor a várható infláció tartós túlbecslése miatt a nyugdíjak reálértékben négy év alatt 8 százalékkal megugrottak) – csak a fogyasztói árindexet követik, és az említett korhatáremelés egyre idősebb évfázatok tartott a nyugdíjrendszeren kívül. A nyugdíjkiadások a GDP hányadában 11 százalékról (2010) 8,2 százalékra (2019) csökkentek, de 2020-ban már valamennyire emelkedtek.

A korcentrum emelkedése az *általános nyugdíjkorhatár* emelésének köszönhető, amelyet még az előző kormányzat 2009-ben iktatott törvénybe: a korhatár 2013 és 2022 között lépcsőzetesen 62 évről 65 évre emelkedik. A mástól jól bevált, egyszerre méltányos és fenntartható *rugalmas nyugdíjkorhatár* – amely észszerűen bünteti az előrehozott nyugdíjba vonulást, és jutalmazza a halasztást – a mai napig nem vált elfogadottá. A korábbi kormányok a 2008-as válság kezdetéig lazán kezelték a már akkor is emelkedő általános korhatár előtti nyugdíjazást: a legtöbb friss nyugdíjasnak nem vagy alig kellett büntetést fizetnie a nyugdíjba vonulás *előre hozásáért*. A rokkantsági nyugdíj is sokáig munkanélküliség-csökkentő szelepként szolgált. 2009-ben már érvénybe lépett az indokolt szigorúságú málszrendszer, de a 2010-ben induló kormányzat nem bízott meg benne: 2012-ben megszüntette az előrehozott nyugdíjrendszert. A halasztott nyugdíjba vonulás érvényben maradt, de a közszférában korlátozták, és egyébként is nagyon kevesen vették igénybe. A rokkantsági rendszert több lépésben reformálták, leválasztották a nyugdíjrendszerről. A korhatár lefelé való merevségét enyhítendő, a kormány még 2011-ben elindította a *Nők40*-et, amelynek keretében minden nő, aki összegyűjtött legalább 40 évnyi jogviszonyt, a korhatár előtt is nyugdíjba vonulhatott, mindenféle levonás nélkül.

A 2010-ben hivatalba lépő kormányzat ugyancsak átvette elődjétől a már megállapított nyugdíjak vegyes (50–50 százalékos ár- és bérkövető) indexálásánál takarékosabb *árindexálását*. (Pontosabban: 2012-ben megszüntette a 2010-ben törvénybe iktatott, átlagos reálbér-növekedéstől függő vegyes indexálást, amely reálbér-csökkenés esetén nem működött volna.) Az *induló nyugdíjak* megállapításában viszont megmaradt az átlagos nettó reálbér követése, mert a valorizálás a korábbi egyéni nettó kereseteket a mindenkori országos átlagkereset növekedési ütemével kamatoztatja. Tehát a 2016–2020-os időszak reálbérrobbanása kielezte az egymás után nyugdíjba vonuló évfázatok közti különbségeket.

Hosszabb távon az átlagos reálbérnövekedés nem szakadhat el ennyire a termelékenység és a GDP növekedésétől, ezért valamilyen nyugdíjkorrekció elkerülhetetlennek látszik. Az egymás utáni években megállapított nyugdíjak növekvő egyenlőtlenségét mutatja, hogy az átlagnyugdíj és átlagos nettó kereset hányadosa a 2015-ös 67 százalékról 2020-ra 50 százalékra esett. Abszo-

lút számokban kifejezve: a nominális átlagos nettó bér és a nyugdíj 2015-ben 162,4, illetve 108,5 ezer forint volt, és ez 2020-ra 268,4, illetve 133,4 ezer forintra változott (*Simonovits, 2020*).

A progresszív személyi jövedelemadó megszüntetése mellett a kormány 2013-ban felszámolta a munkavállalói járulék alapjának *felső korlátját* (a munkáltatói járulékalapnak eleve nem volt plafonja, de a plafon közvetlenül maximalizálta az induló nyugdíjat), s ezzel hosszabb távon jelentősen növeli az azonos évjártatú friss nyugdíjasok járadéka közti különbségeket. Igaz, hogy a korábbi plafon fölött keresők az emelkedő nyugdíjjal arányosan több munkavállalói nyugdíjjárulékot fizetnek a korlát megszüntetése óta, de ez nem elenyésztíti azt, hogy ők statisztikusan jóval tovább élvezik az emelt nyugdíjakat, mint az átlagos keresők. A magas és alacsony életpálya-keresetek okozta várható élettartam különbségek (az úgynevezett *élettartamrés*) miatt a keresetarányosnak tűnő nyugdíjak az egész életpályára számítva komoly jövedelem-újraelosztást jelentenek, méghozzá a kiskeresetűektől a nagykeresetűeknek. Ezt a folyamatot önkritikusan elemzik *Holzmann és szerkesztőtársai (2020a)*, ezen belül *Holzmann és szerzőtársai (2020b)*, magyarul *Simonovits (2021)* és *Simonovits–Lackó (2021)*.

Nemcsak a magyar társadalom, de még a nyugdíjszakma is eléggé későn értette meg a leírt folyamatok árnyoldalait, vagy ha mégis megértette, nem bírálta a nyugdíjrendszer torzulásait: a nyugdíjpolarizációt és a merev/laza nyugdíjkorhatárt. Jelenleg nincs olyan nyilvánosság, amely például a rugalmas korhatár bevezetését összekapcsolná a Nők40 megszüntetésével. (Elég furcsa lenne, hogy egy 39 éves jogviszonyú, 64 éves nő 3 százalékos málsuzt fizetne félévi előrehozott nyugdíjáért, míg egy 40 éves jogviszonyú, négy évvel fiatalabb 60 éves nő, levonás nélküli nyugdíjjal távozna.) A legtöbb elemző még azt sem fogalmazza meg, hogy a kormány által körvonalazott hatéves radikális szochokulcs-csökkentés középtávon tarthatatlan. (A fenntarthatatlanság oka: az évek múlásával a régi, korábbi évjártatú kisnyugdíjasok kihalnak, és helyükre újabb, nagynyugdíjasok lépnek, a járulékmegtakarítás elenyészik. Ennek ellenére a legfrissebb hírek szerint szochokulcsot 15,5 százalékról (2021) 11,5 százalékra csökkentik (2022), 500 milliárd forint költségvetési bevételről lemondva.) Mellékhatás: mivel adott szuperbruttóbérből egyre több bruttó és nettó bért juttat a dolgozóknak – tovább nyitja a nyugdíj-bér-ollót. Ezen a ponton a fenntarthatóság és a méltányosság egyszerre sérül (*Simonovits, 2020*).

A járvány hatásai a nyugdíjasokra és a nyugdíjrendszerre

A koronavírus-járvány nem egyformán hat a magyar társadalom különböző csoportjaira. Vannak olyan dolgozók (főleg a magasabb képzettségűek), akik otthonról változatlan mértékben és díjazásért folytathatják korábbi munkájukat, míg mások (főleg a szolgáltatásokban dolgozók) részben vagy teljesen – legalább is átmenetileg – elvesztették a munkájukat és bérüket.

Hasonlóan heterogén a járvány hatása a nyugdíjasokra. A tehetősebb, egészségesebb és fiatalabb nyugdíjasokat szinte nem is érintette a válság. A szegényebb, betegebb és idősebb nyugdíjasoknak viszont nagy gondot jelentettek a hirtelen elszabaduló élelmiszerárak, a bevásárlás megszervezése stb. Sajnos, az első csoport sokkal kisebb részt képvisel, mint a második. A köztes csoportok tagjainak helyzete a két véglet között alakul.

Más országok (akár az Egyesült Államok) gyakorlatával ellentétben a kormányzat nem volt hajlandó azonnali gyorssegélyben részesíteni a leginkább rászorult nyugdíjasokat (és dolgozókat). Ehelyett 2020 áprilisában bejelentette a kormányzat: 2021 és 2024 között visszaépíti a 13. havi nyugdíjat. Minden nyugdíjas egy-, két-, három-, majd négyheti, nyugdíjat kap az adott év februárjában. Ez a lépés idén csak 70 milliárd forintba került, jövőre 140, 2023-ban és 2024 már 210, illetve 280 milliárd forintba fog kerülni – konzervatív becsléssel, az infláció kihagyásával. (A cikk véglegesítésekor jelentette be a miniszterelnök, hogy a gazdaság kiváló helyzetére tekintettel – és átugorva az átmenetet – igyekeznek már 2022-ben teljes 13. havi nyugdíjat adni a nyugdíjasoknak.) A visszaépítés persze javítja a nyugdíjasok hangulatát, és durva becsléssel 50-ről 54 százalékra emelheti a már említett nyugdíj/nettó bér hányadosát. Érdemesebb lett volna azonos összegben odaadni a nyugdíjasoknak a 13. havi nyugdíjat, amelynek alig van köze a befizetett járulékokhoz. Ekkor 2024-től kezdve (vagy akár 2022-től kezdve) minden évben minden nyugdíjas az akkori átlagnyugdíjat kapná, azaz a törvényhez képest költségvetésileg semleges lenne a változtatás. Ez valamennyire csökkentette volna a már említett nyugdíjpolarizációt.

Már utaltunk rá, hogy az elmúlt 11 évben a nyugdíjkiadások GDP-beli aránya jelentősen csökkent. Ebben szerepet játszott az is, hogy a 13. havi nyugdíj helyett a Bajnai-kormány által bevezetett *nyugdíjprémium* eddig még alig került valamibe. (Ha a GDP 3,5 százalékánál gyorsabban növekszik egy évben, akkor a nyugdíjakat egy egyszeri prémium egészíti ki. Képlete: a nyugdíj és 80 ezer forint közül vesszük a kisebbet, és a növekedési ütem 3,5 és 7,5 százalék közötti minden százaléka után a nevezett összeg egynegyedét fizetik. Az 5 százalékos rekordnövekedésnél is csak a teljes összeg $1,5/4 = 0,375$ -ed részét kapták meg a nyugdíjasok. Mivel gyorsnak ígérkezik a gazdaság visszapattanása, ezért 2021-ben egyszerre kapnak a nyugdíjasok maximális nyugdíjprémiumot (időközben eltörölve a 80 ezer forint alatti nyugdíjak arányos csökkentését) és 53. heti nyugdíjat (átlagosan 35 ezer forintot).

Sokakban felvetődik a kérdés: hogyan hat a járvány a halandóságra, és ezen keresztül a nyugdíjkasszára? E sorok írásakor (2021. november 9-én) abban reménykedem, hogy közel vagyunk a járvány végéhez, de a kibontakozó negyedik hullám eléggé erős. Eddig több mint 30 ezer magyar állampolgár meghalt a járványban, és ezek döntő többségében nyugdíjasok voltak. Mivel nem ismerjük a járványban meghalt nyugdíjasok jövedelmi és életkori megoszlá-

sát, nehéz pontos becslést adni a „megtakarított” összegre. Ha átlagos nyugdíjjal (és nyugdíjszerű ellátással) számolunk, akkor 135 ezer forint $\times$ 30 ezer fő = 4 milliárd forint a havi számla, éves szinten 48,6 milliárd forint – a nyugdíjkiadások 1,2 százaléka.

Reiff (2021) és Simonovits–Reiff (2021) pontosabb becslést ad a járvány okozta „megtakarításokról”. A szerzők Freudenberg és szerzőtársai (2016) tanulmányát újraszámolták, és némileg kisebb becslést találtak. A 2021-es évre 33 milliárd forint a kiesés, amely elég gyorsan lecseng: 2030-ban már csak 12 milliárd forint lesz (Simonovits–Reiff, 2021, 9.4. ábra). Ha ezt kiegészítjük az egyes korosztályokat különféleképpen érintő munkakiesés miatti jövőbeli 0,4–1,0 százalékos nyugdíjvesztéssel (9.7. ábra), akkor hasonló nagyságrendű veszteség jelenik meg: a kezdeti 33 milliárd forintos megtakarítás – állandó árakon számolva – 2030-ra 20 milliárd forintra süllyed, 2050-re pedig 40 milliárd forintra emelkedik (9.8. ábra). A két megtakarítást összeadva adódik a teljes megtakarítás (9.9. ábra).

Külön kérdés a 2020–2021-es induló nyugdíjak alakulása. A várakozásokkal ellentétben a KSH által kimutatott, elvileg és gyakorlatilag is hibásan számított „átlagos” nettó reálbér dinamika 2020-ban körülbelül 6 százalék volt – a válság idején sokkal nagyobb mértékben veszítették el a munkájukat a kiskeresetűek, mint a többiek (Köllő és szerzőtársai, 2021). Mint korábban megjegyeztük, ennyivel emelkedik tehát reálértékben annak a nyugdíja, aki 2020. december 31-e (vagy korábbi időpont) helyett 2021. január 1-jén (vagy később) ment nyugdíjba. Emiatt vonzó lehet elhalasztani a nyugdíjba vonulást azoknak, akiknek megmaradt a teljes munkájuk. Lehetetlen viszont a munkában maradás azoknak, akik már – nyilvántartott vagy egyéb – munkanélküliként vészeli át a járványt. Örülhetnek, ha az álláskeresői segítséggel eleveckélnek a korhatárig.

Általában is helyesnek tartom a *rugalmas korhatárt*, de válság idején munkapiaci megfontolásokból legalább átmenetileg érdemes lenne megkönnyíteni az előrehozott nyugdíjba vonulást. Különösen, ha málnuszt vonnának le érte.

A páratlan mértékű szochokulcs-csökkenés (2020 júliusától 15,5 százalék), valamint a reálbér-emelkedést egyéves késéssel követő új nyugdíjak térnyerése 2020-ban már 300 milliárd forintos hiányt okozott a 4074 milliárd forintos kiadású nyugdíjrendszerben. A foglalkoztatás elkerülhetetlen átmeneti zuhanását a hivatalos statisztikák csak részben tükrözik, és paradox módon a rosszul fizetettek kiesése még növelte az eleve túlbecsült reálbér-emelkedést (Köllő–Reizer, 2021, valamint Köllő és szerzőtársai, 2021). A nyugdíjrendszer hiányát egy olyan költségvetésnek kellene fedeznie, amelyen a válságkezelés hatalmas lyukat ütött (a 2020-as várható költségvetési hiány EU-szemléletben a GDP 9 százaléka), és a GDP-hez mért államadósság egy év alatt 66 százalékról 80 százalék fölé ugrott. A kormányzat 2022-re is laza költségvetésben gondolkodik, de nem tudjuk, közép távon hogyan alakulnak a dolgok.

Összefoglalva. Első pillantásra a magyar nyugdíjrendszert nem érintette a koronavírus-járvány: a foglalkoztatás továbbra is magas, a hivatalos munkanélküliség alacsony, a már megállapított nyugdíjak elvileg tartják vásárlóértéküket. Alaposabb vizsgálat nyomán azonban feltárnak a problémák is: a ledolgozott órák száma 2020-ban esett, a bértömeg reálértéke stagnált. A nyugdíjrendszer korábbi egyensúlya egyre inkább felborul, és a válság tompítására szánt 13. havi nyugdíj úgy emeli a költségvetési hiányt, hogy közben nem tompítja a nyugdíjas évjáratok közötti és az évjáratokon belüli indokolatlan különbségeket. Örvedetes, hogy a járvány demográfiai hatását figyelembe véve egyes kutatók újra számolták (például *Reiff*, 2021) a korábbi makrotanulmányaikat. De szélesebb körű vizsgálatokra lenne szükség, amelyek tükrözik a legújabb kormányzati intézkedéseket, hogy legalább elméletben felkészüljünk a jövőre.

Hivatkozások

- BARR, N.–DIAMOND, P. (2008): *Reforming Pensions: Principles and Policy Choices*. Oxford University Press, Oxford.
- FAZEKAS KÁROLY–ELEK PÉTER–HAJDU TAMÁS (szerk.) (2020): [Statisztikai adatok](#). Megjelent: Munkaerőpiaci tükrő, 2019. KRTK. Budapest.
- FREUDENBERG, CH.–BERKI, TAMÁS–REIFF ÁDÁM (2016): [A Long-Term Evaluation of Recent Hungarian Pension Reforms](#). MNB Working Papers, 2.
- HOLZMANN, R.–PALMER, E.–PALACIOS, R.–ROBALINO, D. (szerk.) (2020a): *Progress and Challenges of Nonfinancial Defined Contribution Schemes*. Vols. I–II. World Bank, Washington, DC.
- HOLZMANN, R.–ALONSO-GARCÍA, J.–LABIT-HARDY, H.–ANDRÉS, M. (2020b): *NDC Schemes and Heterogeneity in Longevity: Proposals for Redesign*. Megjelent: *Holzmann és szerkesztőtársai* (2020) 307–332. o.
- KÖLLŐ JÁNOS–OBLATH GÁBOR–SCHARLE ÁGOTA (2021): Munkaerőpiaci helyzet a járvány kitörése előtt. Lásd jelen Közelkép 1. fejezetét.
- KÖLLŐ JÁNOS–REIZER BALÁZS (2021): [A koronavírus-járvány első hullámának hatása a foglalkoztatásra és a vállalatok árbevételére](#). *Közgazdasági Szemle*, 68. évf. 4. sz. 345–374. o.
- REIFF ÁDÁM (2021): *The Effect of Covid-19 Pandemic on Hungarian Pensions*. Kézirat.
- SIMONOVITS ANDRÁS (2020): [A magyar nyugdíjrendszer középtávú feszültségei](#). *Közgazdasági Szemle* 67. évf. 5. sz. 456–473. o.
- SIMONOVITS ANDRÁS (2021): [Életpálya-jövedelemtől függő várható élettartam és a nyugdíjrendszer](#). *Statisztikai Szemle*, 99. évf. 7. sz. 632–660. o.
- SIMONOVITS ANDRÁS–LACKÓ MÁRIA (2021): [A várható élettartam–jövedelem kapcsolat egyszerű ökonometriai becslése – újraelosztás a nyugdíjrendszerben](#). *Közgazdasági Szemle*, 67. évf. 11. sz. 1162–1171. o.
- SIMONOVITS ANDRÁS–REIFF ÁDÁM (2021): *Aging and Pension Systems*. Megjelent: *Mátyás László* (szerk.): *Emerging European Economies (EEE) After the Pandemics*, Springer, 417–465. o.

3.4. FIATALOK A MUNKAERŐPIACON ÉS A MUNKAÜGYI RENDSZERBEN A JÁRVÁNY IDEJÉN*

CSILLAG MÁRTON & MUNKÁCSY BALÁZS

Mind Magyarországon, mind Európában a fiatalok foglalkoztatottságát érintette a leghátrányosabban a koronavírus-járvány következtében kialakult munkapiaci válság.¹ Ebben a fejezetben először a KSH Munkaerő-felmérés segítségével bemutatjuk a fontosabb változásokat, kitérve a második és harmadik hullámokra is. Ezt követően a Nemzeti Foglalkoztatási Szolgálat (NFSZ) adataira támaszkodva bemutatjuk, mi volt a sorsa azoknak a fiataloknak, akik álláskeresőként regisztráltak a 2019–2020-as években. Az elemzésünkben – az Ifjúsági Garancia program lehatárolásához hasonlóan – a 16–29 év közötti népesség sorsát vizsgáltuk.

Főbb trendek

A 3.4.1. ábrán mutatjuk be a legfontosabb változásokat a KSH MEF alapján, a 2.1 alfejezettől eltérő módon, negyedéves bontásban. Az ábra felső két részén három különböző kategória arányát mutatjuk be, a nappali tagozaton *nem* tanuló népességhez viszonyítva: 1) akik nem voltak munkaviszonyban, de szerettek volna dolgozni, 2) akik átmeneti munkaszünet miatt nem dolgoztak az állásukban, 3) akik más okból nem dolgoztak az adott héten, de volt állásuk. A legfiatalabb korosztálynál szembevetendő, hogy a dolgozni kívánók aránya magas, és ez nem csupán az első hullám alatt, de a második és a harmadik hullám alatt is 3–4 százalékponttal magasabb volt, mint a 2019-ben. A valamivel idősebb generációban is 2–3 százalékponttal többen kívántak dolgozni, mint 2019-ben, s ennek a csoportnak az aránya sem esett vissza válságot megelőző szintre. Sőt összességében 2021 második negyedévében is körülbelül 13 ezerrel több olyan fiatal volt, mint 2019 azonos időszakában, akik bár kívántak volna dolgozni, de nem volt állásuk. A MEF-adatok azt is mutatják, hogy nem csupán az átmeneti munkaszünet miatt nem dolgozók aránya nőtt meg az első hullám alatt, és a 25–29 közötti korosztályban volt kiemelkedő az átmeneti munkabeszüntetés.

Az ábra bal alsó részén azt mutatjuk meg, hogy milyen arányban voltak azok, akik dolgoztak az állásukban. Itt válik egyértelművé, hogy a legfiatalabbak körében az első hullám idején közel 20 százalékponttal esett ez az arány (azaz mintegy 40 ezer embert érintett), míg a második hullám során is nagyarányú volt a „nem dolgozás”, de 2021 második negyedévére ez a hatás gyakorlatilag eltűnt. Az ábra jobb alsó részén a nem dolgozó és nem tanuló (NTND) fiatalokat a teljes korosztályhoz viszonyítjuk, itt az idősebb generáció esetében tartós negatív hatást találunk, a korábban tapasztaltnál még 2021 második negyedévében is mintegy 14 ezerrel több 25–29 közötti fiatal maradt nem

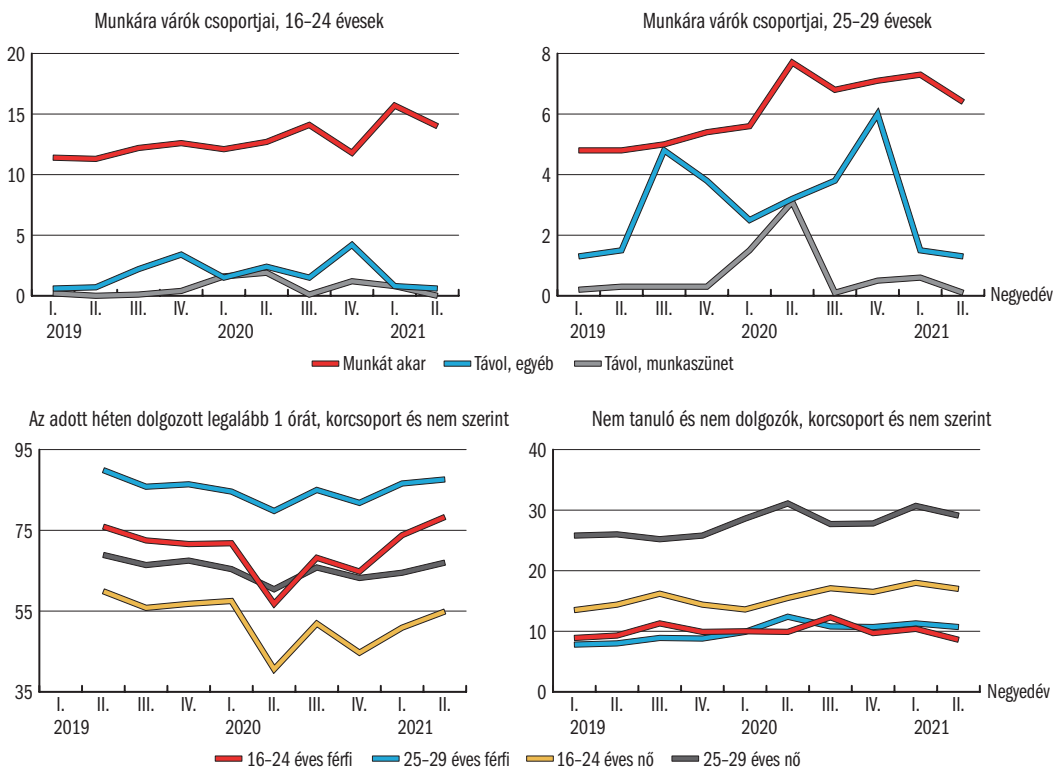
* Ez az alfejezet az EGT Alap és a Norvég Alap ifjúsági foglalkoztatást támogató programja által finanszírozott „Youth Employment PartnerSHIP: evaluation studies in Spain, Hungary, Italy and Poland” projekt keretében készült kutatásokon alapul.

¹ Lásd például Eurostat.

dolgozó és nem tanuló. Ettől eltérően a fiatalabb korosztályban csak a nőknél nőtt tartósan az NTND-arány.²

3.4.1. ábra: Főbb munkapiaci mutatók, 16–29 éves korosztály (százalék)

Forrás: Saját számítás a KSH Munkaerő-felmérése alapján.

Fiatalok a munkaügyi rendszerben

A munkaügyi statisztikákban is nyilvánvaló, hogy a koronavírus-járvány első hullámának következtében kiugró számú fiatal regisztrált álláskeresőként 2020. március közepe és 2020. május közepe között. Ugyanakkor a regisztrált álláskeresők között az egy évvel korábbi helyzethez képest nem nőtt számottevően a fiatalok aránya.³ Az is kitűnik az adatokból, hogy 2021 második negyedévére az NFSZ regiszterben található fiatalok száma visszaesett a korábbi években, 2018/2019-ben tapasztalt számra. Ebből már következtetni lehet arra, hogy a Covid-járvány első hullámában álláskeresőként regisztrált fiatalok legalább olyan gyorsan találtak munkát (vagy legalábbis hagyták ott a munkaügyi rendszert), mint a korábbi álláskereső fiatalok. A következőkben ezt fogjuk megvizsgálni, és bemutatjuk ennek az okait is.

Az elemzésben az NFSZ egyéni szintű adataira támaszkodunk, és a 2018–2020 között álláskeresőként regisztráló fiatalok „pályafutását” vizsgáljuk. Pon-

² Érdeemes megemlíteni, hogy a fiatalabb (16–24 év közötti) nőket érintette legsúlyosabban és leginkább tartósan a válság. E csoport által ledolgozott munkaórák (aggregált) száma még 2021 második negyedévében is a két évvel korábbi mennyiség 89 százaléka volt, míg a fiatalok összességénél ez az arány 95 százalék volt.

³ A regisztrációs hajlandóságot érdemes lehet majd részletesebben vizsgálni. Ennek egy korlátja lehet, hogy a MEF-ből becsült regisztrált álláskereső adatai kisebbek a hivatalos NFSZ-statisztikáknál, és ez a diszkrépancia felerősödött a járvány idején.

tosabban: azon beáramlók adatait elemezzük, akik legalább három hónap kihagyás után regisztráltak (újra), és ebben az időpontban nem töltötték be a 30. életévüket. Elsőként azt vesszük szemügyre, mennyi idő alatt hagyták el tartósabban, legalább három hónapra a munkaügyi rendszert. Így az, aki szünetelteti a regisztrációs időszakát (ami elsősorban közfoglalkoztatásban való részvétel miatt fordul elő),⁴ vagy néhány hónap után újra belép,⁵ ebben az elemzésben nem számít „sikeres kilépőnek”.⁶

A következőkben időtartammodellek⁷ eredményeit mutatjuk be – ezeket heti szintű adatokon becsültük. A kulcsváltozók, amelyeket részletesebben is tárgyalunk, a beáramlási kohorsz (amit két hónapos időszakokban határoztunk meg); illetve a Covid-járvány első hullámának korlátozási időszakai voltak.⁸ A beáramlási időszakokhoz tartozó relatív házardok együtthatóinak alakulását a 3.4.2. ábra mutatja,⁹ a becslési eredményeinket a *Függelék F3.4.1. táblázat* tartalmazza. Az első modellünk (1.1), amelyben csak a belépési kohorsz indikátorait használtuk, azt mutatja, hogy a 2019/2020 telén belépő fiatalok pillanatnyi kilépési kockázata alacsonyabb, azaz lassabban hagyták el a regisztrert, mint a korábbi évek hasonló időszakában beáramlók. A következő modellben (1.2) – amelyben a lezárási időszakok indikátorait is szerepeltettük – ez a különbség eltűnik, ami arra utal, hogy a lezárás elsősorban azokat érintette, akik nem a lezárási időszak *alatt*, hanem az *előtt* kerültek a regisztrertbe. Emellett a második modell alapján azt látjuk, hogy a 2020 március–áprilisában, azaz az első lezárási időszakban belépők relatív házardjainak értéke magasabb, azaz ha nincsenek lezárások, az ekkor beáramló emberek várhatóan gyorsabban hagyják el a nyilvántartást, mint a korábbi időszakokban belépők. Másként megfogalmazva: ezek (a 2020 március–áprilisában munkanélkülivé váló) a fiatalok a Covid-válság hatásának *ellenére* sikeresebbnek tűnnek.

A harmadik modellben (2.1) már szerepeltettünk igen sok, az egyének hátterét és a kirendeltség járását jellemző kontrollváltozót is. Ezek a következők: iskolai végzettség (maximum általános iskola, szakiskola, szakközép, gimnázium, felső fok), nem, életkor (25 alatt/felett), az életkor és a nem interakciója, keresett foglalkozás FEOR-1 kódja, a 290/2014 (XI. 26.) kormányrendelet szerinti komplex járásfejlettség szint, megye kétértékű változók, közfoglalkoztatásban eltöltött idő az elmúlt 18 hónapban (0 hónap, kevesebb mint 6 hónap, 6–12 hónap, 12–18 hónap), nyilvántartásban eltöltött hónapok száma (hasonlóan), a járadékalap mértéke (nulla forint, alacsony [minimálbér alatt], közepes [maximum a minimálbér 5/3-a], magas [a minimálbér 5/3-a felett]).¹⁰ Így kiszűrjük az egyes belépési kohorszok eltérő összetételének be-tudható hatásokat. Egyfelől itt az előző modellekben látható kiugrások egyikét sem látjuk (mindössze egy kis pozitív eltérést látunk 2020. március–áprilisban), azaz az első lezárási időszak alatt belépők magasabb relatív házard értéke elsősorban a megfigyelhető (iskolázottság, munkatörténeti, földrajzi stb.) különbségeknek tudható be. Másfelől ez a modell megmutatja, hogy az

⁴ Ez alól egyetlen kivétel van: a gyedre vagy gyesre kilépő szülők, az ő esetükben cenzoráltuk a megfigyelési időszakot, azaz úgy tekintettünk rájuk, mintha egy véletlen esemény következtében eltűntek volna.

⁵ Nem csupán az átmeneti, szezonális munkákat zárjuk ki így. Azért is így határoztuk meg, mert akik nem fogadnak el egy megfelelő állásajánlatot, vagy egyéb módon nem tesznek eleget a kötelezettségeiknek, azokat két hónapra kizárják a munkaügyi regiszterből.

⁶ A továbbiakban az egyszerűség kedvéért felszerezve használjuk a „sikeresen kilépett”, és az „elhelyezkedett” kifejezéseket, annak ellenére, hogy nincs pontos adatunk arról, hogy aki elhagyta a regisztrert, valóban elhelyezkedett-e.

⁷ Cox-féle arányos házard modelleket használtunk, de az eredmények robusztusságát Weibull-eloszlású házardfüggvényt feltételező időtartammodellek segítségével is teszteltük.

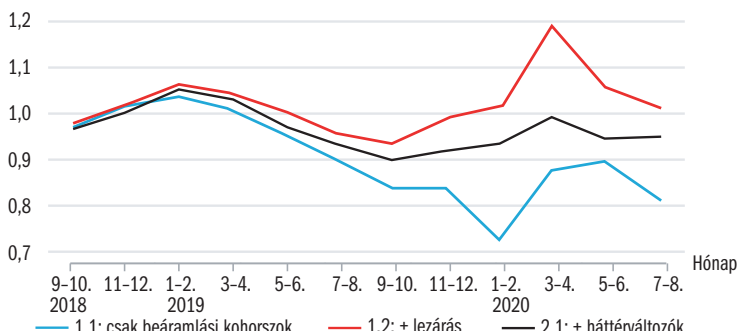
⁸ Kontrolláltunk a második és harmadik hullám idején elrendelt lezárási időszakokra is, de az ezekhez kapcsolódó együtt-hatást nem értelmezzük.

⁹ A relatív házard együtthatók megmutatják, hogy a referenciakategóriához képest mennyivel növelik/csökkentik a kilépés házardját (a teljes időszakban): az 1-nél magasabb együttható gyorsabb kiáramlást jelent, az 1-nél kisebb együttható lassabb kiáramlást. A házardfüggvény azt mutatja meg, hogy mi a valószínűsége annak, hogy egy egyén az adott időszakban kilép a munkanélküliségből, feltéve hogy az adott időszak kezdetéig még nem hagyta el a regisztrert.

¹⁰ Ezeket az együtthatókat itt nem közöljük, de kérésre az érdeklődő olvasók rendelkezésére bocsájtjuk.

első korlátozási időszak ellehetlenítette a sikeres kilépést:¹¹ az első hullám jobban megnehezítette az elhelyezkedést, mintha a fiatal a belépést megelőző 18 hónapot közfoglalkoztatásban töltötte volna.

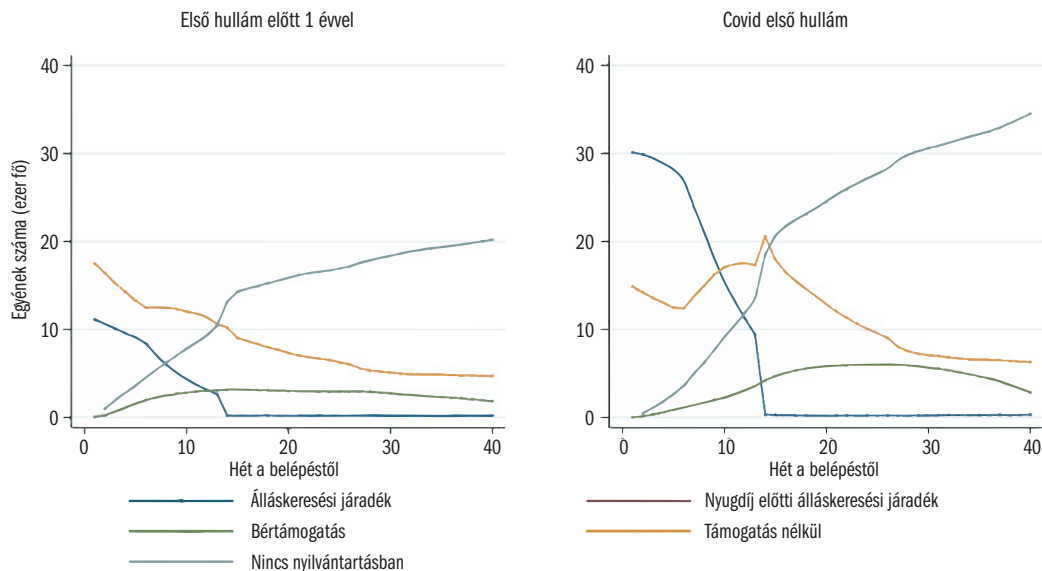
3.4.2. ábra: Az egyes beáramlási kohorszokhoz tartozó relatív hazard együtthatók Cox-féle arányos hazard modellekben

A 3.4.3. ábra ábra részben szemlélteti, miért is nem „ragadtak benn” tartósan a járvány következtében álláskeresővé váló fiatalok a regiszterben. Itt most a járvány első hullámára koncentrálnunk, és az 5.3. alfejezethez hasonlóan bemutatjuk, hogy a regisztrációt követő hónapokban milyen státusban volt egy-egy beáramló kohorsz. A leglényegesebb különbség, hogy a beáramlók sokkal kedvezőbb munkapiaci múlttal – és ezért feltehetően kedvezőbb kilátásokkal is – rendelkeztek.

¹¹ A második–harmadik is, de itt nem tudunk pontos és robusztus becslést adni a relatív hazardok csökkenésére.

3.4.3. ábra: A járvány első hulláma (2020. március 16. – május 31.), illetve 2019 hasonló időszakában a regiszterbe belépő fiatalok sorsa (40 hetes utánkövetés)

Az ábrából is jól látszik, hogy míg 2019 tavaszán a fiatalok valamivel kevesebb, mint 40 százaléka volt jogosult álláskeresési járadékra, addig a 2020 tavaszán regisztráló fiatalok több mint kétharmada. Másként fogalmazva: a járvány első hulláma idején tapasztalható beáramlási „többlet” kizárólag annak tudható be, hogy az álláskeresési járadékra jogosult belépő fiatalok száma megnőtt.¹² Ugyanakkor az is látszik, hogy mintegy hat hónappal a beáramlást követően a fiatalok már közel 60 százaléka elhagyta a munkaügyi rendszert, a beáramlás évétől függetlenül.

Az 3.4.1 táblázatban foglaltuk össze, miben különbözött az első hullám idején regisztráló fiatalok összetétele az egy évvel korábban regisztráló fiatalokétól. Az első hullám idején regisztráló fiatalok összetétele jóval kedvezőbb, mint az egy évvel korábban álláskeresővé válóké. Először is: több, mint másfélszeresére nőtt azok aránya, akik járadékra jogosultak (a viszonylag alacsony vagy közepes korábbi átlagkeresettel rendelkezők aránya nőtt különösen). Másodsor, másfélszeresére nőtt azok aránya, akik „kereskedelmi és szolgáltatási foglalkozások”-ban szeretnének dolgozni. Harmadszor (ezzel összhangban): 11 százalékponttal visszaesett a se szakképesítéssel, se érettségivel nem rendelkezők aránya. Végül: a földrajzi mintázatok is jelentősen elmozdultak; megnőtt a legfejlettebb járásokban élők aránya, és kétszeresére nőtt a fővárosban és Győr-Moson-Sopron megyében beáramlók aránya (hasonlóan a teljes népességben tapasztalt tendenciákhoz).

3.4.1 táblázat: Beáramlási kohorszok jellemzői

Jellemző	2019 átlaga	2020 átlaga	p-érték
Legfejlettebb általános iskolát végzettek aránya	0,356	0,241	< 0,0001
Járadékra jogosultak aránya	0,403	0,665	< 0,0001
Közfoglalkoztatásban töltött hónapok száma (a belépést megelőző 18 hónap során)	1,065	0,419	< 0,0001
Kereskedelmi vagy szolgáltatási foglalkozásban állást keresők aránya	0,189	0,302	< 0,0001
Budapestiek aránya	0,058	0,101	< 0,0001
Győr-Moson-Sopron megyeiek aránya	0,025	0,057	< 0,0001

A táblázat a két év azonos időszakában (március–áprilisban) regisztráló álláskeresők átlagos jellemzőit hasonlja össze. Az utolsó oszlopban egy független mintás *t*-próba *p*-értékét tüntettük fel. A szignifikáns különbségek egyben egy kiugrást is jeleznek a többéves trendhez képest 2020-ban. A táblázatban nem szereplő háttérváltozók tekintetében nem találtunk olyan változást a két időszak között, amelyet a bemutatott változások ne mutatnának meg.

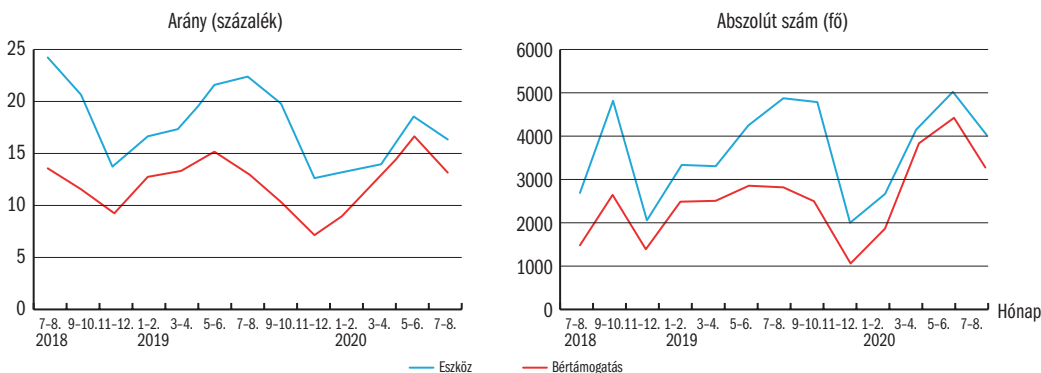
Végül megnézzük a Nemzeti Foglalkoztatási Szolgálat szerepét. Amint a 3.4.4. ábrából kiderül, a kínált aktív eszközök száma lényegében nem bővült, ezért a járvány miatt állásukat veszítő fiatal munkanélkülieknek valamivel kisebb esélye volt arra, hogy aktív eszközben részesüljenek, mint a megelőző években belépő álláskeresőknek. Ugyanakkor emelkedett a négy hónapon belül bértámogatásban részesülők száma (és aránya) a korábbi évek azonos

¹² Emlékeztetőül: álláskeresési járadékra az jogosult, aki a megelőző három évben legalább 360 napon át munkaviszonyban volt.

időszakaihoz képest,¹³ valamelyest segítette a járvány miatti lezárások következtében munkájukat elvesztők helyzetét. Úgy tűnik, ez közvetlenül az álláskeresési járadék kimerítése követő hetekre időzítették, így például a Covid első hulláma alatt a regiszterbe lépő fiatalok közül a belépést követő 16. héten már körülbelül 21 ezren (a beáramlók 45 százaléka) kilépett a regiszterből, és közülük 5 ezren (azaz a kilépők közel negyede) bértámogatásban vett részt.

¹³ Ennek nagyját az Ifjúsági Garancia és az Út a munkaerőpiacra programokhoz tartozó támogatások teszik ki. Az emelkedésért főleg az utóbbi felelős, mivel az Ifjúsági Garanciára szánt keret kevésbé rugalmas.

3.4.4. ábra: Hányan lépnek aktív eszközbe (bértámogatásba) négy hónapon belül az egyes belépési kohorszokból?

Függelék

F3.4.1. táblázat: Regressziós eredmények (Cox-féle arányos hazard modellek)

Belépési kohorszok	(1.1) modell	(1.2) modell	(2.1) modell	Belépési kohorszok	(1.1) modell	(1.2) modell	(2.1) modell
2018. szeptember-október	0,967*** (0,00958)	0,973** (0,00964)	0,968*** (0,00960)	2019. szeptember-október	0,848*** (0,00851)	0,934*** (0,00940)	0,905*** (0,00913)
2018. november-december	1,005 (0,0111)	1,018 (0,0113)	0,999 (0,0111)	20019. november-december	0,847*** (0,00950)	0,984 (0,0111)	0,921*** (0,0104)
2019. január-február	1,031** (0,0107)	1,050*** (0,0109)	1,045*** (0,0108)	2020. január-február	0,744*** (0,00789)	1,009 (0,0110)	0,938*** (0,0103)
2019. március-április	1,003 (0,0106)	1,028** (0,0108)	1,023* (0,0108)	2020. március-április	0,882*** (0,00844)	1,169*** (0,0115)	0,987 (0,00986)
2019. május-június	0,959*** (0,0101)	0,994 (0,0104)	0,971** (0,0102)	2020. május-június	0,903*** (0,00910)	1,041*** (0,0107)	0,947*** (0,00973)
2019. július-augusztus	0,902*** (0,00919)	0,954*** (0,00974)	0,937*** (0,00956)	2020. július-augusztus	0,827*** (0,00866)	1,003 (0,0109)	0,949*** (0,0103)
Lezárási hullámok							
Első hullám		0,468*** (0,00422)	0,466*** (0,00420)				
Második + harmadik hullám		0,527*** (0,00593)	0,535*** (0,00603)				
Kontrollváltozók	-	-	+				
N	7 827 834	7 827 834	7 827 834				

A táblázatban relatív hazard együtthatók, a zárójelekben standard hibák szerepelnek.

* p < 0,05, ** p < 0,01, *** p < 0,001.

4. VÁLTOZÓ MUNKAVÉGZÉS, TÁVMUNKA

4.1. KIK DOLGOZNAK OTTHONRÓL VÉGEZHETŐ ÁLLÁSOKBAN?

CZALLER LÁSZLÓ, ELEKES ZOLTÁN & LENGYEL BALÁZS

Bevezetés

A koronavírus-járvány egyik következménye a napi munkavégzés körülményeinek hirtelen és drasztikus átalakulása. A kötelező járványügyi intézkedések és az önkéntes közösségi távolságtartás ösztönzése nyomán sokan kényszerültek arra, hogy munkájukat otthonról végezzék. A távmunka azokban a szakmákban jelent megoldást a munkahelyi érintkezésből származó járványügyi kockázatok csökkentésére, ahol a munkavégzéshez nem szükséges a fizikai jelenlét, illetve a munkatársakkal és ügyfelekkel történő személyes kontaktus (*Dingel-Neiman, 2020, Koren-Pető, 2020, Gottlieb és szerzőtársai, 2021*). Míg a bolti eladóknak, kéményseprőknek és az egészségügyi dolgozóknak nincs lehetőségük arra, hogy távolról végezzék a munkájukat, a webfejlesztők és könyvelők ezt könnyebben megtehetik. A távoli munkavégzés lehetősége megosztja a munkaerőpiacot, mivel azok, akik kénytelenek a járvány alatt is rendszeresen bejárni a munkahelyükre, más kockázatokkal és kihívásokkal szembesülnek, mint azok, akik otthonról is képesek elvégezni a feladataikat. Számos nemzetközi vizsgálat dokumentálta, hogy az állásvesztés valószínűsége összefüggésben áll a távmunka lehetőségével, akár az egyes foglalkozási csoportokon és iparágakon belül is (*Adams-Prassl és szerzőtársai, 2020a, Bick-Blandin, 2021*). Emellett fertőzöttek körében végzett követéses vizsgálatok fényt derítettek arra is, hogy az állandó személyes jelenlétet követelő „kékgalléros” foglalkozásokban magasabb a megfertőződés esélye (*Baker és szerzőtársai, 2020*).

A járvány munkaerőpiaci hatásainak mélyebb megértéséhez és a hatékony beavatkozások kidolgozásához elengedhetetlen annak vizsgálata, hogy milyen foglalkozások esetében beszélhetünk egyáltalán a távmunka elvi lehetőségéről, illetve mely munkavállalói csoportoknak van a legnagyobb és legkisebb esélye arra, hogy ideiglenesen vagy akár tartósan átálljanak otthoni munkavégzésre. Ha megértjük, hogyan oszlik meg a távoli munkavégzés „képessége” a különböző munkavállalói csoportok, vállalatok és ágazatok között, az nagyban hozzásegíthet a gazdaság újbóli megnyitását célzó politikák kialakításához, illetve olyan családpolitikai intézkedések előkészítéséhez is, amelyek célja a munka és a családi élet hatékony összehangolásának támogatása. Ebben az alfejezetben azt elemezzük, hogy milyen egyéni és munkáltatói jellemzők magyarázzák a távmunkára alkalmas foglalkozásokban történő elhelyezkedést.

Adatok és módszertan

A kutatás a Nemzeti Munkaügyi Hivatal (NMH) Bértarifa-felvételének 2018-as adatait használja, amely a Közgazdaság- és Regionális Tudományi Kutató-

központ Adatbankjában érhető el és kutatható. A felhasznált adatbázis célsohasága a költségvetési intézmények dolgozóira, illetve a négy főnél nagyobb vállalatok teljes vagy részmunkaidőben foglalkoztatott dolgozóira terjed ki. A költségvetési szektor esetében a minta az összes intézmény véletlenszerűen kiválasztott dolgozóit, az 50 fő feletti vállalatok véletlenszerűen kiválasztott dolgozóit, illetve az 50 fő mérethatár alatt egy véletlen vállalati minta összes dolgozóját tartalmazza. A minta nagysága a 2018-as évre vonatkozóan 274 ezer fő, amelynek reprezentativitását teljeskörűsítő súlyok biztosítják.

A felvétel részletes adatokkal szolgál a munkavállalók és a munkáltatók legfontosabb jellemzőiről, azonban nem ad tájékoztatást a munkavégzés körülményeiről, így arról sem, hogy egy munkavállaló bejár-e a munkahelyére, vagy otthonról dolgozik. Sajnos a távmunkára és otthoni munkavégzésre vonatkozó egyén szintű adatok nehezen hozzáférhetők,¹ ami jelentősen megnehezíti annak tanulmányozását, hogy a távmunka mely munkavállalói csoportok, cégek és ágazatok esetében jelent megoldást a leépítések elkerülésére és az üzleti tevékenység akadálymentes folytatására.

A távmunka elterjedésének részletes tanulmányozásához olyan egyén szintű adatok szükségesek, melyek arról tájékoztatnak, hogy a különböző vállalatoknál és költségvetési intézményeknél elhelyezkedő munkavállalók milyen mértékben képesek elvégezni munkájukat otthonról.² Ennek hiányában a legtöbb tanulmány az O'Net foglalkozási szintű adatait használja fel annak érdekében, hogy felmérje az otthoni munkavégzés megvalósíthatóságát az egyes gazdaságokban, illetve rámutasson a távmunkában leginkább érintett munkavállalói csoportokra.³ Jelen kutatás során *Dingel–Neiman* (2020) besorolását alkalmazzuk, amelynek segítségével a négyjegyű FEOR'08 foglalkozások mindegyikére megállapítható, hogy végezhető-e otthonról.⁴ Ez a besorolás szintén az Egyesült Államok munkaügyi hivatalának O'Net adatbázisán alapul, amely több mint ezer foglalkozásra tartalmaz adatot a munkavégzés körülményeiről, az elvégzendő feladatok jellegéről, rendszerességéről, illetve a munkához szükséges készségekről. A standardizált skálákon mért ismérvek közül a szerzők kiválasztottak 15 olyat, amelyekről egyértelműen megállapítható, hogy a munkavégzés igényel-e fizikai jelenlétet, vagy végezhető otthonról is. Ezek alapján azok a foglalkozások, melyek végezhetőek távmunkában, 1-es értéket kaptak, a többi pedig 0-t.

- Ha a munkakörülményeket érintő következő ismérvek közül bármelyik igaz, a foglalkozás nem végezhető otthonról: az átlagos munkavállaló
- havonta kevesebb mint egyszer használ e-mailt.
  - hetente legalább egyszer kapcsolatba kerül erőszakos emberekkel,
  - betegségeknek vagy fertőzéseknek van kitéve legalább hetente egyszer,
  - ki van téve égési sérüléseknek, vágásoknak, harapásoknak vagy csípéseknek hetente legalább egyszer,
  - ideje nagy részét gyaloglással vagy futással tölti,
  - ideje nagy részében védő- vagy biztonsági felszerelést visel, vagy használ,
  - minden nap a szabadban dolgozik.

¹ A KSH Munkaerő-felmérése külön kiegészítő kérdőívben méri a távmunka és egyéb „atipikus” munkavégzési formák elterjedését. Ezeket az adatokat használta *Köllő* (2020) is a távmunka elterjedésének elemzésére a koronavírus-járvány első hulláma alatt.

² Ilyen részletes adatokat használt többek között *Adams-Prassl* és szerzőtársai (2020b) és *Gottlieb* és szerzőtársai (2021).

³ A Foglalkozási Információs Hálózat (*Occupational Information Network, O'Net*) egy ingyenes online adatbázis, amely az egyes szakmákat a munkakör betöltéséhez szükséges készségek és ismeretek, a munkavégzés módja és a munkakörülmények szempontjából írja le. Az adatbázist az Egyesült Államok munkaügyi minisztériumának támogatásával fejlesztették ki, frissítése éves rendszerességgel zajlik.

⁴ A Foglalkozások Egységes Osztályozási Rendszere (FEOR) a különböző foglalkozásokat egy négy számjegyű decimális rendszerbe sorolja be az adott foglalkozáshoz szükséges képzettség és készségek figyelembevételével kialakított csoportosításban. A FEOR a statisztikai célú felhasználáson túl többek között a munkaügyi személyzeti nyilvántartásokban, a munkaközvetítésben, a szakképzési rendszerben, a társadalombiztosításban is használatos.

Ha a foglalkozáson belüli tevékenységekre vonatkozóan bármelyik állítás igaz, akkor a foglalkozás nem végezhető otthonról:

- az általános fizikai tevékenységek végzése nagyon fontos,
- a tárgyak kezelése és mozgatása nagyon fontos,
- a gépek és folyamatok irányítása (nem számítógépek és járművek) nagyon fontos,
- a járművek, gépesített eszközök vagy berendezések kezelése nagyon fontos,
- a közönség számára történő munkavégzés vagy a közönséggel való közvetlen munka nagyon fontos,
- a gépi berendezések javítása és karbantartása nagyon fontos,
- az elektronikus berendezések javítása és karbantartása nagyon fontos,
- a berendezések, szerkezetek vagy anyagok ellenőrzése nagyon fontos.⁵

Az O'Net-ből származtatott kétértékű távmunkaváltozót a 2018-as Bértarifa-adatbázissal összekapcsolva lehetőség nyílik arra, hogy megvizsgáljuk, mely munkavállalói csoportokban, milyen vállalatoknál és mely szektorokban adott leginkább a távmunka elterjedésének elvi lehetősége. Ehhez egyszerű leíró statisztikai eszközöket használunk, majd ezt követően logit modellek segítségével vizsgáljuk a távmunkára alkalmas foglalkozásokban elhelyezkedő munkavállalók jellemzőit.⁵

Bár az O'Net adatainak más országokra történő alkalmazása bevett gyakorlat, de korántsem problémamentes, hiszen az egyes munkakörökben elvégzendő feladatok köre országonként (de akár vállalatonként is) különbözhet, másrészt, a távmunka elvi lehetőségét erősen befolyásolja a telekommunikációs eszközök elterjedése is (*DiCarlo és szerzőtársai*, 2016, *Gottlieb és szerzőtársai*, 2021). Elképzelhető, hogy bizonyos feladatok, amelyek az Egyesült Államokban vagy a fejlett nyugat-európai országokban az internet és a különböző információtechnológiai eszközök elterjedése miatt könnyedén végezhetők otthonról, a fejlődő országokban továbbra is csak a munkahelyeken végezhetők el. Ezek a különbségek az eredményeket nyilvánvalóan torzítják, ugyanakkor a mi esetünkben az efféle torzítás mértéke feltételezhetően csekély, az O'Net-adatok FEOR-ra történő alkalmazása közelítő képet adhat a távmunka hazai szerepéről.

Fontos hangsúlyozni, hogy jelen kutatás során nem a távmunka tényleges elterjedését vizsgáljuk, hanem azt, hogy jellemzően kiknek van olyan foglalkozása, amely megoldható távmunkában. Ebben az értelemben az itt közölt eredmények a távmunka elterjedésének felső korlátját adja meg. Nem szabad azonban figyelmen kívül hagyni azt sem, hogy az egyes foglalkozások feladatkörei nem egységesek az ország egészére nézve. Elképzelhető, hogy ugyanaz a FEOR-foglalkozás más feladatokat fed le attól függően, hogy milyen méretű vállalatról, ágazatról vagy településtípusról beszélünk. *Adams-Prassl és szerzőtársai* (2020b) azt találta, hogy az Egyesült Államokban és Angliában jelentős ágazati különbségek vannak abban, hogy bizonyos foglalkozásokat mennyire lehet távmunkában megszervezni. Attól függően, hogy az elvégzendő feladatkörök szempontjából a foglalkozásokon belül mekkora a heterogenitás mértéke, az eredmények torzítottak lehetnek.

Távmunka a különböző munkavállalói csoportokban

A fegyveres szervek különböző képzést igénylő foglalkozásait nem számítva 483 négyjegyű FEOR-foglalkozásra tudtuk megállapítani, hogy alkalmas-e

⁵ A vizsgálat elkészítésének időpontjában a Bértarifa-felvételek 2019-es adatai még nem voltak elérhetők, ugyanakkor – tekintve, hogy a foglalkoztatási szerkezet évről évre csak igen kismértékben változik – a 2018-as adatok jól közelítik a koronavírus-járvány első hullámát megelőző hazai állapotokat.

táv munkára. Ezeknek valamivel több, mint egynegyede (27,0 százalék) végezhető otthonról, ami a foglalkoztatottak 26,4 százalékát jelenti. A távmunkában végezhető munkakörökben elhelyezkedők arányait az 4.1.1. táblázat mutatja a fontosabb társadalmi csoportokban nemek szerinti bontásban.

4.1.1. táblázat: A távmunkában végezhető foglalkozásokban dolgozók aránya 2018-ban (százalék)

Teljes minta	Nők	Férfiak	Összesen
	30,5	22,3	26,4
Életkor			
30 év alatt	30,5	20,5	25,1
31-40 éves	36,7	27,8	31,8
41-50 éves	30,4	22,5	26,7
51-60 éves	26,4	17,7	22,4
61 év felett	25,7	19,8	22,0
Iskolai végzettség			
Nyolc osztály vagy kevesebb	2,9	3,1	3,0
Szakiskola, szakmunkásképző	7,0	4,4	5,2
Szakközépiskola, gimnázium (érettség)	33,6	23,5	28,9
Főiskola, egyetem	52,2	61,2	55,9
Pályakezdők	28,7	21,0	24,4
Részmunkaidős (< 36 óra/hét)	23,6	18,5	21,5
Állami/magán			
Állami szektor	30,6	35,9	32,0
Magánszektor	30,5	20,0	24,2
Tulajdonviszonyok (vállalatok)			
Többségében külföldi tulajdon	32,2	23,7	27,2
Többségében állami-önkormányzati tulajdon	38,9	15,5	22,7
A telephely mérete			
10 fő alatt	32,6	23,0	27,1
10-49 fő	26,0	19,5	22,9
50-299 fő	25,8	19,6	22,7
300 fő felett	34,3	24,9	29,8
Gazdasági szektor			
Mezőgazdaság és feldolgozóipar	23,1	10,2	14,2
Szolgáltatások	32,2	30,2	31,4
A település típusa			
Budapest	47,2	41,7	44,6
Megyeszékhely, megyei jogú város	30,5	19,8	25,1
Város	23,6	15,2	19,4
Község	33,0	26,0	29,4

Megjegyzés: A megfigyeléseket a megfelelő egyéni-vállalati súlyokkal súlyoztuk.

Forrás: Az NMH Bértarifa-felvételének a KRTK Adatbank által gondozott változata.

Általánosan igaz, hogy a nők körében magasabb az otthonról végezhető munkák aránya, mint a férfiak esetében. A teljes mintán ez a különbség 8 százalékpontot tesz ki. Az életkor változásával először növekszik, majd a 40 év felettiek körében egyre csökken azok aránya, akik távmunkában is végezhető foglalkozásokban dolgoznak, miközben a teljes mintán látott nemek közötti különbségek megmaradnak. A távmunkaképesség az iskolai végzettséggel nő.

Míg a legfeljebb nyolc osztályt végzettek körében 3 százalék, addig a felsőfokú végzettségű munkavállalók körében 56 százalék azok aránya, akik elvben képesek lennének otthonról dolgozni. A nemek közötti különbség a legmagasabb iskolázottsági kategóriában megfordul, itt a férfiak 61 százaléka, míg a nőknek csak 52 százaléka lehet potenciálisan érintett. Ennek az a legfőbb oka, hogy a főiskolát vagy egyetemet végzett nők nagyobb eséllyel helyezkednek el olyan munkakörökben, amelyek az egészségügyhöz és a szociális ellátáshoz köthetők (például nővér, szakápoló, szociális gondozó). Ugyanez magyarázza azt is, hogy az állami szektorban dolgozók között kevesebb a távmunkában foglalkoztatható nők aránya, miközben a magán- és nonprofit szektorban a nemenként számolt arányok a teljes célsokaságra jellemző mintázatot követik.

A részmunkaidőben foglalkoztatottak körében a távmunka gyakorisága 3 százalékponttal elmarad a teljes minta átlagától, a pályakezdők esetében viszont csak kis eltérés tapasztalható. A munkáltatói jellemzők közül a külföldi tulajdon arányában és a telephely méretének esetében is látunk kisebb különbségeket az egyes alkategóriák között. Magasabb távmunka-valószínűség várható a kis és nagy telephelyeken (10 fő alatt és 300 fő felett) és a külföldi vállalatok esetében. Az állami és önkormányzati érdekeltségű vállalatok esetében bár a távmunka elvi lehetősége elmarad a teljes mintán mért aránytól, a nemek közti olló jelentősen megnő; míg a nők körében az otthoni munka aránya 38, a férfiak esetében csak 15,5 százalék.

A munkáltatói jellemzők közül a főtevékenység ágazati besorolása határozza meg leginkább azt, hogy mennyire lehetséges az otthoni munkavégzésre való áttérés. Míg a termelő szektorokban (mezőgazdaság, bányászat és feldolgozóipar) a távmunka lehetősége kisebb (14,2 százalék), a szolgáltatások terén sokkal nagyobb lehetőség nyílt az atipikus munkavégzési formák bevezetésére. A gazdasági szektorokat külön vizsgálva szembeűnő, hogy míg a nemek közötti különbségek a szolgáltatások esetében elenyészők, addig a mezőgazdaság és ipar esetében 10 százalékpontot is meghaladó különbséget látunk.

A településtípusok szerinti bontás a különböző ágazatok jellegzetes telephelyválasztási mintázatait adja vissza.⁶ A távmunka lehetősége leginkább a fővárosban adott (44,6 százalék), a megyeszékhelyek, megyei jogú városok és egyéb városok esetén az arány csupán 20–25 százalék. Érdekes módon a községekben a távmunka elvi lehetősége nagyobb, mint a nagyobb városokban. Ennek oka, hogy a közép- és kisvárosok peremén létesített feldolgozóipari üzemek helyi foglalkoztatási szerepe nagyobb, mint a községekben, ahol a termelőszektor mellett a költségvetési szektor (helyi önkormányzatok és közintézmények) is jelentős foglalkoztató.

A 4.1.1. táblázat arányszámait érdemes összevetni a távmunka tényleges elterjedésének 2020. január–február és április–június között mért ütemével, melyről Köllő (2020) nyújtott részletes áttekintést a KSH Munkaerő-felmérés (MEF) adataira támaszkodva. A két elemzés eredményeit összevetve lát-

⁶ A településtípusok közti különbségek másik fontos összetevője az ágazatokon belüli funkcionális munkamegosztás, vagyis a termelési és irányítási funkciók térbeli szétválása. A nagyvállalatok székhelye gyakran nagyobb városokban található, miközben a termelést végző kirendeltségek a kisebb városok és községek peremére szorúlnak. Emiatt előfordul, hogy egy-egy feldolgozóipari ágazaton belül a városokba tömörülnek azok a munkák, amelyek könnyebben intézhetők otthonról.

szik, hogy az O'Net és a 2018-as Bértarifa-felvétel adatai alapján viszonylag jól beazonosíthatók azok a munkavállalói csoportok, ahol járvány esetén az otthoni munka valós alternatíváját képezheti a napi bejárásnak. *Köllő* (2020) azt találta, hogy a legnagyobb mértékben az érettségizettek, illetve a főiskolát és egyetemet végzetek körében nőtt a távmunka aránya a koronavírus-járvány első hulláma alatt, illetve főként a nőknek, a fővárosiaknak, illetve a közszférában dolgozóknak segített az otthoni munkára való áttérés.

A valós adatok alapján 2020. április–májusban a teljes figyelembe vett népesség 16,5 százaléka, a főiskolát végzetek 37,4 százaléka, az egyetemet végzetek 49,6 százaléka, a szolgáltatásokban dolgozóknak pedig 32 százaléka dolgozott otthonról. A nők esetében a távmunka az év eleje és május között 17,7 százalékpontos növekedéssel 20 százalékra nőtt, míg a férfiak körében 13,6 százalékra. A KSH Munkaerő-felmérése alapján számolt 2020. április–májusi arányszámok a különböző dolgozói csoportok szintjén tükrözik az O'Net és a Bértarifa-felvétel összekapcsolásával kapott értékeket.

Foglalkoztatás és távmunka az ágazati szinten

A távmunkára alkalmas álláshelyek arányát az ágazati foglalkoztatás létszámadataival összevetve egy nyers, átfogó képet kaphatunk arról, hogy mely ágazatok szembesülnek leginkább a járvány megfékezése érdekében hozott intézkedések esetleges munkaerőpiaci hatásaival. Jelentős zavarok ugyanis azokban az ágazatokban várhatók, ahol viszonylag magas a foglalkoztatottak száma és csekélyebb a távoli munkavégzés lehetősége. Emellett természetesen az is fontos tényező, hogy az ágazatban megtermelt javak fogyasztása mennyire igényel személyes jelenléteket, valamint hogy a távmunkában végezhető és a helyhez kötött munkák milyen mértékben függenek egymástól, milyen erős köztük a kiegészítő viszony. Például a szálláshely-szolgáltatásban, vendéglátásban és a kulturális ágazatban foglalkoztatott irodai dolgozók bár képesek lennének otthonról elvégezni a munkájukat, az ágazatot érintő korlátozások miatt mégis nagyobb eséllyel veszíthetik el az állásukat. Azokban az ágazatokban, ahol a távmunkaképes és a helyhez kötött munka merev kiegészítő viszonyban áll, a járvány negatív munkaerőpiaci hatásai erősebben érvényesülhetnek.

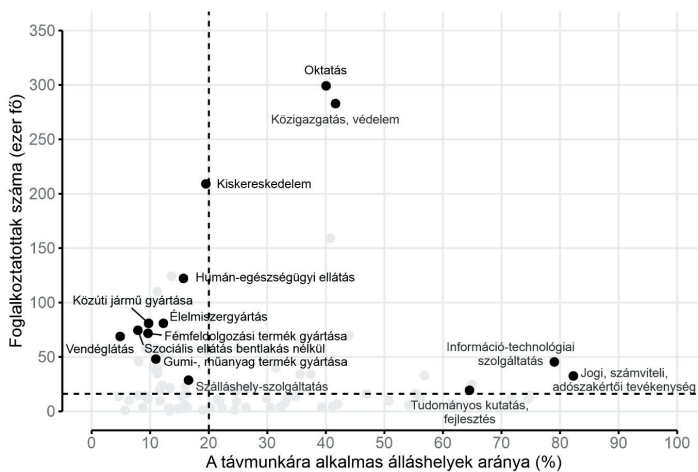
A 4.1.1. ábra alapján magas foglalkoztatás és viszonylag alacsony távmunka-valószínűség jellemzi a feldolgozóipar több alágazatát (például élelmiszeripar, közúti járművek gyártása, fémfeldolgozás, gumi- és műanyaggyártás), az építőipart és a szállítást. Itt a közösségi távolságtartás betartatása jelentős visszaesést eredményezhet.⁷

Szintén jelentős foglalkoztatónak számít az oktatás és a közigazgatás, itt azonban már könnyebb (körülbelül 40 százalék) az otthoni munkavégzésre való áttérés. A szolgáltató szektor ágazatai közül a járvány egyértelmű vesztese a szálláshely-szolgáltatás és a vendéglátás, de ugyancsak kevésbé végezhe-

⁷ A feldolgozóipari ipari alágazatokat együttesen kezelve a „C” betűjelű feldolgozóipar a legnagyobb foglalkoztató.

tők távolról a humán-egészségügyi szolgáltatások és a bentlakás nélküli szociális ellátás, amelyek szintén jelentős foglalkoztatók. Ezekben az ágazatokban a járvány alatt jelentős csökkenés következett be a foglalkoztatásban. A szálláshely-szolgáltatás és vendéglátás esetében 2021 első negyedévére az előző év azonos időszakához képest 26 százalékkal esett vissza (lásd 4.1. Függelék F4.1.1. táblázat), míg a humán-egészségügy esetén a visszaesés 5 százalék volt. Ezzel szemben növekedés zajlott le a jogi, számviteli és adószakértői tevékenységek, az információ és kommunikáció, a tudományos kutatás, valamint a pénzügy és biztosítás területein, ahol egyrészt a foglalkoztatottak száma alacsonyabb, másrészt a leginkább jellemző, hogy egy-egy munkakör otthonról is végezhető. Az információ és kommunikáció területén például a foglalkoztatás 27 százalékkal nőtt a járvány kitörését követő évben, a pénzügyi területen a növekedés mértéke 7 százalék volt.

4.1.1. ábra: A távmunka aránya és a foglalkoztatotti létszám alakulása az egyes ágazatokban, 2018

Forrás: Az NMH Bértarifa-felvételének a KRTK Adatbank által gondozott változata.

A foglalkoztatottak száma és a távmunka elvi lehetősége alapján köztes pozíciót foglal el a kiskereskedelem, amelynek foglalkoztatási súlya kiemelkedő (a feldolgozóipar után a második), ugyanakkor a termelőágazatok többségéhez képest az otthoni munkavégzésre való áttérés könnyebben – potenciálisan az álláshelyek 20 százalékában – megoldható. Ebben az ágazatban 4 százalékos visszaesés volt tapasztalható 2020 és 2021 első negyedéve között.

Kiknek van távmunkára alkalmas foglalkozása?

A következőkben logisztikus regresszió segítségével becsüljük meg a távmunkára alkalmas foglalkozásokban való elhelyezkedés esélyét. Kétféle modellt becsülünk, amelyek közül az elsőben kizárólag az egyénre vonatkozó ismer-

veket (például nem, életkor, iskolai végzettség stb.) használunk fel magyarázó változóként, a másodikban pedig az egyéni mellett a munkáltatók néhány megfigyelt jellemzőjét (például telephely mérete, ágazat, tulajdon) is szerepeltetjük. A magyarázó változók teljes körét az 4.1.1. táblázatban található ismérvek adják, ettől mindössze két változó esetében térünk el. Egyrészt az életkort folytonos változóként illesztjük a modellbe, valamint szerepeltetünk egy négyzetes tagot is. Másrészt pedig a gazdasági szektorok helyett kétjegyű ágazati besorolást alkalmazunk.

Az eredményeket a 4.1.2. táblázat foglalja össze. Az első modell szerint a férfiak esélye a távmunkára kisebb, mint a nőké, az iskolázottság azonban növeli az esélyeket. Egy főiskolát vagy egyetemet végzett munkavállaló esélye például negyvenszer nagyobb arra, hogy távmunkaképes állást találjon, mint egy legfeljebb 8 osztályt végzett személyé. Az életkor parciális hatása pozitív a távmunka esélyére, a pályakezdők és a részmunkaidősök esetében azonban a becült esélyhányados (odds-arány) nem különbözik szignifikánsan 1-től.

4.1.2. táblázat: A távmunkára alkalmas foglalkozásokban való elhelyezkedést magyarázó tényezők (függő változó: távmunka = 1)

Változó	Alapmodell		Bővített modell	
	esélyhányados	standard hiba	esélyhányados	standard hiba
Nem (Férfi = 1)	0,9046***	(0,0125)	0,7619***	(0,0125)
Életkor	1,0481***	(0,0049)	1,0560***	(0,0052)
Életkor négyzete	0,9994***	(0,0001)	0,9994***	(0,0001)
Iskolai végzettség (referenciakategória: 8 osztály vagy kevesebb)				
Szakiskola, szakmunkásképző	1,8083***	(0,0942)	2,0192***	(0,1056)
Szakközépiskola, gimnázium (érettségi)	12,9792***	(0,6016)	12,536***	(0,5952)
Főiskola, egyetem	39,944***	(1,8450)	39,201***	(1,8733)
Pályakezdő (igen = 1)	1,0338	(0,0197)	0,9664	(0,0200)
Részmunkaidő (igen = 1)	0,9592	(0,0256)	0,9249**	(0,0272)
Magánszektor (igen = 1)			1,4237***	(0,1002)
Külföldi tulajdon (> 50%)			1,0448*	(0,0243)
Állami-önkormányzati tulajdon (> 50%)			0,7217***	(0,0298)
A telephely mérete (referenciakategória: 10 fő alatt)				
10-49 fő			0,8710***	(0,0244)
50-299 fő			0,9692	(0,0300)
300 fő felett			1,1269***	(0,0334)
Településtípus (referenciakategória: Budapest)				
Megyeszékhely, megyei jogú város			0,7221***	(0,0218)
Város			0,6339***	(0,0195)
Község			0,7368***	(0,0212)
Konstans	0,0137***	(0,0015)	0,0064***	(0,0010)
Kétjegyű ágazatok		Nem		Igen
Pseudo R^2		0,2118		0,2910
Log likelihood		-14 472 278		1 301 686
Elemzés		246 732		246 732

Megjegyzés: A zárójelben robusztus standard hibák találhatóak. A számítás során a megfigyeléseket súlyoztuk.

*** $p < 0,01$, ** $p < 0,05$, * $p < 0,1$.

A második modellben a munkáltatók egyes ismérveit is szerepeltetjük a magyarító változók között. A munkavállalói ismérvek tekintetében ez a modell egy ponton hoz eltérő eredményt az első két számszlopban közölt alapmodellhez képest: a részmunkaidőben foglalkoztatottak kisebb eséllyel jelennek meg otthoni munkavégzésre alkalmas állásokban. A munkáltatóra vonatkozó jellemzők közül azonban több olyan is van, ahol a becült esélyhányados mértéke ellentmond a nyers átlagokból kiolvasható képnek. Annak ellenére, hogy a költségvetési intézményekben több olyan állás van, ami otthonról is betölthető, a munkavállalói összetételt és a munkáltatók egyéb tulajdonságait figyelembe véve a magánszférában dolgozók esélye a távmunkára magasabb. Emellett az állami vagy önkormányzati tulajdonú cégeknél szignifikánsan kisebb a távmunka esélye, ha figyelembe vesszük az ágazati besorolást és a dolgozók alapvető jellemzőit. A fővároson kívül és a feldolgozóipar alá sorolt ágazatokban (nem közölt) az elvártaknak megfelelően kisebb a távmunkára alkalmas foglalkozásban való elhelyezkedés esélye.⁸ Összességében, a logit modellek visszaadják a nyers adatokból lesűrhető mintázatokat.

Összefoglalás

A koronavírus-járvány jelentős változásokat hozott a munka világában, amelyek közül az egyik leglátványosabb a távmunka és egyéb atipikus munkaszervezési formák széles körű elterjedése volt. A távmunka fontos szerepet játszhat az állásvesztés mértékének csökkentésében, ugyanakkor ez a lehetőség nem egyformán elérhető minden munkavállaló számára. A távmunkára való áttérés lehetősége a magasan képzett, szolgáltató szektorban dolgozó fővárosi munkavállalókat védi leginkább az álláshelyük elvesztésétől és a megfertőződés veszélyétől. Tehát a társadalmi távolságtartást ösztönző intézkedések munkaerőpiaci hatásai jellemzően azokat sújthatják, akiket amúgy is a legkiszolgáltatottabb munkavállalókként tartunk számon: az alacsonyan iskolázott, kékgalléros munkások. Bár a távmunka elterjedése a járvány megfékezése, a gazdasági értéktermelés szünetmentes végzése és a munkahelyek megtartása szempontjából kétségkívül üdvös, komoly szerepet játszhat a társadalmi egyenlőtlenségek mélyítésében.

⁸ A feldolgozóiparon belül a nyomdai és sokszorosítási tevékenység alkalmas leginkább az otthoni munkára, míg a szolgáltatási szektorban a jogi, számviteli, adószakértői szolgáltatások, az információ, kommunikáció, valamint a marketing és piackutatás területén van a legnagyobb esély otthoni munkát végezni. Ezzel szemben a szociális ellátás, a bentlakásos, nem kórházi ápolás és állat-egészségügyi ellátásban a legkevésbé megoldható a távmunka.

Hivatkozások

- ADAMS-PRASSL, A.–BONEVA, T.–GOLIN, M.–RAUH, C. (2020a): [Inequality in the impact of the coronavirus shock: Evidence from real time surveys](#). *Journal of Public Economics*, Vol. 189. 104245.
- ADAMS-PRASSL, A.–BONEVA, T.–GOLIN, M.–RAUH, C. (2020b): [Work that can be done from home: Evidence on variation within and across occupations and industries](#). *IZA Discussion Papers*, No. 13374.
- BAKER, M. G.–PECKHAM, T. K.–SEIXAS, N. S. (2020): [Estimating the burden of United States workers exposed to infection or disease: A key factor in containing risk of COVID-19 infection](#). *PLoS ONE* Vol. 15. No. 4. e0232452.

- BICK, A.–BLANDIN, A. (2021): [Real-time labor market estimates during the 2020 coronavirus outbreak](#). Mimeo.
- DICARLO, E.–BELLO, S. L.–MONROY-TABORDA, S.–OVIEDO A. M.–SANCHEZ-PUERTA, M. L.–SANTOS, I. (2016): The skill content of occupations across low and middle income countries: Evidence from harmonized data. IZA Discussion Papers, No. 10224.
- DINGEL, J. I.–NEIMAN, B. (2020): [How many jobs can be done at home?](#) Journal of Public Economics, Vol. 189. C 104235.
- GOTTLIEB, C.–GRÖBOVŠEK, J.–POSCHKE, M.–SALTIEL, F. (2021): [Working from home in developing countries](#). European Economic Review, Vol. 133. 103679.
- KOREN MIKLÓS–PETŐ RITA (2020): [Business disruptions from social distancing](#). PLoS ONE. Vol. 15. No. 9. e0239113.
- KÖLLŐ JÁNOS (2020): [Foglalkoztatás a koronavírus-járvány első hullámának idején](#). Megjelent: Fazekas Károly–Elek Péter–Hajdu Tamás (szerk.): Munkaerőpiaci tükrök, 2019. KRTK KTI, Budapest, 220–232. o.

4.1. Függelék

F4.1.1. táblázat: A foglalkoztatás alakulása a nemzetgazdasági ágakban
2020. és 2021. első negyedévében (ezer fő)

Nemzetgazdasági ág	2020. első negyedév	2021. első negyedév	Változás mértéke (százalék)
Mezőgazdaság, erdőgazdálkodás, halászat	215	203	94,2
Bányászat, kőfejtés	10	6	61,7
Feldolgozóipar	1008	965	95,7
Villamosenergia-, gáz-, gőzellátás, légtkondicionálás	35	38	108,5
Vízellátás, szennyvíz gyűjtése és kezelése, hulladékgyűjtés és kezelése	54	53	99,0
Építőipar	358	375	104,8
Kereskedelem, gépjárműjavítás	595	571	95,8
Szállítás, raktározás	295	280	95,0
Szálláshely-szolgáltatás, vendéglátás	191	142	74,2
Információ, kommunikáció	128	162	127,2
Pénzügyi, biztosítási tevékenység	86	92	107,0
Ingtatlanügyletek	22	26	117,0
Szakmai, tudományos, műszaki tevékenység	185	211	114,1
Adminisztratív és szolgáltatást támogató tevékenység	147	139	94,6
Közigazgatás, védelem; kötelező társadalom- biztosítás	397	427	107,5
Oktatás	340	370	108,8
Humán-egészségügyi, szociális ellátás	338	323	95,8
Művészet, szórakoztatás, szabadidő	85	79	93,3
Összesen	4489	4463	99,4

Forrás: KSH Statdat összefoglaló táblák (MEF alapján).

4.2. MELY IPARÁGAKBAN ÉS RÉGIÓKBAN VAN LEHETŐSÉG HOSSZÚ TÁVON IS TÁVMUNKÁRA?

PETŐ RITA & KOREN MIKLÓS

A koronavírus-járvány nagyon sok iparágban és foglalkozásban teljesen átrendezte a munkavégzést. Egyrészt a fertőzésveszély csökkentése szükségessé tette, hogy a munkavállalók kevesebbet járjanak be a munkahelyükre, ritkábban találkozzanak személyesen munkatársaikkal vagy a vállalat ügyfeleivel. Szinte minden érintett ország kormánya hozott ilyen távolságtartást szolgáló intézkedéseket. Másrészt a dolgozók kényszerű hazaküldése sok cégvezetőt ráébresztett arra, hogy a dolgozók a feladataik jelentős részét otthonról, távmunkában is el tudják végezni. Sok szellemi dolgozó olyan természetességgel használ ma online videokonferenciát és egyéb kollaborációs platformokat, ami néhány éve még ritkaságszámba ment. A koronavírus-járvány kitörése óta eltelt másfél év megtanította a munkaadókat és munkavállalókat is arra, hogy melyek azok a feladatok, amelyek otthonról is majdnem ugyanolyan jól elvégezhetők. Ez az újfajta tudás hosszú távon rendezheti át a munkapiacot, hatása még akkor is érezhető lesz, amikor a járvány hullámai már elmúltak.

Természetesen nem minden feladat végezhető otthonról. Azon foglalkozások esetében, ahol gyakori személyes interakció szükséges akár a csapattagok, akár a fogyasztók és a dolgozók, vagy a munkás és a gépek között. Az alfejezetben részletes foglalkozásleírásokra támaszkodva azt vizsgáljuk, hogy Magyarországon hogyan oszlik meg iparágak szerint és területi szinten azon dolgozók aránya, akik tudnak otthonról dolgozni. Bár az otthoni munkavégzés szerepe a járvány lecsengésével csökkenni fog, a munkavállalók nagy része arra számít, hogy a jövőben is velünk marad (*Baert és szerzőtársai*, 2020), számos cég bejelentése pedig ezt már meg is erősítette.¹ Ezért fontos azt látni, hogy Magyarországon mely régiók és iparágak lesznek a leginkább érintettek e változásban.

Az otthoni munkavégzés lehetőségének mérése

Elemzésünkben *Dingel–Neiman* (2020) valamint *Koren–Pető* (2020) munkáira támaszkodunk annak megállapításához, hogy mely foglalkozások lennének elviekben otthonról is végezhetőek. Mind a két tanulmány részletes foglalkozásleírásokat (O'Net) használ a foglalkozások kategorizálásához. Míg *Dingel–Neiman* (2020) egy dimenzió mentén különbözteti meg a foglalkozásokat – lehetne-e elviekben otthonról végezni a munkát –, addig *Koren–Pető* (2020) a munka elvégzéséhez szükséges interakciók típusát és fontosságát veszik figyelembe. Mindkét elemzés kiindulópontja az a feltevés, hogy a munkafolyamatok nagy részét technológiai korlátok határolják be, a vállalatok csak ezeken belül tudnak a távolságtartásról vagy a távmunkáról dönteni. Egy fogorvosnak például muszáj fizikai közelségbe kerülni a páciensével.

¹ Facebook volt az elsők között, számos cég követte példáját a környező országokban is (például az e-mag Romániában).

Egy pénzügyi vezető azonban az interneten keresztül is hozzáférhet a neki szükséges jelentésekhez. Ilyen strukturális különbségek hosszú távon is fennmaradnak az egyes foglalkozások között, ezért segíthetnek a járvány hosszú távú hatásainak megértésében.

Természetesen a tényleges technológiahasználat országok és időszakok között változik. Máshogy dolgozik egy amerikai pénzügyi vezető, mint egy magyar. És lehet, hogy a jövőben a fogorvosok is ki fogják tudni használni a távmedicina előnyeit. Az alapvető korlátok azonban hasonlóak, ezért hasznosnak tartjuk az amerikai foglalkozásleírások használatát a hazai viszonyok feltárására.²

Koren–Pető (2020) három interakciótípust különböztet meg: 1) belső kommunikáció (csapatmunka-igényes); 2) külső kommunikáció (*fogyasztóorientált*); 3) gépekkel való interakció (*fizikai jelenlét szükséges*). A kommunikációs technológiák fejlődése következtében azonban számos interakció ma már nem igényel fizikai kapcsolatot. Ennek megfelelően csak akkor tekintenek egy foglalkozást kommunikációintenzívnek (mind belső, mind külső), ha heti többszöri személyes kapcsolattartás szükséges, valamint az e-mailezés és levelezés ritkább formája a kommunikációnak, mint a személyes kapcsolattartás. Jelen tanulmány középpontjában az otthoni munkavégzés lehetősége áll, így minket azon foglalkozások érdekelnek, amelyek nem követelnek meg a dolgozóktól személyes interakciót vagy fizikai jelenlétet. A *Koren–Pető* (2020) által használt részletes adatokat újra feldolgozva alkottuk meg a személyes interakciót és fizikai jelenlétet nem igénylő foglalkozások listáját.³

A továbbiakban az 4.2.1. táblázatban összefoglalt négy mutatóra koncentrálnunk.

4.2.1. táblázat: Az otthoni munkavégzés lehetőségének mérésére használt mutatók és definícióik

Változó	Definíció	Forrás
Otthon végezhető	értéke 1, ha az adott foglalkozás során elvégzendő feladatok otthonról is elvégezhetőek lennének	<i>Dingel–Neiman</i> (2020)
Személyes interakciót vagy jelenlétet nem igényel	értéke 1, ha az adott foglalkozás során elvégzendő feladatok nem igényelnek olyan (sem belső, sem külső) személyes kommunikációt, amelyet modern technológiai eszköz ne tudna kiváltani, és nem szükséges a dolgozó fizikai jelenléte sem	<i>Koren–Pető</i> (2020)
Személyes interakciót nem igényel	értéke 1, ha az adott foglalkozás során elvégzendő feladatok nem igényelnek olyan (sem belső, sem külső) személyes kommunikációt, amelyet modern technológiai eszköz ne tudna kiváltani	<i>Koren–Pető</i> (2020)
Fizikai jelenlétet nem igényel	értéke 1, ha az adott foglalkozás során elvégzendő feladatok elvégzéséhez nem szükséges a dolgozó fizikai jelenléte	<i>Koren–Pető</i> (2020)

Tanulmányunk alapjául a Közgazdaság- és Regionális Tudományi Kutatóközpont (KRTK) Adatbankja által összeállított Kapcsolt Államigazgatási Paneladatbázis (Admin3) szolgál.⁴ Elemzésünk a 2016. májusi állapotot mutatja. Mivel kutatási kérdésünk nem a járvány közvetlen hatásaira, hanem az otthoni munkavégzés hosszú távú trendjeire vonatkozik, elégségesnek érezzük a néhány évvel korábbi adatfelvétel használatát.

² Hozzánk hasonlóan *Hardy és szerzőtársai* (2018) is az amerikai foglalkozásleírásokat (O’net) használja több európai ország esetében annak megértésére, hogy a dolgozók milyen feladatokat látnak el a munkahelyükön.

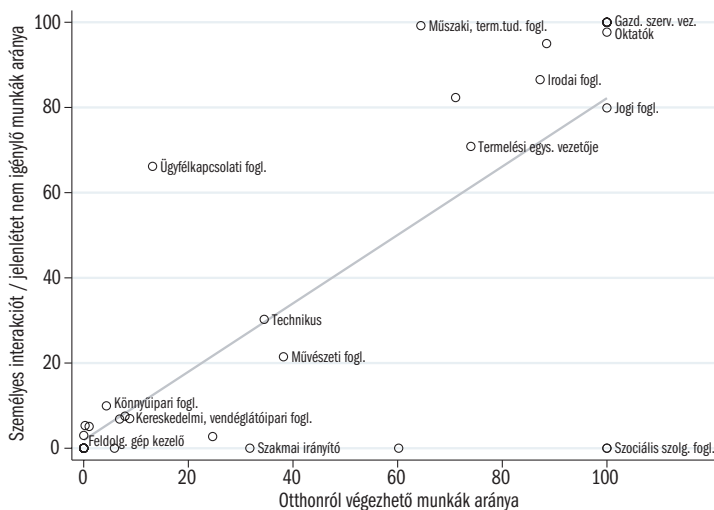
³ Mind a két tanulmányban a foglalkozásszintű mutatók SOC-klasszifikációt követnek, ezeket FEOR–08-as kódokra fordítottuk. A fordítás során a hivatalos fordítókulcsokat használtuk. *Dingel–Neiman* (2020) tanulmányából a *te-leworkable* kétértékű (*dummy*) változót használtuk, míg *Koren–Pető* (2020) munkája esetében az indexváltozókat. Ezen változók 0-tól 100-ig vesznek fel értéket – minél nagyobb az érték, annál interakcióigényesebb a foglalkozás. A foglalkozást akkor nevezük nem interakcióigényesnek, ha a mutató 40-nél kisebb értéket vesz fel.

⁴ A kapcsolt államigazgatási adatgyűjtemény az ONYF, OEP, OH, NAV, NMH ÉS NYUFIG adat-tulajdonosok tulajdonát képezi. A használt adatokat a KRTK Adatbankja dolgozta fel. Az adatbázis részletes leírását lásd *Sebők* (2019) tanulmányban.

A mintát azon személyekre szűkítettük, akik teljes állásban dolgoznak,⁵ 20 évesnél idősebbek és 63 évesnél fiatalabbak, lakhelyük ismert, valamint hozzájuk tudtuk kötni foglalkozás kód alapján a fenti változókat. A végleges mintában több mint 1,4 millió megfigyelésünk van.

Dingel–Neiman (2020), illetve *Koren–Pető* (2020) által kidolgozott mutatók (továbbiakban DN- és KP-mutatók) összefüggnek, mégis a foglalkozások más-más jellemzőit ragadják meg. Ezt a 4.2.1. ábrán szemléltetjük.

4.2.1. ábra: A DN- és KP-mutatók közötti összefüggés

Megjegyzés: Az ábrán az DN- és KP-mutatókat két számjegyű foglalkozáskódokra aggregáltuk, és súlyoztuk a dolgozók számával. A vízszintes tengely mutatja azon munkavállalók arányát, akiknek a munkája elviekben otthonról is elvégezhető lenne (DN-mutató), a függőleges tengely pedig azt szemlélteti, hogy a dolgozók hány százalékának van olyan munkaköre, amely betöltéséhez sem személyes interakció (akár belső, akár külső), sem fizikai jelenlét nem szükséges (KP-mutató). A vonal a pontokra illesztett egyenes.

A mutatókat kétszámjegyű foglalkozáskódokra aggregáltuk, és súlyoztuk a dolgozók számával. A vízszintes tengely mutatja, hogy az adott foglalkozáskategóriában a dolgozók hány százalékának van olyan munkája, amely otthonról is végezhető lenne (DN-mutató), a függőleges tengely pedig azt szemlélteti, hogy a dolgozók hány százalékának van olyan munkaköre, amely betöltéséhez sem a személyes interakció (akár belső, akár külső), sem a fizikai jelenlét nem fontos (KP-mutató). Természetesen ez utóbbi nem azt jelenti, hogy a foglalkozás betöltéséhez a másokkal való kapcsolattartás nem fontos, hanem azt, hogy ehhez nem szükséges a személyes találkozó. Erre a legjobb példa a *Gazdasági szervezetek vezetői* kategória, akik esetében a munkavégzéshez ugyan a másokkal való kommunikáció nagyon fontos, de ezekhez a modern technológia vívmányai miatt nem szükséges személyesen jelen lenni. Ennek ellentéte a *Kereskedelmi és vendéglátóipari foglalkozások*, amelyek

⁵ Ismert a munkaórák száma, és legalább heti 36 órát munkaórát dolgoznak.

esetében a munkakörök túlnyomó többsége személyes kapcsolattartást vagy fizikai jelenlétet követel meg.

Általában véve azon munkakörök, amelyek egyáltalán nem végezhetők otthonról (DN-mutató), többségükben megkövetelik a dolgozók fizikai jelenlétét és/vagy a személyes kommunikációt, azaz ezen foglalkozási csoportok esetében a személyes interakciót vagy fizikai jelenlétet nem igénylő foglalkozást betöltő dolgozók aránya alacsony (KP). Ez alól kivétel a *Szociális szolgáltatási foglalkozások*, amely foglalkozáscsoport a DN-mutató alapján döntően otthonról is végezhető, míg a KP-mutató alapján ezen foglalkozások otthoni munkavégzése esetében jelentősen csökkenne a termelékenység. Ez utóbbinak az az oka, hogy a személyes interakció nagyon fontos a munka elvégzéséhez, és ezt modern technológiai eszközök nem képesek kiváltani.

Érdekes megfigyelni, hogy bár az *Oktatók* munkájához a másokkal való kommunikáció elengedhetetlen, azonban a KP-mutató alapján ezek a kommunikációk nem igényelnek személyes interakciót, modern technológiai eszközökkel kiválthatók. Az *Oktatók* munkája a DN-mutató alapján is végezhető otthonról. Az elmúlt egy évben a világon mindenhol volt is rá példa, hogy a tanárok otthonról tanítottak, azt azonban mégsem állítjuk, hogy ez minőségi romlás nélkül hosszú távon jó megoldás lehetne. Ebben az alfejezetben használt összes mutató a foglalkozások azon tulajdonságait kívánják megragadni, amelyek teljesen ellehetetlenítik az otthoni munkavégzést, így ez egy felső korlátnak tekinthető. Az azonban elgondolkodtató, hogy 2018-ban az Európai Unióban a tanárok között voltak azon dolgozók a legnagyobb arányban, akik legalább néha otthonról tudtak dolgozni (*Milasi és szerzőtársai*, 2020). 2018-ban természetesen ez nem azt jelentette, hogy tanárok nagy része otthonról tartotta az óráit, hanem hogy a feladatainak (például felkészülés az órákra, dolgozatjavítás) egy része otthonról is elvégezhető volt.

Az otthoni munkavégzés lehetősége hazánkban

Az otthoni munkavégzés egyik akadálya az lehet, hogy a munka elvégzése interakció igényes (*Koren–Pető*, 2020). A hazai munkák 64 százalékánál az interakció fizikai jelenlétet követel meg (például gépekkel való feladatvégzést) vagy személyes kapcsolattartást, amelyet jellegük miatt a modern kommunikációs eszközök (például e-mail, videokonferencia) nem tudnak helyettesíteni. A feladatkörök 31 százaléka mind fizikai jelenlétet, mind személyes kapcsolattartást is megkövetel a dolgozóktól, közel 20 százaléka esetében csak a személyes (külső vagy belső) kapcsolattartás a fontos, míg 13 százaléka esetében csak fizikai jelenlét szükséges.

Magyarországon 2016-ban a DN-mutató alapján a munkák 40 százaléka lenne elviekben otthonról végezhető, míg a KP-mutató alapján ez az arány 36 százalék. Ezek a számok nagyon közel állnak ahhoz, amit *Dingel–Neiman* (2020) talál az amerikai munkaerőpiacon (37 százalék). Ehhez képest a va-

lóságban 2016-ban mindösszesen az alkalmazásban állók 4,9 százaléka⁶ dolgozott (rendszeresen vagy rendszertelenül) otthonról. A munkáltatói oldalról lévő félelmek mellett számos egyéb oka is lehet annak, hogy az elmélet és a valóság között ilyen nagy a különbség.

Az otthoni munkavégzés egyik alapfeltétele a digitális képességek megléte. Magyarország ezen a téren az Európai Unió átlaga alatt teljesít. Luxemburg és Dánia van az élvonalban, ahol a lakosság több mint 50 százalékanak digitális képessége túlmutat az alapokon. Magyarországon ez az arány feleakkora, 24 százalék. Az élvonalban lévő országok esetében a lakosság közel 80 százaléka rendelkezik legalább alapvető digitális ismeretekkel, itthon ez csak a lakosság feléről mondható el.⁷ A jövőt tekintve még rosszabb hír, hogy a hazai fiatalok jobban le vannak maradva e tekintetben az EU-átlagtól, mint az idősebb generáció. 2016-ban az alapszintnél magasabb digitális tudással rendelkezők aránya a 25–34 évesek között Magyarországon (33 százalék) több mint 10 százalékponttal alacsonyabb volt, mint az EU-átlag, míg ez az elmaradás az 55–64 évesek esetében csak 3 százalékpont (KSH, 2017).

A képességek mellett az eszközök megléte és használata is fontos. 2016-ban Magyarországon a háztartások 21 százaléka nem rendelkezett szélessávú internetkapcsolattal, ez magasabb az Európai Unió átlagnál. Az internetellátottságban a régiós különbségek nagyok, a legjobban ellátott régió (Közép-Magyarországon) és a legelmaradottabb térség (Dél-Alföld) között 14 százalékpont különbség van. Az ellátottság területi megosztottsága mellett az internethasználat nagyon eltér korcsoportonként is. Míg a fiatalok többsége rendszeresen használ internetet (25–34 év közöttiek 89 százaléka), addig az idősebb generáció esetén ez csak a lakosság felére jellemző (55–64 év közöttiek 54 százaléka) (KSH, 2017). A technikai feltételek és ismeretek mellett a lakásnak számos egyéb szempont szerint is alkalmasnak kell lennie az otthoni munkavégzésre (például megfelelő számú nyugodt szoba, fűtés).

A fent említett szempontokon túlmenően az intézményi háttér is magyarázatot adhat arra, hogy a valóságban miért dolgoznak jóval kevesebben otthon, mint amennyien elviekben megtehetnék.⁸ Jól mutatja a hazai intézményi keret hiányosságait, hogy az elmúlt időszak kényszere alatt a hazai munkajogászok között hosszas vita alakult ki a hazai törvények értelmezéséről. A konszenzus értelmében a *home office* és távmunka két önálló fogalom. Míg az előbbi a munkavégzés helyének megváltozását jelenti, amelynek jogi keretei vitatottak, addig az utóbbi egy a munka törvénykönyvében szabályozott atipikus munkaviszony. Ez utóbbi esetében a munkáltató a feladat kiosztásán túlmenően nem nagyon szólhat bele a munkafolyamatokba, a munkavégzés számítástechnikai eszközzel történik, és az eredményt a munkavállaló elektronikusan továbbítja munkáltatójának (jellemzően adatrögzítést vagy *call centeres* munkaköröket jelent). A *home office* ezzel szemben eseti otthoni munkát jelöl, amelyre egészen a járvány kirobbanásáig nem vonatkoztak általános szabályok, és azóta is

⁶ Forrás: Eurostat, Employed persons working from home (lfsa_ehomp).

⁷ Forrás: Eurostat, Individuals' level of digital skills (isoc_sk_dskl_i).

⁸ Források: ado.hu, jogaszvilag.hu, jogtar.hu.

csak vészhelyzet esetére vonatkozó kormányrendelet nyújt támpontot, hosszú távú megoldás még nem született. Általános szabályzat hiányában amennyiben egy cég ilyen lehetőséggel akart élni, úgy első körben cégszintű *home office* szabályzatra és a munkavállalók szerződésének módosítására volt/lesz szüksége. Ezen szabályzatnak ki kell térni olyan részletekre, mint

- ki jogosult az otthoni munkavégzés kiadására (munkáltató/munkavállaló), és ki jogosult ezt megvétózni,
- mi a munkaidő-beosztás,
- ki biztosítja a szükséges munkaeszközöket, és hogyan kell ezek amortizációjával elszámolni,
- kinek kell megteremtenie a munkabiztonsági feltételeket, és ki ellenőrzi azokat,
- a felmerülő többletrendszerköltséget melyik fél milyen arányban fizeti.

A továbbiakban feltételezzük, hogy hosszú távon a jogi keretek tisztázódnak, és az otthoni munkavégzés elsődleges korlátait nem ezek, hanem a technológiai lehetőségek és üzleti érdekek fogják megszabni.

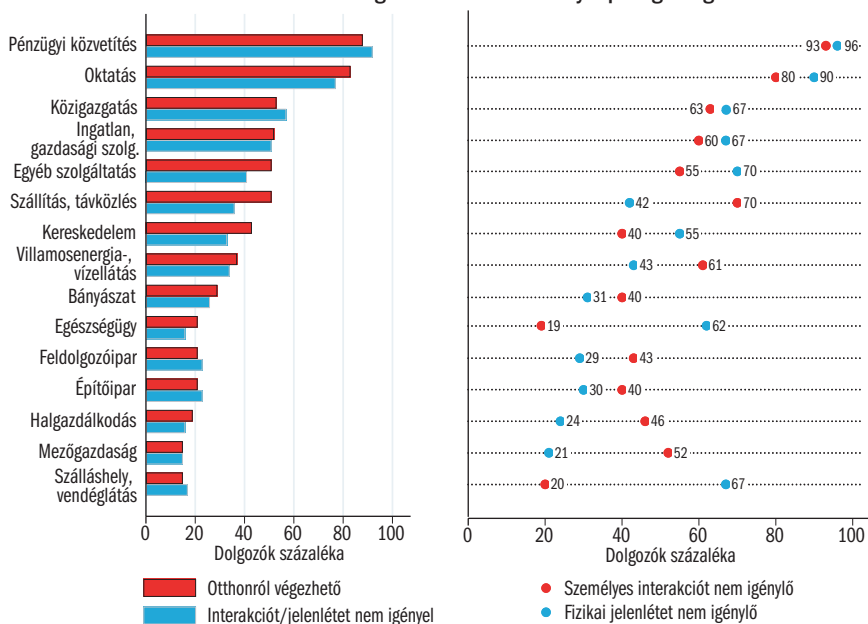
Az otthoni munkavégzés lehetőségének iparági megoszlása

A következőkben arra keressük a választ, hogy hogyan oszlik meg az otthoni munkavégzés lehetősége iparági szinten. Ebben már komolyabb eltérések lehetnek országok között, hiszen az O'Net-adatfelvétellel lefedett Egyesült Államokban más lehet egy iparág foglalkozási összetétele, mint Magyarországon. A már említett feltevésünk szerint a foglalkozási különbségeket technológiai adottságnak tekintjük. Az iparági súlyokat viszont a 2016-os magyar adatbázisból vesszük. Ehhez az 4.2.1. táblázatban szereplő mutatókat használjuk, és egy számjegyű iparági kódokra aggregáljuk az adatbázisunkat (a dolgozók számával súlyozva). A 4.2.2. ábra bal oldali ábrája iparági bontásban mutatja az otthon végezhető munkák arányát (DN-mutató) és a személyes interakciót vagy fizikai jelenlétet nem igénylő munkák arányát (KP-mutató), a jobb oldali ábra ez utóbbit tovább bontja, és külön-külön is szemlélteti, hogy a dolgozók hány százalékának nincsen szüksége személyes interakcióra, illetve fizikai jelenlétre a munkájának elvégzéséhez.

A *Pénzügyi közvetítés* iparágban a legnagyobb az aránya azon munkavállalóknak, akiknek a munkája otthonról is elvégezhető lenne. Második helyen az *Oktatás* áll. Ez a jelenség elsőre ugyan meglepőnek tűnhet, de az Európai Unióban már 2018-ban is az *Oktatás*ban 30 százalék felett volt azon dolgozók aránya, akik legalább alkalomszerűen szoktak otthonról dolgozni és ezzel az *Oktatás* a harmadik helyen van az iparági rangsorban (*Milasi és szerzőtársai*, 2020). A *Közigazgatás*, *Ingatlan*, *gazdasági szolgáltatás*, *Egyéb szolgáltatás*, valamint a *Szállítás és távközlés* iparágak mindegyikében 50 százalék felett van azon dolgozók aránya, akik elviekben tudnának otthonról dolgozni (DN-mutató).

4.2.2. ábra: Az otthonról elvégezhető munkák aránya iparági megbontásban

Megjegyzés: Az ábrák egy számjegyű TEOR-kódonként mutatják azon munkavállalók arányát, akiknek a munkája elviekben otthonról is elvégezhető lenne. A bal oldali ábrán fekete színnel jelölt *Otthoni munkavégzés* mutató *Dingel–Neiman (2020)* tanulmánya alapján, minden más mutató *Koren–Pető (2020)* tanulmánya alapján készült.

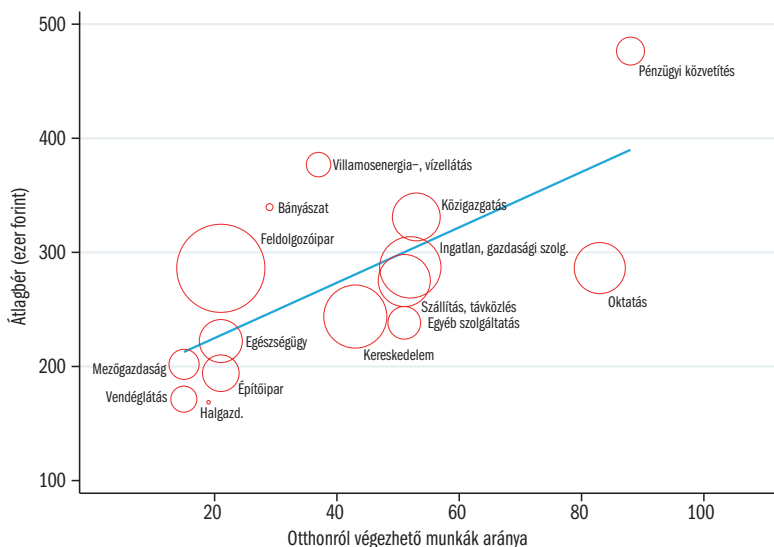
Azok az iparágak, ahol a munkák nagyobb részt elvégezhetőek otthonról, magasabb fizetést is kínálnak a dolgozóiknak. A 4.2.3. ábrán az otthonról végezhető munkák aránya szerepel a vízszintes tengelyen (DN-mutató), míg a függőleges tengelyen a bruttó átlagbér⁹ látható az adott iparágban. A körök mérete az iparágban dolgozók számával arányos. A pénzügyi szektorban a legmagasabb azon dolgozók aránya, akik elviekben tudnának otthonról munkát végezni, és az átlagos fizetés is itt a legmagasabb. Ezzel szemben a vendéglátásban, az építőiparban és a mezőgazdaságban az átlagbér alacsony, a dolgozóknak pedig csak nagyon kis százaléka tudna otthonról dolgozni.

Az otthoni munkavégzés lehetőségének területi megoszlása

A távmunka lehetősége területileg is nagyon egyenlőtlenül oszlik meg Magyarországon. A 4.2.4. ábra mutatja az otthonról elvégezhető munkák arányát járásonként. A Budapesten lakó munkavállalók közel 60 százaléka olyan munkakörben dolgozik, amelyben elvben lenne lehetőség távmunkában dolgozni, Budapesten belül is Budán a legmagasabb az arány (az I., II., XII. kerület mindegyikében 70 százalék felett van a potenciális távmunkás foglalkoztatottak aránya). A főváros mellett az azt körülvevő agglomerációban is kiemelkedően magas ez az arány, míg az Észak-Magyarország és Észak-Alföld régióban kifejezetten alacsony.

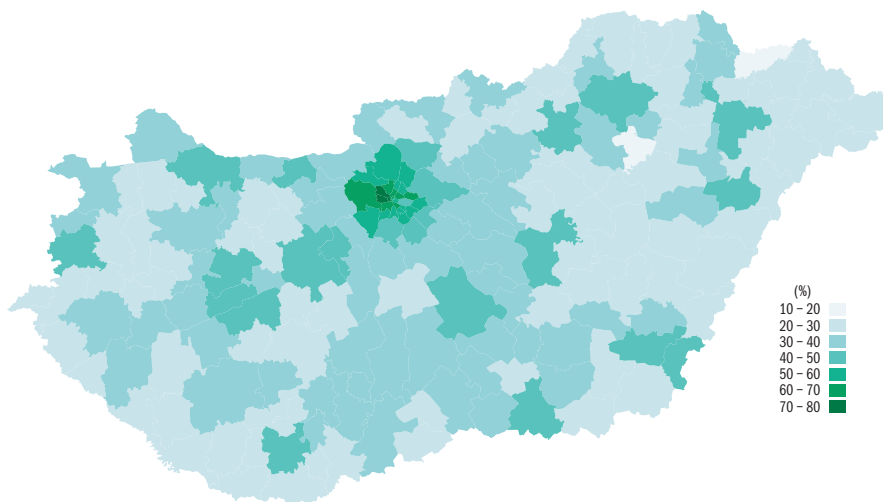
⁹ Az egyén munkajövedelme az adott hónapban. Ha az egyén több munkahellyel rendelkezik, akkor a legmagasabb munkajövedelmet biztosító munkahelyen kapott jövedelme. Gyes, gyed, csed esetén, ha az adott státusz év közben kezdődött, és egy foglalkoztatott tb-kifizetőhelynek minősül, akkor a jövedelem összegében összekeveredik a munkajövedelem és az ellátási összeg, mivel a jövedelem a biztosítási időtartamra vonatkozik, amely a gyermekgondozás alatt nem szakad meg. A továbbiakban ezt a változót bérnek hívjuk.

4.2.3. ábra: Otthonról elvégezhető munkák aránya és a bér összefüggése iparáganként

Megjegyzés: A vízszintes tengelyen az otthonról elvégezhető munkák aránya látható egy számjegyű iparági kódoként, míg a függőleges tengelyen az átlagbért ábrázoltuk az adott iparágban, a körök mérete a megfigyelésszámmal arányos.

4.2.4. ábra: Az otthonról elvégezhető munkák területi megoszlása

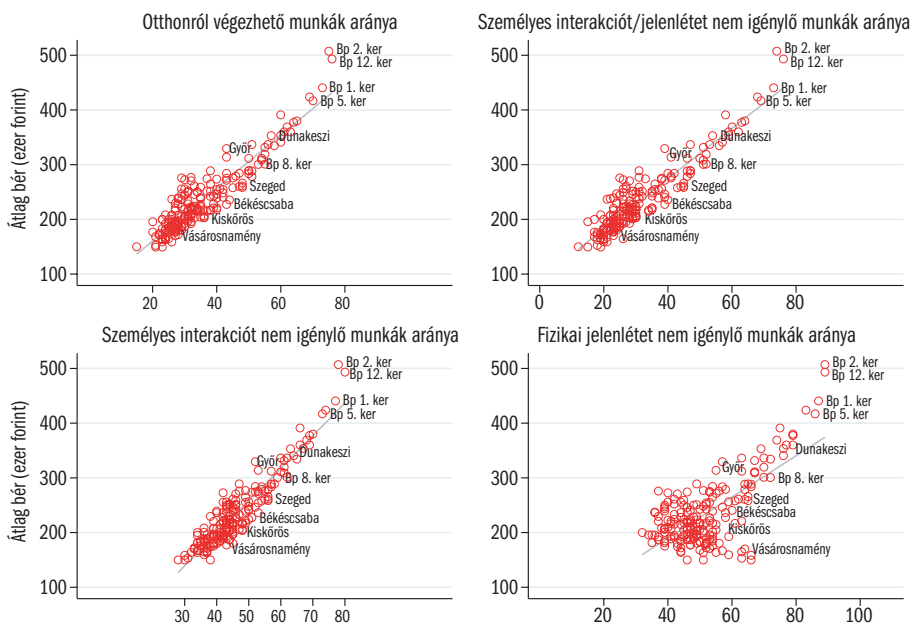

Megjegyzés: Az ábra az otthoni munkavégzés lehetőségének területi megoszlását mutatja járásszinten Magyarországon. Elkészítéséhez a munkavállalók 2016 májusában érvényes állandó lakcímét vettük alapul. Az adott terület minél sötétebb színű, annál nagyobb az adott járáson azon munkavállalók aránya, akiknek olyan foglalkozása van, amely betöltéséhez szükséges feladatok otthonról is elvégezhetőek lennének. Az ábra elkészítéséhez *Dingel-Neiman (2020)* tanulmányában szereplő mutatót használtuk.

Azon járáásokban, ahol magasabb az otthon elvégezhető munkák aránya, az átlagbér is magasabb. A 4.2.5. ábrán egy pont egy járást jelöl, a függőleges

tengely az adott járás átlagbérét mutatja ezer forintban, míg a vízszintes tengely az (elvben) otthon elvégezhető munkák arányát mutatja az adott járásban. A bal felső ábrán *Dingel–Neiman* (2020) által használt mutatót használjuk arra, hogy megnézzük az adott járásban a munkák hány százalékát lehetne otthonról végezni. A jobb felső ábrán a vízszintes tengely azt mutatja meg, hogy dolgozók hány százaléka dolgozik olyan munkakörben, ahol sem a személyes (külső és belső) kommunikáció, sem a fizikai jelenlét nem szükséges, azaz elvben végezhető lenne otthonról (*Koren–Pető*, 2020). Ezt az alsó két ábrán az interakció típusa alapján tovább bontjuk, a bal oldali ábrán a személyes kommunikációt nem igénylő foglalkozások aránya, míg a jobb oldali ábrán a fizikai jelenlétet nem igénylő foglalkozások aránya látható.

4.2.5. ábra: Az otthonról elvégezhető munkák aránya és az átlagbér járásonként

Megjegyzés: Az ábrán egy pont egy Magyarországi járást mutat. A függőlegesen tengelyen az adott járás átlagbére látható ezer forintban, míg a vízszintes tengelyen az adott járásban az otthon elvégezhető munkák aránya van feltüntetve. Az otthon elvégezhető munkák definiálásához a bal felső ábránál *Dingel–Neiman* (2020) tanulmányára támaszkodtunk, míg a többi ábránál *Koren–Pető* (2020) cikkét vettük alapul. Az elemzéshez a megfigyelt munkavállaló állandó lakcímét vettük figyelembe.

Budapest II. illetve XII. kerületében lakók között a legmagasabb azon dolgozók aránya, akik távmunkában is dolgozhatnak, és e kerületekben lakóknak a legmagasabb az átlagbére is. A leggazdagabb területek közé Budapest kerületei és Pest megye járásai tartoznak, és itt a legmagasabb azon munkakörök aránya is, amelyek esetében lenne lehetőség az otthoni munkavégzésre. Ez egybeesik azzal, amit *Mongey és szerzőtársai* (2021) talál kutatásukban: azon dolgozók, akiknek olyan foglalkozásuk van, amit nem lehet otthonról

végezni, kevésbé iskolázottak, kisebb cégeknél dolgoznak, nagyobb arányban bérlői a lakásuknak (és nem tulajdonosai), nagyobb arányban tartoznak valamelyik kisebbséghez.

Következtetések

Az otthoni munkavégzés elvi lehetősége jelentősen eltér Magyarországon mind a foglalkozások, mind az iparágak és a régiók között. Bizonyos iparágakban és régiókban a távmunkával érintett állások aránya a 70–80 százalékot is eléri, másutt alig 20 százalék. Ezek a hatalmas különbségek ráadásul összefüggnek az adott iparág és régió bérszintjével: az otthonról is végezhető munkák jobban fizetnek.

Az itt feltárt egyenlőtlenség nem csak a járvány közvetlen hatásaira vonatkozik. Mint *Köllő* (2020) megmutatja, az elmúlt évben különösen az alacsonyabb jövedelmű háztartásokat érintették hátrányosan a járvány miatti lezárások. Már eleve jobb helyzetben lévő dolgozók munkapiaci helyzetét erősíti az, ha az otthoni munkavégzés jobban elterjed, tovább növelve a foglalkoztatási és jövedelmi egyenlőtlenségeket. Ha a vállalkozások nagy arányban átállnak az otthoni munkavégzésre (például az irodabérlés költségeinek csökkentése miatt), akkor a foglalkozásokon belül nő az egyenlőtlenség azok között a dolgozók között, akik tudnak otthonról dolgozni (otthoni munkakörülményeik megengedik, képességeik megvannak hozzá) és azok között, akik nem. A gazdaságpolitika elsődleges feladata ennek az egyenlőtlenségnek a monitorozása és kordában tartása.

Ebben az alfejezetben csak a távmunka elvi, technológiai lehetőségét vizsgáltuk, annak jogi és pénzügyi ösztönzőit nem. A megfelelő jogi szabályozással (a munkaadó és a munkavállaló közötti viszony a távmunka szabályozásában, felelősségi, költségtérítési és adózási szabályok) elősegíthető a minél nagyobb arányú és hatékonyabb távmunka. Ezek kialakításakor is szem előtt kell azonban tartani az egyenlőtlenség problémáját. Nem szükséges például olyan munkakörökben és iparágakban ösztönözni a távmunkát, ahol ez egyébként is könnyen megvalósítható. A szűkös erőforrásokat hasznosabb a marginális munkavállalói csoportokra fordítani.

A munkaerőpiacon kívül más területekre is hatással lesz a távmunka, mint például az irodabérlési és építési piac (*Milasi és szerzőtársai, 2020, Gupta és szerzőtársai, 2021*). A rendelkezésünkre álló adatokból ezekről a hatásokról nem tudunk számszerű következtetést levonni.

Hivatkozások

- BAERT, S.–LIPPENS, L.–MOENS, E.–STERKENS, P.–WEYJTJENS, J. (2020): The COVID-19 crisis and telework: a research survey on experiences, expectations and hopes. GLO Discussion Paper, No. 532. Global Labor Organization (GLO), Essen.
- DINGEL, J. I.–NEIMAN, B. (2020): [How many jobs can be done at home?](#) Journal of Public Economics, Vol. 189. 104235.
- GUPTA, A.–MITTAL, V.–PEETERS, J.–VAN NIEUWERBURGH, S. (2021): [Flattening the Curve: Pandemic-Induced Revaluation of Urban Real Estate](#). Working Paper Series. National Bureau of Economic Research, No. 28675.
- KOREN MIKLÓS–PETŐ RITA (2020): [Business disruptions from social distancing](#). PLoS ONE, Vol. 15. No. 9. e0239113.
- KÖLLŐ JÁNOS (2020): [Foglalkoztatás a koronavírus-járvány első hullámának idején](#). Megjelent: Fazekas Károly–Elek Péter–Hajdu Tamás (szerk.): Munkaerőpiaci tükrök, 2019. KRTK KTI, Budapest, 220–232. o.
- KSH (2017): [Magyarország, 2016](#). Központi Statisztikai Hivatal, Budapest.
- LEWANDOWSKI, P.–PARK, A.–HARDY, W.–DU, Y. (2018): [Educational upgrading, structural change and the task composition of jobs in Europe](#). Economics of Transition, Vol. 26. No. 2. 201–231. o.
- LING, D. C.–WANG, C.–ZHOU, T. (2020): [A First Look at the Impact of COVID-19 on Commercial Real Estate Prices: Asset-Level Evidence](#). The Review of Asset Pricing Studies, Vol. 10. No. 4. 669–704. o.
- MILASI, S.–GONZÁLEZ-VÁZQUEZ, I.–FERNÁNDEZ-MACÍAS, E. (2020): [Telework in the EU before and after the covid-19: Where we were, where we head to](#). JRC Science for Policy Brief.
- MONGEY, S.–PILOSSOPH, L.–WEINBERG, A. (2021): Which workers bear the burden of social distancing? The Journal of Economic Inequality, Vol. 19. No. 3. 1–18. o.
- SEBŐK ANNA (2019): [A KRTK Adatbank Kapcsolt Államigazgatási Paneladatbázisa](#). Közgazdasági Szemle, 66. évf. 11. sz. 1230–1236. o.

4.3. TÁVMUNKA ÉS MUNKAHELYEK: INGATLANPIACI HATÁSOK

HORVÁTH ÁRON

Nemzetközi áttekintés

Irodák

A távmunka járvány utáni terjedésének munkahelyi hatásairól egyelőre óvatosan spekulálnak az érintettek. A bizonytalanság abból is adódik, hogy a járványidőszak gazdasági következményei rövid távon is visszafogják az irodapiaci keresletet. *Voigtländer* (2020) az európai nagyvárosokban 2020-ra a várható GDP-csökkenéshez képest szinte mindenhol többszörös, és az 1990–2020-as időszak legnagyobb visszaeséseit megközelítő vagy meghaladó bérleti díj és árcsökkenést várt. *Voigtländer* kalkulál a piacot érintő strukturális változásokkal is, nevezetesen, hogy a távmunka terjedése miatt a válság mélyebb és tartósabb lesz az irodapiacon. Ugyanakkor megemlítette, hogy rövid távon ezt a tendenciát ellensúlyozhatja az irodahelynek az egészségügyi megfontolások alapján növekvő egy főre jutó növekedése. Elemzésében ökölszabályként azt idézi, hogy 10 százalékos növekedés a távmunkában 5 százalékkal csökkenti az irodakeresletet. A 2020-as adatok alapján ennél a predikciónál sokkal kisebb visszaesés mutatkozott az irodapiacon.

A vállalatvezetők az egyelőre fennálló bizonytalanság mellett is inkább arra számítanak, hogy a járvány előtti időszakhoz képest a munkavégzés formája szignifikánsan átalakul. Az *EY-ULI* (2020), valamint a *KPMG* (2020) kutatásai alapján piaci cégek vezetőinek nagyrésze gondolja úgy, hogy a távolról végzett munka több munkaórát fog kitenni, és több dolgozót fog érinteni, mint eddig. A hangsúlyozott bizonytalanság mellett konszenzus mutatkozik abban, hogy a távmunka terjedése nem minden munkatípust és korosztályt érint ugyanolyan mértékben. A munkaterületek közül a stratégiai és kooperatív döntések, a tehetséggondozás, a vállalati kultúra építése és a kreatív, innovatív fejlesztések számára elengedhetetlen, hogy személyesen, munkahelyi környezetben történjenek, ellentétben például az adminisztratív feladatokkal. Ennek a fő oka a megkérdezettek szerint, hogy a távmunka leginkább ezeknek a részterületeknek a hatékonyságát rontotta. A munkavállalók oldalán a fiatalabb generáció tagjai jobban támogathatják a hagyományos, irodai munkát a szociális interakció és a közösséghez tartozás érzése miatt, mint idősebb, akár családos munkatársaik. A vállalatvezetők várakozásaiban az is megjelent, hogy a gyors, forradalmi átalakulásnak a meglévő irodai állomány felhasználási lehetőségei is korlátot jelenthetnek. A változáshoz szükséges az irodai adottságok átalakítása: a járvány utáni munkavégzéshez zöldebb, energiahatékonyabb, kevésbé zsúfolt, dolgozóbarátabb légkört és több közösségi teret kínáló munkahelyekre van szükség.

A világ többi részéhez hasonlóan egyelőre Budapesten sem észlelhetők gyors változások az irodapiacon. A bérleti díjak az elmúlt néhány, felívelő időszak

szintjeit tükrözik 25 eurós fajlagos havi díjjal (Hegedűs, 2021). Az üresedési arány még nem magas (9,1 százalék), de már több negyedév óta növekszik, és várhatóan tovább nő majd, hiszen a jelenlegi állomány nagyságának 12 százalékát kitevő irodaterület áll építés alatt döntően a Váci úti irodafolyosó mentén és Dél-Budán.

Lakóingatlanok

A *lakásbérleti piacon* megvalósult szerződések mennyisége az első, szigorú lezárások alatt több országban is visszaesett a bezuhanó kereslet és a teljes bizonytalanság együttes eredményeként. A későbbiekben, a következő hullámok során több ingatlan jelent meg a hosszú távú piacon, ami a tulajdonosok számára biztosabb bevételi forrást jelentett, továbbá számos, addig főként rövid távon és turisztikai célból kiadott ingatlan került a hosszú távú bérleti piacra. A kereslet viszont ezzel szemben inkább tovább mérséklődött, hiszen az alacsonyabb jövedelmű bérlők számára nehezebbé válhatott a lakhatás megfizetése. Továbbá egyes városokban az általános távoktatás bevezetése miatt az egyetemisták kereslete szűnt meg ideiglenesen, ami miatt összességében az elmúlt években tapasztalt drágulás teljesen megszűnt, és visszafordult bérleti díj csökkenésbe. Krakkói adatokon végzett elemzés alapján (Tomal–Marona, 2021) a két hullám külön-külön nagyjából 6-7 százalékos csökkenést okozott a bérleti piacon, hosszú távon pedig 2021 elejére további esést jósoltak, a növekedés (és a járványhelyzet előtti szintek elérése) pedig ezután következhet, természetesen a gazdaság növekedésének függvényében.

A bérleti piacon jelentkező első hatások után az *adásvételekben* is érvényesültek a gazdasági hatások a járvány kezdeti időszakában, ami miatt visszaesett az ingatlankínálat: 2020 áprilisában amerikai nagyvárosi területeken átlagosan 33 százalékkal az előző év azonos időszakához képest (Gascon–Haas, 2020). Ezzel együttesen a kereslet is zuhant, amely két folyamat együttesen az árakat így kevésbé érintette. A tavalyi év második felében azonban a kereslet elkezdett növekedni, ami egyrészt árnövekedést eredményezett, másrészt pedig tovább csökkentette az addig is alacsony tranzaktálható lakásmennyiséget, mely az októberi elemzés szerint az Egyesült Államokban augusztusban érte el országosan is a minimumát az előző évhez képest.

A járvány idején megfigyelhető hatásokon túl a távmunka valószínűsített terjedése *hosszabb távon* is alakítja a lakóingatlanok iránti keresletet. Szükségszerűen nagyobb, több szobás ingatlanokra lehet szükség extra dolgozószobával, új helyiségekkel. Mivel így a dolgozók több időt töltenek saját otthonukban, előtérbe kerülhet az otthoni rekreáció fontossága (például kert, terasz, grill, medence), valamint a felújítások szükségessége is (Courtney, 2020; Balasubramanian, 2021).

Nemcsak az ingatlanok jellege, hanem a *lokációk iránti kereslet* is megváltozhat. A sok otthon töltött idő alatt felértékelődött a zöld környezet szere-

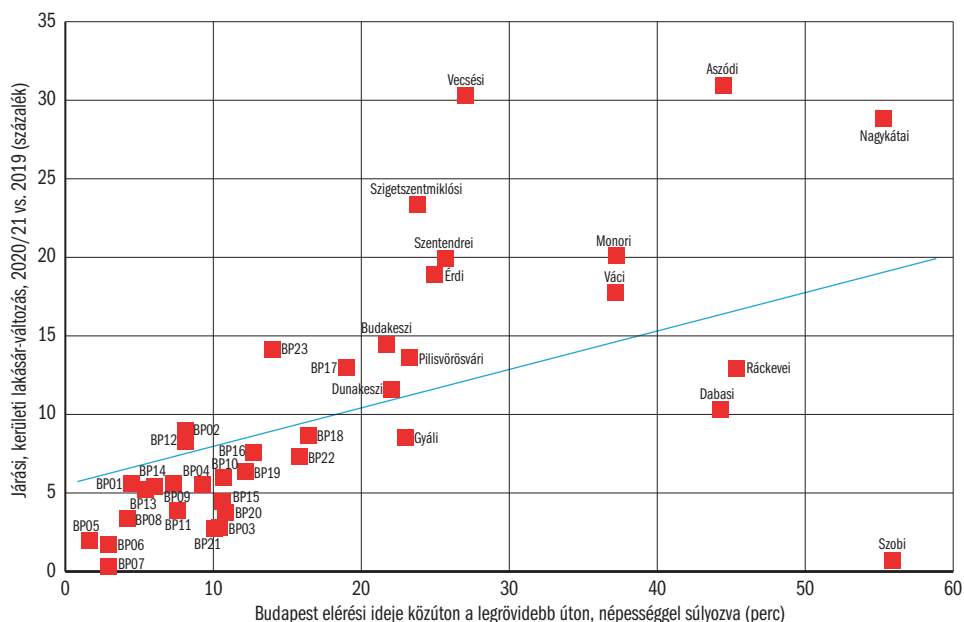
pe, a saját kert fontossága. Ezzel párhuzamosan átértékelődött a munkahelyek megközelíthetősége, hiszen a távmunka lehetővé teszi a napi feladatok elvégzését akár a városon kívüli, olcsóbb, távolabbi helyekről. Amennyiben a távmunka terjedésére valaki hosszabb távon is számít, akkor a lakások iránti kereslet eltolódik a nagyobb, zöldebb, kevésbé városközponti ingatlanok felé. A lakóingatlanok keresletének változásához kapcsolódó hipotézis a járvány során annyira nevezetessé vált az ingatlanpiacon, hogy *fánkhatásként* nevesült. A fánkhatás a lakáspiaci kereslet földrajzi eltolódásából kiindulva azt írja le, hogy a nagyvárosok körüli területeken növekszik a kereslet a lakások iránt, míg a városok belsőbb részei iránt csökken az érdeklődés. *Ramani-Bloom* (2021) átfogó amerikai ingatlanpiaci adatbázison vizsgálta, és mutatta ki a fánkhatást. Míg a 12 legnagyobb amerikai városban a városközpontokban, illetve a leg­sűrűbben lakott területeken a bérleti díjak estek a járvány során, az olcsóbb, várost körülvevő területeken pedig emelkedtek. A bérleti díjak különböző pályája nagyjából 10 százalékos ollót nyitott ki. A lakásárakban is kimutatható volt ez a különbség: míg a lakások értéke enyhén csökkent az üzleti negyedben, a középkategóriájú területek, illetve az olcsó helyszínek a városokon kívül felértékelődtek. A lakásárak esetében 4–6 százalékos különbség mutatkozott meg 2020 második felére. A fánkhatásra vonatkozó hipotézist hasznosítva végzett kutatást amerikai városokban *Liu-Su* (2021). A szerzőpáros eredményei alapján is szignifikáns és várt előjelű a kapcsolat: a járványhelyzet idején a sűrűség növekedésével az árak és a bérleti díjak csökkennek, a központtól vett távolság csökkenésével pedig a bérleti díjak nőnek, az árak viszont nem változnak szignifikánsan. A fánkhatás lehetséges magyarországi megjelenésének vizsgálatát keretes írásban mutatjuk be.

A fánkhatás Magyarországon

Ingatlanár-változás Budapesten és Pest megye járásaiban

A fánkhatás hipotézisét és nemzetközi elemzési ötletét hasznosítottuk Magyarországon is. Megvizsgáltuk, hogy a járvány időszakában hogyan alakultak a relatív lakóingatlan-árak Budapest központjától mért elérhetőségi idő függvényében. Bár egyelőre ez a hatás rövid időszakban érvényesülhetett, megvizsgáltuk 2019–2020 teljesen és 2021 részlegesen feldolgozott lakásadatain. A 4.3.1. *ábra* tanúsága szerint az ingatlanárak még a járvány idején is emelkedtek Pest megyében. A százalékos mértékben legkisebb növekedés a budapesti belső kerületekben, valamint a Szobi járásban volt megfigyelhető. A többi területet a 10–20 százalékos áremelkedés jellemezte. A távolság és a lakásárak közötti kapcsolatban szignifikáns pozitív összefüggés jelenik meg, amely szerint 1 perccel több utazás 0,24 százalékos lakásár-emelkedési többletet mutatott az időszakban. Budapest 23 kerületén mérve ez a szám kétszer nagyobb.

4.3.1. ábra: Lakóingatlanár-változás Budapest központjától mért távolság függvényében

Megjegyzés: A Nagykőrösi és a Ceglédi járás nélkül.

Forrás: KSH települési szintű fajlagos lakásárak és T-STAR elérési idők alapján saját számítás.

Az ábra alapján elmondható, hogy Budapest környékén is a fánkhatásnak megfelelő lakóingatlanár-változás mutatkozik a járvány időszakában. Ennek oka lehet a külső kerületek és agglomerációs települések zöld környezetének felértékelődése, de ugyanígy a belső kerületek előnyeinek visszaesése is. A belső kerületekben a turizmus járvány alatti eltűnése, valamint a hosszabb távon várható korlátozó intézkedések miatt a rövid távú szálláskiadásra való ingatlanhasznosítás előnye szinte eltűnt. A munkahelyhez való közelség pedig akár hosszú távon is átértékelődhet a távmunka terjedése miatt, amit a következőkben elemzünk.

Távmunka Budapesten és Pest megye járásában

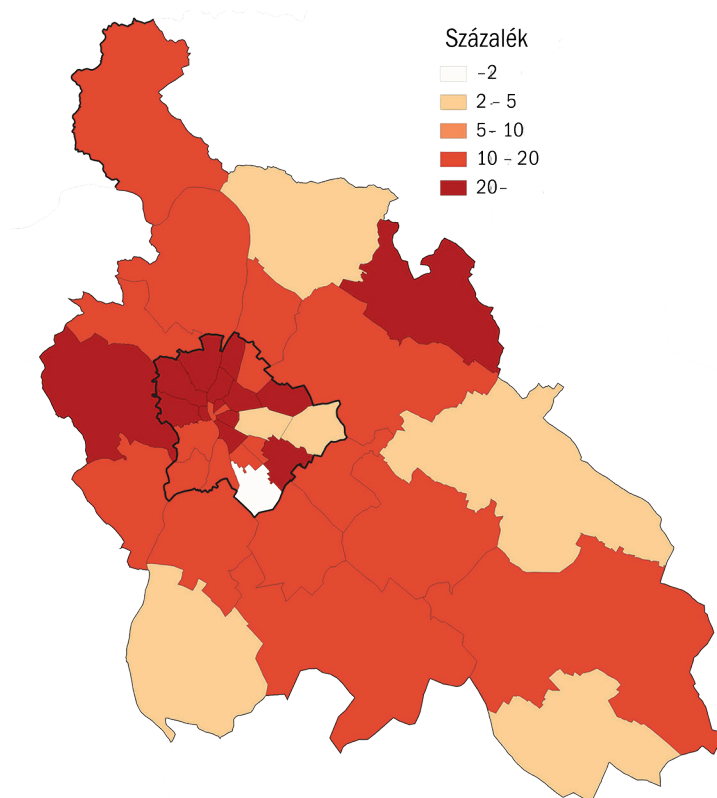
A munkavégzéssel való közvetlen hatást az ingatlanárak és a távmunka kapcsolatára vonatkozóan vizsgálhatjuk. A KRTK Adatbank MEF-adatbázisában megnéztük, hogyan alakult az otthoni munkavégzés aránya¹ 2020-ban járási szinten, illetve milyen kapcsolat mutatható ki a távmunkavégzés aránya, valamint a lakásárak alakulása között a járványidőszakban, vagyis 2019 és 2020/2021 között.

¹ Azoknak a foglalkoztatottaknak az aránya, akik alkalmanként vagy rendszeresen végeztek távmunkát.

2019-ben országos szinten 2 százalékra volt becsülhető az otthonról is dolgozók aránya, míg 2020-ban 9 százalékra emelkedett ez az arány. 2020-ban a régióközpontok körül 10–20 százalék közötti arány mutatkozott a távmun-

kavégzésben. Az arány Budapesten és környékén volt a legmagasabb, ahol a dolgozók több mint ötöde dolgozott otthonról is. Elemzésünk során ezért a főváros környékén 2020-ban megfigyelhető jelenségeket emeljük ki, azonban analóg módon más helyszínekre és időszakokra is elvégeztük a vizsgálatot.

4.3.2. ábra: A távmunkázók aránya Pest megye járásaiban 2020 során

Forrás: KRTK Adatbank a KSH Munkaerő-felmérésének adatai alapján a szerzők számítása.

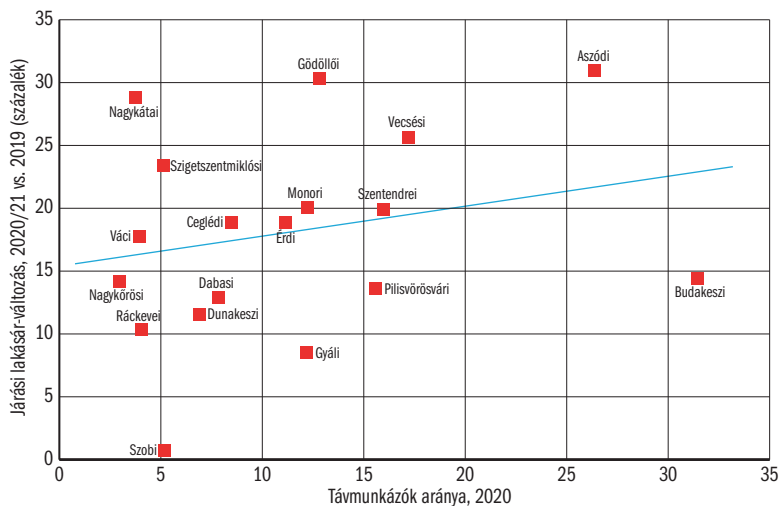
A fővárost tekintve a budai kerületek, a belvárosias helyszínek – a 7., 8., és 9. kerület – esetében volt legnagyobb a növekedés, de ide tartozott még a 13., a 4., a 14., a 16. és a 18. kerület is. Az agglomerációban a Buda környéki járássok esetében volt kiemelkedő a bővülés, de ugyancsak igaz volt ez a délkeleti vecsési járásra és az északkeleti aszódi járásra is. Az említett helyszíneken mindenütt 10 százalékpont felett volt a távmunkázók bővülésének 2020. évi mértéke, ami a térképen a sötétebb színezést eredményezte. Pest megye többi részén, illetve a fővárosban jellemzően 4–10 százalékpont közötti volt az emelkedés. A változás hatására a távmunkázók aránya a legjobban bővülő területeken 20 százalék felett alakult a fővárosban, valamint a budakeszi és az aszódi járásban, míg a többi helyszínen többnyire 10–20 százalék között mozgott.

Táv munka és fánkhatás Budapest környékének lakáspiacán

A fánkhatás okai között hipotézisünk szerint fontos szerepet játszhat a távmunka terjedése. Feltételezésünk szerint a távmunka szempontjából érintettebb környékek vonzóbbá válhattak lakóhelyként is, így relatíve jobban drágulhattak az ott található ingatlanok. 2019–2021 közötti lakásár-tranzakciók alapján azonban statisztikailag nem tudtuk kimutatni a távmunka elterjedtsége és a lakásárak változása közötti pozitív kapcsolatot járási szinten. A távmunka aránya és a lakásárak változása között Pest megyében nem szignifikáns pozitív korreláció mutatkozik.

Míg például a Szobi járásban a távmunka aránya 5 százalékos volt – ami 1 százalékos lakásár-növekedéssel járt együtt 2019 és 2020/2021 eddig feldolgozott időszaka között –, addig Érden és környékén a 11 százalékos távmunkaarányhoz 19 százalékos drágulás társult. A legnagyobb arányú lakásár-emelkedés az Aszódi járásban volt mérhető, itt 31 százalékkal drágultak a lakások, a távmunka aránya pedig 26 százalékos volt. A legnagyobb távmunkaarány Budakeszit és környékét jellemezte, míg a lakásár-emelkedés 14 százalék körül alakult, amiben nagy szerepet játszhatott a térség magas árazása, több budapesti kerületét is meghaladta az ingatlanok fajlagos ára 2020-ban. Szintén jelentős volt az áremelkedés a Gödöllői járásban (30 százalék), ahol a távmunka 13 százalékos aránya nem volt kiugróan magas.

4.3.3. ábra: A távmunkázók aránya (2020) és a becsült lakásárváltozás (2019–2020/2021) közötti kapcsolat Pest megye járásaiban

Forrás: KRTK Adatbank a KSH Munkaerő-felmérésének adatai alapján, valamint a KSH települési szintű fajlagos lakásárak alapján a szerzők számítása.

Az elemzést elvégeztük az ország összes járásának adatát felhasználva, valamint a távmunkaarány éves *változása* tekintetében is teszteltük az esetleges kapcsolatot. Ezek a számítások sem vezettek statisztikai értelemben vett szig-

nifikáns eredményre. Bár magyarországi statisztikai vizsgálatunk egyelőre nem igazolta a fánkhatás távmunkával való összefüggését, az ingatlanpiac változásait érdemes követni a következő években. Amennyiben a távmunka terjedése tartós lesz, a hatás jobban érvényesülhet a tranzakciós árakban. Részletesebb elemzés nagyobb eséllyel szűrheti ki más tényezők lakásárváltozásra gyakorolt hatását. Minden bizonnyal szerepe lehet az árváltozásban a korábban is említett rövid távú szálláskiadási lehetőségeknek, a lakók aktuális jövedelemszintjének, a lakásárak szintjének, valamint a kisebb településeken a 2020-ban intenzívebben felhasznált CSOK-támogatásnak is. Felmerülhet az is, hogy a távmunka aránya nem az egyes települések hosszú távú vonzerjét mutatják, hanem azt, hogy mely településeken élők lakhatási döntése változhat meg a gyakoribb otthoni munkavégzés hatására. Végezetül, azt is érdemes ismét kiemelni, hogy vizsgálatunkat járási szinten tudtuk elvégezni, és jelentős különbségek mutatkozhatnak járásokon belül. A következő években érdemes lesz elvégezni hasonló korrelációs tesztek.

Hivatkozások

- BALASUBRAMANIAN, S. (2021): [The Covid-19 Pandemic Has Fueled A Crisis In The Housing Market](#). Forbes.com, április 27.
- COURTNEY, E. (2020.): [Where Are People Moving? Remote Work and Real Estate Trends. Trends and statistics](#). Flexjobs, szeptember 22.
- EY-ULI (2020): [Future of Work](#).
- GASCON, C. S.–HAAS, J. (2020): [The Impact of COVID-19 on the Residential Real Estate Market](#). Federal Reserve Bank of St. Louis.
- HEGEDŰS ORSOLYA (2021): [Hungary Marketbeat](#). Budapest Office Q4 2020, Cushman & Wakefield.
- KPMG (2020): [Real estate in the new reality](#). KPMG International.
- LIU, S.–SU, Y. (2021): [The Impact of the COVID-19 Pandemic on the Demand for Density: Evidence from the U.S. Housing Market](#). Working Paper, Federal Reserve Bank of Dallas.
- RAMANI, A.–BLOOM, N. (2020): [The Donut Effect of Covid-19 on Cities](#). NBER Working Paper. No. 28876.
- TOMAL, M.–MARONA, B. (2021): [The Impact of the COVID-19 Pandemic on the Private Rental Housing Market in Poland: What Do Experts Say and What Do Actual Data Show?](#) Critical Housing Analysis, Vol. 8. No. 1. 24–35. o.
- VOIGTLÄNDER, M. (2020): [A perfect storm for European office markets? Potential price effects of the Covid-19 pandemic](#), IW-Report, 28. Institut der deutschen Wirtschaft (IW), Köln.

4.4. KÖZÖSSÉGI MUNKAHELYEK BUDAPESTEN ÉS A VÁLSÁG HATÁSA

KÁLMÁN JUDIT

A közösségi munkavégzést lehetővé tevő kisebb és nagyobb közösségi irodák (*coworking spaces*) a 2000-es években kezdtek el megjelenni – először az Egyesült Államokban, majd Európában, Ázsiában és szerte a világon –, majd a 2010-es években jelentősen megszorodtak, párhuzamosan a technológiai változások által indukált távmunka-lehetőségek alakulásával (Orel, 2021, Grazian, 2020). Ezek olyan terek, amelyek a hagyományos irodabérlés alternatíváját nyújtják, amelyekben akár állandó tagként, akár csak néhány órára betérve lehet nemcsak egyénileg vagy kicscapatban dolgozni, de ismerkedni, tapasztalatot cserélni, előadást tartani, ügyfelet fogadni, nyomtatni stb. Célcsoportjuk elsősorban a rugalmas munkát végző csoportok, egyéni vállalkozók, szellemi szabadfoglalkozásúak, sokszor technológiai és infotechnológiai világban dolgozók, diákok, kisvállalkozók, startupok, nonprofitok, és az úgynevezett digitális nomádok – tehát olyan egyének, akik egymástól függetlenül, de mégis egy adott közösségi térben dolgoznak (Spinuzzi 2013, Foertsch-Cagnol, 2013). Népszerűségük növekedésével e közösségi irodák ugyanakkor egyre fontosabbak lettek a nagyvállalati szféra számára is, amely kiszervezi irodái, avagy munkavállalói egy részét, s ezzel költségeket takarít meg, valamint a kisvállalkozások és a *startupok* számára is, amelyek így méretükhöz igazíthatják irodaszükségleteiket.

A közösségi irodák lényege, hogy a modern dizájnnal kialakított terek nemcsak munkavégzésre, de kapcsolatépítésre, közösségteremtésre is lehetőséget adnak – sőt gyakran ezt ösztönzik is, valamint lehetőség nyílik akár közös szabadidős tevékenységekre, étkezésre, játékra is. Kulcsfontosságú a közösségteremtés, a *networking* és közösségi események szervezése, melyet a közösségi helyek menedzserei szerveznek, s amelyek gyakran akár a szélesebb közönségnek is nyitva állnak – ezáltal extrabevételi lehetőségeket teremtve (Mariotti és szerzőtársai, 2017). Mindezek együttesen *nagyobb produktívashoz, több kreatívashoz, illetve új üzleti ötletek megvalósításához, innovációhoz, tudástransferhez vezethetnek* (Morisson, 2018, Spreitzer és szerzőtársai, 2017, Mariotti–Akhavan, 2020). Ez az oka az elmúlt években a *coworking* modell növekvő népszerűségének, ezek a helyek legtöbbször a helyi vállalkozási ökoszisztéma integráns részeivé váltak (Kwiatkowski, 2012, Akhavan–Mariotti, 2018), urbánus és rurális környezetben egyaránt egyfajta gyűjtőhelyei a magasan képzett, tehetséges, tudásorientált munkaerőnek, valamint üzleti inkubátor- és akcelerátorszerepet is betöltenek (Orel–Dvouletý, 2020, Grazian, 2020, Mariotti és szerzőtársai, 2021).

Ezek az újfajta közösségi munkahelyek tehát dinamikusan fejlődtek a koronavírus-járvány és -válság előtt szerte a világon, így Közép-Európában is – Ma-

gyarországon Budapesten 2009 óta, de számos vidéki városban is, többféle méretű, profilú és tulajdonosi háttérű résztvevőkkel és növekvő népszerűséggel.

2018-ban körülbelül 18 ezer közösségi iroda működött a világban, de számukat 2024-re már 40 ezer fölé prognosztizálják, míg az itt dolgozók száma 2019-ben még csak körülbelül 3 millió volt világszerte, a várakozások szerint az is minimum megduplázódik 2022-re, s a járvány miatti távmunka-növekedés következtében akár tovább is növekedhet (*Konya, 2020*). A JRC jelentése szerint az EU-tagállamokban a foglalkoztatottak 33–44 százaléka foglalkoztatható távmunkában, ami elég jól korrelál a járvány alatt tapasztalt valós számokkal (*Sostero és szerzőtársai, 2020*).

2021-ben a távmunka fogalma gyökeresen megváltozott, a pandémia miatt számos szektor dolgozói kényszerültek távmunkára. A válság a közösségi munkahelyeket is érzékenyen érintette, nemcsak a kényszerű időszakos zárás, de tagjaik megváltozott anyagi, vállalkozási és munkakörülményei, az utazások korlátozása miatt is. Ugyanakkor a távmunka szélesebb körű elterjedése miatt újabb ügyfelekkel és másfajta szerepkörökkel is gazdagodtak a közösségi irodák. 2021 során interjúk és online kérdőíves kutatásban hazai közösségi irodák vezetőit kérdeztünk meg a túlélési stratégiájukról, milyen szolgáltatásokat kellett elhagyniuk, bevezetniük, hogyan alakult ügyfeleik száma, pénzügyeik stb., hogyan látják helyzetüket jelenleg, illetve a válság után a munka átalakuló világában – ennek eredményeiből villant fel néhány elemet ez a rövid írás.

Az interjúzás és kérdőíves felvétel egy folyamatban levő európai kooperációs projekt részeként történt,¹ amelynek 28 országból vannak résztvevői. Budapesten összesen 13 közösségi iroda vezetője vett részt a kérdésés első hullámában, ami meglehetősen jó elérési arányt jelent, hisz a teljes terület évi 20–25–30 szereplőből állt korábban, ami a Covid-járvány alatt inkább csökkent, továbbá a járvány maga nehezítette a kutatás lebonyolítását is. A legnagyobb irodák vezetői szerencsére rendelkezésünkre álltak (többek közt L’Office, Kaptár, Impact Hub, HubHub, HUB55, Content).

A közösségi irodák vezetői kivétel nélkül felsőfokú végzettségűek, jellemzően 40 év alattiak, sokan közülük tulajdonosai is az általuk vezetett irodának, és átlagosan 2–5 év óta dolgoznak ezen a területen, de vannak, akik már több mint 10 éve. Maguk az irodák változatos méretűek, vannak nagyobbak (70–200 asztallal és több tárgyalóhelységgel), de számos kisebb (20 asztal alatt) szereplő is van Budapesten, illetve vannak olyan helyek, ahol inkább kisebb-nagyobb vállalkozásoknak adnak ki konkrét irodákat, és vannak olyanok is, ahol mindezeket keverve szolgáltatják, többféle csoportra is célozva. A felhasználók zömükben férfiak, felsőfokú végzettségűek (de nem csupán), fiatalabb korosztályokból kerülnek ki – ez hasonló a világban másutt megfigyelt demográfiai összetételhez, bár vannak kifejezetten női többségű közösségi irodák is. Budapesten is minden helynek kicsit más a profilja, van, ahol a rendszeres tagság jelenti a fő kört, de vannak olyan közösségi helyek is, ahol egyesek vannak helyi és a nemzetközi felhasználók, utóbbiak lehetnek akár digitális nomádok, akik évente több hónapot utazva dolgoznak, akár Budapesten élő külföldiek, és van, ahol nem a közösségi térre, inkább a magán irodák kiadására és székhelyszolgáltatásra helyezik a hangsúlyt.

¹ CA 18214 COST action „The geography of new working spaces and the impact on the periphery”, 2019–2023.

Az interjúkban és a kérdőíves felmérésben is összességében minden közösségi vezető arról számolt be, hogy jelentősen megviselte őket a pandémia okozta válság, hiszen a járványügyi intézkedések miatt akár hosszabb időre bezárásra kényszerültek, de az ügyfelek egy jelentős része a nyitva tartott hónapokban is felmondta szerződését, vagy nem tudta tartani a korábbi rendszeres bérleti díjfizetését. Így komoly (50–90 százalék) csökkenés mutatkozott tagságlétszámukban, nem szervezhettek további bevételeket teremtő rendezvényeket, tréningeket (100 százalékos visszaesés), visszamondták a korábbi teremfoglalásaikat, számos szolgáltatásukat nem, vagy csak nagyon korlátozottan tudták nyújtani (75 százalékos vagy annál nagyobb visszaesés), miközben legtöbbjüknek folyamatosan bérleti díjakat kellett fizetniük az ingatlanért, amely nem – vagy nem jelentősen – csökkent ez idő alatt. Természetesen a *méret*, illetve a valamely *nemzetközi közösségi lánchoz tartozás* (Impact Hub, HubHub) nagyban befolyásolta a túlélést – a nemzetközi láncok sokféle kedvezményt, illetve keresztfinanszírozási lehetőséget tudtak nyújtani tagjaiknak, online tréningeket, eseményeket szerveztek, amelyeket a magyarországi partnereik is könnyebben kijaánlhattak stb., míg a kisebbek és az önálló lábakon állók mindezeket csak saját erőből tehették volna. Ezzel együtt a közösségi irodák menedzserei most sokkal inkább rákényszerültek a közösségépítésre – tagjaik megtartását célzó online eseményeket szervezniük –, mint bármikor korábban. Ez nem sikerült mindenkinek, ami mutatja sérülékenységüket (*Ceinar–Mariotti*, 2020).

A magyar közösségi irodák továbbá nem tartoztak abba a vállalati körbe, amely kormányzati támogatást kapott a munkaerő megtartásához, így sok nyugati társukkal ellentétben nagyon nehezen maradtak fenn ebben az időszakban és számos korábban jól működő kisebb közösségi iroda be is zárt véglegesen. Van olyan budapesti közösségi iroda is, amelynek tulajdonosai Bécsben is működtetnek irodát – így össze tudták hasonlítani az eltérő kormányzati szerepvállalást, a kapott támogatásokat a járvány alatt és után.

A Deskmag által 2020-ban felmért európai közösségi irodák 57 százaléka folyamodott kormányzati támogatásért a járvány idején, de csak 39 százalékuk találta azt valamelyest hasznosnak. 43 százalékuk egyáltalán nem kapott kormányzati segítséget. Pénzügyi problémákat, jövedelemcsökkenést az európai közösségi irodák 77 százaléka jelzett 2020-ban, 39 százalékuk mérete csökkent (*Deskmag*, 2020). A magyar résztvevők hasonlókról számolnak be (számokat lásd fent), illetve a 2019-ben ismert kb.36 budapesti és 18 vidéki közösségi irodából legalább 15-öt nem értünk el kutatásunkban 2021 tavaszán, a jelek szerint ezek valószínűleg megszűntek a pandémia alatt.

Egy érdekes hatása a járványnak szerte a világon, hogy az otthoni munkavégzés előretörésével, illetve az ingázás átértékelődésével átalakult a belváros-külterület, az urbánus–rurális, periferiális területek vonzereje. Valamivel már korábban is, de a járvány miatti kiköltözési hullám által még inkább gerjesztve a kifejezetten rurális vidékeken is megjelentek közösségi irodák, melyek a *home-office* izoláltsága ellen alternatívát jelenthetnek, miközben potenciálisan

akár új helyi csomópontokká, innovációs központokká válhatnak (*Deskmag*, 2020, *Avdikos–Merkel*, 2020). Jellemző egyébként, hogy míg Európában inkább nagyvárosi, sőt belvárosi jelenség volt korábban a közösségi irodák léte, amit részben a magas ingatlanárak is ösztönöznek, addig az Egyesült Államokban a közösségi irodák többsége közepes és kisebb városokban van, s a közösségi irodákban dolgozók 65 százaléka is kisvárosokban, perifériális területeken él (*Deskmag*, 2019). Budapesten és a vidéki nagyvárosokban (például Pécs, Debrecen) korábban gyakorlatilag az összes közösségi iroda belvárosi, jó közlekedésű, jó infrastruktúrájú, sűrűbb városi beépítésű területeken, esetleg rozsaövezetben volt, de 2020–2021 során több is külsőbb területekre költözött (részben a bérleti díjak problémái miatt). Új belépők is megjelentek a piacon, amelyek már kifejezetten a szuburbia lakóira és az ő ingázási mintázataikra építettek (Solymár, illetve Zebegény), a belvárosba ingázást elkerülendő kínálva nekik közösségi munkavégzési lehetőséget és helyi közösséget.

A jövőbeli tervekkel kapcsolatos kérdésre többnyire óvatos válaszok érkeztek a *coworking* vezetők részéről, hiszen nagy a bizonytalanság és jelentős visszateszt éltek meg a pandémia idején, de voltak, akik azt prognosztizálták, hogy a járvány után minden visszatér a korábbi szintekre, és vannak, akik növekedést várnak – akár a távmunkát megszerető, ám az otthoni munkavégzést megunó új tagok miatt, akár vállalati ingatlanstratégia, irodaszükségletek átalakulása miatt, akár a több konzultácót és tanácsadást igénylő szereplők miatt. Mégis, a járvány miatt éppen az egyik legfőbb vonzerejüket, a közösséget, az interakciót, a sokféle rendezvényt, jó légkört veszítették el a közösségi irodák – s kérdés, hogyan fognak tudni ebből kilábalni, merre alakul tovább e terület. E közösségi munkahelyek azonban – az innovációban, a kreatív új munkalehetőségek megteremtésében, valamint a távmunka, a digitális átalakulás és a vállalkozóvá válás támogatásában és a helyi gazdaságfejlesztésben betöltött szerepük miatt – Magyarországon is közpolitikai figyelemre lennének érdemesek, kormányzati támogatásuk egy válságos időszak alatt és után is megfontolandó lenne.

Hivatkozások

- AKHAVAN, M.–MARIOTTI, I. (2018): *The Effects of Coworking Spaces on Local Communities in the Italian Context*. *Territorio*, Vol. 87. 85–92. o.
- AVDIKOS, V.–MERKEL, J. (2020): *Supporting open, shared and collaborative workspaces and hubs: recent transformations and policy implications*. *Urban Research & Practice*, Vol. 13. No. 3. 348–357. o.
- CEINAR, I. M.–MARIOTTI, I. (2021): *The Effects of Covid-19 on Coworking Spaces: Patterns and Future Trends*. Megjelent: *Mariotti, I.–Di Vita, S.–Akhavan, M.* (szerk.): *New Workplaces – Location Patterns*. *Urban Effects and Development Trajectories*. *Research for Development*. Springer, Cham, 277–297. o.
- DESKMAG (2019): *The 2nd Global Coworking Survey*. Deskmag, Berlin.
- DESKMAG (2020): *Coworking Space Trends in Europe*. Deskmag, Berlin.
- FOERTSCH, C.–CAGNOL, R. (2013). *The History Of Coworking In A Timeline*. Deskmag, augusztus 13.

- GRAZIAN, D. (2020): [Thank God it's Monday: Manhattan coworking spaces in the new economy](#). *Theory and Society*, Vol. 49. No. 5. 991–1019. o.
- KONYA, K. (2020): [Survey: how coworking spaces are navigating COVID-19](#). Coworker.com, március 21.
- KWIATKOWSKI, A. (2012): [The impact of coworking spaces on the local economy](#). *Deskmag*, február 17.
- MARIOTTI, I.–AKHAVAN, M. (2020): [Exploring Proximities in Coworking Spaces: Evidence from Italy](#). *European Spatial Research and Policy*, Vol. 27. No. 1. 37–52. o.
- MARIOTTI, I.–AKHAVAN, M.–ROSSI, F. (2021): [The preferred location of coworking spaces in Italy: an empirical investigation in urban and peripheral areas](#). *European Planning Studies*.
- MARIOTTI, I.–PACCHI, C.–DI VITA, S. (2017): [Coworking Spaces in Milan: Location Patterns and Urban Effects](#). *Journal of Urban Technology*, Vol. 24. No. 3. 47–66. o.
- MORISSON, A. (2018): [A typology of places in the knowledge economy: Towards the fourth place](#). Megjelent: *Calabrò, F.–Spina, L. D.–Bevilacqua, C.* (szerk.): *New Metropolitan Perspectives*. Springer, 444–451. o.
- OREL, M. (2021): [Life is better in flip flops. Digital nomads and their transformational travels to Thailand](#). *International Journal of Culture, Tourism and Hospitality Research*, Vol. 15. No. 1. 3–9. o.
- OREL, M.–DVOULETÝ, O. (2020): [Transformative changes and developments of the coworking model: A narrative review](#) In *Technological Progress Inequality and Entrepreneurship*. Springer, Cham.
- OREL, M.–MAYERHOFFER, M.–FRATRICOVA, J.–PILKOVA, A.–STARNAWSKA, M.–HORVATH, D. (2021): [Coworking spaces as talent hubs. The imperative for community building in the changing context of new work](#). *Review of Managerial Science*.
- SOSTERO, M.–MILASI, S.–HURLEY, J.–FERNÁNDEZ-MACÍAS, E.–BISELLO, M. (2020): [Teleworkability and the COVID-19 crisis: a new digital divide?](#) Joint Research Centre (JRC), JRC121193. European Commission, Seville.
- SPINUZZI, C. (2012): [Working Alone Together: Coworking as Emergent Collaborative Activity](#). *Journal of Business and Technical Communication*, Vol. 26. No. 4. 399–441. o.
- SPREITZER, G.–BACEVICE, P.–GARRETT, L. (2017): [Coworking communities as enablers of thriving at work](#). Megjelent: *Cooper, C. L.–Leiter, M. P.* (szerk.): *The Routledge Companion to Wellbeing at Work*. Routledge, London, 14. fejezet.

5. MUNKAERŐPIACI INTÉZKEDÉSEK

5.1. NEMZETKÖZI ÉS HAZAI INTÉZKEDÉSEK

VARGA JÚLIA

Ebben az alfejezetben leíró elemzést adunk arról, hogy az európai országok és az Egyesült Államok milyen támogatási eszközökkel próbálták meg segíteni a vállalkozások fennmaradását, a munkahelyek megtartását és a szociális gondok enyhítését a Covid-19-járvány különböző szakaszaiban. A legtöbb ország mára már a járvány több hullámát átvészelte, de még nem ért véget a pandémia, és nem tudjuk megjósolni, hogy az átoltottság növekedése és a vírus evolúciója nyomán szükség lesz-e újabb korlátozó intézkedésekre, vagy hogy a kereslet csökkenése egyes szolgáltatások iránt mennyire lesz tartós, illetve végül milyen mértékű lesz a Covid-19-járvány következtében végbement nettó munkahelyrombolás stb. Ezért egyelőre nehezen ítéltethető meg az intézkedések hatékonysága, egyelőre csak a rövid távú hatásokat látjuk.

A járvány kitörésekor, 2020 első negyedévében majdnem minden ország széles körű lezárásokkal igyekezett az egészségügy túlterhelését és a járvány terjedését megakadályozni. Ezzel egyidejűleg a legtöbb kormány intézkedéseket tett a munkavállalók és a cégek védelme érdekében. A Covid-válság alapvetően különbözött a korábbi gazdasági válságoktól, mivel az adminisztratív intézkedések, a lezárások és egyéb korlátozások egyaránt érintették a termelékeny és a nem termelékeny vállalkozásokat is. A lezárások következtében először egy jelentős, az intézkedések kiváltotta kínálati sokk jelentkezett. A lezárás a közvetlenül érintett szektorokban – például a vendéglátásban, az éttermektől a szállodákon át a légitársaságokig – arra kényszerítette a vállalkozásokat, hogy leállítsák tevékenységüket, vagy legalábbis drasztikusan csökkentsék kínálatukat. A hirtelen leállást követő zuhanásszerűen csökkenő kibocsátás, az alacsonyabb jövedelem, valamint a megnövekedett bizonytalanság nemcsak a lezárás által közvetlenül érintett ágazatokban okozott hirtelen keresletcsökkenést, hanem a nem érintett ágazatokban is. Így a kínálati sokk és a keresleti sokk együtt jelentkezett (lásd erről például *Blanchard és szerzőtársai*, 2020; *Blanchard–Pisani-Ferry*, 2021). A válság ugyanakkor az egész pandémia alatt és annak különböző szakaszaiban nagyon heterogén módon érintette a különböző ágazatokat, a munkavállalók különböző csoportjait. A legtöbb ország nagyon sokféle eszköz együttes alkalmazásával próbálta ezeket a problémákat kezelni.

A válság első szakaszában a gazdaságvédelmi intézkedések hangsúlya a *vállalkozások, a munkavállalók és a munkából kiesők védelméen* volt. Ebben az időszakban nem sokat lehetett tenni az érintett ágazatokban a kibocsátás növelése érdekében. Az intézkedések arra irányultak, hogy megvédjék a cége-

ket a csődtől, megakadályozzák a munkanélküliség megugrását, és ha mégis munkanélkülivé vált valaki, akkor kompenzálják a kieső jövedelmét. Az is indokolta ezt, hogy a kereslet és termelékenységi sokk a fizikai távolságtartási szabályok következménye volt, és az volt a várakozás, hogy azok csak átmenetiek lesznek, a korlátozások miatt pedig az állásvesztők nehezen tudtak elhelyezkedni.

A különböző országok a védelmi intézkedések olyan széles skálájával éltek, hogy itt csak a legfontosabb eszközök csoportjait tudjuk kiemelni. Az intézkedések magukban foglaltak különböző rövidített munkaidő-megoldásokat, a munkanélküli-segélyek kiterjesztését vagy a folyósítás követelményeinek lazítását, vissza nem térítendő támogatásokat, transzfereket, alacsony kamatozású kölcsönöket és adóhalasztásokat, a betegszabadsággal kapcsolatos szabályok módosítását, a gyerekeket nevelő háztartások segítségét stb. Az európai országok és az Egyesült Államok válságkezelése alapvetően különbözött egymástól. Az európai országok egyik legfontosabb eszközként a munkahelymegtartó támogatásokat használták, míg az Egyesült Államok a munkanélküli-ellátások és a családtámogatások megerősítésével próbálta enyhíteni a válság hatását (lásd például *Blanchard és szerzőtársai*, 2020, *Cohen-Setton–Pisani-Ferry*, 2020, *Fischer–Schmid*, 2021). Hasonlóan különböztek az európai országokban és az Egyesült Államokban a vállalatoknak, vállalkozásoknak nyújtott pénzügyi támogatások is (*Blanchard és szerzőtársai*, 2020).

A vállalkozások támogatása

A kormányzatok különféle pénzügyi támogatásokkal próbálták a vállalkozások túlélését segíteni, elsősorban a teljes vagy részleges leállástól érintett cégek támogatásával. A korlátozások miatt a hirtelen csökkenő likviditás jelentette a legfontosabb problémát, az alkalmazott eszközök ezt próbálták kezelni. Az igénybe vett ideiglenes, sürgősségi pénzügyi eszközök lényegében három kategóriába tartoztak: 1) A finanszírozáshoz való hozzáférés biztosítása hitelgaranciák segítségével; 2) a hiteltörlesztés, az adó- és a társadalombiztosítási járulékok befizetésének az elhalasztása; 3) közvetlen támogatások vagy a meglévő kölcsönök, adó- vagy társadalombiztosítási kötelezettségek eltörlésére. Az *5.1.1. táblázat* azt foglalja össze, hogy az egyes országok milyen eszközökkel éltek.

A vállalkozások finanszírozáshoz való hozzáférését az európai országok egyrészt hitelgaranciákkal próbálták biztosítani. Ezek jelenthettek közvetlen kormányzati támogatást az üzleti hitelekhez vagy a kereskedelmi bankoknak nyújtott állami pénzeszközöket, így ösztönözve a vállalkozások számára nyújtott folyamatos hitelezést. Az állami garanciák az 50 százaléktól 100 százalékos sávba estek, leggyakrabban a 80 százalék körüli tartományban mozogtak (*Eurofound*, 2020). Emellett széles körben éltek az adó- vagy járulékkötelezettségek fizetésének felfüggesztésével, halasztásával, és egyes fizetési kötelezettségek el-

törlésével, valamint célzott (például szektorális) támogatásokkal. Az Egyesült Államok az európai megoldásoktól némileg eltérő megközelítést alkalmazott. A 2020 márciusában, a koronavírus kiváltotta gazdasági sokk kezelésére elfogadott CARES-törvény¹ (*Coronavirus Aid, Relief, and Economic Security Act*) keretében különböző programokat vezettek be.

5.1.1. táblázat: Pénzügyi támogatási eszközök a vállalatoknak a Covid-válság idején

Hitelgaranciák	Adó, vagy társadalombiztosítási járulékok fizetésével kapcsolatos eszközök	Közvetlen támogatások, illetve fizetési kötelezettségek felfüggesztése vagy eltörlésére
Ausztria, Bulgária, Csehország, Dánia, Egyesült Királyság, Észtország, Finnország, Franciaország, Görögország, Hollandia, Horvátország, Írország, Lettország, Litvánia, Luxemburg, Magyarország, Németország, Norvégia, Olaszország, Portugália, Románia, Spanyolország, Svédország	Fizetési kötelezettség elhalasztása: Ausztria, Belgium, Egyesült Államok, Egyesült Királyság, Finnország, Franciaország, Görögország, Lengyelország, Litvánia, Luxemburg, Málta, Olaszország, Portugália, Románia, Spanyolország, Svédország, Szerbia, Szlovákia; Montenegró, Szlovénia (Employee Retention Tax Credit) Ideiglenes fizetési mentesség: Csehország, Észtország, Lengyelország, Magyarország, Szlovénia Adó vagy szociális hozzájárulások csökkentése: Ausztria, Egyesült Királyság, Görögország, Svédország	Egyesült Államok [*]

Forrás: Eurofound, 2020; ^{*} lásd: [congress.gov](https://www.congress.gov).

Ezek közül az európai programokhoz hasonlóan a munkavállalók megtartására létrehozott, visszatérítendő adóhitel (*Employee Retention Tax Credit*) programja lehetővé tette, hogy a munkáltatók alkalmazottjaik után fizetett adózási kötelezettségét elhalasszák. A fizetéstámogatási program (*Payroll Support*) ágazati, vissza nem térítendő támogatást nyújtott a légi fuvarozók és a vállalkozók számára, hogy fizethessék alkalmazottjaik bérét. A rendkívüli gazdasági károk kezelésének hitelprogramja (*Funding for Emergency Economic Injury Disaster Loan*) keretében pedig vissza nem térítendő támogatást nyújtott a korlátozásoktól különösen sújtott vállalkozásoknak. A legfontosabb program a kis- és középvállalkozások fizetési támogatási programja (*Paycheck Protection Program, PPP*), amely nem hitelgaranciát nyújtott, szemben az európai gyakorlattal, hanem egy olyan, kereskedelmi bankok által nyújtott bankikölcsön-program, amely részben vagy egészben állam által finanszírozott állami támogatássá volt átalakítható, azzal a kikötéssel, hogy a vállalkozás a munkavállalók meghatározott hányadát nem bocsátotta el, vagy meghatározott időpont előtt ismét felvette őket. A program a kis- és középvállalatokat célozta meg, az átlagos havi bérköltség 2,5-szeresének megfelelő hitelfelvételére adott lehetőséget. A programok eddigi értékelési irodalma még nem konkluzív, az eddigi eredmények szerint a vállalkozások túlélési esélyeit javította, de foglalkoztatási hatása mérsékelt volt (lásd például *Bartik és szerzőtársai*, 2020, *Hubbard–Strain*, 2020).

¹ Lásd: CARES-törvény.

A világjárvány újabb hullámaival az európai országok nagy része meghosszabbította a vállalkozások, cégek fennmaradását segítő programjait. A Covid-válság sajátosságai miatt ez az óvatosság indokoltnak tűnik (*Blanchard és szerzőtársai*, 2020), de az átoltottság növekedésével az országok egyre inkább abba az irányban igyekeznek elmozdítani a támogatásokat, hogy azok a védelem fenntartása mellett ne akadályozzák a megváltozott körülményeknek megfelelő reallokációt a gazdaságban (lásd erről például *Blanchard és szerzőtársai*, 2020, *OECD*, 2021), mivel a pandémia a gazdaság egyes szegmenseire valószínűleg tartós hatással lesz a szokások, a preferenciák és a technológiák változása következtében (lásd például *Costa Dias és szerzőtársai*, 2020).

Munkahelymegtartó eszközök

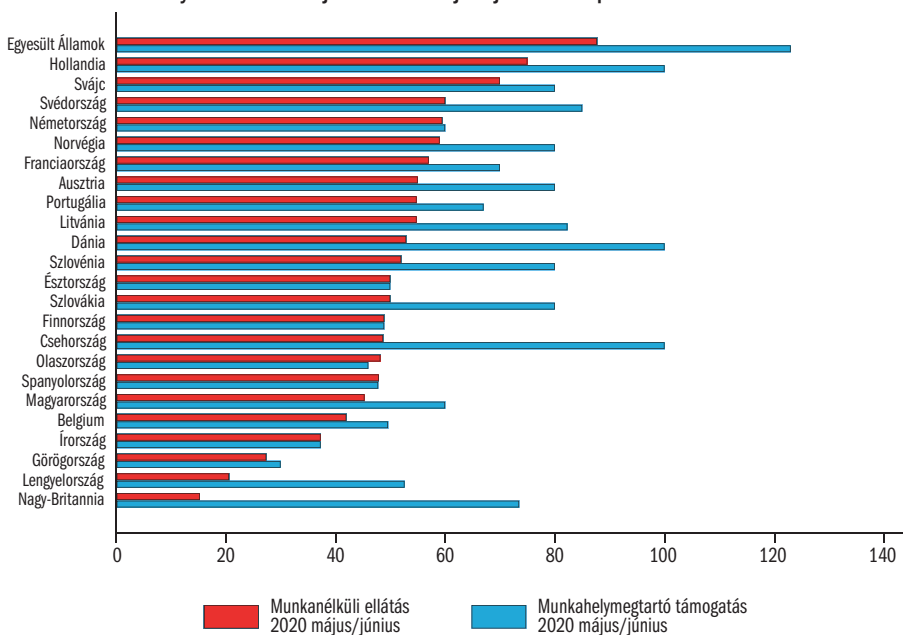
A Covid-járvány alatt a legtöbb kormány intézkedéseket fogadott el annak érdekében is, hogy megvédje a munkavállalókat a Covid-19 okozta munkaerőpiaci sokktól, de az igénybe vett eszközökben nagy különbségek mutatkoztak az országok között, valamint a járvány különböző szakaszaiban. A munkahelymegtartó programok rövidített munka-programok vagy bértámogatás formájában valósultak meg. A bértámogatási rendszerekben a cégek a munkavállalók után kapnak pénzügyi támogatást, függetlenül attól, hogy az egyes alkalmazottak tényleges munkaideje csökkent-e, vagy sem, míg a rövidített munka-programokban a le nem dolgozott órákat támogatják. Az európai országok többségében az általánosan alkalmazott munkahelymegtartó eszköz a német *Kurzarbeit* (rövid idejű munkavégzés) rendszer ihlette rövid idejű munkát támogató program volt. A *Kurzarbeit* rendszer igen sikeresen védte meg Németországot a magas munkanélküliségtől a 2008–2009-es pénzügyi válság idején (lásd erről például *Burda*, 2011, *Brenke és szerzőtársai*, 2013). Az európai országok egy része a Covid-válság előtt már működtetett ilyen rendszereket, amelyeket most kiterjesztett. A 2008–2009-es pénzügyi válság alatt kezdték alkalmazni ezeket, majd később sem szüntették meg, de a Covid-válságig a kedvezményezetttek száma és aránya elenyésző volt. A válság kezdetekor Ausztria, Belgium, Csehország, Dánia, Finnország, Franciaország, Németország, Olaszország, Luxemburg, Norvégia, Portugália, Szlovákia, Spanyolország, Svédország és az Egyesült Államok a meglévő rövidített munka rendszerét úgy módosította, hogy *növelte az igénybe vevők körét*. Ausztria, Belgium, Csehország, Finnország, Franciaország, Németország, Luxemburg, Norvégia, Szlovákia, Spanyolország, Svédország és az Egyesült Államok *növelte a korábbi rendszerekben a támogatások bőkezűségét* (*OECD*, 2020a). Finnország, Franciaország, Németország, Olaszország, Portugália és Spanyolország *lehetővé tette a nem standard állásokban dolgozók hozzáférését is*. Észtország, Írország, Hollandia és Portugália *új bértámogatási rendszert vezetett be* (*OECD*, 2020a). Azok közül az országok közül pedig, ahol nem voltak ilyenek, a legtöbb ország bevezetett ilyen rendszert (Dánia, Görög-

ország, Magyarország, Izland, Lettország, Litvánia és az Egyesült Királyság (OECD, 2020a, Eurofound, 2020).

Az alkalmazott rendszerek részletei és bőkezűsége nagyon különbözött az országok között, de fő elemek azonosak voltak. Az elbocsátott munkavállalók szerződéses viszonyban maradnak munkáltatójukkal, elfogadnak valamekkora fizetéscsökkentést, a kormány fizeti a munkáltatók bérköltségének egy részét vagy egészét. Ezek a rendszerek a standard munkanélküli-biztosítási rendszerekhez képest több jellemzőjükben is különböznek. Egyrészt oly módon teszik lehetővé a munkavállalók részmunkaidős munkavégzését, hogy az állam kifizeti a le nem dolgozott idő után járó munkabért, vagy annak egy részét. Másrészt lehetővé teszi a munkavállalók számára, hogy szerződéses viszonyban maradjanak a munkáltatójukkal, még akkor is, ha egyáltalán nem dolgoznak. Ez nemcsak az érintett dolgozó helyzetét megkönnyíti meg, hanem a cégek újraindítását is: lehetővé teszi, hogy ne veszítsék el a cégspecifikus ismeretekkel rendelkező dolgozóikat, és ne kelljen munkaerőfelvétellel foglalkozniuk akkor, amikor tevékenységük újra elkezdődik. Végül további különbség a munkanélküli-ellátások és a rövidítettmunka-rendszerek között, hogy ez utóbbiak tipikusan bőkezűbb juttatásban részesítik a dolgozókat, mint az előbbiek (lásd az 5.1.1. ábrát).

5.1.1. ábra: A munkahelymegtartó támogatások és a munkanélküli-ellátás helyettesítési rátája a 2020. május–júniusi állapot szerint

Forrás: OECD (2021).

Az új munkahelymegtartó eszközöket vagy a régiek kiterjesztését a legtöbb európai ország a járvány elején, nagyon hamar, általában március közepén

azért vezette be, hogy megakadályozzák az elbocsátásokat. Bár a legtöbb ország működtetett valamilyen munkahelymegtartó rendszert, ezek az országok között nagyon különböztek feltételeikben, az igénybevételi arányokat tekintve, valamint a pandémia különböző szakaszaiban is eltérően alakultak.

Az 5.1.2. táblázat az európai országokban alkalmazott munkahelymegtartó támogatások néhány fontosabb jellemzőjét és az igénybevételi arányokat hasonlítja össze, 2020 április–májusában, 2020. szeptemberben és 2021. február–márciusban. A táblázatban a *rövidített munka* három típusát különböztettük meg az OECD nyomán: 1) az első esetben nincsenek komolyabb korlátozások a munkaidő csökkentésének arányát tekintve; 2) a szabadságolási (*furlough*) rendszerek, melyben a munkaidő részleges csökkentése nem megengedett. Ebben a rendszerben gyakorlatilag egy ideiglenes munkanélküliségi helyzetbe kerülnek az érintettek, de nem szűnik meg a szerződésük a munkáltatóval. 3) A munkafelosztási (*work sharing*) rendszerek, amelyben komoly korlátai vannak a munkaidő csökkentésének. A *bértámogatási* rendszerek két csoportját különbözteti meg a táblázat, az 4) egyszerű rendszereket, amelyekben csak a bérköltség alapján nyújtják a támogatást, valamint a 5) vegyes rendszereket, amelyekben a bérköltség és az üzleti tevékenység csökkenését is figyelembe veszik. Az az arányszámok az összes alkalmazott arányában mutatják az igénybe vevők arányát.

A támogatások jellemzői és az igénybevételi arányok nagyon eltértek az egyes országok között és a járvány különböző szakaszaiban. A legnagyobb igénybevételi arány jellemzően a járvány első hulláma idején, 2020 tavaszán volt, amikor a 25–35 százalékos arányt is elérte egyes országokban. 2020 őszére az igénybevételi arányok nagyon lecsökkentek, majd a 2021. évi tavaszi hullám alatt ismét megnöttek, de már nem az első hullámban megfigyelhető szintre.

Az európai országokkal ellentétben az Egyesült Államokban a munkahelymegtartó eszközöknek jóval kisebb jelentősége volt, ehelyett egyrészt tömeges szociális transferekkel, (például meghatározott jövedelemszint alatt minden háztartás számára segínyt nyújtott), másrészt a munkanélküli-ellátások kiterjesztésével próbálták kezelni a munkavállalók problémáit. Mivel – különösen a Covid-válság elején – hirtelen nagyon megnőtt az igénylők, igényjogosultak száma, ezért az ellátások kifizetésével megbízott irodák gyakran túlterhelteké váltak, és ez komoly zavart, késlekedést okozott az ellátások kifizetésében. Az európai országokban a munkahelymegtartó rendszerek a vállalatokra támaszkodva fizettek a munkavállalóknak, ezért hatékonyabban tudták elérni a dolgozókat (*Blanchard és szerzőtársai, 2020*).

A járvány előrehaladtával a munkahelymegőrző támogatások egy részét átalakították. Részben a támogatás szintjét változtatták (ahogy a 5.1.2. táblázatban követhető), részben a támogatás célzottságát próbálták néhány országban erősíteni, részben a támogatás idejét korlátozták (*OECD, 2021*), továbbá néhány ország növelte a munkaadók részesedését a támogatás költségeinek finanszírozásában, ha továbbra részt kívánnak venni a programban (Francia-

ország és Spanyolország), vagy új jogosultsági kritériumokat vezetett be (például Észtország) (*Eurofound*, 2021).

5.1.2. táblázat: A munkahelymegtartó támogatások jellemzői és az igénybevételi arányok (az összes alkalmazott százalékarányában)

Ország	Típus	A támogatás aránya	Követelmény a jogosultsághoz szükséges forgalomcsökkenés arányára	Követelmény az érintett dolgozók arányára	A támogatás időtartama (hónap) a 2020. szeptemberi szabályok szerint	Igénybevételi százalékarány		
						2020. április-május	2020. szeptember	2021. február-március
	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(6)
Ausztria	1.	A korábbi bér 80-90 százaléka	nem feltétel	nem feltétel	6	27,5	5,1	4,4
Belgium	1.	Az átlagbér 70 százaléka (havi 2755 euró)	10 százalék	20 százalék	2	29,9	5,5	9,7
Cseh Köztársaság	1.	Az átlagos kereset 60-100 százaléka	nem feltétel	nem feltétel	6	13,5	2,5	6,6
Dánia	2.	100 százalék	nem feltétel	30 százalék	6	10,3	,2	1,3
Egyesült Államok	3.	n. a.	n. a.	n. a.	n. a.	0,2	0,1	0,1
Észtország	4.	A bruttó bér 70 százaléka 2020. március és május között; 50 százalék 2020. júniusban	20 százalék	30 százalék	4	20,1	0	0
Finnország	2.	2000 euró fix összeg	nem feltétel	nem feltétel	9	7,5	2,6	2,9
Franciaország	1.	Legalább a nettó bér 70 százaléka	nem feltétel	nem feltétel	12	35,2	4,9	9,6
Görögország	2.	A nem ledolgozott órákra a nettó bér 60 százaléka	nem feltétel	nem feltétel	7	20,7	4,6	19,2
Hollandia	5.	A kieső bér 90 százaléka; 2020. márciustól májusig; 80 százalék, júniustól; 85 százalék 2021. januártól	20 százalék	nem feltétel	8	35,4	13,4	7,0
Írország	4.	Bér 70 százaléka, vagy 85 százaléka, ha a heti bér kevesebb, mint 412 euró	25 százalék	nem feltétel	5	23,2	17,7	15,7
Lengyelország	5.	A bruttó bér 50-80 százaléka	15 százalék	nem feltétel	2	4,3	0,1	n. a.
Litvánia	1.	A bruttó bér 70 százaléka, de nem lehet kisebb a minimálbérnél	nem feltétel	nem feltétel	n. a.	13,8	0,8	7,8
Magyarország	3.	A kieső munkaidőre a nettó bér 70 százaléka	75 százalékos munkaóra-csökkenés	nem feltétel	3	2,6	5,0	n.a.
Nagy-Britannia*	2.	Bruttó bér 80 százaléka, maximum 2500 font	nem feltétel	nem feltétel	6 ^a	31,7	10,2	15,1
Németország	1.	A nettó bér 60 százaléka. (67 százalék, ha az alkalmazottnak legalább egy gyermeke van), 70 százalék 3 hónap, 80 százalék 6 hónap után.	legalább 10 százalékos munkaóra-csökkenés	10 százalék	21	15,5	5,8	8,4
Norvégia	1.	n. a.	n. a.	n. a.	n. a.	10,7	2,5	2,9
Olaszország	1.	Az utolsó bér 80 százaléka	nem feltétel	nem feltétel	10	30,0	6,5	8,0
Portugália	1.	2020. márciustól júniusig a bruttó bér 2/3-ának 70 százaléka, 2021. januártól a bruttó bér 100 százaléka	nem feltétel	nem feltétel	n. a.	19,4	1,6	n. a.
Spanyolország	1.	A nettó bér 70 százaléka az első 180 napban, aztán 60 százalék	nem feltétel	nem feltétel	8	20,5	4,0	5,4
Svédország	3.	A bérköltség 75-80 százaléka, maximum havi 4400 euró	nem feltétel	nem feltétel	8	12,2	6,8	2,2
Szlovákia	5.	Bruttó bér 80 százaléka maximum 880 euró, amit később 1100 euróra emeltek	20 százalék	nem feltétel	7	21,5	8,5	1,6
Szlovénia	2.	A bruttó bér 80-100 százaléka, nem lehet kisebb a minimálbérnél	nem feltétel	10 százalék	7	21,2	3,1	7,1

^a Lásd a főszövegben a a *rövidített munka* és a *bértámogatási* rendszerek típusaihoz tartozó sorszámokat.

Forrás: (1), (6), (7), (8) oszlop *OECD* (2021); (2) oszlop *Baptista és szerzőtársai* (2021); (3), (4), (5) oszlop *Eurofound* (2021); * lásd: [CIPD](#).

Az állásvesztők, állás nélküliek támogatása – változtatások a munkanélküli-ellátásban

A Covid-19-járvány következtében nagyon komoly mértékben csökkent a munkakereslet, ami megnehezítette, hogy az állásukat elvesztők új állást találjanak. Ezért ideiglenesen az Egyesült Államok² és a legtöbb európai ország is változtatásokat vezetett be a munkanélküli-ellátásban. Csak kevés olyan ország volt, ahol semmilyen változtatást nem vezettek be, (Ciprus, Csehország, Horvátország, Magyarország, Hollandia, Szlovénia, Egyesült Királyság). A változtatások vagy a jogosultság időtartamát érintették (sok helyen meghosszabbították a jogosultságot a munkanélküli-ellátások igénybevételére), vagy/és módosították a jogosultsági feltételeket, hogy azok is hozzájussanak az ellátáshoz, akik korábban nem voltak jogosultak az ellátásra, mert még nem dolgoztak elég hosszú ideig, vagy mert önfoglalkoztatók voltak, vagy nem standard munkaszerződéssel dolgoztak, vagy egyéb kritériumnak nem feleltek meg. Az ellátás összegét az Egyesült Államokban és kilenc európai országban emelték meg, több helyen felfüggesztették azt a szabályt, hogy a munkanélküli-ellátás nagysága az idő előrehaladtával csökken. A munkanélküli-ellátást érintő fontosabb változtatásokat az 5.1.3. táblázat foglalja össze.

² Lásd: [usa.gov](https://www.usa.gov).

5.1.3. táblázat: A munkanélküli ellátást érintő ideiglenes változtatások a Covid-19 járvány alatt az európai országokban és az Egyesült Államokban

Ország	Jogosultsági feltételek lazítása	Jogosultság időtartamának növelése	Az ellátás nagyságának emelése	Ország	Jogosultsági feltételek lazítása	Jogosultság időtartamának növelése	Az ellátás nagyságának emelése
Ausztria			igen	Írország	igen		igen
Belgium	igen	igen	igen	Lengyelország	igen		igen
Bulgária	igen	igen	igen	Lettország			igen
Ciprus	nem			Litvánia	igen	igen	igen
Csehország	nem			Luxemburg		igen	
Dánia		igen	igen	Magyarország	nem		
Egyesült Államok*	igen	igen	igen	Málta	igen		igen
Egyesült Királyság	nem			Németország		igen	
Észtország	igen		igen	Olaszország	igen	igen	
Finnország	igen	igen	igen	Portugália	igen	igen	
Franciaország	igen	igen	igen	Románia	igen	igen	
Görögország	igen	igen		Spanyolország	igen		
Hollandia	nem			Svédország		igen	
Horvátország	nem			Szlovákia	igen		igen
				Szlovénia	nem		

Forrás: Baptista és szerzőtársai (2021); * lásd: [usa.gov](https://www.usa.gov) 2.1. táblázat alapján.

Egyéb eszközök

Az eddig bemutatott eszközök mellett az országok nagy része egyéb eszközöket is igénybe vett, például a betegszabadság kiterjesztését vagy a táppénz módosítását, a lakhatási támogatások ideiglenese növelését, a gyerekeket ne-

velők támogatását az iskolabezárások idején stb. (Ezekről részletesebben lásd: *Eurofound*, 2020, 2021, *Baptista és szerzőtársai*, 2021)

EU-szintű intézkedések, támogatások

A COVID-19-világjárvány kitörése után az Európai Bizottság több intézkedést hozott a válság leküzdésére irányuló nemzeti erőfeszítések támogatására. Az egyik első, fontos intézkedés az uniós költségvetési szabályok lazítása volt abból a célból, hogy lehetővé tegyék a kormányok számára a gazdaság likviditásának a biztosítását a vállalkozások és a munkahelyek támogatása érdekében. 2020 áprilisában 540 milliárd eurós sürgősségi mentőcsomagot fogadtak el a válság következményeinek kezelésére. A csomaghoz tartozott az Európai Beruházási Bank által létrehozott 200 milliárd eurós garanciaalap, amely a vállalatok számára (különösen a kis- és középvállalkozások számára) biztosított támogatást, valamint a 2020 májusában létrehozott új, 100 milliárd eurós alap, amely a szükséghelyzeti munkanélküliségi kockázatokat mérséklő ideiglenes támogatást nyújtó európai eszköz (*The European instrument for temporary Support to mitigate Unemployment Risks in an Emergency, SURE*) biztosított pénzügyi támogatást azoknak az uniós tagállamoknak, amelyeknek jelentős pénzügyi eszközöket kellett mozgósítaniuk a koronavírus-járvány negatív gazdasági és társadalmi hatásaival szembeni küzdelemhez (*Eurofound*, 2021). 2020 júliusában pedig létrehozták a *Next Generation EU (NGEU)* elnevezésű helyreállítási alapot a COVID-19 világjárvány által sújtott tagállamok támogatására. Ez az EU történetének eddigi legnagyobb ösztönzési csomagja.

Összefoglalás

Az európai országok és az Egyesült Államok példa nélküli arányban költöttek eddig is a Covid-járvány gazdasági és jóléti hatásainak kezelésére, a különböző programokra. Egyelőre nem állnak rendelkezésre összehasonlítható adatok a programok szerinti összes és országonkénti ráfordításokról. Egyes számítások szerint Európa vezető gazdaságai közül az Egyesült Királyság 2020-as GDP-je arányában 3,2 százalékot költött munkahelymegőrző támogatásokra a világjárvány kezdetétől 2021. július végéig, Németország 1,2 százalékot, Franciaország 1,6 százalékot, Olaszország 1,5 százalékot, Spanyolország 1,7 százalékot. Az Egyesült Államok 2021. július végéig a 2020-as GDP-je 3,7 százalékát költötte munkanélküli-ellátásokra, a munkanélküliek támogatására beleértve a járvány kezdetén létrehozott munkanélküliség-kezelési programokat, például a hagyományosan támogatásra nem jogosultak vagy az önálló vállalkozók támogatását (*Look és szerzőtársai*, 2021).

Az óriási ráfordítások és a válság elhúzódása miatt ismét felelevenedtek azok a viták, hogy az Egyesült Államok vagy Európa válságkezelése volt-e sikeresebb? Egyelőre még csak előzetes értékelések születtek, a különböző támogatási

formák hatásáról, amelyek azt mutatják, hogy a munkahelymegőrző támogatások kezdetben segítettek a munkanélküliség komoly növekedését megakadályozni az európai országokban (OECD, 2021), míg az Egyesült Államokban a járvány elején a munkanélküliség rendkívüli mértékben megemelkedett. Ezt a rövid távú kedvező hatást azonban ellensúlyozhatja, hogy a munkahelymegtartó támogatások lelassíthatják a gazdasági átalakulást, mert lassítják a reallokációs folyamatokat, ami a válság elhúzódásához vezethet. A Covid-válság viszont a korábbi gazdasági válságokhoz képest sok szempontból egyedi, mert a járvány további alakulásától függ elsősorban, hogy a most megfigyelhető keresleti, kínálati változások mennyire lesznek tartósak, ha egyszer nem lesz szükség távolságtartásra. A gazdaság szerkezetének változásával kapcsolatos bizonytalanság miatt jelenleg nehéz lenne eldönteni, hogy hosszú távon melyik válságkezelési módszer volt eredményesebb (Claeys és szerzőtársai, 2021).

Hivatkozások

- BAPTISTA, I.–MARLIER, E.–SPASOVA, S.–PEÑA-CASAS, R.–FRONTEDDU, B.–GHAILANI, D.–SABATO, S.–REGAZZONI, P. (2021): Social protection and inclusion policy responses to the COVID-19 crisis. An analysis of policies in 35 countries, European Social Policy Network (ESPN), Publications Office of the European Union, Luxembourg.
- BARTIK, A. W.–CULLEN, Z. B.–GLAESER, E. L.–LUCA, M.–STANTON, C. T.–SUNDERAM, A. (2020): [The targeting and impact of Paycheck Protection Program loans to small businesses](#). NBER Working Paper Series, No. w27623.
- BLANCHARD O.–PISANI-FERRY J. (2021): [Persistent COVID-19: Exploring potential economic implications](#). Bruegel-Blogs, március 12.
- BLANCHARD, O.–PHILIPPON, T.–PISANI-FERRY, J. (2020): [A new policy toolkit is needed as countries exit COVID-19 lockdowns](#). Bruegel.
- BRENKE, K.–RINNE, U.–ZIMMERMANN, K. F. (2013): [Short-time work: The German answer to the Great Recession](#). International Labour Review, Vol. 152. No. 2. 287–305. o.
- BURDA, M. C.–HUNT, J. (2011): [What explains the German labor market miracle in the Great Recession?](#) NBER Working Papers Series, No. w17187.
- BUTI, M.–MESSORI, M. (2020): [Next Generation – EU: An interpretative guide](#). Luiss School of European Political Economy, Policy Brief 29/2020.
- CLAEYS, G.–DARVAS, Z.–DEMERTZIS, M.–WOLFF, G. (2021): [The great COVID-19 divergence: managing a sustainable and equitable recovery in the European Union](#). Bruegel, Policy Contribution. 11/2021.
- COHEN-SETTON, J.–PISANI-FERRY, J. (2020): [When More Delivers Less: Comparing the US and French COVID-19 Crisis Responses](#). PIIE Peterson Institute for International Economics. Policy Brief, No. 20-9.
- COSTA DIAS, M.–JOYCE, R.–POSTEL-VINAY, F.–XU, X. (2020): [The challenges for labour market policy during the Covid-19 pandemic](#). Fiscal Studies, Vol. 41. No. 2. 371–382. o.
- EUROFOUND (2020): [COVID-19: Policy responses across Europe](#). Publications Office of the European Union, Luxembourg.
- EUROFOUND (2021): [COVID-19: Implications for employment and working life, COVID-19 series](#). Publications Office of the European Union, Luxembourg.
- FISCHER, G.–SCHMID, G. (2021): [Unemployment in Europe and the United States under COVID-19: Better constrained in the corset of an insurance logic or at the whim of a liberal presidential system?](#) WZB Discussion Paper, No. EME 2021-001.
- HUBBARD, R. G.–STRAIN, M. R. (2020): [Has the Paycheck Protection Program Succeeded?](#) NBER Working Paper Series, No. w28032. 2020.
- LOOK, C.–PICKERT, R.–POGKAS, D. (2021): [Europe's Giant Job-Saving Experiment Pays Off in Pandemic](#). Bloomberg, szeptember 28.
- OECD (2020a): [Job retention schemes during the COVID-19 lockdown and beyond](#). OECD Policy Responses to Coronavirus (COVID-19). OECD Tackling Coronavirus (Covid-19), október 12. [oecd.org/coronavirus](#).
- OECD (2020b): [Facing the jobs crisis](#). Employment outlook 2020.
- OECD (2021): [A once-in-a-lifetime opportunity to build a better world of work](#). Employment outlook, 2021.

5.2. MUNKAHELYMEGTARTÓ BÉRTÁMOGATÁSOK MAGYARORSZÁGON A JÁRVÁNY IDEJÉN

KREKÓ JUDIT & VARGA JÚLIA

A koronavírus-járvány idején a kormány három nagyobb munkahelymegtartó bértámogatási programot indított. Az első hullám idején bevezetett *Csökkentett munkaidős foglalkoztatás támogatása* nevű programot április 16-án, a veszélyhelyzet március 11-i kihirdetése után több mint egy hónappal vezették be.¹ Más országok hasonló programjai a lezárások kezdetekor vagy kis idő elteltével hozzáférhetőek voltak, a magyar program azonban csak hetekkel később vált elérhetővé (lásd 5.1. alfejezet). A bevezetéskor a jogosultsági feltételek szigorúak, a bértámogatás összege pedig alacsony volt nemzetközi összehasonlításban: a maximum 30–50-os százalékos munkaidő-kiesés 70 százalékát fizette az állam, maximum 75 ezer forintig. A program bevezetését követő hetekben így csak néhány ezer vállalkozás nyújtott be kérelmet. Végül a kormány a kezdeti, rendkívül szigorú feltételeket április 29-től valamelyest lazította: a munkaidő-kiesés megengedett tartományát 15–75 százalékosra bővítette, a támogatás maximális mértékét pedig 112 ezer forintra emelte.

A támogatási programokról az ITM Nemzeti Foglalkoztatási Szolgálat regisztrált álláskeresők egyedi anonimizált adatait tartalmazó nyilvántartása alapján formálhatunk képet. A koronavírus-járvány első hullámának idején indított munkahelymegtartó támogatások szerkezetéről nincsen információnk, a támogatásban részesülők számáról és a felvétel idejéről azonban igen.

A csökkentett munkaidős támogatások a feltételek módosítását követően, 2020 májusában futottak fel, a márciusi és áprilisi elbocsátásokat azonban már nem tudták megakadályozni. A csökkentett munkaidős bértámogatási program késlekedésének a hatását az 5.2.1. ábra tükrözi: mire a csökkentett munkaidős foglalkoztatási támogatás érdemben elindult, a regisztrált álláskeresők körébe márciusban és áprilisban mintegy 70 ezer fővel több áramlott be, mint 2019-ben. A NAV járulékbevallási adatai pedig azt mutatják, hogy 2020. márciusról áprilisra több mint 140 ezer emberrel több veszítette el biztosítotti státusát, mint 2019 hasonló időszakában (lásd 2.6. fejezet).

5.2.1. táblázat: A koronavírus-járvány idején nyújtott bértámogatási programok összefoglaló adatai

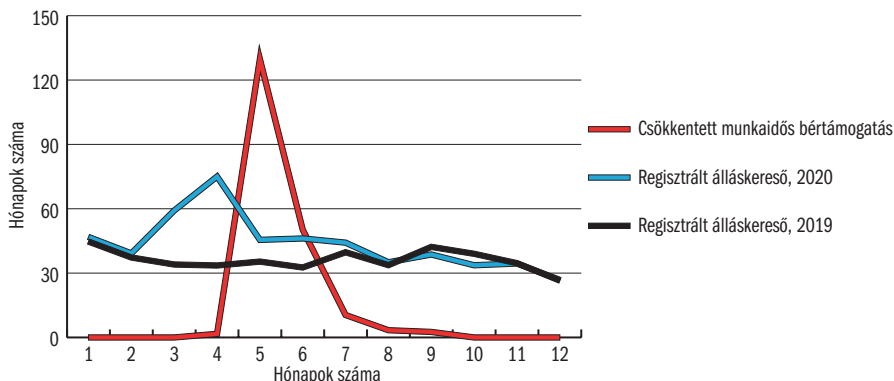
	Csökkentett munkaidős	Kutatási-fejlesztési	Ágazati bértámogatás
Támogatott munkavállalók száma (ezer fő)	198	27	165
Összeg, ezer forint/fő	140	740	670
A program időzítése	2020. április 16. - 2020. augusztus 31.	2020. április 16. - 2020. augusztus 31.; 2021. január 4. - 2021. május 31.	2020. november 11. - 2021. május 31.

Forrás: ITM NFSz regisztrált álláskeresőket tartalmazó nyilvántartása, ÁSZ.

¹ 105/2020. (IV. 10.) kormányrendelet.

5.2.1. ábra: Az új regisztrált álláskeresők és csökkentett munkaidős foglalkoztatás támogatási programjába belépők száma

Forrás: ITM NFSz regisztrált álláskeresőket tartalmazó nyilvántartása.

A kutatási-fejlesztési, nem költségvetési finanszírozású álláshelyek megőrzésére szintén 2020 április közepén indított program – ellentétben a csökkentett munkaidős foglalkoztatási programmal – nemzetközi viszonylaton kifejezetten bőkezűnek tekinthető.² Több mint 27 ezer, a kutatási, fejlesztési és innovációs szektorban dolgozó kutató részesült bértámogatásban, miközben a KSH adatai szerint a kutató-fejlesztőhelyek számított állományi létszáma 48 ezer, ebből a kutatók száma 34 ezer fő. A magasan képzett, kutatásban és fejlesztésben dolgozó alkalmazottak után akkor is járt a bértámogatás, ha a munkahelyet vagy a munkavégzést a járványhelyzet közvetlenül nem fenyegette. A kutatási-fejlesztési bértámogatás egy főre jutó összege (összesen 740 ezer forint) jóval meghaladta a csökkentett munkaidős foglalkoztatási támogatás egy főre jutó 140 ezer forintos értékét. A program eredetileg három hónapig tartott, 2021 januárjában újabb három hónapos időtartamra a programot újraindították.

A második hullám idején bevezetett programot, az ágazati bértámogatást az első hullámmal ellentétben késlekedés nélkül, a november 11-i lezárásokat követő napon indították el, így az első hullámban bevezetett programoknál nagyobb eséllyel segíthette a munkahelyek megőrzését.³ Az új bértámogatási programot a járvány által leginkább sújtott, többnyire a turizmushoz, vendéglátóiparhoz, kulturális szolgáltatásokhoz kapcsolódó 25 TEÁOR-csoporthoz tartató ágazatok vállalatai igényelhették. A támogatás összege – a minimálbér 150 százaléka erejéig – a munkabér maximum 50 százalékat fedezte. Az ágazati bértámogatás tehát az első programnál bőkezűbb volt, a támogatás mértéke ugyanakkor még ekkor is elmaradt a más országokétól (lásd 5.1. fejezet). 2021. március 8-tól, a koronavírus-járvány harmadik hullámához kapcsolódó lezárások miatt a kormány kiterjesztette az ágazatok körét.⁴

A bértámogatási program megoszlását – egyedi szintű NFSZ-adatok alapján – mutatja az 5.2.2. táblázat. A támogatások túlnyomó többségét a kedvezménye-

² 103/2020. (IV.10.) kormányrendelet.

³ Lásd: NFSZ.

⁴ Lásd: tbszemple.hu.

zettek több hónapig kapták, háromegyedét a program elindulásától kezdődően legalább május 31-ig, tehát hét hónapon át. Május végéig 165 ezer ember kapott bértámogatást, a támogatottak 60 százaléka nő volt. Ennek az a magyarázata, hogy a nők nagyobb arányban dolgoznak az érintett szektorokban

5.2.2. táblázat: Az ágazati bértámogatásban részesülők megoszlása, 2020. november – 2021. május

Mutató	Érték
A bértámogatásban részesülők száma (fő)	165 422
A nők aránya (százalék)	58,2
Foglalkozások (százalék)	
Fehérgalléros foglalkozások (FEOR 1-3) aránya	23
Képzettséget nem igénylő foglalkozások (FEOR 9)	24
Vendéglátóipari foglalkozások,	35
Kereskedelmi foglalkozások	22
Iskolai végzettség (százalék)	
Maximum nyolc általános	9,2
Középfokú	75,8
Felsőfokú	14,9
Ágazat (százalék)	
Vendéglátás (TEÁOR 56)	38,1
Kiskereskedelem (TEÁOR 47)	20,7
Szálláshely-szolgáltatás (TEÁOR 55)	9,8
Vállalatméret (fő)	
1-9	38
10-49	30
50-249	15
250 felett	17

Forrás: Saját számítás az *ITM NFSz* regisztrált álláskeresőket tartalmazó nyilvántartása alapján.

A támogatottak 38 százalékát a vendéglátáshoz köthető ágazatok, éttermi és mozgó vendéglátásban (TEÁOR 56) dolgozók kapták. A második legnagyobb részesedésű csoportot 20 százalékkal a kiskereskedelmi ágazatok (TEÁOR 47) alkották, a következőt 10 százalékkal a szálláshely-szolgáltatás (TEÁOR 55).

A NAV járulékbevallási adatbázisa alapján az ágazati bértámogatásra jogosult ágazatok foglalkoztatotti létszámának mintegy 42 százaléka részesült támogatásban. Az alkalmazottak nélküli mikrovállalkozások és önfoglalkoztatók azonban nem voltak jogosultak az ágazati bértámogatásra. A támogatott ágazatokban a NAV havi járulékbevallást kitöltő foglalkoztatók foglalkoztattainak létszáma 2020 októbere és 2021 márciusa között mintegy 40 ezer fővel, 360 ezerrel 320 ezerre csökkent, közel a 2020. áprilisi szintre esett vissza. Ez ugyanakkor zömmel nem a beáramlás visszaesésének tulajdonítható: a biztosítási jogviszonya körülbelül 3 ezerrel több embernek szűnt meg, mint 2019. október és 2020. március között.⁵ Azt, hogy a program mennyi munkahely megszűnését akadályozta meg, egyelőre nem tudjuk megítélni, ehhez megfelelő hatásvizsgálatra lenne szükség.

⁵ Forrás: NAV 08-as bevallások adatbázisa, lásd 2.5. fejezet.

5.3. MI TÖRTÉNIK AZ ÁLLÁSKERESŐKKEL, MIUTÁN NYILVÁNTARTÁSBA VETTÉK ŐKET?

BOZA ISTVÁN & KREKÓ JUDIT

Ebben az alfejezetben azt a kérdést vizsgáljuk, milyen ellátásban, illetve aktív programban részesülnek azok, akik álláskeresőként regisztráltak a foglalkoztatási szolgálatoknál, illetve mennyi ideig maradnak a regiszterben. Az elemzéshez a Nemzeti Foglalkoztatási Szolgálat egyéni szintű adatbázisát használjuk, amely a nyilvántartott álláskeresők egyéni jellemzői mellett az aktív munkaerőpiaci programok és a közfoglalkoztatási programokban való részvételre vonatkozó adatokat is tartalmazza.

A koronavírus-járvány első hullámában bekövetkező állásvesztések nyomán a foglalkoztatási szolgálat regiszterébe kétszer annyian kerültek be, mint 2019 azonos időszakában, a munkakereslet zuhanása miatt pedig a már nyilvántartásban lévők elhelyezkedési esélyei is jelentősen romlottak (lásd a 2.7 alfejezetben). Mindez jelentős többletterhet jelentett a korlátozott kapacitásokkal működő foglalkoztatási szolgálatok számára, miközben a lezárások és egyéb járványügyi korlátozó intézkedések tovább nehezítették a foglalkoztatási szolgálatok számára az álláskeresőkkel folytatott hatékony, személyre szabott ügyintéztést (lásd az 5.5. fejezetben). Kérdés, hogy a járvány alatt a foglalkoztatási szolgálatok mennyire tudták segíteni a regiszterbe belépő álláskeresők munkába állását, illetve megfelelő jövedelempótlást nyújtott-e az álláskeresési járadék az állás nélkül maradók számára.

A következőkben azt vizsgáljuk, hogy mi történik a nyilvántartásba kerülő álláskeresőkkel a belépés utáni 40 hétben. Az elemzés elsősorban a járvány első hullámában (2020. március. 16. és június 2. között) belépőkre fókuszál. E csoport nyilvántartásba kerülést követő történetét vetettük össze a 2019 azonos időszakában belépőkkel.¹ Az 5.3.1. ábra a nyilvántartásba történő belépéstől 40 hétig követi nyomon a különböző időszakokban belépő álláskeresőket. Az ábrán a következő egymást kizáró státusokat különböztettünk meg: álláskeresési járadékot kap, nyugdíj előtti álláskeresési segítyt kap, bértámogatással foglalkoztatott, közfoglalkoztatásban dolgozik, képzésben vesz részt. Amennyiben átfedő státusok voltak, az előző felsorolásnak megfelelő hierarchia alapján a magasabb rendű státust fogadtuk el. Ezek – illetve az ábrán fel nem tüntetett, nagyon alacsony arányú speciális státusok – hiányában az illetőket támogatás nélkül nyilvántartottnak tekintjük, a regiszterből való távozás után pedig új státust kapnak.²

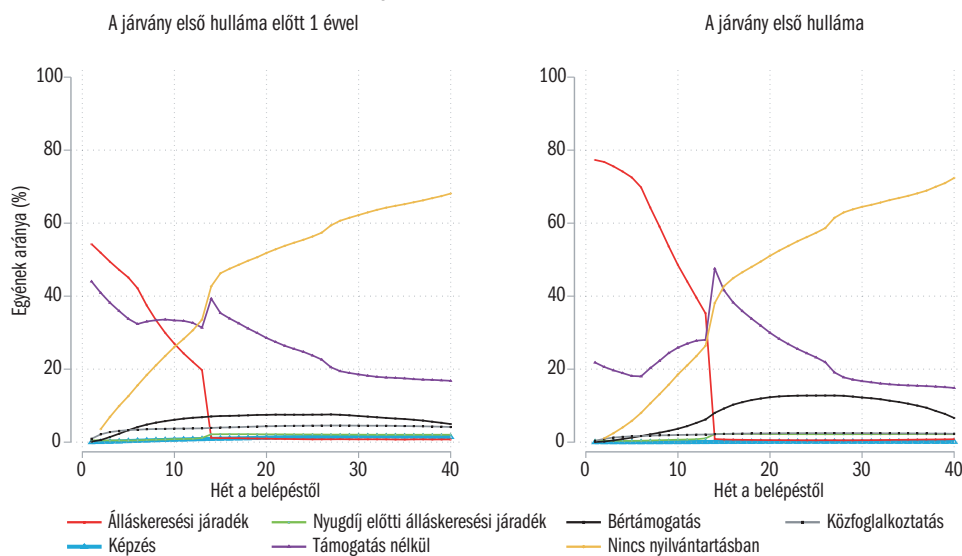
A járvány első hullámában – mivel zömmel az állásukat a pandémia miatt elvesztő, hosszabb munkatörténettel rendelkező emberek léptek be – a belépők szokásosnál jóval nagyobb hányada, mintegy 80 százaléka részesült álláskeresési járadékban, míg ez az arány a 2018. és 2019. tavaszi belépőknél csak

¹ Az ábrákat elkészítettük 2018-ra is, és azt találtuk, hogy az szinte teljesen egybevág a 2019-es mintázatokkal, így az átláthatóság kedvéért csak utóbbit tartottuk meg a tanulmányban.

² A hosszú bértámogatásban részesülőket is kiléptetik a nyilvántartásból, esetükben a bértámogatást mint megfigyelhető kimenetet szemléltetjük.

50–55 százalék volt. Miután azonban az álláskeresési járadék három hónapos időtartama lejár, a járvány első hullámában belépők között a 2018. és a 2019. évinél jóval nagyobb mértékben megugrott az ellátásban nem részesülő álláskeresők aránya. Ennek eredményeképpen a munkanélküliek szokásosnál jóval nagyon arányban maradtak huzamosabb ideig álláskeresési járadék és munkapiaci program nélkül. Az első hullámban belépők körében a három hónap lejártával körülbelül 30 ezer fővel ugrott meg az álláskeresési járadék és munkapiaci program nélkül nyilvántartottak száma, az ellátás nélkül maradók aránya a belépés után körülbelül 4–5 hónap után tért vissza a járvány előtt jellemző szintre.

5.3.1. ábra: A járvány első hullámában regiszterbe lépők követése a belépéstől számított 40 héten át

Forrás: ITM NFSz regisztrált álláskeresőket tartalmazó nyilvántartása.

A pandémia által kialakuló munkapiaci sokk hatására a legtöbb európai ország változtatott a munkanélküli-ellátás rendszerén: a jogosultsági feltételek lazításán, a munkanélküliségi ellátás összegének emelésén vagy a járadék folyósítási idejének hosszabbításán keresztül (lásd az 5.1. alfejezetet). Magyarország nem módosította a munkanélküliségi ellátásokat, nem hosszabbította meg a munkanélküliségi járadék – már a járvány előtt is az EU országai között a legrövidebb – időtartamát, az ábra pedig arra utal, hogy a három hónapos időtartam nem volt elegendő a járvány miatt elvesztett munkajövedelem pótlására.

Az OECD- és EU-országok foglalkoztatási szolgálatai jellemzően a válság alatt jelentősen növelték az aktív eszközökre fordított pénzügyi forrásokat és a programok körét. (OECD, 2021). Az aktív munkapaci eszközök hazai szerepének pontosabb megítéléséhez megvizsgáltuk, hogy azok, akik a belépés után még legalább 14 héttel a nyilvántartásban vannak, milyen valószínűség-

gel kerülnek be valamelyik aktív eszközbe a következő három hónap során. Az 5.3.1. táblázat azt mutatja, hogy a járvány első hullámában nyilvántartásba kerülők az álláskeresőként eltöltött legalább három hónap után a járvány előtti évekhez képest kisebb arányban vettek részt aktív munkapiaci programokban: a 2018–2019-re évekre jellemző 37–40% helyett 30%-uk került a programok valamelyikébe. Ezen belül a közmunkába kerülők aránya a felére, 5%-ra esett, a képzések gyakorlatilag megszűntek, a vállalkozóvá válás támogatása is érdemben visszaesett. Egyedül a bérköltségtámogatásokba helyeztek el a szokásosnál több álláskeresőt.

5.3.1. táblázat: A járvány első hullámában belépők munkapiaci programokban való részvétel szerinti megoszlása (százalék)

A belépés időpontja	Összes eszköz	Közmunka	Bértámogás	Képzés	Vállalkozóvá válás támogatása
2018. március 15. – június 2.	39,6	11,1	17,5	4,2	4,5
2019. március 15. – június 2.	37,0	9,5	16,6	3,8	5,7
Első hullám (2020. március 15. – június 2.)	29,9	5,1	22,0	0,3	1,8

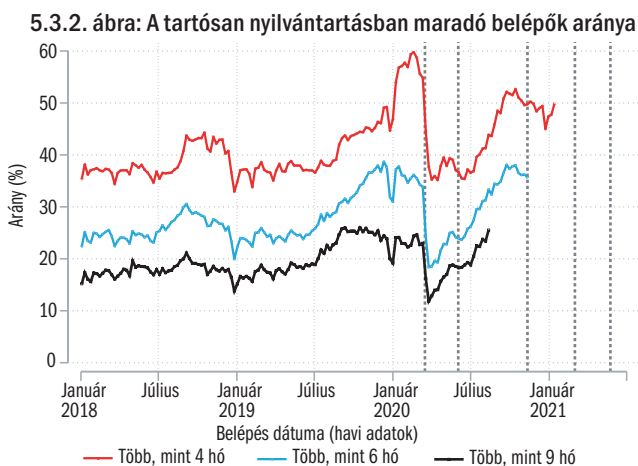
Megjegyzés: A nyilvántartott álláskeresők munkapiaci programokban való részvétel szerinti megoszlása, feltéve, hogy legalább három hónapja szerepelnek a nyilvántartásban. Forrás: *ITM NFSz* regisztrált álláskeresőket tartalmazó nyilvántartása.

A bértámogatások közül a legnagyobb növekmény az „Út a munkaerőpiacra” nevű bértámogatási programban volt,³ amely elsődlegesen az alacsonyabb iskolai végzettségű, 25 év feletti regisztrált álláskeresőket foglalkoztató vállalatoknak nyújt maximum 100 százalékos támogatást. Annak ellenére, hogy a program elsősorban az alacsony végzettségűeket hivatott segíteni, a járvány első hullámában sokkal jellemzőbbé vált, hogy középfokú vagy magas (ilyen is volt) végzettségű egyének kerültek be a programba. A 2020 tavaszán belépőket az egy évvel korábbiakkal összevetve, azt találtuk, hogy az „Út a munkaerőpiacra” bértámogatási programban résztvevőkön belül a képzetlenek aránya 14 százalékponttal csökkent, míg a szakképzetteké 9 százalékponttal, az általános képzetteké 5 százalékponttal nőtt. A rendelkezésre álló adatok alapján nem tudjuk megítélni azt, hogy ez azért alakult így, mert az érintett cégek korábban is képzett embereket szertettek volna (kedvezményesen) alkalmazni, csak erre nem volt elég jelentkező, vagy a hivatalok számára volt adott a lehetőség, hogy legalább a könnyebben álláshoz juttatható új és a szokásosnál magasabb képzettségű belépőket tudják támogatni.

Az 5.3.1. ábra alapján az első hullámban belépők 40 hét után hasonló arányban hagyták el a regisztrert, mint a korábbi évek hasonló időszakában belépők, de az első négy hónapban a járulékból nagyobb arányban részesülő 2020-as belépők között lassabb kilépést tapasztalunk. A hosszú távú munkanélküliség növekedése (lásd a 2.7. alfejezetet) első látásra ellentmond a fentieknek. Az ellentmondás azonban feloldható: az igazán súlyosan érintett belépő csoportot nem azok jelentik, akik az első hullámban veszítették állásukat, hanem azok,

³ „Út a munkaerőpiacra”, GINOP 5.1.1-15-2015-00001 munkaerőpiaci program.

akik az első hullámot megelőző három hónapban. Ezt a jelenséget az 5.3.2. ábra szemlélteti, amelyen azt ábrázoljuk, hogy egy adott időpontban belépő népesség mekkora része marad legalább négy, hat, illetve kilenc hónapig a regiszterben. Mint látható, a legalább négy vagy hat hónapig bent maradók aránya az első hullámban belépők között valóban nem magasabb annál, mint az az év ezen részében korábban is jellemző volt. A járványt közvetlen megelőző hónapokban csatlakozók kilépési esélyei azonban drasztikusan csökkentek.

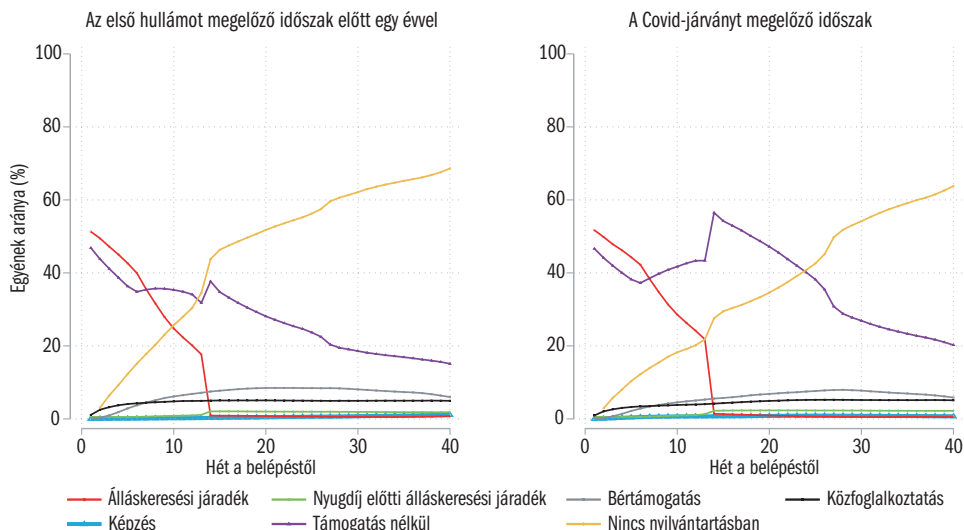
Forrás: ITM NFSz regisztrált álláskeresőket tartalmazó nyilvántartása.

Emellett az első hullám idején belépők szokásosnál kedvezőbb összetétele is szerepet játszik, amit a kilépési rátákra futtatott Cox-féle arányos kockázati regressziós modell (*proportional hazard modell*) segítségével teszteltünk. A modell alapján a várható kilépési arányok különbsége az évek között statisztikailag szignifikáns, ha a személyek időben változatlan tulajdonságaira, valamint arra is kontrollálunk, hogy jogosultak voltak-e járulékra. Tehát a 2020-ban belépők megváltozott összetételét – várhatóan a könnyebben munkát találó népesség került átlagosan a regiszterbe – figyelembe véve, az azonos tulajdonságú emberek némileg lassabb kilépésre számíthattak a járvány megjelenését követően.⁴

Az 5.3.3 ábra azt mutatja, hogy a járványt közvetlenül megelőző időszakban (2020. január 1. és 2020. március 15. között) a regiszterbe kerülők még rosszabbul jártak, mint a járvány első hullámában belépők, hiszen számukra az álláskeresési járadék a járvány első hullámában a lezárások idején ért véget, amikor a lezárások utáni hónapokhoz képest is jóval kisebb eséllyel találtak állást. Ennek megfelelően a válság idején belépőknél lassabban kerültek ki a nyilvántartásból, és magasabb arányban maradtak ellátás nélkül. Emellett az egyéb (foglalkoztatási szolgáltatók által nyújtott) aktív munkaerőpiaci programokban is kisebb arányban részesültek, mint a korábbi évek hasonló időszakában belépők (5.3.2. táblázat). Sőt az első hullámmal szemben a bértámogatás-támogatási programmal álláshoz jutók aránya is csökkent.

⁴ A kontrollált kockázati ráta: 0,9, és szignifikánsan alacsonyabb 1-nél.

5.3.3. ábra: Az új belépők követése a belépéstől számított 40 héten át (2020. január 1. – március 15.)

Forrás: ITM NFSz regisztrált álláskeresőket tartalmazó nyilvántartása.

5.3.2. táblázat: A 2020. január 1. és 2020. március 15. között nyilvántartásba belépők aktív munkapiaci programokban való részvétele

A belépés időpontja	Összes eszköz	Közmunka	Bértámogatás	Képzés	Vállalkozóvá válás támogatása
2018. március 15. – június 2.	43,2	13,5	18,6	4,5	4,4
2019. március 15. – június 2.	38,1	11,1	18,2	1,8	5,7
Első hullám (2020. március 15. – június 2.)	28,0	8,8	13,4	1,7	3,3

Megjegyzés: A nyilvántartott álláskeresők munkapiaci programokban való részvétel szerinti megoszlása a belépés utáni hat hónapban feltéve, hogy legalább három hónapja szerepelnek a nyilvántartásban.

Forrás: ITM NFSz regisztrált álláskeresőket tartalmazó nyilvántartása.

Összefoglalva: a válság első hullámában belépő népesség az eltérő összetételt is figyelembe véve a korábbi évekhez viszonyítva rosszabb eséllyel hagyta el a nyilvántartást, és különösen megnőtt a nyilvántartásban ragadás esélye a járvány előtt munkanélkülivé válók számára. Az álláskeresési járadék időtartama azonban nem növekedett, és az aktív eszközökben való részvétel esélye még csökkent is a járvány előtti évekhez viszonyítva, így a járvány előtt és alatt belépők jóval nagyobb arányban maradtak huzamosabb ideig álláskeresési járadék és aktív eszköz nélkül.

Hivatkozás

OECD (2021): [Active labour market policy measures to mitigate the rise in \(long-term\) unemployment](#) – A summary of country responses to the OECD-EC questionnaire.

5.4. KÖZFOGLALKOZTATÁS A VÁLSÁG ALATT

BAZSALYA BALÁZS & MOLNÁR GYÖRGY

A regisztrált munkanélküliek számának növekedése, mint minden évben, így 2020-ban is, már januárban megkezdődött, de míg máskor áprilisban csökkenni kezdett, 2020-ban a járvány következtében a lezárások pillanatától dinamikusabban tovább növekedett, és júniusban tetőzött (lásd 2.6. alfejezet). Elsősorban olyanok váltak regisztrált munkanélkülivé, akik jogosultak voltak az *álláskeresési járadékra* (lásd 2.6.3. *ábra*), így a járadékban részesülők száma együtt nőtt a regisztráltakéval. Az ellátás nélküli álláskeresők száma is már januárban nőni kezdett, majd az első hullámban járadékra jogosult álláskeresők három hónapos jogosultsági idejének leteltével, júliusban tetőzött. Mindeközben a közfoglalkoztatottak száma, a szokásos szezonális hullámzástól eltekintve, egyáltalán nem nőtt.

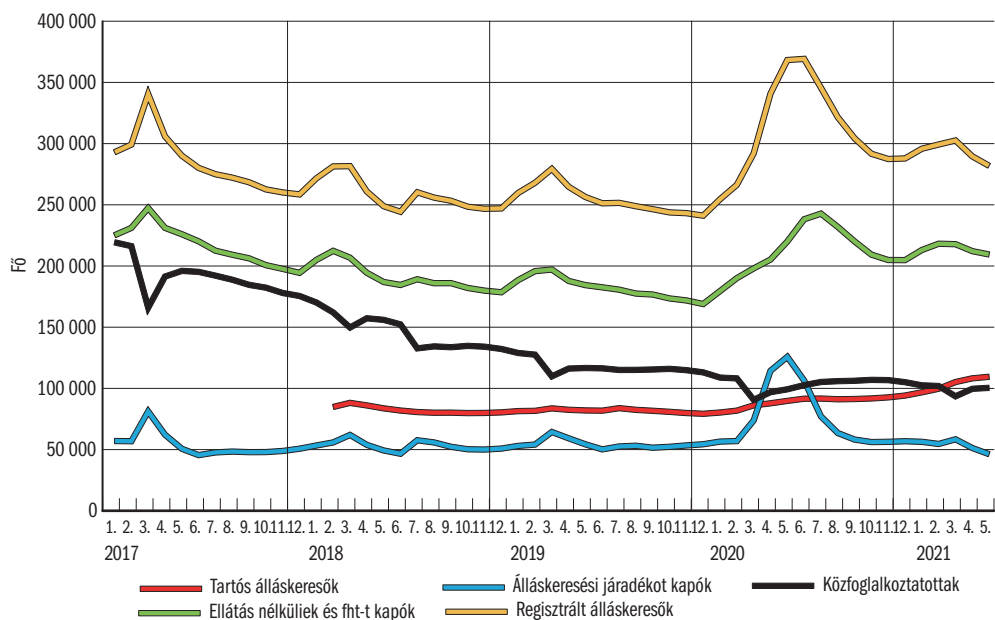
Annak érdekében, hogy a ciklikusan ismétlődő jelenségeket is lássuk, az 5.4.1. *ábra* havi adatok alapján 2017. január 1-től mutatja be a regisztrált álláskeresők, azon belül az álláskeresési járadékban részesülők, az álláskeresési ellátásra nem jogosult álláskeresők (azaz az ellátás nélküliek és a foglalkoztatást helyettesítő támogatásra jogosultak együtt) és a tartós álláskeresők, valamint a közfoglalkoztatottak számának alakulását.¹ A közfoglalkoztatás tervezési időszaka márciustól februárig tart, mindig március a közfoglalkoztatási mélypont, mert a tervezési év végén kifuttatják az előző évi programok nagy részét, és az újak nem mind indulnak azonnal. Ez a jelenség 2020-ban is megfigyelhető, de nem következett be a szokásosnál nagyobb növekedés sem áprilisban, sem a nyár folyamán, amikor elkezdett kifutni a járadék három hónapja az első hullám friss álláskeresői esetében. 2020 márciusa és 2021 februárja között több mint 10 százalékkal alacsonyabb volt a közfoglalkoztatottak létszáma, mint egy évvel korábban. Az egyetlen eltérés a korábbi évekhez képest, hogy 2020 folyamán nem csökkent tovább a közfoglalkoztatottak száma.

Az elmúlt évtizedben a közfoglalkoztatás egyszerre töltött be foglalkoztatáspolitikai, szociális és településüzemeltetési funkciókat (lásd *Molnár és szerzőtársai* [2019]). Az évtized közepén megfigyelt dinamikus növekedéshez képest 2017-től jelentősen csökkenni kezdett a közfoglalkoztatottak száma. Ebben döntő szerepet játszott az elsődleges munkaerőpiac bővülése, és hozzájárultak a kormányzatnak a közfoglalkoztatás csökkentésére irányuló intézkedései is.² Arra lehetett számítani, hogy a jelenlegi válsághelyzetben a közfoglalkoztatás ismét jelentős szerepet kap annak érdekében, hogy enyhítse az álláskeresők számának növekedéséből adódó szociális és munkaerőpiaci feszültségeket. Elsődleges kutatási kérdésünk az volt, vajon miért nem reagált a közfoglalkoztatás az álláskeresők – különösen az ellátás nélküli álláskeresők – számának növekedésére.

¹ Köszönjük *Sinka-Grósz Zsuzsanna* segítségét az adatállomány feldolgozásában.

² Lásd a 1139/2017. (III. 20.) kormányhatározatot.

5.4.1. ábra: A közfoglalkoztatottak és a regisztrált álláskeresők különböző típusai havi átlagos létszámának alakulása

Megjegyzés: A tartós álláskeresőkön a legalább egy éve álláskeresőket értjük. Az álláskeresési járadékban részesülők esetében a szüneteltetésre vonatkozó adatok csak 2019. január 1-től állnak rendelkezésre, de a szüneteltetők aránya egy ezrelék alatt van, elhanyagolható. Fht: foglalkozást helyettesítő támogatás.

Forrás: Az NFSZ adatállománya alapján saját számítás.

A koronavírus-járvány alatti, közfoglalkoztatást érintő közpolitikai elképzelések és intézkedések rekonstruálása érdekében 17 félig strukturált interjú készítettünk a foglalkoztatási intézményrendszer különböző szereplőivel, valamint közfoglalkoztatókkal. Az interjúalanyok minisztériumi tisztségviselők, megyei és járási foglalkoztatási (fő)osztályok munkatársai, valamint települési önkormányzatok polgármesterei voltak.³

Nem nőtt a közfoglalkoztatás iránti kereslet

Az interjúk egybehangzó tanúsága szerint a járvány kitörését követően a kormányzati döntéshozók és a munkaügyi apparátus megyei és járási szintjén dolgozók egyaránt arra számítottak, hogy az újonnan megjelent álláskeresők elhelyezése érdekében bővíteni kell a közfoglalkoztatást. A közfoglalkoztatási programok tervezése már előző ősszel megkezdődött, a járvány éppen akkor tört ki, amikor elindultak az új éves programok, így a már megtervezett és leszerződött programokba kellett volna belenyúlnia a kormánynak. Az interjúalanyok beszámolója szerint a Belügyminisztérium kidolgozott egy olyan előrejelző rendszert, amelynek segítségével monitorozták és modellezték,

³ Lehetőség szerint olyan interjúalanyokat választottunk, akikkel öt évvel ezelőtti kutatásunkban (*Molnár és szerzőtársai* [2018]) is készítettünk interjút, így lehetőség nyílt az összehasonlításra is. Mindenki rendkívül készségesen és nyitottan állt a rendelkezésünkre, ezúton köszönjük a közreműködésüket.

hogy az egyes térségekben hogyan alakul a munkaerőpiaci helyzet, hol lenne majd szükséges beavatkozni a munkaerőpiaci folyamatokba a közfoglalkoztatás eszközrendszerével. Felmérték az országos közfoglalkoztatók többletigényeit, és intézkedési terv is készült arra vonatkozóan, hogy az esetlegesen megnövekedett közfoglalkoztatotti létszámot hogyan lehetne a járványügyi intézkedésekbe bevonni (például maszkkészítés, lepedőgyártás, erőszakszervezetek munkájának segítése).

2020 májusában felfüggesztették a közfoglalkoztatás csökkentését célzó, az előbbieken hivatkozott 2017-es kormányhatározat egyes pontjait, ismét megkönnyítve a közfoglalkoztatásba lépést olyanok számára is, akik szakképzettséggel rendelkeznek. Ezenkívül a frissen regisztráltaknak a közfoglalkoztatásba kerüléshez nem kellett kivárniuk a három hónapos közvetítési időszakot, illetve az elsődleges munkaerőpiacra való háromszori (vagy akár csak egyszeri) sikertelen közvetítést.⁴ A közfoglalkoztatás tervezői is arra számítottak, hogy amikor az első hullám elején munkanélkülivé vált álláskeresői járadékra jogosultak kifutnak a járadék három hónapos időtartamából, megnő az igény a közfoglalkoztatás iránt, ezért a július végi 1466/2020. (VII. 31.) kormányhatározattal ötmilliárd forinttal bővítették a közfoglalkoztatásra fordítható forrásokat. További könnyítés volt 2021-ben, hogy a korábban a közfoglalkoztatásból a túl magas adóerő-képességük miatt kizárt települések ismét lehetőséget kaptak közfoglalkoztatás szervezésére.

2017 óta a közfoglalkoztatáson belüli ügynevezett Start-programok tervezése az előző év bázisán zajlott. Ez azt jelentette, hogy ha egy adott évben a tervezett létszámkeretet átlagosan mondjuk 90 százalékos szinten tudták feltölteni, akkor a következő évi létszámkeret nem haladhatta meg ezt a 90 százalékos szintet. A 2021-es tervezés során azonban nem kellett ragaszkodni az előző év bázisán alapuló tervezéshez, lehetőség volt bővíteni. Mindezen könnyítési intézkedések és az álláskeresők számának bővülése ellenére sem nőtt a járvány hatására a közfoglalkoztatotti létszám, mert *nem nőtt a közfoglalkoztatás iránti kereslet*, sem a munkanélkülivé váltak, sem a közfoglalkoztató önkormányzatok részéről.

A foglalkoztatási intézményrendszer szereplői, illetve a települési polgármesterek ennek okait a következőkben látják. A regiszterben frissen megjelent álláskeresők számára a közfoglalkoztatás nem jelentett versenyképes alternatívát. Általában magasabb iskolai végzettséggel, nagyobb munkapasztalattal rendelkeztek, mint az utóbbi években szokásos álláskeresők, sok volt közöttük a járvány miatt külföldről, illetve a kisebb települések esetében valamelyik nagyvárosból ideiglenesen hazaköltöző. Jellemző volt, hogy a három hónap járadék leteltével inkább kivártak, de határozottan elutasították, hogy közfoglalkoztatottá váljanak, mert úgy ítélték meg, hogy ez rontja az esélyeiket az elsődleges munkaerőpiacra történő visszatérésben. A regisztráláskor a többség eleve a korábbi bérét jelölte meg bérigényként, jelezve, hogy

⁴ 1240/2020. (V. 15.) és 1344/2020. (VI. 24.) kormányhatározatok.

annál lényegesen kevesebbet nem kíván elhelyezkedni. Vannak, akik azt gondolják, hogy a közfoglalkoztatásnak stigmatizáló hatása van, és ez rontja későbbi elhelyezkedési esélyeiket.

A kivárást sokak esetében megkönnyítette, hogy valójában nem voltak teljesen munka nélkül. Tipikus megoldás volt, hogy a munkáltató csak ideiglenesen bocsátotta el alkalmazottait, azzal az ígérettel, hogy a járvány csillapultával, a lezárások megszűntével visszaveszi őket, és részben ezt az ígéretet megerősítendő, részben a csökkent mennyiségű feladatok ellátására, egyszerűsített foglalkoztatás keretében, napi bejelentéssel alkalmazta őket.⁵ Ha ez a fajta foglalkoztatás nem haladja meg havonta a tizenöt napot, akkor az illető továbbra is álláskeresőnek számít, és benne marad a regiszterben. A teljes lezárás, a gyermekintézmények zárva tartása idején ez a megoldás a gyermekesek számára is előnyös volt, mert meg tudták oldani a gyermekek felügyeletét, és ők is biztosítéknak érezték az alkalmi foglalkoztatást arra, hogy vissza fogják venni őket. Vélhetően ezt a helyzetet tükrözi, hogy miközben a foglalkoztatás jelentősen csökkent, és kismértékben csökkent az egyszerűsített foglalkoztatásban dolgozók átlagos érintett létszáma is, addig 2020. május és október között az alkalmi munkában ledogozott embernapok száma kismértékben növekedett az előző év hasonló időszakához képest.⁶

A foglalkoztatási hálózatban dolgozó interjúalanyaink véleménye szerint a járvány miatt elbocsátottak visszavételét nagymértékben megkönnyítette, hogy a korábbiakkal ellentétben olyanok foglalkoztatásához is nyújthattak bér- vagy bérköltség-támogatást, akik az utolsó munkahelyükre mentek vissza. Az egyszerűsített foglalkoztatásra történő átállás ugyanakkor gyakran „ragadós-nak” bizonyult. Az egyik járási foglalkoztatási osztályvezető arról számolt be, hogy idén tavasszal mindenkit behívtak tanácsadásra, aki a járvány valamelyik hulláma idején bekerült a regiszterbe, és még ott volt. Az derült ki, hogy mintegy felük egyszerűsített foglalkoztatás keretében dolgozik, és egyelőre nem kíván változtatni ezen a helyzeten. Kevésbé pontos arányt adva, több foglalkoztatási szakember is hasonló jelenségről adott számot.

A külföldről – szándékaik szerint ideiglenesen – hazatérők többnyire rendelkeztek tartalékokkal, és alapvetően a biztosítási jogviszony miatt regisztráltak, de nem kívántak itthon munkát vállalni. Voltak olyanok is, akik valamelyik hazai nagyvárosban váltak átmenetileg munkanélkülivé és úgy gondolták, hogy vidéken, többnyire a szülői házban kívárik a járvány legsúlyosabb időszakát. A három hónap járadék leteltével ők is alapvetően a biztosítási jogviszony miatt maradtak még néhány hónapig a regiszterben, a nyár folyamán esetleg alkalmi mezőgazdasági munkával egészítve ki a jövedelmüket. Az alkalmi mezőgazdasági munkavégzés lehetőségét az országhatárhoz közeli mezőgazdasági körzetekben javította, hogy a járvány következtében nem jöttek a határon túlról alacsonyabb napi bérrel megelégedő munkavállalók, így a napszám a korábbi évekhez képest jelentősen több lett. A veszélyhelyzet ideje alatt

⁵ Lásd a 2010. évi 75. törvényt az egyszerűsített foglalkoztatásról.

⁶ [Jelentés a 2021-ben egyszerűsített foglalkoztatás keretében tervezett foglalkoztatottak számáról.](#)

egy kormányrendelet⁷ lehetővé tette, hogy a mezőgazdasági idénymunkák esetében az egyszerűsített foglalkoztatás havi 15 nap helyett 20 nap legyen, és az éves időtartama a korábbi évi 120 helyett 180 nap legyen. Azok számára, akiknek a megélhetési stratégiájuk része a mezőgazdasági idénymunka, ez rövid távon – különös tekintettel a járványra – kedvező megoldás. Hosszabb távon, ha esetleg a járvány után is így marad, elősegítheti, hogy még több ember válassza ezt a megélhetési stratégiát, ami a kiszolgáltatottság növekedése miatt nem előnyös.

A munkaügyi intézményrendszer felől nézve mindezt az tette lehetővé, hogy eltérően a 2010-es évek első felétől, nem igyekeztek minél több embert betelepíteni a közfoglalkoztatásba. Ez a szemléletváltás már a járvány előtt megtörtént.

Miközben a közfoglalkoztatottak száma stagnált, a tartósan, legalább egy éve állásukra várók száma 2019 vége óta folyamatosan emelkedett (5.4.1. ábra). A márciusig tartó időszak megfelelt a szokásos év eleji ingadozásnak. A növekedés 2020 márciusa és 2021 februárja között 18 százalékos volt, majd 2021 következő három hónapjában további 11 százalékos emelkedett. A dolog természeténél fogva a 2021 februárjáig tartós munkanélkülivé válók nem lehetnek azok, akik a járvány miatt veszítették el az állásukat, az utána belépők viszont igen. Ahogy azt az 5.3. alfejezet is tárgyalja, elsősorban a korábban munkanélkülivé váltak szorultak be ebbe a helyzetbe a járvány miatt. Kérdés, hogy ők miért nem választják inkább a közfoglalkoztatást? Interjúalanyaink összetett okokat látnak e mögött a jelenség mögött.

A munkaerőpiac peremén élő, az elsődleges munkapiac és a munkanélküliség között – gyakran szezonálisan – ingázók nem tudtak visszalépni az elsődleges munkapiacra, részben mert nem volt hova, részben mert korábbi pozícióikat elfoglalták náluk egyébként képzetesebb, magasabb státusú munkavállalók. A tartósan ellátás nélküliek vagy foglalkoztatást helyettesítő támogatásban (fht) részesülők egy másik, jelentős része valójában informálisan dolgozik, részben az egészségbiztosítás, részben az fht lehetősége miatt vannak a regiszterben. Közülük sokan vannak, akik tartozás vagy gyermektartási kötelezettség miatt nem vállalnak bejelentett munkát.⁸

Interjúalanyaink megítélése szerint részben demográfiai okokból, részben a járvány miatt elbocsátott idősebb munkavállalók közül egyre többen vesznek igénybe a nyugdíj előtti álláskeresési segélyt (röviden: nyes). Ezt öt évvel a nyugdíj előtt lehet igényelni, és a minimálbér 40 százaléka, azaz 2021-ben havi 66 960 forint, míg a szakképzés nélküliek nettó közmunkás bére 56 525 forint, a szakképzetteké pedig 73 150 forint.⁹ Tehát még a szakképzetteknek se nagyon éri meg közmunkásnak állni, ha jogosultak a nyesre, hiszen a közfoglalkoztatási bérük alig haladná meg a nyes összegét. Az interjúalanyok szubjektív tapasztalatát az adatok is alátámasztják. Míg 2019 folyamán a nyesben részesülők száma lényegében stagnált, addig 2020 első nyolc hónapjában közel 30 százalékkal emelkedett, meghaladva a 36 ezer főt.

⁷ 112/2020 (IV.16.) kormányrendelet.

⁸ Lásd erről *Berlinger és szerzőtársai* (2021).

⁹ A nyugdíj előtt állók nagy többsége nem jogosult családi adókedvezményre. 2020-ban relatíve még kedvezőbb volt a nyes a közmunkás bérehez képest.

Végül sokan vannak, akik voltak már a közfoglalkoztatásban, de „valamiért nem váltak be”. A közfoglalkoztatók nem szívesen alkalmaznak olyanokat, akikkel sokat kell foglalkozni. Vannak köztük fizikai vagy mentális problémákkal küzdők, szenvedélybetegek és olyanok is, akik valamilyen okból nem jönnek ki jól a helyi polgármesterrel. Több polgármester is megfogalmazta, hogy nem fog olyan álláskeresőt behívni, akivel vitája volt, vagy nem jól végezte el a rábízott feladatot. A nagyobb településeken ez a fajta kiszolgáltatottság kevésbé érvényesül.

Sem a helyi foglalkoztatási osztályokon, se az önkormányzatoknál nincs olyan kompetencia, amivel a kicsit több odafigyelést vagy másfajta szakértelmet is igénylő ügyfelekkel érdemben foglalkozni tudnának. Az ügyfelekhez közelebb lévők közül többen is megfogalmazták, hogy a rossz mentális és fizikai állapot gyakran a sok évig mélyszegénységben élés következménye, ahogy egyik interjúalanyunk fogalmazott: „elfogy az energia”.

A közfoglalkoztatási rendszer jellemzői és kihívásai az elmúlt években

A közfoglalkoztatási rendszernek az elmúlt években lezajlott szűkülése új típusú kihívások elé állította a rendszer szereplőit, illetve némileg meg is változott a közfoglalkoztatás szerepe a korábbiakhoz képest. A közfoglalkoztatás növekedésének időszakában elsősorban a munkaerőkínálati oldal lekötése, a szociális feszültségek csökkentése okozott kihívásokat. Az elsődleges munkaerőpiac bővülésével a közfoglalkoztatásban is megjelent a munkaerőhiány, döntően a szakképzett munkaerő esetében. Éppen azok a szakemberek (kőművesek, asztalosok, ácsok stb.) mentek el, akikre a Start-mintaprogramok esetében egy-egy értékteremtő közfoglalkoztatási tevékenység épült.

A szakképzettebb, foglalkoztathatóbb munkaerő elvándorlása a közfoglalkoztatásból, sokszor a korábbi években kiépített kapacitások működtetését lehetetlenné tette. Az a feszültség, hogy az elsődleges cél a közfoglalkoztatottak kilépése a nyílt munkaerőpiacra, miközben a megtervezett programokat is üzemeltetni kellene, korábban is benne volt a rendszerben. A létszámbővítés idején azonban ez kevésbé élesen jelent meg, mint az elmúlt években.

A közfoglalkoztatás szervezői azzal szembesültek, hogy számos korábban közfoglalkoztatásra épülő tevékenységet, megfelelő munkaerő hiányában már nem tudnak ellátni. A szűkülő kínálat okozta kihívásokra a Belügyminisztérium is igyekezett néhány szabályozási változtatással reagálni. Egyrészt a Start-programokban korábban külön programelemként szereplő tevékenységeket (például illegális hulladéklerakók felszámolás, belterületi utak karbantartása) szociális programelem néven egy programelembe vonták össze, így az önkormányzatoknak lehetőségük nyílt az addig különböző tevékenységeket egy program keretében ellátni. A másik ilyen szabályozói oldalról jött lazítás az volt, hogy az országos közfoglalkoztatóknál, ahol különösen nagy gondot

okozott a szerződött létszám feltöltése, az addig 90 százalékos feltöltöttségi előírást lejjebb szállította.

A szűkülő létszám mellett a közfoglalkoztatottak összetétele is megváltozott. Folyamatosan nőtt a közfoglalkoztatottak között a nők aránya, de a közfoglalkoztatási munkalehetőségek kínálata kevésbé reagált erre. A nők arányának növekedése már a közfoglalkoztatás bővülésének időszakában megkezdődött, 2013-ban még 40 százalék alatt volt, 2016-ra 50 százalékra emelkedett és 2021-re meghaladta a 60 százalékot. A járvány idején is folytatódott ez a tendencia. A folyamatnak részben az az oka, hogy az elsődleges munkapiacon a (szakképzetlen) férfiak könnyebben tudnak elhelyezkedni, például az építőipar fellendülése miatt. Ehhez járulnak a gyermekekkel kapcsolatos közszolgáltatások és a tömegközlekedés elégtelenségei. A családok egy része csak akkor tudja megoldani a gyermekek óvodába, iskolába vitelét, ha valamelyik családtag – jellemzően az anya – az adott településen dolgozik, és erre sok esetben csak a közfoglalkoztatás kínál lehetőséget.

Egyre nagyobb lett azon közfoglalkoztatottak aránya, akik munkaerőpiaci integrációja már nem lehetséges kizárólag munkaerőpiaci szolgáltatásokkal, hanem komplexebb egészségügyi, pszichoszociális támogatásra is szorulnának. Ezek az eszközök azonban továbbra is hiányoznak a rendszerből. Bár korábban voltak kísérleti (*pilot*) programok komplexebb beavatkozásokat nyújtó speciális közfoglalkoztatásra, ezek nagyságrendje elenyésző volt, a komplex beavatkozást igénylő programok szakmai koordinációja sem volt megfelelő, illetve a politikai támogatás is hiányzott.

A polgármestereket korábban is jelentős kihívás elé állította a közfoglalkoztatás szervezése, viszont míg korábban inkább a sokszor közép- vagy akár nagyvállalat méretű létszám koordinálása okozta a legfőbb nehézséget, addig mára leginkább a közfoglalkoztatottak foglalkoztathatóságának kihívásai. Egy ilyen komplex, szociális és egészségügyi problémát kompetencia hiányában nem tudnak kezelni a közfoglalkoztatók.

Települési oldalról az egyik legfőbb kihívás, hogy a települések sokszor a közfoglalkoztatást mint településfejlesztési lehetőséget használták. A közfoglalkoztatási források voltak adottak arra, hogy számos településfenntartási, -karbantartási és -fejlesztési tevékenységet elvégezzenek. A létszám szűkülésével ezek a források is jelentősen csökkentek. Az elmúlt években elindult a Magyar Falu Program, amely új lehetőség a kisebb települések számára. Ezek a pályázati források azonban felülről meghatározott fejlesztési célokra vehetők igénybe, míg a közfoglalkoztatási források – minden szabályozói probléma ellenére – lehetőséget adtak arra, hogy a települések maguk kezdeményezzék vagy fogalmazzák meg a fejlesztési igényeiket. A közfoglalkoztatás fejlesztési funkciójának jelentősége abban is megmutatkozik, hogy a szűkülés időszakában is jellemző volt, hogy a Belügyminisztérium – egyedi igények alapján, települési kezdeményezésre – jó néhány egyéni fejlesztési ötletet vagy egyéb

mintaprogramot támogatott. Számos példát hallottunk ilyenekre a sajtüzem-től, a bio-élelmiszerek feldolgozásán át a varrodáig.¹⁰ E beruházások esetében azonban gyakran hiányzik a szakmai megalapozottság, a helyben elérhető szak tudás és tapasztalat, főleg ahhoz, hogy egy nehezen foglalkoztatható munka-vállalói rétegre támaszkodva hosszú távon fenntarthatók legyenek.

A járvány okozta gazdasági környezet megváltozása további nehézségeket okozott, leginkább negatívan a korábban különböző támogatási forrásokban részesülő, közfoglalkoztatási projektekből kinövő szociális szövetkezeteket, illetve az elsődleges piacra kilépni szándékozó önkormányzati gazdálkodási projekteket érintette. Az elmúlt években hangsúlyos törekvés volt, hogy a közfoglalkoztatáshoz kapcsolódó beruházási, fejlesztési forrásokból kiépített működőképesnek tűnő termelőkapacitásokat valamilyen formában kivezessék a verseny piacra, és megerősítsék annyira, hogy támogatás nélkül is életképesek legyenek.

Erre számos forrás állt rendelkezésre, például a szociális szövetkezeteket célzó Fókusz-program,¹¹ illetve az önkormányzatokat és az önkormányzati cégeket célzó kísérleti beruházási programok, magas hozzáadott értékű programok, de a Belügyminisztérium számos projektet támogatott egyedi igények alapján is. Ezeknek a támogatásoknak a közös jellemzője az volt, hogy a támogatásért cserébe fenntartási és továbbfoglalkoztatási kötelezettséget vállaltak az önkormányzatok, illetve szociális szövetkezetek. Néhány éve még úgy gondolták, hogy azokban a térségekben, ahol a piaci folyamatokra nem lehet számítani, a szociális szövetkezetek jelentik az ideális kivezető utat a közfoglalkoztatásból. A szövetkezetekben azonban minden tagnak, így az önkormányzatnak is egyenlő a szavazati joga, ami irányítási bonyodalmakkal járt, így az utóbbi időben az önkormányzatok inkább saját tulajdonú gazdasági társaságokat hoztak létre.

A termelőkapacitások jelentős hányada élelmiszer-feldolgozásra épül, elsősorban a szállodák és éttermek, illetve a közétkeztetés beszállítói, és ezek az ágazatok voltak a leginkább kitétek a járvány okozta negatív hatásoknak. Vagyis a közfoglalkoztatás keretében kapott eszközökre épülő, a közfoglalkoztatásból továbbvezető gazdálkodó szervezeteket éppen akkor érte egy gazdasági sokk, amikor önállóan kellett volna lábra állniuk. További problémát okozott, hogy az előző bekezdésben említett továbbfoglalkoztatási kötelezettség miatt létszám-racionalizációval sem tudtak reagálni a megváltozott helyzetre, illetve többségükben jogosultak sem voltak a munkahelymegőrzést célzó bér- és kompenzációs támogatásokra. A bővülés és megerősödés helyett, sokkal inkább a túlélésre kellett berendezkedniük, ami miatt sok esetben kétségessé vált, hogy a fenntartási kötelezettség megszűntével mennyire lesznek életképesek. Az ilyen jellegű problémák miatt néhány esetben sor került a Belügyminisztériummal kötött korábbi továbbfoglalkoztatási megállapodások újratárgyalására, alkalmanként a vállalt kötelezettségek elengedésére is.

¹⁰ Az azonosíthatóság elkerülése érdekében a nagyon egyedi fejlesztési ötleteket nem említjük.

¹¹ Lásd OFA.

GÉP- és FETE-programok

A Belügyminisztérium két programot is indított az elmúlt években, amely a hátrányos helyzetű településeket érinti, és részben kapcsolódik a közfoglalkoztatáshoz. Az egyik a „Felzárkózó települések” programja (fete.hu; 1404/2019. [VII. 5.] kormányhatározat), amely a leghátrányosabb helyzetű 300 települést célozza egy komplex fejlesztési programmal. A program lebonyolítóit főleg hazai egyházi segélyszervezetek, a beavatkozás tartalma elsősorban a Magyar Máltai Szeretetszolgálat módszertanán alapuló Jelenlét-program adaptációját és kiterjesztését jelenti. A másik a Kedvezményezett Települések Gazdaságélénkítő Programja (GÉP), amely a munkaerőpiaci hátrányok csökkentése, a helyi foglalkoztatás bővítése, a vidék lakosságmegetartó képességének növelése érdekében a gazdasági mutatók alapján elmaradott településeken az önkormányzatoknak, valamint a mikro-, kis- és középvállalkozásoknak nyújt beruházási támogatást (1403/2019. (VII. 5.) kormányhatározat). A GÉP-program a hosszú távú tervek szerint több mint 400 települést érint a jövőben.

A két program egymással párhuzamosan fut, és részben a Gazdaságvédelmi Foglalkoztatási Alap Start-munkaprogram (vagyis a közfoglalkoztatás) előirányzatából finanszírozzák. A támogatott települések között elvileg nincs átfedés, a konkrét települések listáját több körben bővítették. Míg a FETE-program inkább a szociális, oktatási és humán szolgáltatások megerősítésére koncentrál, addig a GÉP-program olyan munkahelyteremtő beruházásokat igyekszik támogatni, amelyek növelik a helyi foglalkoztathatóság lehetőségeit. A programokról egyelőre nehéz véleményt mondani, és hiányoznak a nyilvánosan elérhető hatásvizsgálatok, valamint megalapozó kutatások is. A csekély helyszíni tapasztalatunk szerint ezek a programok is hasonló gondokkal küzdenek, mint amit már a közfoglalkoztatás lebonyolítása esetén is tapasztaltunk. Hiányzik a helyben elérhető és a programokba bevonható, megfelelően képzett és kompetens emberi erőforrás a programok lebonyolításához és menedzseléséhez. A GÉP-program esetén is kétséges, hogy ami a közfoglalkoztatás keretében nem sikerült – nevezetesen az, hogy a támogatások hatására jöjjenek létre hosszú távon önállóan életképes gazdasági tevékenységet folytató és helyben munkahelyet teremtő foglalkoztatók –, az mitől változna a GÉP-program esetében. A FETE-program esetében pedig nagy kérdés, hogy az amúgy is kapacitáshiánnyal küzdő oktatási, szociális és egészségügyi szektor – akár többlétszámú támogatás ellenére – mitől tudna a hátrányos térségekbe megfelelő szakembergárdát vonzani.

Az említett programokon felül a 2014–2020-as európai költségvetési időszakban számos forrás állt rendelkezésre a hátrányos helyzetűek, köztük a közfoglalkoztatottak foglalkoztathatóságának javítására.¹² Az összeségében több száz milliárd forintot is meghaladó programok eredményességéről, hatásáról azonban nem igazán érhetőek el nyilvánosan adatok, elemzések. Több inter-

¹² A tanulmánynak nem témája a programok vizsgálata, de itt elsősorban a GINOP 5. és 6., valamint a TOP 5. programokra gondolunk.

júalany is megjegyezte, hogy a párhuzamosan futó programok között nincs koordináció, és gyakran ugyanazt a célcsoportot célozzák meg (alacsony iskolai végzettségűek, 50 fölöttiek, gyestről visszajövők, romák stb.), oly módon, hogy az indikátorokban megjelölt elérendő összlétszám nem is feltétlenül áll rendelkezésre. Vagyis az egyes fejlesztési programok is sok esetben azzal küzdenek, hogy nem tudnak elegendő embert bevonni, ráadásul az egyes beavatkozások nem épülnek egymásra, szigetszerűek, a projektek befejeztével nem folytatódnak, hanem az új projektekkel minden kezdődik előlről, az addigi eredmények ezért sok esetben kárba vesznek. Nehézséget okoz, hogy a szóban forgó munkaerőpiaci programok és a közfoglalkoztatás irányítása között sincs koordináció, nem is ugyanahhoz a minisztériumhoz tartoznak.

Az elmúlt években azt láttuk, hogy a kormányzat hatalmas forrásokat fordított a közfoglalkoztatásra. A közfoglalkoztatás kétségkívül mérsékelte a helyi szociális feszültségeket, lehetőségeket nyújtott a településeknek számos fejlesztési és fenntartási feladatuk ellátására. Megfelelő hatásvizsgálatok hiányában azonban továbbra is nagy kérdés, hogy ezeket a forrásokat lehetett volna-e hatékonyabban és eredményesebben elkölteni a hátrányos helyzetű régiók fejlesztése, az ott élő emberek jóllétének hosszú távú fenntartása érdekében.

Hivatkozások

- BERLINGER EDINA–DOBRÁNSZKY-BARTUS KATALIN–MOLNÁR GYÖRGY (2021): [Lejárt tartozások fogságában](#). *Közgazdasági Szemle*, 68. évf. 7–8. sz. 709–735. o.
- MOLNÁR GYÖRGY–BAZSALYA BALÁZS–BÓDIS LAJOS (2018): [A helyi foglalkoztatási kezdeményezések központi támogatásának elosztási mechanizmusai](#). MTA KRTK KTI Műhelytanulmányok, MT-DP 2018/27.
- MOLNÁR GYÖRGY–BAZSALYA BALÁZS–BÓDIS LAJOS–KÁLMÁN JUDIT (2019): [Public works in Hungary: actors, allocation mechanisms and labour market mobility effects](#). *Socio.hu, Társadalomtudományi Szemle, Special issue*, 117–142. o.

5.5. MIT KEZDTEK AZ ÁLLAMI FOGLALKOZTATÁSI SZOLGÁLATOK A COVID-VÁLSÁGGAL?

CSILLAG MÁRTON

Az állami foglalkoztatási szolgálatoknak korábban soha nem tapasztalt kihívást jelentett a koronavírus-járvány.¹ Nem csupán hirtelen rengeteg álláskereső folyamodott segélyért és várt segítséget, de meg kellett birkóznuk a távolságtartási és lezárásokat elrendelő védelmi intézkedésekből következő munkaszervezési átalakulásokkal. Később (a legtöbb országban) még a lezárást leginkább megszenvedő szektoroknak nyújtott, illetve a rövidített munkaidőt ellensúlyozó támogatások adminisztrációját is el kellett végezniük. Bár 2020 tavaszán a helyzet a legtöbb európai országban drámai volt, a járvány pozitív hozadéka, hogy a foglalkoztatási szolgálatok jelentős része most igen gyorsan vitt véghez több olyan fejlesztést, amelyet „békeidőben” lassabban adoptáltak volna, és rákényszerítette a foglalkoztatási szolgálatokat arra, hogy több (nem kormányzati) szervezettel építsenek ki partnerséget. A sikeres alkalmazkodás kulcsának a következő tényezők tűnnek: a digitális (hibrid) szolgáltatási csatornák korábbi elterjedtsége és a rugalmas szervezet. Ez utóbbihoz hozzájárult a központi kormányzattól való függetlenség, a korábban is rugalmas költségvetési tervezés, illetve a partnerekkel kiépített szoros együttműködés is.²

Azonnali lépések

Az állami foglalkoztatási szolgálatoknak természetesen jelentősen megnőtt a leterheltsége az álláskeresési járadékok és segélyek adminisztrációjával. Bár erről nem a szervezetek döntöttek saját hatáskörben, a segélyezés jelentősen bővebbé vált a járvány időszakában azáltal, hogy sok kormány a járadékok jogosultsági időszakát kitolta (például Dániában, Franciaországban, Németországban, Portugáliában és Szlovákiában), vagy (ritkábban) a jövedelempótlási arányt növelte (Belgiumban és Észtországban). Emellett sok olyan (korábbi) munkavállaló is átmenetileg jogosultságot szerzett segélyekre, akik „békeidőben” ellátatlanok maradtak (például a különféle vállalkozói jogviszonyban dolgozók). Ezen felül az európai országok jelentős részében (például Ausztriában, Németországban vagy Magyarországon) az állami foglalkoztatási szolgálatok feladatkörébe tartozott a rövidített munkaidővel járó vállalati támogatások adminisztrálása, ami tovább növelte a foglalkoztatási szolgálatok leterheltségét. Ehhez képest valamelyest könnyebbséget jelentett, hogy jó néhány országban az álláskeresési járadékkal együtt járó kötelezettségeken formálisan is lazítottak, így a „rendelkezésre állást”, illetve az aktív álláskeresést szórványosabban kellett ellenőrizni.

A szervezetek erre a vészfogatókönyvre nagyrészt a belső erőforrások átcsoportosításával próbálták reagálni (azaz a más munkakörökben dolgozók is az

¹ Az írásunkban elsősorban az Európai Unió Állami Foglalkoztatási Szolgálatának Hálózatának (*EU PES Network*, 2020) információgyűjtésére, illetve néhány webinárium anyagára támaszkodtunk. Emellett az ILO és az OECD is több áttekintést nyújtott a foglalkoztatási szolgálatok tevékenységeiről, ezeket is felhasználtuk az anyaggyűjtés során (*ILO*, 2020, *OECD*, 2020, 2021).

² Fontos hangsúlyozni, hogy ez nem egy teljes katalógus vagy átfogó értékelés, inkább egy távlati kép az állami foglalkoztatási szolgálatok által bevezetett intézkedésekről 2020 márciusa és 2021 márciusa között, elsősorban a jónak tűnő gyakorlatokra helyezve a hangsúlyt. Ahol ezt külön nem jelöljük, a Nemzeti Foglalkoztatási Szolgálat Magyarországon nem vezette be az itt említett szolgáltatásokat.

új regisztrációkkal foglalkoztak), de jó néhány szervezet jelentősen bővítette (átmenetileg) a létszámát is (például a szlovák szervezet 150 új tanácsadói állást nyitott meg a 2021-re, ami körülbelül 5 százalékos átmeneti kapacitásnövekedést jelent). Emellett a digitális és telefonos ügyintézésre való áttérés is részleges megoldást jelentett (ez természetesen átmeneti nehézségekkel is járt, hiszen sok tanácsadót újonnan ki kellett képezni az ilyen kapcsolattartásra). Azokban az országokban, ahol már korábban is volt erre lehetőség, most továbbfejlesztették a digitális megoldásokat. Minden európai országban (így Magyarországon is) engedélyezték az állami foglalkoztatási szolgálatok számára, hogy elektronikus formátumban is elfogadják a regiszterbe vételhez (és az álláskeresői járadék igényléséhez) szükséges dokumentumokat.

Középtáv: digitális szolgáltatások

Amikor világhosszá vált, hogy a lezárások több hónapig is eltarthatnak, a legtöbb állami foglalkoztatási szolgálat a digitális szolgáltatások további fejlesztésébe fogott, ami igen sokrétű lehetett. Először, az automatizált (kompetenciaalapú) álláskereső–állásajánlat párosító rendszerek finomítására volt szükség, hogy a lehető leggyorsabban a munkaerő-hiányos szakmák (ápolás, kiszállítás) felé terelhessék a munkájukat frissen elvesztett embereket. Ezt kiegészítette néhány országban az állami foglalkoztatási szolgálat által szervezett videointerjú lehetősége (például Franciaországban vagy Svédországban). Másodsorban, igen sok állami foglalkoztatási szolgálat a korábbinál több „önkiszolgálást” elősegítő programot tett elérhetővé honlapján, jelentősen bővült a karrier-tanácsadó tesztek vagy az online kurzusok köre.³ Harmadsorban, az állami foglalkoztatási szolgálatok több helyen online tanácsadás fejlesztésébe kezdtek, például (intelligens) chatbotot hoztak létre (például Észtországban vagy Németországban), hogy minél több álláskeresőt tudjanak egyszerre kiszolgálni. Továbbá a csoportos álláskeresői tanácsadást is online, webinárium formában tartják meg.⁴

A digitális szolgáltatások terén az egyik legnagyobb előrelépés volt a digitális képzések megszervezése, itt különböző megoldások születettek. Először: az állami foglalkoztatási szolgálatok nagy digitális szolgáltatókkal partnerségre lépve (például Görögországban vagy Spanyolországban) kínáltak ingyenes online kurzusokat, elsősorban a digitális kompetenciák fejlesztése érdekében. Másodsorban: az állami foglalkoztatási szolgálatok (vagy képző partnerek) szervezték át saját kurzusaikat, azokat modularizálva, és online formába öntve (például Flandriában vagy Portugáliában). Természetesen itt is (ahogy a legtöbb online szolgáltatásnál) az a kulcskérdés, hogy hogyan tudták az állami foglalkoztatási szolgálatok a hátrányos helyzetű álláskeresőket elérni. Ennek legegyszerűbb formája volt az ingyenes mobilinternet biztosítása, de ennél Portugáliában jóval tovább mentek.⁵ Ott elsősorban az állami foglalkoztatási szolgálat saját képzőintézményeiben biztosított helyet, és jóval kisebb

³ Ez igen sok országban, és változatos formában valósult meg, az önkiszolgáló karriertanácsadás Hollandiától Franciaországon át Szlovéniáig felkerült az állami foglalkoztatási szolgálatok honlapjára.

⁴ Ez már korábban is létezett olyan állami foglalkoztatási szolgálatokban, amelyeknél a digitális szolgáltatások nagy hangsúlyt kapnak például Flandriában vagy Hollandiában, de jó néhány országban most vezették be, például Portugáliában vagy Szlovéniában.

⁵ Portugáliában külön program indult a 18–35 év közötti, legalább középszintű végzettségű álláskeresők digitális tudásának fejlesztésére. Ehhez hasonló képzést indított 2020 nyarán az ITM/NIVE „Újratervezés Program” címmel Magyarországon.

mértékben táblagépeket is kikölcsönzött otthoni használatra. Ezenkívül fejlesztettek egy, a digitális kompetenciákat mérő gyorstesztet, majd egy néhány napos képzés keretében készítették fel a digitális oktatásra a leginkább rászoruló álláskeresőket; és az online oktatás csak ezt követően indult.

Az aktív eszközök használatának stratégiai kérdései

Két jelentős kérdés merült fel az aktív eszközökkel kapcsolatban: 1) mely eszközöket (és szolgáltatásokat) érdemes felfuttatni és hogyan; illetve 2) mely csoportokat kell priorizálni. A közgazdasági elmélet is amellett szól, hogy olyan időben érdemes tanulni, amikor nincs munka, és ennek megfelelően jó néhány országban a rövidített munkaidőre nyújtott bértámogatások feltételül szabták a munkavállalók képzését (például Ausztriában, Németországban vagy Magyarországon), de nem egyértelmű, hogy ezt milyen eszközökkel lehetett (volna) kikényszeríteni. Ettől markánsan eltért az a stratégia, ahol összességében nem csak az aktív eszközökre költött büdzsét emelték meg jelentősen, de ezen belül a képzési programok kitüntetett helyet kaptak (például Franciaországban vagy Norvégiában). Jó néhány országban kifejezetten (anyagilag is) ösztönözték az álláskeresők képzését: így például Ausztriában az álláskeresői járadékon felül jutalmat kaptak azok, akik egy legalább négy hónapos képzésen részt vettek; például Izlandon az álláskeresők számára ingyenessé tették egy félév főiskolai tanulmányok elvégzését.

Emellett jó néhány országban egyértelmű elsőbbséget élveztek bizonyos hátrányos helyzetű csoportok: a tartós álláskeresők (Belgiumban, Dániában, Portugáliában), a fiatalok (Franciaországban) vagy tartós betegek/fogyatékkal élők (Norvégiában). Ez nem egyszerűen e csoportok előtérbe helyezését jelentette, de különleges bértámogatásokat is beindítottak tagjai érdekében. Talán a legegyszerűbben a francia állami foglalkoztatási szolgálat tette le a garast a fiatalok támogatása mellett: már 2020 nyarán meghirdették az „Egy fiatal egy megoldás” (*1 jeune 1 solution*) átfogó programot. Ennek célja, hogy minden fiatal munka nélkül lévőknek testre szabott segítséget nyújtsanak. Három fő irányban támogatja a fiatalokat a program: a) intenzív tanácsadást és kiegészítő szolgáltatásokat nyújt a hátrányos helyzetben lévőknek, b) jelentősen bővítették a képzési programok (és különösen az egészségügyi képzések) kapacitásait, c) igen sokfajta bértámogatással segítik elő a különböző élethelyzetben lévő fiatalokat felvenni szándékozó cégeket.

Merre tovább?

Akármennyire is fájdalmas, bizonyos szektorokban a Covid-járvány következménye több tekintetben is korszerűsítő hatással volt az állami foglalkoztatási szolgálatok működésére, ezáltal a jövő munkapiaci kihívásaira is felkészültebbek lehetnek.⁶ Először, nem csupán a saját működésüket digitalizálták, de rádöbbenhettek, mennyire elengedhetetlen a munkavállalók digitális kész-

⁶ A Nemzeti Foglalkoztatási Szolgálatnál tudomásunk szerint nem történt jelentősebb ilyen irányú változás. Ugyanakkor 2021-ben az aktív eszközök és szolgáltatások rendszerét nagyobb mértékben módosították, azonban ennek áttekintése és értékelése nem feladatunk.

ségeinek fejlesztése is. Másodsor, megkezdődött a képzési programok áramvonalasítása, a tananyag kisebb modulokba szervezése is. Harmadsor, a rövidített munkaidő után járó támogatások kapcsán megújultak a kapcsolatok a munkáltatókkal. Ugyanakkor a válság egy súlyos problémát még inkább a felszínre hozott: miként tudják az állami foglalkoztatási szolgálatok a leginkább kiszolgáltatott, minimális digitális kompetenciákkal sem rendelkező embereket elérni?

Hivatkozások

- EU PES NETWORK (2020): [PES measures and activities responding to Covid-19: survey-based study](#). European Network of Public Employment Services. Publications of the European Union. Luxembourg.
- EU PES NETWORK (2021) PES Responses to the COVID-19 Crisis.
- ILO (2020) COVID-19: [Public employment services and labour market policy responses](#). ILO Policy Brief, Genf.
- OECD (2020): [Public employment services in the frontline for employees, jobseekers, workers and employers](#). OECD, Párizs.
- OECD (2021): [Scaling up policies that connect people with jobs in the recovery from COVID-19](#). OECD, Párizs.

6. OKTATÁS, EGÉSZSÉGÜGY, JÁRVÁNYMAGATARTÁS

6.1. RÉSZVÉTEL AZ OKTATÁSBAN, LEMORZSOLÓDÁS ÉS ÉVISMÉTLÉS A COVID-JÁRVÁNY ELSŐ ÉVÉBEN

HERMANN ZOLTÁN

Ez az alfejezet az oktatásban való részvétel, a lemorzsolódás és az évismétlés változását vizsgálja leíró adatok alapján. A koronavírus-járvány több csatornán keresztül is befolyásolhatja a diákok oktatási karrierjét. Az iskolabezárások minden bizonnyal jelentős tanulási veszteséggel járnak (lásd például *Lannert–Varga*, 2021, *Burgess–Sievertsen*, 2020, *Maldonado–De Witte*, 2021), ami háttal lehet a diákok továbbhaladására az iskolarendszerben; elsősorban az évismétlésre és részben ezen keresztül a lemorzsolódásra. Ezeket a hatásokat az is befolyásolja, hogy az iskolák mennyiben változtatnak az értékelés, számonkérés vagy éppen a hiányzások adminisztrációjának gyakorlatán. Ugyanakkor növelheti a lemorzsolódást és csökkentheti az oktatásban való részvételt, ha a szülők elveszítik a munkájukat, illetve a család jövedelme csökken.

Ez együtt jár azzal a veszéllyel, hogy növekednek a társadalmi státusz szerinti egyenlőtlenségek. A szegény családban élő diákok esetében nehezebb lehet az online oktatásban való részvétel, és az alacsonyabb iskolázottságú szülők kevésbé képesek pótolni az elmaradt iskolai oktatást, így nagyobbak a tanulási veszteségek (*van de Werfhorst*, 2021). Ráadásul a munkanélküliség is nagyobb arányban sújtotta azokat a családokat, ahol a szülők fizikai munkát végeztek.

Összességében attól tarthatunk, hogy a koronavírus-járvány a lemorzsolódás növekedéséhez és az átlagos iskolai végzettség csökkenéséhez vezethet (*World Bank*, 2020). Ezeket az aggodalmakat elsősorban korábbi adatokra épülő szimulációs előrejelzések támasztják alá (*van der Berg és szerzőtársai*, 2020, *Khan–Ahmed*, 2021). A lemorzsolódás és évismétlés növekedésére vonatkozó tényadatokat csak néhány kismintás kutatás mutat be (*Shuja és szerzőtársai*, 2021, *Abreh és szerzőtársai*, 2021). Az európai és észak-amerikai szakirodalom a tanulási veszteségekre, teszteredményekre és várható jövedelmi hatásokra koncentrálnak. Anekdotikus beszámolók azonban azt mutatják, hogy a fejlett országokban is valós probléma lehet a lemorzsolódás a közoktatásban (*McMorris-Santoro*, 2021) és a felsőoktatásban (*Kakuchi*, 2021), illetve az évismétlés (*Sitrin*, 2021). Magyarországon ez azért is érdekes lehet, mert európai összehasonlításban jelentős, 10 százalék feletti a közoktatásból lemorzsolódók (középfokú végzettséget nem szerzők) aránya (lásd például *Lannert–Varga*, 2021).

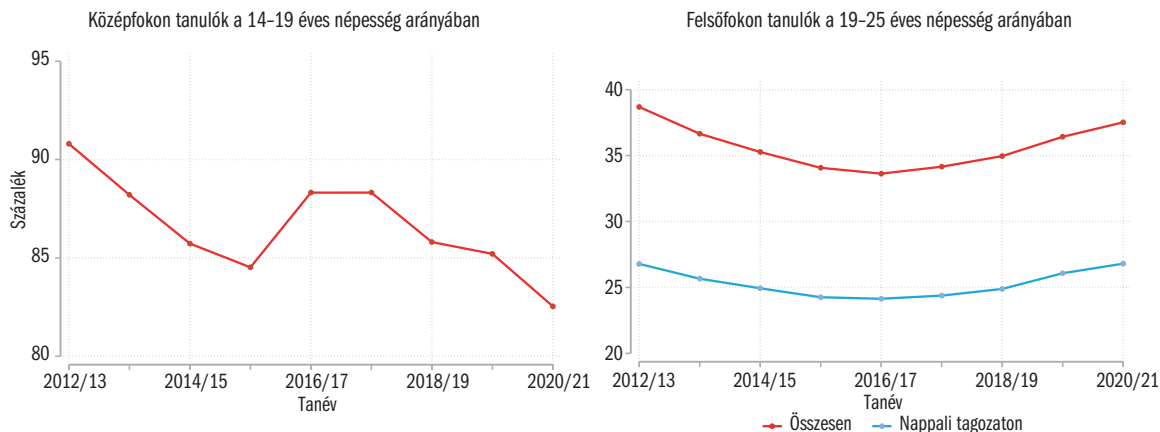
A következőkben a középiskolai és felsőoktatásbeli részvétel, illetve lemorzsolódás alakulását mutatjuk be, kiegészítve az általános iskolai évismétlésre vonatkozó adatokkal. Az adatok leíró jellegűek, és csak a járvány rövid távú hatásait tükrözik. Elképzelhető, hogy a negatív hatások csak hosszabb távon jelentkeznek majd.

Részvétel a középfokú és a felsőoktatásban

Az oktatási részvételi arányok közvetett módon adnak képet a lemorzsolódás, illetve a felsőoktatás esetében a továbbtanulás változásáról. A részvételi arány alakulását számos tényező, a korábbi években végbement változás is befolyásolja – ez tehát nem egy érzékeny mutató a járvány hatásának vizsgálatára. Azért érdemes mégis ezt vizsgálni, mert a lemorzsolódási adatokkal szemben ezek nem egy korlátozott mintából származó becslések, hanem a diákok teljes populációjára vonatkozó adatok.

A 6.1.1. ábra a KSH aggregált adatai alapján mutatja be a részvételi arány alakulását a középfokú és a felsőoktatásban. Az adatok azt mutatják, hogy a 2020/2021-es tanévben a korábbi évek trendjét követve változott a részvételi arány, középfokon csökkent, felsőfokon nőtt. Nem látjuk tehát jelét annak, hogy a járvány hatására nagy számban léptek volna ki diákok az oktatásból.

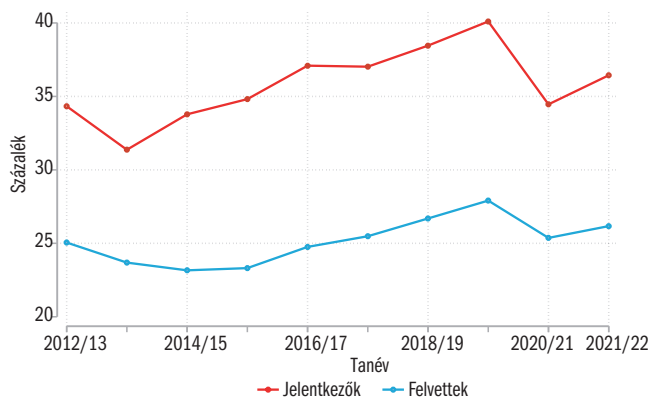
6.1.1. ábra: Részvételi arány a középfokú és a felsőoktatásban, 2012–2020

Forrás: KSH tájékoztatási adatbázis.

A 6.1.2. ábra a nappali tagozatra felsőoktatásba jelentkezők és felvettek arányát mutatja be a 18–19 éves népesség számához mérten. A 2020/2021-es tanévben jelentős visszaesés figyelhető meg a jelentkezésekben, ez azonban nem a járvány következménye. Egyfelől a jelentkezési döntéseket a február 15-i határidő, tehát a járvány magyarországi megjelenése előtt hozták meg a diákok. Másfelől ebben az évben egy fontos szabály megváltozott: ettől a tanévtől kezdve a felsőfokú továbbtanulás emelt szintű érettségijéhez kötött – minden bizonnyal ez vezetett a jelentkezések visszaeséséhez (*Eduline*, 2020). A következő tanévben valamelyest nőtt a jelentkezők aránya, de nem érte el a korábbi szintet. A rendelkezésre álló adatok alapján nem tudjuk eldönteni, hogy ebben mekkora szerepet játszott a járvány, illetve a megváltozott követelményekhez történő lassú alkalmazkodás.

6.1.2. ábra: A felsőoktatásba nappali tagozatra jelentkezők és felvettek a 18–19 éves népesség arányában, 2012–2021

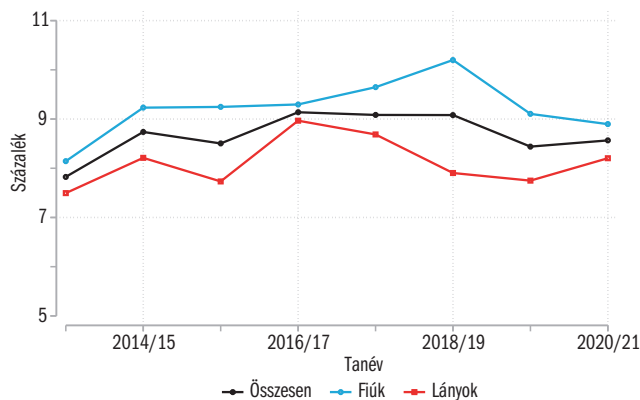
Forrás: KSH tájékoztatási adatbázis és felvi.hu.

Lemorzsolódás

Ebben a részben a KSH Munkaerő-felvételének (MEF) az adatai alapján mutatjuk be a lemorzsolódás alakulását a középfokú és a felsőoktatásban. A MEF-adatok 2021 második negyedévéig állnak rendelkezésre, így az elemzés a teljes 2020/2021-es tanévet felöleli. Az adatok elemzése során a nyári hónapokat, amikor a diákok egy részének nincsen tanulói jogviszonya, nem vettük figyelembe.

A 6.1.3. ábra a korai iskolaelhagyók, azaz a közoktatásból középfokú végzettség nélkül kilépők arányának alakulását mutatja be a 16–20 éves korcsoportban. Összességében a korai iskolaelhagyók aránya nem változott a 2020/2021-es tanévben az előző tanévhez mérten. A lányok körében valamelyest nőtt ez az arány, de a különbség statisztikailag nem szignifikáns.

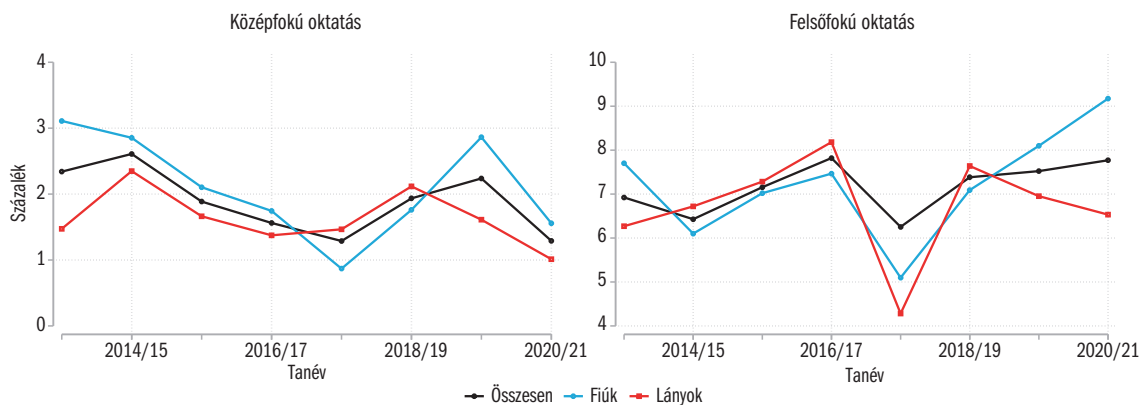
6.1.3. ábra: Korai iskolaelhagyók aránya a 16–20 évesek között, 2013–2020

Forrás: KSH MEF.

A 6.1.4. ábra azt mutatja be, hogy adott negyedévben mekkora a lemorzsolódó diákok aránya az előző negyedévhez képest, azaz a $t - 1$ -edik negyedévben középfokon/felsőfokon tanuló, közép/felsőfokú végzettséggel nem rendelkező és a t -edik negyedévben is megfigyelt diákok között mekkora az aránya azoknak, akik a t -edik negyedévben már nem tanultak, és nem rendelkeztek középfokú/felsőfokú végzettséggel. A negyedévek közötti lemorzsolódási arányokat tanévekre átlagoltuk. Ez a mutató a korai iskolaelhagyók arányával szemben az adott időszakban lemorzsolódók arányát mutatja, és a felsőoktatásra is értelmezhető.

6.1.4. ábra: A negyedévek közötti lemorzsolódás átlagos aránya a középfokú és a felsőoktatásban, 2013–2020

Forrás: KSH MEF.

Összességében az adatok azt mutatják, hogy nem növekedett a lemorzsolódás a járvány első évében. A középfokú oktatásban a korábbi éveknél kisebb a lemorzsolódási arány a 2020/2021-es tanévben, a felsőoktatásban összességében a korábbihoz hasonló az arány. A felsőoktatásban a fiúk esetében valamelyest növekedett a lemorzsolódási arány, ugyanakkor a járvány előtti évben is hasonló mértékű növekedést figyelhetünk meg. Így ezt a növekedést nem tulajdoníthatjuk a járvány hatásának.

Évisméltés

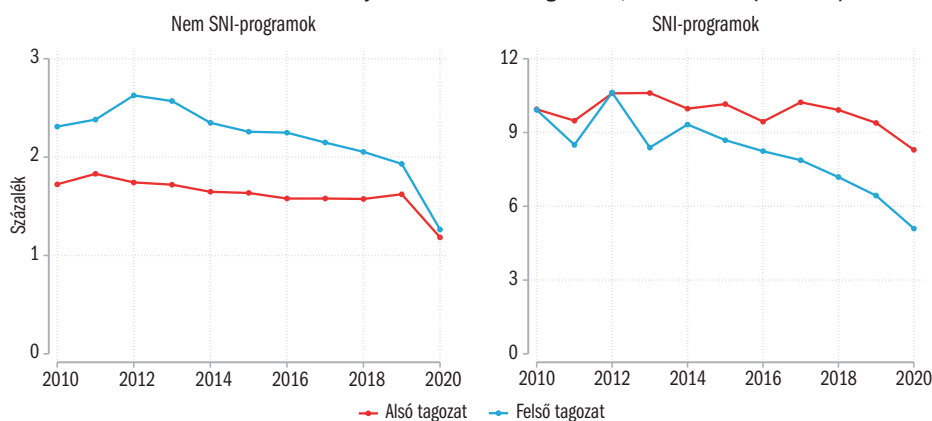
Az évisméltési arányok alakulása több szempontból is figyelmet érdemel. Egyrészt, az évisméltés növeli a lemorzsolódás esélyét (*De Witte és szerzőtársai, 2013*). Másrészt az évisméltési arány alakulását az is meghatározza, hogy az iskolák milyen gyakorlatot követtek a diákok értékelésében. A tanulási veszteségek növelhetik az évisméltés veszélyét, ugyanakkor az online oktatás során megváltozott számonkérési rendszer és az igazolatlan hiányzások feltehetően kevésbé szigorú adminisztrációja az évisméltés csökkenése irányába is hathatott.

Az alábbiakban az évisméltési arány változását mutatjuk be az alsó és felső tagozaton (a kisgimnáziumi programokat is beleértve) adminisztratív iskolai

adatok alapján. A középfokú oktatásra nem terjed ki az elemzés, mert a szakképző iskolákra 2020-ra nem elérhető a KIRSTAT iskolai adatbázis.

Az 6.1.5. ábra két iskolatípusra bontva mutatja be az évismétlés alakulását. Összességében mindkét iskolatípusban kevesebb diák ismételt évet 2020-ban, mint 2019-ben, de a speciális nevelési igényű (SNI) képzési programokban, ahol a diákok 2–2,5 százaléka tanul, és sokkal gyakoribb az évismétlés, ez a csökkenés a korábbi trendbe illeszkedik, azaz aligha tulajdonítható járványhelyzetnek. A többi általános iskolában ugyanakkor a korábbi trendtől független törés figyelhető meg. 2020-ban az évismétlési arány az előző évnek körülbelül kétharmadára csökkent az alsó és a felső tagozaton is. Ez a csökkenés ugyanolyan mértékű volt a fiúk és a lányok körében, és hasonló mértékű a különböző évfolyamokon (az első és a hetedik évfolyamon a többenél valamivel nagyobb).

6.1.5. ábra: Évismétlési arány az alsó és felső tagozaton, 2010–2020 (százalék)

Megjegyzés: Diáklétszámmal súlyozott átlagok.

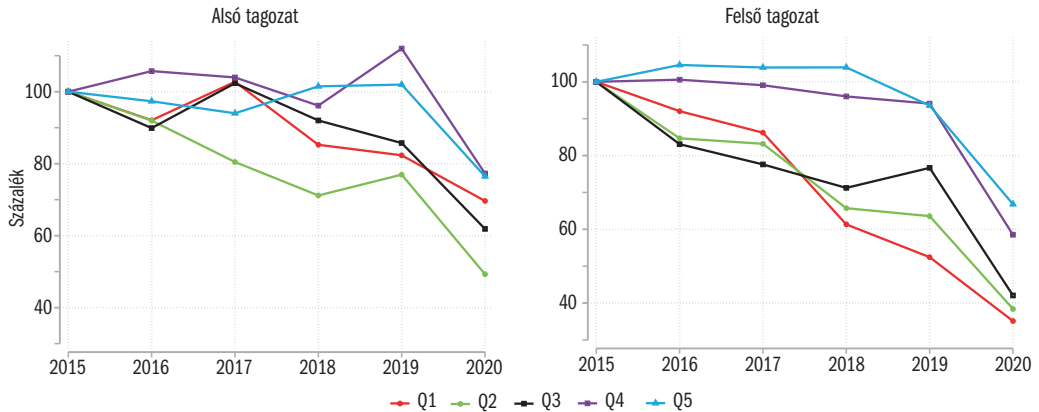
Forrás: KIRSTAT.

A 6.1.6. ábra az iskolák hátrányos helyzetű diákjainak aránya szerinti ötödeire (Q1–5) mutatja be az évismétlési arány alakulását. 2020-ban az előző évhez mérten minden csoportban hasonló változást látunk, de az alsó három ötödben, ahol kevés a hátrányos helyzetű diák, és kevés az évismétlő, ez a csökkenés a korábbi trendbe illeszkedik. A sok hátrányos helyzetű diákot oktató két felső ötödben viszont egyértelmű törés figyelhető meg, ezekben az iskolákban 2020-ban visszaesett az évismétlők aránya.

Összességében úgy tűnik, hogy az iskolák többségében, és különösen ott, ahol magas a hátrányos helyzetű diákok aránya, a járvány első évében jelentősen csökkent az évismétlési arány. Az adatok alapján nem tudjuk eldönteni, hogy ez az iskolák, illetve a tanárok tudatos döntésének vagy a megváltozott számonkérési rendszer és a kevesebb hiányzás eredménye-e. Arról azonban nincsen szó, hogy az iskolák többsége a különleges helyzet miatt teljes egészében felfüggesztette volna a diákok buktatását. Úgy tűnik, hogy voltak ilyen iskolák

is, ha nem is túl nagy számban: a nem SNI-programokat tekintve körülbelül 10 százalékponttal (valamivel több, mint 20 százalékkal) nőtt azoknak az iskoláknak az aránya, ahol egyetlen diák sem ismételt évet az alsó vagy a felső tagozaton – olyan iskolákban is, ahol korábban magas volt az évismétlési arány.

6.1.6. ábra: Évismétlési arány az iskolák hátrányos helyzetű diákok aránya szerinti ötödeiben, 2015–2020 (2015 = 100 százalék)

Megjegyzés: Diáklétszámmal súlyozott átlagok, nem SNI-programok.
Forrás: KIRSTAT.

Az évismétlési arány csökkenése rövid távon kedvezőnek tekinthető, hiszen így azok a (többségükben feltételezhetően alacsonyabb társadalmi státusú) diákok, akik az átlagosnál nagyobb tanulási veszteséget szenvedtek, esélyt kaptak arra, hogy felzárkózzanak, az évismétlés megbélyegző, a lemorzsolódás esélyét növelő hatása nélkül. Ennél azonban hosszabb távon sokkal fontosabb kérdés az, hogy az oktatási rendszer képes lesz-e a szükséges támogatást, pedagógiai szolgáltatásokat biztosítani ehhez a felzárkózáshoz.

Összefoglalás

Ez az alfejezet azt mutatta be, hogy hogyan változtak a közép- és felsőfokú oktatásbeli részvételi és lemorzsolódási arányok, illetve az évismétlési arány az általános iskolákban. Összességében az adatok arra utalnak, hogy a Covid-járvány első évében nem nőtt a lemorzsolódás Magyarországon sem a közép-, sem a felsőfokú oktatásban. Ehhez hozzájárulhatott az is, hogy az iskolák a rendkívüli helyzetet figyelembe véve átmenetileg valamivel alacsonyabb követelményeket támasztottak a diákokkal szemben – erre utal az évismétlési arány csökkenése az általános iskolában. Ugyanakkor az is elképzelhető, hogy a lemorzsolódás terén hosszabb távon érvényesül majd a járvány negatív hatása.

Hivatkozások

- ABREH, M. K.–AGBEVANU, W. K.–ALHASSAN, A. J.–ANSAH, F.–BOSU, R. S.–CRAWFURD, L.–MILLS, C. A.–MINARDI, A. L.–NYAME, G. (2021) [What Happened to Dropout Rates after COVID-19 School Closures in Ghana?](#) Center for Global Development, július 21.
- BURGESS, S.–SIEVERTSEN, H. H. (2020): [Schools, skills, and learning: The impact of COVID-19 on education.](#) VOX-EU, április 1.
- DE WITTE, K.–CABUS, S.–THYSSEN, G.–GROOT, W.–VAN DEN BRINK, H. M. (2013): [A critical review of the literature on school dropout.](#) Educational Research Review, Vol. 10. 13–28. o.
- EDULINE (2020): [Újabb felvételi adatok: az alapképzésen tanulók száma csökkent a leginkább.](#) Eduline, július 30.
- KAKUCHI, S. (2021): [Student dropout rate on the rise due to pandemic impact.](#) University World News, március 10.
- KHAN, M. J.–AHMED, J. (2021): [Child education in the time of pandemic: Learning loss and dropout.](#) Children and Youth Services Review, Vol. 127. 106065.
- LANNERT JUDIT–VARGA JÚLIA (2021): Public education. Megjelent: *Mátyás László* (szerk): *Emerging European Economies after the Pandemic.* Springer, 467–516. o.
- MALDONADO, J. E.–DE WITTE, K. (2021): [The effect of school closures on standardised student test outcomes.](#) British Education Research Journal, július 21.
- MCMORRIS-SANTORO, E. (2021): [Thousands of students have dropped out of school due to Covid-19.](#) These are the educators trying to track them down. CNN, március 8.
- SHUJA, A.–KHAN, K.–AHMAD, S. S.–BURKI, S. B.–BUKI, S. B. (2021): [Perspectives on The Factors Affecting Students' Dropout Rate During COVID-19: A Case Study from Pakistan.](#)
- SITRIN, S. (2021): [‘Parents are powerless’: Students face being held back after a year of remote learning.](#) Politico, április 22.
- VAN DE WERFHORST, H. G. (2021): [Inequality in learning is a major concern after school closures.](#) PNAS, Vol. 118. No. 20.
- VAN DER BERG, S.–VAN WYK, C.–SELKIRK, R. (2020): [Schools in the time of COVID-19: Possible implications for enrolment, repetition and dropout.](#) Stellenbosch Economic Working Papers WP20/2020.
- WORLD BANK (2020): [The Covid-19 pandemic: Shocks to education and policy responses.](#)

6.2. TANULÁSI VESZTESÉG A COVID KÖVETKEZTÉBEN – SZIMULÁCIÓS EREDMÉNYEK

VARGA JÚLIA

A koronavírus-járvány első két évében az iskolákat hosszú időre – részben vagy egészben – bezárták az egész világon, és a tanulók más módon, elsősorban online oktatás keretében vettek részt az oktatásban. Ilyen hosszú iskolabezárások Európában nem fordultak elő a második világháború befejezése óta, és ez komoly aggodalmakat vet fel. Korábbi kutatási eredmények – amelyek részben a háború miatt (*Ichino–Winter–Ebmer*, 2004) vagy más, helyi természeti katasztrófák, vagy egyéb ok miatt bekövetkezett helyi iskolabezárások hosszú távú hatását vizsgálták (például *Marcotte–Hemelt*, 2008, *Baker*, 2013, *Andrabi és szerzőtársai*, 2020) – azt mutatták, hogy az iskolabezárások olyan komoly tanulási veszteségeket okozhatnak, amely még évtizedek múlva is hatással lehetnek a bezárásokat elszenvedők munkaerőpiaci pályájára.

A Covid-járvány okozta tanulási veszteségek számszerűsítésére a nemzetközi irodalomban már eddig is több tanulmány született. A Világbank előrejelzése, amelyet először 2020-ban tettek közzé, és 2021-ben frissítettek (*Azevedo és szerzőtársai*, 2020, 2021), négy különböző forgatókönyvet mutatott be a lehetséges tanulási veszteségekről, amelyek különböző feltételezésekkel éltek az iskolabezárások időtartamára vonatkozóan. *Blaskó és szerzőtársai* (2021) a TIMSS¹ adatait felhasználva megvizsgálta, hogy a negyedik osztályosok iskolai eredményei hogyan változnak Európában az iskolák bezárása miatt, és megállapította, hogy valószínűleg Európa-szerte növekedni fog az országok közötti és országon belüli oktatási egyenlőtlenségek. *Kaffenberger* (2021) – egy meglévő pedagógiai termelési függvénymodellt (*Kaffenberger–Prichett*, 2020) alkalmazva – megállapította, hogy megfelelő enyhítő módszerek nélkül a mai harmadik osztályos tanulók az elmaradt iskolai órák miatt 1,5 évet vagy annál többet veszítenek a tanulásból a tizedik évfolyam eléréséig. Ezek a tanulmányok még nem ismerték az iskolabezárások hosszát, és ezért különböző feltételezéseket tettek az iskolák bezárásának időtartamára és a távoktatás hatékonyságára vonatkozóan. Már léteznek olyan kutatási eredmények is, amelyek a tanulók teljesítményének mérési eredményei alapján vizsgálták a Covid-járvány alatti iskolabezárások miatt már bekövetkezett tanulási veszteségeket Belgiumban, Hollandiában, Németországban és az Egyesült Államokban (e tanulmányok eredményeinek összefoglalását lásd *Donnelly–Patrinos*, 2021).

Mivel Magyarországra vonatkozóan egyelőre nem állnak rendelkezésre ilyen adatok, ezért *Azevedo és szerzőtársai* (2020) módszerére alapozva becsléseket végeztünk a magyar tanulók tanulási veszteségének lehetséges mértékére.²

Becsléseink azt feltételezték, hogy a tanulás az iskolában eltöltött idő lineáris függvénye, a tanulás sikeressége az oktatás minőségétől is függ, és a tanulók – ha nem haladnak megfelelő ütemben – el is felejtetik a korábban tanulta-

¹ TIMSS: Trends in International Mathematics and Science Study, a tanulói teljesítmények vizsgálatának nemzetközi társasága (*International Association for the Evaluation of Education Achievement – IEA*) által szervezett nemzetközi felmérés.

² A becsléseket az európai országokra végeztük el, itt csak magyar eredményeket közöljük, a többi országra vonatkozó eredményt lásd *Lannert–Varga* (2021).

kat. Azt is feltételeztük, hogy a távoktatási módszerek nem olyan hatékonyak, mint a személyes tanulás. Minél hosszabb ideig zárják be az iskolákat, és minél több időt töltenek a tanulók távoktatásban, annál nagyobb a várható tanulási veszteség. Becslést készítettünk az elmúlt 1,5 tanévre. A becslésekhez felhasználtuk azokat a korábbi számítási eredményeket, amelyek azt mutatták, hogy a PISA-adatfelvételben részt vevő országokban hány PISA-pont fejlődést eredményez egy-egy iskolaév. Ennek alapján először kiszámítottuk, hogy a megfigyelt PISA pontszámok közül mennyi lett volna az utolsó 1,5 tanév tanulási eredménye, ha nem lett volna járvány és bezárás. Ezután kiszámítottuk a diákok tanulási eredményeit az elmúlt 1,5 évben, figyelembe véve a tényleges iskolazárási időszakokat és különböző feltételezéseket téve a távoktatás hatékonyságáról. A két becsült tanulási eredmény közötti különbséget a járvány által az elmúlt 1,5 tanévben okozott tanulási veszteségként értelmeztük.

Becsléseink különböző adatkészleteken alapulnak. Az iskolák bezárásával kapcsolatos adatokat az Oxford Covid-19 (OxCGRT) kormányzati intézkedéseket követő adatbázisából nyertük (*Hale és szerzőtársai*, 2020). Mivel az OxCGRT adatai nem tesznek különbséget a rendes iskolai szünetek és a járvány miatti bezárások között, az adatokat az Eurostat Eurydice kiadványai segítségével korrigáltuk az iskolai szünetek és munkaszüneti napok szerint (*Eurydice* 2020, 2021). Az adatbázis háromféle bezárást különböztet meg: a minden iskolai szinten kötelező bezárásokat; a bizonyos iskolai szinteken elrendelt bezárásokat; és az ajánlott bezárásokat. Ezeket a számításokhoz „egyenértékű napokra” alakítottuk át, a csak az egyes iskolaszinteken kötelező iskolabezárás minden napját félnapos teljes bezárásnak tekintettük, az ajánlott bezárások napjait pedig egyharmad napnak. Így a 2019/2020. tanév második félévében és a 2020/2021. tanévben az összes szokásos tanítási idő 52,1 százalékan voltak bezárva az iskolák.

A diákok teljesítményének méréséhez a PISA 2018 egyéni szintű tanulói adatait használtuk. A becslésekhez feltételezéseket kellett tennünk arról, hogy 1) mennyi lett volna a tanulási nyereség másfél tanév során, ha nem zárják be az iskolákat; 2) mennyivel kisebb tanulási eredményt értek el a diákok, mert bizonyos időszakokban nem részesültek rendes tantermi oktatásban. Ehhez elfogadtuk *Carnoy–Kuzmina* (2016) Magyarországra vonatkozó számítási eredményeit: a szerzők 38 PISA-pont fejlődést mértek az olvasás és 39 PISA-pontot a matematikai teljesítményben egy év alatt Magyarországon.

Három különböző forгатókönyvet becsültünk meg, amelyek mindegyike különböző feltételezéseket tesz a távoktatás hatékonyságáról. Ezek a feltételezések felhasználták a meglévő empirikus eredményeket a fejlett gazdaságok tényleges tanulási veszteségeiről, amelyek azt mutatták, hogy a diákoknak átlagosan 0,01–0,03 szórással volt rosszabb a teljesítménye egy-egy lezárt hét után, mint anélkül. Ez heti 1–3 PISA-pontot jelent. Az első forгатókönyv feltételezte, hogy a diákok teljesítménye 0,01 szórással lesz rosszabb minden lezárt

héten. Ez a forgatókönyv azt feltételezte, hogy a diákok társadalmi-gazdasági helyzetüktől függetlenül *azonos mértékben* látják hasznát a távoktatásnak. A második és harmadik forgatókönyv feltételezte, hogy a különböző családi háttérű diákok eltérő hatékonysággal használhatják a távoktatási módszereket. A diákok családi háttérének méréséhez a PISA gazdasági, társadalmi és kulturális-státus-indexét (ESCS) használtuk. Ez egy összetett mérőszám, amely egyetlen pontszámra egyesíti a diákok számára rendelkezésre álló pénzügyi, társadalmi, kulturális és emberitőke-erőforrásokat. Az utolsó két forgatókönyvben azt feltételeztük, hogy azok a diákok, akik országukat jellemző ESCS-index eloszlásának felső negyedében vannak, nem szenvednek tanulási veszteséget. Azok a diákok, akik az eloszlás második és harmadik negyedében járnak, az iskolák bezárása után hetente 0,01 szórásnyi tanulási veszteséget szenvednek a második forgatókönyvben, és 0,03 szórásnyit a harmadik forgatókönyvben. A leghátrányosabb helyzetű diákok, akik az ESCS-index szerint az alsó negyedben vannak, 50 százalékkal nagyobb veszteséget szenvednek el (ami 0,015 szórásnyi veszteség hetente), mint a második és harmadik negyedbeli tanulók a második forgatókönyv szerint, a harmadik forgatókönyvben pedig heti 0,035 szórásnyi veszteséget.

A feltételezett különbségek nagyságára vonatkozóan felhasználtuk *Engzell és szerzőtársai* (2021) empirikus eredményeit, amelyek azt mutatták, hogy Hollandiában az alacsony iskolázottságú otthonokból érkezett diákok 50–60 százalékkal nagyobb teljesítménycsökkenést szenvedtek el a Covid-járvány miatti iskolabezárások következtében, mint jobb helyzetű társaik. Az egyéni tanulói adatbázisban minden egyes tanulónak a teljesítményét a fentiek szerint módosítottuk, majd ebből számítottuk ki az átlagos tanulói teljesítményeket.

A 6.2.1. táblázat a három forgatókönyv Magyarországra vonatkozó eredményeit foglalja össze. Azt mutatja, hogy az elmúlt másfél évben hány PISA-pontot veszítettek el a diákok az iskolabezárások következtében. Emellett azt is bemutatja, hogy milyen arányban nőne a PISA-méréseken alulteljesítők (második szint alatti) diákok aránya a legjobb és a legrosszabb forgatókönyv megvalósulása esetén.

6.2.1. táblázat: A 2019/2020. és 2020/2021. tanév közötti időszakra számított tanulási veszteségek az iskolabezárások következtében Magyarországon

A két tanév közötti veszteség	PISA-pont	Az alulteljesítők (második szint alattiak) arányának növekedése olvasás/szövegértés-ből a két tanév között	Százalék
1. forgatókönyv	63	1. forgatókönyv	9,7
2. forgatókönyv	54	3. forgatókönyv	17,4
3. forgatókönyv	91		

Forrás: Saját számítások.

Az eredmények azt mutatják, hogy a legkedvezőbb forgatókönyv szerint is a tanulók átlagosan több mint egyévnnyi tanulási veszteséget szenvedtek el, és a második szint alatt teljesítők aránya jelentősen növekedett.

2018-ban Magyarországon egy többletiskolaév átlagos kereseti hozama átlagosan 11 százalék volt.³ Ha a járvány következtében elszűnt tanulási veszteségeket nem sikerül pótolni, akkor átlagosan ennyivel lesznek kisebbek a tanulási veszteséget elszenvedők jövőbeli keresetei. A kereseti veszteségek mellett – különösen a második szint alatt teljesítők – jövőbeli elhelyezkedési lehetőségei is romolhatnak. Ahhoz, hogy ezek a veszteségek ne éreztesék tartósan a hatásukat, megfelelő felzárkóztató programokra lenne szükség.

³ A 2018-as Bértarifa-felvétel adatai felhasználásával számítva.

Hivatkozások

- ANDRABI, T.–DANIELS, B.–DAS, J. (2020): [Human capital accumulation and disasters: Evidence from the Pakistan earthquake of 2005](#). RISE Working Paper Series, 20/039. 9.
- AZEVEDO, J. P.–HASAN, A.–GOLDEMBERG, D.–GEVEN, K.–IQBAL, S. A. (2021): Simulating the potential impacts of COVID-19 school closures on schooling and learning outcomes: A set of global estimates. *The World Bank Research Observer*, Vol. 36. No. 1. 1–40. o.
- AZEVEDO, J. P.–HASAN, A.–GOLDEMBERG, D.–GEVEN, K.–IQBAL, S. A.–GEVEN, K. M. (2020): Simulating the Potential Impacts of COVID-19 School Closures on Schooling and Learning Outcomes: A Set of Global Estimates. *The World Bank, Policy Research Working Paper*, No. 9284.
- BAKER, M. (2013): Industrial Actions in Schools: Strikes and Student Achievement. *The Canadian Journal of Economics*, Vol. 46. No. 3. 1014–1036. o.
- BLASKÓ ZSUZSA–DA COSTA, P.–SCHNEPF, S. V. (2021): Learning Loss and Educational Inequalities in Europe: Mapping the Potential Consequences of the COVID-19 Crisis. *Institute of Labor Economics (IZA)*, No. 14298.
- DONNELLY, R.–PATRINOS, H. (2021): [Learning Loss During COVID-19: An Early Systematic Review](#). Prospects.
- ENGZELL, P.–FREY, A.–VERHAGEN, M. D. (2021): [Learning loss due to school closures during the COVID-19 pandemic](#). *Proceedings of the National Academy of Sciences*, Vol. 118. No. 17. e2022376118.
- EURYDICE (2020): European Commission/EACEA/Eurydice, 2020. *The Organisation of School Time in Europe. Primary and General Secondary Education, 2019/20*. Eurydice Facts and Figures. Publications Office of the European Union, Luxembourg.
- EURYDICE (2021): European Commission/EACEA/Eurydice, 2021. *The Organisation of School Time in Europe. Primary and General Secondary Education, 2020/21*. Eurydice Facts and Figures. Publications Office of the European Union, Luxembourg.
- HALE, T.–ANGRIST, N.–GOLDSZMIDT, R. és szerzőtársaik (2021): [A global panel database of pandemic policies \(Oxford COVID-19 Government Response Tracker\)](#). *Nature Human Behaviour*, Vol. 5. 529–538. o.
- ICHINO, A.–WINTER-EBMER, R. (2004): The long-run educational cost of World War II. *Journal of Labor Economics*, Vol. 22. No. 1. 57–87. o.
- KAFFENBERGER, M. (2021): [Modelling the long-run learning impact of the Covid-19 learning shock: Actions to \(more than\) mitigate loss](#). *International Journal of Educational Development*, Vol. 81. No. 102326.
- KAFFENBERGER, M.–PRITCHETT, L. (2020): [Aiming higher: Learning profiles and gender equality in 10 low-and middle-income countries](#). *International Journal of Educational Development*, Vol. 79. No. 102272.
- KUZMINA, Y.–CARNOY, M. (2016): [The effectiveness of vocational versus general secondary education](#). Evidence from the PISA 2012 for countries with early tracking. *International Journal of Manpower*, Vol. 37. No. 1. 2–24. o.
- LANNERT JUDIT–VARGA JÚLIA (2021): Public education. Megjelent: *Mátyás László* (szerk): *Emerging European Economies after the Pandemic*. Springer, 467–516. o.
- MARCOTTE, D. E.–HEMELT, S. W. (2008): [Unscheduled school closings and student performance](#). *Education Finance and Policy*, Vol. 3. No. 3. 316–338. o.

6.3. TÁVOKTATÁS A KORONAVÍRUS-JÁRVÁNY IDEJÉN

HERMANN ZOLTÁN, HORN DÁNIEL, VARGA JÚLIA
& VARGA KINGA

A koronavírus-járvány alatt az iskolákat többször is teljeskörűen vagy részlegesen be kellett zárni a járvány terjedésének lassítása érdekében. A tanulás ezekben az időszakokban a legtöbb esetben online formában folyt tovább.

Egyelőre viszonylag kevés az információ arról, hogy milyen nehézségekkel néztek szembe a tanulók, a családok vagy az iskolák az online oktatás során. Néhány, nagyon kismintás adatfelvétel adatai állnak csak rendelkezésre, így a járvány első hulláma alatt, 2020 áprilisában lebonyolított telefonos kérdés (Kopp Mária Intézet a Népesedésért és a Családokért „A koronavírus családokra gyakorolt hatása” kutatás) 259 olyan családot ért el, ahol 18 évesnél fiatalabb gyermek élt (*Engler és szerzőtársai*, 2021), amely során a családokat a gyermek tanulási szokásainak változásáról kérdezték. *Thékes* (2021) 2020 márciusában 44 dél-alföldi iskolát kérdezett meg postai kérdőíven a digitális oktatásra történt átállás nehézségeiről. *Németh és szerzőtársai* (2021) 18 tanulói és szülői fókuszcsoporthoz interjúkkal vizsgálták a karanténoktatás nehézségeit. *Kende és szerzőtársai* (2021) a digitális tanrendre való átállás első hónapját követően 425 pedagógussal folytattak online kérdőíves adatfelvételt, emellett civilszervezetek vezetőivel készítettek interjúkat, azért, hogy a hátrányos helyzetű tanulók digitális oktatásának problémáit feltárják. Ez az alfejezet egy telefonos, kérdőíves adatfelvételre támaszkodva azt mutatja be, hogy a családok milyen problémákkal találkoztak az online oktatás során.

Az adatokról

A kérdést a KRTK Közgazdaságtudományi Intézetének megbízásából a Tárki Társadalomkutatási Intézet végezte 2021. április 12–19. között telefonon. A kérdés mintája a telefontalálkozó magyar gyermekes családok területileg és a gyermekek életkor szerinti reprezentatív mintája volt. A mintába végül 1016 olyan család került be, ahol iskolás gyermek, vagy gyermekek voltak. A nyers minta a szülők iskolai végzettségét tekintve jelentősen eltért a teljes szülői populációtól. A mintában alulreprezentáltak voltak a kevésbé iskolázott anyák gyermekei, és felülreprezentáltak a magasan végzett anyák gyermekei. A torzítás abból adódhatott, hogy a mintába az előfizetéses okostelefonnal rendelkezők kerültek be, ezért a rossz anyagi helyzetű családok, amelyekben a szülők nem rendelkeztek okostelefonnal, vagy nem előfizetéses telefonnal rendelkeztek, kimaradtak a mintából. Ezt a torzítást súlyozással korrigáltuk (ennek részleteit lásd erről *Hermann és szerzőtársai*, 2021). A következőkben a felvételünk alapján igyekszünk körüljárni, hogy milyen körülményekkel szembesülnek a váratlanul távoktatásba kényszerülő tanulók. Az

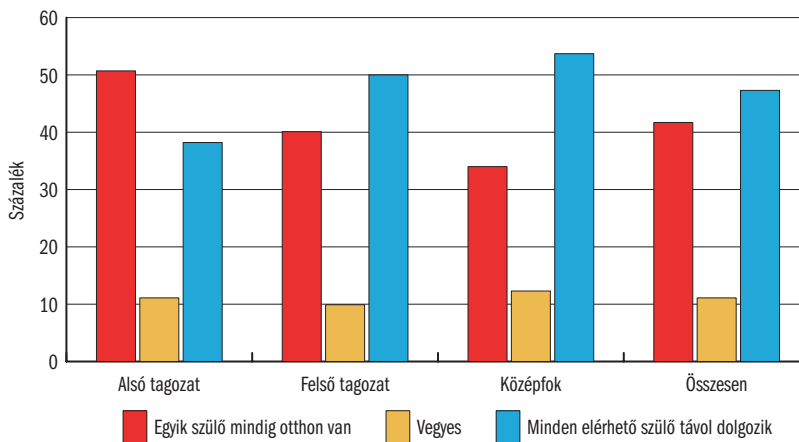
eredmények értelmezésekor szem előtt kell tartani, hogy – a súlyozás ellenére – e tanulmányban nem sokat tudunk mondani arról, hogy az iskolázatlan anyák gyermekeit mennyire tudta elérni a távoktatás, és hogy e csoport milyen nehézségekkel nézett szembe a digitális oktatás idején. Az alfejezetben közölt valamennyi eredmény súlyozott eredmény.

Távoktatás és munka

A két szülő munkahelyi státusa alapján létrehoztunk egy összevont változót, amely a szülők otthoni jelenléte szempontjából írja le az adott háztartást három egymástól elkülönülő kategóriában. Azokat a családokat, ahol vagy az otthoni munka, vagy a munkanélküliség ezt lehetővé tette, az „egyik szülő mindig otthon van” kategóriába soroltuk. Azokat, ahol mindkét szülő munkavállaló volt, és mindennap be kellett járniuk (vagy csak egy szülő volt, de neki be kellett járnia dolgozni), a „minden elérhető szülő távol dolgozik” kategóriába tettük. Minden más esetben „vegyes” háztartásként jellemeztük az adott családot.

Az adataink azt mutatják (6.3.1. ábra), hogy a családok körülbelül felének kellett megoldania azt, hogy a szülők az otthonuktól távol dolgoztak, miközben a gyermekük online oktatásban vett részt. Ez az arány alsó tagozatos gyermekek esetében alacsonyabb volt, míg a középfokú oktatásban részesülő gyermekek esetében magasabb, azonban még az előbbi esetben is több mint a családok harmadának meg kellett oldani a gyermekek napközbeni felügyeletét, ami megnehezíthette a szülők munkába járását, vagy rendkívüli anyagi terhet is jelenthetett.

6.3.1. ábra: A gondviselők munkahelyének helyszíne a gyermekek iskolatípusa szerint (százalékos megoszlás oktatási szintenként)

Internetelérés, számítástechnikai felszerelés

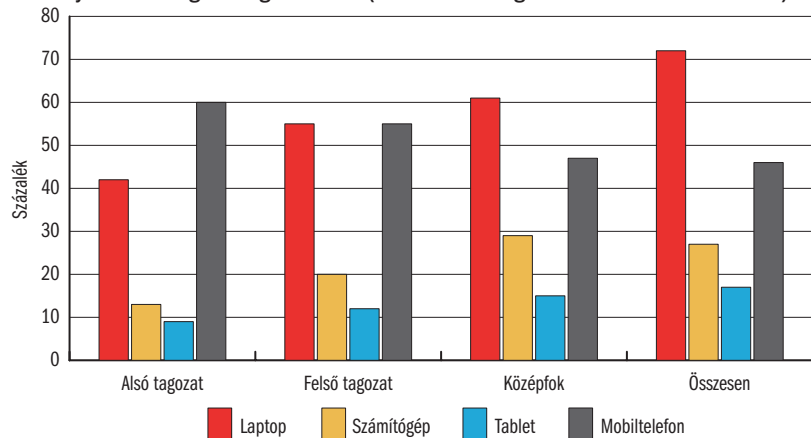
A válaszoló háztartások nagy többségében (84 százalék) az internet korlátlanul elérhető volt a kérdezett időszakban. A következő arányok voltak meg-

figyelhetők az adatok területi, illetve a szülők státusa szerinti bontásban is. A tanulók többsége laptopot (29 százalék) vagy okostelefont (51 százalék) használt. Okostelefont az általános iskola alsó tagozatán 34 százaléka használt, míg a felső tagozaton és a középiskolásoknál ez az arány már közel 60 százalék volt. A laptop és az asztali számítógép, illetve az okostelefon és a tablet egymás helyettesítőjeként működött az oktatás során. Az alsós tanulóknál a laptop és az asztali számítógép, illetve a az okostelefon vagy tablet használata fele-fele arányban oszlott meg. A felső tagozaton ugyanezen felosztás közel kétharmada (65 százalék) az okostelefon és tablet javára volt írható, és középfokon is 62 százalékban volt domináns.

Az eszközhasználat összefügg az anya iskolai végzettségével (6.3.2. ábra): minél magasabb végzettségű az anya, a tanulók annál nagyobb arányban használtak laptopot, illetve asztali számítógépet, és annál kisebb arányban okostelefont. Ha feltesszük, hogy a nagyobb képernyős eszközök megfelelőbbek az online oktatásra, akkor a magasabb státusú szülők gyermekei jobban tudták követni az online oktatást, jobban részt tudtak venni az online oktatásban.

6.3.2. ábra: Milyen típusú eszközön vett részt a gyermek az online oktatásban, az anya iskolai végzettsége szerint? (Százalékos megoszlás oktatási szintenként)

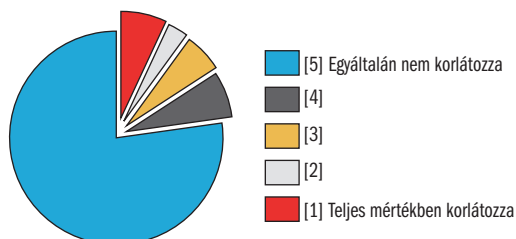

A válaszadó szülőket arra kértük, hogy egy ötfokú skálán értékeljék, hogy az esetleges eszközök hiánya (vagy állapota) mennyire korlátozza a gyermekek oktatásban való részvételét. A válaszadók több mint háromnegyede úgy vélte, hogy az eszközök hiánya és állapota szerint egyáltalán nem volt korlátozva az oktatás, illetve 7 százalékuk jelezte ennek az ellentétét (6.3.3. ábra).

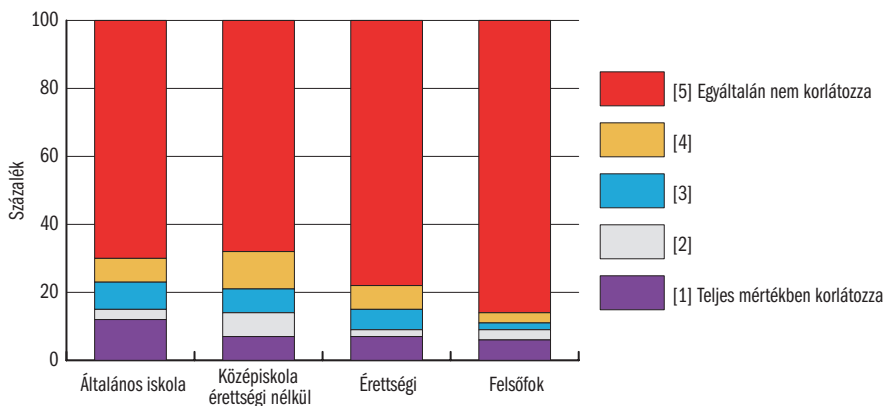
Részleges különbségeket találtunk viszont, amikor az arányokat az anya iskolai végzettsége szerint vizsgáltuk (6.3.4. ábra). Az általános iskolai végzettségű vagy érettségi nélküli anyák gyermekeinek családja nagyobb arányban számolt be arról, hogy az informatikai eszközök hiánya akadályozta gyermeküket az oktatásban, mint a magasabb iskolai végzettségű anyák családja.

6.3.3. ábra: Milyen mértékben korlátozta az informatikai eszközök hiánya a gyermek oktatásban való részvételét? (százalékos megoszlás)

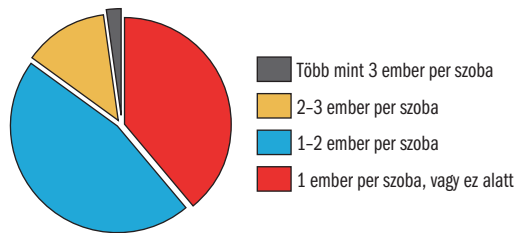
6.3.4. ábra: Milyen mértékben korlátozta az informatikai eszközök hiánya a gyermek oktatásban való részvételét? (az anya iskolázottsági szintje szerint, százalékos megoszlás)

Lakásviszonyok és online tanulás

Az informatikai eszközök mellett a rendelkezésre álló tér, illetve annak hiánya is befolyásolhatta a távoktatásban való részvétel sikerességét. A lakhatási körülmények hatásának vizsgálatához azt néztük meg, hogy hány lakószoba jutott egy emberre, mivel a távoktatásban való részvételt valószínűleg nem a négyzetméter szerinti különbségek, hanem az befolyásolhatja, hogy el tud-e a tanuló különülni a tanítás ideje alatt, vagy tanulás közben más családtagokkal kell osztoznia a helyiségeken. Az esetek 39 százalékában biztosan nem okozott gondot a helyhiány, hiszen több mint egy lakószoba jutott egy emberre. A kérdezett családok több mint 60 százalékában azonban a lakószobákon több mint egy embernek kellett osztoznia. Ez különösen akkor okozhatott gondot, ha több mint két ember jutott egy-egy szobára. Ez volt a helyzet a kérdezett családok 15 százalékában, ahol több mint két családtag osztozott egy lakószobán a távoktatás alatt (6.3.5. ábra).

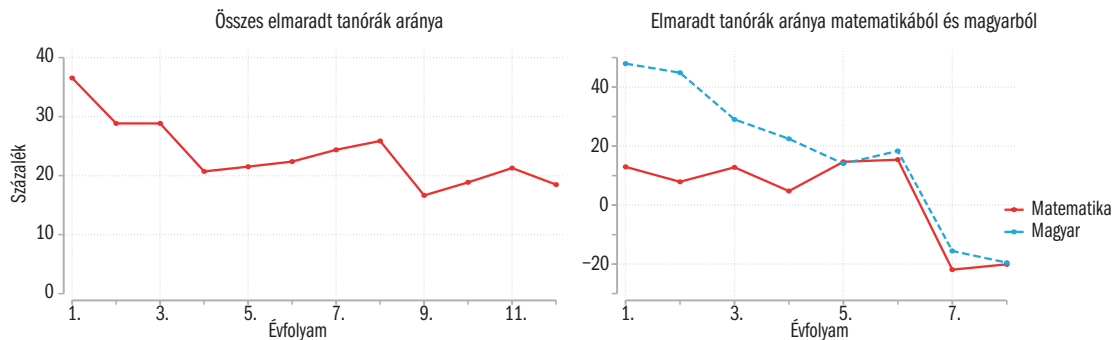
6.3.5. ábra: Az egy szobára jutó családtagok száma (százalékos megoszlás)

Tanulási órák száma

A potenciális tanulási veszteségek egyik fontos meghatározója lehet, hogy ugyanannyi időt töltöttek-e tanulók tanulással az online oktatás során, mint korábban. A 6.3.6. ábra a) része azt mutatja, hogy a 2011. évi CXC. köznevelési törvény szerint előírt heti tanórák (testnevelés nélküli) számához képest hetente mekkora volt az elmaradt online tanórák száma százalékban kifejezve, évfolyamok szerint. Az arány az alsó tagozaton a legmagasabb; elsőben 36, másodikban és harmadikban 29 százalék, negyedik és nyolcadik osztály között 21–26 százalék, középfokon 17–21 százalék. Az elmaradt tanórák aránya nemcsak összességében jelentős, hanem számottevő eltérés van az előírt és a megtartott órák száma között matematikából és különösen magyar nyelvtanból és magyar irodalomból is az 1–6. évfolyamon (6.3.6. ábra b) része).

6.3.6. ábra: Heti átlagos elmaradt órák aránya évfolyamonként a köznevelési törvény által előírt tanórák arányában (százalék)

Megjegyzés: A nyelvi előkészítő évfolyamon tanulók a 9., a 13. évfolyamon tanulók a 12. évfolyamosok között szerepelnek.

Előírt tanórák: a 2011. évi CXC. köznevelési törvény szerint az adott évfolyamon előírt heti tanórák száma, testnevelésórák nélkül.

Elmaradt tanórák aránya: online tanórák átlagos száma és az előírt tanórák száma (testnevelés nélküli) különbsége az előírt tanórák százalékában.

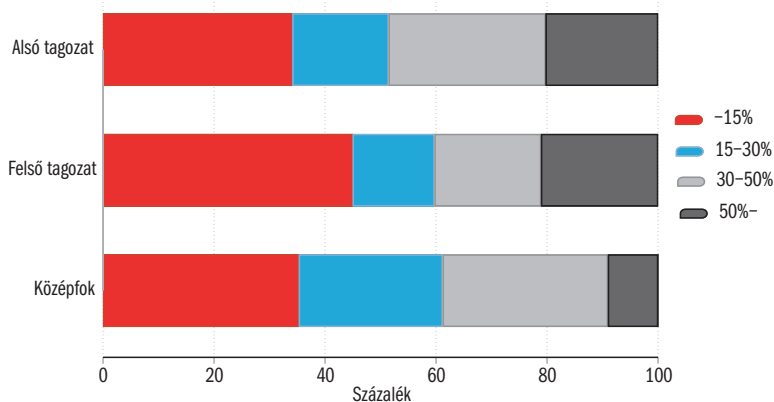
A 7–8. évfolyamon a megtartott órák száma ugyanakkor átlagosan magasabb, mint a nemzeti alaptantervben rögzített alapóraszám. Ez az évfolyamok közötti különbség abból adódik, hogy az előírt óraszám az 1–6. évfolyamokon lényegesen magasabb. Az adatok ugyanakkor nem teszik lehetővé, hogy pontosan meg-

mérjük az elmaradt tanórák arányát, arról csak egy alsó becslést tudunk adni. Egyrészt azért, mert mi az alapóraszámokkal számoltunk, miközben az emelt szintű és tagozatos osztályokban magasabb a megtartandó órák száma. Másrészt, a válaszadók egy része az előírtnál magasabb megtartott óraszámra számolt be (emelt szintű és tagozatos képzés esetében vagy más okból). Mindkét tényező abba az irányba torzít, hogy ezáltal alábecsüljük az elmaradt órák arányát.

Fontos megemlíteni, hogy az online tanórákon töltött idő nem feltétlenül csak azt mutatja, hogy hány tanóra volt megtartva, hanem azt is, hogy milyen mértékben vettek ezeken részt a diákok. Úgy tűnik azonban, hogy az utóbbi szerepe nem jelentős, hiszen az elmaradt tanórák aránya nem magasabb azok körében, akiknek a részvételét korlátozta a számítástechnikai eszközök hiánya. Összességében megállapíthatjuk, hogy a megtartott online órák átlagos száma 20–40 százalékkal, heti 5–8 órával elmarad az előírt óraszámától. Ez az arány az alsó tagozaton a legmagasabb.

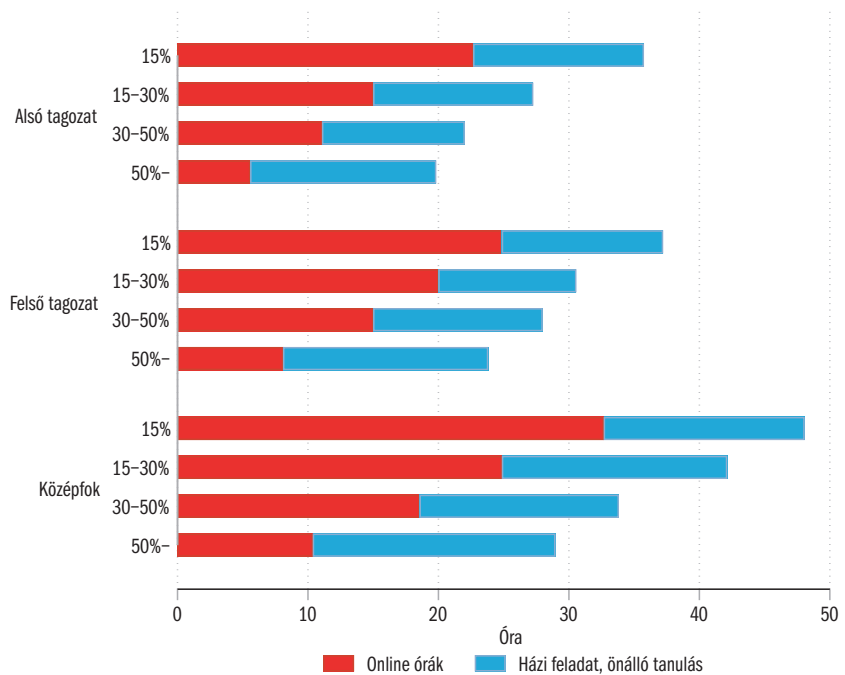
A 6.3.7. ábra azt mutatja be, hogy az elmaradt órák arányában igen jelentős különbségek vannak. Alsó és felső tagozaton minden ötödik diák esetében a szülők szerint az órák kevesebb mint felét tartják meg, és minden oktatási szinten 40 százalék feletti azon szülők aránya, akik szerint az órák legalább harmada nincs megtartva. Az általános iskolában nagyobbak ezek a különbségek, mint középiskolákban. Alsó tagozaton a diákok egyharmada, felső tagozaton 45 százaléka arról számolt be, hogy az online tanórák száma megközelítette az előírt tanórák számát (testnevelés nélkül); a különbség legfeljebb 15 százalék. Ugyanakkor az alsós és felsős diákok egyötöde esetében az online tanórák száma nem érte el az előírt tanórák számának felét. A középiskolák több mint egyharmadában közel az összes órát megtartották, 60 százalékban pedig az órák nagy többségét (az elmaradt órák aránya 15–30 százalék). Az anya iskolázottsága, illetve az iskolák összetétele (hátrányos és halmozottan hátrányos helyzetű diákok aránya) szerint nincsenek számottevő különbségek az elmaradt órák arányát tekintve.

6.3.7. ábra: A diákok megoszlása az elmaradt tanórák aránya és oktatási szintek szerint (százalék)

Felmerülhet, hogy mennyire ellensúlyozza az önálló tanulásra fordított idő az elmaradt tanórákat, hogy nem arról van-e szó, hogy az iskolák egy része kevesebb online órát tartott, és ehelyett több feladatot adott a diákoknak. A 6.3.8. ábra az elmaradt órák aránya szerinti csoportokban mutatja be az önállóan tanulóval töltött idő, az online tanórák, ill. az összes tanulóval töltött idő átlagos értékét. Ahol nagyon magas az elmaradt órák aránya, ott a diákok átlagosan valamivel több időt töltenek önálló tanulással (a különbségek az általános iskolákban statisztikailag szignifikánsak, középfokon nem). Összességében azonban ez nem kompenzálja az elmaradt órák kieső idejét, hiszen minél magasabb az elmaradt órák aránya, annál kevesebb az összes tanulásra fordított idő. Az összes tanulóval töltött idő egyértelműen azok esetében a legalacsonyabb, ahol a legkevesebb online órát tartották meg (a különbségek mindenhol statisztikailag szignifikánsak). Összességében tehát úgy tűnik, hogy az önálló feladatok, az időráfordítást tekintve, legfeljebb csak részben váltják ki az elmaradt tanórákat.

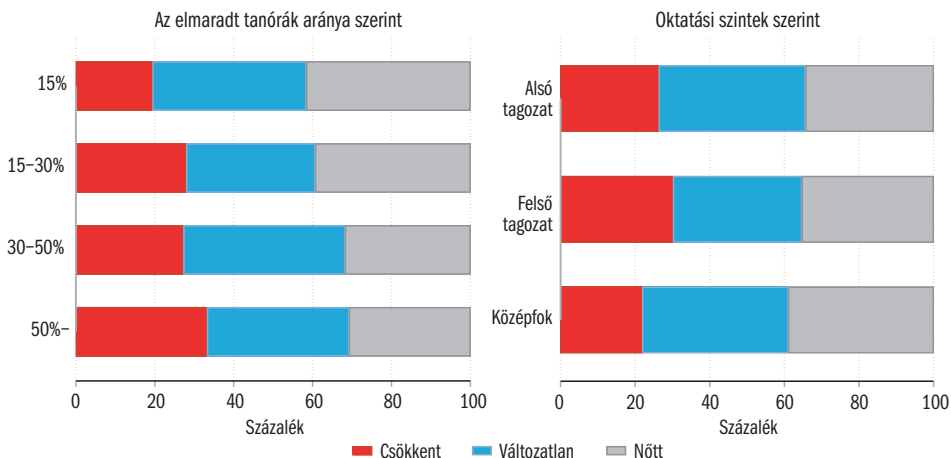
6.3.8. ábra: Házi feladattal, felkészüléssel és önálló tanulással töltött órák és az online órák heti átlagos száma az elmaradt tanórák aránya és oktatási szintek szerint

Közvetett módon ezt a következtetést támasztja alá az is, hogy a diákok összes tanulásra fordított idejének milyen változásáról számolnak be a szülők a járvány előtti időszakhoz mérten (6.3.9. ábra). Jól látható, hogy minél magasabb az elmaradt órák aránya, annál többen vannak azok a diákok, akik kevesebb időt töltöttek tanulóval, mint korábban. Összességében a diákok

35–40 százaléka a szülők szerint ugyanannyi időt töltött tanulással, mint a járvány előtt. A többiek között többen vannak azok, akiknél nőtt a tanulásra fordított idő, mint akiknél csökkent, különösen a középiskolások körében. Érdeemes megjegyezni azonban, hogy ez a változás nem tulajdonítható teljes egészében a járvány miatt megváltozott oktatásnak, hiszen évfolyamról évfolyamra nő a tanulással töltött idő, és a válaszadó diákok egy éve egyfel alacsonyabb évfolyamon tanultak.

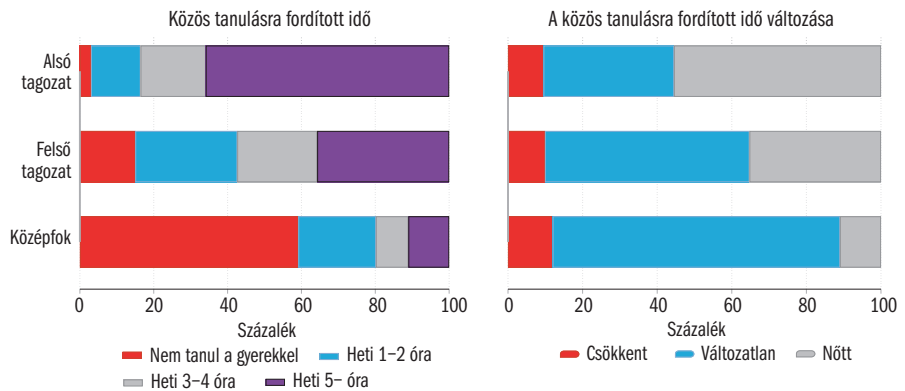
6.3.9. ábra: Összes tanulással töltött idő változása a járvány előtti időszakhoz mérten

A diákok mellett a szülők esetlegesen megnövekedett oktatásiidő-ráfordítása is segíthetett a tanulók lemaradását csökkenteni. Ezt mutatja be a 6.3.10. ábra. A szülők jelentős része arról számolt be, hogy sok időt fordított a gyermekével közös tanulásra. Azt láthatjuk, hogy az alacsonyabb oktatási szinteken tanulnak többen a szülők együtt a gyermekekkel, és itt a legmagasabb azoknak az aránya, akik több időt fordítottak erre a járvány időszakában, mint előtte. Alsó tagozaton a szülők közel kétharmada heti öt órát vagy ennél is többet töltött közös tanulással. Az alsó tagozatosok szüleinek több mint fele, a felső tagozatosok egyharmada arról számolt be, hogy növelte a közös tanulásra fordított időt a járvány előtti időszakhoz képest, a középfokon tanulók esetében jellemzően nem változott az erre fordított idő. A szülők iskolázottsága szerint nem látunk szignifikáns különbséget sem a közös tanulásra fordított idő, sem annak változását tekintve.

Az online oktatásban használt különböző órai tevékenységek, és házi feladat-típusok előfordulását (vagy azok hiányát) megvizsgáltuk aszerint is, hogy a tanulók elmaradt óráik arányát tekintve melyik csoportba tartoztak. Ezek az eredmények arra utalnak, hogy azoknak a tanulóknak, akiknek több tanítási órájuk maradt el, nemcsak az oktatás mennyisége, hanem a minősége is rosszabb lehetett (lásd ezt részletesen *Hermann és szerzőtársai, 2021*).

6.3.10. ábra: A szülők közös tanulásra fordított ideje és ennek változása a járvány előtti időszakhoz képest oktatási szintenként (százalék)

Az eredményeink megerősítik azokat az aggodalmakat, hogy az online oktatás során a tanulók oktatási veszteségeket szenvedhettek el, és ezek nem egyformák lehettek a különböző tanulói csoportokban.

Összegzés

Az online oktatás bevezetése többféle rövid, illetve hosszabb távú hatással is járt. Rövid távon azoknak a családoknak, amelyekben mindkét szülő dolgozik, meg kellett oldaniuk az iskolás gyermekeik, elsősorban a fiatalabbak napközbeni felügyeletét, vagy ha a szülők *home office*-ban dolgoztak, akkor a megfelelő tanulási és munkafeltételek kialakítását az otthonukban. Hosszú távon a legfontosabb hatás az lehet, hogy a tanulók nem tudtak a normál oktatás által biztosított ütemben haladni, ha az online oktatás során mennyiségileg kevesebb és/vagy rosszabb minőségű oktatásban részesültek (lásd erről *Lannert–Varga, 2021* és az 5.1. alfejezetet). A rövid távú nehézségek hatással lehettek a szülők munkavállalással kapcsolatos döntéseire, a hosszú távúak pedig befolyással lehetnek majd a tanulók tanulási életpályájára. E hatások vizsgálata további kutatások tárgya lehet majd.

Hivatkozások

- ENGLER ÁGNES–MATKOS VALÉRIA–DUSA ÁGNES RÉKA (2021): *Szülői segítségnyújtás a jelenléti és távolléti oktatás idején*. *Educatio*, 30. évf. 1. sz. 72–87. o.
- HERMANN ZOLTÁN–HORN DÁNIEL–VARGA JÚLIA–VARGA KINGA (2021): *Távoktatás a koronavírus járvány idején*. Egy reprezentatív felmérés tanulságai. KRTK KTI Műhelytanulmányok, megjelenés alatt.
- KENDE ÁGNES–MESSING VERA–FEJES JÓZSEF BALÁZS (2021): *Hátrányos helyzetű tanulók digitális oktatása a koronavírus okozta iskolabezárás idején*. *Iskolakultúra*, 31. évf. 2. sz. sz. 76–97. o.
- LANNERT JUDIT–VARGA JÚLIA (2021): *Public education*. Megjelent: *Mátyás László* (szerk.): *Emerging European Economies after the Pandemic*. Springer, 467–516. o.
- NÉMETH, SZILVIA–RAJNAI RICHÁRD–CZIBOLY ÁDÁM–BETHLENFALVY ÁDÁM (2021). *A karanténoktatás tapasztalatai szegregátumban és azon kívül*. *Iskolakultúra*, 31. évf. 6. sz. 17–34. o.
- THÉKES ISTVÁN (2021): *A COVID-19 vírusjárvány miatti hazai távoktatás digitális megoldásainak elemzése*. Megjelent: *Kozma Gábor* (szerk.): *Fejezetek a COVID-19-es távoktatás digitális tapasztalataiból*. Gerhardus Kiadó. Szeged, 7–18. o.

6.4. A KORONAVÍRUS-JÁRVÁNY HATÁSA A HALÁLOZÁSRA ÉS AZ EGÉSZSÉGÜGYI ELLÁTÓRENDSZERRE*

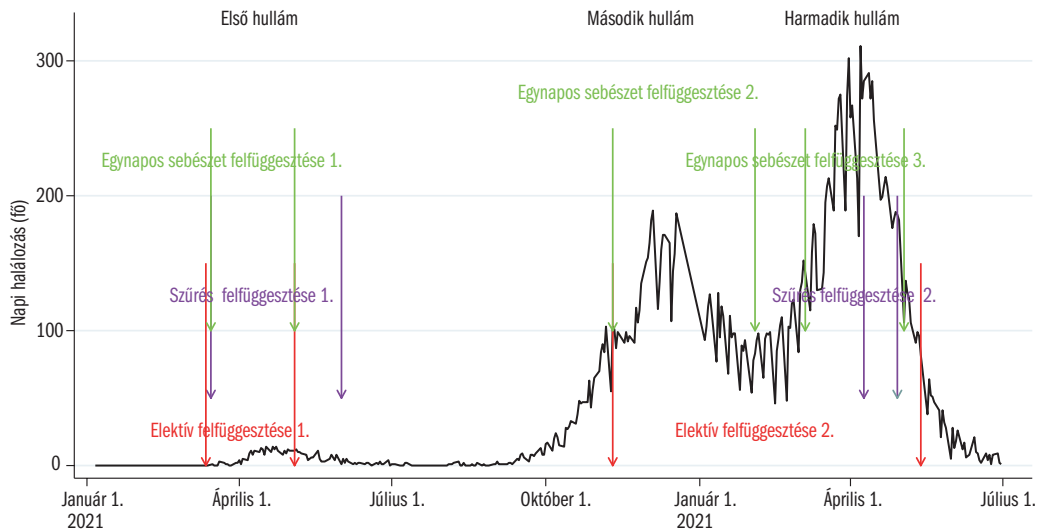
ELEK PÉTER, MAYER BALÁZS & VÁRADI BALÁZS

A tavalyi Közelkép 2020 első feléig követte a Covid-járványt és következményeit (Köllő, 2020, Váradi, 2020). Azóta a pandémiának két további hulláma sújtotta Magyarországot: egy 2020 őszén és egy másik 2021 tél végén–tavaszán (6.4.1. ábra). A járványnak Magyarországon 2021 őszén, ennek a fejezetnek a lezárásakor sajnos még nincs vége – a napi Covid-19 halálozások heti mozgóátlaga 2021 november elején 50 felett, a kórházban koronavírus miatt kezelték száma 3000 felett járt,¹ – de az eddigi hullámok közvetlen és közvetett hazai demográfiai és egészséghatásait már, néhány, az elmúlt év során született publikációnak hála, a tavalyinál sokkal pontosabban látjuk. Alább ezeket a tanulmányokat foglaljuk össze, és néhány új számítást teszünk. A bemutatott tényezők rövid távon a munkából kiesett időt növelik, hosszabb távon pedig a munkaerő-állományt csökkenthetik és a munkaképes korú lakosság egészségi állapotát ronthatják.

* A szerzők megköszönik a Magyar Egészség-gazdaságtani Társaság (META) COVID trade-off munkacsoport tagjainak segítségét és Erős Hanna kutatási asszisztensi munkáját.

¹ Lásd: koronavirus.gov.hu.

6.4.1. ábra: A koronavírus-járvány három hulláma és néhány egészségpolitikai intézkedés Magyarországon

Forrás: WHO (2021) a halálozásról, Magyar Közlöny (2020a, b) és *index.hu* (2021) az intézkedésekről.

A járvány időbeli lefutása és hatása a halálozásra

A legdrámaibb statisztikai mutató a koronavírus okozta halálozások száma és aránya, illetve az ezek miatt elvesztett életévek száma. Ezekről – mint Bogos és szerzőtársai (2021), Ferenci (2021a), (2021b), Tóth (2021) és Vitrai (2021)

egyaránt rámutatnak – a sajtó által is követett, kórházi adminisztratív adatok alapján közölt adminisztratív statisztika – miszerint 2021 júniusáig (és szeptemberéig is) mintegy 30 ezer ember, a lakosság 0,3 százaléka halt meg koronavírus-fertőzés következtében – messze nem ad teljes képet. Ennek három fő oka van: 1) a Covid-19 miatti halálozás esetén gyakori a komorbiditás: egyáltalán nem biztos, hogy minden igazoltan fertőzéssel meghalt beteg halálát maga a fertőzés, nem pedig más betegségei okozták; 2) minden gondosság ellenére előfordulhatott, hogy betegek koronavírus-fertőzésben, de diagnosztizálatlanul hunytak el; és 3) a Covid számos *indirekt* módon is befolyásolhatja a halálozási számokat (Váradi, 2020). Ezek közül talán a betegek viselkedésére, életmódjára – benne az egészségügyi szolgáltatások igénybevételére – és az egészségügyi kapacitásokra gyakorolt hatás, illetve a járványt megfékezni hivatott népegészségügyi intézkedések más fertőző betegségek (például influenza) terjedésére gyakorolt hatása lehet a legfontosabb.

Ezért pontosabb információt kapunk a Covid-19 halálózásra gyakorolt hatásáról, ha a megelőző néhány év tendenciáiból számított, várt (tényellentétes) 2020-as halandósághoz viszonyított többlethalandóságra koncentrálnak. Ezt elemezte Tóth (2021), a szerző – a 2010–2019-es, korévenként bontott adatok alapján 2020-ra várt értékkel számolva – arra jutott, hogy a többlethalandóság Magyarországon az adminisztratív adatokból számolt koronavírus-halálozás (2020 végéig 9500 fő) mintegy másfélszerese (összességében a 2019. évi halálozás körülbelül 11 százaléka) volt. Hetekre lebontott számítása szerint a második hullám során a többlethalandóság csúcsa lényegesen hamarabb, 2020. november elején, s nem november legvégén következett be, ahogy az adminisztratív adatok mutatták. Tóth (2021) becsléséhez hasonló eredményre jutott a 2020-ra várt halálozást a 2016–2019 évek adataiból előrejelző (de olyan atipikus sokkokat, mint egy-egy nagyobb influenzajárvány, közte a magyarországi, kihagyó) és az egész OECD-t áttekintő *Islam és szerzőtársai* (2021), valamint 2020-ra vonatkozóan *Ferenci* (2021b) folyamatosan frissített számításai is. Ferenci ugyanakkor 2021 első félévére azt találta, hogy az arra az időszakra számolt 20 ezer fős koronavírus-halálozásnál kevesebb, mintegy 15 ezer fő volt a többlethalandóság (a 2019 első félévi halálozás körülbelül 22 százaléka).

Karlinsky–Kobak (2021) számításaira hivatkozva Tóth (2021) arra is rámutatott, hogy a 2020. évre számított másfélszeres alulszámolási (*undercount*) rátával nem lógunk ki az európai uniós sorból (1–1,7; átlag: 1,5). *Bogos és szerzőtársai* (2021) 2016–2019-es bázison, Eurostat-adatokon, egyszerűbb módszerekkel a magyarországi többlethalálozást európai kontextusban vizsgálta, és azt találta, hogy a 2020 egészére számított kumulatív (tehát az első hullámmal együtt számolt), korösszetétellel kiigazított, népességre vetített magyarországi többlethalálozás bár jócskán meghaladta például a német szintet, de a szlovén, cseh, román és lengyel szint alatt maradt. Ez a számítás azonban

nem tartalmazza a harmadik hullámot, amely Magyarországon az első kettőnél nagyobb halálozással járt.

Magyarországban a 60 évesen várható élettartam a nőknél 0,65, a férfiaknál 0,71 évvel csökkent 2020-ban az idősek koronavírus-halálózása miatt (*Aburto és szerzőtársai*, 2021). Az elvesztett évekre (*years of life lost*) vonatkozóan *Ferenci* (2021a) gondos statisztikai eszközökkel, az elhunytak életkorával és a kormányzati honlapon közzétett társbetegségeivel számolva arra jutott, hogy Covid-halálónként 2020-ban Magyarországon 9,2 életév veszett oda (és ez csupán 10,5 évre növekszik, ha a társbetegségeket nem, csak az életkort vesszük figyelembe).

Rendkívül fontos kérdés az, hogyan oszlottak meg a járvány közvetlen terhei a társadalmon belül. Az elhunytak több mint 95 százaléka 50 év feletti volt, 68 százaléka magas vérnyomással és 30 százaléka cukorbetegséggel küzdött (*Ferenci*, 2021a). (E két leggyakoribb társbetegség közül a cukorbetegségnek van nagyobb szerepe a Covid-halálózásban, hiszen gyógyszerfogyasztási adatok alapján az 50 év feletti lakosság majdnem ilyen arányban egyébként is magas vérnyomású, viszont csak 14 százaléka cukorbeteg.)² *Gholipour és szerzőtársai* (2021) részletesen bemutatta a többi társbetegséggel kapcsolatos magyarországi leíró statisztikákat is.

Uzzoli és szerzőtársai (2021) a terhek eloszlásának területi dimenzióit vizsgálta. Az esetszámok leíró elemzésével azt találták, hogy míg „[a]z első hullám alatt a fertőzések többsége főként a földrajzi (Budapest, Pest megye) és intézményi (kórházak, idősek otthona[i]) gócpontokhoz kötődött”, a második hullámban már szerte az országban futottak le fertőzési láncok, és Budapest, Fejér, Komárom-Esztergom, Zala és Pest helyét átvette Nógrád, Vas, Győr-Moson-Sopron, Veszprém és Csongrád-Csanád az egy főre jutó fertőzések élbolyában.

Oroszi és szerzőtársai (2021) ugyanezre a kérdésre települési szintű adminisztratív adatokból kereste a választ a második járványhullámra (2020. június 22. – 2021. január 24.) vonatkozóan. Az egy főre jutó eset- és halálozási számok és a település szocioökonómiai jellegét leíró deprivációs index kapcsolatát vizsgálva azt találták, hogy az esetszám annál kisebb, a halálozási arány viszont annál nagyobb, minél rászorultabb a település: a vizsgált félévben a többlethalálozás 38 százalékkal volt magasabb a deprivációs index szerint képzett legrosszabb, mint a legjobb ötödben.

Magunk hasonló – de hosszabb időtávra kiterjedő – vizsgálatot a Nemzeti Népegészségügyi Központ (NNK) által rendelkezésre bocsátott település-szintű adatokon végeztünk,³ és becsléseink egybevágóan *Oroszi és szerzőtársai* (2021) megállapításaival. A harmadik hullám végéig (2021. május 29-éig) a 100 lakosra jutó kumulált esetszám Budapesten 8,2, a megyeszékhelyeken 8,9, az egyéb városokban 8,2, a falvakban pedig 7,7 volt, és összességében pozitív kapcsolatban állt a település egy főre jutó jövedelmével.⁴ A koronavírus-halálózást településszinten csak 2021. március 4-éig – tehát a harmadik hullám

² Az évente legalább egyszer az adott gyógyszercsoportba tartozó gyógyszert kiváltó 50 év feletti aránya; saját számítás a KRTK Adatbank Admin3 adatbázisa alapján.

³ Adatok elérhetősége: docs.google.com.

⁴ Ennek vizsgálatához a KSH településstatisztikai (TSTAR) adatainak „adóköteles jövedelem” változóját használtuk.

csúcsa előtti időszakig – tudtuk vizsgálni. A halálozás némiképp más mintázatot követ, mint az esetszám: az eltérő egészségi állapot és tesztelési intenzitás eredményeként a regisztrált fertőzöttek nagyobb arányban haltak bele a fertőzésbe a szegényebb, mint a gazdagabb településeken. (Településtípus szerint a 2021. március 4-éig elhunytak és a február 14-éig megfertőződöttek aránya Budapesten 3,9 százalék, a megyeszékhelyeken 3,7 százalék, az egyéb városokban 6,3 százalék és a falvakban 4,8 százalék volt.) Összességében a 100 lakosra jutó koronavírus-halálozás 2021 márciusáig kiegyensúlyozottnak bizonyult településtípusok szerint (0,155–0,163), és a település egy főre jutó jövedelmével már enyhe negatív kapcsolatban állt.⁵

Hatások az egészségügyi rendszerre

A koronavírus-járvány természetesen jelentősen befolyásolta az egészségügyi ellátórendszer Covid-ellátáson kívüli részeit is. A kínálati oldalon egyes ellátások felfüggesztése, a távkonzultációra való áttérés és az átalányfinanszírozás játszhatott szerepet, de a kapacitások egyébként is csökkenhettek a Covid-ellátás megnövekedett erőforrásigénye miatt.

A főbb egészségügyi intézkedéseket az 6.4.1. ábra mutatja. Az első hullám elején, 2020. március 15-étől felfüggesztették a halasztható beavatkozásokat, ideértve az egynapos sebészetet, valamint a szervezett népegészségügyi szűrővizsgálatokat is, amelyeket aztán több lépcsőben indítottak újra május, illetve június folyamán. A második és harmadik hullámban már szelektív módon került sor az ellátások felfüggesztésére; az egynapos sebészet 2020. november 10. és 2021. február 3. között, valamint 2021. március 5. és május 3. között szünetelt, a szűrővizsgálatokat viszont már csak három hétre, 2021. április 9. és április 29. között állították le. Egyéb, a fekvőbeteg-ellátást érintő intézkedések (például ágykapacitások felszabadítása a fertőzöttek részére) nem szerepelnek az ábrán.

A keresleti oldalon pedig a fertőződéstől való félelem, valamint a megváltozott munka- és otthoni körülmények (például a távoktatás miatt megnövekedett háztartási feladatok) csökkenthették az orvoshoz eljutás valószínűségét. Mindez jól megfigyelhető a járóbeteg- és fekvőbeteg-ellátási adatokon. A 6.4.2. ábra mutatja a járóbeteg-ellátás (beleértve a CT-MRI és labordiagnosztikát) finanszírozott pontjainak és az aktív fekvőbeteg-ellátás súlyszámának alakulását (az ábra bal oldalán a havi értékek, jobb oldalán pedig a trendtől és szezonálisitástól való – egyszerű időszorosmodell alapján szűrt – eltérések szerepelnek).⁶

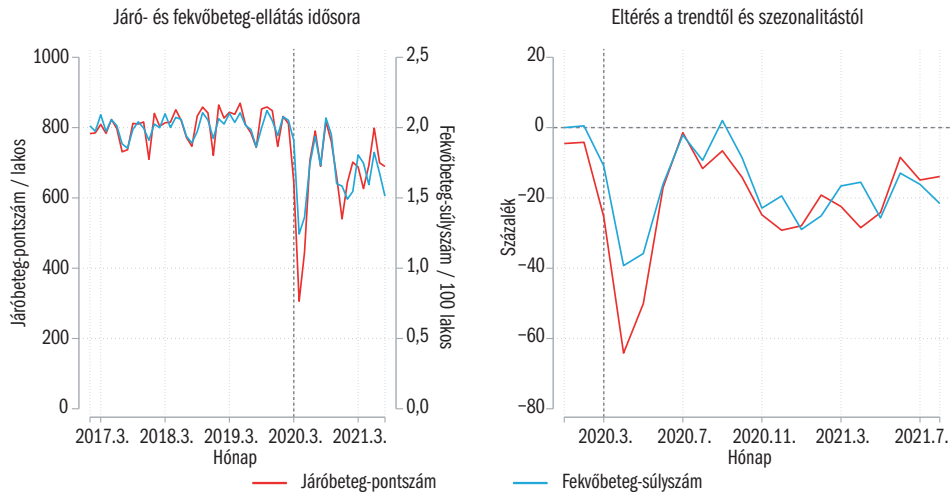
2020 március–áprilisában a járóbeteg-ellátás teljesítménye 50–65 százalékkal (és a hónap közepi intézkedések hatására már márciusban is 25 százalékkal), míg a fekvőbeteg-ellátás teljesítménye 35–40 százalékkal esett vissza. Utána fokozatosan visszaállt, és szeptember–októberig a szokásoshoz közeli értéken üzemelt, majd ezután egészen 2021 májusáig 15–30 százalékkal csökkentett szinten működött. Azóta 2021 nyarán még mindig nem érte el a historikus értéket, de főleg a járóbeteg-ellátásban már látszott némi visszarendeződés. Megjegyzendő ugyanakkor, hogy az esetszámok (valamint a fekvőbeteg-ellátásban az elszámolt napok száma) a pontszámánál és a súlyszámánál erőtel-

⁵ Mivel sok kisebb településen nem volt haláleset, ezért a halálozások számát olyan Poisson-regressziós modellel vizsgáltuk, ahol a magyarázó változók az egy főre jutó jövedelem logaritmus és a lakosság szám logaritmusai voltak.

⁶ A járóbeteg-ellátást az elvégzett beavatkozások pontértéke alapján finanszírozzák, tehát az összesített pontszám az esetszám és az egy esetre jutó átlagos beavatkozásérték szorzata. Hasonlóan, az aktív fekvőbeteg-ellátás súlyszámösszege az esetszámtól és az esetek – súlyosságtól függő – HBSC (homogén betegcsoport) értékétől függ.

jesebben estek vissza. A fekvőbeteg-ellátásban az eset „súlyosságát” jelző *case mix* index (az egy esetre jutó átlagos súlyszám) tartósan a historikus szint felett mozgott, csak az időszak legvégén (2021 augusztusára) csökkent vissza a szokásos értékre.⁷ Hasonlóan, a járóbeteg-ellátásban 2020-ban az elszámolt esetszám 20 százalékkal, a pontszám viszont 16 százalékkal csökkent.⁸ Ez arra utalhat, hogy a súlyosabb esetek maradtak bent a rendszerben.

6.4.2. ábra: A járó- és fekvőbeteg-ellátás teljesítményének (pontszám és súlyszám) alakulása

Megjegyzés: A jobb oldalon a logaritmizált idősorok 2017–2019. évi értékeire illesztett, trendet és szezonálitást tartalmazó modellek reziduálisait mutatják (százalékos formában) a 2020. január – 2021. augusztus közötti időszakra. A járóbeteg-ellátás tartalmazza a CT-MRI és laboratóriumi ellátást is.

Forrás: Saját számítás NEAK (2021a) alapján.

A 6.4.3. ábra mutatja az egészségügyi rendszer másik fontos komponense, a gyógyszerfogyasztás alakulását négy fő gyógyszerkategória (vérnyomáscsökkentők, a cukorbetegség kezelésére szolgáló antidiabetikumok [inzulinnok és szájon át szedhető gyógyszerek], a depresszió kezelésére szolgáló antidepresszánsok és a szorongásoldó anxiolitikumok) esetén (az ábra bal oldala az idősorokat, jobb oldala pedig a trendtől és szezonálitástól való százalékos eltérést és annak 95 százalékos konfidencia-intervallumát mutatja).⁹ Látható, hogy az első hullám során, 2020 márciusában a „pánik” gyógyszervásárlás látványos egyszeri ugrást (a vérnyomáscsökkentők és antidiabetikumok esetén majdnem 40 százalékos, az antidepresszánsok és anxiolitikumok esetén 20–30 százalékos növekedést) okozott az adatokban. *Elek és szerzőtársai* (2021a) járási szintű adatokon azt is megmutatták, hogy a gazdagabb, vélhetően jobban informált járásokban erősebb volt ez a hatás. A 6.4.3. ábra jobb oldali ábrája szerint a pánik utáni hónapokban a gyógyszerek fogyasztása alacsonyabb volt a szokásosnál, de 2021 folyamán – talán az antidiabetikumok kivételével – visszaállni látszik a historikus szint.

⁷ Forrás: NEAK, 9. o.

⁸ Forrás: Saját számítás NEAK (2021b) alapján.

⁹ Forrás: Saját számítás NEAK (2021c) alapján.

* Days of therapy (DOT).

6.4.3. ábra: Négy fő gyógyszercsoport fogyasztásának alakulása (terápiás napok száma)*

Megjegyzés: A jobb oldali ábrák a logaritmizált idősorok 2017–2019. évi értékeire illesztett, trendet és szezonálást tartalmazó modellek reziduálisait mutatják (százalékos formában és 95 százalékos konfidencia-intervallummal) a 2020. január – 2021. augusztus közötti időszakra. Gyógyszercsoportok: vérvnyomáscsökkentők (ATC C02-09), antidiabetikumok (ATC A10), antidepresszánsok (ATC N06A), anxiolitikumok (ATC N05B)
 Forrás: Saját számítás NEAK (2021c) alapján.

Hatások az egészségi állapotra

Az egészségügyi ellátórendszeren belüli átcsoportosítás következményeinek, valamint a járvány még közvetettebb egészséghatásainak vizsgálata bonyolult feladat a rendelkezésre álló adatok segítségével. Az alábbiakban a daganatos, a szív- és érrendszeri, valamint a mentális betegségek területén foglalunk össze néhány eddigi eredményt, és közlünk néhány számítást. Ezek nemcsak a jövőbeli tényalapú egészségpolitikai döntés-előkészítés szempontjából fontosak, hanem azért is, mert gondos elemzés nélkül egyes megbetegedések gyakoriságának változását a nagyközönség vagy a sajtó akár az oltás hatásának is betudhatja, ennek pedig kedvezőtlen hatása lehet az oltás felvételére való hajlandóságra is.

A daganatos betegségek diagnózisa és kezelése

Elek és szerzőtársai (2021b) a három legfontosabb daganattípus (tüdőrák, vastag- és végbélrák, emlőrák) negyedéves incidenciáját (a 100 ezer lakosra jutó új esetek számát) vizsgálták.¹⁰ Azt találták, hogy 2020 második negyedévében jelentősen lecsökkent a két, népegészségügyi szűrőprogrammal is érintett ráktípus – a vastag- és végbélrák, valamint az emlőrák – incidenciája, utána – elsősorban az utóbbiban – időleges visszarendeződés történt, majd az incidenciák a historikus átlag alatt maradtak 2021 első félévében. A tüdőrák esetében egyenletesebb volt a historikus trendhez képesti csökkenés. Összességében 2020 áprilisa és 2021 júniusa között mindhárom daganattípusban 10–20 százalékos volt a trendtől és szezonaritástól való elmaradás. *KSH* (2021) részben más forrásból származó előzetes adatai is hasonló, 13%-os csökkenést mutatnak 2019-ről 2020-ra a bejelentett új rosszindulatú megbetegedések számában. A járvány alatt nem megjelenő betegek később, valószínűleg előrehaladottabb stádiumban, rosszabb kezelési és túlélési esélyekkel jelennek meg az ellátórendszerben.

A korábban részletezett kénálati és keresleti okokon belül egy speciális tényező, a szervezett népegészségügyi célú szűrővizsgálatok számának – a szűrések időleges leállítására, majd a szűrési részvételi hajlandóság visszaesése miatt bekövetkező – csökkenése is okozhatta részben a diagnosztizált daganatos esetek számának visszaesését. 2019-ről 2020-ra a mammográfiás szűrések száma 28 százalékkal, az emlőfelvételek száma 24 százalékkal csökkent.¹¹

Elek és szerzőtársai (2021c) a nők szervezett emlőrákszűrésének felső korhatárát (65 év) használták fel ennek a tényezőnek a többitől való elkülönítésére. A szerzők azt találták, hogy a járvány előtt 65 éves életkornál szakadás volt megfigyelhető mind a mammográfiás vizsgálatok, mind az emlőműtétek – azon belül a jobb prognózissal kecsegtető részleges emlőeltávolítások – számában, viszont ez a szakadás a járvány bizonyos negyedéveiben teljesen eltűnt. Ezzel összhangban 2020 második negyedévében a 61–65 évesek körében a 66–70 évesekhez képest jobban visszaesett a korai diagnózist jelző részleges

¹⁰ Azt tekintették új esetnek, ha egy egyén a fekvőbeteg-ellátásban először (pontosabban, a megelőző öt év adatai alapján először) a megfelelő fődiagnózissal megjelenik (tüdőrák: C34, vastag- és végbélrák: C18-C21, emlőrák: C50 BNO-kódok).

¹¹ Forrás: Saját számítás *NEAK* (2021b) alapján, a járóbeteg-szakellátás megfelelő OENO-kódjait használva.

emlőeltávolítások száma, míg 2021 elején egy ellenkező irányú visszarendeződés történt. Mindeközben a teljes emlőeltávolítások alakulásában nem volt különbség. A járvány elején a részleges emlőeltávolítások csökkenése a 61–65 éves korosztályban arra utal, hogy ott elsősorban a korai stádiumban, szűrés-sel korábban felfedezhető emlődaganatok száma csökkent, mert egy későbbi stádiumban diagnosztizálták őket. Megjegyzendő ugyanakkor, hogy más korosztályok eltérő tendenciái miatt a teljes népességben a részleges emlőeltávolítások kevésbé estek vissza, mint a teljes emlőeltávolítások.¹²

Szív- és érrendszeri betegségek és kapcsolódó krónikus kórképek

Az akut szív- és érrendszeri események közül *Bőjti és szerzőtársai* (2021) a stroke-diagnózisokban – és kisebb részben a kapcsolódó beavatkozásokban – talált a Covid19-járványnak betudható visszaesést. Bár a szerzők szerint elméletileg lehetséges, hogy a stroke valós incidenciája is csökkent a lezárások miatti életmódváltozás miatt, a visszaesés mögött inkább az ellátórendszer leterheltségét és a betegek orvoshoz fordulásának késedelmét feltételezik.

Az is megfigyelhető, hogy a szív- és érrendszeri betegségekhez kapcsolódó krónikus kórképekkel a szokásosnál kevesebbszer jelentek meg a járóbeteg-szakellátásban: például a diabetológiai szakrendelések összes elszámolt pontszáma 2019-ről 2020-ra 21 százalékkal, esetszáma 16 százalékkal csökkent.¹³ Ugyanakkor, mint láttuk, a gyógyszerfogyasztási adatok a vérnyomás-csökkentők és antidiabetikumok fogyasztásának közelítő visszaállását mutatják 2021 első nyolc hónapjában (*6.4.3. ábra*), ezért a hatások pontosabb vizsgálatához részletesebb adatok szükségesek.

Mentális betegségek

Végül *Wernigg* (2021) a pszichiátriai betegek gondozását vizsgálta, és megállapította a pszichiátriai diagnózissal járóbeteg-, illetve fekvőbeteg-ellátásban megjelent betegek számának csökkenését 2020 első három negyedében, ami a hozzáférés romlására utal – bár az antidepresszáns-fogyasztás 2021 első nyolc hónapjában visszatérni látszik korábbi szintjére. Persze a koronavírus-járvány önmagában is hatással volt a mentális egészségre (lásd például *Osváth és szerzőtársai*, 2021), így további vizsgálandó kérdés, hogy e tényezőknek mi a szerepe az öngyilkosságok számának növekedésében. A KSH halálügyi statisztikája alapján 2019-ről 2020-ra a „szándékos önártalom” halállokok száma 10 százalékkal nőtt,¹⁴ és *Osváth és szerzőtársai* (2021) szerint a növekedés 16 százalékos volt a korábbi időszak csökkenő trendjéhez képest.

Összegzés

Az eddigi publikációk és számítások tehát azt mutatják, hogy a rendelkezésre álló adatok alapján a járvány első három hulláma alatti többlethalandóság (beleértve annak földrajzi és szocioökonómiai mintázatait is) viszonylagos

¹² Lásd még *NEAK* (2021b)-ben a 491 és 492 HBCS (homogén betegségcsoport) esetek éves alakulását.

¹³ A 0103 (endokrinológia, anyagcsere és diabetológia) és 0123 (diabetológia) szakmakódokat együtt vizsgáltuk. Forrás: saját számítás *NEAK* (2021b) alapján.

¹⁴ Lásd: *KSH*.

pontossággal megbecsülhető, és az egészségügyi ellátórendszerre kifejtett hatások is mérhetőek voltak: egy sor mechanizmuson keresztül a nem Covid-ellátás némileg visszaszorult; ezen belül a későbbre csúszó daganatdiagnózisok sajnos a jövőben ronthatják a halálozást. A koronavírus-fertőzésen való átesés (poszt-Covid-szindróma, lásd például *Fekete és szerzőtársai*, 2021), az egyes hatásmechanizmusok azonosítása, az egészségügyi rendszeren belüli kapacitásátcsoportosítások, valamint a lezárások és a járvány miatti gazdasági visszaesés közép- és hosszú távú egészséghatásainak részletes vizsgálata már további kutatások feladata lesz.

Hivatkozások

- ABURTO, J. M.–SCHÖLEY, J.–KASHNITSKY, I. és szerzőtársaik (2021): [Quantifying impacts of the Covid-19 pandemic through life-expectancy losses: a population-level study of 29 countries](#). International Journal of Epidemiology, dyab207.
- BOGOS KRISZTINA–KISS ZOLTÁN–KERPEL-FRONIUS ANNA és szerzőtársaik (2021): [Different trends in excess mortality in a Central European country compared to main European regions in the year of the Covid-19 pandemic \(2020\): a Hungarian analysis](#). Pathology and Oncology Research, Vol. 27. 1609774.
- BÖJTI PÉTER PÁL–SZILÁGYI GÉZA–DOBI BALÁZS és szerzőtársaik (2021): [Impact of Covid-19 on ischemic stroke care in Hungary](#). GeroScience.
- ELEK PÉTER–BÍRÓ ANIKÓ–FADGYAS-FREYLER PETRA (2021a): [Income gradient of pharmaceutical panic buying at the outbreak of the Covid-19 pandemic](#). Health Economics Vol. 30. No. 9. 2312–2120. o.
- ELEK PÉTER–FADGYAS-FREYLER PETRA–GERVAI NÓRA és szerzőtársai (2021b): Daganatos betegek a Covid-19 járvány idején. A járvány hatása a daganatos esetek és műtéti beavatkozások számára. Absztrakt. Magyar Egészség-gazdaságtani Társaság (META) XV. konferenciája.
- ELEK PÉTER–FADGYAS-FREYLER PETRA–VÁRADI BALÁZS és szerzőtársai (2021c): Effects of the Covid-19 pandemic on breast cancer patient pathways: A quasi-experimental analysis of screening disruptions. Kézirat.
- FEKETE MÓNKA–SZARVAS ZSÓFIA–FAZEKAS-PONGOR VINCE és szerzőtársai (2021): [Ambuláns rehabilitációs programok Covid-19-betegek számára](#). Orvosi Hetilap, 162. évf. 42. sz. 1671–1677. o.
- FERENCI TAMÁS (2021a): [Different approaches to quantify years of life lost from Covid-19](#). European Journal of Epidemiology, 36, 589–597. o.
- FERENCI TAMÁS (2021b): [A magyarországi koronavírus-járvány valós idejű epidemiológiája](#). Többlethalalozás és regisztrált halálozás.
- GHOLOPOUR, E.–VIZVÁRI BÉLA–BABAQI, T.–TAKÁCS SZABOLCS (2021): [Statistical analysis of the Hungarian Covid-19 victims](#). Journal of Medical Virology, Vol. 93. No. 12. 6660–6670. o.
- INDEX.HU (2021): [Csütörtöktől újraindulnak a preventív onkológiai szűrővizsgálatok](#).
- ISLAM, N.–SHKOLNIKOV, V.–ACOSTA, R. és szerzőtársaik (2021): [Excess deaths associated with covid-19 pandemic in 2020: age and sex disaggregated time series analysis in 29 high income countries](#). BMJ, Vol. 373. No. 1137.
- KARLINSKY, A.–KOBÁK, D. (2021): [Tracking excess mortality across countries during the Covid-19 pandemic with the World Mortality Dataset](#). Elife, 10. e69336.
- KÖLLŐ JÁNOS (2020): [Foglalkoztatás a koronavírus-járvány első hullámának idején](#). Megjelent: *Fazekas Károly–Elek Péter–Hajdu Tamás* (szerk.): Munkaerőpiaci tükrök, 2019. 220–232. o. Közgazdaság- és Regionális Tudományi Kutatóközpont, Budapest.
- KSH (2021): [Bejelentett új rosszindulatú daganatos megbetegedések](#).

- MAGYAR KÖZLÖNY (2020a): [10/2020. \(III. 14.\) EMMI rendelet](#) a kihirdetett veszélyhelyzet miatt szükséges egyes egészségügyi tárgyú miniszteri rendeletek módosításáról.
- MAGYAR KÖZLÖNY (2020b): [17/2020. \(IV. 30.\) EMMI rendelet](#) a fertőző betegségek és a járványok megelőzése érdekében szükséges járványügyi intézkedésekről szóló 18/1998. (VI. 3.) NM rendelet és a háziorvosi, házi gyermekorvosi és fogorvosi tevékenységről szóló 4/2000. (II. 25.) EüM rendelet módosításáról.
- NEAK (2021a): [Alapdíjak és országosan összesített teljesítményadatok havi bontásban](#). Nemzeti Egészségbiztosítási Alapkezelő, Budapest.
- NEAK (2021b): [A gyógyító-megelőző ellátásokra vonatkozó közérdekű adatok](#). Nemzeti Egészségbiztosítási Alapkezelő, Budapest.
- NEAK (2021c): [Gyógyszerforgalmi adatok](#). Nemzeti Egészségbiztosítási Alapkezelő, Budapest.
- OROSZI BEATRIX–JUHÁSZ ATTILA–NAGY CSILLA és szerzőtársaik (2021): [Unequal burden of Covid-19 in Hungary: a geographical and socioeconomic analysis of the second wave of the pandemic](#). *BMJ Global Health*, Vol. 6. e006427.
- OSVÁTH PÉTER–BÁLINT LAJOS–NÉMETH ATTILA és szerzőtársaik (2021): [A magyarországi öngyilkossági halálozás változásai a Covid-19-járvány első évében](#). *Orvosi Hetilap*, 162. évf., 41. sz. 1631–1636. o.
- TÓTH G. CSABA (2021): [Többlethalandóság a koronavírus-járvány miatt Magyarországon 2020-ban](#). *Korfa*, 21. évf. 2. sz. 1–4. o.
- UZZOLI ANNAMÁRIA–KOVÁCS SÁNDOR ZSOLT–PÁGER BALÁZS–SZABÓ TAMÁS (2021): [A hazai Covid-19-járványhullámok területi különbségei](#). *Területi Statisztika*, 61. évf. 3. sz. 291–319. o.
- VÁRADI BALÁZS (2020): [Magyarországi közpolitikai reakciók a koronavírus-járványra 2020 első felében](#). Megjelent: *Fazekas Károly–Elek Péter–Hajdu Tamás* (szerk.): *Munkaerőpiaci tükrök*, 2019. 213–2319. o. Közgazdaság- és Regionális Tudományi Kutatóközpont, Budapest.
- VITRAI JÓZSEF (2021): [A Covid-járványról komplexitás-szemüvegen keresztül](#). *Egészségfejlesztés* 62. évf. 3. sz. 26–30. o.
- WERNIGG, R. (2021): [A Covid-19-járvány mentális egészségre gyakorolt hatásai](#). *Orvos-továbbképző Szemle*, 28. évf. 2. sz. 65–73. o.
- WHO (2021): [Daily cases and deaths by date reported to WHO](#).

6.5. KOCKÁZATI PREFERENCIA ÉS A COVID-19

HORN DÁNIEL, KHAYOUTI SÁRA & KISS HUBERT JÁNOS

A koronavírus-járvány rengeteg változást hozott életünkbe. Jelen írásban arra a kérdésre keressük a választ, hogy a járvány hatására megváltozhatott-e a kockázathoz való viszonyunk, azaz a kockázati preferenciánk. Ez a kérdés azért fontos, mert preferenciáink (a lehetőségeink és korlátaink mellett) döntéseink és viselkedésünk fontos meghatározói, így a munkaerőpiaci státusunkra is hatással lehetnek. A kockázatkerülőbbek például inkább választanak olyan állásokat, amelyek stabil jövedelemmel járnak (*Bonin és szerzőtársai*, 2007), kevésbé hajlandók állást váltani (*van Huizen–Alessie*, 2019), elköltözni (*Dustmann és szerzőtársai*, 2020), alacsonyabb a rezervációs bérük (*Pannenberg*, 2010), és lassabban is nő a bérük (*Budria és szerzőtársai*, 2013). A kockázatvállalóbbak nagyobb valószínűséggel vállalnak bizonytalanabb, de magasabb várható jövedelemmel járó munkákat (*Dohmen–Falk*, 2011), és a nagyobb kockázatvállalás együtt jár a vállalkozói kedvvel (*Koudstaal és szerzőtársai*, 2013, *Caliendo és szerzőtársai*, 2014).

Kockázati preferenciák változása

Bár a közgazdászok általában felteszik a preferenciák stabilitását, az utóbbi időben egyre nagyobb figyelmet kap az a kérdés, hogy a preferenciák hogyan változnak az élet során, illetve az is, hogy milyen események képesek a preferenciák alakítására.

A koronavírus-járvány sokként érte az embereket. Az irodalomban a gazdasági válságok, természeti katasztrófák és háborús események által okozott sokkokat abból a szempontból is tanulmányozzák, hogy képesek-e megváltoztatni a preferenciákat. Például a 2008–2009-es pénzügyi válság kapcsán a legtöbb tanulmány azt találja, hogy a kockázatvállalás csökkent (lásd *Schildberg–Hörisch*, 2018 és a benne szereplő hivatkozásokat). Érdekes módon a kockázatvállalás csökkenésének nem feltétlenül kell együtt járnia a kockázati preferenciák megváltozásával. Például *Malmendier–Nagel* (2011) szerint a gazdasági sokkok a jövőbeli hozamokról alkotott vélekedéseinket változtatja meg, és ez vezethet alacsonyabb kockázatvállaláshoz, bár nem zárják ki a preferenciák megváltozásának lehetőségét sem. A mechanizmusokat tekintve, több tanulmány (*Sahm*, 2012, *Buccioli–Miniaci*, 2018) is azt találta, hogy a kockázati preferenciák változása mögött nem jövedelmi vagy vagyoni változások állnak. Azaz az emberek nem azért kockázatkerülőbbek, mert a gazdasági válságok miatt csökken a jövedelmük, hanem valami más van a háttérben. Egyes tanulmányok szerint negatív élmények és érzések állhatnak a változás mögött (*Necker–Ziegelmeyer*, 2016, *Guiso és szerzőtársai*, 2018). Ezt alátámasztja *Kandasamy és szerzőtársai* (2014) eredménye is, amely szerint a kortizol nevű stresszhormon növelése csökkenti a kockázatvállalást.

A természeti katasztrófákkal és háborús helyzetekkel kapcsolatos kutatások között vannak tanulmányok, amelyek szerint ezen extrém helyzetek csökkentik a kockázatvállalást, míg mások éppen az ellenkezőjét találják (lásd *Chuang–Schechter*, 2015 és a benne szereplő hivatkozásokat). Sajnos nem tudjuk, hogy a szakirodalom miért nem talált következetes eredményeket. Összhangban a gazdasági sokkok hatásával, egyes szerzők azt találják, hogy a kockázatvállalás azért csökken, mert az emberek nagyobb valószínűséget tulajdonítanak jövőbeli katasztrófáknak, azaz a kockázati észlelés változik meg (lásd például *Cameron–Shah*, 2015 és *Cassar és szerzőtársai*, 2017). A megnövekedett kockázatvállalás okaként pedig egyesek a kilátáselméletet hozzák fel, miszerint veszteség után megnő az ember kockázatvállalása (*Page és szerzőtársai*, 2014), mások az érzelmek hatására utalnak (*Eckel és szerzőtársai*, 2009).

Összességében tehát az irodalom alapján nem világos, hogy a koronavírus-járvány hogyan érinthette a kockázatvállalást. Az alábbiakban összefoglaljuk röviden az elemzéshez felhasznált adatainkat, majd bemutatjuk hogyan és jellemzően mely társadalmi csoportokban változott leginkább a magyarok kockázatvállalási hajlandósága az elmúlt években.

Magyar adatok, leíró statisztikák

A Tárki segítségével 2017 elején, valamint 2020 júniusában és 2020 novemberében a magyar felnőtt lakosság nemre, korra, végzettségre és lakóhelyre tekintve reprezentatív mintáján mértük fel a kockázati attitűdöt. A különböző mintákban különböző válaszadók voltak, azaz nem paneladatokkal dolgoztunk. A 2017-es felmérés a járvány előtti kockázati preferenciákat ragadja meg, míg a 2020-as felmérések a járvány első és második hulláma alatt mérik azt, hogy miként viszonyulunk a kockázathoz. Természetesen a kockázati preferenciákra nagyon sok dolog hathat. Ha eltérést találunk a 2017-es és a 2020-as adatok között, akkor a különbség nem csupán a járvány hatását mutatja meg, hanem egyéb tényezők befolyását is, amelyek esetleg ezen idő alatt változtak a társadalom egészében. Ezeket a következőkben igyekszünk figyelembe venni.

A kockázatot egy olyan hipotetikus kérdéssel mértük fel, amely az iránt érdeklődött, hogy a válaszadó 10 ezer forintból mennyit lenne hajlandó feltenni egy olyan szerencsejátékra, amelyben 50 százalék eséllyel megduplázza a feltett összeget, 50 százalék eséllyel pedig elveszíti azt.¹ Minél többet hajlandó valaki kockáztatni, annál nagyobb a kockázattűrő képessége. Ilyen típusú kérdésekkel gyakran mérik a kockázatvállalási hajlandóságot (lásd például *Gneezy–Potters*, 1997 vagy *Sutter és szerzőtársai*, 2013).

Van információnk a válaszadók demográfiai és társadalmi helyzetéről (nem, kor, végzettség, családi jellemzők, munkapiaci helyzet, anyagi helyzet), így meg tudjuk nézni azt, hogy egyes csoportokban hogyan változott a kockázati preferencia, illetve kontrollálni is tudunk rájuk.

¹ Minimális különbség volt a 2017-es és a 2020-as lekérdezés között. Míg 2017-ben a szerencsejáték az volt, hogy egy 10 piros és 10 kék golyót tartalmazó zsákból húzunk egyet, és a színt kellett eltalálni, addig a 2020-as kérdéseknél pénzfeldobás volt a szerencsejáték alapja.

A 6.5.1. táblázat mutatja a leíró statisztikákat. A teljes mintában, illetve a különböző almintákban is csökkenő trendet látunk. 2017-hez képest 2020 júniusára kisebb összeget kockáztatnának a válaszadók, és 2020 júniusa és novembere között további csökkenés figyelhető meg.

6.5.1. táblázat: A kockázatvállalási feladatban kockáztatott összeg a három felmérés során forintban

	2017	2020 június	2020 november
Teljes minta	3860	3329*	2894*
Nem			
Férfiak	4316	3470*	3047
Nők	3452	3204	2758*
Kor			
18-30	4454	3489*	2973
31-50	4217	3656*	2931*
51-65	3722	3218	2992
65+	2702	2650	2581
Településtípus			
Falu	3331	3287	2738
Város	4094	3354*	3034
Budapest	4100	3329*	2768
Végzettség			
Maximum nyolc általános	3287	3244	3003
Nincs érettségi	3785	3309	3073
Érettségi	3984	3435*	2811*
Több, mint érettségi	4377	3253*	2595

Megjegyzés: Kisebbségi összegek kisebb kockázatvállalást jelentenek. A csillagok az 5 százalékon szignifikáns eltéréseket jelölik, mindig a korábbi időszakhoz viszonyítva.

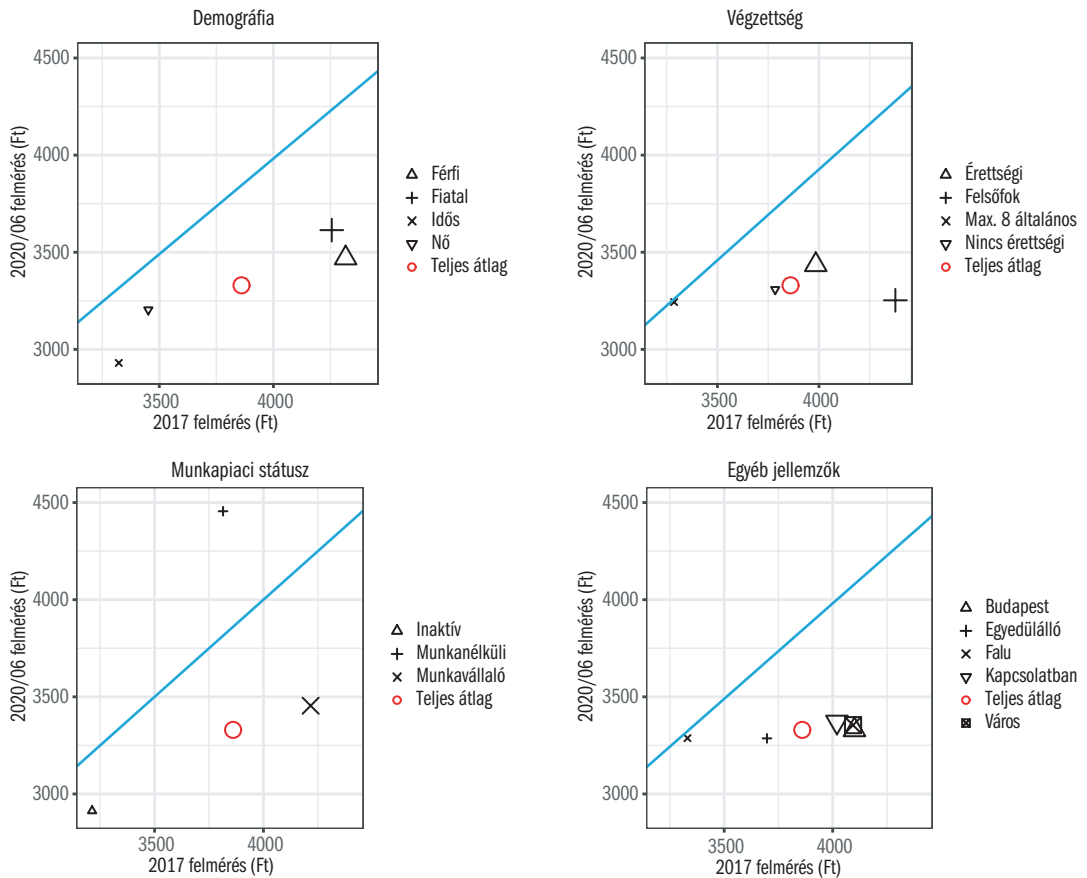
Két ábra segítségével igyekszünk még részletesebb képet adni arról, hogy miként változott a kockázatvállalás a válaszadók különböző csoportjaiban. Először a 2017-es felmérés adatait vetjük össze a 2020-as első felmérés adataival, majd a két 2020-as felmérés adatait hasonlítjuk össze.

A 6.5.1. ábra a 2017 és 2020 júniusa között bekövetkezett változásokat mutatja be a népesség különböző csoportjaiban. Amennyiben az adott csoportot jelölő szimbólum az egyenesen fekszik, akkor pontosan ugyanannyit kockáztattak átlagosan az adott csoport tagjai a két adatfelvétel idején. Amennyiben a szimbólum a vonal alatt található, akkor a második felvételkor kevesebbet kockáztattak, mint az első adatfelvétel idején, vagyis csökkent a kockázatvállalás az időszak alatt. Minél távolabb esik egy szimbólum az egyenestől, annál nagyobb a különbség. A nagyméretű szimbólumok 5 százalékon statisztikailag szignifikáns különbséget mutatnak.

Az ábrán látható, hogy általában a szimbólumok a vonal alatt fekszenek, azaz tipikusan többet kockáztattak a különböző kategóriákba tartozó emberek az első adatfelvétel idején. Számos esetben a különbség nem szignifikáns, azaz bár csökkent a kockázatvállalási kedv a járvány alatt, a változás nem számot-

tevő. Több kategóriában van azonban statisztikailag is szignifikáns különbség a felmérések között. Az ábrán látható, hogy a teljes népesség tekintetében is csökkent a kockázatvállalási hajlandóság, de a kor, a nem, a végzettség és a munkapiaci státusz szerint is van eltérés a felmérések között.

6.5.1. ábra: Az egyes egyéni jellemzők és a kockázatvállalás összefüggésének változása 2017 és 2020 júniusa között

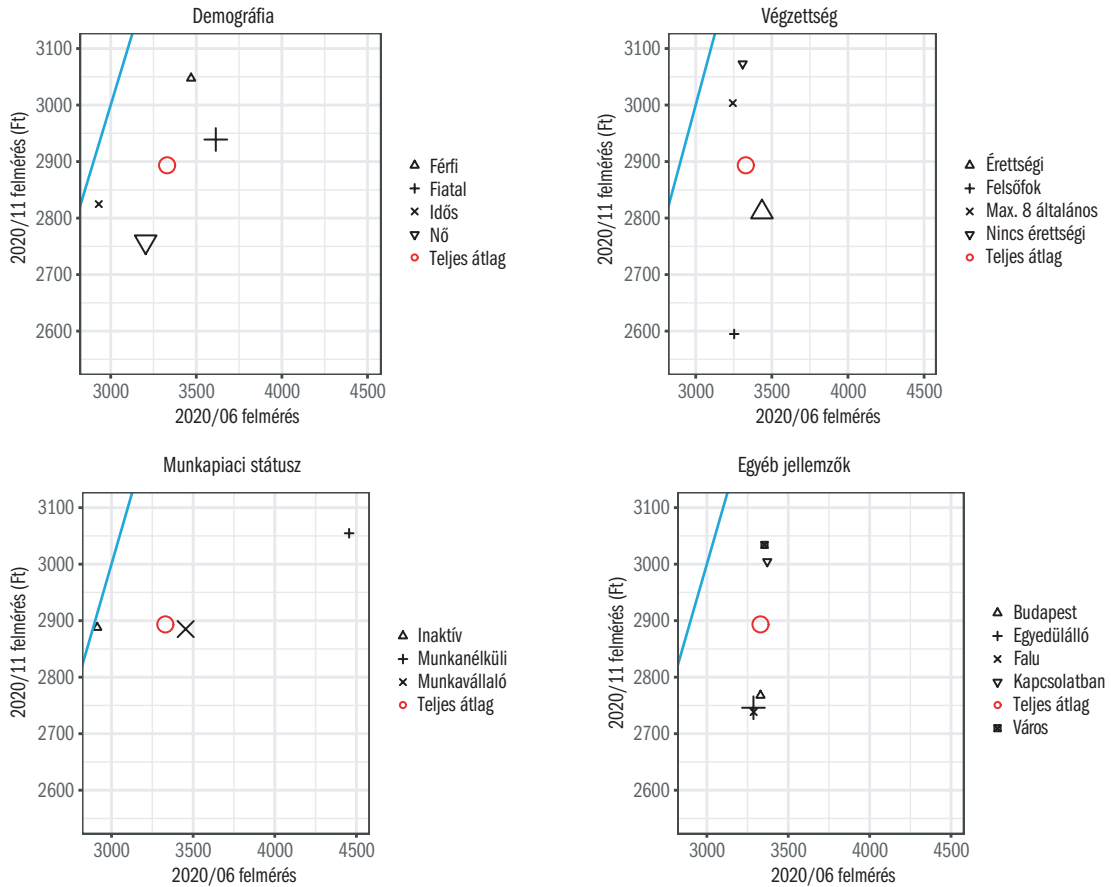

Megjegyzés: A kisebb összegek kisebb kockázatvállalást jelentenek. A nagyobb szimbólumok az 5 százalékon szignifikáns eltéréseket jelölik.

A 6.5.2. ábra hasonlóan az előző ábrához 2020 júniusa és novembere között bekövetkezett változásokat mutatja be a népesség különböző csoportjaiban. Csakúgy, mint 2017 tavasza és 2020 júniusa között, a kockázatvállalás a koronavírus-járvány első és második hulláma között is jelentősen csökkent. A kockázatvállalási hajlandóság csökkenése e két későbbi időpont között a munkavállalók, a munkanélküliek, a fiatalok, az érettségizettek, az egyedülállók és a nők csoportjára szignifikáns statisztikailag. De például az inaktívak vagy az alacsony iskolázottságúak esetében nem, vagy minimális csökkenés volt

tapasztható. Vagyis a leíró adatokból úgy tűnik, a kockázatvállalás átlagos csökkenése inkább a társadalom átlagosan magasabb státusú része miatt következett be.

6.5.2. ábra: Az egyes egyéni jellemzők és a kockázatvállalás összefüggésének változása 2020 júniusa és novembere között

Megjegyzés: A kisebb összegek kisebb kockázatvállalást jelentenek. A *nagyobb szimbólumok* az 5 százalékon szignifikáns eltéréseket jelölik.

A szakirodalomban dokumentált eredményekkel (lásd *Drucker és szerzőtársai*, 2018) összhangban azt látjuk, hogy a nők kockázatkerülőbbek, mint a férfiak, azonban mindkét nem esetén csökken a kockázatviselési hajlandóság az évek alatt. A kort tekintve is viszont látjuk a 6.5.1. ábrán az irodalom azon eredményét, hogy a korral csökken a kockázatvállalási hajlandóság (lásd *Schildberg-Hörisch*, 2018 és a benne szereplő hivatkozásokat). A 2020-as adatok a 6.5.2. ábrán azonban azt mutatják, hogy a járvány idején (és talán annak következtében) eltűnnek a különböző korosztályok közötti különbségek. Hasonló következtetéseket vonhatunk le a településtípus kapcsán is.² Ugyanis

² Nem ismerünk olyan irodalmi előzményt, amely a kockázatvállalás és a településtípus közötti összefüggéseket tanulmányozza.

míg 2017-ben a városokban és Budapesten élők lényegesen nagyobb kockázatvállalási hajlandóságot mutattak, mint a falun élők, addig ez a különbség 2020 júniusára teljesen eltűnt. A végzettséget tekintve pedig szinte megfordul a kockázatvállalási hajlandóság, ugyanis míg 2017-ben a magasabb végzettség magasabb kockázatvállalással járt együtt (összhangban az irodalommal, lásd *Dohmen és szerzőtársai*, 2010), addig 2020 végére az alacsonyabb végzettségűek kockáztattak többet a feltett kérdés kapcsán (az alacsonyabb végzettségűek esetében sokkal kisebb mértékben csökkent a kockázatvállalási hajlandóság az évek során).

Többszörös elemzés

A 6.5.2. táblázat a kockázatvállalási jellemzők időbeli alakulását egy regressziós keretben mutatja meg, ahol fokozatosan vesszük figyelembe a válaszadók megfigyelhető jellemzőit. Az (1) oszlopban a három felmérés közötti átlagos különbségeket mutatjuk, mindenféle kontrollváltozó bevonása nélkül. Ezek a becslések pontosan visszaadják a 6.5.1. és a 6.5.2. ábra teljes népességre vonatkozó eredményeit. Míg 2020 júniusában 531 forinttal adtak volna kevesebbet az emberek egy kockázatos játékban a rendelkezésre álló 10 ezer forintjukból, mint 2017 elején, addig 2020 novemberére ez az átlagos összeg újabb 436 forinttal csökken. Vagyis, ahogy ezt fentebb megmutattuk, az átlagos kockázatvállalási hajlandóság a megfigyeléseink során folyamatosan és jelentősen csökkent. Az évek közötti arányok akkor sem változnak számottevően, ha kontrollálunk a nemre, korra, lakóhelyre, végzettségre (2. oszlop), a családi állapotra, a háztartásban élők számára (3. oszlop), munkapiaci státusra, a munkavégzés szektorára (4. oszlop), vagy az anyagi helyzetre (5. oszlop). Ez az eredmény arra utal, hogy az egyéni megfigyelhető jellemzőktől függetlenül, valamilyen „külső ok” hatására csökkent a magyar népesség kockázatvállalási hajlama. Kézenfekvő magyarázatnak tűnik, hogy ez a külső ok, épp a koronavírus okozta járványhelyzet volt.

Következtetések

Már a járvány előtt is a magyarok Európa leginkább kockázatkerülő nemzetei közé tartoztak (*Falk és szerzőtársai*, 2018). Elemzésünk azt sugallja, hogy a járvány alatt az emberek kockázatvállalása folyamatosan csökkenő tendenciát mutat. A 2017-es „békeévhez” képest a járvány első hulláma, illetve az első hullámhoz képest a járvány második hulláma során egyre kisebb összeget hajlandók az emberek kockáztatni. Későbbi kutatások számára érdekes kérdés, hogy ez a csökkenés hol fog megállni és stabilizálódni, valamint hogy mikor fog visszatérni az emberek kockázatvállalása a járvány előtti szinthez – ha egyáltalán visszatér.

6.5.2. táblázat: A kockázattvállalási hajlandóság eltérése a három felvételi időpont között – lineáris regressziós modell súlyozott adatokon

	Kockázati preferencia				
	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
2017-es felmérés (referencia: 2020. június)	530,816*** (155,175)	535,265*** (154,226)	554,434*** (157,058)	560,801*** (158,503)	550,904*** (160,349)
2020/11-es felmérés (referencia: 2020. június)	-435,918*** (166,407)	-441,871*** (165,264)	-437,001*** (166,028)	-421,587** (167,434)	-408,622** (169,146)
Nem: nő (referencia: férfi)		-440,018*** (135,150)	-433,035*** (137,252)	-432,970*** (141,865)	-422,105*** (142,922)
Kor		-18,650*** (4,049)	-17,766*** (5,477)	-23,059*** (7,163)	-23,303*** (7,305)
Lakóhely: falu (referencia: város)		-392,427*** (151,857)	-418,737*** (152,689)	-437,251*** (153,714)	-429,195*** (155,462)
Lakóhely: Budapest (referencia: város)		-88,959 (180,571)	-86,888 (182,087)	-82,469 (183,820)	-49,039 (188,414)
Végzettség: maximum nyolc általános (referencia: felsőfokú végzettség)		21,723 (237,384)	155,368 (241,810)	281,628 (344,881)	352,631 (350,057)
Végzettség: nincs érettségi (referencia: felsőfokú végzettség)		-29,293 (197,371)	15,801 (197,640)	26,585 (308,018)	82,927 (311,795)
Végzettség: érettségi (referencia: felsőfokú végzettség)		-39,243 (194,953)	21,716 (195,372)	18,370 (283,300)	55,433 (285,150)
Családi állapot ^a	-	-	+	+	+
Munkapiaci helyzet ^b	-	-	-	+	+
Anyagi helyzet ^c	-	-	-	-	+
Konstans	3329,435*** (110,907)	4606,035*** (274,335)	4623,795*** (435,630)	4709,604*** (536,501)	4711,086*** (551,563)
A megfigyelések száma	2530	2530	2520	2503	2470
R ²	0,014	0,030	0,033	0,037	0,037

^a Házass, élettárs, elvált, hajadon, özvegy és háztartásban élők száma.

^b Munkavállaló, alkalmi munkák, magánvállalkozó, munkanélküli, nyugdíjas, egyéb és a munkahely gazdasági szektora.

^c Jó, közepes, rossz (önbevallás) és van-e saját lakása.

*** p < 0,01, ** p < 0,05, * p < 0,1.

Hivatkozások

- BONIN, H.–DOHMEN, T.–FALK, A.–HUFFMAN, D.–SUNDE, U. (2007): [Cross-sectional earnings risk and occupational sorting: The role of risk attitudes](#). *Labour Economics*, Vol. 14. No. 6. 926–937. o.
- BUCCIOL, A.–MINIACI, R. (2018). [Financial risk propensity, business cycles and perceived risk exposure](#). *Oxford Bulletin of Economics and Statistics*, Vol. 80. No. 1. 160–183. o.
- BUDRIA, S.–DIAZ-SERRANO, L.–FERRER-I-CARBONELL, A.–HARTOG, J. (2013). [Risk attitude and wage growth: replicating Shaw \(1996\)](#). *Empirical Economics*, Vol. 44. No. 2. 981–1004. o.
- Caliendo, M.–Fossen, F.–Kritikos, A. S. (2014). [Personality characteristics and the decisions to become and stay self-employed](#). *Small Business Economics*, Vol. 42. No. 4. 787–814. o. 8.
- CAMERON, L.–SHAH, M. (2015). [Risk-taking behavior in the wake of natural disasters](#). *Journal of Human Resources*, Vol. 50. No. 2. 484–515. o.

- CASSAR, A.–HEALY, A.–VON KESSLER, C. (2017): [Trust, risk, and time preferences after a natural disaster: experimental evidence from Thailand](#). *World Development*, Vol. 94. 90–105.
- CHUANG, Y.–SCHECHTER, L. (2015): [Stability of experimental and survey measures of risk, time, and social preferences: A review and some new results](#). *Journal of Development Economics*, Vol. 117. 151–170. o.
- DOHMEN, T.–FALK, A.–HUFFMAN, D.–SUNDE, U. (2010): [Are risk aversion and impatience related to cognitive ability?](#) *American Economic Review*. Vol. 100. No. 3. 1238–1260. o.
- DOHMEN, T.–FALK, A. (2011): [Performance Pay and Multidimensional Sorting: Productivity, Preferences, and Gender](#). *American Economic Review*, Vol. 101. No. 2. 556–590. o.
- DRUCKER LUCA FLÓRA–HORN DÁNIEL–KISS HUBERT JÁNOS (2018): [Nemek közötti preferenciakülönbségek a szakirodalomban](#). Megjelent: *Fazekas Károly–Szabó-Morvai Ágnes* (szerk.): *Munkaerőpiaci tükör, 2017*. MTA KRTK KTI, Budapest, 132–139. o.
- DUSTMANN, C.–FASANI, F.–MENG, X.–MINALE, L. (2020): [Risk attitudes and household migration decisions](#). *Journal of Human Resources*, 1019-1051.
- ECKEL, C. C.–EL-GAMAL, M. A.–WILSON, R. K. (2009). [Risk loving after the storm: A Bayesian-Network study of Hurricane Katrina evacuees](#). *Journal of Economic Behavior & Organization*, No. 69. No. 2. 110–124, o.
- FALK, A.–BECKER, A.–DOHMEN, T.–ENKE, B.–HUFFMAN, D.–SUNDE, U. (2018): [Global evidence on economic preferences](#). *The Quarterly Journal of Economics*, Vol. 133. No. 4. 1645–1692. o.
- GNEEZY, U.–POTTERS, J. (1997): An experiment on risk taking and evaluation periods. *Quarterly Journal of Economics*, Vol. 112. No. 2. 631–645. o.
- GUISSO, L.–SAPIENZA, P.–ZINGALES, L. (2018): [Time varying risk aversion](#). *Journal of Financial Economics*, Vol. 128. No. 3. 403–421. o.
- KANDASAMY, N.–HARDY, B.–PAGE, L.–SCHAFFNER, M.–GRAGGABER, J.–POWLSON, A. S.–FLETCHER, P.C.–GURNELL, M.–COATES, J. (2014): [Cortisol shifts financial risk preferences](#). *Proceedings of the National Academy of Sciences*, Vol. 111. No. 9. 3608–3613. o.
- KOUDSTAAL, M.–SLOOF, R.,–VAN PRAAG, M. (2016): [Risk, uncertainty, and entrepreneurship: Evidence from a lab-in-the-field experiment](#). *Management Science*, Vol. 62. No. 10. 2897–2915. o.
- KÖLLŐ, JÁNOS–REIZER BALÁZS (2021): [A koronavírus-járvány első hullámának hatása a foglalkoztatásra és a vállalatok árbevételére](#). *Közgazdasági Szemle*, 68. évf. 4. sz. 345–374. o.
- MALMENDIER, U.–NAGEL, S. (2011): [Depression babies: do macroeconomic experiences affect risk taking?](#) *The Quarterly Journal of Economics*, Vol. 126. No. 1. 373–416. o.
- NECKER, S.–ZIEGELMEYER, M. (2016): [Household risk taking after the financial crisis](#). *The Quarterly Review of Economics and Finance*, Vol. 59. No. C, 141–160. o.
- PAGE, L.–SAVAGE, D. A.–TORGLER, B. (2014): [Variation in risk seeking behaviour following large losses: A natural experiment](#). *European Economic Review*, Vol. 71. 121–131. o.
- PANNENBERG, M. (2010): [Risk attitudes and reservation wages of unemployed workers: evidence from panel data](#). *Economics Letters*, Vol. 106. No. 3. 223–226. o.
- SAHM, C. R. (2012): [How much does risk tolerance change?](#) *The Quarterly Journal of Finance*, Vol. 2. No. 4. 1250020.
- SCHILDBERG–HÖRISCH, H. (2018): [Are risk preferences stable?](#) *Journal of Economic Perspectives*, Vol. 32. No. 2. 135–154. o.
- SUTTER, M.–KOCHER, M. G.–GLÄTZLE-RÜTZLER, D.–TRAUTMANN, S. T. (2013): [Impatience and uncertainty: Experimental decisions predict adolescents' field behavior](#). *American Economic Review*, Vol. 103. No. 1. 510–531. o.
- VAN HUIZEN, T.–ALESSIE, R. (2019): [Risk aversion and job mobility](#). *Journal of Economic Behavior & Organization*, Vol. 164. 91–106. o.

**A MUNKAPIACI
SZAKPOLITIKA
ESZKÖZEI**

(2020. JÚNIUS – 2021. MÁJUS)

**HAJDU MIKLÓS
MAKÓ ÁGNES
NÁBELEK FRUZZSINA
NYÍRŐ ZSANNA**

1. Intézményi változások
2. Támogatások
3. Szolgáltatások
4. Aktív foglalkoztatáspolitikai eszközök és komplex programok
5. Munkapiaci hatású szakpolitikai eszközök

1. INTÉZMÉNYI VÁLTOZÁSOK

Ebben a fejezetben a munkapiaccal kapcsolatos szakpolitikai eszközök 2020 júniusa és 2021 májusa között végbement, főbb szabályozási változásait foglaljuk össze.¹

1.1. Szakképzési rendszer

2020. január 1-jén lépett hatályba a 2019. évi LXXX. sz. törvény a szakképzésről,² amely alapján a 2020. szeptember 1-jén kezdődő tanévben a szakképzésbe belépő tanulók már az új szabályozás alapján kezdték meg tanulmányukat. A változásokat a 2020/2021-es tanévtől felmenő rendszerben vezették be. A szakgimnáziumok négy plusz egy éves képzési struktúráját a technikumok ötéves – néhány esetben hatéves – képzése váltotta fel, a szakközépiskolákat pedig hároméves szakképző iskolákká alakították át.

A képzés első időszakában a rokonszakmákban közös ágazati alapismereteket lehet elsajátítani. Az alapozó képzés után – a szakképző iskolában a 9. évfolyam, a technikumban pedig a 10. évfolyam végén – a tanulók ágazati alapvizsgát tesznek, ezután választanak a tanulható rokonszakmák közül.

A hároméves szakképző iskola célja a szakmára való felkészítés. A tanulók az ágazati ismereteket adó első év, az ágazati alapvizsga és a szakmaválasztás után két évig vesznek részt duális képzésben vállalatoknál, vállalkozóknál, ahol szakmai ismereteket sajátítanak el. Tanulmányaik végén a tanulók szakmai vizsgát tesznek és szakmát szereznek. A szakmai vizsga után további két év alatt esti tagozaton tudnak leérettségizni.

Az öt- vagy hatéves technikumban technikus szakképzettség szerezhető, amely középvizsgát követő ismereteket biztosít. A közismereti tantárgyakból érettségi vizsgával zárul az oktatás, az ötödik érettségi tantárgy pedig a szakmai vizsga, amely emelt szintű tantárgyi érettséginek minősül. A technikai képzésben is van szakmai gyakorlati képzés, amelyet lehetőleg vállalkozásoknál, duális képzésben kell teljesíteni. Az öt vagy hat év elvégzése után a diákok egyszerre kapnak érettségi bizonyítványt és technikus oklevelet, valamint előnyt élvezhetnek a felsőoktatási felvételinél szakirányú továbbtanulás esetében. Gimnáziumi érettségi után a technikai képzés kétéves.

Azok a felnőttek, akik szakmát szeretnének tanulni, kétéves szakképző iskolai vagy technikai képzésre jelentkezhetnek – a 25. életév alatt akár nappali tagozatra is tanulói jogviszonyban vagy felnőttképzési jogviszonyban.

A törvény értelmében a technikumok és a szakképző iskolák duális képzésében a szakképzési munkaszerződés váltja fel a tanuló szerződést. A határozott idejű szakképzési munkaszerződéssel a tanuló és a duális képzőhely között munkaviszony jön létre a munka törvénykönyve alkalmazásával (bizonyos eltérésekkel). A korábbi tanulói pénzbeli juttatás helyett munkabért kell fi-

¹ A 2020. januártól májusig tartó időszak szakpolitikai eszközeit lásd az előző évi [Munkaerőpiaci tükrőben](#).

² 2019. évi LXXX. sz. törvény a szakképzésről.

zetni a gyakorlatát töltő tanulónak. Szakképzési munkaszerződést nemcsak tanulói jogviszonyban álló tanulóval, hanem felnőttképzési jogviszonyban álló felnőttel is lehet kötni.

A szakképzésben tanulók tanulmányaik idején különféle pénzbeli juttatásokat kaphatnak, de egyszerre csak egyféle juttatásra jogosultak. Az iskolai tanulmányaik idején tanulmányi eredményeiktől függően ösztöndíjban részesülhetnek, a duális képzésben pedig a szakképzési munkaszerződés keretében a szakirányú oktatást végző vállalat munkabért és egyéb juttatásokat biztosít számukra. A végzősök tanulmányaik sikeres befejezése esetén egyszeri pályakezdési juttatást kaphatnak. 2022 áprilisától a szakképzésben és a felnőttképzésben is igényelhető lesz a diákhitel, ezt a 18 és 55 év közöttiek – hasonlóan a felsőoktatási diákhitelekhez – hitelbírálat és biztosíték nélkül igényelhetik.

A törvény alapján az Országos Képzési Jegyzéket (OKJ) a Szakmajegyzék váltja fel, amelyben 25 ágazathoz tartozó 174 szakma szerepel, tartalmazza a képzés idejét, az egyes szakmákhoz tartozó – a tanulók által választható – szakmairányokat, a digitális kompetencia szintjét, valamint megmutatja a szakmák közötti átjárhatóságot ágazaton belül. A Szakmajegyzékben szereplő alapszakmákat kizárólag iskolai rendszerben, tanulói jogviszony keretében lehet tanulni a szakképző iskolákban vagy technikumokban. A részsakképesítéseket, illetve a szakmai képzéseket felnőttképző intézményben vagy szakképző iskolában felnőttképzési jogviszonyban sajátíthatják el a tanulók. A szakképzési intézményekben a választott alapszakmák teljesítését követően az állam által garantált szakképzettséget kapnak a résztvevők, a piaci alapon működő felnőttképzők pedig a náluk szakmai képzésekben részt vevők számára tanúsítványt állítanak ki, amelynek megszerzése után akkreditált vizsgaközpontokban szerezhetik meg az államilag elismert bizonyítványt.

Változott az oktatók jogállása is, a szakképző intézmények alkalmazottjaként az eddigi közalkalmazotti státus helyett munkaviszonyban vagy megbízási jogviszonyban állhatnak, foglalkoztatásuk a munka törvénykönyvének hatálya alá került.

A koronavírus-járvány miatt a szakképzésben 2021. március 8. és április 7. között digitális munkarendet vezettek be.³ Ebben az időszakban a közismerti és szakmai oktatást kizárólag online módon lehetett megszervezni. A szakmai gyakorlati oktatást, beleértve a duális képzőhelyen folyó szakmai oktatást – a szakma jellegétől és a szükséges eszközöktől függően – digitális munkarendben vagy egyéni felkészüléssel, projektfeladat előírásával teljesítették a tanulók.

³ A védelmi intézkedések ideiglenes szigorításáról szóló 104/2021. (III. 5.) kormányrendelet.

⁴ 324/2021. (VI. 9.) kormányrendelet a Gazdaság Újraindításáért Felelős Operatív Törzs létrehozásáról és feladatairól.

1.2. A Gazdasági Élet Újraindításáért Felelős Operatív Törzs

A kormány a koronavírus-világjárvány nemzetgazdaságot érintő hátrányos hatásainak enyhítése érdekében Gazdasági Élet Újraindításáért Felelős Operatív Törzset állított fel.⁴ Ennek feladata figyelemmel kíséreni a gazdasági élet újraindítása és a járvány által okozott gazdasági károk elhárítása ér-

dekében meghozott kormányzati intézkedéseket. Emellett javaslatot tesz a kormány részére azon körülmények megvizsgálására, szükség esetén szabályozására, amelyek akadályozzák a gazdasági folyamatok normalizálódását. A Gazdasági Élet Újraindításáért Felelős Operatív Törzs ezen kívül véleményezi a gazdaság működése és a gazdasági szereplők helyzete szempontjából releváns kezdeményezéseket, és javaslatot fogalmaz meg a kormányzati beavatkozásra.

2. TÁMOGATÁSOK

2.1. Munkanélküli-ellátás

A minimálbér 2021. évi emelése (lásd az 5.1. pontot) következtében emelkedett az álláskeresői járadék maximális összege is. Így 2021. február 1-jétől az álláskeresői járadék maximuma havi 167 400 forint, a nyugdíj előtti álláskeresői segély összege pedig havi 66 960 forint. A munkaügyi kirendeltség által elfogadott intenzív képzésen részt vevő álláskeresőök keresetpótló juttatása havi 100 440–167 400 forint.

2.2. Rehabilitációs és rokkantsági ellátás

A rehabilitációs és rokkantsági ellátások összege 2021 januárjában három százalékkal emelkedett, az alapösszeg mértéke 107 540 forintra növekedett.

2.3. Gyermeknevelési ellátások

A minimálbér 2021. évi emelésének (lásd az 5.1. pontot) köszönhetően megnőtt a gyermekgondozási díj (gyed) maximális összege is (ami az aktuális minimálbér kétszeresének a 70 százaléka), 2021-ben havi 234 360 forintra. A diplomás gyed felsőfokú alapképzés esetén 117 180 forintra, felsőfokú mesterképzés esetén pedig 153 300 forintra emelkedett.

A koronavírus miatt kihirdetett veszélyhelyzet következtében a gyermekgondozási díjra való jogosultság meghosszabbodott az óvodák és az iskolák bezárásának időtartama alatt a köznevelési intézmények megnyitásáig.

3. SZOLGÁLTATÁSOK

3.1. Vállalkozókat segítő portál megújítása

A Vállalkozói információs portál (vali.hu) 2021 tavaszától nemcsak összegyűjti a vállalkozások számára elérhető hiteleket, támogatásokat, pályázatokat és képzési lehetőségeket, hanem egy új fejlesztés jóvoltából közvetlenül fel is ajánlja azokat, így az érintettek könnyebben értesülhetnek a rájuk vonatkozó lehetőségekről. A portál a nyilvánosan elérhető cégszolgálatok – például az elhelyezkedés, a tevékenységi kör és a létszám – alapján veti fel a lehetőségeket a vállalkozások számára, amelyeket többségében az állam támogat.

3.2. KarrierM

2020 decemberétől vehetik igénybe díjmentesen a munkaerő-közvetítést, a toborzás-kiválasztás folyamatát támogató [KarrierM portált](#) a munkát keresők és a vállalkozások. A weboldal az állások meghirdetése mellett a jelentkezők akár automatikus előszűrésére és megszólítására is alkalmas, vagyis a teljes munkaerő-közvetítési folyamatban segítheti a felhasználókat. Az oldalhoz személyes és telefonos tanácsadás is kapcsolódik, az oda feltöltött állás keresői és munkaadói profilokat az állásportál munkatársai ellenőrzik. A KarrierM üzemeltetője az OFA Nonprofit Kft.

3.3. Diákhitel Plusz meghosszabbítása

2021. június 21-ig kitolódott a kamatmentes Diákhitel Plusz igénylési határideje, amit minden aktív hallgatói jogviszonnyal rendelkező 55 évesnél fiatalabb magyar állampolgár felvehet. Az intézkedés célja a világjárvány miatt pénzügyi nehézségekkel küzdő hallgatók megsegítése, akik a szorult helyzetükben akár a tanulmányaik felfüggesztésére is kényszerülhetnek.

3.4. Modern Gyarak Éjszakája virtuális rendezvény

A negyedik alkalommal megrendezett Modern Gyarak Éjszakája a pandémiás időszakban virtuális, online eseményként zajlott le, 360 fokos kameranézettel készült felvételek, gyárbemutató videók, virtuális séták lettek elérhetők 2020 novemberében. A bemutatók a vállalkozói kedv növelése mellett a vállalatok munkaerő-utánpótlását, illetve a tudásátadást is hivatottak segíteni. 2020-ban 76 cég részvételével zajlott le a program.

4. AKTÍV FOGLALKOZTATÁSPOLITIKAI ESZKÖZÖK ÉS KOMPLEX PROGRAMOK

A közfoglalkoztatásra szánt keretösszeg 2021-ben. A kormány a 2021-es költségvetésben 165 milliárd forintot különített el a Start-munkaprogramokra, jövőre pedig 120 milliárdot tervez költeni e programokra.⁵

Munkásszállások kialakítása program. 2020 novemberében ötödik alkalommal került meghirdetésre a Munkásszállások kialakítása központi munkaerőpiaci program,⁶ amelynek célja a munkavállalók mobilitásának elősegítése. A támogatás 80 és 200 fő közötti férőhelyes munkásszállás építéséhez vagy felújításához kérhető. A program keretösszege 5 milliárd forint.

Élelmiszer-ipari közép vállalatok komplex beruházásainak támogatása. 2021 februárjában indult a „GINOP-1.2.12-21 Élelmiszer-ipari közép vállalatok komplex beruházásainak támogatása” című pályázat.⁷ A program célja, hogy komplex beruházások számára – feltételesen visszatérítendő támogatás révén – biztosítsa az élelmiszer-ipari feldolgozó közép vállalkozások fejlődésének, gazdaságban betöltött szerepének, piaci pozíciójának erősítését, munkahe-

⁵ Lásd az [index.hu](#) cikkét.

⁶ Lásd [NFSZ](#).

⁷ Lásd a [kormány pályázati oldalát](#).

lyek megtartását eredményező beruházások támogatását, a területi különbségek csökkentését, a térségi felzárkóztatást és a helyi gazdaság megerősítését. A program összköltsége 5,2 milliárd forint.

Közfoglalkoztatási jogviszony időtartamának módosítása. 2021 februárjában került meghirdetésre az a kormányrendelet, amely lehetővé teszi azoknak az újra felvételét közmunkára a veszélyhelyzet ideje alatt, akiknek a tízéves szabály miatt már megszűnt a közfoglalkoztatási jogviszonya. E korábbi szabály tíz évben maximalizálta a közfoglalkoztatási jogviszony maximális időtartamát.⁸

Tartósan álláskeresők komplex elhelyezkedési támogatása. 2021 márciusában vezetett be a tartósan álláskeresők komplex elhelyezkedési támogatását,⁹ amelynek célja a súlyosan hátrányos helyzetű munkavállalók foglalkoztatásának elősegítése. A támogatás szempontjából súlyosan hátrányos helyzetű munkavállaló olyan személy, aki: a) legalább 24 hónapja regisztrált álláskereső, vagy b) legalább 12 hónapja regisztrált álláskereső és 15 és 24 év közötti életkorú, vagy alapfokú iskolai végzettségű, vagy 50 éven felüli személy, vagy egy vagy több eltartottal egyedül élő felnőtt. Súlyosan hátrányos helyzetű munkavállaló foglalkoztatása esetén bértámogatás és bérkiegészítés igényelhető: 1) bértámogatás: az első négy hónapra a munkavállaló bére 50 százalékának megfelelő összegben (maximum a minimálbér 150 százaléka), 2) bérkiegészítés: első hat hónapra a minimálbér 30 százalékának megfelelő összegben.

Közfoglalkoztatotti bérminimum emelése. 2021 márciusában a közfoglalkoztatotti bérminimum összege teljes munkaidős foglalkoztatás esetében 85 ezer forintra emelkedett a korábbi (2016-ban megállapított) 81 530 forintról.¹⁰

Közfoglalkoztatásból versenyszférába program. A teljes foglalkoztatottság elérésének érdekében 2021 áprilisában ismételt meghirdetésre került a Közfoglalkoztatásból versenyszférába elnevezésű program,¹¹ amelynek keretében a versenyszférában munkát találó közfoglalkoztatottak 45 600 forint elhelyezkedési juttatásban részesülhetnek havonta.

Nyári diákmunka program. A 2021 júniusában indult a Nyári diákmunka központi munkaerőpiaci program¹² már diákkorban elő kívánja segíteni a fiatalok munkához jutását, és ezzel a korai munkatapasztalat-szerzés mellett a jövedelemszerzés lehetőségét is biztosítja. A program összköltsége 3,4 milliárd forint.

Munkahelymegőrző támogatás. Az *Azonnal cselekszünk* elnevezésű támogatási program keretében került meghirdetésre a munkahelymegőrző támogatás – átmeneti nehézséggel küzdő vállalkozások foglalkoztatási kapacitásának megőrzése érdekében.¹³ A program célja a vállalkozások foglalkoztatási kapacitásának megtartása, a csoportos létszámcsökkentések megelőzése, a meglévő munkahelyek megtartásának elősegítése, a munkáltatók átmeneti működési problémáinak kezelése, gazdasági szerkezetváltásának, foglalkoztatási struktúraváltásának segítése, valamint a csoportos létszámcsökkentés által veszé-

⁸ Lásd hvg.hu.

⁹ Lásd [NFSZ](http://nfsz.hu).

¹⁰ Lásd hvg.hu.

¹¹ Lásd [NFSZ](http://nfsz.hu).

¹² Lásd [NFSZ](http://nfsz.hu).

¹³ Lásd [OFA](http://ofa.hu).

lyezettett munkavállalók munkahelymegőrzésének támogatása. A program keretösszeg 3,9 milliárd forint.

A koronavírus-járvány kapcsán bevezetett bértámogatások. A munkahelyteremtő bértámogatási program¹⁴ második szakaszát 2020 júliusától hirdették meg, ebben a periódusban a támogatás csak hátrányos helyzetű állás keresők foglalkoztatása esetén volt igénybe vehető (míg az első szakaszban a 25–64 év közötti, nyilvántartott állás keresők és közvetítést igénylők körét célozta meg). A támogatás mértéke a foglalkoztatót terhelő bruttó bér és szociális hozzájárulási adó 100 százaléka, de legfeljebb 200 ezer forint havonta.

Vállalkozások munkaerő-támogatása. 2020 októberében került meghirdetésre a vállalkozások munkahelymegőrző támogatását célzó program, amelyben a munkaadók vissza nem térítendő támogatást kaphatnak, ha állami foglalkoztatási szervnél regisztrált programrésztvevő, 25 év alatti állás keresőt vagy alacsony iskolai végzettségű állás keresőt foglalkoztatnak munkaviszony keretében. A támogatás folyósítási időtartama fix öt hónap lehet. A támogatás mértéke a foglalkoztatót terhelő bérköltség (bruttó bér és szociális hozzájárulási adó) 50 százaléka, de teljes munkaidős foglalkoztatás esetén maximum 100 ezer forint havonta. 2021 júniusától szélesebb kör számára vált elérhetővé a Vállalkozások munkaerő-támogatása, amikor a programot kiterjesztették minden legalább egy hónapja regisztrált állás keresőre. A támogatás mértéke nem változott az előző szakaszhoz képest, azonban a foglalkoztatók az eddigi öt hónap helyett fél évig kaphatják a támogatást.

Az ágazati bértámogatási programok 2020 novemberében indultak azzal a céllal, hogy a koronavírus-járvány miatt legnehezebb helyzetbe került szektorok – elsősorban a turizmus és a vendéglátás – cégeinek fennmaradását elősegítsék.¹⁵ A programban a támogatott munkavállalók bérének felét térítették meg a mindenkori minimálbér másfélszereséig, továbbá a járulékokat is elengedték. A támogatás több, mint 87 milliárd forinttal járult hozzá a munkahelyek megőrzéséhez. 2021 márciusában a programot meghosszabbították és további ágazatokra terjesztették ki.¹⁶

A kutatók és fejlesztők innovációs bértámogatása programot¹⁷ 2021 januárjában ismét meghirdették. A program három hónapos időtartamra biztosított munkáltatói támogatást, amelynek egy főre jutó összege nem haladhatja meg a havi 319 ezer forintot. A támogatás újonnan felvett dolgozókra is igényelhető. Ilyen esetben a vállalkozásnak garantálnia kell, hogy a 2020. december 29-i statisztikai állományi létszámát növeli. A munkáltatók általános kötelezettsége pedig a támogatott munkavállalók legalább három hónapos továbbfoglalkoztatása és a munkabérek szinten tartása a támogatás és továbbfoglalkoztatás teljes idejére. A program célkitűzése a strukturális változásokhoz való alkalmazkodás segítése, a létszámleépítések megelőzése, illetve a munkaerőpiacon belüli átmenetek segítése. A támogatás célja, hogy a létszámleépítések kezelése mellett a munkáltatók segítséget kapjanak a munkaerő megtartásá-

¹⁴ Lásd NFSZ.

¹⁵ 485/2020. (XI. 10.) kormányrendelet a veszélyhelyzet ideje alatt egyes gazdaságvédelmi intézkedésekről.

¹⁶ Lásd NFSZ; ill. 105/2021. (III. 5.) kormányrendelet a veszélyhelyzet ideje alatt egyes gazdaságvédelmi intézkedésekről szóló kormányrendeletek módosításáról.

¹⁷ Lásd NFSZ.

hoz, a munkanélkülivé válás megelőzése érdekében. A pályázat célcsoportját az egészségügyi veszélyhelyzettel érintett kutató-fejlesztő tevékenységet végző munkavállalók és az őket foglalkoztató munkáltatók alkotják. A pályázat keretösszege 34,4 milliárd forint.

Önfoglalkoztatók kompenzációs támogatása. 2021 júniusában került meghirdetésre az önfoglalkoztatók kompenzációs támogatása,¹⁸ amelyet azok a veszélyhelyzeti korlátozásokkal érintett mikrovállalkozások és önfoglalkoztatók igényelhettek, akik alkalmazott híján nem voltak jogosultak az ágazati bértámogatásra. A támogatás összege 219 ezer forint volt.

5. MUNKAPIACI HATÁSÚ SZAKPOLITIKAI ESZKÖZÖK

5.1. A minimálbérrel és garantált bérminimummal kapcsolatos változások

A 2021. évre vonatkozó minimálbér mértékéről januárban született megállapodás, így 2021. február 1-jétől a teljes munkaidőben foglalkoztatott munkavállalók részére megállapított alapbér kötelező legkisebb összege 161 ezer forintról 164 ezer forintra emelkedett, míg a legalább középfokú iskolai végzettséget, illetve középfokú szakképzettséget igénylő munkakörben foglalkoztatott munkavállalók garantált bérminimuma a teljes munkaidő teljesítése esetén 210 600 ezer forintról 219 ezer forintra nőtt.¹⁹

5.2. Az adó- és járulékrendszer átalakításai

Kafetéria-rendszer. Január 1-jétől a Széchenyi Pihenőkártyával (SZÉP) béren kívüli juttatásként adható összegek felső korlátja emelkedett (a szálláshely-szolgáltatás esetében 400 ezer forintra, a vendéglátás zseb esetében 265 ezer forintra, a szabadidő zseb esetében pedig 135 ezer forintra). Az emelt összegeket a munkáltatók eredetileg 2021. július 1-jéig nyújthatták, a 318/2021. (VI.9.) kormányrendelet azonban veszélyhelyzet folytatódására hivatkozva 2021. decemberig meghosszabbította a keretösszegek emelését. 2022. január 1-jével elvileg a korábbi összegek állnak vissza. A SZÉP-kártyához kapcsolódó juttatások emellett erre az időszakra mentesülnek a szociális hozzájárulási adó alól.

Az adómentesen adható juttatások köre szintén a járványhelyzetre reagálva 2021. január 1-jétől a járványügyi szűrővizsgálatokkal bővül.

A béren kívüli juttatásként adható rekreációs keretösszeg ideiglenesen szintén emelkedett, a versenyszférában 450 ezer forintról 800 ezer forintra, míg a költségvetési szervek munkavállalói esetében pedig 200 ezer forintról 400 ezer forintra. 2021. január 1-jétől utóbbi szervek munkavállalói esetében, függetlenül a járványhelyzettől, a rekreációs keretösszeg 450 ezer forintra emelkedik.

A Covid-járvány kapcsán bevezetett egyéb módosítások. A 485/2020. kormányrendelet alapján a veszélyhelyzetre tekintettel a rendeletben felsorolt leginkább érintett ágazatokban működő munkáltatók foglalkoztatottjaik után

¹⁸ Lásd NFSZ.

¹⁹ 20/2021. kormányrendelet.

mentesülnek a szociális hozzájárulási adó, a szakképzési hozzájárulás és a rehabilitációs hozzájárulás megfizetése alól.

A 487/2020. kormányrendelet alapján a távmunkavégzés és távmunkavégzésnek minősülő otthoni munkavégzés esetén a szja-törvényben meghatározott költségtérítések mellett a veszélyhelyzet idején a minimálbér 10 százalékaig adómentes juttatás adható a munkavállalónak. Az adómentes juttatás nem fordítható bérleti díjra, rezsidíjra vagy internethasználati díjára, amennyiben a munkavállaló ezekre már az Szja törvény szerinti költségtérítést vesz igénybe, de utóbbtól függetlenül fordítható például számítástechnikai eszközök beszerzésére.

Fogyatékos személyeknek járó szja-kedvezmény. Január 1-jétől a súlyosan fogyatékos személyeknek járó szja-kedvezmény adóalap-kedvezménnyé alakul át; az adóalap-kedvezmény havi nagysága a mindenkori minimálbér egyharmada 100 forintra kerekítve. 2021-ben az átalakítással a kedvezmény mértéke nem változik.

A jövő évre vonatkozóan elfogadott adómódosítások. A szociális hozzájárulási adó – a 2021 júniusában elfogadott 2021. évi LXIX törvény alapján – jövő évre előirányozott 2 százalékos csökkenése úgy valósul meg, hogy 2022. július 1-jétől megszűnik a 1,5 százalékos szakképzési hozzájárulás, a szociális hozzájárulási adó mértéke pedig 15,5 százalékról 15 százalékra csökken.

A szociális hozzájárulási adóra vonatkozó adókedvezmények köre emellett bővül: adókedvezmény vehető igénybe a szakképzési munkaszerződés keretében foglalkoztatott tanulók és a hallgatói munkaszerződés keretében foglalkoztatott hallgatók után.

Függelék

F1. táblázat: A központi költségvetés szűk foglalkoztatáspolitikai részének kiadásai és bevételei, 2015–2021 (millió forint)^a

Kiadások	2015	2016	2017	2018	2019	2019	2020	2021
	tény	tény	tény	tény	terv	tény	terv	terv
Foglalkoztatási és képzési támogatások	12 302,4	27 503,9	27 238,9	35 000,0	35 000,0	21 297,1	21 000,0	18 000,0
Foglalkoztathatóság (és alkalmazkodóképesség) EU-s társfinanszírozása	11 064,6	3 808,7						
8. Közfoglalkoztatás (Start-munkaprogram)	253 723,3	267 965,7	265 837,2	225 000,0	180 000,0	165 510,9	140 000,0	165 000,0
Támop 1.1. Munkaerőpiaci szolgáltatások és támogatások	12 305,1	79,5						
Támop 1.2. Foglalkoztatást ösztönző normatív támogatások								
GINOP 5. foglalkoztatásról szóló prioritás – adott évben meghirdetett keret				7 800,0	28 000,0	17 500,0	23 000,0	15 870,0
GINOP 6. versenyképes munkaerőről szóló prioritás – adott évben meghirdetett keret					9 770,0	12 601,0	22 561,0	
Ebből Vekop-forrás						1 989,0	1 298,0	
GINOP Plusz 3. Fenntartható munkaerőpiaci prioritás – adott évben meghirdetett keret ^b								70 000,0
A 2014–2020-as munkaerőpiaci programok előfinanszírozása	13 654,9	50 101,3	70 995,3	84 300,0	84 300,0	75 185,3	85 000,0	85 000,0
2. Szakképzési és felnőttképzési támogatások	30 084,7	27 872,0	29 919,4	29 930,0	31 694,8	31 691,3	25 000,0	30 400,0
Álláskeresési támogatások	49 657,7	53 454,1	59 674,0	55 000,0		83 118,7	83 000,0	108 500
Nyugdíjbiztosítási Alapnak átadás	309,1							
5. Bér garancia-kifizetések	3 790,7	3 994,3	3 341,2	4 000,0	4 500,0	2 263,00	4 500,0	4 000
6. Működési célú kifizetések	2 816,0	2 899,3	2 785,6	2 900,0	4 310,0	2 675,80	1 200,0	1 200
7. Egyéb költségvetési befizetés					70 000,0	70 000,0	71 000,0	
15. Fejezeti stabilitási tartalék		389,5						
17. Egyéb kiadás								
Összes kiadás	389 708,5	438 068,3	459 791,6	443 930,0	447 574,8	481 843,1	476 261,0	497 970,0
	2015	2016	2017	2018	2019	2019	2020	2021
Bevételek	tény	tény	tény	tény	terv	tény	terv	terv
25. Előfinanszírozott uniós programok kiadásainak visszatérülése ^c	22 466,1	46 365	64 512,6	70 400,0	70 000,0	71 522,8	70 000,0	70 000,0
Területi egyéb bevétel	1 290,8	1 839,5	2 188,1	1 000,0	1 000,0	1 976,8	1 000,0	
Központi egyéb bevétel	901,5	1 745,6	2 013,8	1 000,0	1 000,0	2 854,9	1 200,0	3 000,0
Szakképzési és felnőttképzési egyéb bevétel	10 147,6	2 169,2	1 643,1	800,0	800,0	327,0	800,0	
31. Szakképzési hozzájárulás	65 308,2	70 327,6	80 074,5	74 436,3	95 490,6	104 784,5	112 300,0	105 900,0
33. Bér garancia-támogatás törlesztése	663,6	424,6	783,0	1 000,0	1 000,0	346,5	400,0	400,0
34. Méltányosságból elengedett követelések technikai bevételi tételei								
35. Egészségbiztosítási és munkaerőpiaci járulék NFA-t megillető hányada ^d	144 953,2	155 369,2	176 338,0	194 169,2	216 621,9	220 422,3	237 400,0	249 600,0
36. Költségvetési támogatás	8 449,0	31 023,3		25 000,0				
38. Szociális hozzájárulási adó NFA-t megillető hányada		68 605,5	194 435,5	0	68 001,0	64 562,3		
Munkahelyvédelmi akciótervvel összefüggő hozzájárulás	100 541,7	52 884,9						
Összes bevétel	354 721,7	430 754,4	521 988,5	367 805,5	453 913,2	466 797,1	423 100,0	428 900,0
Függő tételek								
Betétállomány-változás								
Összesen	354 721,7	430 754,4	521 988,5	367 805,5	453 913,2	466 797,1	423 100,0	428 900,0
2015-ös árakon (fogyasztói árindeflációval)	355 076,8	429 467,7	508 231,7	348 358,1	415 776,6	427 150,4	387 552,2	379 934,2

^a A táblázatban szereplő sorsszámok a költségvetési törvény sorait azonosító címszámoknak felelnek meg.

^b A korábbi GINOP-programok 2021-es kiegészítéseként meghirdetett GINOP Plusz program tervezett kiadásainak forrása a 1300/2021. (V. 21.) kormányhatározat.

^c 2015-re és 2016-ra vonatkozóan a „Támop-intézkedések bevételei” bevétel került ide.

^d A 2021-es költségvetésben „Társadalombiztosítási járulék Gazdaság-újraindítási Foglalkoztatási Alapot megillető része” soron szerepel.

Forrás: A megfelelő év költségvetéséről (terv) és a költségvetés végrehajtásáról szóló törvény (tény); 2013-as terv esetében a 153 779,8 korrigálva a 1507/2013. (VIII. 1.) és 1783/2013. (XI. 4.) kormányhatározat rendelkezésével (26 118 millió forint többletforrás a közfoglalkoztatás részére); 2014-es terv esetében a 183 805,3 korrigálva a 1361/2014. (VI. 30.) kormányhatározat rendelkezésével (47 300 millió forint többletforrás a közfoglalkoztatás részére). A 2017-es tervre vonatkozóan korrigálva a 2017. évi a Magyarország 2017. évi központi költségvetéséről szóló 2016. évi XC. törvény módosításáról szóló LXXXVI. törvény rendelkezéseivel. A GINOP-kiadások forrása a 1006/2016. (I. 18.) kormányhatározat a Gazdaságfejlesztési és Innovációs Operatív Program éves fejlesztési keretének megállapításáról, illetve az ezt módosító későbbi kormányhatározatok. A GINOP Plusz programé az 1300/2021. (V.21.) kormányhatározat.

**A KORONAVÍRUS-JÁRVÁNY
MUNKAERŐPIACI KEZELÉSE
EURÓPÁBAN A JÁRVÁNY
ELSŐ HULLÁMA UTÁN**

MAKÓ ÁGNES & NÁBELEK FRUZZSINA

1. A bértámogatási programok folytatása
2. Munkahelyteremtő támogatások
3. A munkanélküli-támogatások kiterjesztése
4. A munkavállalók képzése
5. Árbevétel-kieséshez kötött támogatások
6. Adó-visszatérítések és új adókedvezmények
7. Hitelezés és hitelmoratóriumok
8. Kitekintés: a kormányzati intézkedések hatása és a járvány utáni időszak kockázatai

Az egyes európai országokban számos különböző típusú és mértékű intézkedést vezettek be a koronavírus-járvány munkaerőpiaci hatásainak ellensúlyozására. Míg a járvány első hulláma idején az intézkedések elsődleges célja a vállalkozások likviditásának gyors javítása és ezen keresztül a munkahelyek tömeges megszűnésének elkerülése volt, a járványhelyzet enyhülésével egyre nagyobb szerepet kap a gazdasági újraindítás támogatása és a válság utáni kihívások kezelése. Jelen írásunkban az Európában bevezetett – a munkaerőpiacot érintő legjellemzőbb – intézkedéseket tekintjük át a 2020 ősztől eltelt közel egyéves időszakban. A fejezetben kitérünk a korábbi intézkedések (lásd *Makó–Nábelek*, 2020) folytatásaira és esetleges módosításaira, valamint az újonnan bevezetett eszközökre is.

1. A BÉRTÁMOGATÁSI PROGRAMOK FOLYTATÁSA

A különböző bértámogatási programok a válságkezelés legelterjedtebb eszközei közé tartoztak, a *Eurofund* (2020) összefoglalása alapján a járvány első hullámában Norvégián kívül minden európai ország bevezetett valamilyen formában ilyen programot. A járvány újabb hullámaival ezeket a programokat rendszerint meghosszabbították, több helyen pedig könnyítettek az igénylés adminisztratív folyamatán. Egyes országokban ugyanakkor – valószínűsíthetően a programok kivezetését előkészítve – a bértámogatás igénybevételének feltételei szigorúbbá váltak a kezdeti viszonylag kiterjedt programokhoz képest, több országban pedig a támogatás mértéke is csökkent a válság második évére. Franciaországban például a bértámogatás mértékét 2020 júniusától 70-ről 60 százalékra csökkentették, ugyanakkor a programot kiterjesztették a közszférára, és több lépésben 2021 szeptemberig tették elérhetővé. Észtországban a támogatás az első időszakban legalább 30 százalékos bevételkiesés esetén volt igényelhető, 2021-ben azonban már 50 százalékos csökkenéshez kötötték, mértékét pedig 70-ről legfeljebb 60 százalékra csökkentették. Bulgáriában a kezdeti, egységesen 80 százalékos támogatás helyett a bevételkiesés mértékétől függően legfeljebb 60 százalékos támogatásra tértek át. Svédországban ugyanakkor a bértámogatási programot állandósították, 2021 szeptemberétől bármely vállalkozás igénybe veheti, amely rajta kívül álló ok miatt került pénzügyileg nehéz helyzetbe, és munkaidő-csökkenésre kényszerül.

2. MUNKAHELYTEREMTŐ TÁMOGATÁSOK

A munkahelymegőrzést szolgáló bértámogatási programokkal párhuzamosan több országban a gazdaság újraindításához kapcsolódó bértámogatási prog-

ramot vezettek be, amely rendszerint az új munkahelyek teremtése, valamint a járvány okozta leállások miatt elbocsátottak újrafoglalkoztatása után vehető igénybe. A programok közös jellemzője, hogy egy munkavállaló (újra)felvétele érdekében együtt kell járnia a cég létszámnövekedésével egy korábbi időszakhoz viszonyítva, a legtöbb esetben a bértámogatás utáni időszakra továbbfoglalkoztatottsági kötelezettség terheli a céget, és nem csökkenhet a cég állományi létszáma a támogatási időszakhoz képest. A támogatásokat a legtöbb országban a járvány első hulláma után, 2020 nyarán vezették be, az újabb hullámokat és a kapcsolódó lezárásokat követve azonban a legtöbb esetben meghosszabbították őket legalább 2021 első félévéig, több országban pedig 2021 végéig.

Ausztóriában a „restart bónusz” program¹ keretében a korábban elbocsátott munkavállalók legalább részmunkaidős újrafoglalkoztatásáért igényelhető állami bértámogatás, amelynek mértéke a munkavállaló korábbi béréhez igazodik, és 28 hétig vehető igénybe. A program 2020 júniusában indult, de később 2021 végéig kiterjesztették. Olaszországban ideiglenesen – 2021. július és év vége között – alkalmazhatók az úgynevezett újrafoglalkoztatási szerződések, amelyek keretében az újonnan felvett munkavállalók után a vállalkozások hat hónapon keresztül mentesülnek a szociális hozzájárulási adók alól. A hat hónapos próbaidőszak lejárta után a felek dönthetnek a szerződés megszűnése mellett, vagy a szerződés határozatlan idejű munkaszerződéssé alakul. Hasonló programokat vezettek be Norvégiában, Magyarországon és Finnországban a vendéglátásban dolgozóakra vonatkozóan. Finnországban ugyanakkor a munkáltatók 2020 végéig, ha munkaerő-felvételt terveztek, kötelesek voltak elsőként azokat a munkavállalókat visszavenni, akiket az esetleges járvánnyal összefüggő kapacitáscsökkentés miatt bocsátottak el korábban.

Görögországban 2020 októbertől kezdődően az állam hat hónapon keresztül minden újonnan felvett munkavállaló szociális hozzájárulási adóját átvállalja. Amennyiben a munkáltató tartósan munkanélküli személyt vesz fel, az állam további 200 euró bértámogatást nyújt. A program 100 ezer, a magán-szektorban újonnan létrehozott munkahely megteremtéséig tart. Hasonló munkahelyteremtő bértámogatást vezettek be Dániában, Bulgáriában, Cipruson, Magyarországon, Litvániában és Spanyolországban. A munkahelyteremtő bértámogatások a felsoroltak közül több országban kiemelten kezelnek egyes csoportokat, így például Dániában a bértámogatás az 50 év feletti tartósan munkanélküli után vehető igénybe, Magyarországon pedig a támogatás újabb szakaszaiban a fiatal álláskeresőket, illetve a középfokú alacsonyabb végzettségű munkanélkülieket után. Bulgáriában a támogatás a vendéglátásban működő vállalkozásokat célozza, míg Litvániában azokat a cégeket, amelyek korábban a járvány miatt kapacitáscsökkentésre vagy teljes leállásra kényszerültek. Spanyolországban a bértámogatás a teljes munkaidős, határozatlan idejű szerződéssel történő foglalkoztatást, illetve az 55 év feletti foglalkoztatását támogatja kiemelten.

¹ Az egyes munkahelyteremtő támogatások leírása a *Eurofund* (2020–2021) adataira támaszkodik.

2.1. Fiatalok elhelyezkedését támogató programok²

A munkahelyteremtéshez kapcsolódóan több európai országban kiemelt szerepet kapnak az olyan támogatási formák, amelyek a fiatal álláskeresők elhelyezkedését segítik elő. Ezek a járulékkedvezmények és bértámogatási eszközök a legtöbb esetben azon munkaadók számára elérhetők, amelyek teljes munkaidős, illetve hosszú távú szerződéssel alkalmaznak fiatalokat új munkavállalóként. Új támogatási formákat vezettek be, vagy a már meglevőket terjesztették ki Belgiumban, Franciaországban, Görögországban, Magyarországon, Írországban, Olaszországban, Portugáliában, Svédországban, valamint az Egyesült Királyságban.

Belgiumban régióként eltérő támogatási formák jelentek meg a járványidőszakban. Brüsszelben a munkaadók bértámogatást igényelhetnek legfeljebb havi 800 euró összegben, legfeljebb hat hónapos időtartamra, ha felsőfokú végzettség nélküli álláskeresőt vesznek fel bármely korosztályból, valamint legfeljebb havi 500 eurós támogatást kérhetnek legfeljebb hat hónapos időtartamra, ha 18–30 éves, felsőfokú végzettségű álláskeresőt alkalmaznak. A Flamand régióban a munkáltatók járulékkedvezményt igényelhetnek legfeljebb két éves időtartamra, ha alacsony iskolai végzettségű, 25 év alatti személyt alkalmaznak. A Vallon régióban a 25 év alatti álláskeresők legfeljebb három évig bértámogatást kaphatnak. Franciaországban 2020 augusztusa óta minden olyan cég kaphat legfeljebb 4000 euró támogatást, amely újonnan alkalmaz 26 éven aluli személyt legalább három hónapos időtartamra. Az elérhető támogatási összeg függ a munkaidőtől és a foglalkoztatás időtartamától. A támogatást eredetileg 2021. januárig lehetett igényelni, majd meghosszabbították 2021 májusáig.

Görögországban 2020 júliusától támogatják azokat a cégeket, amelyek felsőfokú végzettségű, 22–29 éves munkanélküli fiatalokat alkalmaznak. A munkaadó vállalatoknak nyújtott támogatás a munkaerő havi fizetésének és az egyéb bérköltéseknek a 75 százalékát teszi ki, legfeljebb havi 750 eurós plafonnal, legfeljebb 10 hónapos időtartamra. Emellett a 18–29 éves álláskeresőket alkalmazó cégek korábban is létező támogatását is kibővítették. Korábban a támogatás a bérköltések legfeljebb 50 százalékát fedezte havi 500 eurós plafonnal, 2020 júliusa óta ezt a bérköltések 75 százalékára emelték, legfeljebb havi 750 euró értékben.

Magyarországon 2020. májustól augusztusig igényelhettek támogatást a legalább hat hónapja állást kereső, 25 év alatti fiatalokat alkalmazó cégek. 2020 októberétől új támogatást vezettek be az alacsony végzettségű fiatal álláskeresőket alkalmazó cégek számára. A támogatás a bér legfeljebb 50 százalékát és a járulékokat fedezte, legfeljebb havi 100 ezer forintos plafonnal, legfeljebb öt hónapig. 2021 júniusától a támogatást kiterjesztették azokra a 25 éven aluliakra, akik legalább egy hónapja regisztrált álláskeresők, a támogatható időszakot pedig öt hónapról hat hónapra hosszabbították meg.

² A szakasz az Olaszországgal kapcsolatos információkon kívül az OECD (2021a) összefoglalójára támaszkodik.

Írországban a fiatal álláskeresőket alkalmazását elősegítő programot 2020 augusztusában kiterjesztették, a felső korhatárt 25 évről 30 évre emelték. A legalább négy hónapja munkanélküli fiatalokat alkalmazó vállalatok 7 500–10 000 euró támogatást kaphatnak kétéves időtartam alatt.

Olaszországban³ a munkaadók teljes mértékben mentesülnek a járulékok alól (évi 6.000 eurós plafonnal), ha 36 év alatti új munkavállalót vesznek fel határozatlan idejű szerződéssel, vagy ha határozott idejű szerződéssel foglalkoztatott munkavállalójuk szerződését határozatlan idejűvé alakítják át, amennyiben ez a munkavállaló első határozatlan idejű munkaszerződése.

Portugáliában azok a munkáltatók igényelhetnek támogatást, akik legalább 6 hónapja, fiatalok esetén pedig legalább 2 hónapja állást kereső tartós munkanélkülieket alkalmaznak. A támogatás legfeljebb a bér 50 százalékát fedezheti, plafonja a minimálbér összege.

Svédországban az 1998 és 2002 között született munkavállalókra vonatkozó munkáltatói járulékokat csökkentik a 2021–2023 közötti időszakban.

Az Egyesült Királyságban a tartós munkanélküliség kockázatának kitett 16–24 évesek foglalkoztatását támogatják. A munkaadók új álláshely létrehozása esetén a 2021 decemberéig munkába állók munkabérére a minimálbér összegéig igényelhetnek támogatást legfeljebb 6 hónapos időtávra, valamint ezen felül személyenként 1.500 font költségtérítést a fiatalok foglalkoztathatóságának fejlesztésére.

3. A MUNKANÉLKÜLI-TÁMOGATÁSOK KITERJESZTÉSE

Az egyéni vállalkozókra kiterjesztett munkanélküli-támogatásokat a legtöbb országban meghosszabbították 2021-ben is. Olaszországban „kártalanítást” vezettek be egyéni vállalkozók számára, akiknek a bevétele legalább 50 százalékkal visszaesett az előző három évhez viszonyítva. Szlovákiában a legalább 20 százalékos bevételecsökkenést elszenvedő egyéni vállalkozók közvetlen havi támogatást kapnak, annak mértéke a bevételkiesés nagyságától függ. Lettországban 2021. december 31-ig az egyéni vállalkozások mellett a mikrovállalkozások tulajdonosai is igénybe vehetik a munkanélküli-támogatást. Portugáliában 2021 januárjától az egyéni vállalkozók és mikrovállalkozások tulajdonosai által is igénybe vehető támogatást vezettek be. Olaszországban a munkanélküli-támogatás mértéke négy hónap után havonta automatikusan csökken, ezt a mechanizmust 2021 végéig azonban felfüggesztik. Szlovákiában a munkanélküli-támogatás időtartamát két hónappal hosszabbították meg egészen 2021 májusáig.⁴

³ Lásd ilo.org.

⁴ A járvány első hulláma alatt néhány dél-európai országban elbocsátási moratóriumot vezettek be. Ezeket 2021 folyamán mindegyik országban megszüntették (Spanyolországban 2021 júniusában, Olaszországban és Görögországban pedig júliusban).

4. A MUNKAVÁLLALÓK KÉPZÉSE

Míg a járvány első időszakában az európai gazdaságokban elsősorban a munkahelyek megőrzése érdekében a vállalkozások likviditásának támogatásá-

ra helyezték a hangsúlyt, később több országban a megváltozott munkakörülményekre és a munkanélküliség növekedésére, bizonyos szektorokban pedig a munkaerő-kereslet növekedésére reagálva egyre nagyobb szerepet kap a munkavállalók képzése és átképzése. Franciaországban a bértámogatási programhoz képzési támogatásokat is kötöttek, amelynek keretében, ha a munkavállaló képzésben vesz részt, az állam a bére 100 százalékát is támogathatja. Emellett 2021-től az állam az elbocsátások megakadályozása érdekében hozzájárul a munkavállalók átképzési költségeihez. Hollandiában, Spanyolországban és Olaszországban növelik a munkanélküliek képzésére létrehozott programok forrásait. Továbbá Olaszországban a képzésben részt vevő munkavállalók kieső munkaóráit az állam kompenzálja a munkáltatók számára. Dániában a képzésben részt vevő álláskeresőknek járó támogatást emelik: a szakképzésben részt vevők 2021 márciusától a korábbi munkanélküli-támogatásuk 110 százalékára jogosultak. Ausztriában ehhez hasonló módon 2022-ig „Covid képzési bónusz” nyújtanak a képzéseken részt vevő munkanélkülieknek.

5. ÁRBEVÉTEL-KIESÉSHEZ KÖTÖTT TÁMOGATÁSOK

A járvány hatására nehéz helyzetbe került vállalatok likviditásának megőrzésére több ország kormányzata is bevezetett árbevétel-kieséshez vagy forgalomcsökkenéshez kötött közvetlen támogatásokat.

Németországban⁵ 2020 nyarán áthidaló támogatási eszközt vezettek be a legfeljebb 500 millió euró éves árbevételű kis- és közepes vállalatok számára, összesen 25 milliárd euró értékben. Ezt azok a vállalatok vehetik igénybe, amelyek árbevétele legalább 30 százalékkal csökkent a 2020. április és augusztus közötti időszakban 2019 megfelelő időszakához képest, vagy legalább 50 százalékkal csökkent két egymást követő hónapban 2020. április és augusztus között. A költségtérítés összege legfeljebb havi 200 ezer euró. A cég fix működési költségeinek 40 százalékát megtéríti az állam, ha az árbevétel legalább 30 százalékkal csökkent, a költségek 60 százalékát térítik meg, ha az árbevétel 50–70 százalékkal csökkent, és a költségek 90 százalékát fedezik, ha az árbevétel több mint 70 százalékkal csökkent. Az átlagos munkaerőköltségek 20 százalékára is igényelhető a térítés.

Olaszországban⁶ sajáttőke-konzolidációs lépéseket vezettek be azon cégek számára, amelyek 2020 március–áprilisában legalább 33 százalékos árbevétel-csökkenést szenvedtek el a járvány miatt az előző év azonos időszakához képest, és amelyek befizették jegyzett tőkéjük emelését 2020. május 19. és december 31. között. Az egyik eszköz a kis- és közepes vállalatok számára nyújt támogatást olyan formában, hogy az állam kis- és közepes vállalatok által kibocsátott kötvényeket jegyez, és az így kapott összeget három–hat év múlva kell visszafizetni.

⁵ Lásd KPMG.

⁶ Lásd KPMG.

Hollandiában⁷ az állásmegtartást elősegítő áthidaló eszköz keretében azok a cégek kaphatnak kompenzációt, amelyeknek forgalma 2020. március 1. és július 31. között bármely három egymást követő hónapban legalább 20 százalékkal csökkent 2019-es forgalmuk negyedéhez képest. A kompenzáció a 2020. március és május közötti időszak munkaerőköltségeit fedezi, legfeljebb a munkaerőköltség 90 százalékáig jár, a forgalomcsökkenés arányában. Az eszköz második része plusz négy hónapra igényelhető, a 2020. június–szeptemberi időszak munkaerőköltségeinek fedezésére. Azon vállalatok, amelyek igénybe veszik a kompenzációt, vállalják, hogy nem fizethetnek ki osztalékot vagy bónuszt a menedzsment számára a 2020-as évre, valamint nem vásárolhatnak vissza saját részvényt, amíg a részvényesek el nem fogadják a 2020-as év pénzügyi kimutatását. Emellett Hollandiában a kis- és közepes vállalatok számára bevezették az állandó költségek (*overhead*) kompenzációját tartalmazó eszközt, amely legalább 30 százalékos forgalomcsökkenés esetén vehető igénybe legfeljebb 50 ezer eurós összegben négy hónapra, adómentesen.

Belgiumban⁸ azok a cégek, melyeknek a 2020. március 14. és április 30. közötti forgalma legalább 40 százalékkal csökkent a 2019 azonos időszaki forgalmához képest, egyszeri, 3000 eurós kompenzációt kaptak (a teljes keret összesen 990 millió euró). A programot 2020 szeptemberében kiterjesztették a kulturális szektorra, év végén pedig a meghosszabbítása mellett döntöttek: a támogatást minden olyan cég igényelheti, amelynek az igényléskor legalább 60 százalékkal alacsonyabb volt a forgalma az előző év azonos időszakához képest.

Franciaországban⁹ a legfeljebb 1 millió euró éves árbevételű és legfeljebb 10 foglalkoztatottal működő mikro- és kisvállalkozások, valamint egyéni vállalkozók számára hoztak létre szolidaritási alapot. Ebből azon cégek, amelyek forgalma legalább 70 százalékkal csökkent 2020 márciusában 2019 azonos hónapjához képest, vagy a járvány miatt ideiglenesen be kellett zárniuk, legfeljebb 1500 eurós, adómentes támogatást igényelhetnek 2020. március 31-től. 2020. április 3-tól ezt a támogatást kiterjesztették a legalább 50 százalékos forgalomcsökkenést elszenvedő cégekre is. Emellett 2020. április 15-től a legnehezebb helyzetbe került vállalkozások 2000 euró kiegészítő támogatásért folyamodhattak.

Dániában¹⁰ a járvány kapcsán árbevétel-csökkenést elszenvedett cégek fix költségeinek 25–80 százalékát vállalja át az állam. (Ha az árbevétel visszaesése 80–100 százalékos, 80 százalékot, ha 60–80 százalékos, 60–80 százalékot, ha pedig 30–60 százalékos, 25 százalékot.) A bezárásra kényszerülő cégek összes fix költségét átvállalja az állam.

Szlovákiában 2020 októberében vezettek be árbevétel-csökkenéshez kötött közvetlen támogatást a turizmusban működő vállalkozások számára. A támogatást havi szinten igényelhetik azok a vállalkozások, amelyek legalább 40 százalékos bevételcsökkenést szenvedtek el 2019 azonos hónapjához viszonyítva.

⁷ Lásd [KPMG](#).

⁸ Lásd [Eurofund](#).

⁹ Lásd [Eurofund](#).

¹⁰ Lásd [KPMG](#).

A támogatás mértéke a bevételkiesés nagyságától függően a 2019-es forgalom 4–10 százaléka lehet. A támogatást a vállalkozások 2021 végéig igényelhetik.

6. ADÓ-VISSZATÉRÍTÉSEK ÉS ÚJ ADÓKEDVEZMÉNYEK¹¹

6.1. Személyi jövedelemadó

A szja-típusú adóterhek mérséklése több európai országban is fontos szerepet kapott a járvány okozta válság hatásainak enyhítésében.

Ausztriában bizonyos jövedelmi kategóriákban csökkentették az adókulcsot, Lengyelországban pedig kiszélesítették az alacsony jövedelműek alacsony adókulccsal adózó sávját. Szja-mentességet vezettek be a járvány hatásainak enyhítésére kapott támogatásokra Horvátországban. Ehhez hasonlóan Lengyelországban adómentes minden olyan juttatás, amelyet a munkavállalók az otthonról végzett munka miatt megnövekedett rezsiköltségeik után kapnak.

Több országban a jótékonykodás, adakozás kapcsán járó adókedvezményeket vezettek be. Olaszországban az adakozott összeg 30 százaléka, Szlovéniában pedig a 100 százaléka leírható lett az adóalapból. Belgiumban adójóváírást kaphatnak az adakozók és a kis- és középvállalkozásokba befektetők is.

Ezenkívül Németországban emelték a magánszemélyek kereskedelmi adójára vonatkozó kedvezményeket, Hollandiában enyhítették az szja-köteles vállalkozók adókedvezményének feltételeit, Szlovéniában adómentessé tették az országon kívülről származó jövedelmeket, Svédországban pedig megemelték az egyéni vállalkozók esetleges jövőbeli veszteségeinek ellensúlyozására szolgáló adóelosztási tartalékot.

6.2. Munkáltatói adóterhek

A munkáltatói adóterhek csökkentése sok európai országban fontos eszköze a válság elleni védekezésnek.

Európa-szerte jellemző kormányzati lépés volt a járuléksökkentés. Horvátországban a 2020 áprilisában bejelentett intézkedéscsomag részeként az állásmegőrző támogatást igénybe vevő cégek mentesülnek a támogatott fizetések járulékai alól. Lengyelországban a járvány által leginkább sújtott szektorokban működő vállalatok teljes munkaadójárulék-mentességet kaptak 2020 novemberére, és az árbevétel előző évhez képest legalább 75 százalékos csökkenése esetén a 2020. júliustól szeptemberig tartó időszakra is. Svédországban a cégek mentesülnek a nyugdíjjárulékon kívül minden más járulék fizetése alól a 2020. március–június időszakra, ez a kedvezmény legfeljebb 30 foglalkoztatottra vehető igénybe cégenként. Emellett Svédországban az egyéni vállalkozóknak is csak nyugdíjjárulékot kell fizetniük 2020 egészében.

Magyarországon¹² a járványnak leginkább kitétt ágazatokban (például turizmus, vendéglátás) működő cégek a járvány első hullámában adó- és járulék-kedvezményt kaptak, a munkavállalók bére után csak személyi jövedelemadót

¹¹ Ez az alfejezet a Magyarországgal kapcsolatos információkon kívül a *KPMG* (2021) összefoglalójára támaszkodik.

¹² Lásd [NAV](#).

és maximum 7710 forint egészségbiztosítási járulékot kellett megfizetniük. A katás és kivás vállalkozók ezekben az ágazatokban adómentességet kaptak 2020. március–június hónapokra. 2020. november 11-én újra csökkentek a veszélyeztetett ágazatokban működő vállalkozások foglalkoztatottakkal kapcsolatos közterhei. 2020. november hónapra foglalkoztatottjaik után nem kellett sem szociális hozzájárulási adót, illetve szakképzési hozzájárulást, sem rehabilitációs hozzájárulást fizetniük, a kisvállalati adóalanyoknak pedig a 2020. november havi adókötelezettség-megállapításánál a személyi jellegű kifizetéseket nem kellett figyelembe venniük. A vendéglátásban és a szabadidős ágazatban működő vállalkozások, a szálláshely-szolgáltatók, az utazásszervezők és a magántulajdonú buszos vállalkozások 2020. novemberétől 2021. januárig mentesültek a munkáltatói közterhek megfizetése alól. A szociális hozzájárulási adó mértékét 15,5 százalékra csökkentették 2020. júliustól az év végéig.

Azon cégek számára, amelyeknek otthoni munkát kellett elrendelniük alkalmazottaik számára, több országban is kedvezményeket vezettek be. Belgiumban és az Egyesült Királyságban az otthonról dolgozó munkatársak adómentesen elszámolhatják az otthoni munkához szükséges pluszkiadásait (például irodabútor, számítástechnikai eszközök, internet-előfizetés). Írországban adómentes napi juttatást kapnak az otthon dolgozók, kompenzálva pluszkiadásukat.

Általánosságban is megjelenik a költségtérítés és a természetbeni juttatások adóvonzatának enyhítése. Hollandiában a munkáltatók emelt összegben adhatnak adómentes költségtérítést munkavállalóiknak, Romániában a természetbeni juttatások jövedelemadó- és járulékmentességet élveznek azon dolgozók számára, akik elővigyázatosságból izolálódnak. Németországban azon speciális juttatások, amelyeket a munkáltatók a járvány okozta válsághoz kapcsolódóan adtak munkavállalóiknak 2020 folyamán, 1500 euró értékig jövedelemadó- és járulékmentesek. Az Egyesült Királyságban a dolgozóikat Covidra tesztelő cégek a tesztekre mint természetbeni juttatásra vonatkozó adó alól mentességet kapnak a 2021 áprilisától 2022 áprilisáig terjedő időszakban. A költségvetés 105 millió fontos keretet biztosít erre a célra.¹³

Emellett egyéb, munkáltatói adókkal kapcsolatos könnyítéseket is bevezettek a különböző európai országokban. Belgiumban a kritikus szektorokban a túlóra adómentes, valamint a bérekre rakódó munkáltatói adóterheket elengedik azon vállalatok esetében, melyek igénybe vették az ideiglenes munkanélküliség intézményét. Írországban a Covid által súlyosan érintett szektorokban azon munkáltatók, melyek forgalma legalább 30 százalékkal esett, heti bértámogatást kapnak (a támogatási csomag új szakasza 2020 szeptembertől 2021 decemberig tart). Hollandiában az adómentes utazási hozzájárulásra vonatkozó intézkedést meghosszabbítják 2021. októberig (ami akkor is jár, ha a munkavállaló otthonról dolgozik és a költség nem merül fel). Az Egyesült Királyságban a kis- és középvállalkozások igényelhetnek covidos alkalmazottaik számára kormányzati táppénz-keretet.

¹³ Lásd gov.uk.

6.3. Egyéb

A cégek likviditásának javítása érdekében egyéb, adózással kapcsolatos lépéseket is bevezettek az EU-tagállamok. Felgyorsították az adó-visszatérítések menetét Belgiumban, Dániában, Franciaországban, Görögországban, Magyarországon, Írországon, Lettországon és Szlovákiában. áfa-csökkentést és társasági adókedvezményt szinte minden tagállamban bevezettek.

Magyarországon¹⁴ 2021-ben 1 százalékra csökkent a helyi iparüzési adó maximális mértéke a kedvezményezett körbe tartozó vállalkozások (egyéni vállalkozók, őstermelők, legfeljebb négy milliárd forint éves árbevételű kis- és középvállalkozások) esetében. A kisvállalati adó (kiva) mértéke 12-ről 11 százalékra csökkent, a kiva választásának bevételi értékhatára egymillióról hárommillió forintra, a kiva-körben maradás árbevételi plafonja pedig hárommillióról hatmillió forintra nőtt. Az újlakás-értékesítések áfája 5 százalékra csökkent.

7. HITELEZÉS ÉS HITELMORATÓRIUMOK

7.1. Hitelprogramok

A 2008-as válság kezelésének mintájára 2020 folyamán az európai országok szinte mindegyike bevezetett valamilyen, a vállalkozások likviditásának megőrzését célzó hitelprogramot, vagy kiterjesztette a cégek számára már elérhető hiteleket. A válság első szakaszában a hitelprogramok elsődleges célja a cégek gyors forráshoz juttatása volt, míg 2021-re megjelentek az „újraindulás” segítését célzó eszközök.

A járvány kapcsán meghirdetett programok jellemzően kedvező kamatozású (0–4 százalék közötti), államilag támogatott hiteleket kínálnak, amelyeknek a törlesztését a legtöbb esetben csak egy türelmi időszak után kell megkezdeni. A hitelek egy része közvetlen módon, az államon vagy valamilyen állami intézményen keresztül érhető el (például Franciaországban, Hollandiában vagy Németországban), de a leggyakrabban a bankrendszer közvetítésével valósul meg.

Utóbbi esetben a legtöbb országban az állam hitelgarancia keretében részben átvállalja a hitelezés kockázatát a pénzügyi szektortól, ezzel ösztönözve a vállalkozások forráshoz jutását. A hitelgarancia előnye, hogy szemben a közvetlen pénzügyi támogatásokkal, nem ró azonnali terhet a költségvetésre, és amennyiben megfelelően választják ki a hitelezett cégek körét, később sem jelentkezik költségvetési hatása. Az ilyen típusú programoknak ugyanakkor számos egymással összefüggő kockázata is jelentkezhet (*Anderson és szerzőtársai*, 2021). Egyrészt a hitelgarancia-programok célja, hogy gyorsan biztosítsanak pénzügyi forrást a cégek számára, amit több országban (például Olaszország, Franciaország, Lengyelország) a hitelbíráló idejének és adminisztratív terheinek csökkentésével igyekeznek elérni. Ha azonban túl könnyűvé válnak a hitelhez jutás feltételei, a támogatott körbe olyan cégek is bekerülhetnek,

¹⁴ Lásd kormany.hu.

amelyeknél fennáll a nemteljesítés kockázata, ami mind a bankszektor, mind a költségvetés számára kiadással jár. Emellett fennáll annak a veszélye is, hogy a programok olyan vállalkozásokat is támogatnak, amelyeket a hitel tart ideiglenesen életben, hosszabb távon azonban nem lesznek képesek a támogatás ellenére sem talpra állni („zombifikáció”), ezzel pedig a hatékonyság csökken, a kevésbé életképes cégek a versenyképesebbek elől foglalnak le forrásokat. Hosszabb távon ugyanakkor felmerülhet a cégek eladósodásának veszélye is.

A fenti kockázatok mellett a hitelfeltételek túl szigorúra szabásával és a nem megfelelő mértékű állami garanciával a támogatáshoz jutók köre túl szűkké is válhat. Emiatt a döntéshozók az első hullám idején bevezetett programokat általában módosították az azóta eltelt időszakban. A kedvezményezett köre a legtöbb európai országban általában a kis- és középvállalkozások voltak, amelyet egyes esetekben (például Olaszország, Franciaország) kiterjesztettek a nagyvállalatokra is. Az állami garancia mértéke jellemzően 50 és 100 százalék közötti volt, azonban több országban a garancia mértékének növelése mellett döntöttek, így például Horvátországban 65 százalékról 80 százalékra, Hollandiában 50 százalékról a nagyvállalatok esetében 80, a kis- és középvállalkozások esetében 90 százalékra emelték a hitel államilag garantált arányát.

A kockázatos hitelek kiszűrése érdekében több országban további feltételeket is támasztanak a programban való részvételhez. Németország például 100 százalékos állami garanciát nyújt, viszont csak olyan cégek vehetik igénybe a garantált hiteleket, amelyek legalább 2019 óta nyereségesen működnek, a támogatás pedig nem használható adósságkezelésre. Ausztriában az elérhető hitel mértéke a korábbi árbevételhez kötött, az igénybe vevő cégeknél pedig egy éven keresztül tiltott az osztalék- és a vezetői bónuszok fizetése. Portugáliában és Spanyolországban a támogatott hiteleket a leginkább érintett ágazatokban működő cégek, Svédországban pedig az egyébként versenyképesen működő, de a járvány miatt kimutatható veszteséget elszenvedő vállalkozások vehetik igénybe.

7.2. Hitelmoratóriumok

A hitelezés területén a vállalkozások likviditásának megőrzését segítő eszköz volt a hitelmoratórium is, amelyet Európa számos országában alkalmaztak. Hasonlóan más válságkezelő eszközökhöz, a jogosultak köre a hitelfizetési moratórium esetében is eltérő az egyes országokban. A két jellemző megoldás a teljeskörűség, azaz a hitelfizetési moratórium kiterjesztése minden vállalkozásra (például Magyarország, Szerbia), illetve a jogosultak körének korlátozása bizonyos vállalati csoportokra, így például a mikrovállalkozásokra (Ausztria), a kis- és középvállalkozásokra (például Szlovákia, Olaszország) valamint a Covid-járványhoz köthető bevételkiesést elszenvedőkre (Franciaország, Románia, Hollandia). Az igénybevétel módja is eltérő volt, Magyarországon kivételesnek mondható módon a moratóriumba való belépés automatikus volt, míg a legtöbb országban kérvényezni kellett a hitelfizetések halasztását. A mo-

ratóriumok időtartamát az első hullám után a legtöbb érintett országban az újabb járványhullámokhoz kötődően meghosszabbították, így a legtöbb országban jellemzően legfeljebb 2021. első félévéig lehetett igénybe venni, egyes országokban – például Máltán, Portugáliában és Magyarországon – azonban a moratórium elérhetősége kitolódott 2021 őszéig.¹⁵

8. KITEKINTÉS: A KORMÁNYZATI INTÉZKEDÉSEK HATÁSA ÉS A JÁRVÁNY UTÁNI IDŐSZAK KOCKÁZATAI

Bár a fenti intézkedések hatásai valószínűleg hosszabb távon ítélnélhetőek meg, az első szakirodalmi értékelések azt mutatják, hogy a különböző kormányzati intézkedések összességében mérsékelni tudták a járvány és a korlátozások negatív gazdasági hatásait. *Ozili–Arun* (2020) eredményei szerint a kormányzatok által elrendelt lezárások hosszának növekedése, a monetáris politikai lépések megtétele és a nemzetközi utazási szigorítások elrendelése súlyosan, negatívan érintették a gazdasági aktivitás szintjét, valamint a részvényárfolyamot. Ezzel ellentétben a belföldi utazási szigorítások és a magasabb szintű fiskális politikai költség pozitív hatással volt a gazdasági aktivitás szintjére és a részvényárfolyamra. A szerzők szerint a fiskális politikai költség a válságkezelés hatékonyabb eszközének tűnik, mint a monetáris politikai lépések, mivel a sok központi bank által alkalmazott lazító monetáris lépések (kamatcsökkentés) súlyosbíthatják az inflációs nyomást, ami rövid távon ronthatja a makrogazdasági stabilitást.

Sapir (2020) a járványnak az EU-tagállamok gazdaságára gyakorolt hatását vizsgálta. A járvány okozta gazdasági károkat az Európai Bizottság 2020-as GDP növekedési ütem előrejelzésének 2020. február és július közötti változásával közelítette. Eredményei szerint a szigorúbb kormányzati intézkedések (lezárások) nagyobb gazdasági visszaeséshez vezettek. A vizsgált államokban a turizmus GDP-n belüli aránya szignifikánsan növelte a járvány okozta gazdasági károkat, míg a kormányzás minősége mérsékelte azokat.

Ashraf (2020) 77 országból származó, 2020 januárja és áprilisa közötti adatok alapján vizsgálta a kormányzati intézkedéseknek a részvénytőkepiaci hozamra gyakorolt hatását. Eredményei szerint a társadalmi távolságtartás (*social distancing*) közvetlen negatív hatással volt a részvénytőkepiaci hozamra a gazdasági aktivitás romlása miatt, de közvetett pozitív hatást is talált a Covid-fertőzött esetek számának csökkenésén keresztül. Ezenkívül úgy találta, hogy a lakossági figyelemfelhívó programok (*public awareness programs*), a tesztelésre és a karanténra vonatkozó kormányzati döntések, valamint a jövedelemtámogató csomagok pozitív piaci hozammal jártak.

A pozitív értékelések mellett a járvány utáni időszakban a fenti támogatásokhoz kötődően az elemzők több, a munkaerőpiacot érintő kockázatra is felhívják a figyelmet.

¹⁵ Az egyes hitelmoratóriumokra vonatkozó adatok forrása a *Eurofund* (2020–2021) adatbázisa.

A bemutatott intézkedések kapcsán az egyik legfőbb kockázati tényezőnek a költségvetési hatások tekinthetők. A járvány miatt bevezetett korlátozó intézkedések, a kiadásoknak a támogatásokhoz kapcsolódó növekedése és a bevételek elmaradása a legtöbb országban a költségvetési hiány és az államadósság növekedését okozza. Egyes elemzők arra hívják fel a figyelmet, hogy a járvány elhúzódása egyes országokban olyan államadósság-növekedéssel fenyegethet, mint amilyent a 2008-as válságot követően lehetett tapasztalni (*OECD*, 2021b, *World Bank*, 2021).

Ahogy áttekintésünkben látható, a legtöbb európai országban a járvány enyhülésével és az oltási programok felgyorsulásával megkezdődött a különböző cégeknek nyújtott támogatások kivezetése. Egyes elemzések ugyanakkor arra figyelmeztetnek, hogy a költségvetési támogatási programok túl gyors megvonása nehéz helyzetbe hozhatja az érintett vállalkozásokat, különösen amint, hogy a kereslet több területen még nem állt vissza a járvány előtti szintre, mindez pedig nehezítheti a gazdasági helyreállást. Az Európai Központi Bank becslése szerint az egyes intézkedések hasonló időben történő kivezetése az öt legnagyobb európai gazdaságban a háztartások és a vállalkozások jövedelemcsökkenésével fog járni, ami gazdasági visszaesést okozhat. Ennek mértéke azonban függhet attól, hogy az adott országok intézkedési csomagjai mennyire kiterjedtek, és milyen mértékben támaszkodnak az egyes eszközökre. A kivezetés szempontjából a legnagyobb kockázatot a hitelmoratóriumok, a bértámogatási programok, illetve a közvetlen támogatások egyszerre történő megszüntetése jelentheti (*Rancoita és szerzőtársai*, 2020).

Különösen kérdéses lehet a kis- és középvállalkozások helyzete, amelyeket Európa-szerte a legerősebben érintett a válság, ugyanakkor a munkavállalók jelentős részét foglalkoztatják. Mindezzel párhuzamosan kérdéses lehet a hitelek kapcsán már felvetett „zombifikáció” jelensége, azaz hogy a támogatások olyan vállalkozásokat is életben tartanak, amelyeknek a működése már a válság előtt sem volt versenyképes (*Bircan és szerzőtársai*, 2020). A Bruegel elemzése arra hívja fel a figyelmet, hogy a cégalapítások és a csődök átlagos száma az Európai Unióban 2020-ban visszaesett, ám míg a cégalapítások száma 2020 harmadik negyedévére elérte a korábbi értéket, a csődök száma alacsonyabb volt, mint 2019-ben, ami arra utal, hogy a támogatásokkal olyan cégek is élni tudtak, amelyek ezek nélkül csődbe mentek volna (*Anderson és szerzőtársai*, 2021). Mindez egyben előrevetíti azt is, hogy a járvány lecsengése után a csődök számának növekedése várható.

A járvány utáni időszak további kockázatát jelenti, hogy a válság – hasonlóan a 2008-ashoz – bizonyos munkavállalói csoportokat jobban érintett, mint másokat. A Covid-járvány által a leginkább érintett szektorokban éppen a legsérülékenyebb foglalkoztatotti csoportokba tartozók dolgoztak, a nők, a fiatalok, illetve az alacsonyabb képzettségűek, míg a távmunka éppen a magasabb képzettséget kívánó munkahelyek esetében volt a legkönnyebben megoldható. Mind-

ez a munkaerőpiaci egyenlőtlenségek mélyüléséhez vezet (IMF, 2020, OECD, 2021b), amelyre reagálva, mint láthattuk, egyes országokban az érintett csoportokat támogató eszközöket vezettek be, de a probléma valószínűsíthetően hosszabb távon is beavatkozást igényel. Ehhez kapcsolódóan az OECD (2021c) és a *World Bank* (2021) elemzései kiemelik, hogy a járvány miatti iskolabezárások és a digitális oktatásra átállás szintén a hátrányosabb helyzetben lévő fiatalokat érintették jobban, aminek munkaerőpiaci hatásai később jelentkezhetnek.

Végül a járvány utáni időszak fontos kérdése lesz, hogy a vállalkozások hogyan tudnak alkalmazkodni az esetleges következő válságokhoz, és az olyan, már korábban is létező, de a járvány miatt felgyorsult folyamatokhoz (OECD 2021b, *World Bank*, 2021), mint a digitalizáció és az automatizáció, valamint ehhez köthetően a munkahelyek átalakulása (McKinsey, 2020), a munkaerőpiaci egyenlőtlenségek növekedése, továbbá az olyan globális változásokhoz, mint a gazdasági növekedés lassulása vagy a klímaváltozás.

Hivatkozások

- ANDERSON, J.–PAPADIA, F.–VÉRON, N. (2021): [COVID-19 credit-support programmes in Europe's five largest economies](#). Working Paper, 03/2021, Bruegel.
- ASHRAF, B. N. (2020): [Economic impact of government interventions during the COVID-19 pandemic: International evidence from financial markets](#). Journal of Behavioral and Experimental Finance, Vol. 27.
- BIRCAN, Ç.–DE HAAS, R.–SCHWEIGER, H.–STEPANOV, A. (2020): [Coronavirus credit support: Don't let liquidity lifelines become a golden noose](#). VoxEu, június 3.
- EUROFOUND (2020): [COVID-19: Policy responses across Europe](#). Publications Office of the European Union, Luxembourg.
- EUROFUND (2020–2021): [COVID-19 EU PolicyWatch](#). Database of national-level responses.
- IMF (2020): [Euro Area Policies: 2020 Consultation on Common Euro Area Policies](#). IMF Country Report, No. 20/324. december 22.
- JANKOWSKA, D.–HANSLIK, G. (2020): [CMS Expert Guide to coronavirus related loan moratoriums](#). Corporate and retail loans in times of crisis.
- KPMG (2021): [COVID-19 Global Tax Developments Summary](#). KPMG International Limited,zeptember 1.
- MAKÓ ÁGNES–NÁBELEK FRUZZSINA (2020): [A koronavírus-járvány következtében bevezetett munkaerőpiaci intézkedések Európában](#). Megjelent: *Fazekas Károly–Elek Péter–Hajdu Tamás* (szerk.) (2020): *Munkaerőpiaci tükrök*, 2019. Közgazdaság- és Regionális Tudományi Kutatóközpont, Budapest, 47–56. o.
- MCKINSEY (2020): [How COVID-19 has pushed companies over the technology tipping point – and transformed business forever](#). McKinsey & Company, október 5.
- OECD (2021a): [What have countries done to support young people in the COVID-19 crisis?](#) OECD Policy Responses to Coronavirus (COVID-19), július 6.
- OECD (2021b): [Tax and Fiscal Policies after the COVID-19 Crisis](#). OECD Report for the G20 Finance Ministers and Central Bank Governors.
- OECD (2021c): [Designing active labour market policies for the recovery](#). OECD Policy Responses to Coronavirus (COVID-19).
- OZILI, P.–ARUN, T. (2020): [Spillover of COVID-19: impact on the Global Economy](#). MPRA Paper, No. 99850, április 26.
- RANCOITA, E.–GRODZICKI, M.–HEMPELL, H.–KOK, C.–METZLER, J.–PRAPIESTIS, A. (2020): [Financial stability considerations arising from the interaction of coronavirus-related policy measures](#). Financial Stability Review, november.
- SAPIR, A. (2020): [Why has COVID-19 hit different European Union economies so differently?](#) Policy Contribution, No. 18. Bruegel.
- WORLD BANK (2020): [Global Economic Prospects](#).

**A KORONAVÍRUS-JÁRVÁNY HATÁSAI
A VÁLLALATOK MŰKÖDÉSÉRE,
LÉTSZÁMGAZDÁLKODÁSÁRA**

**PERCEPCIÓK, VÁRAKOZÁSOK
ÉS A VÁLSÁGKEZELÉS FOLYAMATA**

**BACSÁK DÁNIEL
HAJDU MIKLÓS
HORVÁTH ÁGOSTON**

Bevezető

1. A koronavírus-járvány hatása a vállalatok kapacitáskihasználtságára
2. A koronavírus-járvány munkakörök szerinti hatásai a vállalatoknál
3. A koronavírus-járvány hatása a létszámváltozásokban leginkább érintett foglalkoztatási csoportok létszámváltozásaira

Összefoglaló

BEVEZETŐ

Az MKIK GVI vállalati kutatásainak a koronavírus-járvány kitörése óta, 2020 első félévétől kezdve folyamatosan kiemelt témája a cégek koronavírus-járvánnyal kapcsolatos érintettsége, a lehetséges reakciók, következmények feltérképezése. A negyedéves és féléves vállalati konjunktúra, illetve a 2020 őszi és 2021 tavaszi is megvalósult *Rövid távú munkaerőpiaci prognózis* adatfelvételei rendre több ezer vállalatvezető megkeresésével zajló adatgyűjtések. Ezek alapján részletesen vizsgáljuk a járvány vállalati működésre és létszámgazdálkodásra gyakorolt hatását a cégek, illetve bizonyos esetekben munkakörök, foglalkozási főcsoportok szintjén. Az 1. fejezetben a kapacitáskihasználtság változása alapján áttekintjük a koronavírus-járvány vállalatokra gyakorolt hatásait és következményeit. A 2. fejezetben a létszámváltozásban leginkább érintett munkaköröket azonosítjuk, és megvizsgáljuk, hogy ezek a munkakörök milyen típusú vállalatoknál koncentrálnak. A 3. fejezetben a koronavírus-járvány hatását elemezzük a létszámváltozásban leginkább érintett foglalkoztatási főcsoportok (a kereskedelmi és szolgáltatási, illetve az ipari és építőipari foglalkozások, a gépkezelők, összeszerelők, járművezetők csoportja, továbbá a szakképzettséget nem igénylő [egyszerű] foglalkozások) létszámmozgásaira vonatkozóan.

1. A KORONAVÍRUS-JÁRVÁNY HATÁSA A VÁLLALATOK KAPACITÁSKIHASZNÁLTSÁGÁRA

A hazai vállalatok koronavírus-járvánnyal kapcsolatos érintettsége korábbi eredményeink alapján jól körülhatárolható a kapacitáskihasználtságuk 2020 első negyedévéhez, tehát a járvány okozta válságot megelőző időszakhoz viszonyított változásával (*Bacsák–Horváth, 2020a*). A GVI elmúlt három féléves konjunktúra-adatfelvételének mindegyikében megkérdeztük az aktuális, valamint a 2020 első negyedévi kapacitáskihasználtságot, így lehetőségünk nyílt az időbeli változások megfigyelésére. A szokásos áprilisi és októberi adatfelvételi időszakok a járvány első, második és harmadik hullámával is egybeestek, így látható, hogy az egyes hullámok során bevezetett járványügyi korlátozások milyen mértékben befolyásolták a vállalkozások napi szintű működését (*1.1. táblázat*).

A legnagyobb arányban 2020 áprilisában szenvedtek el a hazai vállalkozások kapacitáskihasználtság-csökkenést, több mint felük (54 százalék) számolt be legalább 10 százalékpontos csökkenésről, minden hatodik vállalkozás (16 százalék) pedig 50 százalékpontot is meghaladó kapacitáskihasználtság-csökke-

nést élt meg. Ugyanekkor a cégek mindössze 6 százaléka könyvelhetett el legalább 10 százalékpontos kapacitáskihasználtság-növekedést. 2020 októberében 36 százalékra, 2021 áprilisában pedig 35 százalékra mérséklődött a legalább 10 százalékpontos kapacitáskihasználtság-csökkenésről beszámoló vállalkozások aránya, ezzel párhuzamosan pedig előbb 14 százalékra, majd 19 százalékra emelkedett a legalább 10 százalékpontos kapacitáskihasználtság-növekedést elérő cégek aránya 2020 első negyedéhez, a járványt közvetlenül megelőző időszakhoz viszonyítva. Jól látható tehát, hogy míg egészségügyi szempontból a járvány harmadik hulláma járt a legsúlyosabb következményekkel, addig a gazdaság szereplőit leginkább a 2020 tavaszán bevezetett korlátozó intézkedések érték hátrányosan.

1.1. táblázat: A hazai vállalatok 2020 első negyedéhez viszonyított kapacitáskihasználtság-változása (százalék)

	2020. április (N = 2040)	2020. október (N = 2506)	2021. április (N = 2075)
50 százalékpontos vagy nagyobb csökkenés	16	5	7
25-49 százalékpontos csökkenés	18	9	11
10-24 százalékpontos csökkenés	20	22	17
Változatlan kapacitáskihasználtság*	40	50	46
10 százalékpontos vagy nagyobb növekedés	6	14	19
Összesen	100	100	100

* –9 százalékpont és +9 százalékpont közötti kapacitáskihasználtság-változás.

Forrás: A GVI 2020–2021. évi felvételei.

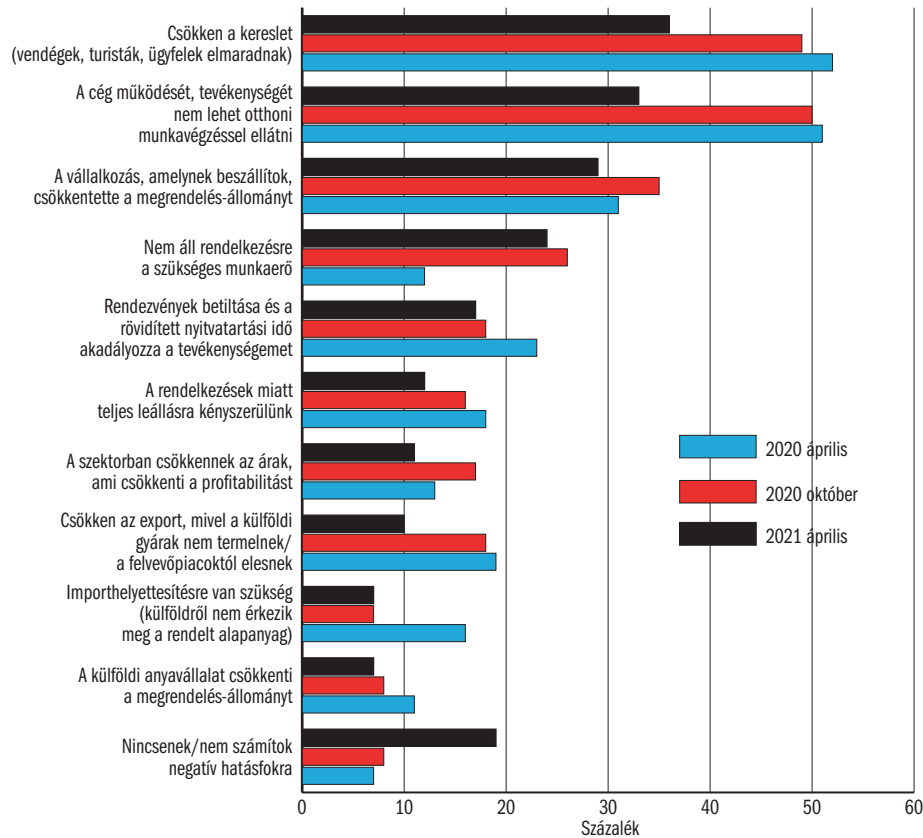
Arra a kérdésre, hogy a koronavírus-járvány mely tényezők miatt érintette leginkább hátrányosan a hazai vállalkozásokat (több választ is meg lehetett jelölni), a teljes mintát figyelembe véve 2020 áprilisában a cégvezetők mindössze 7 százaléka felelte azt, hogy egyáltalán nem számít(ott) negatív hatásra – ez az arány 2020 őszén 8 százalék, 2021 tavaszán pedig már 19 százalék volt (*1.1. ábra*). Mindhárom adatfelvételi időszakban leggyakrabban a csökkenő kereslet okozott problémát a vállalkozásoknak, de amíg kezdetben a cégvezetők több mint fele számolt be erről (52 százalék), addig legutóbb már csak alig több mint a harmaduk (36 százalék). Hasonló arányok és tendencia figyelhető meg az otthoni munkavégzés nehézsége kapcsán is (51 százalékról 33 százalékra mérséklődött a probléma gyakorisága), a beszállítói megrendelésállomány csökkenése ugyanakkor mindhárom időszakban a cégek mintegy harmadát érintette hátrányosan (29–35 százalék). A koronavírus-járványt megelőzően rendre a szükséges munkaerő hiánya volt magasan a leggyakoribb üzleti tevékenységet akadályozó tényező (*Bacsák–Horváth, 2020b*), ez azonban a járványügyi korlátozások (például a rendezvények betiltása, a rövidített nyitvatartás, az egyes szektorokat érintő teljes leállítás) következtében az elmúlt másfél évben hátrébb sorolódott a vállalkozások problématerképén (*Bacsák–Horváth, 2021*). Az üzleti tevékenységet negatívan befolyásoló járványügyi intézkedések kive-

zetésével/enyhítésével párhuzamosan a koronavírus-járvány negatív hatásai közül a munkaerőhiányt megemléltők aránya azonban újra emelkedett, 2020 októberében és 2021 áprilisában is a cégek közel egynegyede, 24–26 százaléka számolt be erről.

1.1. ábra: A koronavírus-járvány negatív hatásai a hazai vállalkozások működésére,

$N_{2020. \text{április}} = 2881, N_{2020. \text{október}} = 2625, N_{2021. \text{április}} = 2621$

Forrás: A GVI 2020–2021. évi felvételei.

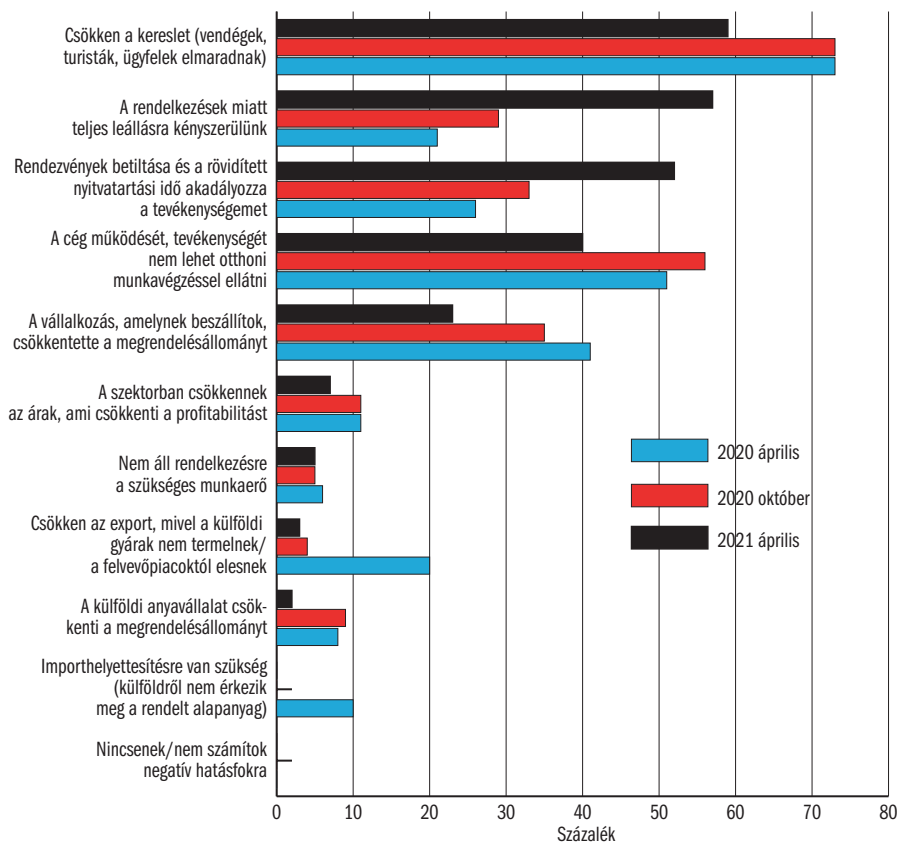
Kiemelten foglalkozunk a koronavírus-járvány gazdasági következményei által leginkább, illetve legkevésbé érintett cégekkel: egyrészt a teljes mintához hasonlóan e csoportok esetében is megvizsgáltuk, hogy milyen konkrét problémáik keletkeztek a járványhelyzettel összefüggésben, másrészt logit modellekkel bemutatjuk azt is, hogy milyen vállalati jellemzők azonosíthatók e csoportok hátterében. A leginkább érintett kategóriába azokat a cégeket soroltuk, amelyek esetében a kapacitáskihasználtság a járvány hatására legalább 50 százalékponttal visszaesett, a legkevésbé érintett csoportot pedig azok a cégek alkotják, amelyek kapacitáskihasználtsága nem változott (a változás mértéke -9 és $+9$ százalékpont közötti), vagy legalább 10 százalékponttal csökkent.

ponttal nőtt 2020 első negyedévéhez képest. A leginkább érintett cégek kategóriájába 2020 áprilisában 378, 2020 októberében 175, 2021 áprilisában 215, a legkevésbé érintettek kategóriájába pedig ugyanezen időbeli sorrendben 897, 1505 és 1256 vállalkozást soroltunk.

A járvánnyal kapcsolatos érintettségtypológiát összevetettük a GVI féléves konjunktúraindexének adataival is.¹ Az egyenlegmutató teljes mintára vonatkozó átlaga 2020 áprilisában -25 pont, 2020 októberében $+14$ pont, 2021 áprilisában pedig $+28$ pont volt. Azon vállalatok körében, amelyek legkevésbé érzékelték a járvány hatását, a konjunktúramutató értéke $+8$ pontról $+28$ pontra, majd $+41$ pontra emelkedett, míg azon vállalatoknál, amelyeket a leginkább érintett a válság, a konjunktúraindex értéke -56 pont, -53 pont, végül -18 pont volt, azaz folyamatosan javult ugyan, de mindvégig a negatív tartományban maradt.

¹ A mutató kiszámításához a várható üzleti helyzetet, a megrendelésekre vonatkozó várakozásokat, illetve a gép- és az építési beruházások várható szintjét vesszük figyelembe. A konjunktúramutató részletes számítási módja megtalálható az áprilisi eredményeket bemutató tanulmányunkban (MKIK GVI, 2021).

1.2. ábra: A koronavírus-járvány negatív hatásai a leginkább érintett hazai vállalkozások körében, $N_{2020. \text{április}} = 378$, $N_{2020. \text{október}} = 153$, $N_{2021. \text{április}} = 209$

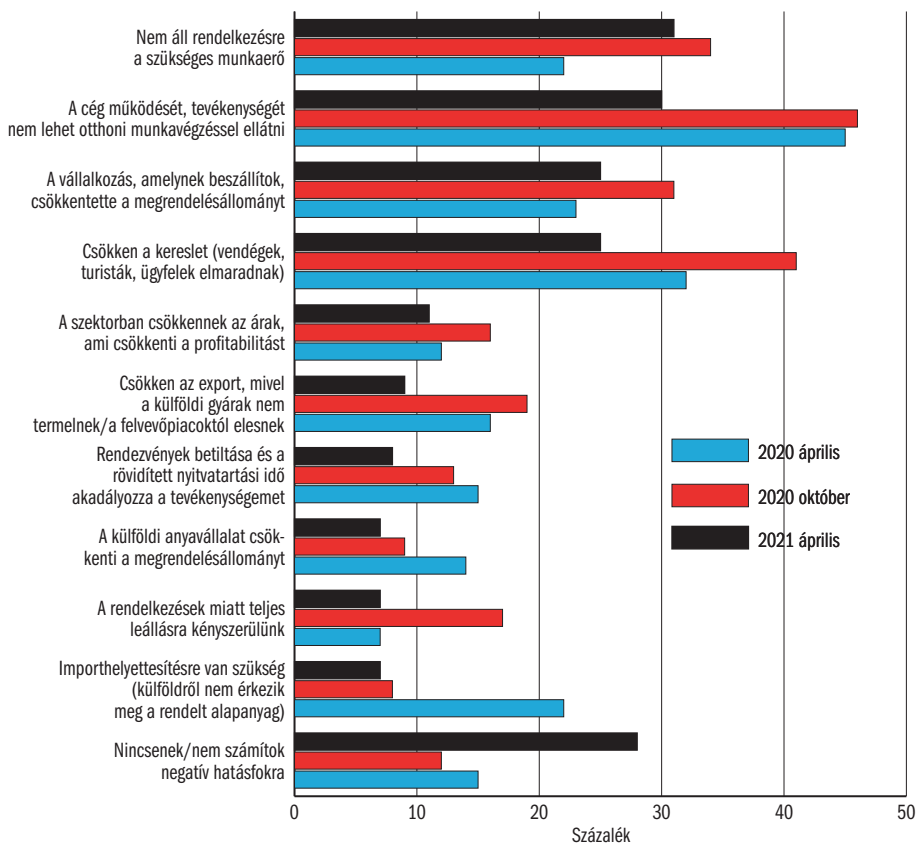
Forrás: A GVI 2020–2021. évi felvételei.

Ahogy az *1.2. ábra* mutatja, a leginkább érintett cégek körében az első két hullám során a legnagyobb problémát kiemelkedően magas arányban a kereslet csökkenése (73 százalék) okozta, ezt a teljes mintához hasonlóan az otthoni munkavégzés nehézsége (51–56 százalék) és a beszállítói megrendelésállomány csökkenése (35–41 százalék) követte. A harmadik hullámra jelentősen átalakult a leginkább érintett vállalkozások problématerképe, hiszen második helyre a rendelkezések miatti teljes leállás (57 százalék), valamint a rendezvények betiltása és a rövidített nyitvatartási idő (52 százalék) lépett, ami azt mutathatja, hogy míg a koronavírus-járvány kezdeti időszakában a szigorú lezárások szinte minden gazdasági szektort azonosan érintettek, addig 2021 tavaszára már differenciáltabbá váltak a korlátozások. A teljes mintához képest szembeötlő különbséget fedezhetünk fel a szükséges munkaerő hiánya esetében (5–6 százalék, szemben a teljes minta 13–26 százalékaival), valamint jól látható, hogy a külkereskedelemmel összefüggő negatív hatások (csökkenő export, importhelyettesítés, külföldi anyavállalat megrendelésállományának csökkenése) kevésbé érintették ezt a vállalati kört, különösen a második és a harmadik hullámban. Ennek hátterében a később részletesebben is bemutatott logit modellek alapján az állhat, hogy 2020 őszére és 2021 tavaszára egyértelműen a nem exportáló, az 1–9 főt foglalkoztató és a szolgáltató cégek kerültek nagyobb arányban a válság által leginkább érintett vállalkozások közé.

A válság által legkevésbé érintett vállalkozások esetében az első két hullámban az otthoni munkavégzés nehézsége (45–46 százalék) megelőzte a csökkenő kereslet okozta problémát (32–41 százalék), a szükséges munkaerő hiánya pedig magasabb arányt ért el a teljes mintához képest (22–34 százalék, szemben a teljes minta 13–26 százalékaival) – ez utóbbi ráadásul 2021 áprilisában már a leggyakrabban említett negatív hatássá vált (31 százalék). A válság által leginkább érintett vállalkozásokhoz képest magasabb arányt értek el ugyanakkor a külkereskedelemmel összefüggő negatív hatások, aminek hátterében – szintén a logit modellek alapján – az állhat, hogy 2020 őszén és 2021 tavaszán legkevésbé a külföldi tulajdonú, a legalább 50 főt foglalkoztató és a nem szolgáltató (építőipari, ipari, kereskedelmi) cégeket érintette hátrányosan a válság (*1.3. ábra*).

Jól látható tehát, hogy a járvány második és harmadik hullámában, azaz 2020 őszén és 2021 tavaszán alakultak ki markánsabb különbségek a válság által legkevésbé és leginkább érintett vállalkozások által érzékelt negatív hatások között. A logit modell becslései alapján ez annak köszönhető, hogy 2020 áprilisában az érintettség-típusok még kevésbé volt egyértelműen leírható a fő vállalatdemográfiai jellemzőkkel (létszám, ágazat, export, külföldi tulajdonhányad, régió), mint a válság későbbi időszakaiban, amikor határozottabb irányú hatások kezdtek kialakulni (*1.2. táblázat*).

1.3. ábra: A koronavírus-járvány negatív hatásai a legkevésbé érintett hazai vállalkozások körében, $N_{2020. \text{április}} = 892$, $N_{2020. \text{október}} = 1212$, $N_{2021. \text{április}} = 1192$

Forrás: A GVI 2020–2021. évi felvételei.

2020 áprilisában a vállalatméret, illetve az exportaktivitás növekedésével párhuzamosan bár nőtt az esélye annak, hogy egy cég a legkevésbé érintett kategóriába tartozzon a járványhelyzetben – (a két szélső kategória között 13 százalékpont, valamint 9 százalékpont a különbség), ágazatok szerint pedig az ipari (7 százalékponttal), a kereskedelmi (11 százalékponttal) és az építőipari cégek (26 százalékponttal) is a szolgáltatóknál nagyobb arányban kerültek be ebbe a körbe –, a leginkább érintett vállalkozások esetében (a régió kivételével) egyik háttérváltozó szerint sem írhatók le hasonlóan egyértelmű összefüggések.

Régiós összevetésben ugyanakkor megállapítható, hogy a járvány kezdeti időszakában a közép-dunántúli és a nyugat-dunántúli cégeket viselte meg jobban a válság a Budapesten és Pest megyében működő vállalatokhoz viszonyítva, a fejletlenebb keleti régiókhoz képest viszont a közép-magyarországi régiót sújtotta jobban az első hullám.

1.2. táblázat: A koronavírus-járvány érintettségi háttere, logit becslés, átlagos marginális hatások, 2020. április, 2020. október, 2021. április (0: nem, 1: igen)

	Legkevésbé érintett cégek			Leginkább érintett cégek		
	2020. április	2020. október	2021. április	2020. április	2020. október	2021. április
Létszámkategória (referenciakategória: 10 fő alatti cégek)						
10-49 fő	0,013	0,019	0,005	0,042*	-0,030*	-0,010
50-249 fő	0,095**	0,128***	0,117***	-0,011	-0,052***	-0,062**
250 fő felett	0,133***	0,151***	0,117***	-0,010	-0,073***	-0,065***
Gazdasági ágazat (referenciakategória: egyéb szolgáltatások - H, I, J, L, M, N, R, S TEÁOR)						
Ipar - B, C, D, E TEÁOR	0,073**	0,086**	0,074**	0,024	-0,035*	-0,103***
Építőipar - F TEÁOR	0,262***	0,166***	0,203***	-0,115***	-0,067***	-0,108***
Kereskedelem - G TEÁOR	0,108***	0,048*	-0,082**	-0,040**	-0,065***	-0,091***
Exporttevékenység (referenciakategória: nem exportál)						
Részben exportál (exportárbevétel aránya 50 százalék alatt)	0,047*	0,072**	0,069**	-0,024	-0,050***	-0,059**
Döntően exportál (exportárbevétel aránya 50-100 százalék)	0,087**	-0,041	-0,069*	0,011	-0,045**	-0,062**
Tulajdonszerkezet (referenciakategória: tisztán hazai tulajdon)						
Külföldi (rész)tulajdon	-0,017	0,087***	0,191***	-0,044**	0,135**	-0,045*
Régió (referenciakategória: Közép-Magyarország)						
Közép-Dunántúl	-0,018	-0,010	0,061	0,057**	-0,059**	-0,032
Nyugat-Dunántúl	-0,031	0,044	0,085**	0,072**	-0,022	-0,063**
Dél-Dunántúl	0,126**	-0,013	0,172***	-0,074**	-0,059**	-0,057*
Észak-Magyarország	0,043	0,034	0,011	-0,079***	-0,058**	-0,036
Észak-Alföld	0,066**	-0,058**	0,083*	-0,054**	-0,058**	0,002
Dél-Alföld	0,041	-0,013	0,090**	-0,025	-0,039	-0,017
Nagelkerke-féle R^2	0,079	0,063	0,122	0,060	0,216	0,226
N	897	1505	1256	378	175	215

*** 1 százalékos, ** 5 százalékos, * 10 százalékos szinten szignifikáns.

Forrás: A GVT 2020–2021. évi felvételei.

Ezzel szemben 2020 októberében és 2021 áprilisában a foglalkoztatotti létszám már alapvetően meghatározta az érintettséget, miszerint a méret növekedésével párhuzamosan csökkent a mértéke, és az ágazatok esetében is egyértelművé vált, hogy az építőipari cégek a legellenállóbbak, a szolgáltató cégek pedig a legsérülékenyebbek, akár a legkevésbé, akár a leginkább érintett vállalkozásokat vesszük górcső alá. A harmadik hullámra a külföldi (rész)tulajdon és a közép-magyarországi régió kívüli elhelyezkedés is csökkentette a negatív hatás valószínűségét. A külföldi (rész)tulajdonban lévő cégek ekkor már 19 százalékponttal nagyobb arányban kerültek a legkevésbé, és 4 százalékponttal kisebb arányban a leginkább érintett kategóriába, mint a tisztán hazai tulajdonban álló vállalkozások, a budapesti és Pest megyei cégek pedig minden más régióénál kisebb arányban kerültek a legkevésbé érintettek, és (Észak-Alföldet kivéve) nagyobb arányban a leginkább érintettek közé, a szélső értékek között 17, illetve 6 százalékpont volt a különbség.

2. A KORONAVÍRUS-JÁRVÁNY MUNKAKÖRÖK SZERINTI HATÁSAI A VÁLLALATOKNÁL

Ebben az alfejezetben az MKIK GVI *Rövid távú munkaerőpiaci prognózisának* (<https://mmpp.hu/>) vállalati adatfelvételei alapján ismertetünk a koronavírus-járvány következtében munkakörök, illetve FEOR-főcsoportok szerint jelentkező hatásokat. A 2006 óta lényegében változatlan formában zajló adatfelvételre 2020-ig minden évben a szeptember–októberi időszak folyamán került sor, 2021-ben pedig tavasszal, április–május folyamán is kérdeztük a legalább két főt foglalkoztató vállalkozásokat létszámgazdálkodásukra, valamint az üzleti környezettel kapcsolatos helyzetértékelésükre vonatkozóan. Vizsgálatunk során négy adatfelvételi hullám (2018, 2019, 2020, 2021. tavasz) eredményeit vettük figyelembe, hogy a koronavírus-járvány kitörése előtti időszakkal össze tudjuk hasonlítani a járvány időszakra jellemző megfigyeléseinket. Az adatfelvételek során rendre 6–7 ezer vállalat töltötte ki kérdőívünket, 2021 tavaszán pedig 5500. A 2021. őszi adatfelvétel eredményei még nem álltak rendelkezésünkre az elemzés elkészítése során.

Az itt bemutatott adatok rendre az elbocsátásban, illetve a felvételben leginkább érintett munkaköröket igyekeznek körülhatárolni különböző szempontok szerint. Az elemzés kiindulópontját azok a kérdések jelentik, amelyek keretében arról érdeklődtünk, hogy történik-e a cégnél a tárgyév folyamán elbocsátás vagy felvétel, és amennyiben igen, akkor melyik az a három munkakör (FEOR-besorolás alapján), amelyik a leginkább érintett a cégnél a létszámváltozásokban, az érintett munkavállalók létszáma alapján.

A 2.1. táblázat az elbocsátásban, valamint a felvételben érintett cégek arányát mutatja a teljes mintában (az előfordulási arány meghatározása során olyan súlyozást alkalmaztunk, amely alapján a minta reprezentatívnak tekinthető a teljes munkaidőben alkalmazásban állók régió, létszámkategória és ágazat szerinti megoszlására vonatkozóan).

A felvételben érintett cégek aránya mind a négy vizsgált időpontban magasabb az elbocsátásban érintett vállalkozások arányához viszonyítva. A koronavírus-járvány kitörését követően az elbocsátó és a létszám bővítő cégek előfordulása egyaránt ritkábbá vált összességében, és 2021 tavaszán sem érte el a járványt közvetlenül megelőző, 2018–2019-es időszak szintjét. A járvány kitörését követően csökkenő mértékű elbocsátásokban való vállalati érintettség alapján arra következtethetünk, hogy a 2020 tavaszán jelentősen megemelkedett munkanélküliség háttérben meghatározó volt az a hatás, hogy a létszám bővítő vállalatok aránya még nagyobb mértékben esett vissza az elbocsátásokhoz viszonyítva. (Az adatok értelmezése során figyelembe kell venni azt is, hogy a 2020-as adatfelvétel időpontja a szeptember–októberi időszakra esett, amikor a felfutó második járványhullám miatt később, november folyamán meghozott jelentősebb korlátozó intézkedések még nem voltak érvényben, az

első járványhullám következményeire pedig már néhány hónapos távlatból tekintettek vissza a válaszadók, így ezek az adatok már tartalmazzák az első járványhullám sokkja után végrehajtott első korrekciókat is.) Az elbocsátásban érintett vállalatok előfordulási aránya 2020 őszén került legközelebb a felvételen érintett vállalatokéhoz, ekkor mindössze 2 százalékpont volt a különbség, 2021 tavaszán viszont a négy megfigyelési időpont közül a legnagyobb, 10 százalékpontos különbséget regisztrálhatunk ebben a tekintetben.

2.1. táblázat: Elbocsátás és felvétel előfordulása a hazai vállalkozásoknál, 2018–2021

	2018. ősz	2019. ősz	2020. ősz	2021. tavasz
Elbocsátásban érintett				
Cégek aránya (százalék)	68	72	65	62
Súlyozatlan esetszám	3616	3712	3375	2485
Teljes érvényes esetszám	6241	6265	6029	4932
Felvételben érintett				
Cégek aránya (százalék)	77	77	67	72
Súlyozatlan esetszám	4179	4076	3367	2946
Teljes érvényes esetszám	6255	6287	6015	4956

Megjegyzés: Az adatok rendre az adott évi elbocsátásokra/létszámfelvételekre vonatkoznak.

Forrás: GVI: Rövid távú munkaerőpiaci prognózis (2018–2021).

Lényegesebb az elbocsátások és felvételek egyenlegének alakulása, illetve az, hogy milyen munkakörök a leginkább érintettek a létszámváltozások szempontjából. A 2.2. táblázat rendre a leginkább érintett 20 munkakör listáját mutatja a vizsgált időpontokban. A listát az elbocsátást/felvételt végrehajtó cégek által leginkább érintettnek tartott három munkakörhöz rendelt létszámok összegzése alapján alakítottuk ki. A listákat áttekintve szembetűnő, hogy felvétel és elbocsátás szempontjából jellemzően ugyanazok a munkakörök a leginkább érintettek, illetve időben is stabil szerkezet tapasztalható, 2018 és 2021 között általában ugyanazok a munkakörök kerültek a lista élére. Mindez az érintett munkakörökben foglalkoztatott munkavállalók gyakori munkahelyváltására, magas szintű fluktuációjára utal, amely a koronavírus-járványt megelőzően, majd a járvány időszakában is jellemző. Látható, hogy a magas szintű fluktuációban való érintettség az alacsonyabb – diplomát nem igénylő – iskolai végzettséggel betölthető munkakörök esetében koncentrálódik.

A 2.3. táblázat a 2021 tavaszán elbocsátásban és felvételen leginkább érintett 20 munkakör (2021-ben ez a két lista tartalmát tekintve teljesen azonos) összesített kereslet-kínalati egyenlegeit mutatja a *Rövid távú munkaerőpiaci prognózisban* részt vevő cégek körében. A táblázat az adott munkakört elbocsátás/felvétel szempontjából a leginkább érintett három munkakör közé soroló cégek által megadott érintett létszámokat összesíti mind elbocsátás, mind felvétel szempontjából, megadva az összesített felvétel és elbocsátás különbségét.

2.2. táblázat: Az létszámváltozásban leginkább érintett munkakörök FEOR-kódjai az érintett létszám szerinti sorrendben

2018		2019		2020		2021	
elbocsátás	létszámfelvétel	elbocsátás	létszámfelvétel	elbocsátás	létszámfelvétel	elbocsátás	létszámfelvétel
9310	9310	9310	9310	9310	9310	9310	9310
8219	5113	8219	8219	9223	5113	8212	8219
8211	8219	5113	5113	8219	8417	5113	8212
5113	8211	8211	8212	8417	9223	8417	8417
9225	8418	8212	9223	5113	8219	8211	8211
8152	8152	9223	9225	9225	8212	8219	5113
8212	9225	8152	8211	8152	9225	7111	9225
9112	8212	9225	8417	7321	8211	9225	7111
8417	8417	8417	8152	9112	7111	9223	9223
9223	9223	9239	9112	8211	8152	9112	8152
5254	9112	9112	9239	9239	8190	8152	8190
8190	8136	8190	7111	9236	8135	9239	8135
8136	7321	8135	7321	8190	9112	8136	9239
9236	7325	7111	8135	7323	9239	8135	7321
8418	9236	7325	8425	8135	7321	8425	9112
7321	8190	7321	7325	9119	9119	7321	7325
7325	8135	8425	8418	8212	7325	5117	8136
9332	9239	9329	9329	7325	8136	7325	8425
9239	8123	8418	9236	8425	8418	8190	7323
8135	9329	7323	7323	5132	9236	7323	5117

Forrás: GVI: Rövid távú munkaerőpiaci prognózis (2018–2021).

A fejezetben előforduló FEOR-kódok feloldása

5113	Bolti eladó
5117	Bolti pénztáros, jegypénztáros
5132	Pincér
5254	Vagyonőr, testőr
7111	Húsfeldolgozó
7321	Lakatos
7323	Forgácsoló
7325	Hegesztő, lángvágó
8123	Bőrkihészítő és -feldolgozó gép kezelője és gyártósor mellett dolgozó
8135	Műanyagtermék-gyártó gép kezelője
8136	Gumitermékgyártó gép kezelője
8152	Fémmezmunkáló, felületkezelő gép kezelője
8190	Egyéb, máshova nem sorolható feldolgozóipari gép kezelője
8211	Mechanikaigép-összeszerelő
8212	Villamosberendezés-összeszerelő
8219	Egyéb termék-összeszerelő
8417	Tehergépkocsi-vezető, kamionsofőr
8418	Autóbuszvezető
8425	Targoncavezető
9112	Intézményi takarító és kisegítő
9119	Egyéb takarító és kisegítő
9223	Rakodómunkás
9225	Kézi csomagoló
9236	Konyhai kisegítő
9239	Egyéb, máshova nem sorolható egyszerű szolgáltatási és szállítási foglalkozású
9310	Egyszerű ipari foglalkozású
9329	Egyéb egyszerű építőipari foglalkozású
9332	Egyszerű erdészeti, vadászati és halászati foglalkozású

Forrás: KSH.

2.3. táblázat: A 2021-ben létszámváltozásban leginkább érintett munkakörök kereslet-kínálati egyenlegei visszamenőleg a Rövid távú munkaerőpiaci prognózisban részt vevő cégek körében, 2018. ősz – 2021. tavasz

FEOR-kód	2018. ősz	2019. ősz	2020. ősz	2021. tavasz
9310 Egyszerű ipari foglalkozású	2433	644	880	-3052
8212 Villamosberendezés-összeszerelő	456	229	1048	552
5113 Bolti eladó	757	134	743	196
8417 Tehergépkocsi-vezető, kamionsofőr	336	86	279	532
8211 Mechanikaigép-összeszerelő	237	-275	565	410
8219 Egyéb termék-összeszerelő	191	326	198	1531
7111 Húsfeldolgozó	258	278	909	144
9225 Kézi csomagoló	170	312	447	433
9223 Rakodómunkás	392	260	168	242
9112 Intézményi takarító és kisegítő	-443	54	-60	-82
8152 Fémmegmunkáló, felületkezelő gép kezelője	290	-175	-1	206
9239 Egyéb, másnőva nem sorolható egyszerű szolgáltatási és szállítási foglalkozású	-44	-162	93	-4
8136 Gumitermékgyártó gép kezelője	329	-113	347	-39
8135 Műanyagtermék-gyártó gép kezelője	150	-23	211	172
8425 Targoncavezető	123	122	-62	171
7321 Lakatos	260	111	-113	218
5117 Bolti pénztáros, jegypénztáros	26	55	-2	30
7325 Hegesztő, lángvágó	260	-25	98	196
8190 Egyéb, másnőva nem sorolható feldolgozóipari gép kezelője	-177	-406	358	362
7323 Forgácsoló	152	12	-186	159
Összesen (TOP20)	6156	1444	5920	2377

Forrás: GVI: Rövid távú munkaerőpiaci prognózis (2018–2021).

Összességében látható, hogy a 2021-ben létszámváltozásban leginkább érintett 20 munkakör keresleti egyenlege nagyrészt pozitív volt a vizsgált időszak folyamán, azaz a felmérésben részt vevő cégek körében a munkaerő-kereslet erősebb volt a munkaerő-kínálatához viszonyítva a létszámváltozásban leginkább érintett munkakörökre vonatkozóan. Egyetlen olyan munkakör sincs a listában, amely mind a négy adatfelvételi időpontban túlkínálatot mutatna a vizsgált cégek körében összességében, és mindössze kettő van, amely esetében ez három adatfelvételi időpontban is fennállt. Ezek az intézményi takarító és kisegítő (9112), illetve az egyéb, másnőva nem sorolható egyszerű szolgáltatási és szállítási foglalkozású (9239) munkakörök. Kiemelendő még az egyszerű ipari foglalkozású (9310) munkakör, amely a 2.2 táblázat adatai alapján is a teljes vizsgált időszak folyamán a leginkább érintett volt létszámmozgások tekintetében. Ez a nagyfokú fluktuáció a munkakörhöz tartozó egyenlegben is rendre kifejeződik, 2018 őszén +2433-as, 2021 tavaszán viszont -3052-es értékkel.

Az elbocsátás és felvétel szempontjából a cégek által leginkább érintettnek tartott munkaköröket FEOR-főcsoportokba sorolva is vizsgáltuk. A vállalatok által jelzett érintetti létszámok alapján a főcsoportokra vonatkozóan

is meghatároztuk minden vizsgált időpontban a kereslet-kínálati egyenleget (2.4. táblázat).

2.4. táblázat: FEOR-főcsoportok kereslet-kínálati egyenlegei a Rövid távú munkaerőpiaci prognózisban részt vevő cégek körében, a létszámváltozás tekintetében a cégeknél leginkább érintett munkakörökhöz kapcsolódó érintett létszám alapján

	2018				2019			
	elbocsátás	felvétel	egyenleg	foglalkoztatottak száma (ezer fő)	elbocsátás	felvétel	egyenleg	foglalkoztatottak száma (ezer fő)
1. Gazdasági, igazgatási, érdekképviseleti vezetők, törvényhozók	278	280	2	201,6	324	319	-5	177,9
2. Felsőfokú képzettség önálló alkalmazását igénylő foglalkozások	758	1382	624	724,5	754	1 263	509	797,8
3. Egyéb felsőfokú vagy középfokú képzettséget igénylő foglalkozások	1 566	2129	563	745,7	1 579	1 741	162	734,4
4. Irodai és ügyviteli (ügyfélkapcsolati) foglalkozások	1 080	1425	345	337,0	1 169	1 413	244	331,6
5. Kereskedelmi és szolgáltatási foglalkozások	7 405	7424	19	674,2	5 341	5 916	575	704,8
6. Mezőgazdasági és erdőgazdálkodási foglalkozások	1 160	990	-170	135,6	771	769	-2	122,8
7. Ipari és építőipari foglalkozások	7 964	10 060	2096	640,9	7 714	8 363	649	651,5
8. Gépközlekedők, összeszerelők, járművezetők	24 347	30 170	5823	675,4	19 773	20 221	448	660,0
9. Szakképzettséget nem igénylő (egyszerű) foglalkozások	21 526	24 485	2959	458,7	18 566	20 121	1555	443,4
	2020				2021. tavasz			
1. Gazdasági, igazgatási, érdekképviseleti vezetők, törvényhozók	293	241	-52	172,2	169	140	-29	225,8
2. Felsőfokú képzettség önálló alkalmazását igénylő foglalkozások	764	1107	343	892,8	657	1521	864	893,4
3. Egyéb felsőfokú vagy középfokú képzettséget igénylő foglalkozások	1733	2118	385	720,6	1147	2045	898	735,3
4. Irodai és ügyviteli (ügyfélkapcsolati) foglalkozások	1193	1126	-67	314,7	737	1284	547	324,7
5. Kereskedelmi és szolgáltatási foglalkozások	3452	4115	663	670,2	2854	3160	306	630,6
6. Mezőgazdasági és erdőgazdálkodási foglalkozások	584	882	298	125,1	363	625	262	119,4
7. Ipari és építőipari foglalkozások	5826	6569	743	666,8	4486	5814	1328	630,9
8. Gépközlekedők, összeszerelők, járművezetők	11260	14956	3696	608,9	9836	14567	4731	603,4
9. Szakképzettséget nem igénylő (egyszerű) foglalkozások	13412	15415	2003	411,5	14106	11407	-2699	415,3

Forrás: *GVV*: Rövid távú munkaerőpiaci prognózis (2018–2021), *KSH*.

Összességében a cégek által a létszámváltozásban leginkább érintettnek jelölt munkaköröket FEOR-főcsoportokba sorolva, a főcsoportok keresleti egyenlege is nagyrészt pozitív volt a vizsgált időszak folyamán, azaz a felmérésben részt vevő cégek körében munkaerő-kereslet erősebb volt a kínálathoz viszonyítva, a foglalkozási főcsoportok szintjén is. Három főcsoport esetében a vizsgált négy időpont közül a koronavírus-járvány második hullámának kialakulása során, a 2020. őszi adatfelvétel idején tapasztaltuk a legalacsonyabb mértékű munkaerő-keresletet (2.), illetve a legnagyobb mértékű túlkínálatot (1., 4.). A koronavírus-járványt közvetlenül megelőző, 2019-es adatfelvétel idején szintén három főcsoportra (3., 7., 8.) vonatkozóan regisztrálhattuk a vizsgált időszak folyamán a legalacsonyabb mértékű keresletet. Az 5. és 6. főcsoport esetében a legkisebb mértékű kereslet, illetve a legnagyobb mértékű túlkínálat a 2018. őszi adatfelvétel során volt tapasztalható a négy vizsgált időpont

közül. A 9. főcsoport az egyetlen, amely esetében a vizsgált cégek körében 2021 tavaszán mutattak jelentős túlkínálatot adataink. Általában az összes vizsgált időpontban a 7., a 8. és a 9. főcsoport esetében tapasztalható a legnagyobb mértékű munkaerő-kereslet, kivéve a 9. főcsoport már említett, 2021. tavaszi jelentős túlkínálatát. Ez a KSH foglalkoztatotti létszámadatai alapján részben azzal magyarázható, hogy ezek a teljes munkaerőpiacot figyelembe véve is jelentős méretű foglalkozási főcsoportok, ugyanakkor látható az is, hogy a legnagyobb méretű főcsoportok nem ezek, hanem a 2., a 3. és az 5., tehát a kereslet mértékében jelentkező különbségek nem vezethetők vissza kizárólag a főcsoportok teljes munkaerőpiacon tapasztalható foglalkoztatotti létszámbeli eltéréseire.

A 2.5. táblázat azt mutatja, hogy a koronavírus-járvány időszakában a létszámváltozásoknak leginkább kitett munkakörök milyen típusú vállalatoknál koncentrálnak. Ennek meghatározásához az érintett munkavállalói létszám összesítése alapján kialakított munkaköri szintű érintettségből indultunk ki: a *Rövid távú munkaerőpiaci prognózisban* részt vevő cégeknél 2020 őszén és 2021 tavaszán összességében elbocsátásban vagy létszámfelvételben leginkább érintett 10 munkakörre vonatkozóan indikátorváltozókat hoztunk létre. Ezek azt jelölték, hogy az adott vállalat saját létszámgazdálkodása esetén az elbocsátás/felvétel szempontjából leginkább érintett három munkakör közé sorolta-e az összességében leginkább érintett 10 munkakör valamelyikét. A következőkben bemutatott logit modellekben ezen indikátorváltozó háttérét magyarázzuk vállalati demográfiai szempontok, illetve a cégek koronavírus-járványban való érintettsége (tapasztal-e a járvánnyal összefüggő bármilyen negatív hatást a vállalkozás tevékenysége szempontjából) alapján. A becslések elkészítése során a teljes munkaidőben alkalmazásban állók régió, létszámkategória és ágazat szerinti megoszlása alapján súlyoztuk az adatokat.

A járvány hatásai által való közvetlen érintettség 2020 őszén és 2021 tavaszán, mind az elbocsátások, mind a felvételek esetén, szignifikáns mértékben növelte annak valószínűségét, hogy egy cég saját létszámgazdálkodása esetében is az elbocsátás/felvétel szempontjából leginkább érintett három munkakör közé sorolta a létszámváltozásban összességében leginkább érintett tíz munkakör valamelyikét. A vállalat méretének növekedésével párhuzamosan egyre nagyobb eséllyel fordult elő, hogy a cégek létszámváltozásaiban érintettek voltak a vizsgálat alapján összességében leginkább érintett munkakörök. Az ágazati eredmények azt mutatják, hogy a létszámváltozásban leginkább érintett munkakörök elsősorban az ipari tevékenységet folytató cégeknél koncentrálnak – ez értelemszerűen adódik fentebb részletezett eredményeinkből is, hiszen a 2.2. táblázatban bemutatott, leginkább érintett munkakörök elsősorban ipari tevékenységek ellátásához kapcsolódnak. (Ezek az eredmények összefüggésben állnak azzal is, hogy a koronavírus-járvány következtében kialakuló gazdasági válság által egyéb adataink alapján összességében leginkább

sújtott idegenforgalom ágazat által foglalkoztatottak aránya az összes foglalkoztatotthoz viszonyítva csak 4 százalékot tesz ki a 2009–2020-as időszak folyamán, míg az ipari ágazatokban foglalkoztatottak aránya 23–25 százalék között alakult ebben az időszakban.² Az idegenforgalomhoz kötődő foglalkozások tehát méretüknél fogva sem reprezentálódnak a leginkább érintett foglalkozások körében.) Emellett a kereskedelmi és a logisztikai cégek nagyfokú érintettsége is látható, ami szintén abból következik, hogy a létszámváltozásban leginkább érintett munkakörök között a vizsgált időszak folyamán rendre megtalálhatók az eladói, illetve kamionsofőri munkakörök.

2.5. táblázat: A Rövid távú munkaerőpiaci prognózisban a létszámváltozások szempontjából összességében leginkább érintett 10 munkakört saját cégüknél is a leginkább érintett munkakörök közé soroló vállalatok jellemzői, logit becslés, átlagos marginális hatások

	2020. őszi		2021. tavasz	
	elbocsátás	felvétel	elbocsátás	felvétel
Koronavírus-járvány érintettség (referenciakategória: nem érintett a vállalat)				
Érintett a vállalat	0,095***	0,047***	0,064***	0,036***
Létszám kategória (referenciakategória: 10 fő alatti cégek)				
10–19 fő	0,090***	0,086***	0,027	0,058***
20–49 fő	0,196***	0,195***	0,146***	0,152***
50–249 fő	0,298***	0,236***	0,247***	0,257***
250 fő felett	0,330***	0,309***	0,335***	0,285***
Ágazat (referenciakategória: ipar)				
Mezőgazdaság	-0,203***	-0,173***	-0,166***	-0,176***
Építőipar	-0,138***	-0,103***	-0,072***	-0,095***
Kereskedelem, járműjavítás	-0,026	0,033**	0,006	0,038**
Szálláshely-szolgáltatás, vendéglátás	-0,145***	-0,178***	-0,146***	-0,165***
Szállítás, raktározás	-0,131***	-0,099***	0,124**	0,115***
Pénzügyi, biztosítási tevékenység	-0,248***	-0,210***	-0,214***	-0,219***
Egyéb gazdasági szolgáltatás	-0,131***	-0,145***	-0,123***	-0,175***
Exporttevékenység (referenciakategória: nem exportáló)				
Exportárbevétel aránya 50 százalék alatt	-0,002	0,013	0,052***	0,097***
Exportárbevétel aránya 50–100 százalék	0,129***	0,076***	0,031*	0,124***
Tulajdonszerkezet (referenciakategória: tisztán hazai tulajdon)				
Külföldi (rész) tulajdon	-0,034*	-0,101***	0,019	0,001
Tisztán külföldi tulajdon	-0,105***	-0,034***	0,002	-0,024*
Nagelkerke-féle R ²	0,197	0,201	0,216	0,268
N	5434	5455	4420	4479

*** 1 százalékos, ** 5 százalékos, * 10 százalékos szinten szignifikáns.

Forrás: GVI: Rövid távú munkaerőpiaci prognózis (2018–2021).

² KSH [Stadat-táblák](#).

Az exportaktivitás összességében szintén növeli annak valószínűségét, hogy egy cég az összességében is leginkább érintett munkakörökre vonatkozóan jelentős létszámváltozásról, fluktuációról számolt be. A tulajdonszerkezet több esetben sem mutat szignifikáns hatást, különösen igaz ez a 2021. tavaszi megfigyeléseinkre. 2020 őszén viszont az látható, hogy a külföldi tulajdon arányának növekedése a kizárólag hazai tulajdonban álló cégekhez viszonyítva csökkentette annak valószínűségét, hogy egy cég jelentős létszámváltozásról, fluktuációról számolt be az összességében leginkább érintett munkakörök esetén.

3. A KORONAVÍRUS-JÁRVÁNY HATÁSA A LÉTSZÁMVÁLTOZÁSOKBAN LEGINKÁBB ÉRINTETT FOGLALKOZTATÁSI CSOPORTOK LÉTSZÁMVÁLTOZÁSAIRA

A *Rövid távú munkaerőpiaci prognózis* adatfelvételei során a vállalatok beszámoltak a különböző foglalkoztatási csoportokkal kapcsolatos, tervezett és már bekövetkezett létszámváltozásokról is a tavalyi és az idei években. Ezek leginkább a kereskedelmi és szolgáltatási, illetve az ipari és építőipari foglalkozásokat, a gépkezelők, összeszerelők, járművezetők csoportját, továbbá a szakképzettséget nem igénylő (egyszerű) foglalkozásokat érintették,³ ahogy a második alfejezetben részletesen bemutattuk. E négy foglalkozási főcsoport létszámváltozásait részletesebben is megvizsgáltuk, aminek során kiderült, hogy a vállalatdemográfiai jellemzők mellett a cégek járvánnyal kapcsolatos érintettsége is meghatározhatja az elbocsátások és a felvételek alakulását.

Az elemzés során a fentebb említett főcsoportokat jellemző egyenlegmutatókat hoztunk létre a cégek szintjén, majd azt vizsgáltuk meg, hogy milyen vállalati jellemzők növelik a létszámnövekedés, illetve -csökkenés esélyeit az egyes foglalkozási főcsoportokat tekintve 2020-ban és 2021-ben. A logisztikus regressziós modellek szerint azon cégeknél jelentősen gyakrabban szűntek meg kereskedelmi és szolgáltatási foglalkozások, amelyeket érintettek a koronavírus következményei 2020-ban és 2021-ben is (3.1. táblázat). Az exporthányad tekintetében is mindkét évben jellemző volt, hogy a csak a hazai piacokra termelőkhez képest jóval ritkábban változott a létszám az exportáló cégek körében (e megállapítás alól kivétel a létszámcsökkenés gyakorisága 2020-ban a döntően exportáló vállalati körben, ami nem tér el szignifikánsan a hazai piacokra termelőkétől).

A területi különbségek 2020-ban a létszámbővülés tekintetében is megmutatkoztak, Közép-Magyarországhoz képest minden más régióban gyakoribb volt, hogy megnőtt a vállalatoknál a kereskedelmi és szolgáltatási foglalkoztatottak száma, míg 2021-ben már nem volt ilyen egyértelmű törésvonal (az ágazat és a létszámkategória e modellekben inkább kontroll-, semmint magyarázó változóként értelmezendők). Tulajdonszerkezetet tekintve a vegyes

³ Az 5., a 7., a 8. és a 9. FEOR-főcsoportokat.

hátter 2020-ban a létszámcsökkenés valószínűségét növelte, míg a létszám-bővítést csökkentette, a következő évben pedig a létszámcsökkenés esélyét a tisztán külföldi tulajdonosi háttér növelte, míg a részben és tisztán külföldi tulajdonban lévő vállalati körben is kisebb volt a létszám-bővülés gyakorisága, mint a kizárólag hazai érdekeltségű cégek csoportjában.

3.1. táblázat: Az elbocsátások és a létszámfelvétel háttere a kereskedelmi és szolgáltatási foglalkozások esetében, logit becslés, átlagos marginális hatások, 2020, 2021

	2020		2021	
	létszámcsökkenés	létszám-bővülés	létszámcsökkenés	létszám-bővülés
Koronavírus-járvány érintettség (referenciakategória: nem érintett a vállalat)				
Érintett a vállalat	0,036***	0,010	0,038***	-0,009
Létszámkategória (referenciakategória: 10 fő alatti cégek)				
10-19 fő	0,009	0,028**	0,004	0,032**
20-49 fő	0,016	0,032***	0,005	0,038***
50-249 fő	0,039***	0,065***	0,042***	0,072***
250 fő felett	0,021*	0,131***	0,069***	0,142***
Régió (referenciakategória: Közép-Magyarország)				
Észak-Alföld	0,032**	0,042***	-0,002	0,034**
Észak-Magyarország	-0,005	0,038***	-0,009	0,030
Dél-Alföld	0,022	0,060***	0,010	0,031*
Dél-Dunántúl	0,056***	0,046***	-0,014	-0,003
Közép-Dunántúl	0,003	0,039***	-0,015	-0,024**
Nyugat-Dunántúl	0,020	0,022*	-0,021**	-0,001
Ágazat (referenciakategória: mezőgazdaság, erdőgazdálkodás, halászat)				
Ipar	-0,007	0,014**	0,001	0,034***
Építőipar	-0,018*	0,006	0,008	0,012*
Kereskedelem, járműjavítás	0,086***	0,097***	0,056***	0,132***
Szálláshely-szolgáltatás, vendéglátás	0,212***	0,113***	0,091***	0,239***
Szállítás, raktározás	0,000	0,021**	0,015	-0,003
Pénzügyi, biztosítási tevékenység	-0,018*	0,023	-0,007	-0,003
Egyéb gazdasági szolgáltatás	0,024*	0,041***	0,026***	0,040***
Exporttevékenység (referenciakategória: nem exportál)				
Exportárbevétel aránya 50 százalék alatt	-0,021***	-0,038***	-0,017***	-0,044***
Exportárbevétel aránya 50-100 százalék	-0,012	-0,058***	-0,040***	-0,075***
Tulajdonszerkezet (referenciakategória: tisztán hazai tulajdon)				
Külföldi (rész)tulajdon	0,099***	-0,020*	-0,013	-0,065***
Tisztán külföldi tulajdon	-0,006	0,012	0,026**	-0,025***
Nagelkerke-féle R ²	0,358	0,314	0,344	0,339
N	5186	5186	4266	4266

*** 1 százalékos, ** 5 százalékos, * 10 százalékos szinten szignifikáns.

Forrás: GVI: Rövid távú munkaerőpiaci prognózis (2018–2021).

Az ipari és építőipari foglalkozásokat nézve is gyakoribb volt a létszámcsökkenés a koronavírus-járványban érintett vállalatok körében 2020-ban és 2021-

ben (3.2. táblázat). Ez az érintettség továbbá negatívan hatott a létszámbővülés esélyére a vizsgált években, a járvány tehát két szempontból is kedvezőtlenül befolyásolta a foglalkozási csoport helyzetét.

A területi különbségek leginkább 2020-ban voltak érzékletesek a létszámcsökkenés esélyét tekintve: ekkoriban a Közép-Magyarországon kívüli cégeknél szignifikánsan gyakoribb volt a leépítés, mint a központi régió vállalatainál. Az ipari és építőipari foglalkozások létszámbővüléséről beszámoló vállalatok előfordulásában is akadtak területi különbségek, ilyeneket az Észak-Alföldön és Észak-Magyarországon, illetve a Nyugat-Dunántúlon lehetett a legnagyobb eséllyel találni 2020-ban. 2021-et tekintve létszámcsökkenés az átlagnál gyakoribban a nyugat-dunántúli vállalatok körében történt, míg a létszámbővítő cégek a Dél-Alföldön a szokásosnál magasabb, a Közép-Dunántúlon pedig alacsonyabb arányban vannak jelen.

3.2. táblázat: Az elbocsátások és a létszámfelvétel háttere az ipari és építőipari foglalkozások esetében, logit becslés, átlagos marginális hatások, 2020, 2021

	2020		2021	
	létszámcsökkenés	létszámbővülés	létszámcsökkenés	létszámbővülés
Koronavírus-járvány érintettség (referenciakategória: nem érintett a vállalat)				
Érintett a vállalat	0,017*	-0,024**	0,031***	-0,022*
Létszámkategória (referenciakategória: 10 fő alatti cégek)				
10–19 fő	0,023	0,016	0,015	0,034*
20–49 fő	0,051***	0,043***	0,025	0,042**
50–249 fő	0,060***	0,080***	0,040***	0,097***
250 fő felett	0,054***	0,092***	0,073***	0,088***
Régió (referenciakategória: Közép-Magyarország)				
Észak-Alföld	0,051***	0,041***	0,001	0,009
Észak-Magyarország	0,052***	0,035**	-0,012	0,020
Dél-Alföld	0,047***	0,013	-0,015	0,047**
Dél-Dunántúl	0,072***	0,001	-0,003	0,035
Közép-Dunántúl	0,067***	0,007	0,001	-0,033**
Nyugat-Dunántúl	0,042***	0,031**	0,043**	-0,012
Ágazat (referenciakategória: mezőgazdaság, erdőgazdálkodás, halászat)				
Ipar	0,068***	0,092***	0,067***	0,150***
Építőipar	0,075***	0,128***	0,056**	0,163***
Kereskedelem, járműjavítás	0,017	0,027	0,006	0,037*
Szálláshely-szolgáltatás, vendéglátás	-0,049***	-0,045***	-0,048**	-0,026
Szállítás, raktározás	-0,036*	0,033	-0,009	0,011
Pénzügyi, biztosítási tevékenység	-0,061***	-0,048***	-0,054***	-0,053***
Egyéb gazdasági szolgáltatás	-0,013	-0,014	-0,029	0,020
Exporttevékenység (referenciakategória: nem exportál)				
Exportárbevétel aránya 50 százalék alatt	-0,014	-0,002	-0,024**	0,010
Exportárbevétel aránya 50–100 százalék	0,022	0,046***	-0,020	0,057***
Tulajdonszerkezet (referenciakategória: tisztán hazai tulajdon)				
Külföldi (rész)tulajdon	0,001	-0,069***	-0,033**	-0,008
Tisztán külföldi tulajdon	-0,011	-0,034***	-0,020**	-0,052***
Nagelkerke-féle R^2	0,322	0,323	0,265	0,296
N	5176	5176	4259	4259

*** 1 százalékos, ** 5 százalékos, * 10 százalékos szinten szignifikáns.

Forrás: GVI: Rövid távú munkaerőpiaci prognózis (2018–2021).

A döntően exportáló cégek 2020-ban és 2021-ben is a nagyobb részét, illetve a tisztán belföldre termelő cégeknél nagyobb eséllyel bővítették az ipari és építőipari foglalkozásúak állományát, míg a létszámcsökkenés e foglalkoztatási csoportban 2021-ben a kisebb részt exportáló cégeknél volt valamivel ritkább a többi kategóriában tapasztaltnál képest. A külföldi tulajdonban (is) álló cégek 2020-ban kisebb eséllyel bővítették létszámot a tisztán hazai tulajdonúakhoz képest, 2021-ben viszont már csak a kizárólag külföldi kézben lévő vállalkozásoknál volt megfigyelhető az átlagnál ritkább létszám-bővítés, a külföldi tulajdon jelenlétével ugyanakkor a létszámleépítés gyakorisága csökkent ebben az évben.

A gépkezelőket, összeszerelőket, járművezetőket érintő létszámcsökkenés is gyakoribb volt a járvány által sújtott cégek körében, miközben az e munkakörökben létszámot bővítő cégek jelentősen kisebb arányban fordultak elő a járvány által érintett vállalati csoportban mindkét vizsgált évben (3.3. táblázat).

3.3. táblázat: Az elbocsátások és a létszámfelvétel háttere a gépkezelők, összeszerelők, járművezetők körében, logit becslés, átlagos marginális hatások, 2020, 2021

	2020		2021	
	létszámcsökkenés	létszám-bővülés	létszámcsökkenés	létszám-bővülés
Koronavírus-járvány érintettség (referenciakategória: nem érintett a vállalat)				
Érintett a vállalat	0,039***	-0,017**	0,014***	-0,032***
Létszám kategória (referenciakategória: 10 fő alatti cégek)				
10-19 fő	0,033**	0,027***	0,023**	0,035***
20-49 fő	0,040***	0,072***	0,040***	0,084***
50-249 fő	0,077***	0,111***	0,049***	0,118***
250 fő felett	0,077***	0,165***	0,090***	0,162***
Régió (referenciakategória: Közép-Magyarország)				
Észak-Alföld	0,050***	0,051***	0,016*	0,033**
Észak-Magyarország	0,051***	0,059***	0,020*	0,031**
Dél-Alföld	0,046***	0,046***	0,015	0,024*
Dél-Dunántúl	0,038***	0,071***	0,009	0,022
Közép-Dunántúl	0,063***	0,063***	0,022**	0,049***
Nyugat-Dunántúl	0,039***	0,058***	0,017*	0,021*
Ágazat (referenciakategória: mezőgazdaság, erdőgazdálkodás, halászat)				
Ipar	-0,023	-0,033*	-0,035	0,014
Építőipar	-0,052**	-0,045**	-0,067***	-0,039
Kereskedelem, járműjavítás	-0,081***	-0,086***	-0,076***	-0,049**
Szálláshely-szolgáltatás, vendéglátás	-0,111***	-0,111***	-0,087***	-0,067**
Szállítás, raktározás	0,029	0,151***	0,052*	0,158***
Pénzügyi, biztosítási tevékenység	-0,113***	-0,111***	-0,089***	-0,101***
Egyéb gazdasági szolgáltatás	-0,065***	-0,064***	-0,059**	-0,078***
Exporttevékenység (referenciakategória: nem exportál)				
Exportárbevétel aránya 50 százalék alatt	-0,004	0,007	-0,011	0,014
Exportárbevétel aránya 50-100 százalék	0,019*	-0,012	-0,004	0,035***
Tulajdonszerkezet (referenciakategória: tisztán hazai tulajdon)				
Külföldi (rész) tulajdon	0,021	0,019	0,052***	0,030
Tisztán külföldi tulajdon	0,039***	0,056***	0,015*	0,041***
Nagelkerke-féle R ²	0,433	0,417	0,376	0,457
N	5179	5179	4267	4267

*** 1 százalékos, ** 5 százalékos, * 10 százalékos szinten szignifikáns.

Forrás: GVI: Rövid távú munkaerőpiaci prognózis (2018–2021).

2020-ban e foglalkoztatási csoportot nézve is erős különbség volt elsősorban a Közép-Magyarországon és az ország egyéb területein működő cégek között, a létszámváltozások a központi régió kivül voltak gyakoribbak – mind a csökkenés, mind a bővülés irányát tekintve. Létszámcsökkentés 2021-ben már csak az Észak-Alföldön és Észak-Magyarországon, illetve a Közép- és a Nyugat-Dunántúlon volt jellemző, míg a bővülés a közép-magyarországi és a dél-dunántúli vállalatokhoz képest minden más térségben gyakoribb volt.

Az exporttevékenység 2020-ban a létszámcsökkentő, 2021-ben pedig a létszám-bővítő vállalatok előfordulására volt hatással, mindkét évben a döntően exportáló cégek csoportjában volt jellemzőbb a gépkezelőket, összeszerelőket, járművezetőket érintő létszámváltozás. A tulajdonszerkezetet tekintve 2020-ban a tisztán külföldi kézben lévő vállalatok csökkentettek, illetve növeltek nagyobb eséllyel létszámot a legalább részben hazai cégekhez képest, míg 2021-ben a leginkább a vegyes háttérű cégeknél volt jellemző a leépítés. Bővítés ebben az évben is a kizárólag külföldi cégeknél volt az átlagnál gyakoribb.

A képzettséget nem igénylő, egyszerű foglalkozások területén létszámot csökkentő cégek is gyakoribbak voltak a koronavírus által érintett vállalati körben, a járvány hatása különösen 2020-ban mutatkozott meg e tekintetben (3.4. táblázat). A leépítések 2020-ban a központi régió kívüli cégek körében e foglalkozási csoportot nézve is viszonylag gyakoriak voltak, ahogy – a nyugat-dunántúli vállalkozások kivételével – a létszám-bővítés is. 2021-ben már csak az Észak- és a Dél-Alföldön, a Dél-Dunántúlon és a Közép-Dunántúlon működő cégek voltak kiemelhetők, amelyeknél az átlagnál gyakoribb volt a létszám-bővülés, továbbá a Közép-Dunántúlon kivételesen ritkának bizonyultak a létszámcsökkentő vállalatok.

A cégek exportorientációja 2020-ban befolyásolta érdemben a leépítések előfordulását, ami a döntően külpiacon termelők körében fordult elő leginkább. A külföldi résztulajdon ebben az évben szintén növelte a létszámleépítés esélyét, míg a tisztán külföldi tulajdonú vállalatok csoportjában kifejezetten ritka volt az egyszerű munkakörökben dolgozók állományának mérséklése. Létszám-növelésre ugyanakkor a részben vagy tisztán külföldi kézben lévő cégeknél kisebb eséllyel került sor, mint a hazai vállalatoknál 2020-ban. 2021-ben a tisztán külföldi tulajdonú cégek továbbra is kevésbé folyamodtak a szakképzettséget nem igénylő álláshelyek csökkentéséhez, mint a magyar tulajdonban (is) álló vállalkozások.

3.4. táblázat: Az elbocsátások és a létszámfelvétel háttere a szakképzettséget nem igénylő (egyszerű) foglalkozások körében, logit becslés, átlagos marginális hatások, 2020, 2021

	2020		2021	
	létszámcsökkenés	létszámnövekedés	létszámcsökkenés	létszámnövekedés
Koronavírus-járvány érintettség (referenciakategória: nem érintett a vállalat)				
Érintett a vállalat	0,062***	-0,013	0,019**	0,010
Létszámkategória (referenciakategória: 10 fő alatti cégek)				
10-19 fő	0,077***	0,063***	0,006	0,029**
20-49 fő	0,131***	0,113***	0,078***	0,129***
50-249 fő	0,155***	0,172***	0,107***	0,178***
250 fő felett	0,153***	0,201***	0,184***	0,200***
Régió (referenciakategória: Közép-Magyarország)				
Észak-Alföld	0,048***	0,077***	-0,020	0,046***
Észak-Magyarország	0,071***	0,061***	-0,003	0,013
Dél-Alföld	0,084***	0,077***	0,026	0,028*
Dél-Dunántúl	0,090***	0,075***	-0,012	0,043**
Közép-Dunántúl	0,040***	0,030**	-0,049***	0,032**
Nyugat-Dunántúl	0,085***	0,014	-0,015	0,012
Ágazat (referenciakategória: mezőgazdaság, erdőgazdálkodás, halászat)				
Ipar	-0,081***	0,060***	-0,003	0,053***
Építőipar	-0,042	0,063***	0,003	0,044*
Kereskedelem, járműjavítás	-0,085***	0,044***	-0,019	0,032
Szálláshely-szolgáltatás, vendéglátás	0,040	0,112***	0,043	0,136***
Szállítás, raktározás	-0,139***	0,015	-0,024	0,071***
Pénzügyi, biztosítási tevékenység	-0,192***	-0,002	-0,089***	-0,059***
Egyéb gazdasági szolgáltatás	-0,076***	0,115***	-0,022	0,023
Exporttevékenység (referenciakategória: nem exportál)				
Exportárbevétel aránya 50 százalék alatt	-0,004	0,016	0,016	-0,004
Exportárbevétel aránya 50-100 százalék	0,045***	0,003	-0,016	0,002
Tulajdon szerkezet (referenciakategória: tisztán hazai tulajdon)				
Külföldi (rész) tulajdon	0,110***	-0,074***	0,012	-0,023
Tisztán külföldi tulajdon	-0,037***	-0,027***	-0,017*	0,006
Nagelkerke-féle R^2	0,301	0,306	0,263	0,296
N	5181	5181	4258	4258

*** 1 százalékos, ** 5 százalékos, * 10 százalékos szinten szignifikáns.

Forrás: GVT: Rövid távú munkaerőpiaci prognózis (2018–2021).

ÖSSZEFOGLALÓ

Egészségügyi szempontból egyértelműen a járvány harmadik hulláma járt a leg súlyosabb következményekkel, a gazdaság szereplőit ugyanakkor leginkább a 2020 tavaszán bevezetett korlátozó intézkedések érték hátrányosan. Ekkor a vállalkozások több mint fele számolt be legalább 10 százalékpontos kapacitáskihasználtság-csökkenésről, minden hatodik vállalkozás pedig 50 százalékpontot is meghaladó visszaesést élt meg, míg 2020 októberében 36 százalékra, 2021 áprilisában pedig 35 százalékra mérséklődött a koronavírus-járványt megelőző időszakhoz (2020. I. negyedév) viszonyítva legalább 10 százalékpontos kapacitáskihasználtság-csökkenésről beszámoló vállalkozások aránya.

Mindhárom konjunktúra-adatfelvételi időszakban (2020. április, 2020. október és 2021. április) a csökkenő kereslet okozott leggyakrabban problémát a vállalkozásoknak, ezt követte sorrendben az otthoni munkavégzés okozta nehézség, valamint a beszállítói megrendelésállomány csökkenése. A koronavírus-járványt megelőzően rendre a szükséges munkaerő hiánya volt magasan a leggyakoribb üzleti tevékenységet akadályozó tényező, ez azonban a járványügyi korlátozások következtében az elmúlt másfél évben hátrébb sorolódott a vállalkozások problématérképén.

Kiemelten foglalkoztunk a koronavírus-járvány gazdasági következményei által – a kapacitáskihasználtság változása alapján – leginkább, illetve legkevésbé érintett cégekkel. A járvány második és harmadik hullámában, azaz 2020 őszén és 2021 tavaszán alakultak ki markánsabb különbségek a válság által legkevésbé és leginkább érintett vállalkozások által érzékelt negatív hatások között. A logit modell becslései alapján ez annak köszönhető, hogy 2020 áprilisában az érintettség-típusológia még kevésbé volt egyértelműen leírható a fő vállalatdemográfiai jellemzőkkel (létszám, ágazat, export, külföldi tulajdonhányad, régió), mint a válság későbbi időszakaiban, amikor határozottabb irányú hatások kezdtek kialakulni. 2020 őszére és 2021 tavaszára egyértelműen a nem exportáló, az 1–9 főt foglalkoztató és a szolgáltató cégek kerültek nagyobb arányban a válság által leginkább érintett vállalkozások közé.

A munkakörökre vonatkozó vizsgálatunk alapján arra következtethetünk, hogy felvétel és elbocsátás szempontjából jellemzően ugyanazok a munkakörök a leginkább érintettek, ebből a szempontból időben is stabil szerkezet tapasztalható 2018 és 2021 között (azaz a koronavírus-járvány időszakában és azt megelőzően egyaránt). Mindez az érintett munkakörökben foglalkoztatott munkavállalók gyakori munkahelyváltására, magas szintű fluktuációjára utal, amely a koronavírus-járványt megelőzően, majd a járvány időszakában is jellemző. Látható, hogy a magas szintű fluktuációban való érintettség alacsonyabb, diplomát nem igénylő iskolai végzettséggel betölthető munkakörök esetén koncentrálódik. A létszámváltozásban leginkább érintett munkakörök elsősorban az ipari tevékenységet folytató cégeknél koncentrálódnak, emellett a kereskedelmi és a logisztikai cégek nagyfokú érintettsége is tapasztalható. Ebben szerepet játszik az is, hogy a koronavírus-járvány következtében kialakuló gazdasági válság által egyéb adataink alapján összességében leginkább sújtott idegenforgalom ágazathoz kötődő foglalkozások méretüknél fogva sem reprezentálódnak a leginkább érintett foglalkozások körében.

Mindkét vizsgálati időpontot tekintve megállapítható továbbá, hogy mind a négy létszámváltozás esetében kiemelt foglalkozási főcsoportban – a kereskedelmi és szolgáltatási, illetve az ipari és építőipari foglalkozások, a gépkészítők, összeszerelők, járművezetők csoportja, továbbá a szakképzettséget nem igénylő (egyszerű) foglalkozások – gyakrabban csökkentettek létszámot azok a vállalatok, amelyeket érintettek a járvány következményei, ugyanakkor a lét-

számbővülés valószínűségét csak az ipari és építőipari foglalkozások, illetve a gépkezelők, összeszerelők, járművezetők körét tekintve vetette vissza a járvány hatása. A kereskedelmi és szolgáltatási foglalkozásokat leszámítva megfigyelhető volt ezenfelül egyfajta törésvonal a budapesti és a vidéki vállalkozások létszámváltozásai között a 2020-as évet nézve: a többi vizsgált főcsoportot illető létszámcsökkentés jelentősen többször fordult elő a fővároson kívül.

Hivatkozások

- BACSÁK DÁNIEL–HORVÁTH ÁGOSTON (2020a): [A koronavírus-járvány hatásaival kapcsolatos vállalati percepciók, várákozások és a vállalkozások válságkezeléssel kapcsolatos lépései](#). Megjelent: *Fazekas Károly–Elek Péter–Hajdu Tamás* (szerk.): *Munkaerőpiaci tükrök*, 2019. 57–73. o. KRTK KTI, Budapest.
- BACSÁK DÁNIEL–HORVÁTH ÁGOSTON (2020b): [A koronavírus-járvány gazdasági hatásai a magyarországi vállalkozások körében – érintettség és válságkezelő intézkedések](#). MKIK GVI Kutatási füzetek, 2020/3.
- BACSÁK DÁNIEL–HORVÁTH ÁGOSTON (2021): [A koronavírus-járvány gazdasági hatásai a magyarországi vállalkozások körében – kapacitáskihasználtság, likviditás, létszámváltozások, bérváltozások és értékesítési árak](#). MKIK GVI Kutatási füzetek, 2021/6.
- MKIK GVI (2021): [Javuló üzleti helyzet, jelentősen eltérő várákozások. Az MKIK GVI 2021. áprilisi vállalati konjunktúrafelvételének eredményei](#). MKIK GVI, Budapest.

**STATISZTIKAI
ADATOK**

Szerkesztette
CZETHOFFER ÉVA
Összeállította
KÖLLŐ JÁNOS
LAKATOS JUDIT
TAJTI JÓZSEF

A 2000-től kiadott Munkaerőpiaci Tükörben publikált munkapiaci folyamatokat leíró táblázatok teljes anyaga letölthető a Közgazdaság- és Regionális Tudományi Kutatóközpont Adatbankjának honlapjáról: http://adatbank.krtk.mta.hu/tukor_kereso.

1. Alapvető gazdasági adatok
  2. Népeség
  3. Gazdasági aktivitás
  4. Foglalkoztatottak
  5. Munkanélküliek
  6. Keresetek
  7. Oktatás
  8. Munkaerő-kereslet
  9. Regionális különbségek
  10. Munkaügyi kapcsolatok
  11. Jóléti ellátások
  12. Munkát terhelő adók
  13. Nemzetközi adatok
- A fontosabb adatok forrásai

Rövidítések

ITM	ITM Innovációs és Technológiai Minisztérium
KSH	Rendszeres kiadványokból összeállított tábla
KSH IMS	KSH intézményi munkaügyi statisztika
KSH MEF	KSH Munkaerő-felmérés
KSH MEM	KSH Munkaerő-mérleg
MÁK	Magyar Államkincstár
NAV	Nemzeti Adó- és Vámhivatal
NFA	Nemzeti Foglalkoztatási Alap
NFSZ	Nemzeti Foglalkoztatási Szolgálat
NFSZ BT	NFSZ Bértarifa-felvétel
NFSZ IR	NFSZ Integrált (nyilvántartási) Rendszer
NFSZ PROG	NFSZ Rövid Távú Munkaerőpiaci Prognózis
NFSZ REG	NFSZ regisztere
NSZ	Népszámlálás
NYUFIG	Nyugdíjfolyósító Igazgatóság
PM	Pénzügyminisztérium
TB	Társadalombiztosítás

Jelmagyarázat

- (-) A megfigyelt statisztikai jelenség nem fordult elő.
- (..) Az adat nem ismeretes.
- (n.é.) A mutató nem értelmezhető.
- (...) Adatvédelmi korlátok miatt nem közölhető adat.

1.1. táblázat: Alapvető gazdasági mutatók

Év	GDP ^a	Ipari termelés ^b	Kivitel ^c	Behozatal ^c	Reálkereset	Foglalkoztatás	Fogyasztói árindex	Munkanélküliségi ráta
1995	101,5	104,6	108,4	96,1	87,8	98,1	128,2	10,2
2000	104,2	118,1	121,7	120,8	101,5	101,0	109,8	6,4
2001	104,1	103,7	107,7	104,0	106,4	100,3	109,2	5,7
2002	104,7	103,2	105,9	105,1	113,6	100,1	105,3	5,8
2003	104,1	106,9	109,1	110,1	109,2	101,3	104,7	5,9
2004	104,8	107,8	118,4	115,2	98,9	99,4	106,8	6,1
2005	104,2	106,8	111,5	106,1	106,3	100,0	103,6	7,2
2006	104,0	109,9	118,0	114,4	103,6	100,7	103,9	7,5
2007	100,2	107,9	115,8	112,0	95,4	99,3	108,0	7,4
2008	101,1	100,0	104,2	104,3	100,8	98,6	106,1	7,8
2009	93,3	82,2	87,3	82,9	97,7	97,4	104,2	10,0
2010	100,7	110,6	116,9	115,1	101,8	99,6	104,9	11,2
2011	101,8	105,6	109,9	106,7	102,4	100,7	103,9	11,0
2012	98,5	98,2	100,7	99,9	96,6	101,8	105,7	11,0
2013	102,0	101,1	104,2	105,0	103,1	101,7	101,7	10,2
2014	104,2	107,7	106,9	108,8	103,2	105,3	99,8	7,7
2015	103,8	107,4	107,8	106,3	104,4	102,7	99,9	6,8
2016	102,2	100,9	104,4	104,9	107,4	103,4	100,4	5,1
2017	104,3	104,6	105,9	108,3	110,3	101,6	102,4	4,2
2018	105,4	103,5	104,3	106,4	108,3	101,1	102,8	3,7
2019	104,6	105,6	104,4	106,4	107,7	101,0	103,4	3,4
2020	95,0	93,9	98,7	99,0	106,2	98,9	103,3	4,3

^a 1995 után módszertani változás a pénzközvetítés fel nem osztott szolgáltatási díjának elszámolásában. 2014-ben módszertani revízió az ESA2010-re történő átállás miatt. Kiigazítás nélküli adat. Előző év = 100.

^b 1995–2000: 5 fő feletti kör, 2001–: víz és hulladékgazdálkodás nélkül, 5 főnél kisebb vállalkozásokkal együtt.

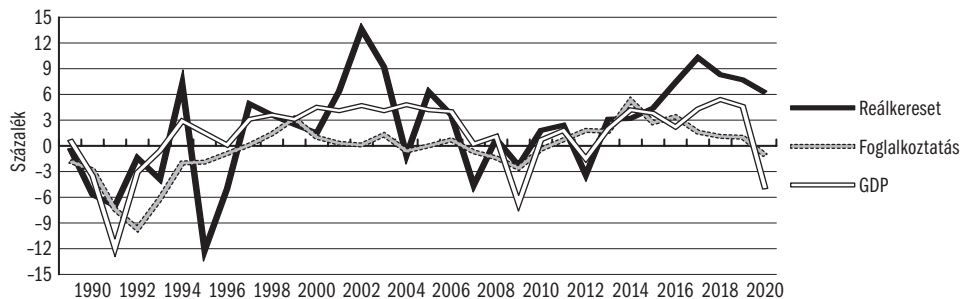
^c Volumen index.

Megjegyzés: A munkanélküliségi ráta kivételével előző év = 100.

Forrás: GDP: *STADAT* (2021.04.06-i frissítés). Ipari termelési volumen indexe: 2001–: *STADAT* (2021.04.06-i frissítés). Kivitel és behozatal: 2001–: *STADAT* (2021.04.06-i frissítés). Reálkereset: *STADAT* (2021.04.06-i frissítés). Foglalkoztatás: *KSH MEF* (2021.02.23-i frissítés). Fogyasztói árindex: *STADAT* (2021.01.14-i frissítés). Munkanélküliségi ráta: *STADAT* (2021.02.23-i frissítés).

A forrás adatok xls formátumban letölthetők: http://www.bpdata.eu/mpt/2020hut01_01

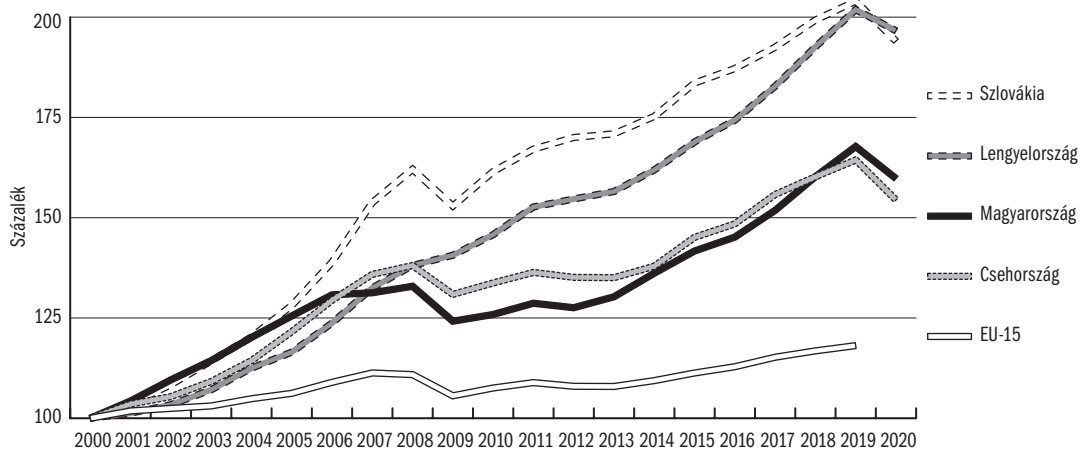
1.1. ábra: Alapvető gazdasági mutatók éves változása

Forrás: *KSH*.

A forrás adatok xls formátumban letölthetők: http://www.bpdata.eu/mpt/2020hua01_01

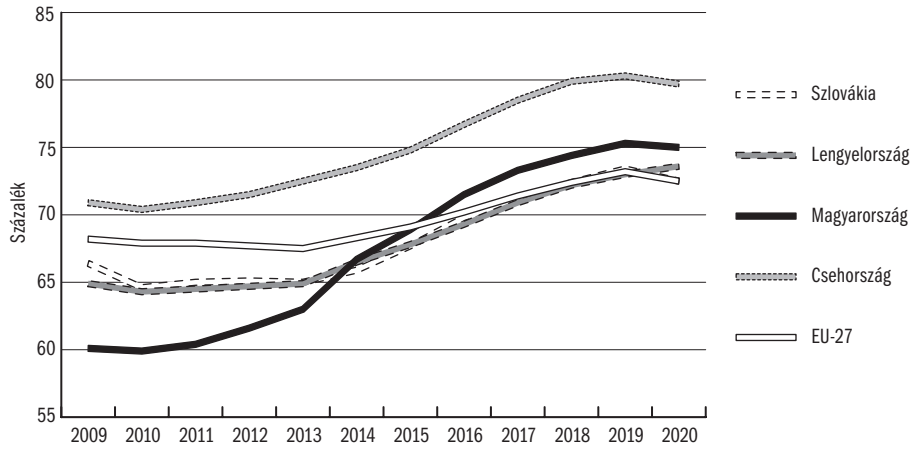
1.2. ábra: GDP éves idősora (2000=100%)

Forrás: Eurostat.

A forrás adatok xls formátumban letölthetők: http://www.bpdata.eu/mpt/2020hua01_02

1.3. ábra: Foglalkoztatási ráta, 20–64 évesek

Forrás: Eurostat.

A forrás adatok xls formátumban letölthetők: http://www.bpdata.eu/mpt/2020hua01_03

2.1. táblázat: Népeség^a

Év	Ezer fő	1992 = 100	Éves változás	15-64 év közötti népesség, ezer fő	Demográfiai függőségi ráta	
					Teljes népesség ^b	Idős népesség ^c
2006	10 077	97,1	-0,2	6 931,8	0,45	0,23
2007	10 066	97,0	-0,1	6 932,4	0,45	0,23
2008	10 045	96,8	-0,2	6 912,7	0,45	0,24
2009	10 031	96,7	-0,1	6 898,1	0,45	0,24
2010	10 014	96,5	-0,1	6 874,0	0,46	0,24
2011	9 986	96,3	-0,2	6 857,4	0,46	0,24
2012	9 932	95,7	..	6 815,7	0,46	0,25
2013	9 909	95,5	-0,2	6 776,3	0,46	0,25
2014	9 877	95,2	-0,3	6 719,7	0,47	0,26
2015	9 856	95,0	-0,2	6 664,2	0,48	0,27
2016	9 830	94,7	-0,3	6 609,4	0,49	0,27
2017	9 798	94,4	-0,3	6 546,7	0,50	0,28
2018	9 778	94,2	-0,5	6 504,5	0,50	0,28
2019	9 773	94,2	-0,1	6 461,1	0,51	0,29
2020	9 770	94,1	0,0	6 405,9	0,52	0,30

^a Január 1. népességszám. A 2006–2011 közötti adatok a 2001. február 1-jei eszmei időpontnak megfelelően végrehajtott népszámlálás alapján készült tovább- illetve visszavezetett, 2012-től pedig a 2011. október 1-jei eszmei időpontnak megfelelően végrehajtott népszámláláson alapuló továbbvezetett adatok.

^b $(0-14 \text{ éves népesség} + 64 \text{ feletti népesség}) / (15-64 \text{ éves népesség})$

^c $64 \text{ év feletti népesség} / 15-64 \text{ éves népesség}$

Forrás: *KSH STADAT* (2020.07.15-i frissítés).

A forrás adatok xls formátumban letölthetők: http://www.bpdata.eu/mpt/2020hut02_01

2.2. táblázat: A népesség száma főbb korcsoportok szerint, ezer fő^a

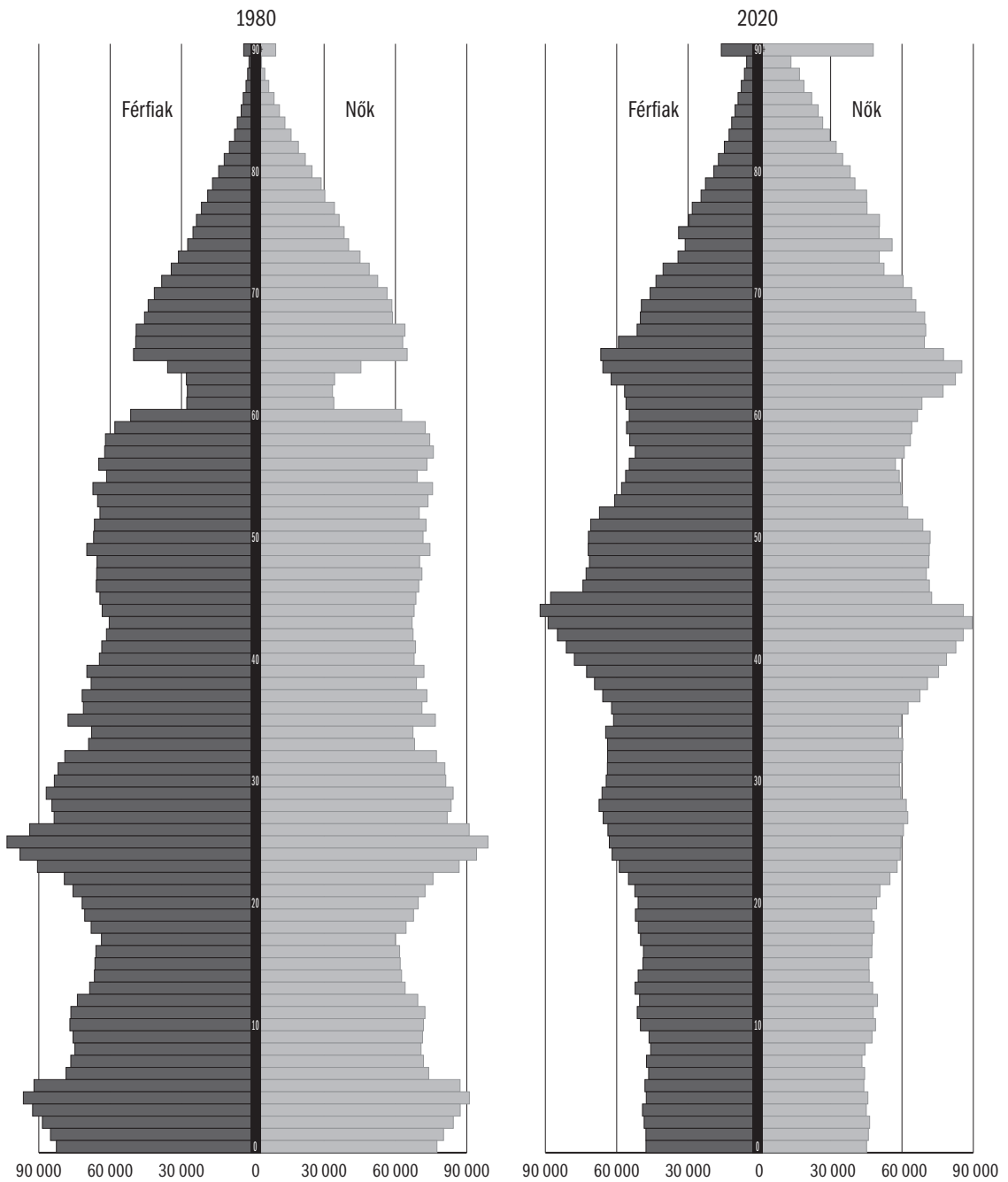
Év	0-14	15-24	éves			Együtt
			25-54	55-64	65+	
2006	1 553,5	1 302,0	4 399,8	1 230,0	1 590,7	10 076,6
2007	1 529,7	1 285,9	4 393,9	1 251,5	1 605,1	10 066,1
2008	1 508,8	1 273,3	4 377,1	1 262,3	1 623,9	10 045,4
2009	1 492,6	1 259,9	4 346,1	1 292,0	1 640,3	10 030,9
2010	1 476,9	1 253,4	4 293,7	1 326,9	1 663,5	10 014,4
2011	1 457,2	1 231,7	4 257,7	1 367,8	1 671,3	9 985,7
2012	1 440,3	1 214,1	4 164,6	1 437,0	1 675,9	9 931,9
2013	1 430,9	1 196,4	4 144,8	1 435,0	1 701,7	9 908,8
2014	1 425,8	1 172,8	4 123,8	1 423,2	1 731,8	9 877,4
2015	1 427,2	1 147,1	4 112,6	1 404,5	1 764,2	9 855,6
2016	1 424,4	1 120,1	4 109,6	1 379,7	1 796,6	9 830,4
2017	1 422,9	1 089,7	4 105,3	1 351,4	1 828,3	9 797,6
2018	1 421,9	1 068,0	4 118,7	1 317,8	1 852,0	9 778,4
2019	1 421,8	1 048,8	4 136,8	1 275,4	1 890,0	9 772,8
2020	1 421,3	1 028,8	4 153,7	1 223,4	1 942,2	9 769,5

^a Január 1. népességszám. A 2006–2011 közötti adatok a 2001. február 1-jei eszmei időpontnak megfelelően végrehajtott népszámlálás alapján készült tovább- illetve visszavezetett, 2012-től pedig a 2011. október 1-jei eszmei időpontnak megfelelően végrehajtott népszámláláson alapuló továbbvezetett adatok.

Forrás: *KSH STADAT* (2020.07.15-i frissítés).

A forrás adatok xls formátumban letölthetők: http://www.bpdata.eu/mpt/2020hut02_02

2.1. ábra: Magyarország népességének korösszetétele, 1980, 2020

Forrás: KSH.

A forrás adatok xls formátumban letölthetők: http://www.bpdata.eu/mpt/2020hua02_01

2.3. táblázat: A férfi népességszám alakulása főbb korcsoportok szerint, ezer fő^a

Év	éves					Együtt
	0-14	15-24	25-59	60-64	65+	
2005	809,5	674,6	2 480,0	252,2	576,8	4 793,1
2006	796,7	664,0	2 493,7	249,3	580,9	4 784,6
2007	784,5	655,4	2 503,7	249,4	586,1	4 779,1
2008	773,9	649,2	2 501,3	252,5	592,8	4 769,6
2009	765,8	642,7	2 497,0	258,4	599,2	4 763,1
2010	757,7	640,4	2 488,8	261,7	608,3	4 756,9
2011	747,6	629,7	2 480,4	274,7	611,5	4 743,9
2012	739,5	623,1	2 449,9	294,1	617,9	4 724,6
2013	734,7	614,4	2 439,4	297,0	630,5	4 716,0
2014	732,2	602,1	2 419,1	305,3	644,7	4 703,4
2015	732,8	589,1	2 395,1	319,1	659,7	4 695,8
2016	731,3	575,8	2 379,0	327,1	675,3	4 688,5
2017	730,4	560,3	2 365,0	330,8	688,9	4 675,4
2018	730,0	549,2	2 365,5	327,0	699,9	4 671,6
2019	730,0	540,0	2 373,7	315,0	717,1	4 675,8
2020	729,9	530,1	2 383,8	295,6	741,4	4 680,8

^a Január 1. népességszám. A 2005–2011 közötti adatok a 2001. február 1-jei eszmei időpontnak megfelelően végrehajtott népszámlálás alapján készült tovább- illetve visszavezetett, 2012-től pedig a 2011. október 1-jei eszmei időpontnak megfelelően végrehajtott népszámláláson alapuló továbbvezetett adatok.

Forrás: *KSH STADAT* (2020.07.15-i frissítés).

A forrás adatok xls formátumban letölthetők: http://www.bpdata.eu/mpt/2020hut02_03

2.4. táblázat: A női népességszám alakulása főbb korcsoportok szerint, ezer fő^a

Év	éves					Együtt
	0-14	15-24	25-54	55-59	60+	
2005	770,2	647,4	2 221,9	341,7	1 323,1	5 304,3
2006	756,8	638,6	2 213,0	356,6	1 327,0	5 292,0
2007	745,1	630,6	2 206,8	369,6	1 335,0	5 287,1
2008	734,9	624,1	2 194,5	373,2	1 349,1	5 275,8
2009	726,8	617,2	2 176,0	381,8	1 366,1	5 267,9
2010	719,2	613,1	2 145,5	396,8	1 382,8	5 257,4
2011	709,6	601,9	2 124,0	404,4	1 401,9	5 241,8
2012	700,8	590,9	2 079,5	416,2	1 419,9	5 207,3
2013	696,2	582,0	2 066,5	411,2	1 436,9	5 192,8
2014	693,6	570,7	2 052,7	395,5	1 461,5	5 174,0
2015	694,4	558,0	2 043,2	370,2	1 494,0	5 159,8
2016	693,1	544,3	2 037,9	347,4	1 519,2	5 142,0
2017	692,5	529,4	2 032,5	327,9	1 539,9	5 122,3
2018	691,9	518,8	2 035,0	314,1	1 547,0	5 106,8
2019	691,8	508,8	2 038,9	304,7	1 552,8	5 097,0
2020	691,5	498,7	2 043,4	298,5	1 556,6	5 088,7

^a Január 1. népességszám. A 2005–2011 közötti adatok a 2001. február 1-jei eszmei időpontnak megfelelően végrehajtott népszámlálás alapján készült tovább- illetve visszavezetett, 2012-től pedig a 2011. október 1-jei eszmei időpontnak megfelelően végrehajtott népszámláláson alapuló továbbvezetett adatok.

Forrás: *KSH STADAT* (2020.07.15-i frissítés).

A forrás adatok xls formátumban letölthetők: http://www.bpdata.eu/mpt/2020hut02_04

3.1. táblázat: A 15 éves és idősebb népesség gazdasági aktivitása, ezer fő^a

Év	15-59 éves férfiak, 15-54 éves nők								60 éves és idősebb férfiak, 55 éves és idősebb nők			
	Foglalkoztatott	Munkanélküli	Inaktívak					Együtt	Foglalkoztatott	Munkanélküli	Nyugdíjas és egyéb inaktív	Együtt
			Nyugdíjas	Nappali tagozatos tanuló	Gyes-en, gyed-en, gyet-en lévő	Egyéb inaktív	Inaktív összesen					
1990	4 534,3	62,4	284,3	548,9	249,7	297,5	1 380,4	5 977,1	345,7	0,0	1 944,9	2 290,6
1991	4 270,5	253,3	335,6	578,2	259,8	317,1	1 490,7	6 014,5	249,5	0,0	2 045,2	2 294,7
1992	3 898,4	434,9	392,7	620,0	262,1	435,9	1 710,7	6 044,0	184,3	9,8	2 101,7	2 295,8
1993	3 689,5	502,6	437,5	683,9	270,5	480,1	1 872,0	6 064,1	137,5	16,3	2 141,2	2 295,0
1994	3 633,1	437,4	476,5	708,2	280,9	540,7	2 006,3	6 076,8	118,4	11,9	2 163,8	2 294,1
1995	3 571,3	410,0	495,2	723,4	285,3	596,1	2 100,0	6 081,3	107,5	6,4	2 180,6	2 294,5
1996	3 546,1	394,0	512,7	740,0	289,2	599,4	2 141,2	6 081,3	102,1	6,1	2 184,6	2 292,8
1997	3 549,5	342,5	542,9	752,0	289,0	599,9	2 183,8	6 075,8	96,9	6,3	2 189,0	2 292,2
1998	3 608,5	305,5	588,8	697,0	295,5	565,7	2 147,0	6 061,0	89,3	7,5	2 197,6	2 294,4
1999	3 701,0	283,3	534,7	675,6	295,3	549,8	2 055,4	6 039,6	110,4	1,4	2 185,2	2 297,0
2000	3 745,9	261,4	517,9	721,7	281,4	571,4	2 092,4	6 099,7	130,3	2,3	2 268,0	2 400,6
2001	3 742,6	231,7	516,3	717,9	286,6	601,6	2 122,4	6 096,7	140,7	2,4	2 271,8	2 414,9
2002	3 719,6	235,7	507,1	738,3	286,8	593,0	2 125,2	6 080,5	164,1	3,2	2 263,9	2 431,2
2003	3 719,0	239,6	485,0	730,7	286,9	595,0	2 097,6	6 056,2	202,9	4,9	2 245,6	2 453,4
2004	3 663,1	247,2	480,5	739,8	282,4	622,4	2 125,1	6 035,4	237,3	5,7	2 236,1	2 479,1
2005	3 653,9	296,0	449,7	740,8	278,6	590,3	2 059,4	6 009,3	247,6	7,9	2 258,3	2 513,8
2006	3 680,1	309,9	416,1	811,4	261,1	524,3	2 012,9	6 002,9	248,3	8,4	2 270,2	2 526,9
2007	3 649,5	303,7	413,2	822,7	273,9	519,7	2 029,5	5 982,7	252,5	8,4	2 292,9	2 553,8
2008	3 596,3	315,5	394,7	814,3	282,2	549,0	2 040,2	5 952,0	252,0	10,9	2 323,6	2 586,5
2009	3 480,9	403,0	360,3	805,7	282,0	578,4	2 026,4	5 910,3	266,9	14,8	2 345,7	2 627,4
2010	3 435,8	450,1	336,6	805,4	275,9	558,1	1 976,0	5 861,9	298,5	19,3	2 353,3	2 671,1
2011	3 430,1	440,9	296,4	783,8	280,7	557,9	1 932,0	5 789,8	328,9	25,1	2 366,3	2 720,3
2012	3 498,6	447,0	260,1	769,6	263,2	484,3	1 777,2	5 722,8	328,6	26,1	2 407,2	2 761,9
2013	3 551,1	415,7	247,6	737,3	255,4	466,4	1 706,7	5 673,5	341,6	25,2	2 424,5	2 791,3
2014	3 720,7	317,5	222,3	701,2	237,8	412,5	1 573,8	5 612,0	380,0	25,8	2 419,0	2 824,8
2015	3 782,1	281,3	197,3	688,8	240,0	368,1	1 494,2	5 557,6	428,4	26,5	2 400,8	2 855,7
2016	3 860,6	211,3	181,6	656,3	242,4	361,2	1 441,5	5 483,8	491,0	23,3	2 364,1	2 878,4
2017	3 909,9	172,2	164,1	636,5	233,1	362,0	1 362,5	5 444,7	511,4	19,6	2 356,7	2 887,7
2018	3 933,9	158,3	140,9	627,6	232,1	368,4	1 369,0	5 461,2	535,6	13,6	2 339,2	2 888,4
2019	3 953,0	148,3	147,3	618,4	226,2	365,6	1 357,5	5 458,8	559,1	11,4	2 320,4	2 890,9
2020	3 883,4	182,7	133,1	565,1	236,3	442,1	1 376,6	5 442,7	577,1	15,3	2 295,7	2 888,1

^a Éves átlagos értékek.

Megjegyzés: A népességszám és a teljesskörűsítés súlyszámai 1999-ig az 1990. évi népszámláláson, 2000-tól pedig a 2001. évi népszámláláson alapulnak. A népességszám 2012-től a 2011. évi népszámláláson alapul, de a MEF teljesskörűsítéséhez használt népesség adatok – az általános gyakorlattól eltérően – 2006-ig visszamenőlegesen korrigálásra kerültek.

A foglalkoztatottakra vonatkozó adat tartalmazza a sorkatonákat, a nyugdíj és az anyasági ellátás mellett foglalkoztatottakat is. A tanulóira vonatkozó 1995–97. évi adatok becslettek. Az egyéb inaktív kategóriát az évközepi népességszámból kiindulva kivonással határoztuk meg, így abban elvileg a MEF megfigyelési körébe nem tartozó intézményi népesség, illetve a továbbvezetés miatti korrekció is megjelenik.

Forrás: Nyugdíjasok: 1990–91: NYUFIG, 1992–: KSH MEF. Gyes, gyed, gyet: 1997-ig TB és becslés, utána MEF. Munkanélküliség: 1990–91: NFSZ REG, 1992–: KSH MEF.

A forrás adatok xls formátumban letölthetők: http://www.bpdata.eu/mpt/2020hut03_01

3.2. táblázat: A 15 éves és idősebb férfiak gazdasági aktivitása, ezer fő^a

Év	15-59 éves férfiak							60 éves és idősebb férfiak				
	Foglalkoztatott	Munkanélküli	Inaktívak				Együtt	Foglalkoztatott	Munkanélküli	Nyugdíjas és egyéb inaktív	Együtt	
			Nyugdíjas	Nappali tagozatos tanuló	Gyes-en, gyed-en, gyet-en lévő	Egyéb inaktív						Inaktív összesen
1990	2 524,3	37,9	188,4	284,2	1,2	80,3	554,1	3 116,3	123,7	0,0	665,5	789,2
1991	2 351,6	150,3	218,7	296,5	1,5	115,0	631,7	3 133,6	90,4	0,0	700,7	791,1
1992	2 153,1	263,2	252,0	302,4	1,7	174,8	730,9	3 147,2	65,1	3,2	722,1	790,4
1993	2 029,1	311,5	263,2	346,9	2,0	203,3	815,4	3 156,0	47,9	4,5	735,7	788,1
1994	2 013,4	270,0	277,6	357,1	3,7	239,6	878,0	3 161,4	41,6	3,8	740,0	785,4
1995	2 012,5	259,3	282,2	367,4	4,9	237,8	892,3	3 164,1	37,1	2,1	742,6	781,8
1996	2 007,4	242,4	291,9	372,8	3,3	248,3	916,3	3 166,1	28,9	1,3	746,3	776,5
1997	2 018,0	212,2	306,0	377,6	1,5	251,6	936,7	3 166,9	25,5	1,9	743,5	770,9
1998	2 015,5	186,5	345,4	350,4	1,0	264,2	961,0	3 163,0	26,2	2,8	737,3	766,3
1999	2 068,4	170,3	312,7	338,8	4,2	261,5	917,2	3 155,9	34,7	0,4	727,2	762,3
2000	2 086,0	158,2	315,2	358,2	4,1	261,7	939,2	3 183,4	39,8	0,7	758,8	799,3
2001	2 087,6	141,6	311,0	353,4	4,3	283,2	951,9	3 181,1	41,1	0,9	763,0	805,0
2002	2 080,4	137,3	307,5	370,3	5,0	273,4	956,2	3 173,9	45,2	0,7	764,4	810,3
2003	2 073,5	137,6	293,6	367,9	4,3	288,1	953,9	3 165,0	53,0	0,9	762,5	816,4
2004	2 052,7	136,2	293,5	371,2	4,6	300,2	969,5	3 158,4	64,6	0,6	758,8	824,0
2005	2 050,7	158,2	278,8	375,4	5,8	288,8	948,8	3 157,7	65,4	0,9	763,9	830,2
2006	2 078,4	163,4	258,9	404,1	4,0	249,6	916,6	3 158,4	60,2	1,1	771,5	832,8
2007	2 067,4	162,5	261,8	410,2	4,1	248,8	924,9	3 154,8	61,9	1,0	777,5	840,4
2008	2 033,6	172,7	261,2	408,3	4,7	264,6	938,8	3 145,1	60,0	1,0	790,4	851,4
2009	1 961,9	230,3	240,1	409,0	4,4	288,7	942,2	3 134,4	63,1	1,6	798,9	863,6
2010	1 929,5	259,5	228,7	410,3	4,6	287,1	930,7	3 119,7	63,0	2,2	812,9	878,1
2011	1 950,9	248,7	203,7	397,9	3,6	286,8	892,0	3 091,6	70,1	2,9	826,2	899,2
2012	1 979,2	257,9	187,7	395,6	4,2	238,8	826,3	3 063,4	69,6	4,1	846,1	919,8
2013	2 022,2	234,4	169,5	375,6	3,8	232,0	780,9	3 037,5	81,5	4,8	852,4	938,7
2014	2 120,3	173,1	151,3	352,5	3,0	200,9	707,7	3 001,1	100,1	8,6	855,6	964,3
2015	2 152,1	152,1	133,7	345,1	3,1	181,4	663,3	2 967,5	131,4	9,8	849,3	990,5
2016	2 192,4	119,0	119,6	332,3	3,8	173,6	629,3	2 940,7	170,1	8,5	832,5	1 011,1
2017	2 228,9	89,8	107,3	322,9	1,9	169,2	601,2	2 920,0	188,4	6,0	828,8	1 023,2
2018	2 245,4	83,9	94,2	315,9	1,3	171,0	582,4	2 911,7	200,8	4,1	824,4	1 029,3
2019	2 259,2	81,7	94,3	308,2	1,4	169,3	573,2	2 914,0	220,5	4,4	809,6	1 034,5
2020	2 235,5	98,5	87,4	282,3	2,3	201,1	573,1	2 907,1	225,5	5,7	805,3	1 036,5

^a Éves átlagos értékek.

Megjegyzés: A népességszám és a teljesskörűsítés súlyszámai 1999-ig az 1990. évi népszámláláson, 2000-tól pedig a 2001. évi népszámláláson alapulnak. A népességszám 2012-től a 2011. évi népszámláláson alapul, de a MEF teljesskörűsítéséhez használt népesség adatok – az általános gyakorlatól eltérően – 2006-ig visszamenőlegesen korrigálásra kerültek.

A foglalkoztatottakra vonatkozó adat tartalmazza a sorkatonákat, a nyugdíj és az anyasági ellátás mellett foglalkoztatottakat is. A tanulóakra vonatkozó 1995–97. évi adatok becsltek. Az egyéb inaktív kategóriát az évközepe népességszámból kiindulva kivonással határoztuk meg, így abban elvileg a MEF megfigyelési körébe nem tartozó intézményi népesség, illetve a továbbvezetés miatti korrekció is megjelenik.

Forrás: Nyugdíjasok: 1990–91: *NYUFIG*, 1992–: *KSH MEF*. Gyes, gyed, gyet: 1997-ig *TB* és becslés, utána *MEF*. Munkanélküliség: 1990–91: *NFSZ REG*, 1992–: *KSH MEF*.

A forrás adatok xls formátumban letölthetők: http://www.bpdata.eu/mpt/2020hut03_02

3.3. táblázat: A 15 éves és idősebb nők gazdasági aktivitása, ezer fő^a

Év	15-54 éves nők							55 éves és idősebb nők				
	Foglalkoztatott	Munkanélküli	Inaktívak				Együtt	Foglalkoztatott	Munkanélküli	Nyugdíjas és egyéb inaktív	Együtt	
			Nyugdíjas	Nappali tagozatos tanuló	Gyes-en, gyed-en, gyet-en lévő	Egyéb inaktív						Inaktív összesen
1990	2 010,0	24,5	95,8	264,7	248,5	217,3	826,3	2 860,8	222,0	0,0	1 279,4	1 501,4
1991	1 918,9	103,1	116,9	281,8	258,3	201,9	858,9	2 880,9	159,1	0,0	1 344,5	1 503,6
1992	1 745,3	171,7	140,8	317,6	260,4	261,1	979,9	2 896,9	119,2	6,6	1 379,6	1 505,4
1993	1 660,4	191,1	174,3	337,0	268,5	276,8	1 056,6	2 908,1	89,6	11,8	1 405,5	1 506,9
1994	1 619,7	167,4	198,9	351,1	277,2	301,1	1 128,3	2 915,4	76,8	8,1	1 423,8	1 508,7
1995	1 558,8	150,7	213,0	356,0	280,4	358,3	1 207,7	2 917,2	70,4	4,3	1 438,0	1 512,7
1996	1 538,7	151,6	220,7	367,2	285,9	351,1	1 224,9	2 915,2	73,2	4,8	1 438,3	1 516,3
1997	1 531,5	130,3	236,9	374,4	287,5	348,3	1 247,1	2 908,9	71,4	4,4	1 445,3	1 521,1
1998	1 593,0	119,0	243,4	346,6	294,5	301,5	1 186,0	2 898,0	63,1	4,7	1 460,3	1 528,1
1999	1 632,6	113,0	222,0	336,8	291,1	288,3	1 138,2	2 883,8	75,8	1,0	1 458,0	1 534,8
2000	1 659,9	103,2	202,7	363,5	277,3	309,7	1 153,2	2 916,3	90,5	1,6	1 450,2	1 601,3
2001	1 655,0	90,1	205,3	364,5	282,3	318,3	1 170,4	2 915,5	99,6	1,5	1 508,8	1 609,9
2002	1 639,2	98,4	199,6	368,0	281,8	319,6	1 169,0	2 906,6	118,9	2,5	1 499,5	1 620,9
2003	1 645,6	102,0	191,4	362,8	282,6	306,9	1 143,7	2 891,2	149,9	4,0	1 483,2	1 637,1
2004	1 610,2	111,0	186,8	368,6	277,8	322,2	1 155,4	2 876,6	172,8	5,1	1 477,3	1 655,2
2005	1 603,2	137,8	170,9	365,4	272,8	301,5	1 110,6	2 851,6	182,2	7,0	1 494,4	1 683,6
2006	1 601,7	146,5	157,2	407,3	257,1	274,7	1 096,3	2 844,5	188,1	7,3	1 498,7	1 694,1
2007	1 582,1	141,2	151,4	412,5	269,8	270,9	1 104,6	2 827,9	190,6	7,4	1 515,4	1 713,4
2008	1 562,7	142,8	133,5	406,0	277,5	284,4	1 101,4	2 806,9	192,0	9,9	1 533,2	1 735,1
2009	1 519,0	172,7	120,2	396,7	277,6	289,7	1 084,2	2 775,9	203,8	13,2	1 546,8	1 763,8
2010	1 506,3	190,6	107,9	395,1	271,3	271,0	1 045,3	2 742,2	235,5	17,1	1 540,4	1 793,0
2011	1 479,2	192,2	92,7	385,9	277,1	271,1	1 040,0	2 698,2	258,8	22,2	1 540,1	1 821,1
2012	1 519,4	189,1	72,4	374,0	259,0	245,5	950,9	2 659,4	259,0	22,0	1 561,1	1 842,1
2013	1 528,9	181,3	78,1	361,7	251,6	234,4	925,8	2 636,0	260,1	20,4	1 572,1	1 852,6
2014	1 600,4	144,4	71,0	348,7	234,8	211,6	866,1	2 610,9	279,9	17,2	1 563,4	1 860,5
2015	1 630,0	129,2	63,6	343,7	236,9	186,7	830,9	2 590,1	297,0	16,7	1 551,5	1 865,2
2016	1 668,2	92,3	62,0	324,0	238,6	187,6	812,2	2 543,1	320,9	14,8	1 531,6	1 867,3
2017	1 681,0	82,4	56,8	313,6	231,2	192,8	761,3	2 524,7	323,0	13,6	1 527,9	1 864,5
2018	1 688,5	74,4	46,8	311,7	230,7	197,4	786,6	2 549,5	334,8	9,5	1 514,8	1 859,1
2019	1 693,8	66,7	53,0	310,2	224,8	196,4	784,4	2 544,9	338,6	7,0	1 510,8	1 856,4
2020	1 647,9	84,2	45,7	282,8	234,0	241,1	803,6	2 535,7	351,6	9,6	1 490,4	1 851,6

^a Éves átlagos értékek.

Megjegyzés: A népességszám és a teljeskörűsítés súlyszámai 1999-ig az 1990. évi népszámláláson, 2000-tól pedig a 2001. évi népszámláláson alapulnak. A népességszám 2012-től a 2011. évi népszámláláson alapul, de a MEF teljeskörűsítéséhez használt népesség adatok – az általános gyakorlatól eltérően – 2006-ig visszamenőlegesen korrigálásra kerültek.

A foglalkoztatottakra vonatkozó adat tartalmazza a sorkatonákat, a nyugdíj és az anyasági ellátás mellett foglalkoztatottakat is. A tanulóakra vonatkozó 1995–97. évi adatok becslések. Az egyéb inaktív kategóriát az évközépi népességszámból kiindulva kivonással határoztuk meg, így abban elvileg a MEF megfigyelési körébe nem tartozó intézményi népesség, illetve a továbbvezetés miatti korrekció is megjelenik.

Forrás: Nyugdíjasok: 1990–91: NYUFIG, 1992–: KSH MEF. Gyes, gyed, gyet: 1997-ig TB és becslés, utána MEF. Munkanélküliség: 1990–91: NFSZ REG, 1992–: KSH MEF.

A forrás adatok xls formátumban letölthetők: http://www.bpdata.eu/mpt/2020hut03_03

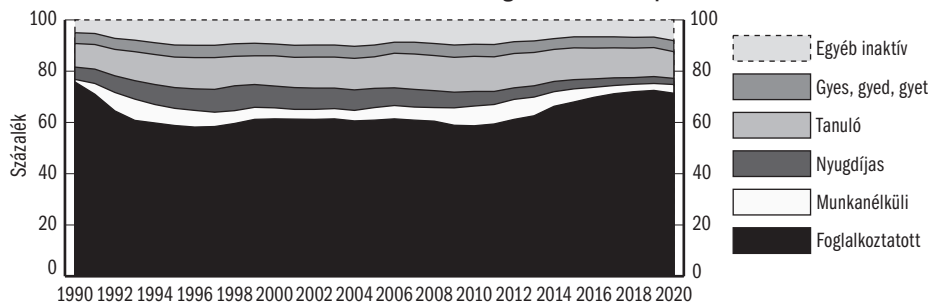
3.4. táblázat: A 15 éves és idősebb népesség gazdasági aktivitása, százalék

Év	15-59 éves férfiak, 15-54 éves nők								60 éves és idősebb férfiak, 55 éves és idősebb nők			
	Foglalkoztatott	Munkanélküli	Inaktívak					Együtt	Foglalkoztatott	Munkanélküli	Nyugdíjas és egyéb inaktív	Együtt
			Nyugdíjas	Nappali tagozatos tanuló	Gyes-en, gyed-en, gyet-en lévő	Egyéb inaktív	Inaktív összesen					
1995	58,7	6,7	8,1	11,9	4,7	9,8	34,5	100,0	4,7	0,3	95,0	100,0
1996	58,3	6,5	8,4	12,2	4,8	9,9	35,2	100,0	4,5	0,3	95,3	100,0
1997	58,4	5,6	8,9	12,4	4,8	9,9	35,9	100,0	4,2	0,3	95,5	100,0
1998	59,5	5,0	9,7	11,5	4,9	9,3	35,4	100,0	3,9	0,3	95,8	100,0
1999	61,3	4,7	8,9	11,2	4,9	9,1	34,0	100,0	4,8	0,1	95,1	100,0
2000	61,4	4,3	8,5	11,8	4,6	9,4	34,3	100,0	5,4	0,1	94,5	100,0
2001	61,4	3,8	8,5	11,8	4,7	9,9	34,8	100,0	5,8	0,1	94,1	100,0
2002	61,2	3,9	8,3	12,1	4,7	9,8	35,0	100,0	6,7	0,1	93,1	100,0
2003	61,4	4,0	8,0	12,1	4,7	9,8	34,6	100,0	8,3	0,2	91,5	100,0
2004	60,7	4,1	8,0	12,3	4,7	10,3	35,2	100,0	9,6	0,2	90,2	100,0
2005	60,8	4,9	7,5	12,3	4,6	9,8	34,3	100,0	9,8	0,3	89,8	100,0
2006	61,3	5,2	6,9	13,5	4,3	8,7	33,5	100,0	9,8	0,3	89,8	100,0
2007	61,0	5,1	6,9	13,8	4,6	8,7	33,9	100,0	9,9	0,3	89,8	100,0
2008	60,4	5,3	6,6	13,7	4,7	9,2	34,3	100,0	9,7	0,4	89,8	100,0
2009	58,9	6,8	6,1	13,6	4,8	9,8	34,3	100,0	10,2	0,6	89,3	100,0
2010	58,6	7,7	5,7	13,7	4,7	9,5	33,7	100,0	11,2	0,7	88,1	100,0
2011	59,2	7,6	5,1	13,5	4,8	9,6	33,1	100,0	12,1	0,9	87,0	100,0
2012	61,1	7,8	4,5	13,4	4,6	8,5	31,1	100,0	11,9	0,9	87,2	100,0
2013	62,6	7,3	4,4	13,0	4,5	8,2	30,1	100,0	12,2	0,9	86,9	100,0
2014	66,3	5,7	4,0	12,5	4,2	7,3	28,0	100,0	13,5	0,9	85,6	100,0
2015	68,1	5,1	3,6	12,4	4,3	6,6	26,9	100,0	15,0	0,9	84,1	100,0
2016	70,4	3,9	3,3	12,0	4,4	6,6	26,3	100,0	17,1	0,8	82,1	100,0
2017	71,8	3,2	3,0	11,7	4,3	6,6	25,0	100,0	17,7	0,7	81,6	100,0
2018	72,0	2,9	2,6	11,5	4,2	6,7	25,1	100,0	18,5	0,5	81,0	100,0
2019	72,4	2,7	2,7	11,3	4,1	6,7	24,9	100,0	19,3	0,4	80,3	100,0
2020	71,4	3,4	2,4	10,4	4,3	8,1	25,2	100,0	20,0	0,5	79,5	100,0

Forrás: Nyugdíjasok: *KSH MEF*. Gyes, gyed, gyet: 1997-ig *TB* és becslés, utána *MEF*. Munkanélküliség: *KSH MEF*.

A forrás adatok xls formátumban letölthetők: http://www.bpdata.eu/mpt/2020hut03_04

3.1. ábra: 15-59 éves férfiak és 15-54 éves nők megoszlása munkapiaci részvétel szerint

Forrás: Nyugdíjasok: 1990-91: *NYUFIG*, 1992-: *KSH MEF*. Gyes, gyed, gyet: 1997-ig *TB* és becslés, utána *MEF*. Munkanélküliség: 1990-91: *NFSZ REG*, 1992-: *KSH MEF*.

A forrás adatok xls formátumban letölthetők: http://www.bpdata.eu/mpt/2020hua03_01

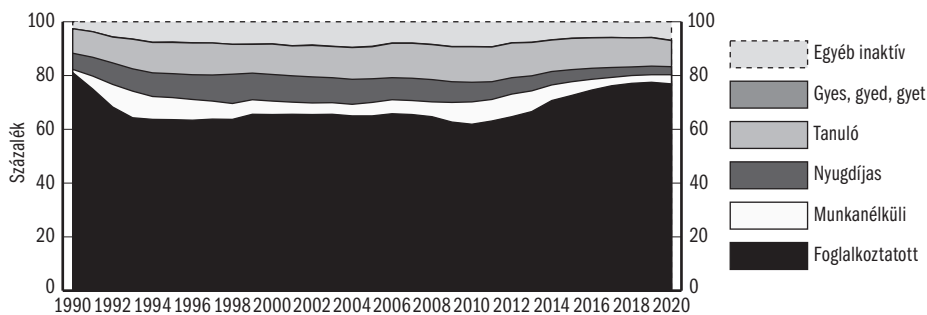
3.5. táblázat: A 15 éves és idősebb férfiak gazdasági aktivitása, százalék

Év	15-59 éves férfiak								60 éves és idősebb férfiak			
	Foglalkoztatott	Munkanélküli	Inaktívak					Együtt	Foglalkoztatott	Munkanélküli	Nyugdíjas és egyéb inaktív	Együtt
			Nyugdíjas	Nappali tagozatos tanuló	Gyes-en, gyed-en, gyet-en lévő	Egyéb inaktív	Inaktív összesen					
1995	63,6	8,2	8,9	11,6	0,2	7,5	28,2	100,0	4,7	0,3	95,0	100,0
1996	63,4	7,7	9,2	11,8	0,1	7,8	28,9	100,0	3,7	0,2	96,1	100,0
1997	63,7	6,7	9,7	11,9	0,0	7,9	29,6	100,0	3,3	0,2	96,4	100,0
1998	63,7	5,9	10,9	11,1	0,0	8,4	30,4	100,0	3,4	0,4	96,2	100,0
1999	65,5	5,4	9,9	10,7	0,1	8,3	29,1	100,0	4,6	0,1	95,4	100,0
2000	65,5	5,0	9,9	11,3	0,1	8,2	29,5	100,0	5,0	0,1	94,9	100,0
2001	65,6	4,5	9,8	11,1	0,1	8,9	29,9	100,0	5,1	0,1	94,8	100,0
2002	65,5	4,3	9,7	11,7	0,2	8,6	30,1	100,0	5,6	0,1	94,3	100,0
2003	65,5	4,3	9,3	11,6	0,1	9,1	30,1	100,0	6,5	0,1	93,4	100,0
2004	65,0	4,3	9,3	11,8	0,1	9,5	30,7	100,0	7,8	0,1	92,1	100,0
2005	64,9	5,0	8,8	11,9	0,2	9,1	30,0	100,0	7,9	0,1	92,0	100,0
2006	65,8	5,2	8,2	12,8	0,1	7,9	29,0	100,0	7,2	0,1	92,6	100,0
2007	65,5	5,2	8,3	13,0	0,1	7,9	29,3	100,0	7,4	0,1	92,5	100,0
2008	64,7	5,5	8,3	13,0	0,1	8,4	29,8	100,0	7,0	0,1	92,8	100,0
2009	62,6	7,3	7,7	13,0	0,1	9,2	30,1	100,0	7,3	0,2	92,5	100,0
2010	61,8	8,3	7,3	13,2	0,1	9,2	29,8	100,0	7,2	0,3	92,6	100,0
2011	63,1	8,0	6,6	12,9	0,1	9,3	28,9	100,0	7,8	0,3	91,9	100,0
2012	64,6	8,4	6,1	12,9	0,1	7,8	27,0	100,0	7,6	0,4	92,0	100,0
2013	66,6	7,7	5,6	12,4	0,1	7,6	25,7	100,0	8,7	0,5	90,8	100,0
2014	70,7	5,8	5,0	11,7	0,1	6,7	23,6	100,0	10,4	0,9	88,7	100,0
2015	72,5	5,1	4,5	11,6	0,1	6,1	22,4	100,0	13,3	1,0	85,7	100,0
2016	74,6	4,0	4,1	11,3	0,1	5,9	21,4	100,0	16,8	0,8	82,3	100,0
2017	76,3	3,1	3,7	11,1	0,1	5,8	20,6	100,0	18,4	0,6	81,0	100,0
2018	77,1	2,9	3,2	10,8	0,0	5,9	20,0	100,0	19,5	0,4	80,1	100,0
2019	77,5	2,8	3,2	10,6	0,1	5,8	19,7	100,0	21,3	0,4	78,3	100,0
2020	76,9	3,4	3,0	9,7	0,1	6,9	19,7	100,0	21,8	0,5	77,7	100,0

Forrás: Nyugdíjasok: *KSH MEF*. Gyes, gyed, gyet: 1997-ig *TB* és becslés, utána *MEF*. Munkanélküliség: *KSH MEF*.

A forrás adatok xls formátumban letölthetők: http://www.bpdata.eu/mpt/2020hut03_05

3.2. ábra: 15-59 éves férfiak megoszlása munkapiaci részvétel szerint

Forrás: Nyugdíjasok: 1990-91: *NYUFIG*, 1992-: *KSH MEF*. Gyes, gyed, gyet: 1997-ig *TB* és becslés, utána *MEF*. Munkanélküliség: 1990-91: *NFSZ REG*, 1992-: *KSH MEF*.

A forrás adatok xls formátumban letölthetők: http://www.bpdata.eu/mpt/2020hua03_02

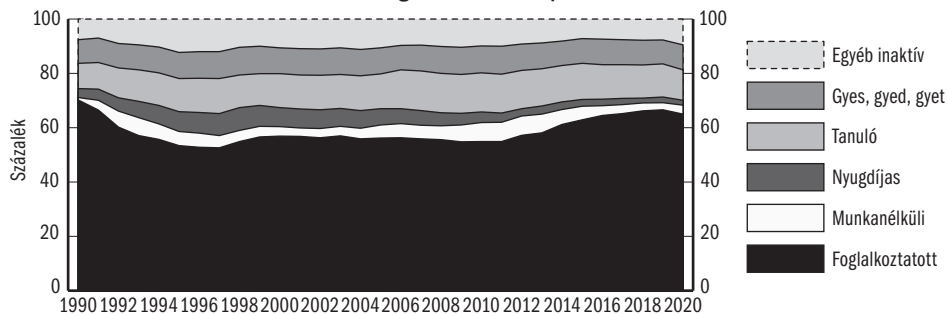
3.6. táblázat: A 15 éves és idősebb nők gazdasági aktivitása, százalék

Év	15-54 éves nők							55 éves és idősebb nők				
	Foglalkoztatott	Munkanélküli	Inaktívak				Együtt	Foglalkoztatott	Munkanélküli	Nyugdíjas és egyéb inaktív	Együtt	
			Nyugdíjas	Nappali tagozatos tanuló	Gyes-en, gyed-en, gyet-en lévő	Egyéb inaktív						Inaktív összesen
1995	53,4	5,2	7,3	12,2	9,6	12,3	41,4	100,0	4,7	0,3	95,1	100,0
1996	52,8	5,2	7,6	12,6	9,8	12,0	42,0	100,0	4,8	0,3	94,9	100,0
1997	52,6	4,5	8,1	12,9	9,9	12,0	42,9	100,0	4,7	0,3	95,0	100,0
1998	55,0	4,1	8,4	12,0	10,2	10,4	40,9	100,0	4,1	0,3	95,6	100,0
1999	56,6	3,9	7,7	11,7	10,1	10,0	39,5	100,0	4,9	0,1	95,0	100,0
2000	56,9	3,5	7,0	12,5	9,5	10,6	39,5	100,0	5,7	0,1	94,2	100,0
2001	56,8	3,1	7,0	12,5	9,7	10,9	40,1	100,0	6,2	0,1	93,7	100,0
2002	56,4	3,4	6,9	12,7	9,7	11,0	40,2	100,0	7,3	0,2	92,5	100,0
2003	56,9	3,5	6,6	12,5	9,8	10,6	39,6	100,0	9,2	0,2	90,6	100,0
2004	56,0	3,9	6,5	12,8	9,7	11,2	40,2	100,0	10,4	0,3	89,3	100,0
2005	56,2	4,8	6,0	12,8	9,6	10,6	38,9	100,0	10,8	0,4	88,8	100,0
2006	56,3	5,2	5,5	14,3	9,0	9,7	38,5	100,0	11,1	0,4	88,5	100,0
2007	55,9	5,0	5,4	14,6	9,5	9,6	39,1	100,0	11,1	0,4	88,4	100,0
2008	55,7	5,1	4,8	14,5	9,9	10,1	39,2	100,0	11,1	0,6	88,4	100,0
2009	54,7	6,2	4,3	14,3	10,0	10,4	39,1	100,0	11,6	0,7	87,7	100,0
2010	54,9	7,0	3,9	14,4	9,9	9,9	38,1	100,0	13,1	1,0	85,9	100,0
2011	54,8	7,1	3,4	14,3	10,3	10,0	38,1	100,0	14,2	1,2	84,6	100,0
2012	57,1	7,1	2,7	14,1	9,7	9,2	36,0	100,0	14,1	1,2	84,7	100,0
2013	58,0	6,9	3,0	13,7	9,5	8,8	35,1	100,0	14,0	1,1	84,9	100,0
2014	61,3	5,5	2,8	13,4	9,0	8,1	33,2	100,0	15,0	0,9	84,0	100,0
2015	62,9	5,0	2,5	13,3	9,1	7,2	32,1	100,0	15,9	0,9	83,2	100,0
2016	65,6	3,6	2,4	12,7	9,4	7,4	31,9	100,0	17,2	0,8	82,0	100,0
2017	66,6	3,3	2,3	12,4	9,2	7,6	30,2	100,0	17,3	0,7	81,9	100,0
2018	66,2	2,9	1,8	12,2	9,1	7,7	30,9	100,0	18,0	0,5	81,5	100,0
2019	66,6	2,6	2,1	12,2	8,8	7,7	30,8	100,0	18,2	0,4	81,4	100,0
2020	65,0	3,3	1,8	11,2	9,2	9,5	31,7	100,0	19,0	0,5	80,5	100,0

Forrás: Nyugdíjasok: *KSH MEF*. Gyes, gyed, gyet: 1997-ig *TB* és becslés, utána *MEF*. Munkanélküliség: *KSH MEF*.

A forrás adatok xls formátumban letölthetők: http://www.bpdata.eu/mpt/2020hut03_06

3.3. ábra: 15-54 éves nők megoszlása munkapiaci részvétel szerint

Forrás: Nyugdíjasok: 1990-91: *NYUFIG*, 1992-: *KSH MEF*. Gyes, gyed, gyet: 1997-ig *TB* és becslés, utána *MEF*. Munkanélküliség: 1990-91: *NFSZ REG*, 1992-: *KSH MEF*.

A forrás adatok xls formátumban letölthetők: http://www.bpdata.eu/mpt/2020hua03_03

3.7. táblázat: A 15–64 éves népesség létszáma munkapiaci kategóriánkénti önbesorolása szerint, ezer fő

	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Együtt														
Dolgozik	3 831,6	3 769,3	3 681,5	3 660,3	3 690,1	3 748,4	3 824,5	4 039,5	4 159,5	4 298,5	4 366,9	4 401,6	4 421,4	4 365,3
Munkanélküli	450,2	476,7	591,3	670,7	675,8	700,4	666,5	538,8	454,6	366,3	314,0	284,1	284,8	340,3
Tanul	861,1	863,7	854,8	854,6	842,2	811,2	772,5	733,5	710,3	675,6	650,4	644,2	636,7	623,8
Nyugdíjas	592,2	635,6	627,6	599,3	582,0	630,3	613,6	557,5	477,5	420,1	392,6	364,9	323,3	276,3
Munkaképtelen (rokkant)	554,4	525,8	498,9	488,4	455,1	356,7	335,7	317,7	318,0	303,1	285,7	253,4	243,4	213,8
Gyed-en, gyes-en, gyet-en van	286,2	295,0	293,0	289,3	290,2	265,0	259,1	237,0	236,9	236,4	227,5	228,6	221,3	229,6
Háztartását látja el	111,9	104,0	101,9	95,3	104,3	93,1	96,9	85,3	91,7	93,7	93,2	106,2	97,3	104,1
Egyéb okból nem dolgozik	101,8	101,7	104,9	78,2	78,9	89,1	78,0	78,4	81,9	84,1	84,9	86,4	98,9	127,0
Összesen	6 789,4	6 771,6	6 753,8	6 736,0	6 718,5	6 694,1	6 646,8	6 587,7	6 530,4	6 477,9	6 415,2	6 369,5	6 327,1	6 280,3
Férfiak														
Dolgozik	2 095,3	2 056,8	1 993,3	1 958,0	1 985,4	2 009,3	2 065,1	2 186,4	2 256,0	2 331,6	2 384,2	2 407,8	2 429,8	2 409,8
Munkanélküli	242,0	255,8	333,6	375,6	372,2	382,9	364,4	283,7	241,4	198,9	159,4	146,9	144,3	169,8
Tanul	428,4	431,7	430,6	432,7	427,2	416,1	393,4	366,9	354,3	338,2	329,1	322,6	315,4	310,3
Nyugdíjas	217,4	243,4	246,2	245,6	243,7	254,9	236,7	209,7	167,1	133,1	118,3	109,4	88,2	67,6
Munkaképtelen (rokkant)	269,4	257,9	238,2	234,6	215,7	177,1	161,6	152,5	152,0	149,4	137,8	123,1	119,2	108,4
Gyed-en, gyes-en, gyet-en van	4,3	5,6	5,7	6,7	4,5	4,1	4,1	3,1	2,9	3,8	1,9	1,4	1,6	2,0
Háztartását látja el	6,3	6,8	6,8	9,6	10,0	7,0	9,8	8,3	9,4	8,9	7,8	9,9	7,8	8,8
Egyéb okból nem dolgozik	51,8	51,6	49,8	36,1	35,8	40,8	37,1	36,0	39,8	39,2	38,4	40,1	43,5	58,1
Összesen	3 314,9	3 309,6	3 304,2	3 298,9	3 294,4	3 292,2	3 272,1	3 246,7	3 222,9	3 203,1	3 176,9	3 161,2	3 149,7	3 134,9
Nők														
Dolgozik	1 736,3	1 712,4	1 688,2	1 702,2	1 704,7	1 739,1	1 759,4	1 853,1	1 903,6	1 967,0	1 982,7	1 993,9	1 991,5	1 955,5
Munkanélküli	208,3	220,9	257,6	295,1	303,6	317,5	302,1	255,0	213,2	167,4	154,5	137,2	140,5	170,5
Tanul	432,7	432,0	424,2	421,9	415,0	395,1	379,0	366,6	356,0	337,4	321,3	321,6	321,4	313,5
Nyugdíjas	374,8	392,2	381,4	353,7	338,2	375,4	376,9	347,8	310,3	287,0	274,3	255,5	235,1	208,8
Munkaképtelen (rokkant)	285,0	267,9	260,7	253,8	239,5	179,6	174,1	165,2	166,0	153,7	147,9	130,3	124,2	105,4
Gyed-en, gyes-en, gyet-en van	281,9	289,4	287,3	282,6	285,7	260,9	255,0	233,8	233,9	232,6	225,6	227,2	219,8	227,6
Háztartását látja el	105,6	97,2	95,1	85,7	94,3	86,1	87,2	77,0	82,3	84,7	85,4	96,3	89,5	95,3
Egyéb okból nem dolgozik	50,0	50,1	55,1	42,1	43,1	48,3	40,9	42,4	42,2	44,9	46,5	46,3	55,5	68,9
Összesen	3 474,5	3 462,1	3 449,6	3 437,1	3 424,1	3 401,9	3 374,7	3 341,1	3 307,5	3 274,8	3 238,2	3 208,3	3 177,4	3 145,4

Forrás: KSH MEF.

A forrás adatok xls formátumban letölthetők: http://www.bpdata.eu/mpt/2020hut03_07

3.8. táblázat: A 15–64 éves népesség létszáma munkapiaci kategóriánkénti önbesorolása szerint, százalék

	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Együtt														
Dolgozik	56,4	55,7	54,5	54,3	54,9	56,0	57,5	61,3	63,7	66,4	68,1	69,1	69,9	69,5
Munkanélküli	6,6	7,0	8,8	10,0	10,1	10,5	10,0	8,2	7,0	5,7	4,9	4,5	4,5	5,4
Tanul	12,7	12,8	12,7	12,7	12,5	12,1	11,6	11,1	10,9	10,4	10,1	10,1	10,1	9,9
Nyugdíjas	8,7	9,4	9,3	8,9	8,7	9,4	9,2	8,5	7,3	6,5	6,1	5,7	5,1	4,4
Munkaképtelen (rokkant)	8,2	7,8	7,4	7,3	6,8	5,3	5,1	4,8	4,9	4,7	4,5	4,0	3,8	3,4
Gyed-en, gyes-en, gyet-en van	4,2	4,4	4,3	4,3	4,3	4,0	3,9	3,6	3,6	3,6	3,5	3,6	3,5	3,7
Háztartását látja el	1,6	1,5	1,5	1,4	1,6	1,4	1,5	1,3	1,4	1,4	1,5	1,7	1,5	1,7
Egyéb okból nem dolgozik	1,5	1,5	1,6	1,2	1,2	1,3	1,2	1,2	1,3	1,3	1,3	1,4	1,6	2,0
Összesen	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Férfiak														
Dolgozik	63,2	62,1	60,3	59,4	60,3	61,0	63,1	67,3	70,0	72,8	75,0	76,2	77,1	76,9
Munkanélküli	7,3	7,7	10,1	11,4	11,3	11,6	11,1	8,7	7,5	6,2	5,0	4,6	4,6	5,4
Tanul	12,9	13,0	13,0	13,1	13,0	12,6	12,0	11,3	11,0	10,6	10,4	10,2	10,0	9,9
Nyugdíjas	6,6	7,4	7,4	7,4	7,4	7,7	7,2	6,5	5,2	4,2	3,7	3,5	2,8	2,2
Munkaképtelen (rokkant)	8,1	7,8	7,2	7,1	6,5	5,4	4,9	4,7	4,7	4,7	4,3	3,9	3,8	3,5
Gyed-en, gyes-en, gyet-en van	0,1	0,2	0,2	0,2	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,0	0,0	0,1
Háztartását látja el	0,2	0,2	0,2	0,3	0,3	0,2	0,3	0,3	0,3	0,3	0,2	0,3	0,2	0,3
Egyéb okból nem dolgozik	1,6	1,6	1,5	1,1	1,1	1,2	1,1	1,1	1,2	1,2	1,2	1,3	1,4	1,9
Összesen	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Nők														
Dolgozik	50,0	49,5	48,9	49,5	49,8	51,1	52,1	55,5	57,6	60,1	61,2	62,1	62,7	62,2
Munkanélküli	6,0	6,4	7,5	8,6	8,9	9,3	9,0	7,6	6,4	5,1	4,8	4,3	4,4	5,4
Tanul	12,5	12,5	12,3	12,3	12,1	11,6	11,2	11,0	10,8	10,3	9,9	10,0	10,1	10,0
Nyugdíjas	10,8	11,3	11,1	10,3	9,9	11,0	11,2	10,4	9,4	8,8	8,5	8,0	7,4	6,6
Munkaképtelen (rokkant)	8,2	7,7	7,6	7,4	7,0	5,3	5,2	4,9	5,0	4,7	4,6	4,1	3,9	3,3
Gyed-en, gyes-en, gyet-en van	8,1	8,4	8,3	8,2	8,3	7,7	7,6	7,0	7,1	7,1	7,0	7,1	6,9	7,2
Háztartását látja el	3,0	2,8	2,8	2,5	2,8	2,5	2,6	2,3	2,5	2,6	2,6	3,0	2,8	3,0
Egyéb okból nem dolgozik	1,4	1,4	1,6	1,2	1,3	1,4	1,2	1,3	1,3	1,4	1,4	1,4	1,7	2,2
Összesen	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Forrás: KSH MEF.

A forrás adatok xls formátumban letölthetők: http://www.bpdata.eu/mpt/2020hut03_08

4.1. táblázat: Összes foglalkoztatott

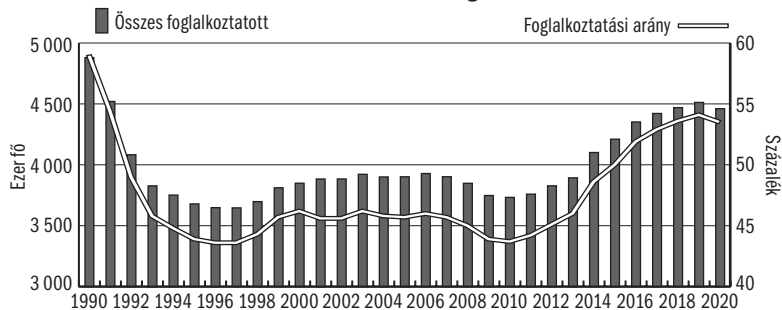
Év	Ezer fő	1992 = 100	Éves változás	Foglalkoztatási arány ^a
1990	4 880,0	119,5	..	59,0
1991	4 520,0	110,7	-7,4	54,4
1992	4 082,7	100,0	-9,7	49,0
1993	3 827,0	93,7	-6,2	45,8
1994	3 751,5	91,9	-2,0	44,8
1995	3 678,8	90,1	-1,9	43,9
1996	3 648,2	89,4	-0,9	43,6
1997	3 646,4	89,3	0,0	43,6
1998	3 697,8	90,6	1,4	44,3
1999	3 811,4	93,4	3,2	45,7
2000	3 849,1	94,3	1,0	46,2
2001	3 883,3	95,1	0,3	45,6
2002	3 883,7	95,1	0,0	45,6
2003	3 921,9	96,1	1,2	46,2
2004	3 900,4	95,5	-0,5	45,8
2005	3 901,5	95,6	0,0	45,7
2006	3 928,4	96,2	0,7	46,0
2007	3 902,0	95,6	-0,7	45,7
2008	3 848,3	94,3	-1,4	45,0
2009	3 747,8	91,8	-2,6	43,9
2010	3 732,4	91,4	-0,4	43,7
2011	3 759,0	92,1	0,7	44,2
2012	3 827,2	93,7	1,8	45,1
2013	3 892,8	95,3	1,7	46,0
2014	4 100,9	100,4	5,3	48,6
2015	4 210,5	103,1	2,7	50,0
2016	4 351,7	106,7	3,4	51,9
2017	4 421,4	108,3	1,6	52,9
2018	4 469,5	109,4	1,1	53,6
2019	4 512,1	110,4	1,0	54,1
2020	4 460,5	109,1	-1,1	53,5

^a A 14 év feletti népesség százalékában.

Forrás: 1990–91: *KSH MEM*, 1992–: *KSH MEF*.

A forrás adatok xls formátumban letölthetők: http://www.bpdata.eu/mpt/2020hut04_01

4.1. ábra: Összes foglalkoztatott

Forrás: 1990–1991: *KSH MEM*, 1992–: *KSH MEF*.

A forrás adatok xls formátumban letölthetők: http://www.bpdata.eu/mpt/2020hua04_01

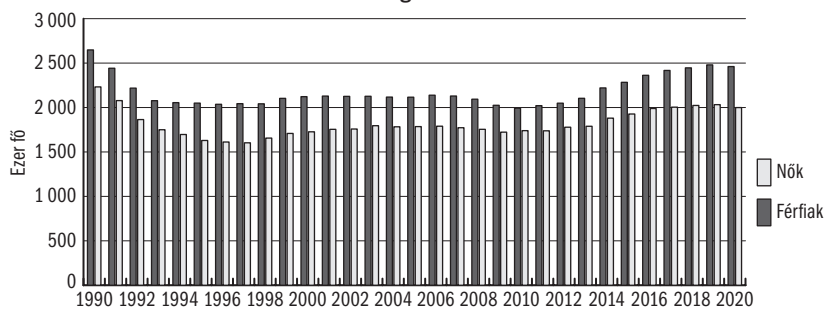
4.2. táblázat: Összes foglalkoztatott nemek szerint

Év	Férfiak		Nők		Nők aránya, %
	ezer fő	1992 = 100	ezer fő	1992 = 100	
1990	2 648,0	119,4	2 232,0	119,7	45,7
1991	2 442,0	110,1	2 078,0	111,5	46,0
1992	2 218,2	100,0	1 864,5	100,0	45,7
1993	2 077,0	93,6	1 750,0	93,9	45,7
1994	2 055,0	92,6	1 696,5	91,0	45,2
1995	2 049,6	92,4	1 629,2	87,4	44,3
1996	2 036,3	91,8	1 611,9	86,5	44,2
1997	2 043,5	92,1	1 602,9	86,0	44,0
1998	2 041,7	92,0	1 656,1	88,8	44,8
1999	2 103,1	94,8	1 708,4	91,6	44,8
2000	2 122,4	95,7	1 726,7	92,6	44,9
2001	2 128,7	96,0	1 754,6	94,1	45,2
2002	2 125,6	95,8	1 758,1	94,3	45,3
2003	2 126,5	95,6	1 795,4	96,2	45,8
2004	2 117,3	95,5	1 783,1	95,6	45,7
2005	2 116,1	95,4	1 785,4	95,8	45,8
2006	2 138,6	96,4	1 789,8	96,0	45,6
2007	2 129,3	96,0	1 772,7	95,1	45,4
2008	2 093,6	94,4	1 754,7	94,1	45,6
2009	2 025,1	91,3	1 722,8	92,4	46,0
2010	1 992,5	89,8	1 739,8	93,3	46,6
2011	2 021,0	91,1	1 738,0	93,2	46,2
2012	2 048,8	92,4	1 778,4	95,4	46,5
2013	2 103,7	94,8	1 789,0	96,0	46,0
2014	2 220,5	100,1	1 880,4	100,9	45,9
2015	2 283,5	103,0	1 927,0	103,4	45,8
2016	2 362,5	106,5	1 989,1	106,7	45,7
2017	2 417,3	109,0	2 004,1	107,5	45,3
2018	2 446,2	110,3	2 023,3	108,5	45,3
2019	2 479,7	111,8	2 032,4	109,0	45,0
2020	2 461,0	111,0	1 999,5	107,2	44,8

Forrás: 1990–91: *KSH MEM*, 1992–: *KSH MEF*.

A forrás adatok xls formátumban letölthetők: http://www.bpdata.eu/mpt/2020hut04_02

4.2. ábra: Összes foglalkoztatott nemek szerint

Forrás: 1990–91: *KSH MEM*, 1992–: *KSH MEF*.

A forrás adatok xls formátumban letölthetők: http://www.bpdata.eu/mpt/2020hua04_02

4.3. táblázat: A foglalkoztatottak kor szerinti megoszlása, férfiak, százalék

Év	éves						Összesen
	15-19	20-24	25-49	50-54	55-59	60+	
2001	1,2	10,4	68,6	11,1	6,7	2,0	100,0
2002	0,9	9,4	69,4	11,3	6,9	2,1	100,0
2003	0,7	8,6	69,1	11,8	7,3	2,5	100,0
2004	0,7	7,4	69,5	12,0	7,3	3,0	100,0
2005	0,6	6,8	68,9	12,7	7,9	3,1	100,0
2006	0,6	6,7	71,1	10,3	8,5	2,8	100,0
2007	0,5	6,7	71,3	10,2	8,4	2,9	100,0
2008	0,5	6,4	71,2	10,6	8,5	2,8	100,0
2009	0,4	5,7	70,6	10,9	9,3	3,1	100,0
2010	0,3	5,8	70,5	10,8	9,8	2,8	100,0
2011	0,3	5,5	69,8	10,9	10,0	3,5	100,0
2012	0,3	5,5	69,4	10,7	10,7	3,4	100,0
2013	0,4	6,1	68,6	10,3	10,7	3,9	100,0
2014	0,5	6,4	68,2	9,9	10,5	4,5	100,0
2015	0,7	6,3	67,3	10,0	10,1	5,8	100,0
2016	0,7	6,7	66,1	9,9	9,5	7,2	100,0
2017	0,6	6,6	65,6	10,4	9,0	7,8	100,0
2018	0,7	6,5	64,9	10,7	9,0	8,2	100,0
2019	0,8	6,1	64,1	11,4	8,7	8,9	100,0
2020	0,6	5,9	63,7	11,9	8,7	9,2	100,0

Forrás: KSH MEF.

A forrás adatok xls formátumban letölthetők: http://www.bpdata.eu/mpt/2020hut04_03

4.4. táblázat: A foglalkoztatottak kor szerinti megoszlása, nők, százalék

Év	éves					Összesen
	15-19	20-24	25-49	50-54	55+	
2001	1,1	9,6	70,5	13,1	5,7	100,0
2002	0,8	9,2	69,4	13,8	6,8	100,0
2003	0,5	8,2	68,8	14,0	8,5	100,0
2004	0,5	7,1	68,2	14,6	9,7	100,0
2005	0,4	6,3	67,7	15,4	10,2	100,0
2006	0,4	6,0	70,1	12,9	10,6	100,0
2007	0,3	5,8	70,0	13,1	10,8	100,0
2008	0,3	5,6	69,8	13,4	10,9	100,0
2009	0,2	5,4	69,1	13,5	11,8	100,0
2010	0,3	5,3	67,4	13,6	13,4	100,0
2011	0,2	5,1	66,4	13,4	14,9	100,0
2012	0,2	5,2	66,6	13,4	14,6	100,0
2013	0,3	5,1	67,1	13,1	14,4	100,0
2014	0,4	5,6	66,4	12,7	14,9	100,0
2015	0,4	6,1	65,6	12,5	15,4	100,0
2016	0,5	6,0	65,2	12,2	16,1	100,0
2017	0,5	5,8	65,4	12,2	16,1	100,0
2018	0,5	5,5	64,4	13,0	16,6	100,0
2019	0,5	5,3	64,3	13,2	16,7	100,0
2020	0,4	5,2	62,6	14,2	17,6	100,0

Forrás: KSH MEF.

A forrás adatok xls formátumban letölthetők: http://www.bpdata.eu/mpt/2020hut04_04

4.5. táblázat: A foglalkoztatottak iskolai végzettség szerinti megoszlása, férfiak, százalék

Év	Általános iskola 8 osztály és kevesebb	Szakmunkásképző, szakiskola	Gimnáziumi és egyéb érettségi	Főiskola, egyetem	Összesen
2001	15,6	42,8	26,0	15,6	100,0
2002	14,6	43,2	26,4	15,8	100,0
2003	14,0	41,3	27,7	17,0	100,0
2004	13,0	40,4	28,0	18,6	100,0
2005	13,0	40,8	27,7	18,5	100,0
2006	12,3	41,0	28,2	18,5	100,0
2007	11,7	40,7	28,8	18,8	100,0
2008	11,7	39,4	29,1	19,8	100,0
2009	10,9	38,7	30,1	20,3	100,0
2010	10,6	38,3	30,6	20,5	100,0
2011	10,7	37,2	30,2	21,9	100,0
2012	10,6	36,8	30,1	22,5	100,0
2013	10,2	37,1	30,1	22,6	100,0
2014	11,1	35,8	30,6	22,5	100,0
2015	11,8	34,5	31,0	22,7	100,0
2016	11,9	34,6	31,6	21,9	100,0
2017	11,5	35,4	31,0	22,1	100,0
2018	11,4	35,6	30,4	22,6	100,0
2019	11,3	34,7	31,4	22,6	100,0
2020	10,7	33,8	31,3	24,2	100,0

Forrás: KSH MEF.

A forrás adatok xls formátumban letölthetők: http://www.bpdata.eu/mpt/2020hut04_05

4.6. táblázat: A foglalkoztatottak iskolai végzettség szerinti megoszlása, nők, százalék

Év	Általános iskola 8 osztály és kevesebb	Szakmunkásképző, szakiskola	Gimnáziumi és egyéb érettségi	Főiskola, egyetem	Összesen
2001	19,1	21,3	40,3	19,3	100,0
2002	18,5	21,5	40,2	19,8	100,0
2003	16,4	21,5	40,9	21,2	100,0
2004	15,9	20,5	40,2	23,4	100,0
2005	15,4	20,2	40,0	24,4	100,0
2006	14,2	20,7	40,0	25,1	100,0
2007	13,5	21,2	40,0	25,3	100,0
2008	13,3	20,3	39,2	27,2	100,0
2009	12,5	19,8	39,3	28,4	100,0
2010	12,3	20,3	38,8	28,6	100,0
2011	11,7	20,1	38,0	30,2	100,0
2012	11,0	19,5	38,4	31,1	100,0
2013	10,9	19,6	38,1	31,4	100,0
2014	11,4	19,4	37,8	31,5	100,0
2015	11,5	19,1	37,4	32,0	100,0
2016	12,0	18,4	38,3	31,3	100,0
2017	12,4	18,6	38,4	30,6	100,0
2018	11,5	19,0	37,5	32,0	100,0
2019	11,0	18,8	36,6	33,6	100,0
2020	10,5	17,9	36,7	34,9	100,0

Forrás: KSH MEF.

A forrás adatok xls formátumban letölthetők: http://www.bpdata.eu/mpt/2020hut04_06

4.7. táblázat: A foglalkoztatottak száma foglalkozási viszony szerint, ezer fő

Év	Alkalmazásban állók	Szövetkezeti tagok	Egyéb társas vállalkozások tagjai	Egyéni vállalkozók és segítő családtagjaik	Összesen
2004	3 347,8	8,1	136,6	407,8	3 900,3
2005	3 367,3	5,8	146,7	381,7	3 901,5
2006	3 428,9	4,8	128,0	366,7	3 928,4
2007	3 415,5	4,7	123,9	357,9	3 902,0
2008	3 378,4	2,6	120,9	346,4	3 848,3
2009	3 274,9	2,5	131,7	338,7	3 747,8
2010	3 272,7	2,9	137,6	319,3	3 732,5
2011	3 302,5	2,0	133,3	321,2	3 759,0
2012	3 378,1	2,3	144,3	302,5	3 827,2
2013	3 453,9	3,3	156,6	279,0	3 892,8
2014	3 652,0	3,6	157,3	288,0	4 100,9
2015	3 753,8	1,7	150,3	304,7	4 210,5
2016	3 884,4	0,9	147,1	319,2	4 351,6
2017	3 964,4	0,4	156,4	300,2	4 421,4
2018	4 003,9	0,4	148,7	316,5	4 469,5
2019	4 023,6	0,3	164,5	323,8	4 512,1
2020	3 923,2	0,3	178,3	358,7	4 460,5

Megjegyzés: Sorkatonák nélkül. A *STADAT* gyakorlatával szemben azok, akik téli közmunkaprogram képzési részében vettek részt és mint ilyenek a foglalkoztatotti létszámnál beszámításra kerültek, a foglalkozási viszony szerinti bontásban is szerepelnek az alkalmazottak kategóriában elszámolva. Különbség csak a 2014-2016 közötti időszak adatainál jelentkezik. Forrás: *KSH MEF*.

A forrás adatok xls formátumban letölthetők: http://www.bpdata.eu/mpt/2020hut04_07

4.8. táblázat: A foglalkoztatottak megoszlása foglalkozási viszony szerint, százalék

Év	Alkalmazásban állók	Szövetkezeti tagok	Egyéb társas vállalkozások tagjai	Egyéni vállalkozók és segítő családtagjaik	Összesen
2004	85,8	0,2	3,5	10,5	100,0
2005	86,3	0,1	3,8	9,8	100,0
2006	87,3	0,1	3,2	9,4	100,0
2007	87,6	0,1	3,1	9,2	100,0
2008	87,7	0,1	3,2	9,0	100,0
2009	87,5	0,1	3,6	8,8	100,0
2010	87,7	0,1	3,7	8,5	100,0
2011	87,9	0,0	3,5	8,5	100,0
2012	88,3	0,1	3,8	7,9	100,0
2013	88,9	0,1	4,0	7,0	100,0
2014	89,1	0,1	4,0	6,8	100,0
2015	89,1	0,0	3,6	7,3	100,0
2016	89,3	0,0	3,4	7,3	100,0
2017	89,7	0,0	3,5	6,8	100,0
2018	89,6	0,0	3,3	7,1	100,0
2019	89,2	0,0	3,6	7,2	100,0
2020	88,0	0,0	4,0	8,0	100,0

Megjegyzés: Sorkatonák nélkül. A *STADAT* gyakorlatával szemben azok, akik téli közmunkaprogram képzési részében vettek részt és mint ilyenek a foglalkoztatotti létszámnál beszámításra kerültek, a foglalkozási viszony szerinti bontásban is szerepelnek az alkalmazottak kategóriában elszámolva. Különbség csak a 2014-2016 közötti időszak adatainál jelentkezik. Forrás: *KSH MEF*.

A forrás adatok xls formátumban letölthetők: http://www.bpdata.eu/mpt/2020hut04_08

4.9. táblázat: Az alkalmazásban állók megoszlása ágazat szerint, nemek szerinti bontásban, százalék

	2016			2017			2018			2019			2020		
	Férfiak	Nők	Együtt	Férfiak	Nők	Együtt	Férfiak	Nők	Együtt	Férfiak	Nők	Együtt	Férfiak	Nők	Együtt
Mezőgazdaság, erdőgazdaság, halászat	5,4	1,9	3,8	5,5	1,8	3,8	5,1	1,9	3,6	4,9	2,0	3,6	5,2	2,1	3,7
Bányászat, kőfejtés	0,3	0,1	0,2	0,4	0,0	0,2	0,4	0,1	0,3	0,4	0,1	0,3	0,3	0,1	0,2
Feldolgozóipar	27,5	18,1	23,1	28,4	18,6	23,8	28,8	18,7	24,1	28,5	18,5	23,9	27,9	18,2	23,4
Villamosenergia-, gáz-, gőzellátás, légkondicionálás	1,2	0,5	0,9	1,2	0,5	0,9	1,5	0,5	1,0	1,2	0,5	0,8	1,2	0,4	0,9
Vízellátás, szennyvíz gyűjtése, kezelése, hulladék-gazdálkodás, szennyeződésmérséklés	2,3	0,7	1,5	2,1	0,6	1,4	2,2	0,6	1,4	2,1	0,6	1,4	2,0	0,6	1,4
Építőipar	10,1	0,9	5,8	10,5	1,1	6,2	11,5	1,1	6,7	11,7	1,1	6,8	12,3	1,3	7,2
Kereskedelem, gépjárműjavítás	9,7	14,6	12,0	9,9	14,5	12,0	9,3	14,9	11,9	10,2	14,8	12,3	10,7	14,5	12,4
Szállítás, raktározás	9,4	3,5	6,6	9,6	3,7	6,9	9,4	3,7	6,8	10,0	3,7	7,1	9,0	3,4	6,4
Szálláshely-szolgáltatás, vendéglátás	3,8	5,1	4,4	3,4	5,3	4,2	3,5	5,0	4,1	3,4	5,3	4,3	3,2	4,8	3,9
Információ, kommunikáció	3,3	1,7	2,6	3,3	1,5	2,4	3,4	1,3	2,4	3,6	1,6	2,7	4,0	1,8	3,0
Pénzügyi, biztosítási tevékenység	1,5	3,0	2,2	1,7	2,6	2,1	1,3	2,7	2,0	1,1	2,2	1,6	1,3	2,5	1,9
Ingatlanügyletek	0,4	0,5	0,5	0,4	0,6	0,5	0,4	0,6	0,5	0,4	0,5	0,5	0,5	0,5	0,5
Szakmai, tudományos, műszaki tevékenység	1,8	3,3	2,5	1,8	3,5	2,6	1,8	3,5	2,6	2,1	3,7	2,8	2,8	3,8	3,3
Adminisztratív és szolgáltatást támogató tevékenység	4,2	3,2	3,7	3,7	3,1	3,5	3,5	3,1	3,3	2,9	3,1	3,0	3,1	2,9	3,0
Közigazgatás, védelem; kötelező társadalombiztosítás	10,9	13,5	12,1	10,3	13,1	11,6	9,3	12,1	10,6	8,5	11,9	10,1	8,1	12,1	9,9
Oktatás	3,2	13,7	8,1	3,5	13,4	8,0	3,6	13,9	8,4	3,6	13,7	8,2	3,4	13,6	8,1
Humán-egészségügyi, szociális ellátás	2,4	11,7	6,8	2,2	12,1	6,8	2,6	12,3	7,1	2,6	12,9	7,4	2,5	13,7	7,7
Művészet, szórakoztatás, szabadidő	1,4	2,1	1,7	1,4	1,8	1,6	1,4	2,0	1,7	1,7	1,7	1,7	1,6	1,6	1,6
Egyéb szolgáltatás	1,2	2,1	1,6	1,1	2,1	1,5	1,1	2,2	1,6	1,1	2,2	1,6	1,0	2,0	1,5
Összesen	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Forrás: KSH MEF.

A forrás adatok xls formátumban letölthetők: http://www.bpdata.eu/mpt/2020hut04_09

4.10. táblázat: A munkahelyükön 0-6 hónapja dolgozók aránya, százalék

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Magyarország	7,2	6,3	6,6	7,2	6,8	7,0	6,8	7,5	7,6	7,4	7,9	7,3	8,4	9,1	8,9	8,4	7,5	7,7	8,1	7,2	8,3

Forrás: KSH MEF, IV. negyedévi hullámok.

A forrás adatok xls formátumban letölthetők: http://www.bpdata.eu/mpt/2020hut04_10

4.11. táblázat: A vállalati szférában alkalmazottak^a megoszlása vállalatméret szerint, százalék

Év	cégeknél alkalmazottak				
	20 főnél kisebb	20-49 fő	50-249 fő	250-999 fő	1000 főnél nagyobb
2003	23,0	15,3	20,5	19,3	21,8
2004	23,6	14,8	21,3	18,3	22,0
2005	27,0	15,0	20,5	17,5	20,0
2006	15,7	10,7	25,7	24,3	23,6
2007	25,2	14,2	20,0	18,4	22,2
2008	26,0	15,7	20,7	18,9	18,6
2009	23,4	15,7	19,7	18,4	22,8
2010	23,5	15,7	18,6	18,0	24,2
2011	24,9	15,6	18,5	17,7	23,4
2012	24,2	14,7	18,3	18,6	24,1
2013	23,2	14,5	18,1	19,0	25,2
2014	23,8	15,0	18,4	19,2	23,5
2015	24,0	15,4	18,5	17,9	24,2
2016	24,9	15,9	18,0	16,9	24,3
2017	24,4	16,1	17,4	16,6	25,5
2018	24,9	16,6	15,4	16,4	26,7
	20 főnél kisebb	20-99 fő	100-249 fő	250-499 fő	500 főnél nagyobb
cégeknél alkalmazottak					
2019	25,8	31,3	11,5	7,7	23,8
2020	32,1	22,6	10,7	7,1	27,5

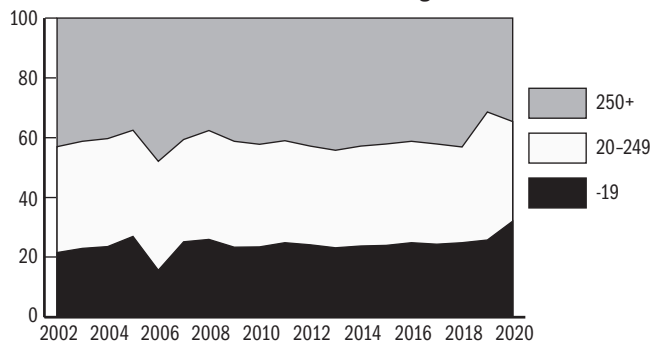
^a 5 fő vagy nagyobb vállalkozások.

Megjegyzés: 2019-től a Bértarifa-felvétel lebonyolítását a KSH végzi, a létszám kategóriák eltérnek a korábbiaktól.

Forrás: NFSZ BT.

A forrás adatok xls formátumban letölthetők: http://www.bpdata.eu/mpt/2020hut04_11

4.3. ábra: A vállalati szférában alkalmazottak megoszlása vállalatméret szerint

Forrás: NFSZ BT.

A forrás adatok xls formátumban letölthetők: http://www.bpdata.eu/mpt/2020hua04_03

4.12. táblázat: 15–74 éves népesség foglalkoztatási rátája, férfiak, százalék

Év	15-19	20-24	25-49	50-54	55-59	60-64	65-74	Összesen
2000	8,4	58,9	80,9	69,6	49,6	11,8	3,8	56,8
2001	7,9	56,7	81,6	68,2	51,3	13,1	3,1	57,1
2002	5,6	53,1	81,9	68,6	52,8	14,4	3,4	57,1
2003	4,8	51,8	82,2	69,7	55,2	16,8	3,8	57,6
2004	4,5	46,5	82,7	69,7	54,0	20,1	4,3	57,5
2005	4,0	43,6	82,5	70,1	56,6	20,9	4,2	57,4
2006	4,1	44,0	83,1	70,7	58,5	18,9	4,2	58,0
2007	3,7	44,0	83,4	71,0	57,3	18,0	4,7	57,8
2008	3,5	42,0	82,9	71,6	54,5	16,5	4,8	56,9
2009	2,4	36,7	80,5	70,5	56,1	16,7	5,0	55,1
2010	2,2	36,7	79,6	69,0	56,3	16,5	4,7	54,2
2011	2,4	36,1	81,0	71,2	56,9	17,4	4,4	55,0
2012	2,2	35,9	81,5	73,1	61,2	17,0	5,2	55,7
2013	2,8	40,8	82,6	74,2	64,9	21,1	4,9	57,4
2014	3,8	45,6	86,6	76,9	70,6	26,9	4,4	60,8
2015	5,9	46,6	87,9	80,5	73,9	35,3	4,6	62,7
2016	6,2	52,7	89,0	83,0	76,2	44,7	5,9	65,0
2017	6,4	55,6	90,7	86,6	77,5	49,6	6,3	66,9
2018	6,9	56,6	91,0	87,1	80,6	52,5	7,8	67,9
2019	8,2	54,7	91,1	89,4	80,6	58,6	9,7	68,8
2020	6,1	54,4	90,0	88,9	80,5	63,3	9,7	68,2

Forrás: KSH MEF.

A forrás adatok xls formátumban letölthetők: http://www.bpdata.eu/mpt/2020hut04_12

4.13. táblázat: 15–74 éves népesség foglalkoztatási rátája, nők, százalék

Év	15-19	20-24	25-49	50-54	55-59	60-64	65-74	Összesen
2000	8,0	45,9	67,8	62,5	20,0	5,1	1,8	43,0
2001	6,3	44,2	68,0	62,1	23,2	5,5	1,3	43,1
2002	4,3	44,2	67,0	64,0	28,3	6,0	1,5	43,3
2003	3,1	41,9	67,8	65,8	35,1	7,3	2,0	44,3
2004	2,7	37,4	67,2	66,0	39,8	9,0	1,9	44,1
2005	2,6	34,7	67,4	66,6	41,7	9,6	1,5	44,2
2006	2,5	33,6	67,8	67,5	42,4	8,5	1,6	44,4
2007	2,0	32,4	67,8	68,1	40,0	9,4	2,2	44,1
2008	1,8	31,3	67,8	68,7	38,7	9,8	2,3	43,8
2009	1,5	30,0	66,7	68,3	40,7	9,7	2,2	43,1
2010	1,9	30,3	66,6	69,4	46,6	9,5	2,4	43,6
2011	1,5	30,0	66,2	68,8	49,9	11,0	2,6	43,7
2012	1,4	31,3	68,3	72,7	49,7	11,2	2,6	44,9
2013	1,7	30,5	69,3	74,0	51,4	11,1	2,4	45,4
2014	3,0	35,2	72,3	77,9	56,8	13,4	2,3	48,0
2015	2,9	39,9	73,4	80,3	60,0	17,3	2,6	49,5
2016	3,9	41,8	75,3	81,6	64,7	21,9	2,9	51,3
2017	4,3	42,2	76,5	81,1	66,1	23,3	3,3	52,1
2018	4,6	41,4	76,5	84,0	68,2	26,4	3,9	52,9
2019	4,3	41,7	77,1	82,4	68,7	27,8	5,0	53,3
2020	3,6	41,2	74,2	84,2	70,4	31,0	5,9	52,6

Forrás: KSH MEF.

A forrás adatok xls formátumban letölthetők: http://www.bpdata.eu/mpt/2020hut04_13

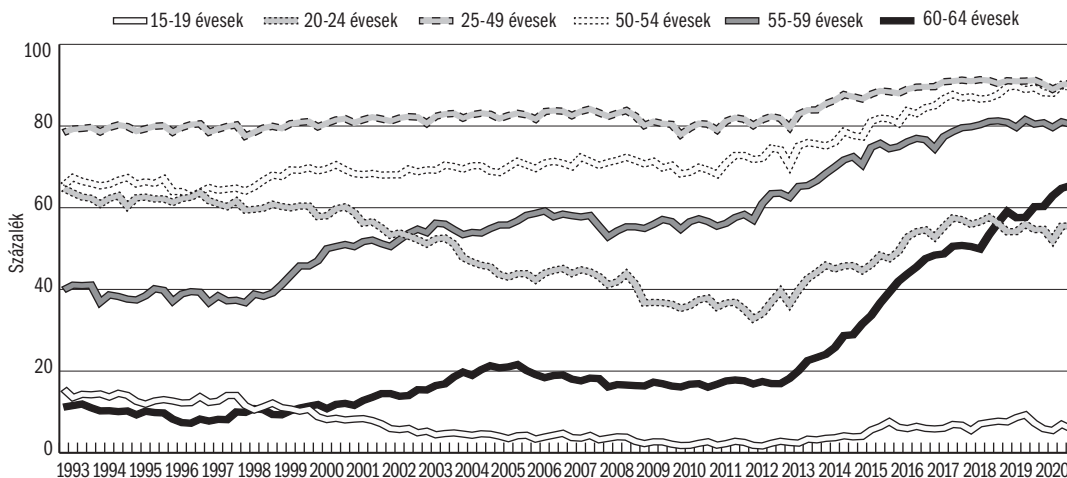
4.14. táblázat: 15–64 évesek foglalkoztatási rátája iskolai végzettség szerint, férfiak, százalék

Év	Általános iskola 8 osztály és kevesebb	Szaktanulmányok, szakiskola	Gimnáziumi és egyéb érettség	Főiskola, egyetem	Összesen
2000	33,6	77,4	67,9	87,1	63,1
2001	33,0	77,6	67,3	87,4	62,9
2002	32,0	77,6	67,1	85,8	62,9
2003	32,4	76,5	67,8	86,4	63,4
2004	31,0	75,7	67,3	87,1	63,1
2005	31,6	74,7	66,9	86,9	63,1
2006	31,4	75,6	67,7	86,0	63,9
2007	31,0	74,4	67,3	85,6	63,7
2008	31,1	72,4	66,1	84,3	62,7
2009	28,8	69,5	64,6	82,8	60,7
2010	28,1	67,7	64,2	81,8	59,9
2011	29,0	68,0	64,5	83,7	60,7
2012	30,0	68,7	64,6	84,4	61,6
2013	30,8	70,9	67,1	85,3	63,7
2014	36,3	74,8	71,2	87,1	67,8
2015	39,9	77,1	73,2	88,6	70,3
2016	42,5	80,1	76,1	90,5	73,0
2017	44,2	82,6	77,8	91,6	75,2
2018	45,8	83,9	77,9	91,9	76,3
2019	46,0	85,2	79,2	93,0	77,3
2020	43,9	84,9	78,9	93,5	77,0

Forrás: KSH MEF.

A forrás adatok xls formátumban letölthetők: http://www.bpdata.eu/mpt/2020hut04_14

4.4. ábra: Foglalkoztatási ráta korcsoportok szerint, 15–64 éves férfiak, negyedévenként

Forrás: KSH MEF.

A forrás adatok xls formátumban letölthetők: http://www.bpdata.eu/mpt/2020hua04_04

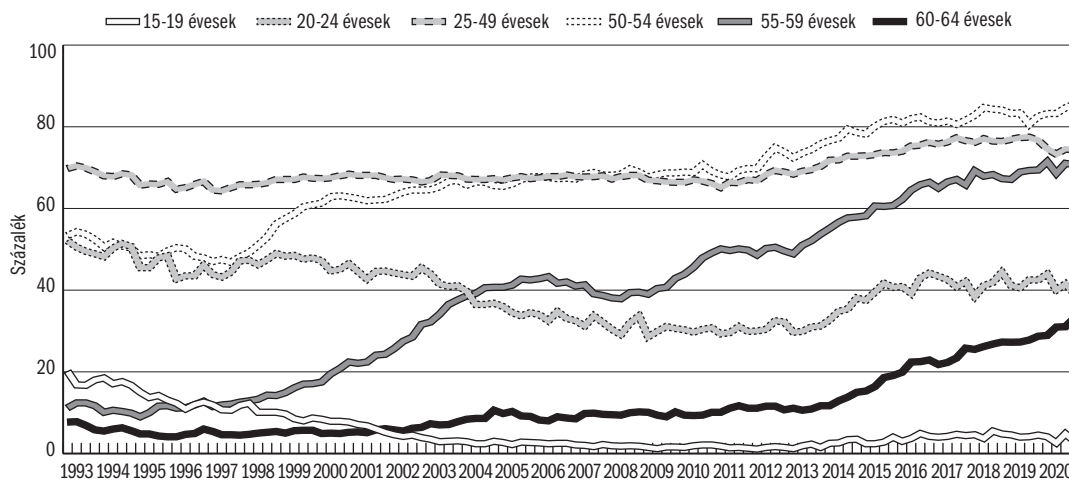
4.15. táblázat: 15–64 évesek foglalkoztatási rátája iskolai végzettség szerint, nők, százalék

Év	Általános iskola 8 osztály és kevesebb	Szaktunskáképző, szakiskola	Gimnáziumi és egyéb érettség	Főiskola, egyetem	Összesen
2000	26,0	61,0	59,3	77,8	49,7
2001	26,1	60,8	59,2	77,8	49,8
2002	26,0	60,4	58,6	77,9	49,8
2003	25,3	59,7	59,5	78,3	50,9
2004	25,0	58,8	58,1	78,1	50,7
2005	25,1	57,6	57,9	78,9	51,0
2006	24,3	57,8	57,5	78,0	51,1
2007	23,6	57,2	57,2	75,5	50,7
2008	23,7	55,2	56,1	75,3	50,3
2009	22,7	54,0	54,6	74,2	49,6
2010	23,3	56,2	54,0	74,3	50,2
2011	22,5	56,1	53,9	74,6	50,3
2012	22,6	56,8	56,3	74,3	51,9
2013	23,7	57,1	56,6	74,2	52,6
2014	27,3	60,4	59,1	76,1	55,9
2015	28,7	62,3	61,3	77,3	57,8
2016	31,5	63,4	64,1	80,0	60,2
2017	33,7	64,6	65,2	78,9	61,3
2018	33,7	66,7	64,8	80,0	62,3
2019	33,4	68,0	65,2	79,8	63,0
2020	32,0	66,2	65,0	79,3	62,3

Forrás: KSH MEF.

A forrás adatok xls formátumban letölthetők: http://www.bpdata.eu/mpt/2020hut04_15

4.5. ábra: Foglalkoztatási ráta korcsoportok szerint, 15–64 éves nők, negyedévenként

Forrás: KSH MEF.

A forrás adatok xls formátumban letölthetők: http://www.bpdata.eu/mpt/2020hua04_05

5.1. táblázat: A munkanélküliségi ráta alakulása nem szerint, és a tartósan munkanélküliek aránya, százalék

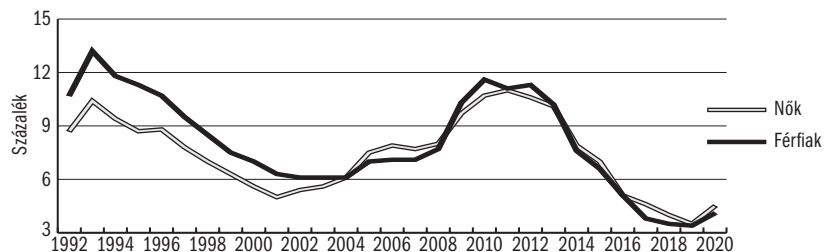
Év	Munkanélküliségi ráta			Tartósan munkanélküli ^a
	Férfiak	Nők	Együtt	
1992	10,7	8,7	9,8	..
1993	13,2	10,4	11,9	..
1994	11,8	9,4	10,7	43,2
1995	11,3	8,7	10,2	50,6
1996	10,7	8,8	9,9	54,4
1997	9,5	7,8	8,7	51,3
1998	8,5	7,0	7,8	48,8
1999	7,5	6,3	7,0	49,5
2000	7,0	5,6	6,4	49,1
2001	6,3	5,0	5,7	46,7
2002	6,1	5,4	5,8	44,9
2003	6,1	5,6	5,9	43,9
2004	6,1	6,1	6,1	45,0
2005	7,0	7,5	7,2	46,2
2006	7,1	7,9	7,5	46,9
2007	7,1	7,7	7,4	48,1
2008	7,7	8,0	7,8	48,1
2009	10,3	9,7	10,0	42,9
2010	11,6	10,7	11,2	50,6
2011	11,1	11,0	11,0	49,4
2012	11,3	10,6	11,0	47,0
2013	10,2	10,1	10,2	50,4
2014	7,6	7,9	7,7	49,5
2015	6,6	7,0	6,8	47,6
2016	5,1	5,1	5,1	48,4
2017	3,8	4,6	4,2	42,6
2018	3,5	4,0	3,7	41,0
2019	3,4	3,5	3,4	34,5
2020	4,1	4,5	4,3	28,1

^a Tartósan munkanélküli, aki 12 hónapja vagy annál hosszabb ideje van munka nélkül. 90 napon belül új állásban kezdők nélkül.

Megjegyzés: A nevezőben a foglalkoztatottak között a sorkatonák is figyelembe vannak véve.
Forrás: KSH MEF.

A forrás adatok xls formátumban letölthetők: http://www.bpdata.eu/mpt/2020hut05_01

5.1. ábra: A munkanélküliségi ráta nemek szerint

Forrás: KSH MEF.

A forrás adatok xls formátumban letölthetők: http://www.bpdata.eu/mpt/2020hua05_01

5.2. táblázat: Munkanélküliségi ráta az iskolai végzettség szerint, férfiak, százalék

Év	Általános iskola 8 osztály és kevesebb	Szakképző, szakiskola	Gimnáziumi és egyéb érettségi	Főiskola, egyetem	Összesen
2001	13,6	6,4	4,3	1,2	6,3
2002	14,1	6,2	4,0	1,4	6,1
2003	13,6	6,6	3,9	1,6	6,1
2004	14,3	6,4	4,1	1,7	6,1
2005	15,6	7,4	4,9	2,3	7,0
2006	17,3	7,0	5,1	2,6	7,1
2007	18,7	6,8	5,1	2,4	7,1
2008	20,2	7,7	5,2	2,3	7,7
2009	24,6	10,7	7,6	3,6	10,3
2010	27,2	12,2	8,3	4,9	11,6
2011	25,5	12,1	8,3	4,1	11,1
2012	25,3	12,0	9,6	4,2	11,3
2013	24,5	10,8	8,4	3,4	10,2
2014	18,4	7,8	6,2	2,8	7,6
2015	16,7	6,7	5,3	2,2	6,6
2016	13,7	4,9	4,0	1,8	5,1
2017	11,0	3,6	2,8	1,4	3,8
2018	10,3	3,2	2,9	1,5	3,5
2019	9,5	3,1	2,6	1,5	3,4
2020	10,7	4,1	3,5	1,6	4,1

Forrás: KSH MEF.

A forrás adatok xls formátumban letölthetők: http://www.bpdata.eu/mpt/2020hut05_02

5.3. táblázat: A munkanélküliek iskolai végzettség szerinti megoszlása, férfiak, százalék

Év	Általános iskola 8 osztály és kevesebb	Szakképző, szakiskola	Gimnáziumi és egyéb érettségi	Főiskola, egyetem	Összesen
2001	36,5	43,2	17,5	2,8	100,0
2002	36,7	43,3	16,7	3,3	100,0
2003	34,0	44,7	17,2	4,1	100,0
2004	33,9	42,6	18,6	4,9	100,0
2005	32,1	43,1	19,0	5,8	100,0
2006	33,4	40,3	19,9	6,4	100,0
2007	35,1	38,6	20,4	5,9	100,0
2008	35,9	39,4	19,2	5,5	100,0
2009	31,2	40,5	21,7	6,6	100,0
2010	30,3	40,5	21,1	8,1	100,0
2011	29,4	41,1	21,9	7,6	100,0
2012	28,1	39,3	24,9	7,6	100,0
2013	29,2	39,3	24,4	7,1	100,0
2014	30,6	37,0	24,5	7,9	100,0
2015	33,4	34,9	24,5	7,2	100,0
2016	34,9	33,2	24,6	7,3	100,0
2017	35,7	33,7	22,5	8,1	100,0
2018	35,6	32,8	24,2	7,4	100,0
2019	33,9	32,2	24,2	9,6	100,0
2020	30,1	34,0	26,7	9,2	100,0

Forrás: KSH MEF.

A forrás adatok xls formátumban letölthetők: http://www.bpdata.eu/mpt/2020hut05_03

5.4. táblázat: Munkanélküliségi ráta az iskolai végzettség szerint, nők, százalék

Év	Általános iskola 8 osztály és kevesebb	Szaktanulmányok, szakiskola	Gimnáziumi és egyéb érettségi	Főiskola, egyetem	Összesen
2001	8,4	6,4	4,0	1,6	5,0
2002	9,3	6,5	4,4	2,4	5,4
2003	10,5	7,2	4,4	1,9	5,6
2004	10,3	8,0	5,3	2,9	6,1
2005	13,0	9,8	6,7	3,1	7,5
2006	16,2	10,4	6,5	2,7	7,9
2007	16,3	9,7	6,2	3,2	7,7
2008	17,4	9,6	6,8	3,1	8,0
2009	21,6	12,6	7,8	4,1	9,7
2010	22,8	12,6	9,6	4,3	10,7
2011	24,5	12,9	9,9	4,4	11,0
2012	24,4	12,7	9,4	4,7	10,6
2013	22,7	12,8	9,0	4,3	10,1
2014	18,7	9,3	7,1	3,4	7,9
2015	18,1	8,7	5,9	2,6	7,0
2016	12,7	6,8	4,3	1,8	5,1
2017	11,3	5,4	4,0	1,8	4,6
2018	11,7	4,3	3,6	1,8	4,0
2019	10,2	3,7	3,0	1,6	3,5
2020	11,2	5,0	4,4	2,1	4,5

Forrás: KSH MEF.

A forrás adatok xls formátumban letölthetők: http://www.bpdata.eu/mpt/2020hut05_04

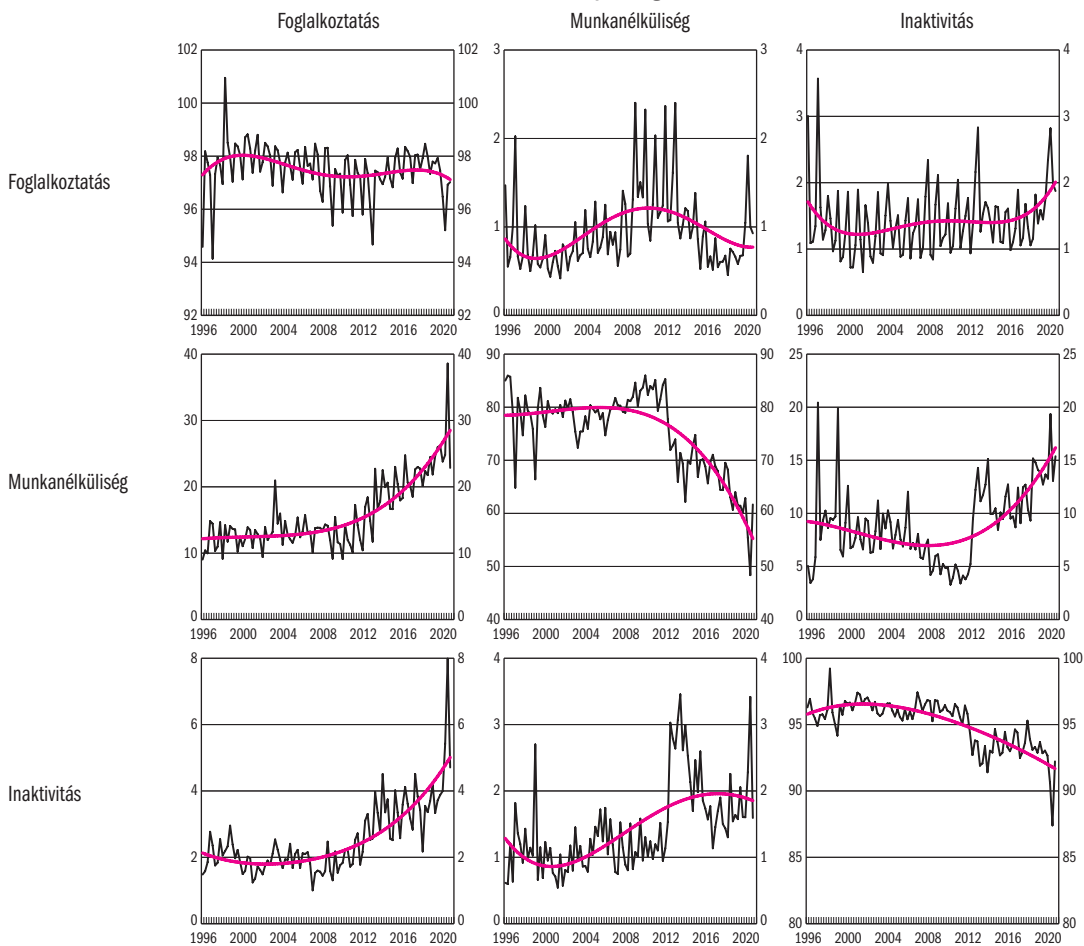
5.5. táblázat: A munkanélküliek iskolai végzettségi szerinti megoszlása, nők, százalék

Év	Általános iskola 8 osztály és kevesebb	Szaktanulmányok, szakiskola	Gimnáziumi és egyéb érettségi	Főiskola, egyetem	Összesen
2001	33,7	28,0	32,2	6,1	100,0
2002	33,2	26,0	32,2	8,5	100,0
2003	32,7	28,3	32,0	7,0	100,0
2004	27,8	27,4	34,2	10,6	100,0
2005	28,2	27,1	35,2	9,5	100,0
2006	31,8	27,9	32,3	8,0	100,0
2007	31,3	27,2	31,6	9,9	100,0
2008	32,3	24,7	33,0	10,0	100,0
2009	31,8	26,4	30,6	11,2	100,0
2010	30,5	24,4	34,3	10,7	100,0
2011	30,8	24,1	33,9	11,2	100,0
2012	29,8	23,8	33,5	12,9	100,0
2013	28,5	25,6	33,4	12,5	100,0
2014	30,5	23,1	33,4	13,0	100,0
2015	33,5	24,1	31,2	11,3	100,0
2016	32,4	24,9	31,8	10,9	100,0
2017	33,0	22,2	33,1	11,7	100,0
2018	32,8	20,8	33,0	13,4	100,0
2019	34,3	19,9	30,9	14,9	100,0
2020	28,4	20,1	35,8	15,7	100,0

Forrás: KSH MEF.

A forrás adatok xls formátumban letölthetők: http://www.bpdata.eu/mpt/2020hut05_05

5.2. ábra: A különböző munkapiaci állományok közötti negyedéves áramlások intenzitásának alakulása a 15–64 éves népességben

Megjegyzés: A számításokat a KSH Munkaerő-felmérés mikroadataira támaszkodva végeztük a 15–64 éves korcsoportra. Az átlépési esélyeket két állapot között egy negyedév során átlépő emberek számának és a kiinduló állapot megelőző negyedév állományának hányadosaként kapjuk, majd az állomány-áramlás konzisztencia érdekében korrigáltuk. A piros görbék negyedfokú polinommal simított trendet mutatnak.

Forrás: KSH MEF.

A forrás adatok xls formátumban letölthetők: http://www.bpdata.eu/mpt/2020hua05_02

5.6. táblázat: A munkanélküliek száma^a a munkakeresés hossza szerint, ezer fő

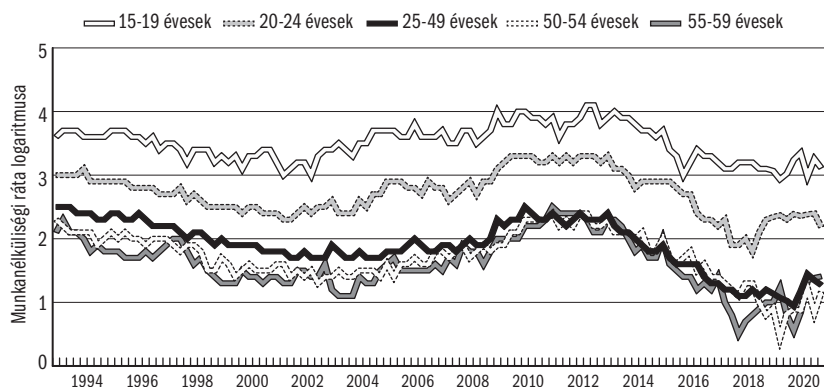
Év	A munkakeresés időtartama: hét [hónap]								Összesen
	1-4 [<1]	5-14 [1-3]	15-26 [4-6]	27-51 [7-11]	52 [12]	53-78 [13-18]	79-104 [19-24]	105- [>24]	
1992	43,9	90,9	96,4	110,7	10,6	41,7	38,4	n.é.	432,6
1993	36,2	74,8	87,9	120,5	14,7	75,1	83,7	n.é.	492,9
1994	30,5	56,5	65,0	91,9	8,4	63,0	73,8	40,4	429,5
1995	23,0	51,0	56,5	69,4	20,2	57,2	34,3	93,2	404,8
1996	19,9	46,4	49,3	61,5	18,2	56,1	37,1	100,2	388,7
1997	16,1	43,7	45,9	54,4	15,7	44,5	31,1	77,3	328,7
1998	12,9	44,2	44,5	45,7	16,0	39,0	27,6	63,5	293,4
1999	15,4	44,1	38,8	46,0	13,2	38,1	26,8	62,3	284,7
2000	16,7	38,5	35,1	42,8	12,7	36,9	23,6	55,4	261,3
2001	14,9	37,0	33,2	38,6	11,5	31,6	20,9	44,2	231,9
2002	15,5	39,4	34,8	40,7	11,6	32,7	19,8	42,5	237,0
2003	15,9	42,1	38,9	42,0	14,5	27,6	17,6	43,0	241,6
2004	13,0	42,0	39,9	41,8	13,5	33,4	19,6	47,2	250,4
2005	14,8	48,9	44,1	51,3	14,1	41,0	27,4	54,3	295,9
2006	13,2	51,1	48,5	52,0	17,9	41,1	26,6	59,7	310,0
2007	13,9	49,5	44,2	50,5	12,8	42,8	26,2	65,1	304,9
2008	13,5	50,3	47,9	53,4	13,5	39,1	26,3	74,0	317,9
2009	18,7	71,4	66,6	77,5	18,4	51,3	27,1	79,0	410,0
2010	16,9	65,4	62,5	83,5	23,2	74,7	42,6	93,7	462,5
2011	28,9	70,7	62,8	70,0	18,0	64,7	40,1	103,7	458,9
2012	39,2	64,0	63,1	80,5	22,2	59,5	36,6	100,9	466,0
2013	48,2	49,4	53,7	62,1	25,3	49,8	45,0	97,1	430,7
2014	36,5	41,5	44,9	46,3	19,0	35,1	29,2	82,7	335,3
2015	30,9	43,0	38,6	44,0	18,2	30,0	23,7	69,6	298,0
2016	28,9	29,8	29,3	29,4	12,2	24,1	20,4	52,8	226,9
2017	24,2	29,9	26,0	25,2	9,2	19,0	14,0	35,8	183,3
2018	22,5	26,7	24,7	21,6	9,5	14,7	11,7	30,7	162,1
2019	24,3	27,0	25,9	21,6	8,2	12,7	9,7	21,4	150,7
2020	39,2	36,7	30,1	27,7	10,5	13,4	11,2	17,3	186,0

^a A 30 napon (2003-tól 90 napon) belül új állásban kezdők nélkül.

Forrás: *KSH MEF*.

A forrás adatok xls formátumban letölthetők: http://www.bpdata.eu/mpt/2020hut05_06

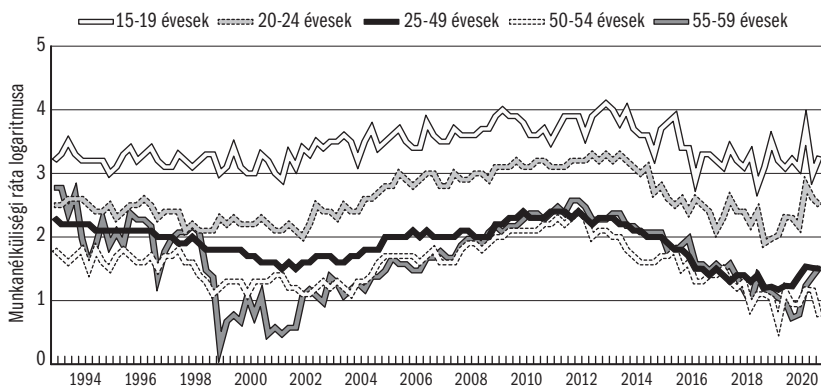
5.3. ábra: Munkanélküliségi ráta korcsoportonként, 15–59 éves férfiak, negyedévenként

Forrás: KSH MEF.

A forrás adatok xls formátumban letölthetők: http://www.bpdata.eu/mpt/2020hua05_03

5.4. ábra: Munkanélküliségi ráta korcsoportonként, 15–59 éves nők, negyedévenként

Forrás: KSH MEF.

A forrás adatok xls formátumban letölthetők: http://www.bpdata.eu/mpt/2020hua05_04

5.7. táblázat: A regisztrált munkanélküliek^a és a MEF munkanélküliség alakulása

Év	Regisztrált munkanélküli		MEF munkanélküli, összesen		MEF munkanélküli, 15-24 éves	
	ezer fő	ráta, %	ezer fő	ráta, %	ezer fő	ráta, %
1997	470,1	11,6	348,8	8,7	95,8	15,9
1998	423,1	10,5	313,0	7,8	87,6	13,4
1999	409,5	10,2	284,7	7,0	78,6	12,4
2000	390,5	9,6	262,5	6,4	70,7	12,1
2001	364,1	8,8	232,9	5,7	55,7	10,8
2002	344,7	8,3	238,8	5,8	56,5	12,3
2003	357,2	8,7	244,5	5,9	54,9	13,4
2004	375,9	9,1	252,9	6,1	55,9	15,5
2005	409,9	9,8	303,9	7,2	66,9	19,4
2006	393,5	9,4	318,2	7,5	64,1	19,1
2007	426,9	10,1	312,1	7,4	57,4	18,0
2008	442,3	10,4	326,3	7,8	60,0	19,5
2009	561,8	13,5	417,8	10,0	78,8	26,4
2010	582,7	14,0	469,4	11,2	78,3	26,4
2011	582,9	14,0	466,0	11,0	74,5	26,0
2012	559,1	13,3	473,2	11,0	84,6	28,2
2013	527,6	12,4	441,0	10,2	83,5	26,6
2014	422,4	9,8	343,3	7,7	67,6	20,4
2015	378,2	8,6	307,8	6,8	58,9	17,3
2016	313,8	7,0	234,6	5,1	44,7	12,9
2017	283,0	6,1	191,7	4,2	36,3	10,7
2018	255,3	5,5	172,1	3,7	33,6	10,2
2019	250,9	5,4	159,7	3,4	37,1	11,4
2020	316,1	6,8	198,0	4,3	39,6	12,8

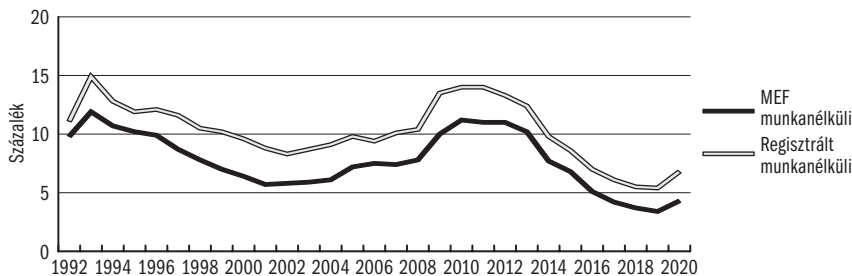
^a 2005. november 1-je után: nyilvántartott álláskereső adatbázisa. Az 1991. évi IV. törvény a foglalkoztatás elősegítéséről és a munkanélküliek ellátásáról 2005. november 1-jei változása a regisztrált munkanélküli fogalmát „nyilvántartott álláskeresőkre” változtatta. A munkaerő mérleg összeállításának 2016. évi megszűnésével a regisztrált munkanélküliségi ráta bázisról szolgáló gazdaságilag aktív népességszám a MEF-ből származik. Az áttéréssel egy időben a vonatkozó idősor ennek megfelelően visszamenőlegesen korrigálásra került.

Megjegyzés: A regisztrált munkanélküliek relatív mutatója (ráta) nevezője az előző év január 1-jei gazdaságilag aktív népesség.

Forrás: Regisztrált munkanélküliek: *NFSZ*; MEF-munkanélküliség: *KSH MEF*.

A forrás adatok xls formátumban letölthetők: http://www.bpdata.eu/mpt/2020hut05_07

5.5. ábra: A regisztráltak és a MEF szerinti munkanélküliségi ráták

Megjegyzés: 2005. november 1-je után: nyilvántartott álláskereső adatbázisa.

Forrás: Regisztrált munkanélküliek: *NFSZ*; MEF-munkanélküliség: *KSH MEF*.

A forrás adatok xls formátumban letölthetők: http://www.bpdata.eu/mpt/2020hua05_05

5.8. táblázat: A regisztrált munkanélküliek^a megoszlása iskolai végzettség szerint, éves átlag, százalék

Iskolai végzettség	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Általános iskola 8 osztály és kevesebb	42,3	41,9	42,0	42,4	43,3	40,1	39,3	40,3	40,3	40,5	41,0	42,4	42,2	43,4	43,7	43,2	39,0
Szaktanulmányozó, szakiskola	32,3	32,4	32,1	31,5	30,9	32,5	31,4	29,8	29,2	29,0	28,3	27,1	27,0	26,2	25,6	25,2	25,8
Érettségit és/vagy képesítést adó középiskola	13,4	13,5	13,4	13,3	13,1	14,4	15,0	14,9	15,1	15,3	15,3	15,0	14,9	14,6	14,7	15,1	16,9
Gimnázium	7,7	7,9	8,0	8,2	8,2	8,5	9,1	9,5	9,7	9,8	10,1	10,1	10,1	10,1	10,3	10,4	11,4
Főiskola	3,1	3,2	3,3	3,3	3,3	3,2	3,7	3,8	3,8	3,6	3,4	3,4	3,5	3,4	3,4	3,6	3,9
Egyetem	1,1	1,2	1,3	1,3	1,2	1,2	1,5	1,7	1,8	1,8	1,9	2,0	2,2	2,3	2,4	2,6	3,1
Összesen	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

^a 2005. november 1-je után: nyilvántartott álláskereső. Az 1991. évi IV. törvény a foglalkoztatás elősegítéséről és a munkanélküliek ellátásáról 2005. november 1-jei változása a regisztrált munkanélküli fogalmát „nyilvántartott álláskeresőkre” változtatta.

Forrás: NFSZ.

A forrás adatok xls formátumban letölthetők: http://www.bpdata.eu/mpt/2020hut05_08

5.9. táblázat: A regisztrált munkanélküli pályakezdők^a megoszlása iskolai végzettség szerint, éves átlag, százalék

Iskolai végzettség	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Általános iskola 8 osztály és kevesebb	35,2	36,1	38,2	40,1	41,3	37,7	35,2	35,6	34,9	35,5	39,4	43,8	44,9	45,8	45,1	44,2	41,1
Szaktanulmányozó, szakiskola	20,2	20,5	19,7	18,1	17,3	18,9	18,9	18,5	19,8	20,1	18,3	16,9	16,6	16,4	15,7	15,0	14,6
Érettségit és/vagy képesítést adó középiskola	22,1	21,5	20,3	20,7	21,2	23,1	23,9	23,6	23,7	23,1	21,7	19,8	18,9	18,3	19,0	20,4	22,1
Gimnázium	10,7	10,8	11,7	12,8	13,3	13,7	14,3	15,0	14,9	14,9	15,0	14,7	14,6	15,0	16,0	16,4	17,0
Főiskola	8,1	7,8	6,9	5,8	4,9	4,5	4,8	4,2	3,6	3,4	2,8	2,3	2,2	1,8	1,6	1,4	1,7
Egyetem	3,6	3,4	3,0	2,5	2,0	2,1	2,8	3,1	3,0	3,0	2,7	2,5	2,8	2,7	2,6	2,7	3,5
Összesen	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

^a 2005. november 1-je után: nyilvántartott pályakezdő álláskereső. Az 1991. évi IV. törvény a foglalkoztatás elősegítéséről és a munkanélküliek ellátásáról 2005. november 1-jei változása a regisztrált munkanélküli fogalmát „nyilvántartott álláskeresőkre” változtatta.

Forrás: NFSZ.

A forrás adatok xls formátumban letölthetők: http://www.bpdata.eu/mpt/2020hut05_09

5.10. táblázat: A regisztrált munkanélküliek megoszlása a Munkaerő-felmérésben megfigyelt gazdasági aktivitás szerint, százalék

Év	Foglalkoztatottak	MEF munkanélküliek	Inaktívak	Összesen	Év	Foglalkoztatottak	MEF munkanélküliek	Inaktívak	Összesen
2003	9,4	44,1	46,5	100,0	2012	3,4	64,9	31,7	100,0
2004	3,0	53,5	43,5	100,0	2013	4,9	61,6	33,4	100,0
2005	2,3	59,7	38,0	100,0	2014	6,2	60,5	33,2	100,0
2006	3,0	60,9	36,1	100,0	2015	3,9	67,1	29,0	100,0
2007	3,7	62,2	34,1	100,0	2016	4,9	61,7	33,4	100,0
2008	3,9	62,8	33,2	100,0	2017	6,7	57,8	35,5	100,0
2009	3,7	67,1	29,2	100,0	2018	6,6	55,0	38,4	100,0
2010	3,2	70,4	26,4	100,0	2019	6,9	50,0	43,0	100,0
2011	3,5	66,7	29,8	100,0	2020	5,5	51,3	43,2	100,0

Megjegyzés: Az adatok a KSH MEF-ben a magukat nyilvántartott álláskeresőként minősítőkre vonatkoznak, kiszűrve azokat, akik 2 hónapnál hosszabb időt jelöltek meg a munkaügyi központtal történt utolsó kapcsolatfelvétel időpontjául.

Forrás: KSH MEF.

A forrás adatok xls formátumban letölthetők: http://www.bpdata.eu/mpt/2020hut05_10

5.11. táblázat: A munkanélküli nyilvántartásba^a belépők száma, havi átlagok, ezer fő

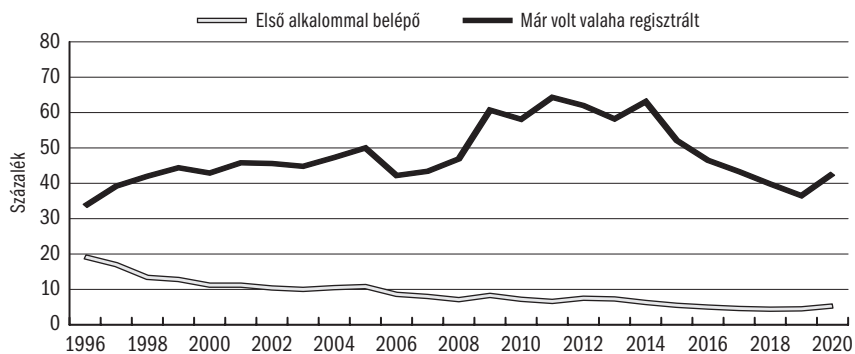
	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Első alkalommal belépő	10,4	10,0	10,5	10,8	8,6	8,0	7,1	8,3	7,2	6,6	7,5	7,3	6,3	5,5	5,0	4,6	4,4	4,5	5,3
Már volt valaha regisztrált	45,6	44,8	47,3	50,0	42,2	43,4	46,9	60,7	58,1	64,3	62,0	58,2	63,1	52,1	46,5	43,3	39,8	36,5	42,7
Összes belépő	56,0	54,8	57,8	60,7	50,8	51,4	54,0	69,0	65,3	70,9	69,5	65,5	69,4	57,6	51,5	47,9	44,2	41,0	48,0

^a 2005. november 1-je után: álláskereső nyilvántartása. Az 1991. évi IV. törvény a foglalkoztatás elősegítéséről és a munkanélküliek ellátásáról 2005. november 1-jei változása a regisztrált munkanélküli fogalmát „nyilvántartott álláskeresőkre” változtatta.

Forrás: NFSZ REG.

A forrás adatok xls formátumban letölthetők: http://www.bpdata.eu/mpt/2020hut05_11

5.6. ábra: A munkanélküli nyilvántartásba belépők száma, havi átlagok, ezer fő

Forrás: NFSZ REG.

A forrás adatok xls formátumban letölthetők: http://www.bpdata.eu/mpt/2020hua05_06

5.12. táblázat: Az NFSZ-nyilvántartás főbb adatai, havi átlag, ezer fő ill. százalék

	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Regisztrált munkanélküli ^a	364,1	344,7	357,2	375,9	409,9	393,5	426,9	442,3	561,8	582,7
Ebből: Pályakezdő	26,8	28,5	31,3	33,8	40,9	38,7	40,4	41,4	49,3	52,6
Nem pályakezdő	337,4	316,2	325,9	342,2	369,1	354,7	386,5	400,9	512,5	530,1
Férfi	196,4	184,6	188,0	193,3	210,4	200,9	219,9	228,3	297,9	305,0
Nő	167,7	160,1	169,2	182,6	199,5	192,5	207,0	214,0	263,9	277,7
25 éves és fiatalabb	75,6	71,1	71,6	71,4	78,9	75,8	80,3	75,9	104,3	102,8
Fizikai foglalkozású	302,0	286,3	296,2	308,5	336,2	321,9	..	..	..	..
Szellemi foglalkozású	62,1	58,4	61,0	67,4	73,7	71,6	..	..	..	..
Munkanélküli ellátásban részesülő ^b	119,2	114,9	120,0	124,0	134,4	151,5	134,6	136,5 ^e	202,1	187,7
Rendszeres szociális segélyben részesülő ^c	131,2	113,4	116,2	120,4	133,4	121,8	133,0	147,5	156,0	167,8
Munkanélküliségi ráta ^d	8,5	8,0	8,3	8,7	9,4	9,0	9,7	10,0	12,8	13,3
Megosztás, %										
Pályakezdő	7,3	8,3	8,8	9,0	10,0	9,8	9,5	9,4	8,8	9,0
Férfi	53,9	53,5	52,6	51,4	51,3	51,1	51,5	51,6	53,0	52,3
25 éves és fiatalabb	20,8	20,6	20,0	19,0	19,2	16,5	18,8	17,2	18,6	17,6
Fizikai foglalkozású	82,9	83,1	82,9	82,1	82,0	81,8	..	..	..	..
Áramlások, ezer fő										
Belépő munkanélküliek száma	57,0	56,0	54,8	57,8	60,7	50,8	51,4	54,0	69,0	65,3
Ebből: pályakezdő	7,8	7,8	7,7	7,6	8,2	7,0	6,2	6,3	7,5	7,9
Kilépő munkanélküliek száma	59,4	55,8	53,5	54,4	59,8	51,4	48,4	51,3	58,4	66,4
Ebből: pályakezdő	7,7	7,5	7,6	7,1	7,9	7,1	6,0	6,2	6,7	7,5
	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Regisztrált munkanélküli ^a	582,9	559,1	527,6	422,4	378,2	313,8	283,0	255,3	250,9	316,1
Ebből: Pályakezdő	52,9	61,5	66,0	54,6	47,0	35,8	29,6	24,8	22,6	24,6
Nem pályakezdő	529,9	497,6	461,6	367,8	331,2	278,0	253,4	230,5	228,3	291,4
Férfi	297,1	275,8	267,7	214,2	187,5	156,0	137,9	122,4	119,5	151,9
Nő	285,8	283,3	259,9	208,2	190,7	157,8	145,1	132,9	131,4	164,2
25 éves és fiatalabb	102,3	101,1	97,8	78,2	68,8	56,0	49,8	43,6	41,4	51,1
Fizikai foglalkozású	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..
Szellemi foglalkozású	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..
Munkanélküli ellátásban részesülő ^b	159,9	71,1	61,2	56,4	57,1	60,2	63,1	64,0	69,1	91,4
Rendszeres szociális segélyben részesülő ^c	182,1	200,3	184,4	132,4	126,2	99,8	87,4	75,7	68,4	70,7
Munkanélküliségi ráta ^d	13,2	12,6	11,9	9,5	8,5	6,9	6,1	5,5	5,4	6,8
Megosztás, %										
Pályakezdő	9,1	11,0	12,5	12,9	12,4	11,4	10,5	11,0	9,0	7,8
Férfi	51,0	49,3	50,8	50,7	49,6	49,7	48,7	47,9	47,6	48,0
25 éves és fiatalabb	17,5	18,1	18,5	18,5	18,2	17,8	17,6	17,1	16,5	16,2
Fizikai foglalkozású	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..
Áramlások, ezer fő										
Belépő munkanélküliek száma	70,9	69,5	65,5	69,4	57,6	51,5	47,9	44,2	41,0	48,0
Ebből: pályakezdő	8,2	10,0	10,8	11,2	9,0	7,7	6,7	5,9	4,9	4,4
Kilépő munkanélküliek száma	74,2	68,1	78,4	71,3	62,1	56,8	49,4	45,3	41,6	43,4
Ebből: pályakezdő	8,1	8,6	11,8	11,3	9,7	8,2	7,0	6,1	5,1	4,0

^a 2005. november 1-je után: nyilvántartott álláskeresők (zárónapi adatok). Az 1991. évi IV. törvény a foglalkoztatás elősegítéséről és a munkanélküliek ellátásáról 2005. november 1-jei változása a regisztrált munkanélküli fogalmát „nyilvántartott álláskeresőkre” változtatta.

^b 2005. november 1-je után: álláskeresési ellátásban részesülő. 2011. szeptember 1-jétől az álláskeresési ellátások rendszere megváltozott.

^c Csak azok az ellátottak, akik az NFSZ regiszterben szerepelnek. 2004-ig jövedelempló támogatásban részesülők száma, 2005-től 2008-ig a rendszeres szociális segélyben részesülők

száma tartalmazza a kifutó jövedelempótló támogatásban részesülők számát is, 2009-től pedig új támogatási formába, a rendelkezésre állási támogatásba kerültek át nagyobb részben a korábbi szociális ellátottak. Ezt az ellátást 2011. január 1-jétől felváltotta a bérpótló juttatás, majd 2011. szeptember 1-jétől az elnevezés foglalkoztatást helyettesítő támogatásra változott.

^d Relatív mutató: a regisztrált munkanélküliek aránya a gazdaságilag aktív népességhez viszonyítva. 2005. november 1-je után a nyilvántartott álláskeresők aránya a gazdaságilag aktív népességhez viszonyítva.

^e Az NFSZ-nél 2008-ban bevezetett új számítástechnikai rendszer módszertani változtatást tett lehetővé:

- 1) Az álláskeresési ellátás különböző típusaiba be- és kilépők számából a szüneteltetésről viszatérő belépők valamint a szüneteltetésre kilépők számának kiszűrését. A szüneteltetés főbb okai a rövid idejű munkavégzés, a GYES, TGYÁS igénybevétele, képzésben való részvétel.
- 2) Azon belépő létszám számbavételét a tárgyidőszakot megelőző időszakra, akik részére az álláskeresési ellátás első számfejtése a hiánypótlások miatt húzódtott el.

A 2009-hez hasonlítható 2008-as adat 141,5 ezer fő.

Forrás: NFSZ REG.

A forrás adatok xls formátumban letölthetők: http://www.bpdata.eu/mpt/2020hut05_12

5.13. táblázat: A regisztrált munkanélküliek^a közül támogatott és nem támogatott munkahelyeken elhelyezkedők száma^b

	2014		2015		2016		2017		2018		2019		2020	
	fő	%	fő	%	fő	%	fő	%	fő	%	fő	%	fő	%
Támogatott elhelyezkedés	351 550	63,2	278 875	61,0	237 986	60,0	180 630	54,8	149 481	51,4	119 506	47,1	120 718	41,0
Nem támogatott elhelyezkedés	204 887	36,8	177 960	39,0	158 391	40,0	149 244	45,2	141 214	48,6	134 201	52,9	173 947	59,0
Összesen	556 437	100,0	456 835	100,0	396 377	100,0	329 874	100,0	290 695	100,0	253 707	100,0	294 665	100,0

^a 2005. november 1-je után: nyilvántartott álláskeresők. Az 1991. évi IV. törvény a foglalkoztatás elősegítéséről és a munkanélküliek ellátásáról 2005. november 1-jei változása a regisztrált munkanélküli fogalmát „nyilvántartott álláskeresőkre” változtatta.

^b Év összesen, az álláskeresők éves érintett létszámából elhelyezkedettek száma. A nyilvántartásból történő kilépéskori elhelyezkedéseket mutatja.

Forrás: NFSZ.

A forrás adatok xls formátumban letölthetők: http://www.bpdata.eu/mpt/2020hut05_13

5.14. táblázat: Segélyezés és munkaerőpiaci programok

Év		Munkanélküli ellátott ^a	Szociális ellátásban részesülő ^b	Pályakezdekők munkanélküli segélye	Nem részesül támogatásban	Közfoglalkoztatás ^c	Átképzés ^c	Bértámogatás ^c	Egyéb program ^c	Összesen
2000	Ezer fő	117,0	139,7	0,0	106,5	26,7	25,3	27,5	73,5	516,2
	Százalék	22,7	27,1	0,0	20,6	5,2	4,9	5,3	14,2	100,0
2001	Ezer fő	111,8	113,2	0,0	105,2	29,0	30,0	25,8	37,2	452,2
	Százalék	24,7	25,0	0,0	23,3	6,4	6,6	5,7	8,2	100,0
2002	Ezer fő	104,8	107,6	-	115,3	21,6	23,5	21,2	32,8	426,8
	Százalék	24,6	25,2	-	27,0	5,1	5,5	5,0	7,7	100,0
2003	Ezer fő	105,1	109,5	-	125,0	21,2	22,5	20,1	36,6	440,0
	Százalék	23,9	24,9	-	28,4	4,8	5,1	4,6	8,3	100,0
2004	Ezer fő	117,4	118,4	-	132,3	16,8	12,6	16,8	28,5	442,8
	Százalék	26,5	26,7	-	29,9	3,8	2,8	3,8	6,4	100,0
2005	Ezer fő	125,6	127,8	-	140,2	21,5	14,7	20,8	31,0	481,6
	Százalék	26,1	26,5	-	29,1	4,5	3,1	4,3	6,4	100,0
2006	Ezer fő	117,7	112,9	-	146,4	16,6	12,3	14,6	13,8	434,3
	Százalék	27,1	26,0	-	33,7	3,8	2,8	3,4	3,2	100,0
2007	Ezer fő	128,0	133,1	-	151,8	19,3	14,6	23,4	6,8	477,0
	Százalék	27,6	28,7	-	32,7	2,7	2,3	3,7	2,3	100,0
2008	Ezer fő	120,7 ^d	145,7	-	158,2	21,2	21,2	25,0	14,1	506,1
	Százalék	23,8	28,8	-	31,3	4,2	4,2	4,9	2,8	100,0
2009	Ezer fő	202,8	151,9	-	215,0	135,3	13,6	17,8	54,1	790,5
	Százalék	25,7	19,2	-	27,2	17,1	1,7	2,3	6,8	100,0
2010	Ezer fő	159,6	163,5	-	222,4	164,5	17,8	26,7	40,3	794,8
	Százalék	20,1	20,6	-	28,0	20,7	2,2	3,4	5,1	100,0
2011	Ezer fő	120,2	168,2	-	242,3	91,6	12,6	26,1	3,4	664,4
	Százalék	18,1	25,3	-	36,5	13,8	1,9	3,9	0,5	100,0
2012	Ezer fő	54,0	185,6	-	283,4	134,1	28,6	25,7	2,9	714,3
	Százalék	7,6	26,0	-	39,7	18,8	4,0	3,6	0,4	100,0
2013	Ezer fő	52,6	169,3	-	266,7	157,2	42,0 ^e	31,7	3,9	723,4
	Százalék	7,3	23,4	-	36,9	21,7	5,8	4,4	0,5	100,0
2014	Ezer fő	55,3	123,4	-	216,5	170,3	24,6	17,7	2,7	610,5
	Százalék	9,1	20,2	-	35,5	27,9	4,0	2,9	0,4	100,0
2015	Ezer fő	55,0	110,6	-	168,7	224,9	11,0	9,1	2,1	581,4
	Százalék	9,5	19,0	-	29,0	38,7	1,9	1,6	0,4	100,0
2016	Ezer fő	56,8	85,0	-	136,0	219,6	17,9	21,1	3,0	539,4
	Százalék	10,5	15,8	-	25,2	40,7	3,3	3,9	0,6	100,0
2017	Ezer fő	59,5	80,8	-	120,0	171,0	17,2	30,9	4,2	483,6
	Százalék	12,3	16,7	-	24,8	35,4	3,6	6,4	0,9	100,0
2018	Ezer fő	64,1	70,4	-	109,7	123,9	13,2	40,5	6,0	427,8
	Százalék	15,0	16,5	-	25,6	29,0	3,1	9,5	1,4	100,0
2019	Ezer fő	67,7	62,3	-	109,5	105,1	11,3	39,6	7,4	402,9
	Százalék	16,8	15,5	-	27,2	26,1	2,8	9,8	1,8	100,0
2020	Ezer fő	91,4	70,7	-	154,0	92,8	7,7	37,8	5,7	460,0
	Százalék	19,9	15,4	-	33,5	20,2	1,7	8,2	1,2	100,0

^a 2005. november 1-je után: álláskeresési ellátott. 2011. szeptember 1-jétől az álláskeresési ellátások rendszere megváltozott.

^b Csak azok az ellátottak, akik az NFSZ regiszterben szerepelnek. 2004-ig jövedelempótló támogatásban részesülők száma, 2005-től 2008-ig a rendszeres szociális segélyben részesülők száma tartalmazza a kifutó jövedelempótló támogatásban részesülők számát is, 2009-től pedig új támogatási formába, a rendelkezésre állási támogatásba kerültek át nagyobb részben a

korábbi szociális ellátottak. Ezt az ellátást 2011. január 1-jétől felváltotta a bérpótló juttatás, majd 2011. szeptember 1-jétől az elnevezés foglalkoztatást helyettesítő támogatásra változott.

• 2008-ig az MPA Decentralizált Alaprészből finanszírozott, 2009-től az MPA, TÁMOP forrásokból finanszírozott létszám.

Közjellegű foglalkoztatás: közhasznú munka, közcélú munka, közmunkaprogramok.

Bértámogatás: bértámogatás, bérköltség támogatás, pályakezdők munkatapasztalat támogatása, RÁT-os foglalkoztatási támogatás, részmunkaidős foglalkoztatás, válság miatt munkahelyüket veszítők bértámogatása.

Egyéb támogatás: munkahelymegőrző támogatások, vállalkozóvá válás támogatása, utazási költségterítés, munkahelyteremtés, álláskereső klub.

^d Az NFSZ-nél 2008-ban bevezetett új számítástechnikai rendszer módszertani változtatást tett lehetővé:

1) Az álláskeresői ellátás különböző típusaiba be- és kilépők számából a szüneteltetésről visszatérő belépők valamint a szüneteltetésre kilépők számának kiszűrését. A szüneteltetés főbb okai a rövid idejű munkavégzés, a GYES, TGYÁS igénybevétele, képzésben való részvétel.

2) Azon belépő létszám számbavételét a tárgyidőszakot megelőző időszakokra, akik részére az álláskeresői ellátás első számfejtése a hiánypótlások miatt húzódtott el.

A 2009-hez hasonlítható 2008-as adat 134,1 ezer fő.

• 2013-ban az átképzésben részesülők közül 18,1 ezer fő közfoglalkoztatásban és képzésben egyszerre részesül.

Megjegyzés: Minden évben az októberi zárólétszámok. A százalékos adatoknál a regisztráltak és a munkaerőpiaci programokban résztvevők együttes létszáma $\approx 100,0$.

Forrás: NFSZ.

A forrás adatok xls formátumban letölthetők: http://www.bpdata.eu/mpf/2020hut05_14

5.15. táblázat: Az aktív eszközökből kilépők^a elhelyezkedési arányai, százalék

Aktív eszközök	2004 ^b	2005 ^b	2006 ^b	2007 ^b	2008 ^b	2009 ^c	2010 ^c	2011 ^c	2012 ^c	2013 ^c	2014 ^c	2015 ^c	2016 ^c	2017 ^c	2018 ^c	2019 ^c	2020 ^c
Ajánlott képzés ^d	45,5	43,8	41,1	37,5	42,2	40,4	49,4	42,6	44,9	55,1	61,4	54,8	47,8	48,2	44,2	41,6	36,0
Elfogadott képzés ^e	45,6	51,4	50,9	47,6	48,0	41,9	48,8	41,6	56,7	65,9	58,8	63,4	55,7	44,9	48,7	43,5	29,8
Munkaviszonyos képzés ^f	92,1	90,4	..	92,3	93,9	..	59,9	75,0	65,7	72,7	61,4	87,7	41,7	92,2	93,8	93,6	94,6
Vállalkozóvá válási támogatás ^g	90,7	89,6	86,4	87,6	83,6	73,1	76,4	71,5	72,6	74,1	76,3	81,0	40,0	30,8	33,7	26,7	10,5
Bértámogatás ^h	64,6	62,6	62,3	63,4	65,0	72,4	90,9	69,6	70,3	73,0	56,0	70,9	53,5	28,6	30,2	23,1	15,2
Munkatapasztalatszerző támogatás ⁱ	66,5	66,8	66,6	66,3	74,6	..	..	72,0	69,9	68,5	-	-	-	-	-	-	-
Foglalkoztatási támogatás ^j	71,5	70,9	65,0	77,5	-	..	..	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-

^a Csak a sikeresen befejezők számbavételével.

^b 3 hónappal a programok befejezése után.

^c 6 hónappal a programok befejezése után.

^d Ajánlott képzés: a munkaügyi központok által az álláskeresők számára szervezett csoportos képzés.

^e Elfogadott képzés: az egyén kérelmére a munkaügyi központ részben vagy egészben támogatja a képzés költségeit.

^f Munkaviszonyos képzés: a munkaviszony megszüntetésének elkerülése érdekében, ha újabb ismeretek elsajátításával képesek alkalmazkodni a munkáltató megváltozott igényeihez.

^g Vállalkozóvá válási támogatás: álláskeresők részére juttatott minimálbér összegű támogatás, illetve max. 3 millió forint visszatérítendő, vagy vissza nem térítendő támogatás.

^h Bértámogatás: hátrányos helyzetű személyek foglalkoztatásának segítése, akik a támogatás nélkül nem, vagy csak sokkal nehezebben találnak munkát. A bértámogatás, bérköltség-támogatás együtt nem tartalmazza a szakképzettséggel rendelkező, pályakezdő álláskeresők munkatapasztalat szerzésének támogatása és a nyári diákmunka támogatás adatait.

ⁱ Munkatapasztalat-szerző támogatás: munkatapasztalattal nem rendelkező pályakezdők támogatása 6–9 hónapig, a támogatás mértéke a munkabér és annak járulékeinak 50–80%-a. 2006. december 31-től kifutott eszköz. 2009-ben újra bevezették a szakképzettséggel rendelkező pályakezdők részére a munkatapasztalat-szerzési támogatást, azon munkaadók részére, akik napi legalább négyórás munkaidőben, és legalább 365 napi időtartamra biztosítják a foglalkoztatást. A támogatás mértéke a bérköltség 50–100%-a. Az első kilépők monitoring adatai 2011-től állnak rendelkezésre. A szakképzettséggel rendelkező pályakezdők munkatapasztalat szerzésének támogatása 2014-ben már nem működött.

^j Foglalkoztatási támogatás: 25 év alatti pályakezdők támogatása 9 hónapig. 2006. december 31-től kifutott eszköz.

Forrás: NFSZ.

A forrás adatok xls formátumban letölthetők: http://www.bpdata.eu/mpf/2020hut05_15

5.16. táblázat: A regisztrált munkanélküliek^a, a munkanélküli ellátásban^b, és a szociális ellátásban^c részesülők megoszlása iskolai végzettség szerint

Iskolai végzettség	2008	2008 ^e	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Regisztrált munkanélküliek														
Általános iskola 8 osztály és kevesebb	43,8	-	40,0	39,2	39,9	40,1	40,1	42,4	42,4	41,2	43,4	43,5	43,4	36,7
Szaktanulmányozó, szakiskola	30,7	-	33,1	31,4	29,8	29,1	28,9	27,6	27,1	27,3	26,2	25,8	25,2	26,5
Érettségit és/vagy képzést adó középiskola	12,8	-	14,4	15,0	15,0	15,2	15,6	14,9	15,1	15,4	14,6	14,9	14,9	17,9
Gimnázium	8,1	-	8,3	9,1	9,7	9,8	10,0	9,9	10,0	10,3	10,1	10,1	10,3	12,0
Főiskola	3,2	-	3,0	3,7	3,9	3,9	3,6	3,3	3,4	3,6	3,4	3,4	3,6	3,9
Egyetem	1,2	-	1,1	1,5	1,7	1,9	1,9	1,8	2,0	2,3	2,3	2,3	2,6	3,0
Összesen	100,0	-	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
	415,6	-	549,0	546,0	553,3	524,4	497,0	438,6	366,9	291,6	283,0	240,7	248,2	376,3
Munkanélküli ellátásban^d részesülők														
Általános iskola 8 osztály és kevesebb	24,4	26,3	25,7	24,1	23,4	20,2	21,8	27,8	24,8	26,7	31,4	31,7	31,9	26,3
Szaktanulmányozó, szakiskola	37,0	39,2	39,4	36,2	34,5	34,5	34,8	33,3	33,1	32,8	31,4	31,1	30,5	31,8
Érettségit és/vagy képzést adó középiskola	19,3	18,3	18,5	19,7	20,1	21,2	21,2	19,0	20,0	19,5	17,6	17,8	17,4	20,8
Gimnázium	11,0	10,6	10,1	11,6	12,3	12,7	12,0	10,9	11,8	11,3	10,8	10,8	10,6	12,8
Főiskola	6,0	5,7	4,5	5,8	6,7	7,6	6,7	5,7	6,4	5,9	5,2	5,1	5,5	4,9
Egyetem	2,3	2,1	1,7	2,6	3,1	3,8	3,6	3,3	3,9	3,8	3,6	3,6	4,2	3,4
Összesen	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
	92,5	126,9	200,5	165,8	145,9	53,1	53,0	60,0	50,0	53,8	63,1	57,4	66,0	125,5
Szociális ellátásban részesülők^e														
Általános iskola 8 osztály és kevesebb	60,3	-	59,4	56,4	56,1	53,4	52,4	53,5	54,1	53,4	56,3	57,5	58,3	56,4
Szaktanulmányozó, szakiskola	26,5	-	26,6	27,4	26,1	26,4	26,6	26,1	25,6	25,5	24,3	23,5	22,7	23,1
Érettségit és/vagy képzést adó középiskola	6,8	-	7,5	8,6	9,0	10,3	10,9	10,5	10,4	10,7	9,8	9,4	9,4	10,2
Gimnázium	4,7	-	4,8	5,6	6,3	7,1	7,3	7,2	7,3	7,6	7,1	7,1	7,1	7,6
Főiskola	1,2	-	1,2	1,5	1,8	2,1	2,0	1,8	1,8	1,9	1,7	1,6	1,7	1,7
Egyetem	0,4	-	0,4	0,5	0,6	0,8	0,8	0,8	0,8	0,9	0,9	0,8	0,9	1,0
Összesen	100,0	-	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
	145,8	-	144,1	161,7	174,7	193,5	177,4	138,8	130,8	94,4	87,4	73,1	69,9	75,1

^a 2005. november 1-je után: nyilvántartott álláskereső. Az 1991. évi IV. törvény a foglalkoztatás elősegítéséről és a munkanélküliek ellátásáról 2005. november 1-jei változása a regisztrált munkanélküli fogalmát „nyilvántartott álláskeresőkre” változtatta.

^b 2005. november 1-je után: álláskeresői ellátottak. 2011. szeptember 1-jétől az álláskeresői ellátások rendszere megváltozott.

^c Csak azok az ellátottak, akik az NFSZ regiszterben szerepelnek. 2004-ig jövedelempótló támogatásban részesülők száma, 2005-től 2008-ig a rendszeres szociális segélyben részesülők száma tartalmazza a kifutó jövedelempótló támogatásban részesülők számát is, 2009-től pedig új támogatási formába, a rendelkezésre állási támogatásba kerültek át nagyobb részben a korábbi szociális ellátottak. Ezt az ellátást 2011. január 1-jétől felváltotta a bérpótló juttatás, majd 2011. szeptember 1-jétől az elnevezés foglalkoztatást helyettesítő támogatásra változott.

^d 2005. november 1-je után álláskeresői ellátás. 2004-ben nem tartalmazza a nyugdíj előtti munkanélküli segélyen lévőket. 2011. szeptember 1-jétől az álláskeresői ellátások rendszere megváltozott.

^e Az NFSZ-nél 2008-ban bevezetett új számítástechnikai rendszer módszertani változtatást tett lehetővé:

- 1) Az álláskeresői ellátás különböző típusaiba be- és kilépők számából a szüneteltetésről visszatérő belépők valamint a szüneteltetésre kilépők számának kiszűrését. A szüneteltetés főbb okai a rövid idejű munkavégzés, a GYES, TGYÁS igénybevétele, képzésben való részvétel.
- 2) Azon belépő létszám számbavételét a tárgyidőszakot megelőző időszakra, akik részére az álláskeresői ellátás első számfejtése a hiánypótlások miatt húzódott el.

A 2008-as év jobboldali oszlopa a 2009-es adatokkal összehasonlítható változatban közli a 2008-as adatokat.

Megjegyzés: Minden évben júniusi zárólétszám adatok.

Forrás: NFSZ.

A forrás adatok xls formátumban letölthetők: http://www.bpdata.eu/mpt/2020hut05_16

5.17. táblázat: Munkanélküli/álláskeresési/vállalkozói járadékból kilépők

Év	Az év folyamán kilépők összesen, fő	Ebből:		Év	Az év folyamán kilépők összesen, fő	Ebből:	
		az elhelyezkedettek aránya, %	azok aránya, akiknek a segélyezési ideje lejárt, %			az elhelyezkedettek aránya, %	azok aránya, akiknek a segélyezési ideje lejárt, %
2002	303 288	27,6	66,7	2011	329 728	39,2	55,7
2003	297 640	26,7	65,2	2012	368 803	21,9	77,8
2004	308 027	27,4	64,6	2013	328 508	21,3	75,6
2005	329 738	27,2	63,0	2014	300 516	27,0	67,4
2006	234 273	33,2	53,7	2015	296 171	32,5	63,4
2007	251 889	33,4	46,9	2016	287 062	35,9	60,5
2008	232 151	40,0	48,7	2017	284 284	34,9	61,4
2008 ^a	261 573	43,4	48,9	2018	280 772	33,1	61,4
2009	345 216	37,9	56,0	2019	282 502	31,3	62,9
2010	352 535	38,9	55,8	2020	375 880	26,4	68,8

^a Az NFSZ-nél 2008-ban bevezetett új számítástechnikai rendszer módszertani változtatást tett lehetővé:

- 1) Az álláskeresési ellátás különböző típusaiba be- és kilépők számából a szüneteltetésről viszatérő belépők valamint a szüneteltetésre kilépők számának kiszűrését. A szüneteltetés főbb okai a rövid idejű munkavégzés, a GYES, TGYÁS igénybevétele, képzésben való részvétel.
- 2) Azon belépő létszám számbavételét a tárgyidőszakot megelőző időszakokra, akik részére az álláskeresési ellátás első számfejtése a hiánypótlások miatt hűzódott el.

A 2008^a sorban a 2009-hez hasonlítható adatok szerepelnek.

Forrás: NFSZ.

A forrás adatok xls formátumban letölthetők: http://www.bpdata.eu/mpt/2020hut05_17

5.18. táblázat: A munkaerőpiaci képzésben résztvevők érintett létszáma^a

A képzésben résztvevők	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Ajánlott képzésben résztvevők	29 252	36 212	32 747	48 561	41 373	50 853	32 172	43 438
Elfogadott képzésben résztvevők	9 620	7 327	5 766	4 939	8 241	6 853	2 495	2 446
Lépj egyet előre! programban résztvevők	-	-	270	59 347	11 169	2 316	-	-
Munkaviszonyban nem állók összesen	38 872	43 539	38 783	112 847	60 783	57 706	34 667	45 884
Ebből: pályakezdők	9 313	1 365	1 111	18 719	21 103	12 030	7 935	9 976
Munkaviszonyban állók	4 853	3 602	3 467	37 466	12 496	336	908	716
Munkapiaci képzés összesen	43 725	47 141	42 250	150 313	73 279	60 358	35 575	46 600
Ebből: közfoglalkoztatás melletti képzés	-	-	-	-	-	-	-	-
	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Ajánlott képzésben résztvevők	22 574	10 900	58 836	50 953	68 125	61 451	37 825	19 962
Elfogadott képzésben résztvevők	22 574	1 275	1 659	1 410	1 370	241	-	520
Lépj egyet előre! programban résztvevők	-	-	-	-	-	-	-	-
Munkaviszonyban nem állók összesen	132 587	200 466	61 127	53 153	69 495	61 692	37 825	20 482
Ebből: pályakezdők	106 333	31 083	12 299	12 318	14 984	12 924	7 748	4 178
Munkaviszonyban állók	631	827	14 389	2 493	3 002	3 214	3 717	2 599
Munkapiaci képzés összesen	133 218	201 293	75 516	55 646	72 497	65 176	41 542	23 081
Ebből: közfoglalkoztatás melletti képzés	88 004	143 275	50 124	29 686	40 432	32 735	16 020	7 817

^a Az adatok tartalmazzák az MPA decentralizált foglalkoztatási alaprészéből finanszírozott, valamint a HEFOP 1.1 és a TÁMOP 1.1.2 programok keretében képzésben résztvevők számát.

Forrás: NFSZ.

A forrás adatok xls formátumban letölthetők: http://www.bpdata.eu/mpt/2020hut05_18

5.19. táblázat: A 2020. évben befejezett programokból kilépők elhelyezkedési arányai nem, kor és iskolai végzettség szerint^a, százalék

	Munkaviszonyban nem állók			Támogatott vállalkozók ^b	Bértámogatással foglalkoztatottak
	ajánlott képzései	elfogadott képzései	összesen		
Nemek szerint					
Férfiak	35,8	31,3	35,9	8,7	14,3
Nők	34,3	24,5	34,4	11,6	13,6
Korcsoportok szerint					
-20	26,1	42,9	26,2	15,4	5,9
20-24	32,3	36,4	32,3	10,8	18,0
25-29	36,7	28,6	36,8	10,8	23,5
-29 együtt	32,0	36,0	32,1	11,0	11,4
30-34	37,3	27,3	37,3	10,2	23,0
35-39	36,4	28,6	36,6	9,7	21,8
40-44	40,3	23,5	40,1	8,9	20,5
45-49	36,5	25,0	36,6	10,7	21,6
50-54	39,2	16,7	39,3	9,4	21,8
55+	31,5	..	31,8	9,8	18,5
Iskolai végzettség szerint					
8 általánosnál kevesebb	33,1	..	33,1	5,0	16,3
8 általános	32,4	31,8	32,5	9,9	9,8
Szakképzőiskola	38,4	27,3	36,9	10,7	18,2
Szakközépiskola	34,1	50,0	34,3	10,5	17,9
Technikum	36,8	23,5	36,9	10,7	18,2
Gimnázium	39,4	33,3	39,1	10,2	20,8
Gimnázium	35,8	27,3	35,9	10,6	11,7
Főiskola	37,5	..	37,1	16,4	23,2
Egyetem	38,4	..	37,9	12,3	14,8
Összesen	34,9	27,2	34,9	10,1	13,9

^a Bérjellegű támogatások együtt, a nyári diákmunka támogatások nélkül.

^b Továbbélési arány.

Megjegyzés: 6 hónappal a programok befejezése után.

Forrás: NFSZ.

A forrás adatok xls formátumban letölthetők: http://www.bpdata.eu/mpt/2020hut05_19

5.20. táblázat: A képzésben résztvevő munkaviszonyban nem állók éves átlagos számának megoszlása a képzés típusa szerint, százalék

A képzés típusa	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
OKJ	75,1	72,9	71,5	69,0	65,8	63,6	65,2	68,6	71,6	50,2	53,3	59,4	56,4	65,7	76,8	75,7	73,3
Nem OKJ	15,0	14,5	16,9	19,9	22,8	26,4	25,4	21,1	19,0	44,2	43,2	37,9	40,6	30,8	20,1	21,2	23,0
Nyelvi képzés	9,9	12,6	11,5	11,1	11,4	10,0	9,4	10,3	9,4	5,6	3,5	2,7	3,0	3,5	3,1	3,1	3,8
Összesen	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Forrás: NFSZ.

A forrás adatok xls formátumban letölthetők: http://www.bpdata.eu/mpt/2020hut05_20

5.21. táblázat: A munkaerőpiaci képzésbe belépő munkaviszonnyal nem rendelkezők száma és megoszlása korcsoport és iskolai végzettség szerint

	Képzés				Közfoglalkoztatáshoz kapcsolódó képzés				Együtt			
	2017	2018	2019	2020	2017	2018	2019	2020	2017	2018	2019	2020
Belépők száma, fő	18 958	32 171	5 179	3 950	31 508	32 735	19 564	4 758	50 466	64 906	24 743	8 708
Korcsoportok szerint, %												
-20	7,5	7,4	21,0	8,9	6,3	5,5	3,4	7,2	6,7	6,4	7,1	8,0
20-24	17,7	16,4	38,9	19,2	10,7	9,0	5,5	14,6	13,3	12,7	12,5	16,7
25-44	51,4	52,2	24,9	47,6	47,1	47,8	57,4	48,4	48,7	50,0	50,6	48,0
45-49	10,4	10,8	5,7	10,0	12,9	13,1	13,2	11,0	12,0	12,0	11,7	10,5
50+	13,0	13,1	9,4	14,2	23,0	24,7	20,4	18,9	19,2	18,9	18,1	16,8
Összesen	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Iskolai végzettség szerint, %												
8 általánosnál kevesebb	2,2	2,2	2,8	0,9	16,0	16,3	7,4	8,0	10,8	9,3	6,4	4,8
8 általános	38,8	36,2	38,6	39,2	75,2	71,3	45,6	54,3	61,6	53,9	44,2	47,4
Szakképzés	21,8	21,4	14,9	19,0	5,7	7,9	19,2	20,1	11,7	14,6	18,3	19,6
Szakközépiskola, technikum	18,7	20,2	20,6	20,6	1,6	2,4	13,5	10,1	8,0	11,2	15,0	14,9
Gimnázium	14,9	15,8	18,3	16,5	1,3	1,9	10,6	6,6	6,4	8,8	12,2	11,1
Főiskola, egyetem	3,6	4,2	4,8	3,8	0,1	0,1	3,6	1,0	1,4	2,2	3,8	2,3
Összesen	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Forrás: NFSZ.

A forrás adatok xls formátumban letölthetők: http://www.bpdata.eu/mpt/2020hut05_21

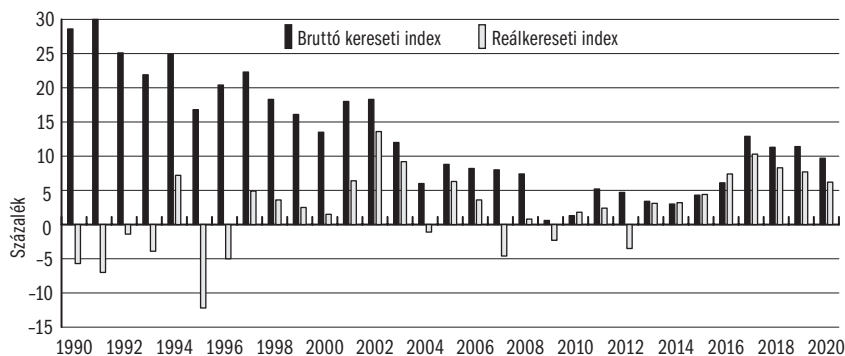
6.1. táblázat: A bruttó kereset és a reálkereset éves változása

Év	Bruttó átlagkereset	Nettó átlagkereset	Bruttó kereseti index	Nettó kereseti index	Fogyasztói árindex	Reálkereseti index
	Ft		Előző év = 100			
1997	57 270	38 145	122,3	124,1	118,3	104,9
1998	67 764	45 162	118,3	118,4	114,3	103,6
1999	77 187	50 076	116,1	112,7	110,0	102,5
2000	87 750	55 785	113,5	111,4	109,8	101,5
2001	103 554	64 913	118,0	116,2	109,2	106,4
2002	122 481	77 622	118,3	119,6	105,3	113,6
2003	137 193	88 753	112,0	114,3	104,7	109,2
2004	145 523	93 715	106,1	105,6	106,8	98,9
2005	158 343	103 149	108,8	110,1	103,6	106,3
2006	171 351	110 951	108,2	107,6	103,9	103,6
2007	185 018	114 282	108,0	103,0	108,0	95,4
2008	198 741	121 969	107,4	107,0	106,1	100,8
2009	199 837	124 116	100,6	101,8	104,2	97,7
2010	202 525	132 604	101,3	106,8	104,9	101,8
2011	213 094	141 151	105,2	106,4	103,9	102,4
2012	223 060	144 085	104,7	102,1	105,7	96,6
2013	230 714	151 118	103,4	104,9	101,7	103,1
2014	237 695	155 717	103,0	103,0	99,8	103,2
2015	247 924	162 400	104,3	104,3	99,9	104,4
2016	263 171	175 009	106,1	107,8	100,4	107,4
2017	297 017	197 516	112,9	112,9	102,4	110,3
2018	329 943	219 412	111,3	111,3	102,8	108,3
2019	367 833	244 609	111,4	111,4	103,4	107,7
2020	403 616	268 405	109,7	109,7	103,3	106,2

Forrás: *KSH IMS* (kereset) és *fogyasztói árösszeírás*. Bruttó átlagkereset, bruttó kereseti index: 2000–: *STADAT* (2021.04.06-i frissítés). Nettó átlagkereset, nettó kereseti index: 2008–: *STADAT* (2021.04.06-i frissítés). Fogyasztói árindex: *STADAT* (2021.04.06-i frissítés). Reálkereseti index: *STADAT* (2021.04.06-i frissítés). A kereseti adatokban a közfoglalkoztatottak is szerepelnek.

A forrás adatok xls formátumban letölthetők: http://www.bpdata.eu/mpt/2020hut06_01

6.1. ábra: Bruttó nominális és nettó reálkereset éves változása

Forrás: *KSH IMS* (kereset) és *fogyasztói árösszeírás* (*STADAT* 2020.02.26-i frissítés). A kereseti adatokban a közfoglalkoztatottak is szerepelnek.

A forrás adatok xls formátumban letölthetők: http://www.bpdata.eu/mpt/2020hua06_01

6.2.a. táblázat: Bruttó kereseti arányok a nemzetgazdaságban, Ft/fő/hó

	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Mezőgazdaság, erdőgazdálkodás, halászat	133 570	137 101	143 861	153 301	164 136	171 921	180 251	189 136	204 385	230 638	255 664	293 207	320 186
Bányászat, köfeyítés	225 650	244 051	234 243	254 607	271 012	279 577	287 036	289 665	299 354	332 985	375 494	433 732	426 863
Feldolgozóipar	183 081	190 331	200 692	213 281	230 877	241 170	253 162	263 877	279 336	311 879	344 495	391 907	424 297
Villamosenergia-, gáz-, gőzellátás, légkondicionálás	321 569	345 035	363 900	379 606	404 073	410 485	422 444	439 282	454 361	498 280	546 640	603 003	651 764
Vízellátás, szennyvíz gyűjtése, kezelése	178 049	181 818	193 604	207 614	223 206	224 654	224 447	230 574	234 037	269 090	300 387	343 570	364 759
Építőipar	146 475	152 204	153 130	156 682	163 649	177 790	185 680	196 947	201 095	227 524	254 711	287 851	320 692
Kereskedelem, gépjárműjavítás	171 780	175 207	185 812	196 942	212 521	218 936	223 882	230 036	243 716	273 810	304 112	342 830	378 735
Szállítás, raktározás	186 376	196 350	200 129	210 146	217 794	223 410	230 138	239 147	247 562	279 507	310 196	345 091	379 890
Szálláshely-szolgáltatás, vendéglátás	120 600	122 561	122 699	125 757	139 731	147 023	152 874	157 560	165 969	189 489	211 984	239 585	250 850
Információ, kommunikáció	358 217	366 752	368 113	392 963	410 045	426 460	449 412	460 122	479 625	510 675	561 443	623 527	676 573
Pénzügyi, biztosítási tevékenység	431 601	427 508	433 458	456 980	459 744	470 966	486 054	493 956	519 027	561 576	608 234	665 380	709 341
Ingatlanügyletek	169 845	177 747	182 903	184 829	219 287	212 391	214 163	221 125	239 317	281 502	316 079	312 371	339 113
Szakmai, tudományos, műszaki tevékenység	281 150	292 974	297 489	303 292	330 860	320 422	345 198	369 460	392 266	431 838	462 814	507 670	566 602
Adminisztratív és szolgáltatást támogató tevékenység	147 125	149 131	145 576	149 675	163 300	169 223	181 338	198 050	215 241	246 072	277 744	306 208	330 071
Közigazgatás, védelem; kötelező társadalombiztosítás	267 657	234 696	242 958	252 848	247 139	258 803	262 055	282 194	313 084	358 569	392 840	442 437	467 331
Oktatás	204 600	194 958	195 930	192 984	197 344	216 927	245 933	258 200	274 211	297 404	320 233	334 862	362 838
Humán-egészségügyi, szociális ellátás	169 977	161 265	142 282	153 832	151 446	151 287	143 047	146 700	154 443	185 037	218 184	247 211	296 212
Művészet, szórakoztatás, szabadidő	183 813	179 199	179 976	192 407	209 930	216 869	226 327	213 286	227 509	289 154	333 997	366 803	394 493
Egyéb szolgáltatás	157 950	160 375	150 025	162 490	175 872	174 777	181 601	193 303	207 222	243 967	271 921	305 751	312 727
Nemzetgazdaság összesen	198 741	199 837	202 525	213 094	223 060	230 664	237 695	247 924	263 171	297 017	329 943	367 833	403 616
Ebből:													
- vállalkozás	192 044	200 304	206 863	217 932	233 829	242 191	252 664	262 731	276 923	308 994	341 540	380 996	418 150
- költségvetés	219 044	201 632	195 980	203 516	200 027	207 191	209 706	220 210	237 494	275 251	308 508	339 386	374 286

Megjegyzés: Az adatok a 2008-tól érvényes ágazati rendszer szerint vannak átdolgozva. A kereseti adatokban a közfoglalkoztatottak is szerepelnek.

Forrás: KSH évközi IMS. Bruttó átlagkereset, bruttó kereseti index: STADAT (2021.04.06-i frissítés). 2019–: NAV járulék bevallás.

A forrás adatok xls formátumban letölthetők: http://www.bpdata.eu/mpt/2020hut06_02a

6.2.b. táblázat: Bruttó kereseti arányok a nemzetgazdaságban, százalék

	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Mezőgazdaság, erdőgazdálkodás, halászat	67,2	68,6	71,0	72,0	73,6	74,5	75,8	76,3	77,7	77,7	77,5	79,7	79,3
Bányászat, köfeyítés	113,5	122,1	115,5	119,5	120,9	121,2	120,7	116,8	113,7	112,1	113,8	117,9	105,8
Feldolgozóipar	92,1	95,2	99,1	100,0	103,4	104,6	106,4	106,4	106,1	105,0	104,4	106,5	105,1
Villamosenergia-, gáz-, gőzellátás, légkondicionálás	161,8	172,7	179,6	178,2	181,1	178,0	177,8	177,2	172,6	167,8	165,7	163,9	161,5
Vízellátás, szennyvíz gyűjtése, kezelése	89,6	91,0	95,6	97,4	100,0	97,4	94,7	93,2	88,9	90,6	91,0	93,4	90,4
Építőipar	73,7	76,2	75,5	73,5	73,4	77,1	78,0	79,4	76,4	76,6	77,2	78,3	79,5
Kereskedelem, gépjármű-javítás	86,4	87,7	91,7	92,4	95,3	94,9	94,3	92,8	92,6	92,2	92,2	93,2	93,8
Szállítás, raktározás	93,8	98,3	98,9	98,6	97,8	96,9	96,9	96,5	94,1	94,1	94,0	93,8	94,1
Szálláshely-szolgáltatás, vendéglátás	60,7	61,3	60,6	59,0	62,7	63,7	64,4	63,6	63,1	63,8	64,2	65,1	62,2
Információ, kommunikáció	180,2	183,5	181,7	184,4	183,9	184,9	189,0	185,6	182,2	171,9	170,2	169,5	167,6
Pénzügyi, biztosítási tevékenység	217,2	213,9	214,0	214,5	206,2	204,2	204,1	199,2	197,2	189,1	184,3	180,9	175,7
Ingatlanügyletek	85,5	88,9	90,2	86,8	98,3	92,1	90,5	89,2	90,9	94,8	95,8	84,9	84,0
Szakmai, tudományos, műszaki tevékenység	141,5	146,6	146,9	142,4	148,4	138,9	145,1	149,0	149,1	145,4	140,3	138,0	140,4
Adminisztratív és szolgáltatást támogató tevékenység	74,0	74,6	71,9	70,3	73,3	73,4	77,3	79,9	81,8	82,8	84,2	83,2	81,8
Közigazgatás, védelem; kötelező társadalombiztosítás	134,7	117,4	120,2	118,7	110,8	112,2	110,2	113,8	119,0	120,7	119,1	120,3	115,8
Oktatás	102,9	97,6	96,7	90,6	88,5	94,0	103,4	104,1	104,2	100,1	97,1	91,0	89,9
Humán-egészségügyi, szociális ellátás	85,5	80,7	70,3	72,2	67,9	65,6	60,2	59,2	58,7	62,3	66,1	67,2	73,4
Művészet, szórakoztatás, szabadidő	92,5	89,7	88,8	90,3	94,1	94,0	95,0	86,0	86,4	97,4	101,2	99,7	97,7
Egyéb szolgáltatás	79,5	80,3	74,1	76,1	78,9	75,8	76,1	78,0	78,7	82,1	82,4	83,1	77,5
Nemzetgazdaság összesen	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Ebből:													
- vállalkozás	96,6	100,2	102,1	102,3	104,8	105,0	106,3	106,0	105,2	104,0	103,5	103,6	103,6
- költségvetés	110,2	100,9	96,8	95,5	89,7	89,8	88,2	88,8	90,2	92,7	93,5	92,3	92,7

Megjegyzés: Az adatok a 2008-tól érvényes ágazati rendszer szerint vannak átdolgozva. A kereseti adatokban a közfoglalkoztatottak is szerepelnek.

Forrás: *KSH* évközi *IMS*. Bruttó átlagkereset, bruttó kereseti index: *STADAT* (2021.04.06-i frissítés). 2019–: *NAV* járulék bevallás.

A forrás adatok xls formátumban letölthetők: http://www.bpdata.eu/mpt/2020hut06_02b

6.3. táblázat: Regresszióval kiigazított kereseti különbségek

	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Férfi	0,1360	0,1680	0,1670	0,1440	0,1500	0,1550	0,1500	0,1420	0,1320	0,1510	0,1410	0,1320	0,1360
Kevesebb, mint 8 osztály	-0,3720	-0,4140	-0,3650	-0,5540	-0,4950	-0,5200	-0,4260	-0,4770	-0,4860	-0,5360	-0,5550	-0,4600	-0,4170
Általános iskola 8 osztály	-0,3520	-0,4010	-0,3910	-0,4330	-0,4040	-0,3990	-0,3840	-0,3620	-0,3520	-0,3760	-0,3630	-0,3950	-0,3980
Szaktanulmányok, szakiskola	-0,2710	-0,2750	-0,2690	-0,2860	-0,2660	-0,2470	-0,2490	-0,2000	-0,2020	-0,2170	-0,2070	-0,2200	-0,2240
Főiskola, egyetem	0,5900	0,5670	0,5610	0,5970	0,6020	0,5970	0,5570	0,5700	0,6240	0,6000	0,5580	0,5070	0,4800
Becsült gyakorlati idő	0,0233	0,0244	0,0237	0,0262	0,0267	0,0256	0,0238	0,0228	0,0211	0,0245	0,0240	0,0222	0,0216
Becsült gyakorlati idő négyzete	-0,0003	-0,0004	-0,0004	-0,0004	-0,0004	-0,0004	-0,0004	-0,0004	-0,0003	-0,0004	-0,0004	-0,0004	-0,0004
Közsféra	0,1530	0,0442	0,0500	-0,0665	-0,1060	-0,1240	-0,2480	-0,2010	-0,1180	-0,2030	-0,2560	-0,2050	-0,1850

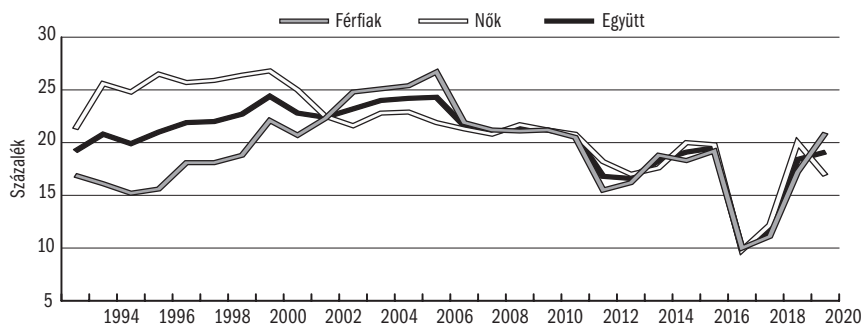
Megjegyzés: Ezek az eredmények a logaritmuspontban (nagyjából százalékos mértékben) mutatják a különböző csoportok kereseti előnyét-hátrányát a referenciacsoporthoz képest. Minden közölt paraméter szignifikáns 0,01 szinten. A régióparaméterek a 9.6. táblában szerepelnek.

Referenciakategóriák: nő, érettségizett, Közép-Dunántúlon, nem közsférában dolgozó alkalmazott.

Forrás: NFSZ BT.

A forrás adatok xls formátumban letölthetők: http://www.bpdata.eu/mpt/2020hut06_03

6.2. ábra: Az alacsony keresetű dolgozók aránya nemek szerint, százalék

Megjegyzés: 2019-től a Bértarifa-felvétel lebonyolítását a KSH végzi.

Forrás: NFSZ BT.

A forrás adatok xls formátumban letölthetők: http://www.bpdata.eu/mpt/2020hua06_02

6.4. táblázat: Az alacsony keresetű dolgozók^a százalékos aránya nemek, korcsoport, iskolai végzettség és ágak szerint

	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Nemek szerint																				
Férfiak	20,7	22,3	24,8	25,1	25,4	26,7	21,9	21,2	21,1	21,2	20,5	15,5	16,2	18,8	18,3	19,2	10,0	11,1	17,2	20,9
Nők	25,0	22,5	21,6	22,8	22,9	21,9	21,3	20,8	21,7	21,2	20,8	18,2	17,0	17,6	20,0	19,8	9,8	12,2	20,0	16,9
Korcsoportok szerint																				
-24	35,5	37,6	39,9	43,9	44,2	46,3	40,1	34,6	38,9	38,2	36,6	26,4	30,9	29,7	31,2	31,7	16,4	16,4	24,3	26,6
25-54	21,9	21,8	22,3	23,6	24,0	24,2	21,4	20,6	21,0	20,9	20,4	16,3	16,3	18,0	18,5	19,0	9,3	10,6	16,1	17,9
55+	18,1	16,2	15,3	16,5	16,5	16,4	15,8	15,5	17,6	18,1	17,6	17,0	14,3	16,4	18,5	18,7	10,7	14,0	25,5	21,7
Iskolai végzettség szerint																				
8 általános és kevesebb	40,4	38,3	37,1	39,6	41,2	40,1	41,4	41,3	47,4	43,4	45,4	38,6	38,7	41,1	42,1	40,1	36,6	32,6	44,3	41,1
Szakképzést nyújtó iskolák	29,4	32,1	35,4	35,7	36,8	37,9	32,9	32,1	33,5	33,3	31,3	25,2	24,0	27,5	28,3	30,0	14,0	14,4	16,8	22,2
Középiskola	18,0	16,5	17,7	18,6	18,6	19,7	16,1	15,4	16,4	17,3	17,2	13,7	15,3	17,0	18,4	19,1	5,9	6,3	5,4	4,3
Felsőfokú végzettség	4,7	3,6	3,5	3,9	3,8	4,3	2,5	2,4	2,3	2,9	2,7	2,0	2,5	3,0	2,9	3,9	0,9	1,4	6,0	1,1
Ágak szerint^b																				
Mezőgazdaság	34,3	37,9	37,3	37,1	37,5	41,6	37,9	36,6	36,7	34,6	31,8	21,8	26,3	28,2	25,8	24,6	15,2	18,5	21,8	27,3
Feldolgozóipar	19,1	19,4	25,4	24,7	22,1	24,1	20,8	23,5	23,0	20,5	19,4	13,7	14,1	16,7	15,1	15,9	10,9	9,8	13,2	14,9
Építőipar	41,7	44,8	49,8	51,2	50,2	55,2	43,1	37,5	38,1	43,0	41,9	31,8	35,9	43,8	41,0	44,7	22,8	24,0	32,0	44,8
Kereskedelem	41,3	44,0	49,0	49,3	51,5	49,4	40,9	35,9	35,2	36,4	35,2	24,2	27,3	28,9	31,3	31,8	13,5	12,2	25,4	32,5
Szállítás és távközlés	10,6	10,5	13,6	12,6	13,8	15,1	13,2	14,6	11,2	13,3	13,1	10,1	11,6	14,9	13,8	13,6	8,7	10,5	15,5	18,8
Pénzügyek, gazdasági szolgáltatás	22,6	20,7	23,1	23,9	24,6	26,2	20,9	20,0	20,5	20,7	19,6	15,0	16,6	19,0	16,5	18,7	9,8	9,2	22,4	17,9
Közigazgatás	13,8	9,3	6,6	8,2	6,0	6,3	7,4	6,7	8,7	8,8	9,8	13,4	9,1	11,8	15,3	13,2	3,9	11,0	2,3	6,0
Oktatás	22,6	16,0	4,8	6,9	8,8	6,1	9,0	7,2	11,9	10,6	11,2	16,3	14,9	10,2	15,7	13,8	3,1	12,7	12,4	9,7
Egészségügy	19,9	16,1	6,3	8,4	10,3	8,6	12,6	11,1	14,5	13,8	14,3	18,2	13,6	9,2	14,6	14,8	8,0	11,3	11,7	7,8
Együtt	22,8	22,4	23,2	24,0	24,2	24,3	21,6	21,0	21,4	21,2	20,7	16,8	16,6	18,3	19,1	19,5	9,9	11,5	18,4	19,1

^a Azok aránya, akik kevesebbet keresnek a medián kereset 2/3-ánál.

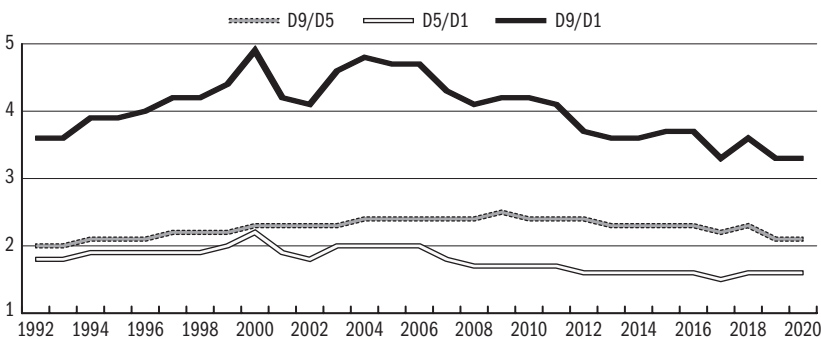
^b 2001–2008: TEÁOR'03, 2009–: TEÁOR'08 szerint.

Megjegyzés: 2019-től a Bértarifa-felvétel lebonyolítását a KSH végzi.

Forrás: NFSZ BT.

A forrás adatok xls formátumban letölthetők: http://www.bpdata.eu/mpt/2020hut06_04

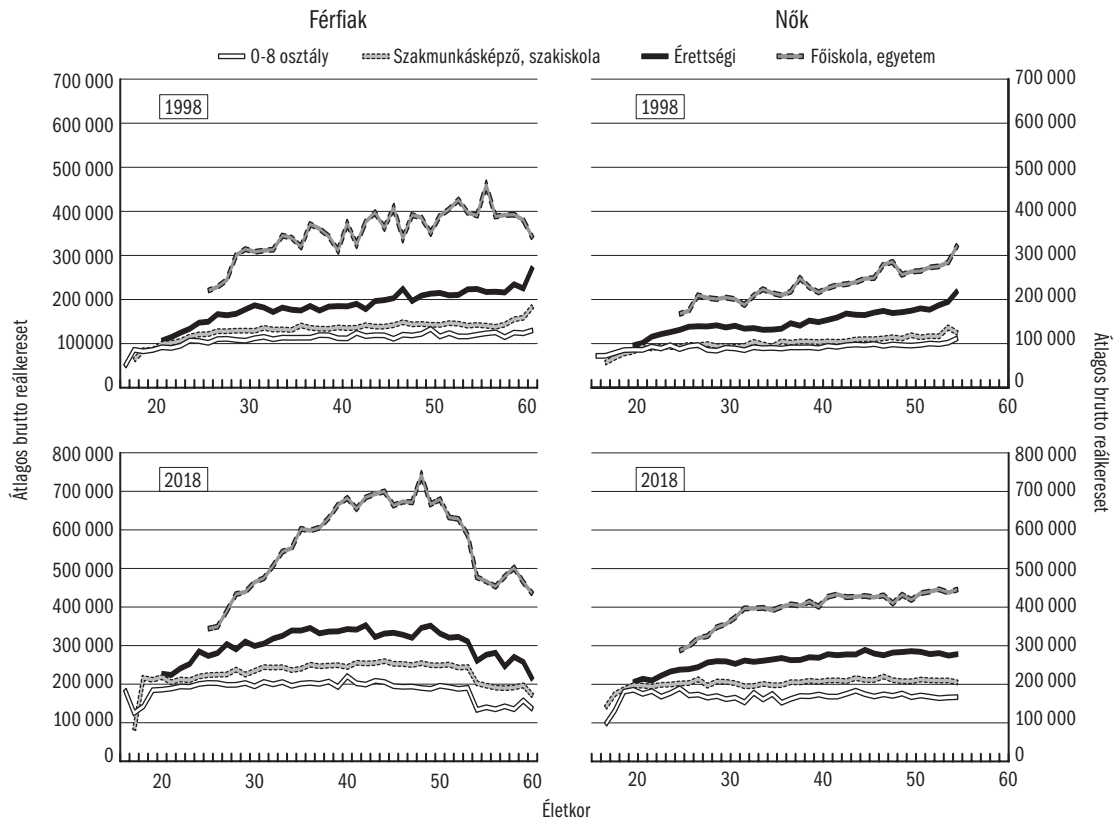
6.3. ábra: A bruttó átlagkeresetek differenciáltsága

Forrás: NFSZ BT.

A forrás adatok xls formátumban letölthetők: http://www.bpdata.eu/mpt/2020hua06_03

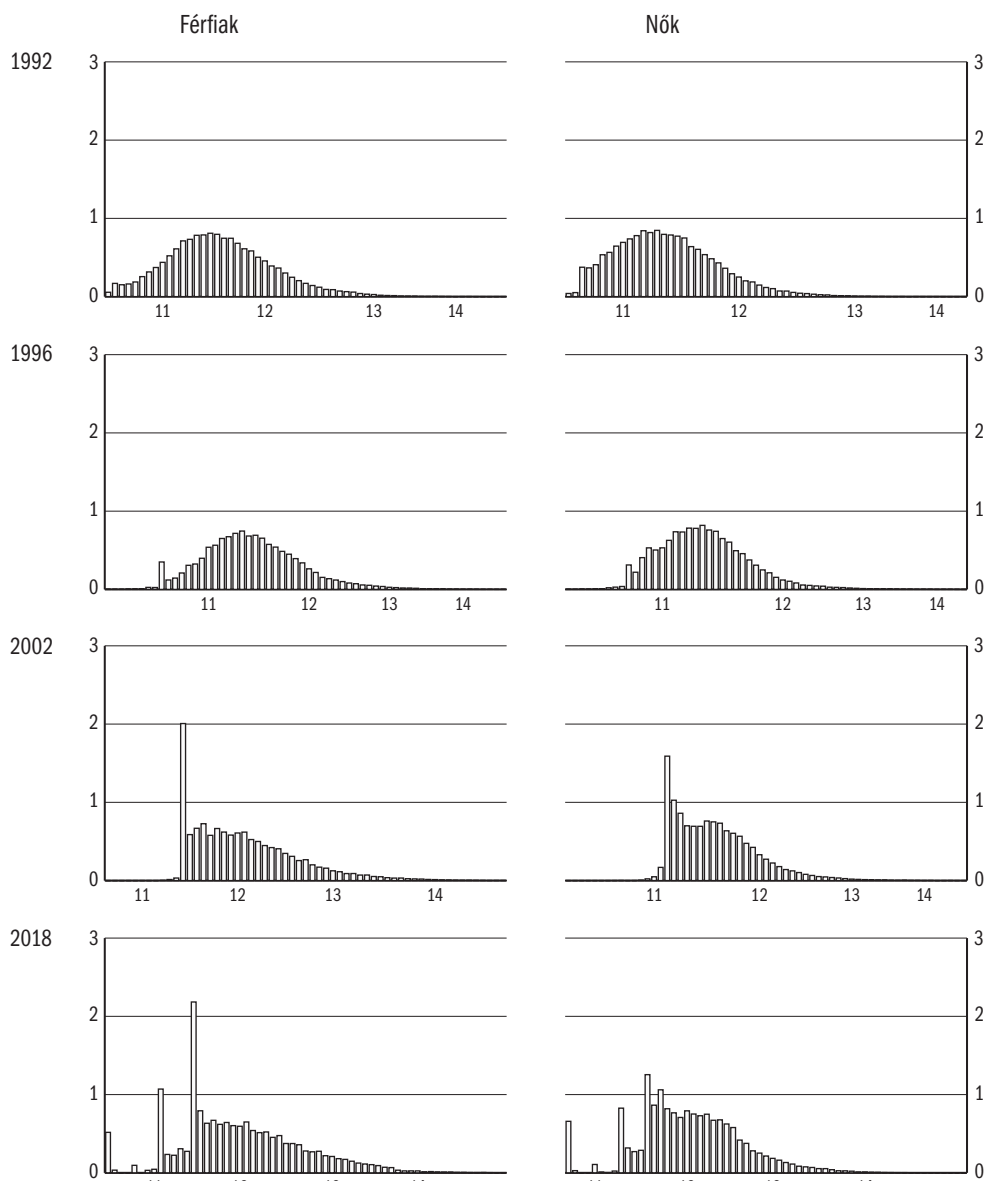
6.4. ábra: Életkor-kereseti profilok iskolai végzettség szerint 1998-ban, 2018-ban, nők, férfiak

Forrás: NFSZ BT.

A forrás adatok xls formátumban letölthetők: http://www.bpdata.eu/mpt/2020hua06_04

6.5. ábra: A bruttó reálkeresetek logaritmusának eloszlása (2018 = 100%)

Forrás: NFSZ BT.

A forrás adatok xls formátumban letölthetők: http://www.bpdata.eu/mpt/2020hua06_05

7.1. táblázat: A nappali oktatásban, képzésben végzettek száma

Év	A 8. évfolyamot befejezte	Érettségi vizsgát tett tanuló	Szakmai vizsgát tett tanuló	Felsőfokú oklevelet szerzett hallgató
1998	117 190	77 660	54 115	25 338
1999	117 334	73 965	50 247	27 049
2000	121 100 ^a	72 200 ^a	..	29 843
2001	118 200	70 441	48 828	29 746
2002	118 038	69 612	56 235	30 785
2003	115 863	71 944	53 056	31 929
2004	117 093	76 669	54 912	31 633
2005	119 561	77 025	53 704	32 732
2006	118 223	76 895	51 040	29 871
2007	112 351	77 527	44 754	29 059
2008	109 680	68 453	44 831	28 957
2009	105 811	78 037	43 999	36 064
2010	106 626	77 957	45 437	38 456
2011	99 632	76 441	48 316	35 433
2012	94 852	73 845	56 404	36 262
2013	91 277	68 436	46 512	37 089
2014	89 176	69 176	43 498	39 226
2015	91 164	65 363	41 411	41 083
2016	89 786	62 099	40 772	39 962
2017	89 480	61 025	36 323	37 771
2018	88 719	61 815	38 117	37 878
2019	89 821	61 165	32 387	36 285
2020	92 403	62 285	32 862	37 606 ^a

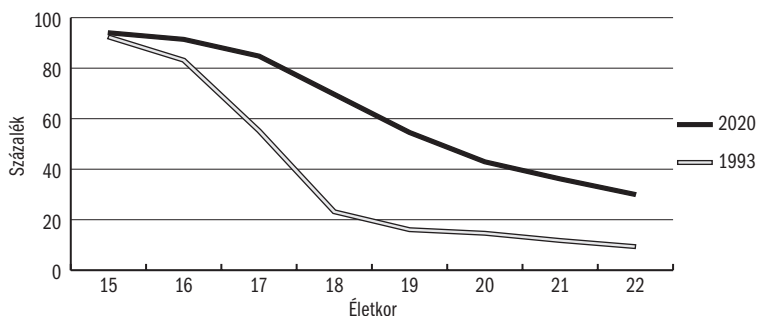
Megjegyzés: Általános iskola: 8. osztályt eredményesen végzettek. Többi fokozat: a fokozatnak megfelelő vizsgát tett. Gyógypedagógiai intézmények nélkül, 2000-től gyógypedagógiai oktatás nélkül. Főiskola, egyetem: 2007-től a felsőfokú alapképzésben, az osztatlan és messterképzésben végzettekkel együtt.

^a Becsült adat.

Forrás: KSH STADAT (Oktatás – Idősoros éves adatok).

A forrás adatok xls formátumban letölthetők: http://www.bpdata.eu/mpt/2020hut07_01

7.1. ábra: A nappali képzésben tanulók a megfelelő korú népesség arányában

Forrás: KSH STADAT (Oktatás – Idősoros éves adatok).

A forrás adatok xls formátumban letölthetők: http://www.bpdata.eu/mpt/2020hua07_01

7.2. táblázat: Kezdő évfolyamos tanulók, hallgatók száma a nappali oktatásban, képzésben

Tanév	Általános iskola	Szakiskola és készségfejlesztő iskola ^a	Szakképző iskola ^b	Gimnázium	Szaggimnázium, technikum ^c	Felsőfokú alap- és mesterképzés ^d
2006/2007	99 025	2 795	32 780	45 711	50 328	61 231
2007/2008	101 447	2 809	32 012	43 796	49 212	55 789
2008/2009	99 871	2 907	32 852	43 150	47 571	52 755
2009/2010	99 270	2 935	34 270	41 398	46 371	61 948
2010/2011	97 664	2 780	35 386	42 464	46 223	68 715
2011/2012	98 462	2 637	35 507	40 819	42 255	70 954
2012/2013	100 183	2 555	37 033	38 665	39 504	67 014
2013/2014	107 108	2 320	35 015	41 650	41 624	46 931
2014/2015	101 070	3 562	32 068	42 744	39 825	44 867
2015/2016	97 553	3 617	30 400	44 803	39 351	43 080
2016/2017	95 391	3 593	30 265	47 326	38 157	43 292
2017/2018	89 343	3 497	28 046	48 608	36 582	42 856
2018/2019	90 990	3 576	26 358	48 140	37 520	44 449
2019/2020	91 747	3 423	25 019	48 753	38 261	46 082
2020/2021	103 475	3 195	21 595	48 903	40 016	44 720

Megjegyzés: Középfokú iskolák esetén 9. évfolyamosok száma. Felsőfokon az első évfolyamos hallgatók száma, 2013/2014. tanévtől az új belépők száma.

^a 2015/2016. tanévig speciális szakiskolai tanulók száma.

^b 2015/2016. tanévig szakiskolai tanulók száma.

^c 2015/2016. tanévig a szakközépiskolai tanulók száma.

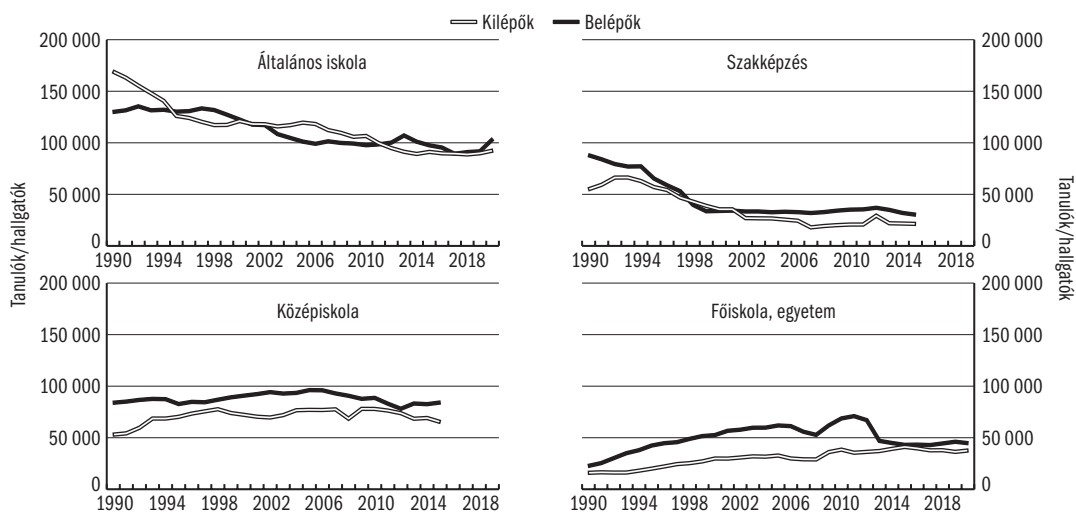
^d Az egyetemi, a főiskolai szintű, valamint az osztatlan képzésben részt vevőkkel együtt.

Megjegyzés: Középfokú iskolák esetén 9. évfolyamosok száma. Felsőfokon az első évfolyamos hallgatók száma, 2013/2014. tanévtől az új belépők száma.

Forrás: *KSH STADAT* (Oktatás – Idősoros éves adatok).

A forrás adatok xls formátumban letölthetők: http://www.bpdata.eu/mpt/2020hut07_02

7.2. ábra: Belépők és kilépők száma az egyes oktatási fokozatokban, nappali képzés

Forrás: *KSH STADAT* (Oktatás – Idősoros éves adatok).

A forrás adatok xls formátumban letölthetők: http://www.bpdata.eu/mpt/2020hua07_02

7.3. táblázat: Tanulók, hallgatók száma a nappali oktatásban, képzésben

Tanév	Általános iskola	Szakiskola és készségfejlesztő iskola ^a	Szakképző iskola ^b	Gimnázium	Szaktgimnázium, technikum ^c	Felsőfokú alap- és mesterképzés ^d
2005/2006	859 315	8 797	122 162	197 217	244 001	217 245
2006/2007	828 943	9 563	119 637	200 292	243 096	224 616
2007/2008	809 160	9 773	123 192	200 026	242 016	227 118
2008/2009	788 639	9 785	123 865	203 602	236 518	224 894
2009/2010	773 706	9 968	128 674	201 208	242 004	222 564
2010/2011	756 569	9 816	129 421	198 700	240 364	218 057
2012/2013	742 931	9 134	117 543	189 526	224 214	214 320
2013/2014	747 746	8 344	105 122	185 440	203 515	209 208
2014/2015	748 486	7 496	92 536	182 228	188 762	203 576
2015/2016	745 323	7 146	80 493	180 966	182 529	195 419
2016/2017	741 427	7 108	78 231	181 782	167 574	190 098
2017/2018	732 491	7 169	74 104	184 525	162 216	187 084
2018/2019	726 266	7 159	68 863	187 599	152 793	185 278
2019/2020	720 329	7 004	65 771	188 970	149 090	186 797
2020/2021	725 768	6 948	54 272	191 526	152 610	187 237

^a 2015/2016. tanévig speciális szakiskolai tanulók száma.

^b 2015/2016. tanévig szakiskolai tanulók száma.

^c 2015/2016. tanévig a szakközépiskolai tanulók száma.

^d Az egyetemi, a főiskolai szintű, valamint az osztatlan képzésben részt vevőkkel együtt.

Megjegyzés: Középfokú iskolák esetén 9. évfolyamosok száma. Felsőfokon az első évfolyamos hallgatók száma, 2013/2014. tanévtől az új belépők száma.

Forrás: KSH STADAT (Oktatás – Idősoros éves adatok).

A forrás adatok xls formátumban letölthetők: http://www.bpdata.eu/mpt/2020hut07_03

7.4. táblázat: Tanulók, hallgatók száma a felnőttoktatásban, a nem nappali képzésben

Tanév	Általános iskola	Szakiskola és készségfejlesztő iskola ^a	Szakképző iskola ^b	Gimnázium	Szaktgimnázium, technikum ^c	Felsőfokú alap- és mesterképzés ^d
2005/2006	2 543	-	4 049	46 661	43 289	163 387
2006/2007	2 319	-	4 829	45 975	45 060	151 203
2007/2008	2 245	-	5 874	43 126	39 882	132 273
2008/2009	2 083	24	4 983	39 175	34 833	115 957
2009/2010	2 035	49	6 594	38 784	31 340	105 511
2010/2011	1 997	35	8 068	43 172	33 232	99 962
2011/2012	2 264	13	10 383	41 538	32 666	98 081
2012/2013	2 127	-	12 776	38 789	34 019	85 316
2013/2014	2 587	-	12 140	35 032	35 556	73 088
2014/2015	2 548	-	9 946	34 140	32 382	67 904
2015/2016	2 293	3	9 685	32 103	31 242	64 110
2016/2017	2 410	1	27 511	32 682	37 488	60 609
2017/2018	2 405	18	27 584	31 537	34 348	59 924
2018/2019	2 440	29	25 016	28 046	31 766	60 486
2019/2020	3 211	25	25 453	28 185	32 008	61 907
2020/2021	3 532	14	15 803	30 224	25 619	61 931

^a 2015/2016. tanévig speciális szakiskolai tanulók száma.

^b 2015/2016. tanévig szakiskolai tanulók száma.

^c 2015/2016. tanévig a szakközépiskolai tanulók száma.

^d Az egyetemi, a főiskolai szintű, valamint az osztatlan képzésben részt vevőkkel együtt.

Megjegyzés: Középfokú iskolák esetén 9. évfolyamosok száma. Felsőfokon az első évfolyamos hallgatók száma, 2013/2014. tanévtől az új belépők száma.

Forrás: KSH STADAT (Oktatás – Idősoros éves adatok).

A forrás adatok xls formátumban letölthetők: http://www.bpdata.eu/mpt/2020hut07_04

7.5. táblázat: Az egyetemi, főiskolai továbbtanulásra jelentkezők számának alakulása, nappali képzés

Év	Jelentkezők száma	Felvettek száma	Felvettek a jelentkezők százalékában	A jelentkezők	A felvettek
				az adott évben érettségizők százalékában	
1980	33 339	14 796	44,4	77,2	34,3
1989	44 138	15 420	34,9	84,0	29,3
1990	46 767	16 818	36,0	88,2	31,7
1991	48 911	20 338	41,6	90,2	37,5
1992	59 119	24 022	40,6	99,1	40,3
1993	71 741	28 217	39,3	104,6	41,1
1994	79 805	29 901	37,5	116,3	43,6
1995	86 548	35 081	40,5	123,2	49,9
1996	79 369	38 382	48,4	108,1	52,3
1997	81 924	40 355	49,3	108,4	53,4
1998	81 065	43 629	53,8	104,4	56,2
1999	82 815	44 538	53,8	112,0	60,2
2000	82 957	45 546	54,9	114,9	63,1
2001	84 499	50 515	59,8	120,0	71,7
2002	89 131	53 420	59,9	128,0	76,7
2003	87 110	52 703	60,5	121,1	73,3
2004	95 871	55 179	57,6	125,0	72,0
2005	91 677	52 957	57,8	119,0	68,8
2006	84 269	53 990	64,1	109,6	70,2
2007	74 849	50 941	68,1	96,5	65,7
2008	66 963	52 081	77,8	97,8	76,1
2009	90 878	61 262	67,4	116,5	78,5
2010	100 777	65 503	65,0	129,3	84,0
2011	101 835	66 810	65,6	133,2	87,4
2012	84 075	61 350	73,0	113,9	83,1
2013	75 392	56 927	75,5	110,2	83,2
2014	79 765	54 688	68,6	115,3	79,1
2015	79 255	53 069	67,0	121,3	81,2
2016	79 284	52 913	66,7	127,7	85,2
2017	74 806	51 487	68,8	122,6	84,4
2018	75 434	52 356	69,4	122,0	84,7
2019	79 138	55 076	69,6	129,4	90,0
2020	68 904	50 726	73,6	110,9	81,7

Megjegyzés: A felsőfokú alapképzésre, osztatlan és mesterképzésre első helyre jelentkezettekkel és felvettekkel együtt. 2008-tól a pót- és kereshetőségi felvételi eljárás során felvettek létszámával együtt.

Forrás: *KSH STADAT* (Oktatás – Idősoros éves adatok).

A forrás adatok xls formátumban letölthetők: http://www.bpdata.eu/mpt/2020hut07_05

8.1. táblázat: Az NFSZ kirendeltségein bejelentett betöltetlen álláshelyek száma^a

Év	Bejelentett álláshelyek zárónapi száma		Regisztrált munkanélküliek ^b zárónapi létszáma	100 regisztrált munkanélküli ^b jutó álláshely
	összesen	ebből közfoglalkoztatás		
1992	21 793	-	556 965	3,9
1993	34 375	-	671 745	5,1
1994	35 569	-	568 366	6,3
1995	28 680	-	507 695	5,6
1996	38 297	-	500 622	7,6
1997	42 544	-	470 112	9,0
1998	46 624	-	423 121	11,0
1999	51 438	-	409 519	12,6
2000	50 000	-	390 492	12,8
2001	45 194	-	364 140	12,4
2002	44 603	-	344 715	12,9
2003	47 239	-	357 212	13,2
2004	48 223	-	375 950	12,8
2005	41 615	-	409 929	10,2
2006	41 677	-	393 465	10,6
2007	29 933	-	426 915	7,0
2008	25 364	-	442 333	5,7
2009	20 739	-	561 768	3,7
2010	22 241	-	582 664	3,8
2011	41 123	-	582 868	7,1
2012	35 850	18 669	559 102	6,4
2013	51 524	27 028	527 624	9,8
2014	75 444	37 840	422 445	16,4
2015	73 122	34 591	378 181	19,3
2016	96 841	49 405	313 782	30,9
2017	88 243	43 659	282 970	31,2
2018	85 641	33 736	255 310	33,5
2019	75 474	25 563	250 947	30,1
2020	60 162	20 158	316 055	19,0

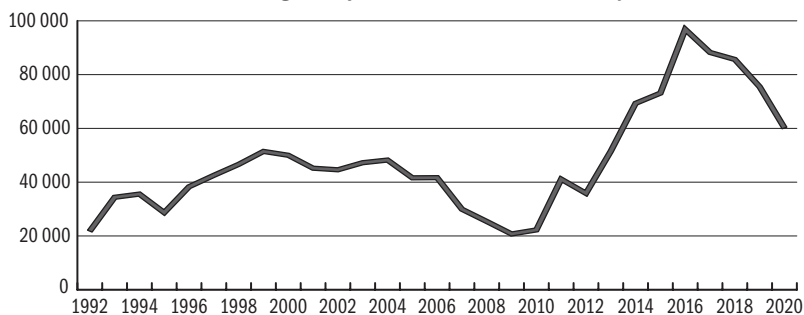
^a Hónap végi záró adatok átlaga.

^b 2005. november 1-je után: nyilvántartott álláskereső.

Forrás: NFSZ.

A forrás adatok xls formátumban letölthetők: http://www.bpdata.eu/mpt/2020hut08_01

8.1. ábra: Az NFSZ kirendeltségein bejelentett betöltetlen álláshelyek számának alakulása

Forrás: NFSZ.

A forrás adatok xls formátumban letölthetők: http://www.bpdata.eu/mpt/2020hua08_01

8.2. táblázat: Az NFSZ kirendeltségein bejelentett betöltetlen álláshelyek száma^a iskolázottsági szint szerint

Év	Általános iskola	Szaktanulmányozó, szakiskola	Középiskola	Gimnázium	Főiskola, egyetem	Összesen
2008	15 039	7 046	1 020	1 259	1 000	25 364
2009	13 191	4 134	1 289	1 228	897	20 739
2010	13 359	5 289	1 281	1 388	924	22 241
2011	29 121	6 890	2 379	1 627	1 106	41 123
2012	21 227	8 005	2 732	1 945	1 941	35 850
2013	30 673	11 750	3 881	3 023	2 197	51 524
2014	45 555	16 440	7 216	3 329	2 904	75 444
2015	42 152	18 480	6 006	3 036	3 448	73 122
2016	58 781	22 184	8 840	4 085	2 951	96 841
2017	51 923	19 229	7 250	4 883	4 958	88 243
2018	52 690	18 124	6 872	4 754	3 200	85 641
2019	51 394	13 535	2 323	6 591	1 632	75 474
2020	40 494	11 635	1 502	5 010	1 522	60 162

^a Hónap végi záró adatok átlaga.

Megjegyzés: Az adat a közfoglalkoztatásban bejelentett állásokat is tartalmazza.

Forrás: NFSZ.

A forrás adatok xls formátumban letölthetők: http://www.bpdata.eu/mpt/2020hut08_02

8.3. táblázat: Betöltetlen álláshelyek száma

Év	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Üres álláshely ^a	37 044	34 633	23 156	27 167	28 724	26 523	32 802	37 709	44 552	55 202	66 118	83 510	78 708	60 669
Százalék ^b	1,4	1,3	0,9	1,0	1,1	1,0	1,2	1,4	1,5	1,9	2,2	2,7	2,4	2,0

^a Negyedéves mérések éves átlaga.

^b Az összes (betöltött és be nem töltött) álláshelyek százalékában.

Forrás: Eurostat. <http://ec.europa.eu/eurostat/web/labour-market/job-vacancies/database> (jvs_q_nace2: 2021.08.18-i frissítés, letöltve: 2021.08.31.)

A forrás adatok xls formátumban letölthetők: http://www.bpdata.eu/mpt/2020hut08_03

8.4. táblázat: Létszámnövelést illetve -csökkenést tervező vállalatok aránya^a, százalék

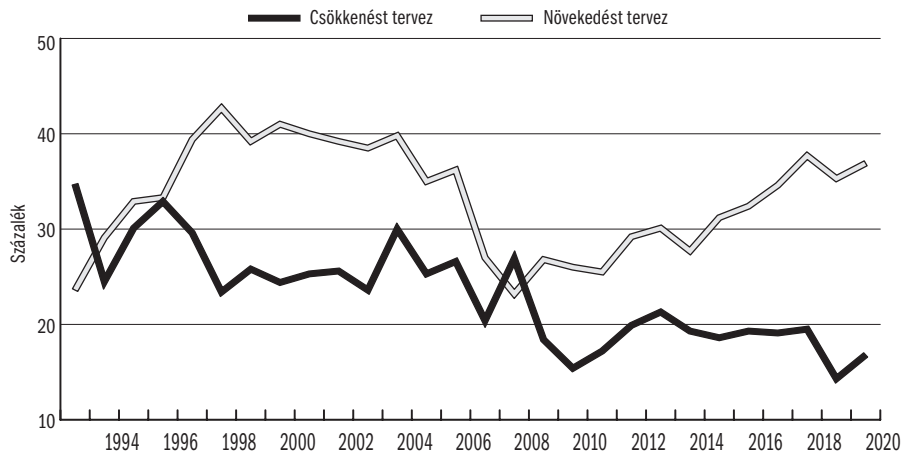
Év	Félév	Csökkenést tervez	Növekedést tervez	Év	Csökkenést tervez	Növekedést tervez
1996	I.	32,9	33,3	2004	30,0	39,8
	II.	29,4	30,4	2005	25,3	35,0
1997	I.	29,6	39,4	2006	26,6	36,2
	II.	30,7	36,8	2007	20,4	27,0
1998	I.	23,4	42,7	2008	26,9	23,2
	II.	28,9	37,1	2009	18,4	26,8
1999	I.	25,8	39,2	2010	15,4	26,0
	II.	28,8	35,8	2011	17,2	25,5
2000	I.	24,4	41,0	2012	19,9	29,2
	II.	27,2	36,5	2013	21,3	30,1
2001	I.	25,3	40,0	2014	19,3	27,7
	II.	28,6	32,6	2015	18,6	31,2
2002	I.	25,6	39,2	2016	19,3	32,4
	II.	27,9	35,4	2017	19,1	34,6
2003	I.	23,6	38,5	2018	19,5	37,7
	II.	32,1	34,3	2019	14,3	35,3
				2020	16,8	36,9

^a A kérdéskört követő fél évben, a NFSZ PROG mintában, 2004-től a kérdéskört követő egy év múlva.

Forrás: NFSZ PROG.

A forrás adatok xls formátumban letölthetők: http://www.bpdata.eu/mpt/2020hut08_04

8.2. ábra: Létszámcsökkentést és létszámnövekedést tervező vállalatok aránya

Forrás: NFSZ PROG.

A forrás adatok xls formátumban letölthetők: http://www.bpdata.eu/mpt/2020hua08_02

9.1. táblázat: Regionális különbségek: foglalkoztatási ráta^a

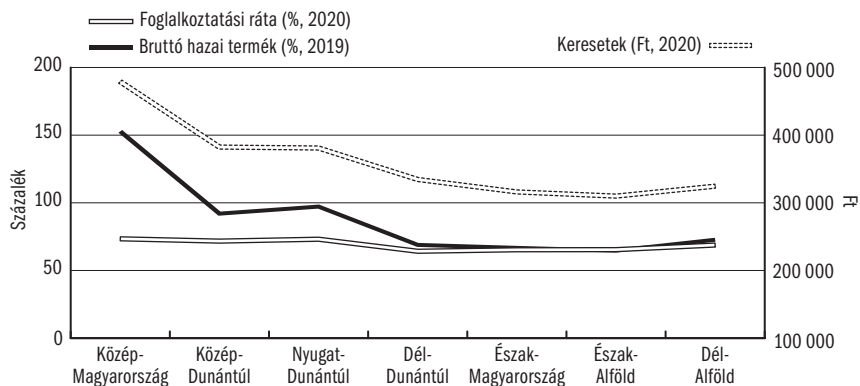
Év	Budapest	Pest	Közép-Dunántúl	Nyugat-Dunántúl	Dél-Dunántúl	Észak-Magyarország	Észak-Alföld	Dél-Alföld	Összesen
1997	57,8	54,7	53,6	59,8	50,0	45,7	45,2	53,6	52,5
1998	58,4	55,4	55,7	61,6	51,6	46,5	46,7	54,2	53,6
1999	60,2	57,7	58,2	63,1	52,7	48,3	48,8	55,2	55,4
2000	60,9	58,8	58,8	63,3	53,3	49,6	49,0	55,6	56,0
2001	61,3	59,4	59,3	63,1	52,3	49,7	49,5	55,8	56,2
2002	61,8	59,6	60,0	63,7	51,6	50,3	49,3	54,2	56,2
2003	63,3	59,3	62,3	61,9	53,4	51,2	51,6	53,2	57,0
2004	65,1	59,5	60,3	61,4	52,3	50,6	50,4	53,6	56,8
2005	65,3	60,2	60,2	62,1	53,4	49,5	50,2	53,8	56,9
2006	64,6	61,0	61,3	62,5	53,2	50,7	51,1	54,0	57,4
2007	64,1	61,2	61,4	62,8	51,0	50,4	50,3	54,5	57,0
2008	64,5	60,1	59,9	61,6	50,8	49,4	49,5	54,0	56,4
2009	63,1	58,8	57,3	59,2	51,7	48,2	48,0	52,9	55,0
2010	61,4	57,9	57,0	58,6	52,4	48,3	49,0	54,1	54,9
2011	61,7	58,2	59,1	59,9	51,1	48,4	49,9	54,1	55,4
2012	63,8	58,9	59,2	61,0	51,9	49,1	51,8	55,5	56,7
2013	64,2	60,6	60,7	61,8	54,8	51,6	53,2	56,3	58,1
2014	67,5	63,9	64,3	65,8	58,6	55,7	57,3	59,7	61,8
2015	69,2	65,4	67,9	67,5	60,2	59,0	58,9	62,2	63,9
2016	72,7	68,1	68,4	68,9	62,2	61,8	62,0	65,7	66,5
2017	74,0	69,2	70,5	71,0	63,0	63,5	64,4	67,4	68,2
2018	73,1	70,6	70,9	73,0	64,5	65,6	65,8	68,8	69,2
2019	74,0	72,0	71,8	73,8	65,4	66,1	66,4	69,6	70,1
2020	74,6	71,8	71,7	73,1	64,2	65,3	65,4	68,8	69,7

^a 15–64 éves népesség.

Megjegyzés: 2018. január 1-jétől megváltozott a területi számjelrendszer. Az átalakítást nemzeti és hazai jogszabályi változások indokolták. A változások alapján Budapest és Pest megye tervezési-statisztikai régió is, Közép-Magyarország pedig kizárólag statisztikai nagyrégió lett. Forrás: *KSH MEF*.

A forrás adatok xls formátumban letölthetők: http://www.bpdata.eu/mpt/2020hut09_01

9.1. ábra: Regionális különbségek: foglalkoztatási ráta, keresetek és bruttó hazai termék a tervezési statisztikai régiókban

Forrás: Foglalkoztatási ráta: *KSH MEF*; bruttó hazai termék: *KSH*; keresetek: *NFSZ BT*.

A forrás adatok xls formátumban letölthetők: http://www.bpdata.eu/mpt/2020hua09_01

9.2. táblázat: Regionális különbségek: munkanélküliségi ráta a Munkaerő-felmérés szerint^a

Év	Budapest	Pest	Közép-Dunántúl	Nyugat-Dunántúl	Dél-Dunántúl	Észak-Magyarország	Észak-Alföld	Dél-Alföld	Összesen
2000	5,2	5,1	4,9	4,2	7,8	10,1	9,3	5,1	6,4
2001	4,2	4,5	4,3	4,1	7,7	8,5	7,8	5,4	5,7
2002	3,7	4,3	5,0	4,0	7,9	8,8	7,8	6,2	5,8
2003	3,6	4,7	4,6	4,6	7,9	9,7	6,8	6,5	5,9
2004	4,4	4,7	5,6	4,6	7,3	9,7	7,2	6,3	6,1
2005	4,7	5,9	6,3	5,9	8,8	10,6	9,1	8,2	7,2
2006	4,9	5,5	6,0	5,8	9,2	10,9	10,9	8,0	7,5
2007	4,9	4,5	4,9	5,1	9,9	12,6	10,7	8,0	7,4
2008	4,2	5,0	5,8	5,0	10,3	13,3	12,1	8,7	7,8
2009	6,1	7,2	9,2	8,7	11,2	15,3	14,1	10,6	10,0
2010	9,0	8,8	10,0	9,3	12,4	16,2	14,4	10,4	11,2
2011	9,6	7,9	9,5	7,3	12,9	16,4	14,6	10,5	11,0
2012	9,6	9,3	9,9	7,5	12,1	16,1	13,9	10,3	11,0
2013	8,5	9,1	8,7	7,7	9,3	12,6	14,2	11,0	10,2
2014	6,0	6,5	5,6	4,6	7,8	10,4	11,8	9,0	7,7
2015	5,1	5,7	4,4	3,8	8,1	8,7	10,9	7,9	6,8
2016	4,3	3,1	3,0	2,7	6,2	6,3	9,3	5,6	5,1
2017	2,9	2,6	2,2	2,4	6,3	5,8	7,4	4,1	4,2
2018	3,1	2,2	2,2	2,0	5,6	4,7	6,6	3,3	3,7
2019	2,5	2,4	2,0	1,8	4,8	4,5	6,3	3,5	3,4
2020	3,3	3,3	2,8	2,4	5,3	5,0	7,3	4,7	4,3

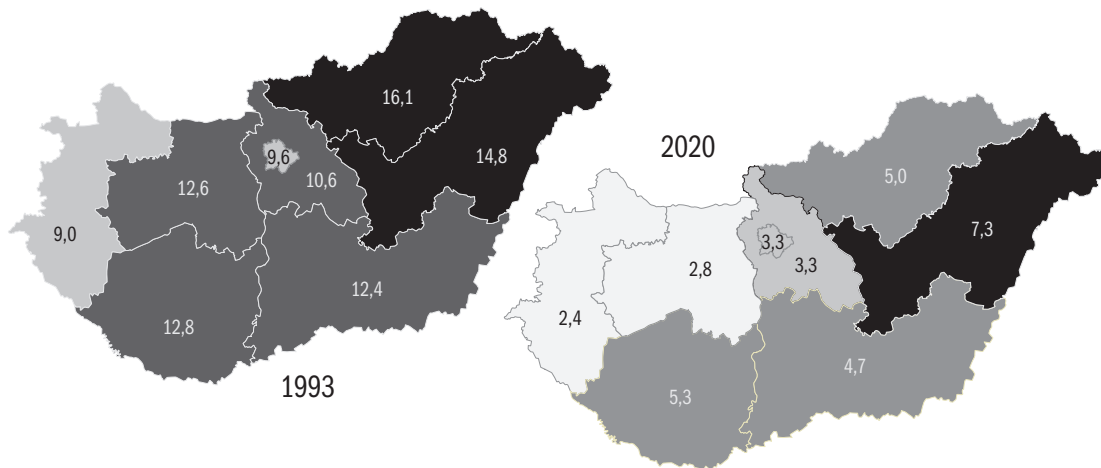
^a 15–74 éves népesség.

Megjegyzés: 2018. január 1-jétől megváltozott a területi számjelrendszer. Az átalakítást nemzeti és hazai jogszabályi változások indokolták. A változások alapján Budapest és Pest megye tervezési-statisztikai régió is, Közép-Magyarország pedig kizárólag statisztikai nagyrégió lett.

Forrás: KSH MEF.

A forrás adatok xls formátumban letölthetők: http://www.bpdata.eu/mpt/2020hut09_02

9.2. ábra: Regionális különbségek: munkanélküliségi ráta a Munkaerő-felmérés szerint a tervezési statisztikai régiókban

Forrás: KSH MEF.

A forrás adatok xls formátumban letölthetők: http://www.bpdata.eu/mpt/2020hua09_02

9.3. táblázat: Regionális különbségek: A regisztrált munkanélküliek^a aránya a gazdaságilag aktív népességhez viszonyítva^b, százalék

Év	Közép-Magyarország	Közép-Dunántúl	Nyugat-Dunántúl	Dél-Dunántúl	Észak-Magyarország	Észak-Alföld	Dél-Alföld	Összesen
2000	3,8	7,5	5,6	11,8	17,2	16,0	10,4	9,3
2001	3,2	6,7	5,0	11,2	16,0	14,5	9,7	8,5
2002	2,8	6,6	4,9	11,0	15,6	13,3	9,2	8,0
2003	2,8	6,7	5,2	11,7	16,2	14,1	9,7	8,3
2004	3,2	6,9	5,8	12,2	15,7	14,1	10,4	8,7
2005	3,4	7,4	6,9	13,4	16,5	15,1	11,2	9,4
2006	3,1	7,0	6,3	13,0	15,9	15,0	10,7	9,0
2007	3,5	6,9	6,3	13,6	17,6	16,6	11,7	9,7
2008	3,6	7,1	6,3	14,3	17,8	17,5	11,9	10,0
2009	5,4	11,5	9,5	17,8	20,9	20,2	14,4	12,8
2010	6,6	11,8	9,3	17,1	21,5	20,9	15,2	13,3
2011	6,8	10,9	8,0	16,6	21,5	22,0	14,5	13,2
2012	6,6	9,9	7,4	16,4	21,2	21,0	13,6	12,6
2013	6,4	9,5	7,4	15,4	19,5	19,4	19,0	13,0
2014	5,2	7,1	5,4	13,6	17,4	16,7	10,5	9,8
2015	4,6	6,1	4,4	11,8	15,4	14,2	8,9	8,5
2016	3,7	4,7	3,6	9,8	13,1	11,8	7,0	6,9
2017	2,9	4,1	3,2	9,1	12,2	10,7	6,1	6,2
2018	2,4	3,7	2,9	8,3	11,1	9,7	5,4	5,5
2019	2,2	3,8	2,8	8,3	11,3	9,4	5,3	5,4
2020	3,3	5,2	4,5	10,4	13,3	10,4	6,6	6,8

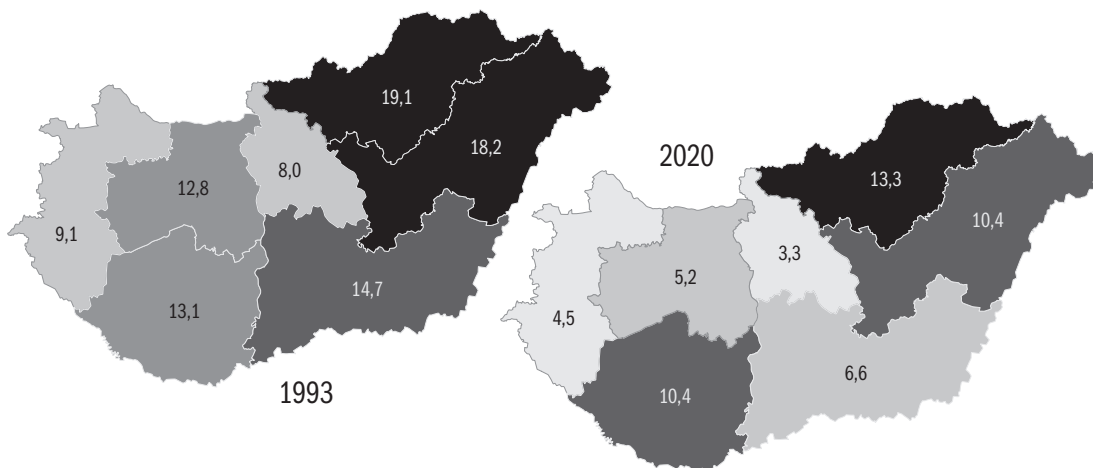
^a 2005. november 1-je után: nyilvántartott álláskereső aránya. Az 1991. évi IV. törvény a foglalkoztatás elősegítéséről és a munkanélküliek ellátásáról 2005. november 1-jei változása a regisztrált munkanélküli fogalmát „nyilvántartott álláskeresőkre” változtatta.

^b Vetítési alap a gazdaságilag aktív népesség előző év január 1-jén.

Forrás: NFSZ REG.

A forrás adatok xls formátumban letölthetők: http://www.bpdata.eu/mpt/2020hut09_03

9.3. ábra: Regionális különbségek: regisztrált munkanélküliségi ráta a tervezési statisztikai régiókban

Forrás: NFSZ REG.

A forrás adatok xls formátumban letölthetők: http://www.bpdata.eu/mpt/2020hua09_03

9.4. táblázat: Regisztrált munkanélküliségi ráta^a megyénként, éves átlag, százalék^b

Megye	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Budapest	2,6	2,2	2,4	2,8	2,9	2,6	3,0	3,1	4,6	5,9	6,2	6,1	5,8	4,5	4,0	3,0	2,2	1,8	1,6	2,8
Baranya	11,1	11,2	11,9	11,6	13,4	13,3	12,9	13,6	14,7	17,1	16,6	16,4	15,0	9,1	11,6	9,6	6,3	8,1	8,2	10,3
Bács-Kiskun	9,3	8,8	9,4	9,9	10,4	10,2	11,4	12,0	17,9	15,6	14,8	13,7	13,3	15,8	9,7	7,3	8,6	5,5	5,3	6,6
Békés	11,9	11,2	11,5	12,0	13,0	13,5	15,0	14,8	17,3	18,1	17,8	15,8	14,8	12,0	9,6	8,2	7,6	7,0	7,2	9,0
Borsod-Abaúj-Zemplén	19,0	19,1	19,6	18,3	18,9	18,0	19,9	20,1	23,1	23,7	23,5	22,9	20,9	19,6	16,6	14,0	13,2	12,3	12,5	14,5
Csongrád	8,3	8,1	8,5	9,7	10,7	8,8	9,2	9,3	11,6	12,4	11,5	11,5	11,0	8,5	7,2	5,6	4,6	3,9	3,7	4,6
Fejér	6,4	6,4	7,1	7,3	7,4	7,3	7,1	7,5	11,5	12,4	12,1	10,8	10,1	7,6	6,6	5,1	4,5	4,0	4,0	5,2
Győr-Moson-Sopron	4,1	4,0	4,1	4,6	5,4	4,6	4,1	4,1	6,9	6,8	5,7	5,0	4,6	2,9	2,4	1,9	1,6	1,3	1,3	2,6
Hajdú-Bihar	13,6	12,8	13,1	12,9	14,0	13,9	15,6	16,5	19,1	20,3	20,7	19,9	18,6	16,1	14,1	11,5	10,3	9,4	8,9	9,9
Heves	10,6	9,8	10,0	10,6	11,3	11,1	12,2	12,7	15,8	16,1	16,1	15,7	15,0	11,9	11,5	9,8	9,0	7,9	8,0	10,2
Jász-Nagykun-Szolnok	11,5	10,2	10,7	11,2	12,0	11,4	11,8	12,2	15,5	16,4	18,1	16,8	15,4	13,4	12,0	10,3	9,2	8,1	8,2	9,9
Komárom-Esztergom	7,0	6,7	6,0	5,8	6,8	5,8	5,4	5,5	10,2	10,4	9,5	8,9	8,7	6,5	5,7	4,1	3,8	3,3	3,4	4,8
Nógrád	14,3	13,8	14,6	14,6	16,1	16,1	17,7	17,8	21,2	22,0	22,9	23,9	21,7	19,1	17,4	15,3	13,9	12,0	11,9	14,3
Pest	4,4	3,7	3,7	3,8	4,2	3,9	4,3	4,4	6,7	7,7	7,6	7,4	7,2	6,2	5,5	4,7	3,9	3,2	3,0	4,0
Somogy	11,6	11,5	12,2	13,4	14,5	14,6	16,2	16,9	19,4	18,9	18,3	18,2	17,1	16,1	13,8	11,6	11,2	10,3	9,8	12,3
Szabolcs-Szatmár-Bereg	17,8	16,7	17,7	17,5	18,6	18,8	21,0	22,4	24,7	24,8	26,0	25,0	23,0	19,5	16,0	13,0	12,0	11,0	10,5	11,2
Tolna	11,0	10,0	10,7	11,6	11,8	10,5	11,5	12,1	15,2	14,7	14,2	13,7	13,7	11,1	9,3	7,7	7,2	6,0	6,3	8,1
Vas	4,9	4,5	5,0	6,0	6,8	6,1	6,2	6,1	9,8	9,6	7,7	6,7	6,9	5,1	4,3	3,5	3,5	3,3	3,3	4,9
Veszprém	6,9	6,6	7,0	7,3	8,0	7,7	8,0	8,2	12,6	12,3	10,8	9,6	9,4	6,9	5,9	4,5	3,9	3,6	3,9	5,6
Zala	6,5	6,4	7,0	7,4	9,3	9,0	9,3	9,4	13,0	12,9	11,7	11,6	12,3	9,6	7,8	6,3	5,8	5,2	5,2	7,4
Összesen	8,5	8,0	8,3	8,7	9,4	9,0	9,7	10,0	12,8	13,3	13,2	12,6	11,9	9,8	8,5	6,9	6,2	5,5	5,4	6,8

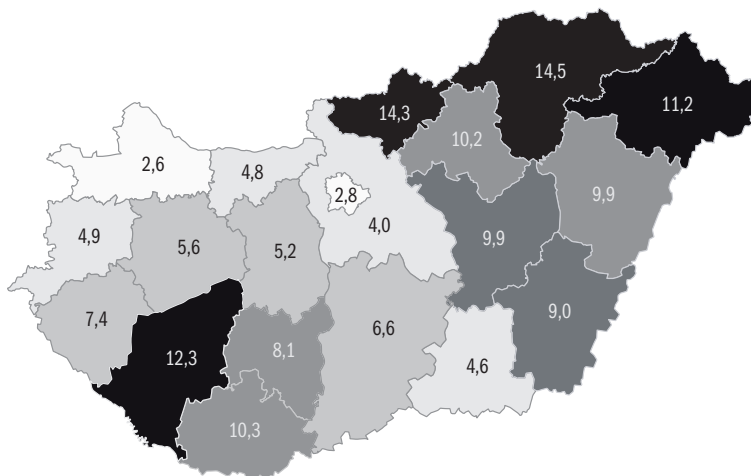
^a 2005. november 1-je után: nyilvántartott álláskereső aránya. Az 1991. évi IV. törvény a foglalkoztatás elősegítéséről és a munkanélküliek ellátásáról 2005. november 1-jei változása a regisztrált munkanélküli fogalmát „nyilvántartott álláskeresőkre” változtatta.

^b Vetítési alap a gazdaságilag aktív népesség előző év január 1-jei száma.

Forrás: NFSZ REG.

A forrás adatok xls formátumban letölthetők: http://www.bpdata.eu/mpt/2020hut09_04

9.4. ábra: Regisztrált megyei munkanélküliségi ráták átlagai, 2020

Forrás: NFSZ REG.

A forrás adatok xls formátumban letölthetők: http://www.bpdata.eu/mpt/2020hua09_04

9.5. táblázat: Regionális különbségek: keresetek^a

Év	Közép-Magyarország	Közép-Dunántúl	Nyugat-Dunántúl	Dél-Dunántúl	Észak-Magyarország	Észak-Alföld	Dél-Alföld	Összesen
2003	170 280	127 819	121 464	117 149	117 847	115 278	113 532	135 472
2004	184 039	137 168	131 943	122 868	128 435	124 075	121 661	147 111
2005	192 962	147 646	145 771	136 276	139 761	131 098	130 406	157 770
2006	212 001	157 824	156 499	144 189	152 521	142 142	143 231	171 794
2007	229 897	173 937	164 378	156 678	159 921	153 241	153 050	186 229
2008	245 931	185 979	174 273	160 624	169 313	160 332	164 430	198 087
2009	254 471	187 352	182 855	169 615	169 333	160 688	164 638	203 859
2010	258 653	194 794	183 454	171 769	173 696	162 455	169 441	207 456
2011	264 495	197 774	184 311	181 500	185 036	173 243	177 021	214 540
2012	279 073	215 434	202 189	208 895	196 566	191 222	187 187	230 073
2013	290 115	220 495	209 418	190 126	188 635	178 499	187 762	230 018
2014	296 089	228 974	219 727	200 359	204 472	194 654	196 667	240 675
2015	306 890	234 443	230 142	205 020	200 174	191 973	203 280	245 210
2016	332 046	258 131	244 828	219 194	205 679	198 726	216 677	263 317
2017	375 349	286 126	279 518	250 879	240 210	232 855	249 125	300 232
2018	393 854	319 102	296 756	272 186	264 661	256 392	271 062	324 719
2019	406 566	342 960	340 467	300 059	294 333	274 125	280 613	350 909
2020	479 067	382 371	380 985	334 495	316 078	309 908	324 621	400 589

^a Bruttó havi kereset (Ft/fő), május.

Megjegyzés: Az adatok a költségvetésben dolgozóakra, illetve az 5 vagy annál több főt foglalkoztató vállalatoknál dolgozóakra vonatkoznak. Teljes munkaidős alkalmazottak. 2019-től a Bértarifa-felvétel lebonyolítását a KSH végzi.

Forrás: NFSZ BT.

A forrás adatok xls formátumban letölthetők: http://www.bpdata.eu/mpt/2020hut09_05

9.6. táblázat: Regresszióval kiigazított kereseti különbségek

Év	Közép-Magyarország	Nyugat-Dunántúl	Dél-Dunántúl	Észak-Magyarország	Észak-Alföld	Dél-Alföld
2003	0,0493	-0,0542	-0,1220	-0,1220	-0,1400	-0,1410
2004	0,0648	-0,0313	-0,1410	-0,0953	-0,1400	-0,1270
2005	0,0291	-0,0372	-0,1310	-0,1010	-0,1450	-0,1390
2006	0,0478	-0,0170	-0,1640	-0,0922	-0,1480	-0,1130
2007	0,0528	-0,0926	-0,1520	-0,1340	-0,1610	-0,1420
2008	0,0438	-0,0751	-0,1730	-0,1320	-0,1780	-0,1630
2009	0,0766	-0,0377	-0,1250	-0,1170	-0,1380	-0,1500
2010	0,0704	-0,0758	-0,1450	-0,1200	-0,1620	-0,1500
2011	0,0893	-0,0604	-0,1020	-0,0863	-0,1340	-0,1170
2012	0,0664	-0,0361	-0,0750	-0,0947	-0,1140	-0,1170
2013	0,0258	-0,0617	-0,1130	-0,1150	-0,1560	-0,1340
2014	0,0212	-0,0415	-0,1170	-0,1070	-0,1280	-0,1260
2015	0,0303	-0,0150	-0,0994	-0,0920	-0,1280	-0,1180
2016	0,0303	-0,0346	-0,1290	-0,1450	-0,1620	-0,1440
2017	0,0353	-0,0412	-0,1190	-0,1410	-0,1580	-0,1330
2018	0,0015	-0,0717	-0,1480	-0,1640	-0,1850	-0,1540

Megjegyzés: Ezek az eredmények a logaritmuspontban (nagyjából százalékos mértékben) mutatják a különböző csoportok kereseti előnyét-hátrányát a referenciacsoporthoz képest. Minden közölt paraméter szignifikáns 0,01 szinten.

Referenciakategóriák: nő, érettségizett, Közép-Dunántúlon, nem községi munkaviszonyban dolgozó alkalmazott.

Forrás: NFSZ BT.

A forrás adatok xls formátumban letölthetők: http://www.bpdata.eu/mpt/2020hut09_06

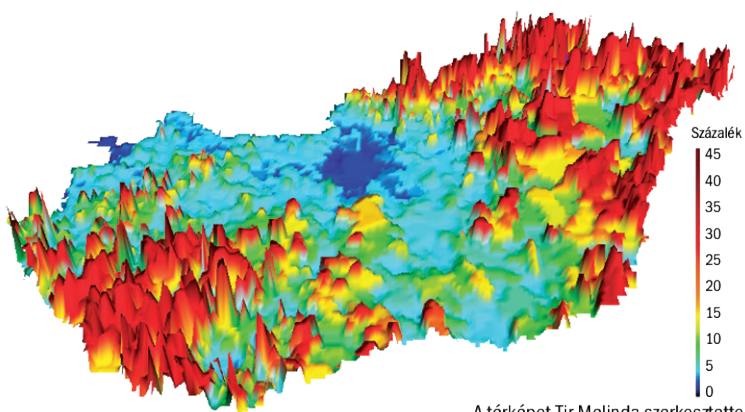
9.7. táblázat: Regionális különbségek: bruttó hazai termék

Év	Közép-Magyarország	Közép-Dunántúl	Nyugat-Dunántúl	Dél-Dunántúl	Észak-Magyarország	Észak-Alföld	Dél-Alföld	Összesen
Ezer Ft/fő/hó								
2004	3 318	1 973	2 186	1 464	1 329	1 391	1 477	2 085
2005	3 626	2 100	2 242	1 517	1 449	1 458	1 550	2 235
2006	3 947	2 202	2 490	1 609	1 533	1 554	1 652	2 414
2007	4 219	2 360	2 575	1 714	1 602	1 587	1 713	2 556
2008	4 463	2 469	2 707	1 834	1 654	1 692	1 847	2 711
2009	4 434	2 223	2 534	1 802	1 556	1 677	1 770	2 640
2010	4 476	2 365	2 790	1 836	1 625	1 732	1 813	2 727
2011	4 598	2 515	2 912	1 897	1 697	1 855	1 918	2 845
2012	4 717	2 544	2 965	1 976	1 714	1 881	2 004	2 908
2013	4 865	2 757	3 134	2 100	1 882	1 955	2 163	3 062
2014	5 207	2 999	3 516	2 194	2 081	2 125	2 356	3 319
2015	5 396	3 329	3 845	2 359	2 369	2 267	2 573	3 549
2016	5 583	3 508	4 008	2 469	2 450	2 327	2 645	3 685
2017	6 073	3 747	4 191	2 709	2 764	2 566	2 867	4 008
2018	6 681	4 134	4 512	3 066	3 060	2 882	3 237	4 434
2019	7 432	4 476	4 726	3 351	3 244	3 148	3 534	4 863
Százalék								
2004	159,1	94,6	104,8	70,2	63,7	66,7	70,8	100,0
2005	162,2	94,0	100,3	67,9	64,8	65,2	69,4	100,0
2006	163,5	91,2	103,1	66,7	63,5	64,4	68,4	100,0
2007	165,1	92,3	100,7	67,1	62,7	62,1	67,0	100,0
2008	164,6	91,1	99,9	67,7	61,0	62,4	68,1	100,0
2009	168,0	84,2	96,0	68,3	58,9	63,5	67,0	100,0
2010	164,1	86,7	102,3	67,3	59,6	63,5	66,5	100,0
2011	161,6	88,4	102,4	66,7	59,6	65,2	67,4	100,0
2012	162,2	87,5	102,0	68,0	58,9	64,7	68,9	100,0
2013	158,9	90,0	102,4	68,6	61,5	63,8	70,6	100,0
2014	156,9	90,4	106,0	66,0	62,7	64,1	71,0	100,0
2015	152,0	93,9	108,4	67,0	66,5	63,9	72,5	100,0
2016	151,5	95,2	108,8	66,9	66,6	63,1	71,8	100,0
2017	151,5	93,5	104,6	67,6	69,0	64,0	71,5	100,0
2018	150,7	93,2	101,8	69,1	69,0	65,0	73,0	100,0
2019	152,8	92,0	97,2	68,9	66,7	64,7	72,7	100,0

Megjegyzés: Az ESA2010-re történő átállás miatt a közölt adatok kismértékben módosultak. Forrás: *KSH STADAT* (2021.04.06-i frissítés).

A forrás adatok xls formátumban letölthetők: http://www.bpdata.eu/mpt/2020hut09_07

9.5. ábra: A regisztrált munkanélküliek aránya a 15–64 éves népességben, 2007. I. negyedév, százalék

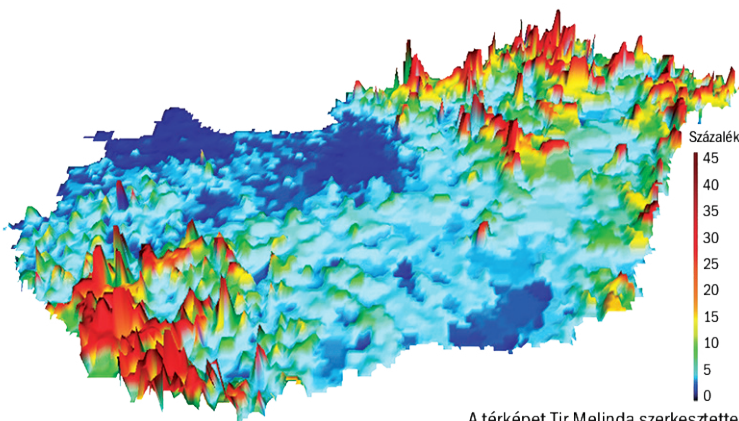
A térképet Tir Melinda szerkesztette.

Megjegyzés: A regisztrált munkanélküliek arányát az alábbi módszerrel becsültük: regisztrált munkanélküliek száma/15–64 éves állandó népesség létszáma. A regisztrált munkanélküliek száma negyedéves átlag. Az állandó népesség éves adat.

Forrás: Regisztrált munkanélküliek: *NFSZ IR*. Népesség: *KSH T-Star*.

A forrás adatok xls formátumban letölthetők: http://www.bpdata.eu/mpt/2020hua09_05

9.6. ábra: A regisztrált munkanélküliek aránya a 15–64 éves népességben, 2020. I. negyedév, százalék

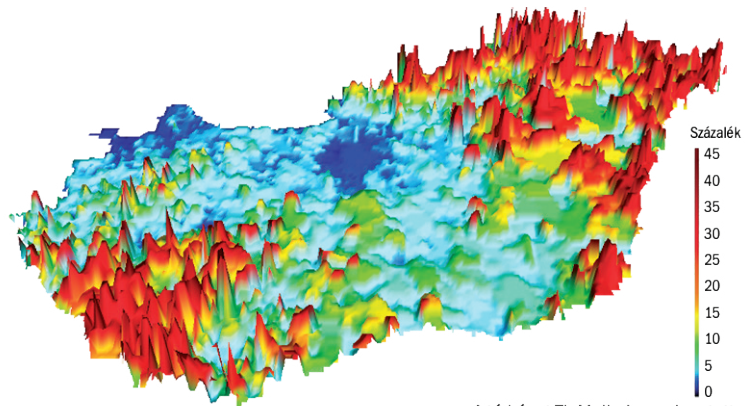
A térképet Tir Melinda szerkesztette.

Megjegyzés: A regisztrált munkanélküliek arányát az alábbi módszerrel becsültük: regisztrált munkanélküliek száma/15–64 éves állandó népesség létszáma. A regisztrált munkanélküliek száma negyedéves átlag.

Forrás: Regisztrált munkanélküliek: *NFSZ IR*. Népesség: *KSH T-Star*.

A forrás adatok xls formátumban letölthetők: http://www.bpdata.eu/mpt/2020hua09_06

9.7. ábra: A regisztrált munkanélküliek aránya a 15–64 éves népességben, 2007. III. negyedév, százalék

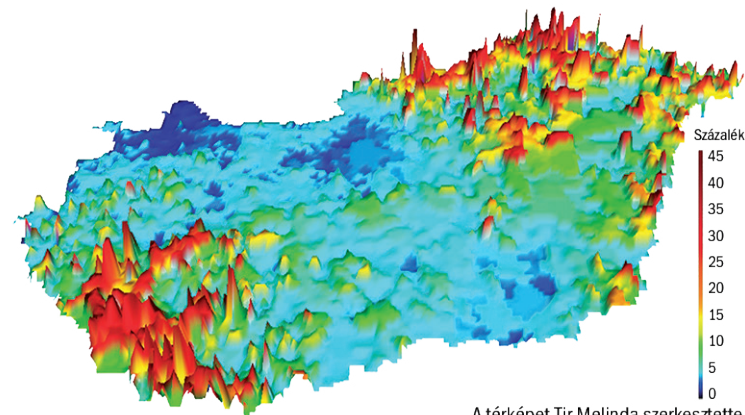
A térképet Tir Melinda szerkesztette.

Megjegyzés: A regisztrált munkanélküliek arányát az alábbi módszerrel becsültük: regisztrált munkanélküliek száma/15–64 éves állandó népesség létszáma. A regisztrált munkanélküliek száma negyedéves átlag. Az állandó népesség éves adat.

Forrás: Regisztrált munkanélküliek: *NFSZ IR*. Népesség: *KSH T-Star*.

A forrás adatok xls formátumban letölthetők: http://www.bpdata.eu/mpt/2020hua09_07

9.8. ábra: A regisztrált munkanélküliek aránya a 15–64 éves népességben, 2020. III. negyedév, százalék

A térképet Tir Melinda szerkesztette.

Megjegyzés: A regisztrált munkanélküliek arányát az alábbi módszerrel becsültük: regisztrált munkanélküliek száma/15–64 éves állandó népesség létszáma. A regisztrált munkanélküliek száma negyedéves átlag.

Forrás: Regisztrált munkanélküliek: *NFSZ IR*. Népesség: *KSH T-Star*.

A forrás adatok xls formátumban letölthetők: http://www.bpdata.eu/mpt/2020hua09_08

10.1. táblázat: Sztrájkok

Év	A sztrájkok száma	A sztrájkokban résztvevők száma, fő	Kiesett órák száma (ezer)
2002	4	4 573	9
2003	7	10 831	19
2004	8	6 276	116
2005	11	1 425	7
2006	16	24 665	52
2007	13	64 612	186
2008	8	8 633	..
2009	9	3 134	9
2010	7	3 263	133
2011	1	..	..
2012	3	1 885	5
2013	1	..	..
2014	0	0	0
2015	2	..	..
2016	7	39 101	271
2017	5	6 706	30
2018	6	15 535	289
2019	12	20 905	416
2020	2	..	..

Forrás: *KSH STADAT* sztrájkstatisztika (2021.04.06-i frissítés).

A forrás adatok xls formátumban letölthetők: http://www.bpdata.eu/mpt/2020hut10_01

10.2. táblázat: Központi bérmegállapodások^a

Év	OÉT - 2013-tól VKF-ajánlás			Tényleges	
	Minimum	Átlag	Maximum	Költségvetési szektor	Versenyszféra
2002	108,0		110,5	129,2	113,3
2003	..	4,5% reálbér növekedés	..	117,5	108,9
2004	..	107,0-108,0	..	100,4	109,3
2005	..	106,0	..	112,8	106,9
2006	..	104,0-105,0	..	106,4	109,3
2007	..	105,5-108,0	..	106,4	109,1
2008	..	105,0-107,5	..	106,2	108,4
2009	..	103,0-105,0	..	92,1	104,3
2010	..	reálbér megőrzés	..	100,5 ^b	103,2
2011	..	104,0-106,0	..	99,3	105,3
2012	-	nem jött létre bérajánlás	-	103,7	107,2
2013	..	reálbér megőrzés	..	110,9	103,6
2014	..	103,5	..	105,9	104,2
2015	..	103,0-104,0	..	106,2	103,9
2016	..	szöveges bérajánlás került elfogadásra	..	109,6	105,4
2017	..	bérajánlás nem került elfogadásra	..	113,0	111,6
2018	..	bérajánlás nem került elfogadásra	..	109,0	110,9
2019	..	bérajánlás nem került elfogadásra	..	107,9	111,6
2020	..	bérajánlás nem került elfogadásra	..	109,6	109,8

^a Az OÉT-megállapodásokban ajánlott és tényleges bruttó keresetnövekedési ütemek.

Előző év = 100.

^b Átlagos reálbér index.

Forrás: *KSH, ITM*.

A forrás adatok xls formátumban letölthetők: http://www.bpdata.eu/mpt/2020hut10_02

10.3. táblázat: Egy munkáltatóra kiterjedő hatályú kollektív szerződések állománya a versenyszférában

	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Szerződések száma	1 027	962	966	959	942	951	951	950	994	995	999	1 011
Érintett létszám, fő	467 964	432 086	448 138	448 980	442 723	448 087	443 543	458 668	463 823	386 947	388 996	397 650

Megjegyzés: Adattisztítás szükségessége miatt a 2020. évi adatok még nem állnak rendelkezésre.
 Forrás: ITM, Munkaügyi Kapcsolatok Információs Rendszer.

A forrás adatok xls formátumban letölthetők: http://www.bpdata.eu/mpt/2020hut10_03

10.4. táblázat: Egy intézményre kiterjedő hatályú kollektív szerződések állománya a költségvetési szektorban

	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Szerződések száma	1 710	1 737	1 751	1 744	1 735	1 736	1 734	798	800	804	819	820
Érintett létszám, fő	222 547	225 434	224 651	222 136	261 401	260 388	259 797	301 430	312 055	270 583	167 583	193 695

Megjegyzés: Adattisztítás szükségessége miatt a 2020. évi adatok még nem állnak rendelkezésre.
 Forrás: ITM, Munkaügyi Kapcsolatok Információs Rendszer.

A forrás adatok xls formátumban letölthetők: http://www.bpdata.eu/mpt/2020hut10_04

10.5. táblázat: Több munkáltatóra kiterjedő hatályú kollektív szerződések állománya a versenyszférában

	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Szerződések száma	78	80	82	81	81	83	83	83	84	84	83	84
Érintett létszám, fő	80 506	222 236	221 627	202 005	204 585	173 614	219 050	299 487	313 044	266 212	230 938	229 477

Megjegyzés: Adattisztítás szükségessége miatt a 2020. évi adatok még nem állnak rendelkezésre.
 Forrás: ITM, Munkaügyi Kapcsolatok Információs Rendszer.

A forrás adatok xls formátumban letölthetők: http://www.bpdata.eu/mpt/2020hut10_05

10.6. táblázat: Több intézményre kiterjedő hatályú kollektív szerződések állománya a költségvetési szektorban

	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Szerződések száma	1	1	1	1	0	0	0	0	0	0	1	1
Érintett létszám, fő	..	..	..	320	0	0	0	0	0	0	55 979	56 612

Megjegyzés: Adattisztítás szükségessége miatt a 2020. évi adatok még nem állnak rendelkezésre.
 Forrás: ITM, Munkaügyi Kapcsolatok Információs Rendszer.

A forrás adatok xls formátumban letölthetők: http://www.bpdata.eu/mpt/2020hut10_06

10.7. táblázat: Vállalati bérmegállapodások^a száma, az érintett vállalatok száma és a munkavállalók létszáma

	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Szerződések száma	202	785	905	888	863	874	876	867	878	873	874	887
Érintett létszám, fő	100 206	377 677	414 522	416 562	415 751	422 887	384 182	424 914	437 238	368 021	336 288	376 139

^a 2008-ig az adott évről szóló – jellemzően az éves bérnövekményről szóló – „bérmegállapodások”, 2008 után a kollektív szerződésben rögzített, a „munka díjazására” vonatkozó rendelkezések, melyek általában hosszabb időre érvényesek, pl. a különféle bérpótlékok mértéke, jutalmak, béren kívüli juttatások, a bérfizetéssel kapcsolatos jogok és kötelezettségek.
 Megjegyzés: Adattisztítás szükségessége miatt a 2020. évi adatok még nem állnak rendelkezésre.
 Forrás: ITM, Munkaügyi Kapcsolatok Információs Rendszer.

A forrás adatok xls formátumban letölthetők: http://www.bpdata.eu/mpt/2020hut10_07

10.8. táblázat: Több munkáltatóra érvényes bérmegállapodások^a száma, az érintett vállalatok száma és a munkavállalók érintett létszáma

	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Szerződések száma	45	62	68	68	73	74	74	74	73	70	72	70
Vállalatok száma	150	2 350	2 460	2 199	2 219	1 096	2 886	3 700	1 833	1 833	1 830	1 832
Érintett létszám, fő	40 046	191 258	211 753	180 131	191 013	160 092	208 128	289 154	199 779	165 789	165 293	162 699

^a 2008-ig az adott évre vonatkozó – jellemzően az éves bérnövekményről szóló – „bérmegállapodások”, 2008 után a kollektív szerződésben rögzített, a „munka díjazására” vonatkozó rendelkezések, melyek általában hosszabb időre érvényesek, pl. a különféle bérpótlékok mértéke, jutalmak, béren kívüli juttatások, a bérfizetéssel kapcsolatos jogok és kötelezettségek.

Megjegyzés: Adattisztítás szükségessége miatt a 2020. évi adatok még nem állnak rendelkezésre.

Forrás: ITM, Munkaügyi Kapcsolatok Információs Rendszer.

A forrás adatok xls formátumban letölthetők: http://www.bpdata.eu/mpt/2020hut10_08

10.9. táblázat: A kollektív szerződésekkel lefedett alkalmazottak aránya^a, százalék

Ágazat	Többmunkáltatós kollektív szerződések a versenyszférában ^b					Egymunkáltatós kollektív szerződések a nemzetgazdaságban				
	2014	2015	2016	2017	2018	2014	2015	2016	2017	2018
Mezőgazdaság	21,12	40,83	36,90	35,88	37,33	9,87	21,81	15,77	14,34	14,99
Bányászat, kőfejtés	5,35	6,87	16,02	16,21	14,08	40,46	58,42	52,92	35,02	30,41
Feldolgozóipar	11,94	10,82	11,15	8,96	8,73	25,86	27,28	27,14	21,61	21,16
Villamosenergia-, gáz-, gőzellátás, légkondicionálás	73,69	78,50	89,54	84,24	87,06	53,19	58,00	55,15	52,27	55,21
Vízellátás, szennyvízgyűtés, hulladékgazdálkodás	27,10	35,25	43,26	42,61	42,64	46,57	59,09	57,08	53,44	55,43
Építőipar	98,00	98,91	98,54	98,56	98,89	6,65	6,63	5,57	3,80	3,47
Kereskedelem, gépjárműjavítás	6,88	7,56	6,65	5,84	5,54	7,71	7,34	6,81	5,03	4,57
Szállítás, raktározás	37,38	42,22	50,17	57,91	33,59	54,40	59,69	61,93	69,12	66,06
Szálláshely szolgáltatás, vendéglátás	87,66	93,51	94,02	93,26	93,05	6,24	5,62	5,75	2,94	2,59
Információ és kommunikáció	0,81	0,74	0,58	0,28	0,26	19,19	20,81	17,64	15,04	13,69
Pénzügyi, biztosítási tevékenység	5,36	5,85	5,94	6,05	5,95	32,89	37,50	37,05	36,78	36,72
Ingatlanügylek	17,36	16,77	16,81	1,38	1,39	26,14	26,82	29,89	5,68	5,79
Szakmai, tudományos, műszaki tevékenység	4,49	5,39	4,20	0,85	0,80	12,78	10,37	7,45	4,71	4,16
Adminisztratív és szolgáltatást támogató tevékenység	7,06	6,30	6,24	3,96	3,59	8,17	6,18	5,87	2,63	2,40
Közigazgatás, védelem, kötelező tb.	..	..	..	0,00	0,00	15,55	7,27	9,75	3,82	12,62
Oktatás	4,81	5,43	2,27	2,32	2,65	44,98	70,79	68,30	61,75	15,55
Humán-egészségügyi, szociális ellátás	..	..	..	0,00	0,00	36,38	26,50	27,36	24,35	26,79
Művészet, szórakoztatás, szabadidő	0,14	0,09	0,02	0,00	0,00	22,99	21,68	23,51	21,15	19,10
Egyéb szolgáltatás	1,46	7,58	2,54	1,52	1,66	6,88	11,80	12,58	11,18	10,86
Összesen	21,51	20,85	23,66	22,14	20,32	24,59	25,84	25,99	22,14	18,18

^a A kollektív szerződések hatálya alatt alkalmazottak számának az alkalmazásban állók számán belüli arányát mutatja.

^b A közszférában egy darab többmunkáltatós kollektív szerződés volt hatályban a vizsgált időszakban.

Megjegyzés: A KSH adatösszesítésének 2019. évi módszertani változása miatt nem állnak rendelkezésre a kitöltéshez szükséges adatok.

Forrás: ITM, Munkaügyi Kapcsolatok Információs Rendszer, Kollektív Szerződés Nyilvántartás.

A forrás adatok xls formátumban letölthetők: http://www.bpdata.eu/mpt/2020hut10_09

10.10. táblázat: Egymunkáltatós kollektív szerződések a nemzetgazdaságban

Ágazat	Kollektív szerződések száma					Kollektív szerződés hatálya alatt alkalmazottak száma, fő				
	2015	2016	2017	2018	2019	2015	2016	2017	2018	2019
Mezőgazdaság	66	66	65	65	65	17 603	12 263	10 990	10 990	10 538
Bányászat, kőfejtés	9	9	9	9	9	2 057	1 751	1 136	1 136	1 209
Feldolgozóipar	353	346	343	346	347	174 379	180 257	148 315	149 136	150 676
Villamosenergia-, gáz-, gőzellátás, légkondicionálás	43	45	44	44	49	13 450	13 210	12 410	12 524	14 555
Vízellátás, szennyvízgyűtés, hulladékgyűjtés	69	59	56	63	62	25 021	25 796	23 283	24 316	24 252
Építőipar	47	45	46	45	45	7 540	6 358	4 511	4 510	3 487
Kereskedelem, gépjárműjavítás	117	115	112	110	107	25 212	24 197	18 326	17 575	17 699
Szállítás, raktározás	50	91	96	96	89	109 336	125 960	112 168	112 470	117 274
Szálláshely szolgáltatás, vendéglátás	34	36	36	37	38	4 969	5 127	2 805	2 699	3 577
Információ és kommunikáció	15	16	16	16	16	15 514	13 954	12 255	12 255	11 663
Pénzügyi, biztosítási tevékenység	26	27	29	29	29	22 476	22 882	22 285	22 672	22 320
Ingatlanügylek	32	43	49	50	52	7 367	8 152	1 446	1 672	1 687
Szakmai, tudományos, műszaki tevékenység	57	55	53	53	67	9 534	7 432	4 981	4 791	6 064
Adminisztratív és szolgáltatást támogató tevékenység	24	23	25	25	26	10 238	9 589	4 270	4 263	4 372
Közigazgatás, védelem, kötelező tb.	104	106	102	123	121	21 224	28 022	10 734	34 947	34 556
Oktatás	352	355	354	354	356	176 637	177 956	175 162	45 072	46 890
Humán-egészségügyi, szociális ellátás	226	227	226	228	227	94 549	98 399	81 037	84 116	84 790
Művészet, szórakoztatás, szabadidő	92	96	96	97	98	9 341	9 955	8 181	8 181	8 431
Egyéb szolgáltatás	19	21	20	22	22	2 283	2 552	2 311	2 330	2 537
Összesen	1 735	1 781	1 777	1 812	1 825	748 730	773 812	656 606	555 655	566 577

Megjegyzés: Adattisztítás szükségessége miatt a 2020. évi adatok még nem állnak rendelkezésre.

Forrás: ITM, Munkaügyi Kapcsolatok Információs Rendszer, Kollektív Szerződés Nyilvántartás.

A forrás adatok xls formátumban letölthetők: http://www.bpdata.eu/mpt/2020hut10_10

10.11. táblázat: Többmunkáltatós kollektív szerződések a versenyszférában^a

Ágazat	Többmunkáltatós kollektív szerződésben ^b részben munkáltatók száma, db					Többmunkáltatós kollektív szerződés hatálya alatt alkalmazottak száma, fő				
	2015	2016	2017	2018	2019	2015	2016	2017	2018	2019
Mezőgazdaság	706	673	678	667	670	32 822	28 586	27 359	27 182	25 488
Bányászat, köfajtás	4	6	6	6	6	242	530	526	526	583
Feldolgozóipar	231	237	240	244	244	67 668	72 432	60 161	60 291	61 665
Villamosenergia-, gáz-, gőzellátás, légkondicio- nálás	34	40	39	37	38	17 962	21 151	19 720	19 440	17 272
Vízellátás, szennyvízgyűtés, hulladékgyaldálkodás	28	32	33	31	30	11 450	14 039	13 053	12 990	12 771
Építőipar	555	558	549	558	556	112 034	112 352	116 659	128 317	109 154
Kereskedelem, gépjármű- javítás	240	221	209	207	208	25 944	23 640	21 256	21 284	22 399
Szállítás, raktározás	1 560	1 620	1 618	1 613	1 615	73 515	97 689	89 412	54 567	56 405
Szálláshely szolgáltatás, vendéglátás	35	39	39	40	39	73 759	75 848	79 360	86 972	71 865
Információ és kommunikáció	11	9	9	9	9	550	461	231	231	201
Pénzügyi, biztosítási tevé- kenység	12	12	13	12	12	3 499	3 662	3 652	3 652	3 714
Ingtatlanügyek	40	42	47	48	50	4 030	4 255	330	365	339
Szakmai, tudományos, műszaki tevékenység	58	56	57	58	58	4 368	3 783	815	843	953
Adminisztratív és szolgálta- tást támogató tevékenység	111	104	105	105	105	9 310	9 433	6 007	6 009	5 218
Közigazgatás, védelem, kötelező tb.	3	3	3	3	3	1 540	1 571	1 388	1 388	1 269
Oktatás	26	25	25	24	25	189	134	122	122	115
Humán-egészségügyi, szociális ellátás	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Művészet, szórakoztatás, szabadidő	2	1	0	0	0	10	2	0	0	0
Egyéb szolgáltatás	13	9	9	9	9	1 125	381	236	236	221
Összesen	3 669	3 687	3 679	3 671	3 677	440 017	469 949	440 287	424 415	389 632

^a A közszférában egy darab többmunkáltatós kollektív szerződés volt hatályban a vizsgált idő-
szakban.

^b A többmunkáltatós kollektív szerződések: mindhárom munkáltatói szint feletti típus (több
munkáltató együtt, munkáltatói szövetség által kötött és kiterjesztett) együtt.

Megjegyzés: Adattisztítás szükségessége miatt a 2020. évi adatok még nem állnak rendelkezésre.
Forrás: ITM, Munkaügyi Kapcsolatok Információs Rendszer, Kollektív Szerződés Nyilvántartás.

A forrás adatok xls formátumban letölthetők: http://www.bpdata.eu/mpt/2020hut10_11

11.1. táblázat: Gyermek után járó támogatások

Év	Családi pótlék ^a		Gyermekgondozási díj ^a		Gyermeknevelési támogatás ^a		Gyermekgondozást segítő ellátás ^b		Csecsemő-gondozási díj ^c
	átlagos havi összeg, Ft/család	családok átlagos száma	átlagos havi összeg, Ft/fő	az igénybe vevők havi átlagos száma, fő	átlagos havi összeg, Ft/fő	családok átlagos száma	átlagos havi összeg, Ft	az igénybe vevők havi átlagos száma, fő	az igénybe vevők havi átlagos száma, fő
2013	24 257	1 149 796	96 661	81 234	28 530	37 411	30 687	161 274	24 230
2014	23 674	1 134 556	104 547	83 701	28 636	36 101	31 180	161 226	24 753
2015	23 902	1 108 302	110 896	85 970	28 615	34 587	31 883	163 376	25 886
2016	23 849	1 094 004	118 607	91 126	28 423	33 381	31 880	162 992	26 931
2017	23 678	1 090 651	130 087	97 470	28 164	32 941	31 278	164 297	27 989
2018	23 681	1 082 791	142 084	102 512	28 179	32 607	31 248	159 226	27 696
2019	23 636	1 077 010	157 265	104 440	28 167	32 698	31 179	155 954	28 066
2020	23 676	1 073 101	172 185	110 144	28 300	32 445	31 545	150 669	29 891

^a Éves átlag.

^b Éves átlag. 2015. december 31-ig gyermekgondozási segély.

^c 2014. december 31-ig terhességi-gyermekágyi segély. A csecsemőgondozási díj a naptári napi alap, illetve a naptári napi jövedelem 70%-a. Az így megállapított összeg személyi jövedelemadó köteles bruttó összeg, a megjelölt adókedvezmények figyelembe vételével a személyi jövedelemadó-előleget a folyósító szerv levonja. A csecsemőgondozási díj után egészségbiztosítási és nyugdíjjárulékot nem kell fizetni.

Megjegyzés: Családi adókedvezmény: 1999-ben vezették be. 2006-tól beépült a családi pótlékba, adócsökkentő családi kedvezményre csak a 3 és több gyerekes szülők jogosultak, melynek összege havonta 4000 Ft gyermekenként. 2011-től a családi adókedvezmény rendszere megváltozott. Adóalap-kedvezmény mértéke 62 500 Ft egy illetve két eltartott esetén, három vagy több eltartott esetén 206 250 Ft levonás lehetséges az adóalapból havonta. 2016-tól egy eltartott esetén 66 670 Ft-tal, két eltartott esetén gyermekenként 83 330 Ft-tal (2017-ben 100 000 Ft, 2018-ban 115 670 Ft, 2019-től 133 330 Ft), három eltartott esetén gyermekenként 220 000 Ft-tal csökkenthető maximálisan az adóalap havonta. Rendszeres gyermekvédelmi támogatás 1998-tól 2015-ig létezett.

Forrás: KSH STADAT.

A forrás adatok xls formátumban letölthetők: http://www.bpdata.eu/mpt/2020hut11_01

11.2. táblázat: Munkanélküliség esetén járó támogatások és az átlagbér

Év	Munkanélküli járadék és egyéb, nem jövedelemtől függő munkanélküli ellátások ^a		Rendszeres szociális segély és foglalkoztatást helyettesítő támogatás ^b		Havi nettó átlagbér, Ft
	átlagos havi összeg, Ft	átlagos létszám, fő	átlagos havi összeg, Ft	átlagos létszám, fő	
2012	63 428	62 380	21 943	236 609	144 085
2013	68 730	48 019	22 781	212 699	151 118
2014	69 720	42 423	22 800	160 858	155 690
2015	72 562	40 576	22 789	157 423	162 391
2016	75 183	41 521	22 874	115 568	175 009
2017	82 912	42 344	22 868	99 783	197 516
2018	93 276	42 258	23 039	86 109	219 412
2019	107 836	44 306	23 049	79 344	244 609
2020	116 741	62 026	22 963	72 210	268 405

^a A havi zárónapi létszámok átlaga. 2005. november 1-je után álláskeresési járadék.

^b Rendszeres szociális segélyben részesülők: a nyilvántartott álláskeresők közül azok, akik hátrányos munkaerőpiaci helyzetű aktív korúak és jövedelmük kiegészítésére, pótlására pénzbeli szociális ellátásban részesülnek. 2009. január 1-jétől a rendszeres szociális segélyben részesülőket két csoportba sorolták: a rendszeres szociális segélyezettek, a rendelkezésre állási támogatottak. 2011. január 1-jétől a rendelkezésre állási támogatás helyébe új ellátási forma a bérpótló juttatás lépett. 2011. szeptember 1-jétől pedig a bérpótló juttatás elnevezés foglalkoztatást helyettesítő támogatásra változott. (A szociális igazgatásról és a szociális ellátásokról szóló 1993. évi III. tv).

^c A nettó átlagbér a nemzetgazdaság egészére vonatkozik, versenyszféra, 4 fő feletti munkáltatók.

Forrás: NFSZ.

A forrás adatok xls formátumban letölthetők: http://www.bpdata.eu/mpt/2020hut11_02

11.3. táblázat: Saját jogú nyugellátásban részesülők^a létszáma és a teljes ellátásuk emelés utáni átlagösszegei az év januárjában

Ellátástípus	2016		2017		2018		2019		2020	
	Létszám	A teljes ellátás emelés utáni átlagösszege Ft/hó	Létszám	A teljes ellátás emelés utáni átlagösszege Ft/hó	Létszám	A teljes ellátás emelés utáni átlagösszege Ft/hó	Létszám	A teljes ellátás emelés utáni átlagösszege Ft/hó	Létszám	A teljes ellátás emelés utáni átlagösszege Ft/hó
Öregségi nyugdíjban részesülők	2 014 666	121 041	2 045 738	123 725	2 027 256	129 637	2 031 674	134 947	2 053 600	142 114
Ebből										
Korbetöltött öregségi nyugdíj ^b	1 870 457	120 930	1 901 565	123 799	1 876 148	129 801	1 872 451	134 985	1 906 306	141 894
Nőknek 40 év jogosultsági idő alapján járó nyugdíj	139 639	119 457	141 904	121 184	149 971	126 797	159 223	134 498	147 294	144 962
Korhatár alatti öregségi nyugdíj ^c	4 570	215 017	2 269	220 526	1 137	233 700	-	-	-	-

^a Nyugdíjat – saját jogon – 2012-től csak korbetöltött személyek részére lehet megállapítani és folyósítani. Továbbra is nyugdíjként állapítható meg és folyósítható a nők számára legalább 40 év jogosultsági idő alapján járó nyugdíj.

^b Azok rokkantsági nyugdíját, akik 2012 előtt betöltötték az öregségi nyugdíjkorhatárt, 2012-től öregségi nyugdíjként kell továbbfolyósítani. A korbetöltött rokkantsági nyugdíjból átsoroltakat is tartalmazza.

^c A 2011. évi adatok az előrehozott öregségi, csökkentett összegű előrehozott öregségi, kordelvezményes és szolgálati nyugdíjakra vonatkoznak. Ezen ellátások közül a 2012-től csak a 1955 előtt születettek szolgálati nyugdíját folyósították tovább öregségi nyugdíjként, így ezévtől ennek adatai szerepelnek a táblázatban.

Forrás: MÁK.

A forrás adatok xls formátumban letölthetők: http://www.bpdata.eu/mpt/2020hut11_03

11.4. táblázat: Egészségkárosodott személyek szociális járadékaiban részesülők létszáma és a teljes ellátásuk emelés utáni átlagösszegei az év januárjában

Meváltozott munkaképességűek ellátásai	2016		2017		2018		2019		2020	
	Létszám	A teljes ellátás emelés utáni átlagösszege Ft/hó	Létszám	A teljes ellátás emelés utáni átlagösszege Ft/hó	Létszám	A teljes ellátás emelés utáni átlagösszege Ft/hó	Létszám	A teljes ellátás emelés utáni átlagösszege Ft/hó	Létszám	A teljes ellátás emelés utáni átlagösszege Ft/hó
Rokkantsági és rehabilitációs ellátások	357 979	69 399	355 188	70 127	338 906	72 762	314 570	75 049	293 755	78 162
Ebből										
Korbetöltötté vált rokkantsági ellátások	52 215	78 425	62 518	80 833	51 965	84 885	55 713	87 810	49 495	91 759
Korhatár alatti rokkantsági ellátások	228 730	73 215	249 909	71 199	250 062	73 696	228 929	75 096	220 350	78 024
Rehabilitációs ellátások	92 951	54 282	40 741	45 604	34 955	46 292	28 128	47 292	22 222	46 704
Bányászok egészségkárosodási járadéka	2 038	98 621	2 020	100 817	1 924	104 818	1 800	107 798	1 688	111 659

Megjegyzés: A 2012 előtt megállapított ellátások közül az I-II. csoportú rokkantaknak járó rokkantsági nyugdíjat, az átmeneti járadékot, a III. csoportú rokkantak közül, illetve a rendszeres szociális járadékosok közül az 1955 előtt születettek ellátását 2012-től rokkantsági ellátásként kell továbbfolyósítani. A 2012 előtt megállapított III. csoportos rokkantsági nyugdíjat és a rendszeres szociális járadékot 2012-től rehabilitációs ellátásként kell továbbfolyósítani, ha az ellátott 1955-ben, vagy később született. E kör ellátásának végleges feltételei az intézményes komplex felülvizsgálat alapján kerülnek meghatározásra.

Forrás: MÁK.

A forrás adatok xls formátumban letölthetők: http://www.bpdata.eu/mpt/2020hut11_04

11.5. táblázat: A nyugdíjba vonulás korcentruma és a nyugdíjazottak létszáma

	2011		2012		2013		2014		2015	
	Átlagkor	Fő	Átlagkor	Fő	Átlagkor	Fő	Átlagkor	Fő	Átlagkor	Fő
Nők										
Öregségi és öregségi jellegű nyugdíjak	58,6	85 503	59,3	53 659	59,6	40 775	59,7	39 425	60,1	42 199
Ebből nőknek 40 év jogosultsági idő alapján járó nyugdíj	57,7	54 872	57,8	26 910	58,0	24 298	58,3	27 637	58,7	28 767
Rokkantsági és baleseti rokkantsági nyugdíj	50,7	9 040	-	-	-	-	-	-	-	-
Rehabilitációs járadék	47,1	5 267	..	..	..	..	..	..	..	..
Összesen	57,2	99 810	..	..	..	..	..	..	..	..
Férfiak										
Öregségi és öregségi jellegű nyugdíjak	60,6	44 111	62,2	22 265	62,3	21 871	62,8	18 912	62,8	22 569
Rokkantsági és baleseti rokkantsági nyugdíj	52,0	11 106	-	-	-	-	-	-	-	-
Rehabilitációs járadék	47,0	4 945	..	..	..	..	..	..	..	..
Összesen	57,9	60 162	..	..	..	..	..	..	..	..
Együtt										
Öregségi és öregségi jellegű nyugdíjak	59,2	129 614	60,2	75 924	60,6	62 646	60,7	58 337	61,0	64 768
Rokkantsági és baleseti rokkantsági nyugdíj	51,4	20 146	-	-	-	-	-	-	-	-
Rehabilitációs járadék	47,1	10 212	..	..	..	..	..	..	..	..
Összesen	57,5	159 972	..	..	..	..	..	..	..	..
	2016		2017		2018		2019		2020	
Nők										
Öregségi és öregségi jellegű nyugdíjak	61,1	55 882	61,0	47 091	61,3	50 102	62,1	61 724	61,6	42 792
Ebből nőknek 40 év jogosultsági idő alapján járó nyugdíj	59,0	28 260	59,3	28 657	59,5	29 372	59,6	27 942	59,8	26 984
Rokkantsági és baleseti rokkantsági nyugdíj	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Rehabilitációs járadék	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..
Összesen	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..
Férfiak										
Öregségi és öregségi jellegű nyugdíjak	63,1	50 386	63,6	32 520	63,7	35 639	64,1	59 619	64,5	29 582
Rokkantsági és baleseti rokkantsági nyugdíj	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Rehabilitációs járadék	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..
Összesen	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..
Együtt										
Öregségi és öregségi jellegű nyugdíjak	62,1	106 268	62,1	79 611	62,3	85 741	63,1	121 343	62,8	72 374
Rokkantsági és baleseti rokkantsági nyugdíj	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Rehabilitációs járadék	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..
Összesen	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..

Megjegyzés: Az adatok nem tartalmazzák a fegyveres testületek és a rendvédelmi szervek megállapítási adatait, illetve 2008. évet megelőzően a MÁV adatait. Az „öregségi jellegű nyugdíjak” megnevezés alatt – a megállapítórendszer sajátossága miatt – néhány korhatár előtti ellátásfajta is szerepel. Az egyes években az adott évi szabályok szerint megállapított ellátások. Módszertani fejlesztés következtében 2011. évtől kezdődően az adatok eltérnek a korábbi kiadványokban szereplőktől.

Forrás: *MÁK*.

A forrás adatok xls formátumban letölthetők: http://www.bpdata.eu/mpt/2020hut11_05

11.6. táblázat: Rokkantsági járadékban részesülők létszáma és a teljes ellátások emelés utáni átlagösszegei az év januárjában

Év	Rokkantsági járadék		Év	Rokkantsági járadék	
	létszám, fő	átlagösszeg, Ft		létszám, fő	átlagösszeg, Ft
2005	28 738	27 257	2013	32 463	33 422
2006	29 443	28 720	2014	32 497	33 422
2007	30 039	30 219	2015	32 528	34 034
2008	30 677	32 709	2016	32 430	34 581
2009	31 263	33 434	2017	32 789	35 147
2010	31 815	33 429	2018	33 027	36 494
2011	32 314	33 429	2019	33 169	37 481
2012	32 560	33 426	2020	33 290	38 804

Forrás: MÁK.

A forrás adatok xls formátumban letölthetők: http://www.bpdata.eu/mpt/2020hut11_06

11.7. táblázat: Új rokkantsági nyugdíjmegállapítások és az új öregségi nyugdíjmegállapítások részletes létszám adatai

Év	Rokkantsági és baleseti rokkantsági nyugdíjak együtt	Öregségi és öregségi jellegű nyugdíjak ^a			Az összesenből a korhatár évében			Az összesenből korhatár alatt		
		férfi	nő	együtt	férfi	nő	együtt	férfi	nő	együtt
2005	41 057	33 175	48 771	81 946	4 035	6 721	10 756	27 719	40 142	67 861
2006	36 904	34 207	47 531	81 738	4 013	732	4 745	29 025	45 675	74 700
2007	34 991	51 037	62 168	113 205	3 722	6 660	10 382	45 731	54 177	99 908
2008	19 832	25 912	39 423	65 335	3 154	288	3 442	22 180	38 761	60 941
2009	21 681	37 468	15 468	52 936	4 193	6 692	10 885	32 452	8 289	40 741
2010	24 094	37 394	13 719	51 113	6 350	7 213	13 563	29 990	5 801	35 791
2011	20 146	44 111	85 503	129 614	8 708	7 882	16 590	33 013	76 386	109 399
2012	n.é.	22 265	53 659	75 924	10 905	9 367	20 272	8 668	42 677	51 345
2013	n.é.	21 871	40 775	62 646	18 825	13 290	32 115	576	25 907	26 483
2014	n.é.	18 912	39 425	58 337	14 725	8 830	23 555	995	28 554	29 549
2015	n.é.	22 569	42 199	64 768	17 808	10 619	28 427	1 364	29 333	30 697
2016	n.é.	50 386	55 882	106 268	46 091	25 057	71 148	1 658	28 974	30 632
2017	n.é.	32 520	47 091	79 611	26 183	15 162	41 345	2 144	29 246	31 390
2018	n.é.	35 639	50 102	85 741	28 410	16 552	44 962	2 027	29 893	31 920
2019	n.é.	59 619	61 724	121 343	54 242	30 668	84 910	2 025	28 419	30 444
2020	n.é.	29 582	42 792	72 374	23 024	12 250	35 274	2 302	27 314	29 616

^a 2012 előtt az öregségi jellegű nyugdíjak közé tartozik: korengedményes öregségi nyugdíj, művészn nyugdíj, előnyugdíj (1997-ig), és a bányászn nyugdíj is. 2012. évtől egyes korhatár alatt megállapított nyugdíjjellegű ellátások (alapvetően a korhatár előtti ellátás) adatait is tartalmazták.

Megjegyzés: Az adatok nem tartalmazzák a fegyveres testületek és a rendvédelmi szervek megállapítási adatait, illetve 2008. évet megelőzően a MÁV adatait. Az „öregségi jellegű nyugdíjak” megnevezés alatt – a megállapítórendszer sajátossága miatt – néhány korhatár előtti ellátásfajta is szerepel. Az egyes években az adott évi szabályok szerint megállapított ellátások. Módszertani fejlesztés következtében 2011. évtől kezdődően az adatok eltérnek a korábbi kiadványokban szereplőktől. Kiemeljük, hogy az „összesenből a korhatár évében” oszlopban a korhatár évében, a korhatár napján vagy azt követően nyugdíjba vonultak számát tüntettük fel. Az oszlop a korhatár évében, de még a korhatár betöltése előtt nyugdíjba vonultak adatait nem tartalmazza, így biztosítható, hogy a korhatár előtt nyugdíjba vonulók adatait tartalmazó oszloppal ne legyen átfedés.

Forrás: MÁK.

A forrás adatok xls formátumban letölthetők: http://www.bpdata.eu/mpt/2020hut11_07

11.8. táblázat: Öregségi nyugdíjkorhatár

Születési év	Naptári év																					
	2009 2010	2011 2012	2013 2014 I.	2014 II. 2015 I.	2015 II. 2016	2017 I. 2017 II.	2018 I. 2018 II.	2019	2020 I.	2020 II. 2021 I.	2021 II. 2022	2023 2024										
1948	61	62	63	64	65	66	66	67	67	68	69	69	70	70	71	72	72	73	73	74	75	76
1949	60	61	62	63	64	65	65	66	66	67	68	68	69	69	70	71	71	72	72	73	74	75
1950	59	60	61	62	63	64	64	65	65	66	67	67	68	68	69	70	70	71	71	72	73	74
1951	58	59	60	61	62	63	63	64	64	65	66	66	67	67	68	69	69	70	70	71	72	73
1952 I.	57	58	59	60	61	62	62,5	63	63,5	64	65	65,5	66	66,5	67	68	68,5	69	69,5	70	71	72
1952 II.	57	58	59	60	61	61,5	62	62,5	63	64	64,5	65	65,5	66	67	67,5	68	68,5	69	70	71	72
1953	56	57	58	59	60	61	61	62	62	63	64	64	65	65	66	67	67	68	68	69	70	71
1954 I.	55	56	57	58	59	60	60	61	61,5	62	63	63,5	64	64,5	65	66	66,5	67	67,5	68	69	70
1954 II.	55	56	57	58	59	59,5	60	60,5	61	62	62,5	63	63,5	64	65	65,5	66	66,5	67	68	69	70
1955	54	55	56	57	58	59	59	60	60	61	61	62	63	63	64	65	65	66	66	67	68	69
1956 I.	53	54	55	56	57	58	58,5	59	59,5	60	61	61,5	62	62,5	63	64	64,5	65	65,5	66	67	68
1956 II.	53	54	55	56	57	57,5	58	58,5	59	60	60,5	61	61,5	62	63	63,5	64	64,5	65	66	67	68
1957	52	53	54	55	56	57	57	58	58	59	60	60	61	61	62	63	63	64	64	65	66	67
1958	51	52	53	54	55	56	56	57	57	58	59	59	60	60	61	62	62	63	63	64	65	66
1959	50	51	52	53	54	55	55	56	56	57	58	58	59	59	60	61	61	62	62	63	64	65
1960	49	50	51	52	53	54	54	55	55	56	57	57	58	58	59	60	60	61	61	62	63	64

Öregségi nyugellátásra az jogosult, aki betöltötte a jogszabályban rögzített – táblázatban szürkével jelölt –, rá vonatkozó (férfiak és nők esetén egységes) öregségi nyugdíjkorhatárt, rendelkezik az előírt szolgálati idővel. 2018. július 26. előtt a jogosultság csak akkor állt fenn, ha az igénylő nem állt biztosítással járó jogviszonyban. Az öregségi nyugdíj megállapításához szükséges szolgálati idő legalább 15 év. A táblázatban az öregségi nyugdíjkorhatárt tüntettük fel az adott évben született személyekre vonatkozóan. A cellák az adott évben született személy naptári év szerint betöltött életkorát mutatják.

Öregségi teljes nyugdíjra – életkorától függetlenül – jogosult az a nő, aki legalább 40 év jogosultsági idővel (mely nem feltétlenül egyezik meg a szolgálati idővel) rendelkezik. E lehetőségén túlmenően a 2011. évi CLXVII. tv. értelmében korhatár előtti nyugdíj 2011. december 31-ét követően már nem állapítható meg. A törvény ugyanakkor biztosítja a korábban már megállapított ilyen ellátások további, más jogcímen (korhatár előtti ellátás, szolgálati járandóság, átmeneti bányászjáradék, vagy balettművészeti életjáradék) történő folyósítását.

2012 előtt korhatár előtti öregségi nyugdíjként folyósították a következő ellátásokat: előrehozott és csökkentett összegű előrehozott öregségi nyugdíj, korekedvezményes nyugdíj, bányásznyugdíj, művésznyugdíj, országgyűlési, európai parlamenti képviselők, polgármesterek korhatár előtti öregségi nyugdíja, koregedményes nyugdíj, fegyveres testületek hivatásos tagjainak szolgálati nyugdíja.

Forrás: 1997. évi LXXXI. tv.; 2011. évi CLXVII. tv., <http://ado.hu/rovatok/tb-nyugdij/nyugdijkorhatar-elotti-ellatasok>.

A forrás adatok xls formátumban letölthetők: http://www.bpdata.eu/mpt/2020hut11_08

**12.1. táblázat: A személyi jövedelemadó kulcs
átlaga, minimális, maximális értéke, százalék**

Év	Átlagos adóterhelés, %	A bruttó bérre vetített személyi jövedelemadó kulcs	
		minimuma	maximuma
1990	..	0	50
1991	..	0	50
1992	..	0	40
1993	..	0	40
1994	..	0	44
1995	..	0	44
1996	..	20	48
1997	..	20	42
1998	..	20	42
1999	..	20	40
2000	..	20	40
2001	..	20	40
2002	..	20	40
2003	..	20	40
2004	..	18	38
2005	18,89	18	38
2006	19,03	18	36
2007	18,63	18	36
2008	18,86	18	36
2009	18,10	18	36
2010 ^a	16,34	21,59	40,64
2011 ^a	13,78	20,32	20,32
2012 ^b	14,90	16	20,32
2013	..	16	16
2014	..	16	16
2015	..	16	16
2016	..	15	15
2017	..	15	15
2018	..	15	15
2019	..	15	15
2020	..	15	15
2021	..	15	15

^a 2010-ben a nominális adókulcs 5 000 000 Ft-ig 17%, 5 000 001 Ft-tól pedig a 850 000 Ft és a 5 000 000 Ft-on felüli rész 32%-a. 2011-ben a nominális adókulcs 16%. Az összevont adóalap a jövedelem adóalap-kiegészítéssel (azaz 27 százalékkal) megnövelt összege.

^b 2012-ben a nominális adókulcs 16%. Az összevont adóalap a jövedelem és az adóalap-kiegészítés összege.

Az adóalap-kiegészítés összegét:

- az összevont adóalapba tartozó jövedelem 2 millió 424 ezer forintot meg nem haladó része után nem kell megállapítani,
- az összevont adóalapba tartozó jövedelem 2 millió 424 ezer forintot meghaladó része után 27 százalékos mértékkel kell megállapítani.

Forrás: Átlagos adóterhelés: http://nav.gov.hu/nav/szolgáltatások/adostatisztikák/szemelyi_jovedelemado/szemelyijovedelemado_adostatiszika.html. Egyéb adatok: http://nav.gov.hu/nav/szolgáltatások/adokulcsok_jarulekmertekek/adotablak.

A forrás adatok xls formátumban letölthetők: http://www.bpdata.eu/mpt/2020hut12_01

**12.2. táblázat: Az adóék mértékének változása
a minimálbér és alkalmi munkavállalói könyv (AMK) esetén**

Év	Minimálbér				Teljes bérkölttség minimálbér esetén		Minimálbér adóéke, %	AMK közteher ^a , Ft/nap		Teljes bérkölttség ^a , Ft/nap		AMK adóék ^a , %	
	bruttó, Ft/hó	bruttó, Ft/nap	nettó, Ft/hó	nettó, Ft/nap	Ft/hó	Ft/nap		általános	regisztrált munkanélküli	általános	regisztrált munkanélküli	általános	regisztrált munkanélküli
1997	17 000	783	15 045	693	26 450	1 196	43,1	500	500	1 193	1 193	41,9	41,9
1998	19 500	899	17 258	795	30 297	1 369	43,0	500	500	1 295	1 295	38,6	38,6
1999	22 500	1 037	18 188	838	34 538	1 546	47,3	500	500	1 338	1 338	37,4	37,4
2000	25 500	1 175	20 213	931	38 963	1 746	48,1	800	800	1 731	1 731	46,2	46,2
2001	40 000	1 843	30 000	1 382	58 400	2 638	48,6	1 600	1 600	2 982	2 982	53,6	53,6
2002	50 000	2 304	36 750	1 694	71 250	3 226	48,4	1 000	500	2 694	2 194	37,1	22,8
2003	50 000	2 304	42 750	1 970	70 200	3 191	39,1	1 000	500	2 970	2 470	33,7	20,2
2004	53 000	2 442	45 845	2 113	74 205	3 376	38,2	1 000	500	3 113	2 613	32,1	19,1
2005	57 000	2 627	49 305	2 272	79 295	3 572	37,8	700	500	2 972	2 772	23,6	18,0
2006	62 500	2 880	54 063	2 491	85 388	3 910	36,7	700	700	3 191	3 191	21,9	21,9
2007	65 500	3 018	53 915	2 485	89 393	4 095	39,7	700	700	3 185	3 185	22,0	22,0
2008	69 000	3 180	56 190	2 589	94 065	4 310	40,3	900	900	3 489	3 489	25,8	25,8
2009	71 500	3 295	57 815	2 664	97 403 ^b	4 464	40,6	900	900	3 564	3 564	25,3	25,3
2010	73 500	3 387	60 236	2 776	94 448	4 352	36,2	900	900	3 676	3 676	24,5	24,5

	Minimálbér				Teljes bérkölttség minimálbér esetén		Minimálbér adóéke, %	Egyszerűsített foglalkoztatás ^c					
	bruttó, Ft/hó	bruttó, Ft/nap	nettó, Ft/hó	nettó, Ft/nap	Ft/hó	Ft/nap		alkalmi munka	mezőgazdasági/turisztikai ideny-munka	alkalmi munka	mezőgazdasági/turisztikai ideny-munka	alkalmi munka	mezőgazdasági/turisztikai ideny-munka
2011	78 000	3 594	60 600	2 793	100 230	4 619	39,5	1 000	500	3 793	3 293	26,4	15,2
2012	93 000	4 280	60 915	2 803	119 505	5 500	49,0	1 000	500	3 383	2 883	29,6	17,3
2013	98 000	4 510	64 190	2 954	125 930	5 795	49,0	1 000	500	3 511	3 011	28,5	16,6
2014	101 500	4 670	66 483	3 059	130 428	6 001	49,0	1 000	500	3 600	3 100	27,8	16,1
2015	105 000	4 830	68 775	3 164	134 925	6 207	49,0	1 000	500	3 689	3 189	27,1	15,7
2016	111 000	5 110	73 815	3 398	142 635	6 566	48,2	1 000	500	3 888	3 388	25,7	14,8
2017	127 500	5 870	84 788	3 904	157 463	7 543	46,2	1 000	500	4 318	3 818	23,2	13,1
2018	138 000	6 603	91 770	4 391	167 670	8 022	45,3	1 000	500	4 732	4 232	21,1	11,8
2019	149 000	7 163	99 085	4 764	180 290	8 668	45,0	1 000	500	5 049	4 549	19,8	11,0
2020	161 000	7 740	107 065	5 147	191 590	9 211	44,1	1 000	500	5 375	4 875	18,6	10,3
2021	167 400	8 048	111 321	5 352	195 858	9 416	43,2	1 000	500	5 549	5 049	18,0	9,9

^a A bruttó napi minimálbér oszlopnak megfelelő összegben kifizetett munkadíj és alkalmi munkavállalói könyvvel történő munkavégzés esetén. A minimálbérhez történő hasonlítás alapja az a feltételezés, hogy az alkalmi munkásoknak a lehető legkevesebbet fizetnek a foglalkoztatók.

^b 2009. I. félévére vonatkozó szabályozás szerint.

^c 2010. április 1-jétől az alkalmi munkavállalói könyvek és a közteherjegyek megszűntek, melyeket az egyszerűsített foglalkoztatás váltott fel.

Megjegyzés: Az adóék az összes közteher (adó és járulék) és a teljes bérkölttség hányadosa, számítása: $\text{adóék} = (\text{teljes bérkölttség} - \text{nettó bér}) / \text{teljes bérkölttség}$.

Forrás: Minimálbér: http://www.ksh.hu/docs/hun/xstadat/xstadat_eves/i_qli041.html. Közteherjegy: 1997. évi LXXIV. Törvény. Egyszerűsített foglalkoztatás: 2010. évi LXXV. törvény. 2014–2015-ös adatok forrásai: http://www.afsz.hu/engine.aspx?page=allakeresoknek_ellatasok_osszegei_es_kozterhei, <http://officina.hu/gazdasag/93-minimalber-2015>, <http://www.nav.gov.hu>. Scharle Ágota számítása alapján.

A forrás adatok xls formátumban letölthetők: http://www.bpdata.eu/mpt/2020hut12_02

12.3. táblázat: Minimálbér, bérminimum és nyugdíjminimum havi összege, folyó évi ezer forint

Dátum	Minimálbér havi összege, Ft	A bruttó átlagkereset százalékában	APW arányában, %	Garantált bérminimum	Nyugdíj-minimum
1990. II. 1.	4 800	..	40,9	-	4 300
1991. IV.1.	7 000	..	..	-	5 200
1992. I. 1.	8 000	35,8	41,4	-	5 800
1993. II. 1.	9 000	33,1	39,7	-	6 400
1994. II. 1.	10 500	30,9	37,8	-	7 367
1995. III. 1.	12 200	31,4	37,0	-	8 400
1996. II. 1.	14 500	31,0	35,8	-	9 600
1997. I. 1.	17 000	29,7	35,1	-	11 500
1998. I. 1.	19 500	28,8	34,4	-	13 700
1999. I. 1.	22 500	29,1	34,6	-	15 350
2000. I. 1.	25 500	29,1	35,0	-	16 600
2001. I. 1.	40 000	38,6	48,3	-	18 310
2002. I. 1.	50 000	40,8	54,5	-	20 100
2003. I. 1.	50 000	36,4	51,5	-	21 800
2004. I. 1.	53 000	37,2	50,7	-	23 200
2005. I. 1.	57 000	33,6	49,2	-	24 700
2006. I. 1.	62 500	36,5	52,3	68 000	25 800
2007. I. 1.	65 500	35,4	49,3	75 400	27 130
2008. I. 1.	69 000	34,7	49,5	86 300	28 500
2009. I. 1.	71 500	35,8	50,0	87 500	28 500
2010. I. 1.	73 500	36,3	48,6	89 500	28 500
2011. I. 1.	78 000	36,6	49,8	94 000	28 500
2012. I. 1.	93 000	41,7	54,3	108 000	28 500
2013. I. 1.	98 000	42,5	55,1	114 000	28 500
2014. I. 1.	101 500	42,7	56,9	118 000	28 500
2015. I. 1.	105 000	42,4	54,0	122 000	28 500
2016. I. 1.	111 000	42,2	53,5	129 000	28 500
2017. I. 1.	127 500	42,9	54,5	161 000	28 500
2018. I. 1.	138 000	41,8	53,9	180 500	28 500
2019. I. 1.	149 000	40,5	..	195 000	28 500
2020. I. 1.	161 000	39,9	..	210 600	28 500
2021. I. 1.	167 400	..	..	219 000	28 500

Megjegyzés: 1999-ig a képzetlen munkaerőt foglalkoztató ágazatok rendszerint néhány hónapos haladékokat kaptak az új minimálbér bevezetésére.

A garantált bérminimum a szakképzett alkalmazottakra vonatkozik, a minimálbér és a bérminimum is a bruttó összeg.

A minimálbér mentes a személyi jövedelemadótól 2002 szeptemberétől. Ez az intézkedés a nettó minimálbér 15,9%-os emelkedését eredményezte.

APW: feldolgozóipari fizikai munkás átlagbére, *NFSZ BT* alapján. 1990-ben az előző évi adat indexálva (mivel 1990-ben nem volt Bértarifa felvétel).

Forrás: Minimálbér: 1990–91: <http://www.mszosz.hu/files/1/64/345.pdf>, 1992–: *KSH*. Garantált bérminimum: http://www.nav.gov.hu/nav/szolgaltatasok/adokulcsok_jarulekmerterkek/minimalber_garantalt. Nyugdíjminimum: http://www.ksh.hu/docs/hun/xtabla/nyugdij/tablny11_03.html. APW: *NFSZ BT*.

A forrás adatok xls formátumban letölthetők: http://www.bpdata.eu/mpt/2020hut12_03

12.4. táblázat: Munkát terhelő adók a költségvetési bevétel és a keresetek arányában

Év	Munkát terhelő adók az adóbevétel arányában ^a , %	Implicit adókulcs ^b	Átlagkereset 67%-ának adóéke	Minimálbér adóéke ^c
1990		..	..	38,2
1991	52,4	..	..	40,4
1992	54,8	..	..	40,9
1993	54,4	..	..	42,3
1994	53,7	..	..	41,2
1995	52,1	42,3	..	44,2
1996	52,5	42,1	..	41,8
1997	54,2	42,5	..	43,1
1998	53,1	41,8	..	43,0
1999	51,5	41,9	..	47,3
2000	48,7	41,4	51,4	48,1
2001	49,8	40,9	50,9	48,6
2002	50,3	41,2	48,2	48,4
2003	48,7	40,0	44,6	39,1
2004	47,5	39,1	44,8	38,2
2005	48,6	37,6	43,1	37,8
2006	48,6	38,3	43,3	36,7
2007	49,3	40,8	46,1	39,7
2008	50,9	42,3	46,8	40,3
2009	48,0	40,3	46,2	40,6 ^d
2010	47,0	38,6	43,8	36,2
2011	46,9	38,3	45,2	39,5
2012	47,1	40,2	47,9	49,0
2013	46,7	40,1	49,0	49,0
2014	46,1	40,6	49,0	49,0
2015	45,7	41,4	49,0	49,0
2016	46,4	41,4	48,3	48,3
2017	46,0	39,6	46,2	46,2
2018	45,8	38,9	45,0	45,0
2019	45,7	39,4	45,0	45,0
2020	..	..	44,1	44,1
2021	..	..	43,2	43,2

^a Munkát terhelő adók és járulékok az összes adójellegű bevétel arányában.

^b Az implicit adókulcs a munkát terhelő adókból és járulékokból befolyt bevétel és a munkából származó jövedelem (adóalap) hányadosa.

^c Az adóék az összes közteher (adó és járulék) és a teljes bérköltség hányadosa, számítása: adóék=(teljes bérköltség–nettó bér)/teljes bérköltség.

^d A minimálbér adóéke 2009-ben éves átlag (a járulékok júniusban csökkentek).

Forrás: Munkát terhelő adók: 1991–1995: Scharle Ágota becslése PM mérlegadatok alapján.

1996–2002: http://ec.europa.eu/taxation_customs/taxation/gen_info/economic_analysis/tax_structures/index_en.htm. 2003–: https://ec.europa.eu/taxation_customs/business/economic-analysis-taxation/data-taxation_en, Eurostat online adatbázis. Implicit adókulcs:

Eurostat online adatbázis (gov_a_tax_itr), 2003–: https://ec.europa.eu/taxation_customs/business/economic-analysis-taxation/data-taxation_en. Adóék az átlagbér 67 százalékán:

OECD: Taxing wages 2010, Párizs 2011, OECD Tax Statistics/ Taxing wages/ Comparative tables. Adóék a minimálbér szintjén: Scharle Ágota számítása.

A forrás adatok xls formátumban letölthetők: http://www.bpdata.eu/mpt/2020hut12_04

13.1. táblázat: A 20–64 éves népesség foglalkoztatási aránya és a 15-74 éves népesség munkanélküliségi rátája nemenként az Unió tagországokban, 2020

Ország	Foglalkoztatási arány			Munkanélküliségi ráta		
	férfiak	nők	együtt	férfiak	nők	együtt
Ausztria	79,5	71,5	75,5	5,5	5,2	5,4
Belgium	74,1	65,9	70,0	5,7	5,4	5,6
Bulgária	77,8	68,9	73,4	5,4	4,8	5,1
Ciprus	81,1	69,1	74,9	7,6	7,6	7,6
Csehország	87,2	71,9	79,7	2,2	3,0	2,6
Dánia	81,3	74,3	77,8	5,3	6,0	5,6
Észtország	81,8	75,8	78,8	7,0	6,6	6,8
Finnország	77,9	75,0	76,5	8,0	7,5	7,8
Franciaország	75,0	68,0	71,4	8,1	8,0	8,0
Görögország	70,7	51,8	61,1	13,6	19,8	16,3
Hollandia	84,4	75,5	80,0	3,7	4,0	3,8
Horvátország	72,5	61,3	66,9	7,5	7,6	7,5
Írország	79,5	67,4	73,4	5,6	5,7	5,7
Lengyelország	81,4	65,7	73,6	3,1	3,3	3,2
Lettország	79,0	75,2	77,0	9,1	7,1	8,1
Litvánia	77,5	75,8	76,7	9,3	7,7	8,5
Luxemburg	75,6	68,5	72,1	6,6	7,0	6,8
Magyarország	83,1	67,0	75,0	4,1	4,5	4,3
Málta	85,7	68,0	77,4	4,2	4,4	4,3
Németország	83,1	76,8	80,0	4,2	3,4	3,8
Olaszország	72,6	52,7	62,6	8,4	10,2	9,2
Portugália	77,8	71,9	74,7	6,6	7,1	6,9
Románia	80,3	61,0	70,8	5,3	4,7	5,0
Spanyolország	71,4	60,0	65,7	13,9	17,4	15,5
Svédország	83,2	78,3	80,8	8,3	8,3	8,3
Szlovákia	78,7	66,1	72,5	6,4	7,1	6,7
Szlovénia	78,6	72,4	75,6	4,4	5,6	5,0
EU-27	78,0	66,7	72,4	6,8	7,4	7,1

Forrás: Eurostat. <http://epp.eurostat.ec.europa.eu>

A forrás adatok xls formátumban letölthetők: http://www.bpdata.eu/mpt/2020hut13_01

13.2. táblázat: A foglalkoztatottak összetétele az Unió tagországokban^a, 2020

Ország	Egyéni vállalkozó ^b	Részmunka-idős	Határozott idejű szerződéses	Mezőgazdaság	Ipar	Piaci szolgáltatás	Nem piaci szolgáltatás ^c
Ausztria	10,5	27,2	8,2	3,6	25,3	41,8	29,3
Belgium	13,4	24,4	10,1	0,8	20,5	40,3	38,4
Bulgária	10,1	1,8	3,5	6,4	30,7	41,0	21,8
Ciprus	12,1	10,0	13,4	2,2	19,6	48,1	30,1
Csehország	15,8	5,7	7,0	2,6	37,7	34,6	25,2
Dánia	7,5	23,4	10,9	1,9	19,0	41,2	37,9
Észtország	10,5	12,3	2,8	2,9	29,7	39,9	27,5
Finnország	11,8	14,8	14,6	3,2	22,1	39,9	34,7
Franciaország	11,6	17,0	15,3	2,3	20,2	40,2	37,4
Görögország	27,9	8,6	10,1	10,0	15,1	46,0	28,9
Hollandia	15,8	50,8	18,0	2,0	16,1	45,9	36,1
Horvátország	11,0	4,5	15,2	6,1	28,4	39,5	26,0
Írország	12,3	18,2	9,0	3,6	19,1	46,1	31,2
Lengyelország	17,9	5,9	18,4	9,5	32,0	35,0	23,5
Lettország	12,2	8,9	2,8	7,3	24,1	41,5	27,1
Litvánia	11,1	6,1	1,2	5,5	25,7	41,3	27,5
Luxemburg	7,8	18,0	7,7	0,7	10,3	47,1	41,9
Magyarország	11,2	4,8	5,9	4,7	32,1	35,9	27,3
Málta	15,5	11,1	8,0	1,0	18,3	46,5	34,1
Németország	7,7	27,7	10,8	1,1	27,7	37,9	33,3
Olaszország	20,2	18,2	15,2	3,8	26,7	41,5	28,0
Portugália	13,4	7,5	17,8	3,2	25,7	39,1	32,0
Románia	15,1	5,9	1,2	18,5	30,5	33,5	17,5
Spanyolország	15,3	13,9	24,2	3,9	20,6	45,1	30,3
Svédország	8,6	22,3	14,8	1,3	18,6	41,4	38,8
Szlovákia	14,7	4,5	6,5	2,6	36,8	34,2	26,4
Szlovénia	10,7	8,3	10,8	3,5	34,4	35,8	26,2
EU-27	13,4	18,2	13,5	4,1	25,3	39,8	30,9

^a Összes foglalkoztatott = 100, kivéve a határozott idejű szerződéssel dolgozókat, ahol a viszonyítási alap az összes alkalmazott.

^b Társas vállalkozás és szövetkezei tagjaival együtt.

^c O-U nemzetgazdasági ágak.

Forrás: Eurostat (Newcronos) Munkaerő-felmérés.

A forrás adatok xls formátumban letölthetők: http://www.bpdata.eu/mpt/2020hut13_02

13.3. táblázat: Betöltetlen álláshelyek aránya^a, 2020

Ország	Betöltetlen álláshelyek aránya	Ország	Betöltetlen álláshelyek aránya	Ország	Betöltetlen álláshelyek aránya
Bulgária	0,80	Horvátország	1,40	Magyarország	2,28
Portugália	0,88	Észak-Macedónia	1,63	Svédország	2,35
Lengyelország	0,95	Luxemburg	1,65	Norvégia	2,43
Románia	1,00	Észtország	1,73	Lettország	2,83
Szlovákia	1,00	Szlovénia	2,18	Hollandia	3,08
Litvánia	1,30	Finnország	2,18	Csehország	6,18

^a Negyedéves arányok átlaga.

Forrás: Eurostat. <http://ec.europa.eu/eurostat/web/labour-market/job-vacancies/database> (jvs_q_nace2: 2021.08.18. frissítés, letöltve: 2021.09.02.)

A forrás adatok xls formátumban letölthetők: http://www.bpdata.eu/mpt/2020hut13_03

A FONTOSABB ADATOK FORRÁSAI

Az adatoknak adatgyűjtők szerinti csoportosításban két fő forrása van, az egyik a Központi Statisztikai Hivatal (KSH) rendszeres intézményi-, illetve lakossági típusú munkaügyi adatgyűjtése, a másik a Nemzeti Foglalkoztatási Szolgálat (NFSZ) regisztere és az általa lebonyolított adatgyűjtések.

FŐBB KSH ADATFORRÁSOK

KSH Munkaerő-felmérés – KSH MEF

A Központi Statisztikai Hivatal a lakosság gazdasági aktivitásának – foglalkoztatottságának és munkanélküliségének – vizsgálatára 1992-ben vezette be ezt az adatgyűjtést. A munkaerő-felmérés a magánháztartásokra kiterjedő reprezentatív felvétel, mely a 15–74 éves személyek gazdasági aktivitásáról nyújt információt. Az adatgyűjtés célja, hogy a foglalkoztatottság és a munkanélküliség alakulását a nemzetközi statisztikai ajánlásoknak megfelelően, a mindenkori munkaügyi szabályozástól, illetve annak változásától függetlenül, a Nemzetközi Munkaügyi Szervezet (ILO) fogalmait felhasználva figyelje meg.

A lakosság körében végzett munkaerő-felmérés a nemzetközi gyakorlatban a foglalkoztatottság, a munkanélküliség és az alulfoglalkoztatottság egyidejű, átfogó és konzisztens mérésének általánosan elterjedt eszköze. Az adatok feldolgozásának technikája biztosítja az osztályozásból adódó torzítások minimálisra csökkentését (mivel az egyes csoportokba való besorolás szigorú kritériumok szerint történik), ugyanakkor bizonyos fokú szabadságot is enged a nemzeti sajátosságok figyelembevételénél.

A magyar munkaerő-felmérés a vizsgált népességet a felvételt megelőző héten (2003-ig ez mindig a hónap 12 napját tartalmazó héten volt) végzett tevékenységük alapján sorolja a következő két főcsoportba: gazdaságilag aktívak (a rendelkezésre álló munkaerő) és gazdaságilag nem aktívak (inaktívak).

A gazdaságilag aktív kategória (rendelkezésre álló munkaerő) magában foglalja mindazon személyeket, akik a megfigyelés hetében a munkapiacra foglalkoztatottként vagy munkanélküliként jelen voltak.

A felvételben használt fogalmak az ILO ajánlásait követik. Ennek megfelelően tartalmuk a következő:

Foglalkoztatottnak tekintendő mindenki, aki a vizsgált időszakban (a negyedév egyes hónapjainak vonatkozási hetében) legalább 1 óra, jövedelmet biztosító munkát végzett, vagy munkájától csak átmenetileg (szabadság, betegség, stb. miatt) volt távol.

Jövedelmet biztosító munkának számít minden olyan tevékenység:

- amely pénzjövedelmet eredményez, vagy
- amely természetbeni juttatást biztosít,
- amelyet egyéb, később realizálható jövedelem érdekében végeztek,
- amelyet, mint segítő családtagok végeztek a háztartáshoz tartozó gazdaság, vállalkozás jövedelmének növelése érdekében.

A felvétel szempontjából nem számít jövedelmet biztosító munkának az önként, ingyenesen, más háztartásnak vagy intézménynek nyújtott bármilyen segítség (társadalmi munka, ún. kalákamunka, stb.), a saját ház vagy lakás építése, felújítása, javítása, a tanulmányhoz kötött szakmai gyakorlat keretében végzett munka (még akkor sem, ha azért valamilyen díjazást kapnak), valamint a háztartásban, a ház körül végzett munka, beleértve a kerti munkákat is. A háztáji gazdaságban végzett munka csak akkor tekinthető jövedelemszerzőnek, ha annak eredménye jellemzően piacra és nem saját fogyasztásra kerül.

A gyermekgondozási díjban (gyed), gyermekgondozási segélyben (gyes) részesülőket – az 1995-ben Prágában az átalakuló országok számára megfogalmazott ILO-ajánlásnak megfelelően – a vonatkozási héten végzett tevékenységük alapján kell osztályozni.

Mivel a nemzeti számlák (SNA) fogalmi rendszere szerint a védelmi tevékenység hozzájárul a nemzeti össztermék létrehozásához, a sorkatonák általában a foglalkoztatottak között szerepelnek, ha az adattartalom ettől eltérő, akkor lábjegyzetben történik utalás rá. A sorkatonák létszámára vonatkozó adat adminisztratív forrásból származott. (A KSH adatbázisok visszatekinthető idősoraiiban jellemzően a sorkatonák nélküli adat szerepel. A sorkatonákkal kapcsolatos koncepcionális

döntés csak a sorkatonaság 2003. évi megszüntetéséig befolyásolja a foglalkoztatotti létszámot, illetve az ebből számított mutatókat.)

Munkanélkülinek tekintendő az a személy, akinél egyidejűleg a következő tényezők fennállnak:

- az adott héten nem dolgozott (s nincs olyan munkája, amelytől átmenetileg távol volt),
- aktívan keresett munkát a kikérdezést megelőző négy hét folyamán,
- rendelkezésre áll, azaz két héten belül munkába tudna állni, ha találna megfelelő állást.

A munkanélküliek sajátos csoportját alkotják azok, akik ugyan nem dolgoztak a vonatkozó héten, de már találtak munkát, ahol 90 napon belül (2002-ig 30 napon belül) dolgozni kezdenek.

Aktív munkakeresésnek tekintendő, ha valaki állami vagy magán-munkaközvetítőn keresztül érdeklődött állás után, közvetlenül keresett meg munkáltatókat, hirdetést olvasott, adott fel, hirdetésre válaszolt, rokonoknál, ismerősöknél érdeklődött, tesztet írt, vizsgát tett vagy meghallgatáson volt, vállalkozásának elindítását intézte.

Gazdaságilag aktívak azok, akik megjelennek a munkapiacra, azaz a foglalkoztatottak és a munkanélküliek.

Gazdaságilag nem aktívak azok, akik a vonatkozó héten nem dolgoztak, illetve nem volt rendszeres, jövedelmet biztosító munkájuk és nem is kerestek munkát, vagy kerestek, de nem tudtak volna munkába állni. Ide tartoznak – többek között – a passzív munkanélküliek, akik szeretnének ugyan munkát, de kedvezőtlennek ítélve elhelyezkedési esélyeiket, meg sem kísérik az álláskeresést.

A munkaerő-felmérés mintája többlépcsős, rétegzett minta, amely kialakításánál a rétegek képző ismérvek a következők voltak: földrajzi egységek, települések nagysága szerinti kategóriák, lakóövezetek. Ez utóbbiak a mintában a következő aggregátumok formájában jelennek meg: bel-, egyéb bel-, külterületek. A mintában alkalmazott egyszerű rotációs eljárás szerint bármely háztartás, amely valamilyen időpontban belép a mintába, hat egymást követő negyedévben szolgáltat adatokat, majd végleg elhagyja azt. A munkaerő-felmérés negyedéves mintája háromhavi részmintát tartalmaz. A felvétel a mintába került lakásokban élő, valamennyi háztartás összes tagjáról gyűjt demográfiai társadalmi alap-, valamint a 15–74 év közötti személyekről gazdasági aktivitásukra vonatkozó információkat. 1998 óta a mintába kijelölt címek száma negyedévente mintegy 38 ezer.

A munkaerő-felmérés adatainak teljeskörűsítése hivatott, speciális népességszám-továbbszámítási modellel történik. Az egyes népességcsoportok létszáma a munkaerő-felmérés mintájából a mintában megfigyelt értékek megfelelő súllyal történő szorzása és összegezése után számítható. A teljeskörűsítéséhez szükséges súlyok, illetve felszorozó tényezők meghatározása két lépésben történik. Először a minta 275 rétegére vonatkozóan készülnek el az elsődleges súlyok, majd korrekciós eljárás során – amire a meghíúsulások torzító hatásának mérsékelése miatt van szükség – az ún. korrigált súlyok. A korrekciós eljárásban kulcsfontosságú szerepet játszanak a továbbszámított népesség- és lakásszámok.

A kiadványban szereplő MEF adatok teljeskörűsítése az 1992–2000 közötti időszakra vonatkozóan az 1990. évi népszámlálás alapján készült súlyrendszerrel történt úgy, hogy a korábbi idősorokban még a régi súlyozású 2001. évi adatok is megadásra kerültek. 2003-tól a munkaerő-felmérés adatainak teljeskörűsítése a 2001. évi népszámláláson alapuló népességszám-továbbvezetés bázisán történt. Ezzel egy időben a 2001–2002. évi adatok is újraszámításra és lecserélésre kerültek. A KSH adatbázisok visszatekintő idősorai a 2001. évi népszámlálás alapján jellemzően 1998-ig kerültek visszavezetésre. (Azért eddig, mert 1997 és 1998 között a települési minta bővítése törést okozott az idősorokban.) A 2011. októberi népszámlálás alapján a demográfiai adatok nem, viszont a munkaerő-felmérés teljeskörűsítéséhez használt korrigált népességszám visszavezetésre került. Emiatt a MEF adatok 2006-ig visszamenőlegesen változtak.

Intézményi munkaügyi statisztika – KSH IMS

A kereseti adatok legfontosabb forrása 2018-ig a havi (éves) intézményi munkaügyi jelentés volt. 2019-től a havi létszám- és kereseti információk a Nemzeti Adó- és Vámhivataltól átvett ún. járulékbemutatóból, a Központosított Intézményszámfejtő Rendszert alkalmazó költségvetési szervezetek esetében pedig továbbra is a Magyar Államkincstártól átvett adatbázisból kerülnek előállításra. Az adatok vonatkozó köre a felhasznált forrástól függetlenül a legalább 5 főt foglalkoztató vállalkozások, a költségvetési és társadalombiztosítási intézmények intézmények teljes körűen, valamint a foglalkoztatás szempontjából jelentős és adatgyűjtésre kijelölt nonprofit szervezetek.

A keresetek minden esetben a teljes munkaidőben foglalkoztatottakra vonatkoznak. A mindenkori havi átlagkereset részét képezi a kifizetés hónapjában az

alaphér, a bérpótlékok (ide tartozik a bányászati hűségjutalom és a Széchenyi, illetve a professzori ösztöndíj is), a kiegészítő fizetés, valamint a prémium, a jutalom, a 13. és további havi fizetés.

A nettó kereset a gazdálkodó szervezetenkénti bruttó átlagkeresetből a munkavállalót terhelő járulékok valamint a személyi jövedelemadó levonásával, az adott évre érvényes járulékküszöb és az alkalmazotti kedvezményre jogosító jövedelemhatár figyelembevételével számított adat. A bruttó keresetből kiinduló nettósítás csak az összes munkavállalót érintő levonásokat kezeli. A személyi jövedelemadó kiszámítása az szja-törvényben szereplő – az adott évre érvényes – adóelőleg-kulcsokkal történik. A nettósítás alapállomány és szervezeti szinten történik.

A bruttó és nettó kereseti indexek közötti különbség nagysága, és iránya az adott évi adó és járulékszabályok függvénye. Az indexek összehasonlító körre vonatkoznak, figyelembe véve a definíció változásokat, illetve az adatgyűjtés körének változásait is. A KSH tradicionálisan a főátlag indexet publikálja keresetnövekedési mutatóként. A keresetváltozás mértéke így a két időszak közötti létszámárányok eltolódását és a tényleges keresetváltozás hatását együttesen tükrözi. A reálkereset változása a nettó kereseti index és az ugyanezen időszaki fogyasztóiár-index hányadosából képzett index 100 százalék feletti (vagy alatti) értéke.

A foglalkozások egységes osztályozási rendszere (FEOR) 1994. január 1-je óta érvényes változata szerint a szellemi állománycsoport alatt az 1–4. foglalkozási főcsoportba, a fizikaiba pedig az 5–9. foglalkozási főcsoportba tartozók értendőek.

Üres álláshely statisztika

A KSH negyedéves gyakoriságú üres álláshelyekre vonatkozó adatgyűjtésének adatszolgáltatói köre meg egyezik a havi intézményi munkaügyi jelentésével (KSH IMS). A vonatkozó EU előírásnak megfelelően üresnek azok az újonnan létrehozott, betöltetlen, illetve a közeljövőben (3 hónapon belül) megüresedő álláshelyek minősülnek, amelyeknél „a munkáltató aktív lépéseket tesz és a jövőben is tenni fog annak érdekében, hogy az álláshely kívülről történő betöltéséhez a megfelelő jelöltet megtalálja és az álláshely a megfelelő jelölt megtalálása esetén a megüresedést követően be is tölthető”.

KSH Sztrájk statisztika

A megfigyelés a legalább 10 főt érintő, illetve figyelemzettető sztrájk esetén a 2 órát meghaladó eseményeket terjed ki.

KSH Munkaerőmérés – KSH MEM

A munkaerő-felmérés bevezetése előtt a teljes munkaerő felméréséről az évenként készülő munkaerőmérés adott képet a két népszámlálás közötti időszakban.

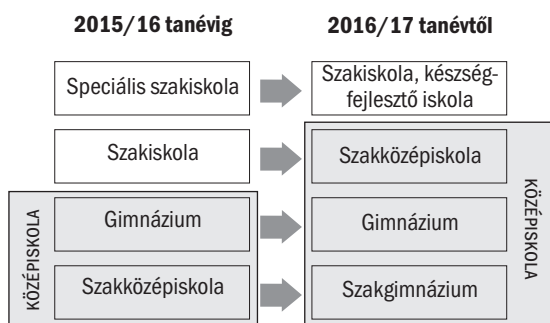
A munkaerőmérés, mint neve is mutatja, mérlegszerű elszámolás, amely egy eszmei időpontban (január 1.) állítja szembe a rendelkezésre álló munkaerőt (munkaerőforrás) a munkaerő-felhasználással. A népességet gazdasági aktivitásuk szempontjából veszi számba, megkülönböztetve a munkavállalási korú, illetve munkavállalási koron kívüli népességet. Az adatok forrása az éves és évközi intézményi munkaügyi-statisztikai adatgyűjtés 1992-től, a lakossági munkaerő-felmérés és a népszámlálás adatállományai, a gazdasági szervezetek regisztere, az Országos Egészségbiztosítási Pénztár, az Országos Nyugdíjbiztosítási Főigazgatóság, valamint a regisztrációs munkanélküli statisztika. A KSH 2013-tól ilyen elszámolást már nem készít.

Oktatási adatok forrása

Az oktatási intézmények tevékenységére vonatkozó adatokat az Emberi Erőforrások Minisztériuma (illetve az oktatási tevékenységért felelős mindenkorai minisztérium) gyűjti és dolgoztatja fel. Az oktatási adatfelvételek rendszere a 2000/2001. tanévtől újult meg tartalmában és módszerében (így a papír alapú kérdőíveket felváltotta az elektronikus adatgyűjtési rendszer, ami az áttérés évében átmenetileg a korábbinál alacsonyabb megbízhatósági fokú információt eredményezett), követve az oktatás 1993. évi LXXIX. és LXXX. sz. törvényekben meghatározott szervezeti és tevékenységi rendszert. Az adatfelvétel számbavételi egysége az oktatási intézmény, a megfigyelés tárgya pedig az ott folyó oktatási feladat. Az adatfelvétel eszmei időpontja 2000/2001-től minden év október 1. illetve október 15. (2000 előtt pedig egy ehhez közeli, de iskolatípusonként eltérő időpont).

A középfokú oktatásban a 2016/2017-es tanévben jelentős átalakulás történt. A szakképző intézmények nevének megváltoztatásán túl az általuk ellátott feladat is módosult. A korábbi speciális szakiskolák neve szakiskolává és készségfejlesztő iskolává változott, a korábbi szakiskolák neve szakközépiskola lett, a régi szakközépiskolákból pedig szakgimnáziumok lettek. Az új rendszerben működő szakiskolák a többi tanulóval együtt haladásra képtelen, sajátos nevelési igényű tanulókat készítik fel szakmai vizsgára, a készségfejlesztő iskolák a középsúlyos SNI-tanulók számára nyújtanak az életkezdéshez, munkába álláshoz ismereteket. Az új

rendszerű szakközépiskolákban a tanulók az első 3 évben szakképesítést szereznek, ezt követően a diákoknak lehetőségük van további kettő, érettségire felkészítő évfolyam elvégzésére, majd érettségi vizsgát tehetnek. A szakgimnáziumokban az első négy év elvégzése után a tanulók szakmai érettségét tesznek, további egy évfolyam elvégzésével pedig érettségihez kötött szakképesítést szerezhetnek. A gimnáziumok esetében nem történt változás. Az érettségít adó középiskola, mint gyűjtőfogalom tartalma így módosult. Korábban a gimnázium és szakközépiskola tartozott ebbe a kategóriába, az új rendszerben a szakközépiskola, gimnázium és szakgimnázium együttese értendő a fogalom alatt. Emiatt a közoktatási idősorok egy része korábbi formájában már nem folytatható.

Középfokú oktatás korábbi és jelenlegi sémája

Egyéb adatforrások

Az 1980. és 1990. évi foglalkoztatási adatok becsléséhez népszámlálási adatok kerültek felhasználásra. Ugyancsak a népszámlálás illetve a mikrocenzus volt a forrása az ingázási adatoknak. Az összefoglaló gazdasági mutatók a nemzetgazdasági mérlegekből, a fogyasztói árstatisztikából, illetve az ipari beszámoló jelentésből származnak. Ezen adatforrások részletes leírása a vonatkozó szakstatistikai publikációkban szerepel.

FŐBB NFSZ ADATFORRÁSOK

NFSZ Nyilvántartott álláskeresők regiszter adatbázis – NFSZ-REG

A munkanélküliségi adatok másik fő forrása Magyarországon – és a legtöbb fejlett országban – a nyilvántartásba vett (regisztrált) álláskeresők egyéni adatait tartalmazó havonta összegyűjtött – ún. adminisztratív rekordokat tartalmazó – hatalmas adatbázis.

A nyilvántartás tulajdonképpen minden állást keresőt tartalmaz, de közülük adott időpontban csak azokat tekintik regisztrált álláskeresőnek, aki

- a Nemzeti Foglalkoztatási Szolgálat valamelyik kirendeltségén magát álláskeresőként nyilvántartásba vetette (vagyis – az alkalmi foglalkoztatásnak minősülő munkaviszony kivételével – nincs munkája, szeretne dolgozni és ehhez kéri a munkaerőpiaci szervezet segítségét);
- a vizsgált időpontban – az egyes hónapok zárónapján – nem nyugdíjas, nem részesül rehabilitációs járadékban és rehabilitációs ellátásban, nem naplali tagozatos tanuló, és elhelyezkedése érdekében együttműködik a kirendeltséggel (vagyis a felajánlott megfelelő munkát, munkaerőpiaci szolgáltatást illetve a támogatott képzési lehetőséget elfogadja, illetve a közvetítő/tanácsadó által előírt időpontokban jelentkezik a kirendeltségen).

Amennyiben a nyilvántartásban szereplő személy a zárónapon valamely támogatott foglalkoztatási program keretében dolgozik, vagy munkaerőpiaci képzésben vesz részt, a nyilvántartott álláskereső státusa szünetel.

Ha az ügyfél nem működik együtt a kirendeltséggel, az álláskeresők nyilvántartásából kikerül.

A nyilvántartás adatai – adminisztratív rekordjai – nem csak az időponti adatok megállapítását teszik lehetővé, hanem az áramlások, a beáramlás és a kiáramlás megfigyelését is.

Az adatbázis tartalmazza az álláskeresési ellátásokat megállapító, törölő valamint szüneteltető határozatok, valamint a számfejtési tételek alapján a pénzügyi ellátást kapók létszámát, segélyezési eseményeit, a bekerülésük és kikerülésük pontos időpontját és a kikerülésük módját (pl. elhelyezkedett, jogosultsága lejárt, kizárt, aktív eszközre ment át stb.) valamint az álláskeresési ellátások pénzügyi adatait is (pl. ellátások átlagos havi összege, átlagos kifizetett ellátás zárónapi létszámra, kilépőkre, elhelyezkedettek). Az álláskeresési ellátások regisztere a létszámadatokon kívül lehetővé teszi az ellátások átlagos hosszának megfigyelését is.

Az 1991 és 1996 közötti időszakra a nyilvántartás tartalmazza a pályakezdők munkanélküli segélyében részesültek időponti (stock) és áramlási (flow) adatait is. 1997 és 2005 között a rendszer tartalmazta a nyugdíj előtti munkanélküli segélyben részesülőket is.

Álláskeresési járadékban részesülők: 2011. szeptember 1-jétől megváltoztak az álláskeresési járadék megállapításának és folyósításának feltételei. Az álláskere-

sési járadék két szakasza megszűnt, a jogosultsági idő 270 napról 90 napra csökkent. Az álláskeresővé válást megelőző 5 éven belül 360 nap jogosultsági idővel kell rendelkeznie az álláskeresőnek (2011. szeptember 1-je előtt 4 éven belül 365 nap volt), így 10 nap munkaviszonyban töltött idő 1 nap folyósítási időnek felel meg (2011. szeptember 1-je előtt 5 nap/1 nap volt). Összege a járulékalap 60%-a, de maximum a jogosultság kezdő napján hatályos kötelező legkisebb munkabér összege (járulékalap: a kérelem benyújtását megelőző négy naptári negyedévben az érintett jogviszonyokban elért havi átlagos összeg). (Flt.)

Álláskeresői segélyben részesülők: 2011. szeptember 1-jétől megváltoztak az álláskeresői segély megállapításának és folyósításának feltételei. Az „a” és „b” típusú ellátási forma megszűnt, a „c” ellátási formát nyugdíj előtti álláskeresői segély elnevezésként az álláskeresők továbbra is igényelhetik, de a legalább 140 napos álláskeresői járadékra való jogosultság (és kimerítés) 90 napra lecsökkent. (Flt.)

Rendszeres szociális segélyben részesülők: a nyilvántartott álláskeresők közül azok, akik hátrányos munkaerőpiaci helyzetű aktív korúak és jövedelmük kiegészítésére, pótlására pénzügyi szociális ellátásban részesülnek. 2009. január 1-jétől a rendszeres szociális segélyben részesülőket két csoportba sorolták: a rendszeres szociális segélyezettek, a rendelkezésre állási támogatottak. 2011. január 1-jétől a rendelkezésre állási támogatás helyébe új ellátási forma a bérpótló juttatás lépett. 2011. szeptember 1-jétől pedig a bérpótló juttatás elnevezés foglalkoztatást helyettesítő támogatásra változott. (A szociális igazgatásról és a szociális ellátásokról szóló 1993. évi III. tv).

A Nemzeti Foglalkoztatási Szolgálatához bejelentett munkaerő-igények rekordjai alapján havonta hasonló statisztikai feldolgozások készülnek az álláshelyek stock- és flow jellegű adatairól is.

A különböző aktív eszközökben való részvételtől, a résztvevők számáról, ki- és beáramlásairól ugyancsak havonta készül részletes statisztika a kifizetett támogatások alapján.

A nyilvántartásokra épülő, havonta készülő, rendkívül részletes – országos, régiókénti, megyei, kirendeltségi körzetenkénti, sőt településenkénti – statisztika az állami foglalkoztatási szolgálat fő funkciói (közvetítés, járadékfizetés, aktív eszköz támogatást stb.) ellátása közben keletkező adminisztratív rekordok másodlagos feldolgozása alapján készül, tulajdonképpen azoknak igen fontos és hasznos „mellékterméke”.

Az NFSZ, korábban a Nemzeti Munkaügyi Hivatal (és jogelődei, az FSZH, FH, az OMK, OMMK, ill. az OMKMK) 1989-től havonta publikálja ezen statisztikák főbb adatait. A regisztrált (nyilvántartott) álláskeresővel számított relatív mutatók nevezőit a KSH-nak a munkaerő-mérlegben publikált gazdaságilag aktív népesség adata, illetve ennek régiókra és megyékre való lebontása szolgáltatja.

A regisztrált (nyilvántartott) álláskeresők száma és a regisztráltakkal számított ráta értelemszerűen eltér a KSH Munkaerő-felmérés eredményeitől. A különbség fő okai az eltérő fogalomrendszer és az alapvetően különböző megfigyelési/mérési módszer.

NFSZ Rövidtávú Munkaerőpiaci prognózis – NFSZ-PROG

Az NFSZ, korábban a Nemzeti Munkaügyi Hivatal (illetve jogelődei) kezdeményezése alapján és koordinálása mellett a munkaerőpiaci szervezet 1991-től kezdődően évente két alkalommal – márciusban és szeptemberben –, több mint 7500 munkaadó interjú megkérdezésével hajtja végre az ún. rövidtávú prognózis felmérést. 2004-től már csak évente egyszer – szeptember hónapban – kerül sor a felmérésre.

A kérdőív a felkeresett cégek reál- és pénzügyi folyamatai várható alakulását, fejlesztési és munkaerőgazdálkodási terveit és szándékait tudakolja, rákérdez a konkrét létszámcsökkentési és létszám bővítési terveikre és felméri az aktív eszközökkel kapcsolatos várható igényeiket is.

A kérdőívek megyénként és országos szinten is feldolgozásra kerülnek, hasznos információkat szolgáltatva mindegyik szinten a munkaerőpiaci szervezet munkájának tervezéséhez.

A prognózis-felmérés alkalmat és lehetőséget ad arra, hogy – más forrásokból származó információkat is felhasználva – a megyék ill. a főváros részletesebben elemezzék a munkapiaci helyzetük alakulását és fő tendenciáit, felkészüljenek a rövid távon várható problémák kezelésére, ügyfeleik változó igényeinek kielégítésére.

A rövidtávú prognózisnak csak egyik eredménye maga az előrejelzés. További nagyon fontos „melléktermékei”: a vállalatokkal való rendszeres, személyes kapcsolattartás, a közvetítő-ügyműködő munkakörben dolgozó kérdezőbiztosok szakismeretének, helyismeretének bővülése, a munkaerőpiaci képzés orientálása a megismert igények alapján.

A prognózis-felmérésekhez esetenként különböző kiegészítő kérdéseket, kérdésblokkokat kapcsolva to-

vábbi fontos információkhoz is juthatunk, amelyeket a kutatók, a foglalkoztatáspolitikai és/vagy az oktatáspolitikai irányítói tudnak a munkájuk során hasznosítani.

2005-től a felmérést az NFSZ a Magyar Kereskedelmi és Iparkamara Gazdaság- és Vállalkozáskutató Intézet (MKIK GVI) együttműködésben végzi, ami egyebek között azzal az előnnyel is járt, hogy az MKIK GVI kérdezőbiztosai segítségével a mintanagyságot sikerült közel 8000-re megnövelni.

NFSZ „Bértarifa” felvételek adatbázisai – NFSZ-BT

A ITM, korábban a Nemzeti Munkaügyi Hivatal (illetve jogelődjei) 1992-től évente hajtja végre az egyénekenkénti alapbérek és keresetek megismerését szolgáló, hatalmas mintával dolgozó reprezentatív adatfelvételeket, 2019. évtől a felvételt a KSH végzi.

Az adatgyűjtés referencia hónapja minden évben a május hónap, de az alapbéren (alapilletményen) felüli nem rendszeres kifizetések egy hónapra jutó átlagának meghatározásához ezen kifizetések előző évi teljes összegének 1/12 részét is figyelembe veszik.

A versenyszférában kezdetben csak a 20 fő fölötti cégekre terjedt ki az adatgyűjtés, úgy, hogy minden vállalkozás köteles volt adatot szolgáltatni, de a mintába csak meghatározott napokon született dolgozók kerültek be.

A 10–19 fő közötti cégekre 1996-tól, az 5–9 fő közötti létszámmal dolgozókra pedig 1999-től terjedt ki az adatgyűjtés, úgy, hogy ebben a körben az összes ilyen létszámú cég közül véletlenszerűen kiválasztott mintába bekerülő vállalkozások (kb. 20 százaléka) kell csak adatokat szolgáltatassanak, ők viszont minden egyes dolgozójukról.

Az alapbérek és a teljes kereset-szerkezet adatai Magyarországon csak ezekből az adatfelvételekből ismerhetők meg, így célszerűen az ezekből évente kapott hatalmas adatbázisok szolgálhatnak alapul a szociális partnerek által folytatott bér-érdekegyeztető tárgyalásokhoz.

A költségvetési körben létszámnagyságtól függetlenül minden egyes költségvetési intézmény részt vesz az adatszolgáltatásban, mégpedig úgy, hogy a központi bérszámfejtési rendszerhez tartozó intézményeknél az adatszolgáltatás teljes körű, a többi költségvetési intézmény pedig csak a meghatározott napokon született – a mintába bekerült – dolgozókról teljesíti az adatszolgáltatást.

A fegyveres testületek hivatásos (ún. szolgálati jogviszonyos) dolgozóira csak 1999-től kezdődően terjed ki az adatgyűjtés.

1992 előtt 3 évenként került sor hasonló adatgyűjtésekre, így már 1983, 1986 és 1989 évekről is rendelkezünk egy-egy hatalmas adatállománnyal.

A mintába bekerült minden egyes dolgozóról rendelkezésre állnak a következő adatok:

- a munkáltató ágazata, létszámnagysága, a munkavégzés telephelye, a gazdálkodási forma, a tulajdonosi szerkezet;
- a munkavállaló bérbesorolása, foglalkozása, neme, kora, iskolai végzettsége.

Az egyénekenkénti adatokat tartalmazó hatalmas adatbázisok alapján minden évben elkészülnek a következő feldolgozások:

- a szociális partnerek által egyeztetett, a bér-érdekegyeztetéshez alkalmazott ún. standard feldolgozások (amelyeket az érdekegyeztető tárgyalásokban részt vevő valamennyi konföderáció megkap);
- modellszámítások a minimálbér emelés várható hatásainak meghatározása céljából;
- a minisztérium igényei alapján készülő feldolgozások a kereseti arányok elemzéséhez és bemutatásához;
- feldolgozások az évente megjelenő négykötetes adattárhoz (nemzetgazdaság összesen, versenyszféra, költségvetési szféra, területi kötet), illetve ennek CD-s változatához.

A teljes adatbázist átveszi minden évben a KSH és egyes nemzetközi adatszolgáltatásokat ennek felhasználásával tud teljesíteni (pl. az ILO ill. az OECD felé). Az OECD részére az ITM, korábban a Nemzeti Munkaügyi Hivatal is rendszeresen készít speciális feldolgozásokat.

Az egyénekenkénti adatokat tartalmazó adatbázis lehetővé teszi a benne szereplő ismérvek tetszés szerinti kombinációjával képzett csoportokra készülő feldolgozásokat és a különböző csoportok összetételének figyelembe vételével történő reális alapbér-, illetve kereset szerinti összehasonlításokat, az alapbérek és keresetek szóródásának, differenciáltságának vizsgálatát.

2002-től a felvételeken jelentős módosítások történtek annak érdekében, hogy a felmérés teljes mértékben megfeleljen az EU-ban négyévenként kötelező ún. keresetszerkezet felmérés (Structure of Earnings Survey) előírásainak. A változások egyik lényeges eleme, hogy 2002. óta az adatgyűjtés kiterjed a részmunkaidőben foglalkoztatottakra is.

Az EU rendelkezéseinek megfelelően a 2002-es, a 2006-os és a 2010-es felvételek elemi adatait – anonimizált formában – átadtuk az Eurostat-nak.

MUNKAERŐPIACI KUTATÁSOK. VÁLOGATOTT BIBLIOGRÁFIA, 2020

Válogatás magyarországi és külföldi könyvek, folyóiratok, műhelytanulmányok, statisztikai kiadványok, nemzetközi szervezetek munkapiaci témájú szakirodalmából

**Összeállította
BÁLINT ÉVA**

I. Válogatás a hazai szakirodalomból

Könyvek

Könyvfejezetek

Folyóiratcikkek

Műhelytanulmányok, kutatási jelentések

Statisztikai kiadványok

II. Válogatás a külföldi szakirodalomból

Könyvek

Folyóiratcikkek

Műhelytanulmányok, kutatási jelentések

Nemzetközi szervezetek kiadványai

I. VÁLOGATÁS A HAZAI SZAKIRODALOMBÓL

Könyvek

CSERHÁTI ILONA (szerk.): *Munkapiaci trendek – demográfiai és jóléti kihívások*. Budapest, Typotex Kiadó, 2020. 360 p.

FAZEKAS KÁROLY–CSILLAG MÁRTON–HERMANN ZOLTÁN–SCHARLE ÁGOTA (eds.): *The Hungarian labour market, 2019*. Budapest, Institute of Economics, Centre for Economic and Regional Studies, 2020. 260 p. Melléklete: *Czethoffer Éva–Köllő János–Sebők Anna–Tir Melinda: The Hungarian Labour Market 2019. Pocketbook: Education, Employment and Earnings of Young People*. 26 p.

FAZEKAS KÁROLY–ELEK PÉTER–HAJDU TAMÁS (szerk.): *Munkaerőpiaci Tükör, 2019*. Budapest, Közgazdaság- és Regionális Tudományi Kutatóközpont, 2020. 339 p.

FOKASZ NIKOSZ–KISS ZSUZSANNA–VAJDA JÚLIA (szerk.): *Koronavírus idején*. Budapest, Replika Alapítvány, 2020. 208 p. (e-könyv).

KOLOS TAMÁS–SZELENYI IVÁN–TÓTH ISTVÁN GYÖRGY (szerk.): *Társadalmi Riport 2020*. Budapest, Társadalmi Kutatási Intézet, 2020. 600 p.

KOVÁCH IMRE (szerk.): *Mobilitás és integráció a magyar társadalomban*. Budapest, Argumentum Kiadó, Társadalomtudományi Kutatóközpont, 2020. 375 p.

KOVÁCS LÁSZLÓ (szerk.): *Globális kihívás – lokális válaszok*. A koronavírus (Covid19) gazdasági és társadalmi összefüggései és hatásai. Szombathely, Savaria University Press, 2020. 523 p.

KÖRÖSSI P. JÓZSEF–ZÁMBÓ KRISTÓF (szerk.): *Vírus után a világ*. Budapest, Noran Libro, 2020. 301 p.

Könyvfejezetek

ADAMECZ-VÖLGYI ANNA: *A tinédzserkori anyaság és a munkapiac*. Megjelent: *Fazekas Károly–Elek Péter–Hajdu Tamás* (szerk.): *Munkaerőpiaci tükör, 2019*. Budapest, Közgazdaság- és Regionális Tudományi Kutatóközpont, 2020. pp. 209–212.

ANDOR LÁSZLÓ: *Mobilitás és méltányosság*. Az Európai Munkaügyi Hatóság létrehozásának okai és folyamata. Megjelent: *Cserháti Ilona* (szerk.): *Munkapiaci trendek – demográfiai és jóléti kihívások*. Budapest, Typotex Kiadó, 2020. pp. 151–167.

BACSÁK DÁNIEL–HORVÁTH ÁGOSTON: *A koronavírus-járvány hatásaival kapcsolatos vállalati percepciók, várakozások és a vállalkozások válságkezeléssel kapcsolatos lépései*. Megjelent: *Fazekas Károly–Elek Péter–Hajdu Tamás* (szerk.): *Munkaerőpiaci tükör, 2019*. Budapest, Közgazdaság- és Regionális Tudományi Kutatóközpont, 2020. pp. 57–73.

BAJI PETRA: *A hálapénz, a magánegészségügy igénybevétele és a kielégítetlen egészségügyi szükségletek szocioökonómiai státus szerinti eloszlása*. Megjelent: *Fazekas Károly–Elek Péter–Hajdu Tamás* (szerk.): *Munkaerőpiaci tükör, 2019*. Budapest, Közgazdaság- és Regionális Tudományi Kutatóközpont, 2020. pp. 110–112.

BAKÓ TAMÁS–KÁLMÁN JUDIT: *Változott-e az ingázásban a nemek közötti egyenlőtlenség? Az ingázási időre ható tényezők és változásuk 1990 és 2011 között Magyarországon*. Megjelent: *Kovách Imre* (szerk.): *Mobilitás és integráció a magyar társadalomban*. Budapest, Argumentum Kiadó: Társadalomtudományi Kutatóközpont, 2020. pp. 193–219.

BAKÓ TAMÁS–LAKATOS JUDIT: *Magyarországi munkapiac, 2019–2020*. Megjelent: *Fazekas Károly–Elek Péter–Hajdu Tamás* (szerk.): *Munkaerőpiaci tükör, 2019*. Budapest, Közgazdaság- és Regionális Tudományi Kutatóközpont, 2020. pp. 15–34.

BAKÓ TAMÁS–LAKATOS JUDIT: *The Hungarian labour market in 2018*. Megjelent: *Fazekas Károly–Csillag Márton–Hermann Zoltán–Scharle Ágota* (eds.): *The Hungarian labour market, 2019*. Budapest, Institute of Economics, Centre for Economic and Regional Studies, 2020. pp. 15–32.

BÁLINT ÉVA (összeáll.): *Munkaerőpiaci kutatások. Válogatott bibliográfia 2019*: Válogatás magyarországi és külföldi könyvek, folyóiratok, műhelytanulmányok, statisztikai kiadványok, nemzetközi szervezetek munkapiaci témájú szakirodalmából. Megjelent: *Fazekas Károly–Elek Péter–Hajdu Tamás* (szerk.): *Munkaerőpiaci tükör, 2019*. Budapest, Közgazdaság- és Regionális Tudományi Kutatóközpont, 2020. pp. 323–334.

BAT-ERDENE BOLDMAA–KREKÓ JUDIT–SCHARLE ÁGOTA: *A munkavégző képesség mérése és a meg-*

- változott munkaképességű népesség számbavétele. Megjelent: *Fazekas Károly–Elek Péter–Hajdu Tamás* (szerk.): *Munkaerőpiaci tükrő*, 2019. Budapest, Közgazdaság- és Regionális Tudományi Kutatóközpont, 2020. pp. 199–200. .
- BENKE DÁVID–CSERHÁTI ILONA–TAKÁCS TIBOR: *A távmunka perspektívái Magyarországon*. Megjelent: *Cserháti Ilona* (szerk.): *Munkapiaci trendek – demográfiai és jóléti kihívások*. Budapest, Typotex Kiadó, 2020. pp. 187–204.
- BERDE ÉVA–DRABAN CZ ÁRON: *Az idősebb munkavállalók munkavállalási igényeit meghatározó tényezők vizsgálata*. Megjelent: *Cserháti Ilona* (szerk.): *Munkapiaci trendek – demográfiai és jóléti kihívások*. Budapest, Typotex Kiadó, 2020. pp. 83–100.
- BERDE ÉVA–MÁGÓ MÁNUEL LÁSZLÓ: *Az idősebbekkel szembeni diszkrimináció munkaerő-felvételkor*: Tesztelési eredmények női jelentkezők esetében. Megjelent: *Cserháti Ilona* (szerk.): *Munkapiaci trendek – demográfiai és jóléti kihívások*. Budapest, Typotex Kiadó, 2020. pp. 123–148.
- BÍRÓ ANIKÓ: *Az elvándorlók egészsége*. Megjelent: *Fazekas Károly–Elek Péter–Hajdu Tamás* (szerk.): *Munkaerőpiaci tükrő*, 2019. Budapest, Közgazdaság- és Regionális Tudományi Kutatóközpont, 2020. pp. 140–141.
- BÍRÓ ANIKÓ–BRANYICZKI RÉKA: *A gazdasági átmenet hosszú távú egészségi következményei*. Megjelent: *Fazekas Károly–Elek Péter–Hajdu Tamás* (szerk.): *Munkaerőpiaci tükrő*, 2019. Budapest, Közgazdaság- és Regionális Tudományi Kutatóközpont, 2020. pp. 160–163.
- BÍRÓ ANIKÓ–BRANYICZKI RÉKA–KOLLÁNYI ZSÓFIA: *Egészségi állapot és munkapiaci státusz összefüggései Magyarországon és Európában*. Megjelent: *Fazekas Károly–Elek Péter–Hajdu Tamás* (szerk.): *Munkaerőpiaci tükrő*, 2019. Budapest, Közgazdaság- és Regionális Tudományi Kutatóközpont, 2020. pp. 80–90.
- BÍRÓ ANIKÓ–ELEK PÉTER: *Öregségi nyugdíjba vonulás és az egészségi állapot*. Megjelent: *Fazekas Károly–Elek Péter–Hajdu Tamás* (szerk.): *Munkaerőpiaci tükrő*, 2019. Budapest, Közgazdaság- és Regionális Tudományi Kutatóközpont, 2020. pp. 164–170.
- BÍRÓ ANIKÓ–ELEK PÉTER–HAJDU TAMÁS–KERTESI GÁBOR–PRINZ DÁNIEL: *A mortalitás és morbiditás jövedelmi egyenlőtlenségei*. Megjelent: *Fazekas Károly–Elek Péter–Hajdu Tamás* (szerk.): *Munkaerőpiaci tükrő*, 2019. Budapest, Közgazdaság- és Regionális Tudományi Kutatóközpont, 2020. pp. 91–98.
- BÍRÓ ANIKÓ–PRINZ DÁNIEL: *Munkajövedelem, egészségi állapot és egészségügyi kiadások*. Megjelent: *Fazekas Károly–Elek Péter–Hajdu Tamás* (szerk.): *Munkaerőpiaci tükrő*, 2019. Budapest, Közgazdaság- és Regionális Tudományi Kutatóközpont, 2020. pp. 113–118.
- BISZTRAY MÁRTA–BÍRÓ ANIKÓ–PRINZ DÁNIEL: *Vállalatjellemzők és egészség*. Megjelent: *Fazekas Károly–Elek Péter–Hajdu Tamás* (szerk.): *Munkaerőpiaci tükrő*, 2019. Budapest, Közgazdaság- és Regionális Tudományi Kutatóközpont, 2020. pp. 119–124.
- BOD PÉTER ÁKOS: *Gazdasági szerkezet, munkaerőpiac, termelékenység – átrendeződés a koronavírus-váltság után Magyarországon*. Megjelent: *Cserháti Ilona* (szerk.): *Munkapiaci trendek – demográfiai és jóléti kihívások*. Budapest, Typotex Kiadó, 2020. pp. 205–235.
- BOZA ISTVÁN–CSÁKI ANIKÓ–ILYÉS VIRÁG–KÖLLŐ JÁNOS–KÖMŰVES ZSÓFIA–MÁRK LILI–MÉSZÁROS MERCÉDESZ: *Keresleti korlátok a börtönből szabadultak reintegrációjában*. Megjelent: *Kovács Imre* (szerk.): *Mobilitás és integráció a magyar társadalomban*. Budapest, Argumentum Kiadó–Társadalomtudományi Kutatóközpont, 2020. pp. 249–291.
- BRANYICZKI RÉKA: *Az aktív idősödés egyéni tényezői*. Az egészségi állapot és a munkaerőpiaci helyzet Magyarországon és Európában. Megjelent: *Kolosi Tamás–Szelényi Iván–Tóth István György* (szerk.): *Társadalmi Riport 2020*. Budapest, Társadalmi Kutatóközpont, 2020. pp. 263–280.
- CZETHOFFER ÉVA (ed.), *Köllő János–Lakatos Judit–Tajti József* (comp.): *Statistical data*. Megjelent: *Fazekas Károly–Csillag Márton–Hermann Zoltán–Scharle Ágota* (eds.): *The Hungarian labour market, 2019*. Budapest, Institute of Economics, Centre for Economic and Regional Studies, 2020. pp. 167–255.
- CZETHOFFER ÉVA (szerk.), *Köllő János–Lakatos Judit–Tajti József* (összeáll.): *Statisztikai adatok*. Megjelent: *Fazekas Károly–Elek Péter–Hajdu Tamás* (szerk.): *Munkaerőpiaci tükrő*, 2019. Budapest, Közgazdaság- és Regionális Tudományi Kutatóközpont, 2020. pp. 235–322.
- CSERHÁTI ILONA–KERESZTÉLY TIBOR–MADARI ZOLTÁN: *A jövő munkahelyével kapcsolatos elvárások, várakozások alakulása*. Megjelent: *Cserháti Ilona* (szerk.): *Munkapiaci trendek – demográfiai és jóléti kihívások*. Budapest, Typotex Kiadó, 2020. pp. 281–297.
- CSERHÁTI ILONA–MÁTÉNÉ BELLA KLAUDIA–RITZLÉNÉ KAZIMIR ILDIKÓ: *A rugalmas munkaerőpiac*

- mérőszámai a hivatalos statisztikában. Megjelent: *Cserháti Ilona* (szerk.): *Munkapiaci trendek – demográfiai és jóléti kihívások*. Budapest, Typotex Kiadó, 2020. pp. 319–335.
- CSILLAG MÁRTON: [Does the economic recession have permanent effects?](#) Megjelent: *Fazekas Károly–Csillag Márton–Hermann Zoltán–Scharle Ágota* (eds.): *The Hungarian labour market*, 2019. Budapest, Institute of Economics, Centre for Economic and Regional Studies, 2020. pp. 89–92.
- CSILLAG MÁRTON: [The role of the minimum wage in the evolution of young people’s earnings.](#) Megjelent: *Fazekas Károly–Csillag Márton–Hermann Zoltán–Scharle Ágota* (eds.): *The Hungarian labour market*, 2019. Budapest, Institute of Economics, Centre for Economic and Regional Studies, 2020. pp. 112–114.
- CSILLAG MÁRTON: [Unemployment among labour market entrants.](#) Megjelent: *Fazekas Károly–Csillag Márton–Hermann Zoltán–Scharle Ágota* (eds.): *The Hungarian labour market*, 2019. Budapest, Institute of Economics, Centre for Economic and Regional Studies, 2020. pp. 95–98.
- CSILLAG MÁRTON–ELEK PÉTER: [Egészségügyi fejlesztések hatása a munkavállalókra – egy fejlesztési program példája.](#) Megjelent: *Fazekas Károly–Elek Péter–Hajdu Tamás* (szerk.): *Munkaerőpiaci tükrő*, 2019. Budapest, Közgazdaság- és Regionális Tudományi Kutatóközpont, 2020. pp. 138–140.
- CSILLAG MÁRTON–HERMANN ZOLTÁN–SCHARLE ÁGOTA (eds.): [In focus: young people in education and in the labour market.](#) Megjelent: *Fazekas Károly–Csillag Márton–Hermann Zoltán–Scharle Ágota* (eds.): *The Hungarian labour market*, 2019. Budapest, Institute of Economics, Centre for Economic and Regional Studies, 2020. pp. 33–154.
- CSILLAG MÁRTON–MARCZELL KINGA–MÁRK LILI: [A táppénz ösztönzési hatásai.](#) Megjelent: *Fazekas Károly–Elek Péter–Hajdu Tamás* (szerk.): *Munkaerőpiaci tükrő*, 2019. Budapest, Közgazdaság- és Regionális Tudományi Kutatóközpont, 2020. pp. 133–137.
- CSILLAG MÁRTON–REIZER BALÁZS: [Az egészségügyi ellátórendszer igénybevétele a közmunkába lépés után.](#) Megjelent: *Fazekas Károly–Elek Péter–Hajdu Tamás* (szerk.): *Munkaerőpiaci tükrő*, 2019. Budapest, Közgazdaság- és Regionális Tudományi Kutatóközpont, 2020. pp. 158–159.
- CSILLAG MÁRTON–SCHARLE ÁGOTA–MOLNÁR TAMÁS–TÓTH ENDRE: [Young people in the labour market and in education – changes between 2002 and 2018.](#) Megjelent: *Fazekas Károly–Csillag Márton–Hermann Zoltán–Scharle Ágota* (eds.): *The Hungarian labour market*, 2019. Budapest, Institute of Economics, Centre for Economic and Regional Studies, 2020. pp. 37–44.
- ELEK PÉTER–KREKÓ JUDIT–MUNKÁCSY BALÁZS: [A gazdasági válság és az állásvesztés hatása az egészségi állapotra.](#) Megjelent: *Fazekas Károly–Elek Péter–Hajdu Tamás* (szerk.): *Munkaerőpiaci tükrő*, 2019. Budapest, Közgazdaság- és Regionális Tudományi Kutatóközpont, 2020. pp. 151–157.
- FADGYAS-FREYLER PETRA–FADGYAS TIBOR: [A munkaerőpiaci státusz, egyes krónikus betegségek előfordulása és az egészségügyi kiadások összefüggései.](#) Megjelent: *Fazekas Károly–Elek Péter–Hajdu Tamás* (szerk.): *Munkaerőpiaci tükrő*, 2019. Budapest, Közgazdaság- és Regionális Tudományi Kutatóközpont, 2020. pp. 102–109.
- FAZEKAS KÁROLY: [The growing importance of non-cognitive skills in job search and at work.](#) Megjelent: *Fazekas Károly–Csillag Márton–Hermann Zoltán–Scharle Ágota* (eds.): *The Hungarian labour market*, 2019. Budapest, Institute of Economics, Centre for Economic and Regional Studies, 2020. pp. 134–136.
- FAZEKAS KÁROLY–TIR MELINDA: [A palliatív ellátás iránti növekvő kereslet munkapiaci összefüggései.](#) Megjelent: *Fazekas Károly–Elek Péter–Hajdu Tamás* (szerk.): *Munkaerőpiaci tükrő*, 2019. Budapest, Közgazdaság- és Regionális Tudományi Kutatóközpont, 2020. pp. 171–177.
- GRESKOVICS BORI–SCHARLE ÁGOTA: [Casual and other forms of work.](#) Megjelent: *Fazekas Károly–Csillag Márton–Hermann Zoltán–Scharle Ágota* (eds.): *The Hungarian labour market*, 2019. Budapest, Institute of Economics, Centre for Economic and Regional Studies, 2020. pp. 86–88.
- GRESKOVICS BORI–SCHARLE ÁGOTA: [Student work.](#) Megjelent: *Fazekas Károly–Csillag Márton–Hermann Zoltán–Scharle Ágota* (eds.): *The Hungarian labour market*, 2019. Budapest, Institute of Economics, Centre for Economic and Regional Studies, 2020. pp. 79–81.
- HAJDU MIKLÓS–MAKÓ ÁGNES–NÁBELEK FRUZZSINÁNYÍRÓ ZSANNA: [A munkapiaci szakpolitika eszközei](#) (2019. június–2020. május). Megjelent: *Fazekas Károly–Elek Péter–Hajdu Tamás* (szerk.): *Munkaerőpiaci tükrő*, 2019. Budapest, Közgazdaság- és Regionális Tudományi Kutatóközpont, 2020. pp. 37–46.
- HAJDU MIKLÓS–MAKÓ ÁGNES–NÁBELEK FRUZZSINÁNYÍRÓ ZSANNA: [Labour market policy tools](#) (June

- 2018 – May 2019). Megjelent: *Fazekas Károly–Csillag Márton–Hermann Zoltán–Scharle Ágota* (eds.): *The Hungarian labour market*, 2019. Budapest, Institute of Economics, Centre for Economic and Regional Studies, 2020. pp. 155–166.
- HAJDU TAMÁS–HAJDU GÁBOR: [A dohányzási tilalom hatása a vendéglátóhelyeken dolgozó nők újszülöttjeinek egészségére](#). Megjelent: *Fazekas Károly–Elek Péter–Hajdu Tamás* (szerk.): *Munkaerőpiaci tükör*, 2019. Budapest, Közgazdaság- és Regionális Tudományi Kutatóközpont, 2020. pp. 131–132.
- HÁRS ÁGNES: [Elvándorlás, visszavándorlás, bevándorlás](#). Jelenségek és munkaerő-piaci hatások. Megjelent: *Kolosi Tamás–Szelényi Iván–Tóth István György* (szerk.): *Társadalmi Riport 2020*. Budapest, Társadalmi Kutatóközpont, 2020. pp. 115–145.
- HÁRS ÁGNES–SIMON DÁVID: [Outward migration of youth – young people working abroad](#). Megjelent: *Fazekas Károly–Csillag Márton–Hermann Zoltán–Scharle Ágota* (eds.): *The Hungarian labour market*, 2019. Budapest, Institute of Economics, Centre for Economic and Regional Studies, 2020. pp. 150–154.
- HERMANN ZOLTÁN: [The impact of decreasing compulsory school-leaving age on dropping out of school](#). Megjelent: *Fazekas Károly–Csillag Márton–Hermann Zoltán–Scharle Ágota* (eds.): *The Hungarian labour market*, 2019. Budapest, Institute of Economics, Centre for Economic and Regional Studies, 2020. pp. 70–77.
- HERMANN ZOLTÁN: [The impact of school tracks on student performance in upper-secondary education](#). Megjelent: *Fazekas Károly–Csillag Márton–Hermann Zoltán–Scharle Ágota* (eds.): *The Hungarian labour market*, 2019. Budapest, Institute of Economics, Centre for Economic and Regional Studies, 2020. pp. 53–58.
- HERMANN ZOLTÁN–HORN DÁNIEL: [A gyermekek körházban töltött idejének hatása az iskolai eredményeségre](#). Megjelent: *Fazekas Károly–Elek Péter–Hajdu Tamás* (szerk.): *Munkaerőpiaci tükör*, 2019. Budapest, Közgazdaság- és Regionális Tudományi Kutatóközpont, 2020. pp. 201–206.
- HERMANN ZOLTÁN–HORN DÁNIEL–KÖLLŐ JÁNOS–SEBŐK ANNA–SEMJÉN ANDRÁS–VARGA JÚLIA: [The impact of reading and mathematics test results on future earnings and employment](#). Megjelent: *Fazekas Károly–Csillag Márton–Hermann Zoltán–Scharle Ágota* (eds.): *The Hungarian labour market*, 2019. Budapest, Institute of Economics, Centre for Economic and Regional Studies, 2020. pp. 45–52.
- HERMANN ZOLTÁN–HORN DÁNIEL–TORDAI DÁNIEL: [The effect of the 2013 vocational education reform on student achievement](#). Megjelent: *Fazekas Károly–Csillag Márton–Hermann Zoltán–Scharle Ágota* (eds.): *The Hungarian labour market*, 2019. Budapest, Institute of Economics, Centre for Economic and Regional Studies, 2020. pp. 64–69.
- HERMANN ZOLTÁN–VARGA JÚLIA: [Application to and admission into upper-secondary education](#). Megjelent: *Fazekas Károly–Csillag Márton–Hermann Zoltán–Scharle Ágota* (eds.): *The Hungarian labour market*, 2019. Budapest, Institute of Economics, Centre for Economic and Regional Studies, 2020. pp. 59–63.
- HORN DÁNIEL: [The short-term labour market effects of apprenticeship training in vocational schools](#). Megjelent: *Fazekas Károly–Csillag Márton–Hermann Zoltán–Scharle Ágota* (eds.): *The Hungarian labour market*, 2019. Budapest, Institute of Economics, Centre for Economic and Regional Studies, 2020. pp. 82–85.
- ILLÉSSY MIKLÓS–HUSZÁR ÁKOS–CSIZMADIA PÉTER: Rugalmasság biztonság nélkül. Munkaerőpiaci integrációs mechanizmusok Magyarországon a 2010-es években. Megjelent: Kovách Imre (szerk.): *Integrációs mechanizmusok a magyar társadalomban*. Budapest, Argumentum Kiadó, Társadalomtudományi Kutatóközpont, 2020. pp. 233–266.
- KATONA KRISZTINA: [Hátrányos helyzetű tanulók digitális távoktatásban való részvétele a pedagógusok véleményének tükrében](#). Megjelent: *Kozma Gábor* (szerk.): *Fejezetek a COVID-19-es távoktatás digitális tapasztalataiból*. Szeged, Gerhardus Kiadó, 2020. pp. 108–122.
- KERESZTÉLY TIBOR–MÁTÉNÉ BELLA KLAUDIA–RITZLNÉ KAZIMIR ILDIKÓ: [A gazdasági fejlettség és a távmunka közötti kapcsolat vizsgálata Európában](#). Megjelent: *Cserhádi Ilona* (szerk.): *Munkapiaci trendek – demográfiai és jóléti kihívások*. Budapest, Typotex Kiadó, 2020. pp. 351–360.
- KÖLLŐ JÁNOS: [Baleseti kockázat és bérek – elméleti megfontolások](#). Megjelent: *Fazekas Károly–Elek Péter–Hajdu Tamás* (szerk.): *Munkaerőpiaci tükör*, 2019. Budapest, Közgazdaság- és Regionális Tudományi Kutatóközpont, 2020. pp. 129–131.
- KÖLLŐ JÁNOS: [Foglalkoztatás a koronavírus-járvány első hullámának idején](#). Megjelent: *Fazekas Károly–Elek Péter–Hajdu Tamás* (szerk.): *Munkaerőpiaci tükör*, 2019. Budapest, Közgazdaság- és Regionális Tudományi Kutatóközpont, 2020. pp. 220–232.

- KÖLLŐ JÁNOS–SEBŐK ANNA: [Neighbourhood-related differences in the share of youth not in education, employment or training before and after lowering the school-leaving age](#). Megjelent: *Fazekas Károly–Csillag Márton–Hermann Zoltán–Scharle Ágota* (eds.): *The Hungarian labour market*, 2019. Budapest, Institute of Economics, Centre for Economic and Regional Studies, 2020. pp. 126–130.
- KÖLLŐ JÁNOS–SEBŐK ANNA: [What do 17-year-olds who don't go to school do?](#) Megjelent: *Fazekas Károly–Csillag Márton–Hermann Zoltán–Scharle Ágota* (eds.): *The Hungarian labour market*, 2019. Budapest, Institute of Economics, Centre for Economic and Regional Studies, 2020. pp. 77–78. .
- KÖLLŐ JÁNOS–SINKA-GRÓSZ ZSUZSANNA: [Munkahe-lyi balesetek](#). Megjelent: *Fazekas Károly–Elek Péter–Hajdu Tamás* (szerk.): *Munkaerőpiaci tükrő*, 2019. Budapest, Közgazdaság- és Regionális Tudományi Kutatóközpont, 2020. pp. 125–128. .
- KREKÓ JUDIT–MOLNÁR TAMÁS–SCHARLE ÁGOTA: [Active labour market instruments targeting young people and the Youth Guarantee Programme](#). Megjelent: *Fazekas Károly–Csillag Márton–Hermann Zoltán–Scharle Ágota* (eds.): *The Hungarian labour market*, 2019. Budapest, Institute of Economics, Centre for Economic and Regional Studies, 2020. pp. 105–109.
- KREKÓ JUDIT–SCHARLE ÁGOTA: [A kötelező foglalkoztatási kvóta és a rehabilitációs hozzájárulás](#). Megjelent: *Fazekas Károly–Elek Péter–Hajdu Tamás* (szerk.): *Munkaerőpiaci tükrő*, 2019. Budapest, Közgazdaság- és Regionális Tudományi Kutatóközpont, 2020. pp. 186–187.
- KREKÓ JUDIT–SCHARLE ÁGOTA: [A megváltozott munkaképesség esetén igényelhető pénzbeli ellátások változásai és azok hatásai](#). Megjelent: *Fazekas Károly–Elek Péter–Hajdu Tamás* (szerk.): *Munkaerőpiaci tükrő*, 2019. Budapest, Közgazdaság- és Regionális Tudományi Kutatóközpont, 2020. pp. 188–198.
- KREKÓ JUDIT–SCHARLE ÁGOTA: [A megváltozott munkaképességű népesség foglalkoztatása és a kereslet oldali szakpolitikai eszközök](#). Megjelent: *Fazekas Károly–Elek Péter–Hajdu Tamás* (szerk.): *Munkaerőpiaci tükrő*, 2019. Budapest, Közgazdaság- és Regionális Tudományi Kutatóközpont, 2020. pp. 178–185.
- MAKÓ ÁGNES–NÁBELEK FRUZZINA: [A koronavírus-járvány következtében bevezetett munkaerőpiaci intézkedések Európában](#). Megjelent: *Fazekas Károly–Elek Péter–Hajdu Tamás* (szerk.): *Munkaerőpiaci tükrő*, 2019. Budapest, Közgazdaság- és Regionális Tudományi Kutatóközpont, 2020. pp. 47–56.
- MOLNÁR GYÖRGY: [Youth in public employment, with particular emphasis on early secondary school leavers](#). Megjelent: *Fazekas Károly–Csillag Márton–Hermann Zoltán–Scharle Ágota* (eds.): *The Hungarian labour market*, 2019. Budapest, Institute of Economics, Centre for Economic and Regional Studies, 2020. pp. 115–120.
- MOLNÁR TAMÁS: [Job search behaviour of young people not in education, training or employment](#). Megjelent: *Fazekas Károly–Csillag Márton–Hermann Zoltán–Scharle Ágota* (eds.): *The Hungarian labour market*, 2019. Budapest, Institute of Economics, Centre for Economic and Regional Studies, 2020. pp. 99–103.
- MOLNÁR TAMÁS: [Job search channels](#). Megjelent: *Fazekas Károly–Csillag Márton–Hermann Zoltán–Scharle Ágota* (eds.): *The Hungarian labour market*, 2019. Budapest, Institute of Economics, Centre for Economic and Regional Studies, 2020. pp. 104.
- OBLATH GÁBOR–PALÓCZ ÉVA: [Gazdasági növekedés, fogyasztás és megtakarítás Magyarországon az elmúlt évtizedben](#). Megjelent: *Kolosi Tamás–Szelényi Iván–Tóth István György* (szerk.): *Társadalmi Riport 2020*. Budapest, Társadalmi Kutatási Intézet, 2020. pp. 39–59.
- PALÓCZ ÉVA–MATHEIKA ZOLTÁN: [Dilemmák a Covid-19-válság magyarországi gazdasági hatásairól](#). Megjelent: *Kolosi Tamás–Szelényi Iván–Tóth István György* (szerk.): *Társadalmi Riport 2020*. Budapest, Társadalmi Kutatási Intézet, 2020. pp. 573–590.
- SCHARLE ÁGOTA: [Schooling and employment of Roma youth: changes between 2011 and 2016](#). Megjelent: *Fazekas Károly–Csillag Márton–Hermann Zoltán–Scharle Ágota* (eds.): *The Hungarian labour market*, 2019. Budapest, Institute of Economics, Centre for Economic and Regional Studies, 2020. pp. 121–125.
- SEBŐK ANNA: [Függelék: Admin3 – A KRTK Kapcsolt Államigazgatási Paneladatbázisa](#). Megjelent: *Fazekas Károly–Elek Péter–Hajdu Tamás* (szerk.): *Munkaerőpiaci tükrő*, 2019. Budapest, Közgazdaság- és Regionális Tudományi Kutatóközpont, 2020. pp. 233–234.
- SVRAKA ANDRÁS: [The effect of the job protection action plan](#). Megjelent: *Fazekas Károly–Csillag Márton–Hermann Zoltán–Scharle Ágota* (eds.): *The Hungarian labour market*, 2019. Budapest, Institute of Economics, Centre for Economic and Regional Studies, 2020. pp. 110–111.

- SZABÓ ANDREA: „Gyerek vagy ám még...” Egy történelmi COVID-generáció születésének feltételei. Megjelent: *Kőrösnéyi András–Szabó Andrea–Böcskei Balázs* (szerk.): *Vírusba oltott politika. Világjárvány és politikatudomány*. Budapest, Napvilág Kiadó–TKPTI, 2020, pp. 169–184.
- SZABÓ-MORVAI ÁGNES: *Szakirodalmi áttekintés a gyermekkori sokkok későbbi hatásairól*. Megjelent: *Fazekas Károly–Elek Péter–Hajdu Tamás* (szerk.): *Munkaerőpiaci tükrök*, 2019. Budapest, Közgazdaság- és Regionális Tudományi Kutatóközpont, 2020. pp. 207–208.
- SZALAI ERZSÉBET: Covid-19-válság – alternatívák. Megjelent: *Kőrössi P. József–Zámbó Kristóf* (szerk.): *Vírus után a világ*. Budapest, Noran Libro, 2020. pp. 88–98.
- THÉKES ISTVÁN: *A COVID-19 vírusjárvány miatti hazai távoktatás digitális megoldásainak elemzése*. Megjelent: *Kozma Gábor* (szerk.): *Fejezetek a COVID-19-es távoktatás digitális tapasztalataiból*. Szeged, Gerhardus Kiadó, 2020. pp. 7–17.
- TÓTH ENDRE: *What are the consequences of young people entering the labour market during an economic crisis?* International outlook. Megjelent: *Fazekas Károly–Csillag Márton–Hermann Zoltán–Scharle Ágota* (eds.): *The Hungarian labour market*, 2019. Budapest, Institute of Economics, Centre for Economic and Regional Studies, 2020. pp. 92–94.
- TÓTH ISTVÁN GYÖRGY–HUDÁCSKÓ SZILVIA: *A koronavírus-járvány társadalmi hatásai a közvélemény-kutatások tükrében*. Megjelent: *Kolosi Tamás–Szelényi Iván–Tóth István György* (szerk.): *Társadalmi Riport 2020*. Budapest, Társadalmi Kutatási Intézet, 2020. pp. 553–572.
- UZZOLI ANNAMÁRIA: *A szívinfarktus előfordulásának és ellátásának egyenlőtlenségei a munkaerőpiaci összefüggések tükrében*. Megjelent: *Fazekas Károly–Elek Péter–Hajdu Tamás* (szerk.): *Munkaerőpiaci tükrök*, 2019. Budapest, Közgazdaság- és Regionális Tudományi Kutatóközpont, 2020. pp. 99–101.
- VÁRADI BALÁZS: *Magyarországi közpolitikai reakciók a koronavírus-járványra 2020 első félévében*. Megjelent: *Fazekas Károly–Elek Péter–Hajdu Tamás* (szerk.): *Munkaerőpiaci tükrök*, 2019. Budapest, Közgazdaság- és Regionális Tudományi Kutatóközpont, 2020. pp. 213–219.
- VARGA JÚLIA: *Az egészségügyi dolgozók egészsége*. Megjelent: *Fazekas Károly–Elek Péter–Hajdu Tamás* (szerk.): *Munkaerőpiaci tükrök*, 2019. Budapest, Közgazdaság- és Regionális Tudományi Kutatóközpont, 2020. pp. 142–146. .
- VARGA JÚLIA: *Az orvosok elvándorlása 2009–2017 között*. Megjelent: *Fazekas Károly–Elek Péter–Hajdu Tamás* (szerk.): *Munkaerőpiaci tükrök*, 2019. Budapest, Közgazdaság- és Regionális Tudományi Kutatóközpont, 2020. pp. 147–150.
- VARGA JÚLIA: *Occupational mobility among youth with different educational attainment levels*. Megjelent: *Fazekas Károly–Csillag Márton–Hermann Zoltán–Scharle Ágota* (eds.): *The Hungarian labour market*, 2019. Budapest, Institute of Economics, Centre for Economic and Regional Studies, 2020. pp. 144–149.
- VARGA JÚLIA: *The labour market situation of young graduates, overqualification and the value of higher education degrees*. Megjelent: *Fazekas Károly–Csillag Márton–Hermann Zoltán–Scharle Ágota* (eds.): *The Hungarian labour market*, 2019. Budapest, Institute of Economics, Centre for Economic and Regional Studies, 2020. pp. 137–143.
- VARGA JÚLIA: *Workplace and non-formal education and training of youth*. Megjelent: *Fazekas Károly–Csillag Márton–Hermann Zoltán–Scharle Ágota* (eds.): *The Hungarian labour market*, 2019. Budapest, Institute of Economics, Centre for Economic and Regional Studies, 2020. pp. 131–133. .

Folyóiratcikkek

- ADORJÁN BALÁZS: *A digitális oktatás tapasztalatai a COVID-19 járvány idején*. *Képzés és Gyakorlat*, 18. évf. 3–4. sz. 2020. pp. 213–226.
- ANTALÓCZY KATALIN, SASS MAGDOLNA: *Krízis – a reálgazdaság felől?* *Körkérdés: jön a válság! Mikor? Milyen? Honnan? Külgazdaság*, 64. évf. 1–2. sz. 2020. pp. 4–11.
- BAGÓ JÓZSEF: *Járvány és munka*. *Új Munkaügyi Szemle*, 1. évf. 3. sz. 2020.
- BÉKÉS GÁBOR–BISZTRAY MÁRTA: *Területi egyensúly – a munkaerőpiac és az ingatlanárak kapcsolata Magyarországon*. *Sigma*, 51. évf. 3. sz. 2020. pp. 185–214.
- BORDA VIKTÓRIA: *Lakat alatt – a járványügyi veszélyhelyzet korlátozó intézkedéseinek társadalmi hatásai*. *Szociális Szemle*, 13. évf. 2. sz. 2020. pp. 2–11.
- CZECZELI VIVIEN–KOLOZSI PÁL PÉTER–KUTASI GÁBOR–MARTON ÁDÁM: *Gazdasági kitettség és válságállóság exogén sokk esetén*. *A Covid-19-járvány rövid távú gazdasági hatása az EU-ban*. *Pénzügyi Szemle*, 65. évf. 3. sz. 2020. pp. 323–349.

- CZUDOR LUCA EMESE–LABODICS ESZTER: [A munka világa és a családi kapcsolatok alakulása a Covid-19-járvány idején](#). Szociális Szemle, 13. évf. 1. sz. 2020. pp. 72–77.
- ELEKES ZOLTÁN–LENGYEL BALÁZS: [Related trade variety, foreign-domestic spillovers and regional employment in Hungary](#). Acta Oeconomica, Vol. 70. No. 4. 2020. pp. 551–570. .
- HÁLÓ BUDA–REIZER BALÁZS: [A sorkatonaság munkaerőpiaci hatásai Magyarországon](#). Közgazdasági Szemle, 67. évf. 9. sz. 2020. pp. 878–910.
- HARGITAI DÁVID MÁTÉ –SASNÉ GRÓSZ ANNAMÁRIA–VERES ZOLTÁN: [Hagyományos és online tanulási preferenciák a felsőoktatásban – a COVID-járvány kihívásai](#). Statisztikai Szemle, 98. évf. 7. sz. 2020. pp. 839–857.
- HEGEDŰS MIHÁLY: [Rejtett gazdaság és a COVID-19 járvány összefüggései](#). Economica (Szolnok) 11. évf. 3–4. sz. 2020. pp. 1–10.
- HUSZ ILDIKÓ–KOPASZ MARIANNA–RÁCZ ANDREA: [A szegénységben élő gyermekes családok társadalmi mobilitásának esélyei a családsegítő szakemberek szemszögéből](#). Esély, 31. évf. 4. sz. 2020. pp. 32–53.
- ILLÉSSY MIKLÓS–MAKÓ CSABA–PAP JÓZSEF: [Munkavégzés a platformalapú gazdaságban. A foglalkoztatás egy lehetséges modellje?](#) Közgazdasági Szemle, 67. évf. 11. sz. 2020. pp. 1112–1129.
- ILYÉS VIRÁG–SEBŐK ANNA: [Egyetemről a munkaerőpiacra: felsőoktatási ismeretségek hatása a munkaerőpiaci kilátásokra](#). Közgazdasági Szemle, 67. évf. 10. sz. 2020. pp. 993–1028.
- JARJABKA ÁKOS (et al.): [Rugalmasság, produktivitás vagy elszigeteltség?](#) Avagy a COVID–19 hatása a felsőoktatásban oktatók munkavégzésére. Magyar Tudomány, 181. évf. 12. sz. 2020. pp. 1698–1710.
- JARJABKA ÁKOS–KURÁTH GABRIELLA–SIPOS NORBERT–VENCZEL-SZAKÓ TÍMEA–SZABÓ-BÁLINT BRIGITTA–BALOGH GÁBOR–UHRIN ANETT: [Rugalmasság, produktivitás vagy elszigeteltség?](#) Avagy a COVID–19 hatása a felsőoktatásban oktatók munkavégzésére. Magyar Tudomány, 12. sz. 2020.
- KÓTI TIBOR: [Területi egyenlőtlenségek nyomában. A közfoglalkoztatás hatásosságának modellezése](#). Esély, 31. évf. 3. sz. 2020. pp. 3–27.
- KOVÁCS ÉVA–TAKÁCS JUDIT (szerk.): [Látjuk-e, mi jön?](#) A koronavírus-járvány hatása a magyar társadalomra és társadalomkutatásra. Socio.hu, 2. sz. 2020.
- LÁSZLÓ-KOVÁCS EDINA: [A szociális ágazat szabályozása a COVID-19 első hullámában](#). Szociálpolitikai Szemle, 3–4. sz. 2020. pp. 5–25.
- MOLNÁR CSILLA: [Otthonról dolgozni](#). Ki az, akit ez boldogít? A távmunka munkavállalói megítélése a Covid-19 karantén időszak alatt. Új Munkaügyi Szemle, 1. évf. 2020. 12. sz. pp. 1–3.
- MUNKÁCSY FERENC: [A robotoktól a Katáig](#). Adalékok a munkaerőpiac közeljövőjéről folytatott vitához. Új Munkaügyi Szemle, 1. évf. 2020. 4. sz.
- SORBÁN ANGELLA: [Mesterségemnek címere](#). Munkaerőpiaci stratégiák és nyelvhasználat a Sapientia Erdélyi Magyar Tudományegyetem végzettjei körében. Magyar Tudomány, 2. sz. 2020.
- SZABÓ ANDREA: [Koronavírus hatása a generációk fejlődésére](#). Ellensúly, 3. évf. 3–4. sz. 2020. pp. 54–62.
- SZELLŐ JÁNOS: [Pandémia és a globális munkaerőpiac](#). Új Munkaügyi Szemle, 1. évf. 4. sz. 2020.
- TÓTHNÉ TÉGLÁS TÜNDE: [A minőségi munkaerő-gazdálkodás vállalati gyakorlata](#). Vezetéstudomány, 51. évf. 10. sz. 2020. pp. 63–76.
- ZÁDORI IVÁN–NEMESKÉRI ZSOLT–SZABÓ SZILVIA: [Deglobalizáció vagy reglobalizáció?](#) Munkaerőpiac a vírus előtt, alatt és után. Vitaindító tanulmány. Új Munkaügyi Szemle, 1. évf. 3. sz. 2020.

Műhelytanulmányok, kutatási jelentések

- BAKÓ TAMÁS–KÁLMÁN JUDIT: [Az ingázási időre ható tényezők és változásuk 1990 és 2011 között Magyarországon](#). KRTK-KTI Műhelytanulmányok, 2020/57. Budapest, Közgazdaság- és Regionális Tudományi Kutatóközpont Közgazdaság-tudományi Intézet, 2020. 26 p.
- BAKÓ TAMÁS–KÓNYA ISTVÁN: [A kis- és közepes vállalkozások versenyképessége Magyarországon](#). Tanulmány a Költségvetési Tanács részére. Budapest, KRTK KTI, 2020. 50 p.
- BÍRÓ ANIKÓ–HAJDU TAMÁS–KERTESI GÁBOR–PRINZ DÁNIEL: [The role of place and income in life expectancy inequality: Evidence from Hungary](#). CERS-IE Working Papers, 2020/19. Budapest, Institute of Economics, Centre for Economic and Regional Studies, 2020. 29 p.
- BÍRÓ ANIKÓ–PRINZ DÁNIEL–SÁNDOR LÁSZLÓ: [Tax evasion and the minimum wage](#). CERS-IE Working Papers, 2020/43. Budapest, Institute of Economics, Centre for Economic and Regional Studies, 2020. 56 p.
- BÍRÓ ANIKÓ–SZABÓ-MORVAI ÁGNES: [Mass media coverage and vaccination uptake: evidence from the demand for meningococcal vaccinations in Hungary](#). CERS-IE Working Papers, 2020/18. Budapest, Institute of Economics, Centre for Economic and Regional Studies, 2020. 39 p.

- Budapest LAB: [Így reagált a magyar kkv-szektor a koronavírus járványra](#). BGE-Budapest Business School. 2020. június 18.
- CUKROWSKA-TORZEWSKA, E.–LOVÁSZ ANNA–RIGÓ MARIANN: [A nők munkaerőpiaci helyzete a visegrádi országokban](#). KRTK-KTI Műhelytanulmányok, 2020/46. Budapest, Közgazdaság- és Regionális Tudományi Kutatóközpont Közgazdaság-tudományi Intézet, 2020. 34 p.
- CZALLER LÁSZLÓ–ERIKSSON, RIKARD–LENGYEL BALÁZS: [Automation risk along individual careers: static and dynamic upgrades in cities](#). CERS-IE Working Papers, 2020/30. Budapest, Institute of Economics, Centre for Economic and Regional Studies, 2020. 28 p.
- GKI: [A foglalkoztatottak munkahelyi helyzete 2020 júniusában](#) – GKI Gazdaságkutató Zrt. jelentése. 2020.
- HAJDU GÁBOR–HAJDU TAMÁS: [Does the unemployment rate moderate the well-being disadvantage of the unemployed?](#) Within-region estimates from the European Social Survey. CERS-IE Working Papers, 2020/35. Budapest, Institute of Economics, Centre for Economic and Regional Studies, 2020. 16 p.
- HORN DÁNIEL–KISS HUBERT JÁNOS: [Do individuals with children value the future more?](#) CERS-IE Working Papers, 2020/10. Budapest, Institute of Economics, Centre for Economic and Regional Studies, 2020. 38 p.
- JARJABKA ÁKOS–KURÁTH GABRIELLA (2020): [Digitális oktatás, távmunka helyzetfelmérés és jövőbeli elképzelések](#). PTE, Pécs.
- KINCS: [A koronavírus járvány családokra gyakorolt hatása az első hullám idején](#). Kutatási gyorsjelentés. Budapest, Kopp Mária Intézet a Népesedésért és a Családokért (KINCS), 2020. 20 p.
- KINCS: [Digitális oktatás az iskolákban, otthoni tanulás a családokban a koronavírus járvány első hulláma alatt](#). Kutatási gyorsjelentés. Budapest, Kopp Mária Intézet a Népesedésért és a Családokért, 2020. 17 p.
- KISS HUBERT JÁNOS–KELLER TAMÁS: [The short-term effect of COVID-19 on schoolchildren's generosity](#). CERS-IE Working Papers, 2020/56. Budapest, Institute of Economics, Centre for Economic and Regional Studies, 2020. 9 p.
- LŐRINCZ LÁSZLÓ–CHIHAYA GUILHERME KENJI–HANNÁK ANIKÓ–TAKÁCS DÁVID–LENGYEL BALÁZS–ERIKSSON, RIKARD: [Global connections and the structure of skills in local co-worker networks](#). CERS-IE Working Papers, 2020/34. Budapest, Institute of Economics, Centre for Economic and Regional Studies, 2020. 30 p.
- MNB: [Az MNB koronavírus-járvány gazdasági hatásait vizsgáló vállalati felmérésének eredményei](#). 2020.

Statisztikai kiadványok

KSH

- [Koronavírus dosszié, 2020.](#)
- [Nők és férfiak Magyarországon, 2019.](#) (2020).
- [Területi statisztikai évkönyv, 2019.](#) (2020).
- [Szociális statisztikai évkönyv, 2019.](#) (2020).
- [Távmunka és „home office”.](#) Átfogó elemzés, 2020.
- [Munkavégzés és családi kötöttségek.](#) Átfogó elemzés, 2020.
- [Munkaidő-csökkenés az alkalmazottak körében.](#) Átfogó elemzés, 2020.

II. VÁLOGATÁS A KÜLFÖLDI SZAKIRODALOMBÓL

Könyvek

- ADAMS, ZOE: *Labour and the Wage. A Critical Perspective*. Oxford University Press, 2020. 326 p.
- BROWN, PHILLIP–LAUDER, HUGH–CHEUNG, SIN YI (eds.): *The Death of Human Capital? Its Failed Promise and How to Renew It in an Age of Disruption*. Oxford University Press, 2020. 320 p.
- CALLAGHAN, GEORGE S.: *Flexibility, Mobility and the Labour Market*. Routledge, 2020. 250 p.
- COLLINS, CAITLYN: *Making motherhood work. How women manage careers and caregiving*. Oxford, Princeton University Press, 2020. 340 p.
- DE JONG, PHILIP R.–MARMORE, THEODORE (eds.): *Social Policy and the Labour Market*. Routledge, 2020. 438 p.
- FAURI, FRANCESCA–MANTOVANI, DEBORA–STRANGIO, DONATELLA (eds.): *Economic and Social Perspectives on European Migration*. Routledge Studies in Labour Economics, 2020. 246 p.
- GANS, JOSHUA: *The Pandemic Information Gap. The Brutal Economics of COVID-19*. MIT Press, 2020. 160 p.
- KUMAR, HIMANSHU: *Cities, economies and COVID-19 pandemic: an approach for robust economy and healthy lives in COVID World*. Independently published, 2020. 94 p.
- PIQUÉ, J. M.: *Economic lessons of the pandemic: how COVID-19 speeded up change*. Independently published, 2020. 166 p.
- STRAUSS, ZOË KATHARINA–JONES, ERIK (eds.): *Europe's Economic Response to the Covid-19 Pandemic*. Perch Press, 2020. 181 p.
- WOŹNIAK-JĘCHOREK, BEATA–PILC, MICHAŁ (eds.): *Labour Market Institutions and Productivity. Labour Utilisation in Central and Eastern Europe*. Routledge Studies in Labour Economics, 2020. 338 p.
- AVENT-HOLT, D. (et al.): [Occupations, workplaces or jobs? An exploration of stratification contexts using administrative data](#). *Research in Social Stratification and Mobility*, Vol. 70. 100456. (2020).
- BAVEL, J. J. V. (et al.): [Using social and behavioural science to support COVID-19 pandemic response](#). *Nature Human Behaviour*, 4. pp. 460–471. (2020).
- BÍRÓ ANIKÓ–BRANYICZKI RÉKA: [Transition shocks during adulthood and health a few decades later in post-socialist Central and Eastern Europe](#). *BMC Public Health*, Vol. 20. No. 1. (2020).
- BÍRÓ ANIKÓ–ELEK PÉTER: [Job loss, disability insurance and health expenditure](#). *Labour Economics*, 65. pp. 1–16. (2020).
- BÍRÓ ANIKÓ–PRINZ DÁNIEL: [Healthcare spending inequality: Evidence from Hungarian administrative data](#). *Health Policy*, Vol. 124. No. 3. pp. 82–290. (2020).
- BUHEJI, MOHAMED (et al.): [The Extent of COVID-19 Pandemic Socio-Economic Impact on Global Poverty](#). *A Global Integrative Multidisciplinary Review*. *American Journal of Economics*, Vol. 10. No. 4. pp. 213–224. (2020).
- CUKROWSKA-TORZEWSKA, EWA–LOVÁSZ ANNA: [The role of parenthood in shaping the gender wage gap – A comparative analysis of 26 European countries](#). *Social Science Research*, Vol. 85. 102355. (2020).
- CSÁFORDI ZSOLT–LŐRINCZ LÁSZLÓ–LENGYEL BALÁZS–KISS KÁROLY MIKLÓS: [Productivity spillovers through labor flows: productivity gap, multinational experience and industry relatedness](#). *Journal of Technology Transfer*, Vol. 45. pp. 86–121. (2020).
- DEVINE, D.–GASKELL, J.–JENNINGS, W.–STOKER, G.: [Trust and the Coronavirus Pandemic: What are the Consequences of and for Trust? An Early Review of the Literature](#). *Political Studies Review*, Vol. 19. No. 2. pp. 274–285. (2020).
- DRYHURST, SARAH (et al.): [Risk perceptions of COVID-19 around the world](#). *Journal of Risk Research*, Vol. 23. No. 7–8. pp. 994–1006. (2020).
- GOULD, ERIC D.–SIMMON, AVI–WEINBERG, BRUCE A.: [Does Parental Quality Matter? Evidence on the Transmission of Human Capital Using Variation in Parental Influence from Death, Divorce, and Family Size](#). *Journal of Labor Economics*, Vol. 38. No. 2. pp. 569–610. (2020).

Folyóiratcikkek

- ADAMECZ-VÖLGYI ANNA–HENDERSON, MORAG–SHURE, NIKKI: [Is 'first in family' a good indicator for widening university participation?](#) *Economics of Education Review*, Vol. 78 102038. 18 p.
- AGIUS, R. M.–ROBERTSON, J. F. R.–KENDRICK, D. (et al.): [Covid-19 in the workplace](#). *British Medical Journal*, Vol. 220. No. 370. m3577. 2020.

- HENDERSON, MORAG-SHURE, NIKKI-ADAMECZ-VÖLGYI ANNA: [Moving on up: 'first in family' university graduates in England](#). *Oxford Review of Education*, Vol. 46. No. 6. pp. 734–751. (2020).
- HORN DÁNIEL-KISS HUBERT JÁNOS: [Time preferences and their life outcome correlates](#): Evidence from a representative survey. *Plos One*, Vol. 15. No. 7. e0236486. (2020).
- IVERSEN, J. M. V.-STRØM, B.: [Skills, employment, and labor market institutions](#): Evidence from PIAAC. *Labour*, Vol. 34. No. 3. 2020. pp. 277–304.
- KALLEBERG, ARNEL.: [Labor Market Uncertainties and Youth Labor Force Experiences: Lessons Learned](#). *The Annals of the American Academy of Political and Social Science*, 688: pp. 258–270. 2020.
- KISS HUBERT JÁNOS-ROSA-GARCIA, ALFONSO-ZHUKOVA, VITA: [Conditional cooperation in group contests](#). *Plos One*, Vol. 15. No. 12. e0244152. (2020).
- KÓNYA ISTVÁN-KREKÓ JUDIT-OBLATH GÁBOR: [Labor shares in the old and new EU member states – sectoral effects and the role of relative prices](#). *Economic Modelling*, Vol. 90. pp. 254–272. (2020).
- KOREN MIKLÓS-PETŐ RITA: [Business disruptions from social distancing](#). *Plos One*, Vol. 5. No. 9. e0239113. (2020).
- KRINGS, TORBEN: [Good'Bad Jobs?](#) The Evolution of Migrant Low-Wage Employment in Germany (1985–2015). *Work, Employment and Society*, October, 2020.
- LINDNER ATTILA-REIZER BALÁZS: [Front-loading the unemployment benefit](#): An empirical assessment. *American Economic Journal*, Vol. 12. No. 3. 2020. pp. 140–174.
- LORD, POLLY: [Changing world, changing work](#). *Contemporary Social Science*, Vol. 15. No. 4. pp. 407–415. (2020).
- LŐRINCZ LÁSZLÓ-CHIHAYA GUILHERME KENJI-HANNÁK ANIKÓ-TAKÁCS DÁVID-LENGYEL BALÁZS-ERIKSSON, RIKARD: [Global connections and the structure of skills in local co-worker networks](#). *Applied Network Science*, Vol. 5. No. 78. (2020).
- NCHOR, DENNIS: [Labour mobility as an adjustment mechanism to asymmetric shocks in Europe](#). Evidence from the Czech Republic, Hungary, Poland and Slovakia. *Journal of Labour Market Research*, Vol. 54. No. 16. 2020.
- NCHOR, DENNIS-ROZMAHEL, PETR: [Job polarisation in Europe](#): Evidence from Central and Eastern European countries. *Danube – Law, Economics and Social Issues Review*, Vol. 11. No. 1. pp. 1–23. (2020).
- SŁOCZYŃSKI, TYMON: [Average Gaps and Oaxaca-Blinder Decompositions](#): A Cautionary Tale about Regression Estimates of Racial Differences in Labor Market Outcomes. *ILR Review*, Vol. 73. No. 3. pp. 705–729. (2020).
- SONG, YOUNGHWAN-GAO, JIA: [Does Telework Stress Employees Out?](#) A Study on Working at Home and Subjective Well-Being for Wage/Salary Workers. *Journal of Happiness Studies*, Vol. 21. pp. 2649–2668. (2020).
- STIJEPIĆ, D.: [Employment effects of skills around the world](#). Evidence from the PIAAC. *International Labour Review*, Vol. 159. No. 3. 2020. pp. 307–338.
- TOMASKOVIC-DEVEY, D.-RAINEY, A.-AVENT-HOLT, D. (et al.): [Rising between-workplace inequalities in high-income countries](#). *Proceedings of the National Academy of Sciences*, Vol. 117, No. 7. 2020.

Műhelytanulmányok, kutatási jelentések

- ADAMECZ-VÖLGYI ANNA-HENDERSON, MORAG-SHURE, NIKKI: [The labor market returns to ,first in family' university graduates](#). IZA Working Papers; No. 13911. Bonn, IZA Institute of Labor Economics, (2020).
- AREŽINA, S.: [Post-Pandemic World and Western Balkans](#). Transformative Resilience as the Response to the Consequences of the COVID-19 Pandemic. China-CEE-Working Paper, 2020.
- BASSO, GAETANO-BOERI, TITO-CAIUMI, ALESSANDRO-PACCAGNELLA, MARCO: [The New Hazardous Jobs and Worker Reallocation](#). IZA Discussion Paper, No. 13532. 2020.
- BONHOMME, S.-HOLZHEU, K.-LAMADON, T.-MANRESA, E.-MOGSTAD, M.-SETZLER, B. (2020). [How Much Should We Trust Estimates of Firm Effects and Worker Sorting?](#) SSRN Electronic Journal.
- BUCHHEIM, L.-DOVERN, J.-KROLAGE, C.-LINK, S.: [Firm-level Expectations and Behavior in Response to the COVID-19 Crisis](#). CESifo Working Paper, No. 8304. 2020.
- BUKOWSKI, PAWEŁ-CLARK, GREGORY-GÁSPÁR ATTILA-PETŐ RITA: [Social Mobility and Political Regimes: Intergenerational Mobility in Hungary, 1949–2017](#). CEPR Discussion Paper Series, DP15284. London, Centre for Economic Policy Research (CEPR), (2020).
- DINGEL, JONATHAN-NEIMAN, BRENT: [How Many Jobs Can be Done at Home?](#) London, Centre for Economic Policy Research, 2020.
- FASANI, FRANCESCO-MAZZA, JACOPO: [Being on the Frontline?](#) Immigrant Workers in Europe and the

- COVID-19 Pandemic. IZA Discussion Paper, No. 13963. 2020.
- GALASSO, VINCENSO–FOUCAULT, MARTIAL: [Working during COVID-19](#). Cross-country evidence from real-time survey data. OECD Social, Employment and Migration Working Papers, No. 246.
- GHODSI, M.–REITER, O.–STEHNER, R.–STÖLLINGER, R.: [Robotisation, Employment and Industrial Growth Intertwined Across Global Value Chains](#). WIIW Working Paper, No. 177. April 2020.
- HEIMBERGER, PHILIPP: [Does Employment Protection Affect Unemployment? A Meta-analysis](#). WIIW Working Paper, No. 176. February 2020.
- HENSVIK, LENA–LE BARBANCHON, THOMAS–RATHÉLOT, ROLAND: [Job Search during the COVID-19 Crisis](#). London, Centre for Economic Policy Research. 2020.
- HOFERI, ANDREA–ROSALINDE–ZHIVKOVIKJ, ALEXANDRA–SMYTH, ROGER: [The role of labour market information in guiding educational and occupational choices](#). OECD Education Working Papers, No. 229, 2020.
- KOZENIAUSKAS, N., MOREIRA, P., SANTOS, C.: [Covid-19 and Firms: Productivity and Government Policies](#). CEPR Discussion Paper No. DP15156. 2020.
- KÖLLŐ JÁNOS, BOZA ISTVÁN, BALÁZSI LÁSZLÓ: [Wage gains from foreign ownership: evidence from linked employer-employee data](#). Bonn: IZA Institute of Labor Economics, 2020. 29 p.(IZA Discussion Paper Series; 13040).
- LANDESMANN, MICHAEL–LEITNER, SANDRA M.: [Immigration and Offshoring: Two Forces of Globalisation and Their Impact on Employment and the Bargaining Power of Occupational Groups](#). WIIW Working Paper, No. 174. January 2020.
- LEITNER, S. M.–REITER, O.: [Employers' Skills Requirements in the Austrian Labour Market: On the Relative Importance of ICT, Cognitive and Non-cognitive Skills over the Past 15 Years](#). WIIW Working Paper, No. 190. December 2020.
- OECD: [From pandemic to recovery](#). Local employment and economic development. OECD Policy Responses to Coronavirus (COVID-19), 2020.
- POULIAKAS, KONSTANTINOS–BRANKA, JIRI: [EU Jobs at Highest Risk of COVID-19 Social Distancing: Will the Pandemic Exacerbate Labour Market Divide?](#) IZA Discussion Paper, No. 13281. 2020.
- TASKINSOY, JOHN: [Cost Implications of the Great Lockdown due to the Novel Coronavirus Outbreak](#). 2020.
- WALKER, IAN–BUCHMUELLER, GERDA: [The Graduate Wage and Earnings Premia and the Role of Non-Cognitive Skills](#). IZA Discussion Paper, No. 13248. 2020.
- Nemzetközi szervezetek kiadványai**
- ILO*
- ILO Monitor. [COVID-19 and the world of work](#). 8th edition.
- Global Wage Report 2020–2021. [Wages and minimum wages in the time of COVID-19](#).
- [Working from home](#). From invisibility to decent work. World Employment and Social Outlook – [Trends 2020](#).
- IMF*
- [World Economic Outlook, October 2020](#). Washington D.C. International Monetary Fund, 2020. .
- OECD*
- [Education at a Glance 2020](#). OECD Indicators.
- [Health at a Glance](#). Europe 2020. State of Health in the EU Cycle.
- [Job Creation and Local Economic Development 2020: Rebuilding Better](#).
- [OECD Economic Outlook](#), Vol. 2020 No. 1.
- [OECD Economic Outlook](#), Vol. 2020 No. 2.
- [OECD Employment Outlook – Facing the jobs crisis](#).
- [OECD Employment Outlook, 2020](#). Worker Security and the COVID-19 Crisis.
- [OECD Labour Force Statistics, 2020](#).
- [Promoting an Age-Inclusive Workforce](#). Living, Learning and Earning Longer.
- [Taxing Wages, 2020](#).
- World Bank*
- [The Human Capital Index 2020 Update](#). Human Capital in the Time of COVID-19. World Bank, Washington, DC, 2020.

FÜGGELÉK. TÁBLÁZATOK ÉS ÁBRÁK JEGYZÉKE

TÁBLÁZATOK

MUNKAPIAC

1. táblázat: A foglalkoztatottak létszáma alakulása néhány fontosabb ismérv szerint, 2018–2020 21
2. táblázat: A foglalkoztatottak és a potenciális munkaerő-tartaléknak minősülő létszámának alakulása 28
3. táblázat: A teljes munkaidőben alkalmazásban állók bruttó átlagkeresete nemzetgazdasági áganként 30

KÖZELKÉP

- 1.1. táblázat: A foglalkoztatás változása 2007 és 2019 között, tényezőkre bontva 40
- 1.2. táblázat: A termelékenység összetevőinek és a bérekre vonatkozó mutatószámoknak az alakulása a visegrádi országokban és Romániában a 2010 és 2019 közötti időszakban és két részperiódusban. 46
- 1.3. táblázat: A GDP/foglalkoztatott és az egy alkalmazottra jutó bér alternatív mutatóinak, valamint a nettó bér implikált szintje (forintban) és nominális, illetve reálváltozásuk 2010 és 2019 között és két részperiódusban (százalékban) 49
- 2.1.1. táblázat: A pályakezdekők foglalkoztatási rátája 60
- 2.1.2. táblázat: Foglalkozásváltás azok körében, akik mind a hat MEF-megkérdés alkalmával foglalkoztatottak voltak 64
- K2.1.1. táblázat: Lemorzsolódás a MEF mintából (lineáris valószínűségi becslés) 70
- F2.3.1. táblázat: Havi adatok 86
- F2.3.2. táblázat: Negyedéves adatok ... 86
- 2.4.1. táblázat: Állásváltozás és kezdeti státusz 89
- 2.4.2. táblázat: Tavaszi állásvesztők száma a következő októberben 90
- 2.4.3. táblázat: Állásvesztés hatásai 2020-ban és 2019-ben 91
- 2.6.1. táblázat: A regisztrált álláskeresők által keresett foglalkozáskategóriák 107
- 2.7.1. táblázat: Az átlagbér változása a koronavírus-járvány idején 112
- K2.3.1. táblázat: Az Ausztriában dolgozó magyarok száma a legfontosabb iparágakban, 2020–2021 122

- 3.1.1. táblázat: A lezárások hatásának regressziós becslése a kisgyermekes munkaerőpiaci helyzetére 127
- 3.2.1. táblázat: Az övintézkedések betartására ható tényezők (regressziós modellek eredményei) 132
- 3.2.2. táblázat: A mentális betegségek indexeire ható tényezők (regressziós modellek eredményei) 133
- 3.4.1. táblázat: Beáramlási kohorszok jellemzői 146
- F3.4.1. táblázat: Regressziós eredmények 147
- 4.1.1. táblázat: A távmunkában végzhető foglalkozásokban dolgozók aránya 2018-ban (százalék) 151
- 4.1.2. táblázat: A távmunkára alkalmas foglalkozásokban való elhelyezkedést magyarázó tényezők 155
- F4.1.1. táblázat: A foglalkoztatás alakulása a nemzetgazdasági ágakban 2020. és 2021. első negyedévében (ezer fő) 157
- 4.2.1. táblázat: Az otthoni munkavégzés lehetőségének mérésére használt mutatók és definícióik 159
- 5.1.1. táblázat: Pénzügyi támogatási eszközök a vállalatoknak a Covid-válság idején 183
- 5.1.2. táblázat: A munkahelymegtartó támogatások jellemzői és az igénybevételi arányok (az összes alkalmazott százalékarányában) 187
- 5.1.3. táblázat: A munkanélküli ellátást érintő ideiglenes változtatások a Covid-19 járvány alatt az európai országokban és az USA-ban 188
- 5.2.1. táblázat: A koronavírus-járvány idején nyújtott bértámogatási programok összefoglaló adatai 191
- 5.2.2. táblázat: Az ágazati bértámogatásban részesülők megoszlása, 2020. november – 2021. május 193
- 5.3.1. táblázat: A járvány első hullámban belépők munkapiaci programokban való részvétel szerinti megoszlása (százalék) 196
- 5.3.2. táblázat: A 2020. január 1. és 2020. március 15. között nyilvántartásba belépők aktív munkapiaci programokban való részvétele 198
- 6.2.1. táblázat: A 2019/2020. és 2020/2021. tanév közötti időszak-

- ra számított tanulási veszteségek az iskolabezárások következtében Magyarországon 222
- 6.5.1. táblázat: A kockázatvállalási feladatban kockázatotott összeg a három felmérés során forintban 245
- 6.5.2. táblázat: A kockázatvállalási hajlandóság eltérése a három felvételi időpont között – lineáris regressziós modell súlyozott adatokon 249

SZAKPOLITIKÁK

- F1. táblázat: A központi költségvetés szűk foglalkoztatáspolitikai részének kiadásai és bevételei, 2015–2021 (millió forint) 261
- 1.1. táblázat: A hazai vállalatok 2020 első negyedévéhez viszonyított kapacitáskihasználtság-változása (százalék) 282
- 1.2. táblázat: A koronavírus-járvány érintettségi háttere, logit becslés, átlagos marginális hatások, 202. április, 2021. április (0: nem, 1: igen) 287
- 2.1. táblázat: Elbocsátás és felvétel előfordulása a hazai vállalkozásoknál, 2018–2021 289
- 2.2. táblázat: Az létszámváltozásban leginkább érintett munkakörök FEOR-kódjai az érintett létszám szerinti sorrendben 290
- 2.3. táblázat: A 2021-ben létszámváltozásban leginkább érintett munkakörök kereslet-kínálati egyenlegei visszamenőleg a Rövid távú munkaerőpiaci prognózisban részt vevő cégek körében 291
- 2.4. táblázat: FEOR-főcsoportok kereslet-kínálati egyenlegei a Rövid távú munkaerőpiaci prognózisban részt vevő cégek körében, a létszámváltozás tekintetében a cégeknél leginkább érintett munkakörökhöz kapcsolódó létszám alapján 292
- 2.5. táblázat: A Rövid távú munkaerőpiaci prognózisban a létszámváltozások szempontjából összességében leginkább érintett 10 munkakört saját cégüknél is a leginkább érintett munkakörök közé soroló vállalatok jellemzői, logit becslés, átlagos marginális hatások 294
- 3.1. táblázat: Az elbocsátások és a létszámfelvétel háttere a kereskedel-

mi és szolgáltatási foglalkozások esetében, logit becslés, átlagos marginális hatások, 2020, 2021 296

3.2. táblázat: Az elbocsátások és a létszámfelvétel háttere az ipari és építőipari foglalkozások esetében, logit becslés, átlagos marginális hatások, 2020, 2021 297

3.3. táblázat: Az elbocsátások és a létszámfelvétel háttere a gépkezelők, összeszerelők, járművezetők körében, logit becslés, átlagos marginális hatások, 2020, 2021 298

3.4. táblázat: Az elbocsátások és a létszámfelvétel háttere a szakképzettség nem igénylő (egyszerű) foglalkozások körében, logit becslés, átlagos marginális hatások, 2020, 2021 300

STATISZTIKA

1.1. táblázat: Alapvető gazdasági mutatók 305

2.1. táblázat: Népeség 307

2.2. táblázat: A népesség száma főbb korcsoportok szerint, ezer fő 307

2.3. táblázat: A férfi népességszám alakulása főbb korcsoportok szerint, ezer fő 309

2.4. táblázat: A női népességszám alakulása főbb korcsoportok szerint, ezer fő 309

3.1. táblázat: A 15 éves és idősebb népesség gazdasági aktivitása 310

3.2. táblázat: A 15 éves és idősebb férfiak gazdasági aktivitása, ezer fő 311

3.3. táblázat: A 15 éves és idősebb nők gazdasági aktivitása, ezer fő 312

3.4. táblázat: A 15 éves és idősebb népesség gazdasági aktivitása 313

3.5. táblázat: A 15 éves és idősebb férfiak gazdasági aktivitása, százalék ... 314

3.6. táblázat: A 15 éves és idősebb nők gazdasági aktivitása, százalék 315

3.7. táblázat: A 15–64 éves népesség létszáma munkapiaci kategóriánkénti önbesorolása szerint, ezer fő 316

3.8. táblázat: A 15–64 éves népesség létszáma munkapiaci kategóriánkénti önbesorolása szerint, százalék 317

4.1. táblázat: Összes foglalkoztatott .. 318

4.2. táblázat: Összes foglalkoztatott nemek szerint 319

4.3. táblázat: A foglalkoztatottak kor szerinti megoszlása, férfiak 320

4.4. táblázat: A foglalkoztatottak kor szerinti megoszlása, nők 320

4.5. táblázat: A foglalkoztatottak iskolai végzettség szerinti megoszlása, férfiak, százalék 321

4.6. táblázat: A foglalkoztatottak iskolai végzettség szerinti megoszlása, nők, százalék 321

4.7. táblázat: A foglalkoztatottak száma foglalkozási viszony szerint 322

4.8. táblázat: A foglalkoztatottak megoszlása foglalkozási viszony szerint, százalék 322

4.9. táblázat: Az alkalmazásban állók megoszlása ágazat szerint, nemek szerinti bontásban, százalék 323

4.10. táblázat: A munkahelyükön 0–6 hónapja dolgozók aránya 323

4.11. táblázat: A vállalati szférában alkalmazottak megoszlása vállalatméret szerint, százalék 324

4.12. táblázat: 15–74 éves népesség foglalkoztatási rátája, férfiak 325

4.13. táblázat: 15–74 éves népesség foglalkoztatási rátája, nők, százalék ... 325

4.14. táblázat: 15–64 évesek foglalkoztatási rátája iskolai végzettség szerint, férfiak, százalék 326

4.15. táblázat: 15–64 évesek foglalkoztatási rátája iskolai végzettség szerint, nők, százalék 327

5.1. táblázat: A munkanélküliségi ráta alakulása nem szerint, és a tartósan munkanélküliek aránya 328

5.2. táblázat: Munkanélküliségi ráta az iskolai végzettség szerint, férfiak, százalék 329

5.3. táblázat: A munkanélküliek iskolai végzettség szerinti megoszlása, férfiak, százalék 329

5.4. táblázat: Munkanélküliségi ráta az iskolai végzettség szerint, nők, százalék 330

5.5. táblázat: A munkanélküliek iskolai végzettség szerinti megoszlása, nők, százalék 330

5.6. táblázat: A munkanélküliek száma a munkakeresés hossza szerint 332

5.7. táblázat: A regisztrált munkanélküliek és a MEF munkanélküliség alakulása 334

5.8. táblázat: A regisztrált munkanélküliek megoszlása iskolai végzettség szerint, éves átlag, százalék 335

5.9. táblázat: A regisztrált munkanélküli pályakezdeők megoszlása iskolai végzettség szerint, éves átlag 335

5.10. táblázat: A regisztrált munkanélküliek megoszlása a Munkaerő-felmérésben megfigyelt gazdasági aktivitás szerint, százalék 336

5.11. táblázat: A munkanélküli nyilvántartásba belépők száma, havi átlagok, ezer fő 336

5.12. táblázat: Az NFSZ-nyilvántartás főbb adatai, havi átlag, ezer fő ill. százalék 337

5.13. táblázat: A regisztrált munkanélküliek közül támogatott és nem tá-

mogatott munkahelyeken elhelyezkedők száma 338

5.14. táblázat: Segélyezés és munkaerőpiaci programok 339

5.15. táblázat: Az aktív eszközökből kilépők elhelyezkedési arányai 340

5.16. táblázat: A regisztrált munkanélküliek, a munkanélküli ellátásban, és a szociális ellátásban részesülők megoszlása iskolai végzettség szerint ... 341

5.17. táblázat: A munkanélküli/álláskeresési/vállalkozói járadékból kilépők, elhelyezkedtek 342

5.18. táblázat: A munkaerőpiaci képzésben résztvevők érintettek 342

5.19. táblázat: A 2020. évben befejezett programokból kilépők elhelyezkedési arányai nem, kor és iskolai végzettség szerint, százalék 343

5.20. táblázat: A képzésben résztvevő munkaviszonyban nem állók éves átlagos számának megoszlása a képzés típusa szerint, százalék 343

5.21. táblázat: A munkaerőpiaci képzésbe belépő munkaviszonnyal nem rendelkezők száma és megoszlása korcsoport és iskolai végzettség szerint 344

6.1. táblázat: A bruttó kereset és a reálkereset éves változása 345

6.2.a. táblázat: Bruttó kereseti arányok a nemzetgazdaságban, Ft/fő/hó ... 346

6.2.b. táblázat: Bruttó kereseti arányok a nemzetgazdaságban, százalék 347

6.3. táblázat: Regresszióval kiigazított kereseti különbségek 348

6.4. táblázat: Az alacsony keresetű dolgozók százalékos aránya nemek, korcsoport, iskolai végzettség és ágak szerint 349

7.1. táblázat: A nappali oktatásban, képzésben végzettek száma 352

7.2. táblázat: Kezdő évfolyamos tanulók, hallgatók száma a nappali oktatásban, képzésben 353

7.3. táblázat: Tanulók, hallgatók száma a nappali oktatásban, képzésben .. 354

7.4. táblázat: Tanulók, hallgatók száma a felnőttoktatásban, a nem nappali képzésben 354

7.5. táblázat: Az egyetemi, főiskolai továbbtanulásra jelentkezők számának alakulása, nappali képzés 355

8.1. táblázat: Az NFSZ kirendeltségein bejelentett betöltetlen álláshelyek száma 356

8.2. táblázat: Az NFSZ kirendeltségein bejelentett betöltetlen álláshelyek száma iskolázottsági szint szerint .. 357

8.3. táblázat: Betöltetlen álláshelyek száma 357

8.4. táblázat: Létszámnövelést illetve -csökkenést tervező vállalatok aránya, százalék 358	sülők létszáma és a teljes ellátásuk emelés utáni átlagösszegei 373	1.4. ábra: A gazdasági fejlettség, a termelékenység és a munkajövedelem egyes mutatóinak relatív szintje a visegrádi országokban és Romániában, 2019 (EU27 = 100) 44
9.1. táblázat: Regionális különbségek: foglalkoztatási ráta 359	11.5. táblázat: A nyugdíjba vonulás koncentruma és a nyugdíjazottak 374	2.1.1. ábra: Különböző munkaerőpiaci mutatók alakulása, 2019–2021 55
9.2. táblázat: Regionális különbségek: munkanélküliségi ráta a Munkaerő-felmérés szerint 360	11.6. táblázat: Rokkantsági járadékban részesülők létszáma és a teljes ellátásuk emelés utáni átlagösszegei 375	2.1.2. ábra: A foglalkoztatottak összetétele a tényleges munkavégzés és annak helye szerint 57
9.3. táblázat: Regionális különbségek: A regisztrált munkanélküliek aránya a gazdaságilag aktív népességhez viszonyítva, százalék 361	11.7. táblázat: Új rokkantsági nyugdíj-megállapítások és az új öregségi nyugdíj-megállapítások részletes adatai ... 375	2.1.3. ábra: Munkára várók 2019, 2020 és 2021 egyes hónapjaiban, iskolázottság szerint 58
9.4. táblázat: Regisztrált munkanélküliségi ráta megyénként, éves átlag, százalék 362	11.8. táblázat: Öregségi nyugdíjkorhatar 376	2.1.4. ábra: Munkára várók 2019, 2020 és 2021 egyes hónapjaiban (középisikolát végzettek) 59
9.5. táblázat: Regionális különbségek: keresetek 363	12.1. táblázat: A személyi jövedelemadó kulcs átlaga, minimális, maximális értéke, százalék 377	2.1.5. ábra: Munkára várók 2019, 2020 és 2021 egyes hónapjaiban a 20–50 éves nők között 60
9.6. táblázat: Regresszióval kiigazított kereseti különbségek 363	12.2. táblázat: Az adóék mértékének változása a minimálbér és alkalmi munkavállalói könyv esetén 378	2.1.6. ábra: A legalább egy órát dolgozók közül a következő negyedévi kérdés idejére a „munkára vár” kategóriába került, 2019. I. negyedév – 2021. I. negyedév (százalék) 61
9.7. táblázat: Regionális különbségek: bruttó hazai termék 364	12.3. táblázat: Minimálbér, bérminimum és nyugdíjminimum havi összege, folyó évi ezer forint 379	2.1.7. ábra: Távmunkát végzők 2019, 2020 és 2021 egyes hónapjaiban, iskolázottság és foglalkozás szerint (legalább középfokon végzetek; legalább egy órát dolgozók = 100) 63
10.1. táblázat: Sztrájkok 367	12.4. táblázat: Munkát terhelő adók a költségvetési bevétel és a keresetek arányában 380	2.1.8. ábra: A közfoglalkoztatottak és külföldön dolgozók átlagos állományi létszáma, 2017. első negyedév – 2021. második negyedév (ezer fő) 64
10.2. táblázat: Központi bérmegállapodások 367	13.1. táblázat: A 20–64 éves népesség foglalkoztatási aránya és a 15–74 éves népesség munkanélküliségi rátája nemenként az Unió tagországokban, 2020 381	2.1.9. ábra: A külföldi munkájukat elvesztő vagy elhagyó munkavállalók következő negyedévi aktivitása 65
10.3. táblázat: Egy munkáltatóra kiterjedő hatályú kollektív szerződések állománya a versenyszférában 368	13.2. táblázat: A foglalkoztatottak összetétele az Unió tagországokban, 2020 382	2.1.10. ábra: Igazolt havi fertőzési esetek és a munkára várók aránya, 2020. március – 2021. május 66
10.4. táblázat: Egy intézményre kiterjedő hatályú kollektív szerződések állománya a költségvetési szektorban .. 368	13.3. táblázat: Betöltetlen álláshelyek aránya, 2020 382	K2.1.1. ábra: A MEF-minta két mutatója, 2019. január – 2021. március ... 69
10.5. táblázat: Több munkáltatóra kiterjedő hatályú kollektív szerződések állománya a versenyszférában 368	ÁBRÁK	2.2.1. ábra: Foglalkoztatás és munkanélküliség 73
10.6. táblázat: Több intézményre kiterjedő hatályú kollektív szerződések állománya a kv. szektorban 368	MUNKAPIAC	2.2.2. ábra: Kiáramlás a foglalkoztatásból és a munkapiacról 75
10.7. táblázat: Vállalati bérmegállapodások száma, az érintett vállalatok és a munkavállalók száma 368	1. ábra: A 15–74 éves foglalkoztatottak létszáma és a 15–64 éves népességre vetített foglalkoztatási ráta 20	2.2.3. ábra: A munkapiaci keresés folyamata 77
10.8. táblázat: Több munkáltatóra érvényes bérmegállapodások száma, az érintett vállalatok száma és a munkavállalók érintett létszáma 369	2. ábra: A közfoglalkoztatottak létszámának alakulása 2013–2020 21	2.2.4. ábra: Állások megszűnésének a valószínűsége 78
10.9. táblázat: A kollektív szerződésekkel lefedett alkalmazottak aránya, százalék 369	3. ábra: A rendszeresen és alkalmanként távmunkát végzők száma, 2019–2020 24	2.2.5. ábra: Álláskeresési és részvételi ráták, részletek 78
10.10. táblázat: Egymunkáltatós kollektív szerződések a nemzetgazdaságban 370	4. ábra: Az üres álláshelyek száma a versenyszférában, 2010–2020 25	2.3.1. ábra: A munkanélküliség előrejelzése 83
10.11. táblázat: Többmunkáltatós kollektív szerződések a versenyszférában 371	5. ábra: A munkakeresés átlagos hossza (jobb tengely) és a tartósan munkanélküliek aránya (bal tengely) 26	2.3.2. ábra: A foglalkoztatottak előrejelzése 83
11.1. táblázat: Gyermekek után járó támogatások 372	6. ábra: Regisztrált álláskeresők főbb havi adatai, 2020 27	2.3.3. ábra: Munkanélküliség előrejelzése (negyedéves frekvencia) 85
11.2. táblázat: Munkanélküliség esetén járó támogatások és az átlagbér 372	7. ábra: A bruttó keresetek növekedési üteme (2013 = 100 százalék) 29	2.3.4. ábra: Foglalkoztatottból munkanélkülivé válók előrejelzése 85
11.3. táblázat: Saját jogú nyugellátásban részesülők létszáma és a teljes ellátásuk emelés utáni átlagösszegei 373	KÖZELKÉP	2.4.1. ábra: Az állásvesztők száma és el-látása 88
11.4. táblázat: Egészségkárosodott személyek szociális járadékaiban része-	1.1. ábra: Foglalkoztatás és foglalkoztatási ráta, 2004–2019 37	
	1.2. ábra: A 20–64 évesek foglalkoztatási rátája a volt szocialista EU-tagországokban, 2019 38	
	1.3. ábra: A népesség csoportjai és foglalkoztatási rátáik, 2004–2019 39	

2.4.2. ábra: A járvány alatt a legjobban növekvő és csökkenő létszámú foglalkozások	92	terbe belépő fiatalok sorsa (40 hetes utánkövetés)	145	6.1.5. ábra: Évismétlési arány az alsó és felső tagozaton, 2010–2020 (százalék)	217
2.4.3. ábra: A járvány idején legjobban zsugorodó foglalkozások	93	3.4.4. ábra: Hányan lépnek aktív eszközbe (bértámogatásba) négy hónapon belül az egyes belépési kohorszokból?	147	6.1.6. ábra: Évismétlési arány az iskolák hátrányos helyzetű diákok aránya szerinti ötödeiben, 2015–2020 (2015 = 100 százalék)	218
2.4.4. ábra: A legjobban bővülő foglalkozások 2020. március – 2021 május között	94	4.1.1. ábra: A távmunka aránya és a foglalkoztatotti létszám alakulása az egyes ágazatokban, 2018	154	6.3.1. ábra: A gondviselők munkahelyének helyszíne a gyermekek iskolatípusa szerint (százalékos megoszlás oktatási szintenként)	225
2.4.5. ábra: Az éves létszámváltozás különbségének a felbontása (2021. március – 2020. március és 2020. március – 2019. március között)	95	4.2.1. ábra: A DN- és KP-mutatók közötti összefüggés	160	6.3.2. ábra: Milyen típusú eszközön vett részt a gyermek az online oktatásban, az anyai iskolai végzettsége szerint?	226
2.5.1. ábra: Munkavégzés, 2020. április – 2021. május	98	4.2.2. ábra: Az otthonról elvégezhető munkák aránya iparági megbontásban	164	6.3.3. ábra: Milyen mértékben korlátozta az informatikai eszközök hiánya a gyermek oktatásban való részvételét? (Százalékos megoszlás)	227
2.5.2. ábra: Otthoni munkavégzés (százalék)	99	4.2.3. ábra: Otthonról elvégezhető munkák aránya és a bér összefüggése iparáganként	165	6.3.4. ábra: Milyen mértékben korlátozta az informatikai eszközök hiánya a gyermek oktatásban való részvételét? (Az anyai iskolázottsági szintje szerint, százalékos megoszlás)	227
2.5.3. ábra: Munkahelyváltás	100	4.2.4. ábra: Az otthonról elvégezhető munkák területi megoszlása	165	6.3.5. ábra: Az egy szobára jutó családtagok száma	228
2.5.4. ábra: A passzivitás okai	100	4.2.5. ábra: Az otthonról elvégezhető munkák aránya és az átlagbér járásonként	166	6.3.6. ábra: Heti átlagos elmaradt órák aránya évfolyamonként a köznevelési törvény által előírt tanórak arányában (százalék)	228
2.5.5. ábra: Anyagi helyzet változása ..	101	4.3.1. ábra: Lakóingatlanár-változás Budapest központjától mért távolság függvényében	172	6.3.7. ábra: A diákok megoszlása az elmaradt tanórak aránya és oktatási szintek szerint (százalék)	229
2.6.1. ábra: A regisztrált álláskeresők számának heti alakulása	103	4.3.2. ábra: A távmunkázók aránya Pest megye járásában 2020 során	173	6.3.8. ábra: Heti átlagos elmaradt órák aránya évfolyamonként a köznevelési törvény által előírt tanórak arányában (százalék)	228
2.6.2. ábra: A nyilvántartásba újonnan belépő álláskeresők	104	4.3.3. ábra: A távmunkázók aránya (2020) és a becslött lakásárváltozás (2019–2020/2021) közötti kapcsolat Pest megye járásában	174	6.3.9. ábra: Összes tanulóval töltött idő változása a járvány előtti időszakhoz mérten az elmaradt tanórak aránya, illetve oktatási szintek szerint	231
2.6.3. ábra: A regisztrált álláskeresők szerkezeti jellemzői	105	5.1.1. ábra: A munkahelymegtartó támogatások és a munkanélküli-ellátás helyettesítési rátája a 2020. május–júniusi állapot szerint	185	6.3.10. ábra: A szülők közös tanulásra fordított ideje és ennek változása a járvány előtti időszakhoz képest oktatási szintenként (százalék)	232
2.6.4. ábra: A regisztrált álláskeresők számának növekedése járásonként a járvány első hullámában 2019 azonos időszakához viszonyítva	108	5.2.1. ábra: Az új regisztrált álláskeresők és csökkentet munkaidős foglalkoztatás támogatási programjában belépők száma	192	6.4.1. ábra: A koronavírus-járvány három hulláma és néhány egészségpolitikai intézkedés Magyarországon ..	233
2.6.5. ábra: A tartós munkanélküliek és az álláskeresési járadékban nem részesülők száma	109	5.3.1. ábra: A járvány első hullámában regisztrálók követése a belépéstől számított 40 héten át	195	6.4.2. ábra: A járó- és fekvőbeteg-ellátás teljesítményének (pontszám és súlyszám) alakulása	237
2.7.1. ábra: A 12 havi bérnövekedés dekompozíciója	115	5.3.2. ábra: A tartósan nyilvántartásban maradó belépők aránya	197	6.4.3. ábra: Négy fő gyógyszercsoport fogyasztásának alakulása (terápiás napok száma)	238
2.7.2. ábra: Alkalmazkodás az intenzív határon FEOR és vállalatméret szerint	116	5.3.3. ábra: Az új belépők követése a belépéstől számított 40 héten át (2020. január 1. – március 15.)	198	6.5.1. ábra: Az egyes egyéni jellemzők és a kockázatvállalás összefüggésének változása 2017 és 2020 júniusa között	246
2.7.3. ábra: Béralkalmazkodás FEOR-kódok és vállalatméret szerint, az intenzív határ figyelembevétele alapján	117	5.4.1. ábra: A közfoglalkoztatottak és a regisztrált álláskeresők különböző típusai havi átlagos létszámának alakulása	200	6.5.2. ábra: Az egyes egyéni jellemzők és a kockázatvállalás összefüggés-	
2.7.4. ábra: A bérek növekedése jövedelmi decilisenként	119	6.1.1. ábra: Részvételi arány a közép-fokú és a felsőoktatásban	214		
K2.3.1. ábra: Az Ausztriában munkát vállaló magyarok száma	123	6.1.2. ábra: A felsőoktatásba nappali tagozatra jelentkezők és felvettek a 18–19 éves népesség arányában ..	215		
3.1.1. ábra: Aktivitási arány	125	6.1.3. ábra: Korai iskolaelhagyók aránya a 16–20 évesek között	215		
3.1.2. ábra: Munkanélküliségi ráta ..	126	6.1.4. ábra: A negyedévek közötti lemorzsolódás átlagos aránya a közép-fokú és a felsőoktatásban	216		
3.2.1. ábra: Az országosintű övatos-ság-index és mentális betegség index (ország fix hatások), valamint a halálozási ráta és a korlátozási index összefüggése	134				
3.4.1. ábra: Főbb munkapiaci mutatók, 16–29 éves korosztály (százalék)	143				
3.4.2. ábra: Az egyes beáramlási kohorszokhoz tartozó relatív hazárd együttthatók Cox-féle anyáros hazárd modellekben	145				
3.4.3. ábra: A járvány első hulláma (2020. március 16. – május 31.), illetve 2019 hasonló időszakában a regisz-					

nek változása 2020 júniusa és november között	247
SZAKPOLITIKÁK	
1.1. ábra: A koronavírus-járvány negatív hatásai a hazai vállalkozások működésére	283
1.2. ábra: A koronavírus-járvány negatív hatásai a leginkább érintett hazai vállalkozások körében	284
1.3. ábra: A koronavírus-járvány negatív hatásai a legkevésbé érintett hazai vállalkozások körében	286
STATISZTIKA	
1.1. ábra: Alapvető gazdasági mutatók éves változása	305
1.2. ábra: GDP éves idősora	306
1.3. ábra: Foglalkoztatási ráta, 20–64 évesek	306
2.1. ábra: Magyarország népességének korösszetétele, 1980, 2020	308
3.1. ábra: 15–59 éves férfiak és 15–54 éves nők megoszlása munkapiaci részvétel szerint	313
3.2. ábra: 15–59 éves férfiak megoszlása munkapiaci részvétel szerint	314
3.3. ábra: 15–54 éves nők megoszlása munkapiaci részvétel szerint	315
4.1. ábra: Összes foglalkoztatott	318
4.2. ábra: Összes foglalkoztatott nemek szerint	319
4.3. ábra: A vállalati szférában alkalmazottak megoszlása vállalatméret szerint	324
4.4. ábra: Foglalkoztatási ráta korcsoportok szerint, 15–64 éves férfiak, negyedévenként	326
4.5. ábra: Foglalkoztatási ráta korcsoportok szerint, 15–64 éves nők, negyedévenként	327
5.1. ábra: A munkanélküliségi ráta nemek szerint	328
5.2. ábra: A különböző munkapiaci álmányok közötti negyedéves áramlások intenzitásának alakulása a 15–64 éves népességben	331
5.3. ábra: Munkanélküliségi ráta korcsoportonként, 15–59 éves férfiak, negyedévenként	333
5.4. ábra: Munkanélküliségi ráta korcsoportonként, 15–59 éves nők, negyedévenként	333
5.5. ábra: A regisztráltak és a MEF szerinti munkanélküliségi ráták	334
5.6. ábra: A munkanélküli nyilvántartásba belépők száma, havi átlagok	336
6.1. ábra: Bruttó nominális és nettó reálkereset éves változása	345
6.2. ábra: Az alacsony keresetű dolgozók aránya nemek szerint	348
6.3. ábra: A bruttó átlagkeresetek differenciáltsága	349
6.4. ábra: Életkor-kereseti profilkol iskolai végzettség szerint 1998-ban, 2016-ban, nők, férfiak	350
6.5. ábra: A bruttó reálkeresetek logaritmusának eloszlása	351
7.1. ábra: Nappali képzésben tanulók a megfelelő korú népesség arányában	352
7.2. ábra: Belépők és kilépők száma az egyes oktatási fokozatokban, nappali képzés	353
8.1. ábra: Az NFSZ kirendeltségein bejelentett betöltetlen álláshelyek számának alakulása	356
8.2. ábra: Létszámcsökkentést és létszámnövekedést tervező vállalatok aránya	358
9.1. ábra: Regionális különbségek: foglalkoztatási ráta, keresetek és bruttó hazai termék a tervezési statisztikai régiókban	359
9.2. ábra: Regionális különbségek: munkanélküliségi ráta a Munkaerő-felmérés szerint a tervezési statisztikai régiókban	360
9.3. ábra: Regionális különbségek: regisztrált munkanélküliségi ráta a tervezési statisztikai régiókban	361
9.4. ábra: Regisztrált megyei munkanélküliségi ráták átlagai, 2019	362
9.5. ábra: A regisztrált munkanélküliek aránya a 15–64 éves népességben, 2007. I. negyedév, százalék	365
9.6. ábra: A regisztrált munkanélküliek aránya a 15–64 éves népességben, 2020. I. negyedév, százalék	365
9.7. ábra: A regisztrált munkanélküliek aránya a 15–64 éves népességben, 2007. III. negyedév, százalék	366
9.8. ábra: A regisztrált munkanélküliek aránya a 15–64 éves népességben, 2020. III. negyedév, százalék	366

21002

9 771586 460090

